

จดหมายเหตุบริษัทห้าง

อัครมมยตาปริทัศน์

คำบรรยายประจำวันเสาร์ ณ ลานหินโค้ง ณ สวนโมกขพลาราม

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๒ - ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒

และ

คำบรรยายปาฐกถาธรรมทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ๑๒ สุราษฎร์ธานี

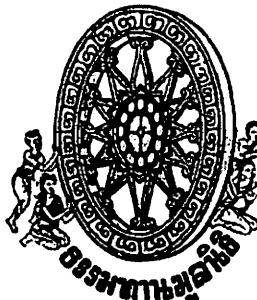
๑ มกราคม ๒๕๓๒

คำบรรยายปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

๑๕ มกราคม ๒๕๓๒ - ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๓

ของ

พุทธทาสภิกขุ

ธรรมทานมูลนิธิ

จัดพิมพ์ด้วยดอกผลทุน “ธรรมทานปริวรรตน์”

เป็นการพิมพ์ครั้งที่ ๒ ของหนังสือธรรมโฆษณ์ หมวดที่ ๒ ชุดปกรณ์พิเศษ

หมายเลข ๑๒ ค. บนพื้นแถบสีแดง จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

ออกพรรษา ตุลาคม ๒๕๔๘

ฉบับที่ระลึกครบ ๑๐๐ ปี พุทธทาสภิกขุ

[ลิขสิทธิ์ไม่สงวนสำหรับการพิมพ์แจกเป็นธรรมทาน, สงวนเฉพาะการพิมพ์จำหน่าย.]

ธรรมนูญมูลนิธิ ไชยา จัดพิมพ์

พิมพ์ครั้งแรก

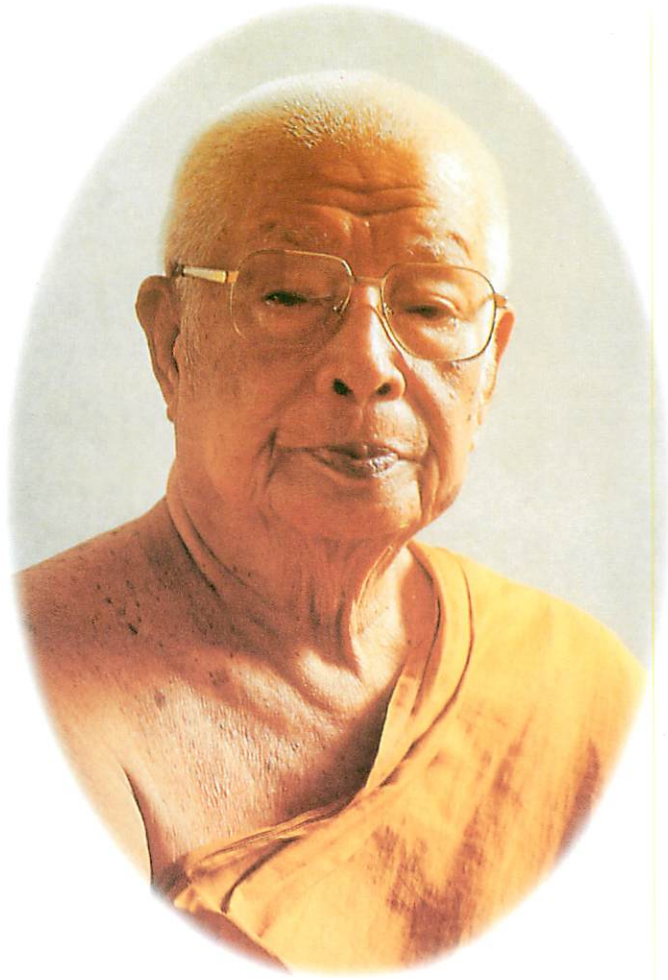
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๖

จำนวน ๑,๕๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒

๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม

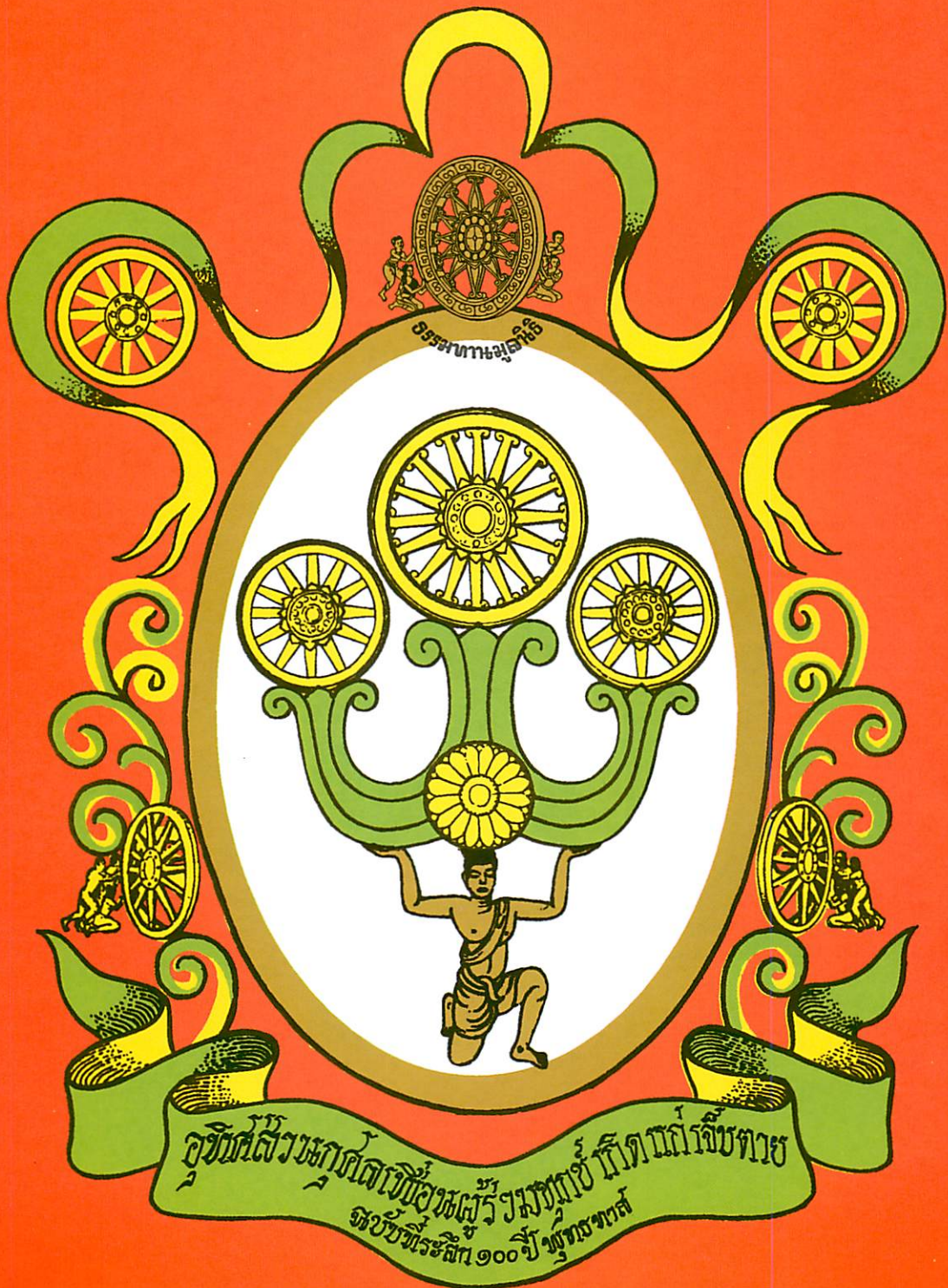

พุทธทาสจักอยู่ไปไม่มีตาย
แม้ร่างกายจะดับไปไม่ฟังเสียง
ร่างกายเป็นร่างกายไปไม่ลำเอียง
นั่นเป็นเพียงสิ่งเปลี่ยนไปในเวลา
พุทธทาสคงอยู่ไปไม่มีตาย
ถึงดีร้ายก็จะอยู่คู่ศาสนา
สมกับมอบกายใจรับใช้มา
ตามบัญญัติของคัมภีร์พุทธไม่หยุดเลย

พุทธทาสยังอยู่ไปไม่มีตาย
อยู่รับใช้เพื่อนมนุษย์ไม่หยุดเฉย
ด้วยธรรมโมฆณ์ตามที่วางไว้อย่างเคย
โอ้เพื่อนเอ๋ยมองเห็นไหมอะไรตาย
แม้ฉันตายกายลับไปหมดแล้ว
แต่เสียงสั่งยังแจ้วแว่วหูสหาย
ว่าเคยพลอดกันอย่างไรไม่เสื่อมคลาย
ก็เหมือนฉันไม่ตายกายธรรมยัง

ทำกับฉันอย่างกะฉันนั้นไม่ตาย
ยังอยู่กับท่านทั้งหลายอย่างหนหลัง
มีอะไรมาเชื่อใ้ให้กันฟัง
เหมือนฉันหนึ่งร่วมด้วยช่วยชี้แจง
ทำกับฉันอย่างกะฉันไม่ตายเกิด
ย่อมจะเกิดผลสนองหลายแขนง
ทุกวินาทีสนทนาอย่าเลิกแล้ง
ทำให้แจ้งที่สุดได้เลิกตายกัน.

พุทธทาส อินฺทปญฺโญ

กระทรวงศึกษาธิการ

อุษิตศตวรรษการศึกษาไทย
กระทรวงศึกษาธิการ ๑๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๐๐

อนุโมทนา

ครูที่ทำงานขงชาติ ได้ดำเนินการตามสำเร็จ
แก่การวัดผลพัฒนาชั้นสูง ชรรวมในชนก เล่มนี้
มาในครั้ง นี้ นั้น มาตามหาอนุโมทนา ทั้ง ได้
ส่วนตัว และในนามของพวกเรารวมกันหลาย
ในขณะที่เป็นครูช่วยให้ช้ใหม่ แพร่ขยายไปใน
โลกมนุษย์ ในนามที่โลกนี้ คิด ต่อกองกรรม
เป็นอัน เยี่ยม.

ยอดครูโลก ยังไม่สามรถตั้งอยู่ในฐานะ
ฝึกศิษย์ สันติภาพของโลกได้ แต่กลายเป็น
ข้อแย้งหนักนอย เสด็จตามได้เปรียบแก่กัน และ กันเสีย
มากกว่า. ถ้าสนใจเหลืออยู่เป็นที่ยิ่ง ต่ำนสุดท้าย
ที่จะเป็นความหลัง หรือที่พึง ของโลก, แต่ก็มี
ไม่เป็นที่เข้าใจกัน อย่างเพียบพร้อม; ยังละ
ความเข้าใจกัน และประสาธนาชกัน ลึกมาก. กิจ-
กรรมกรรมในชนก มีความมุ่งหมาย ส่วนลึก เพื่อ
แก้ปัญหานี้.

ทุกศาสนา ล้วนแต่มีธรรมะเป็นแก่นใจ ซึ่ง
ที่สามรถนำออกมาใช้ได้ ก็จะได้เป็นกตัญญูของ
โลกได้. ครูทำให้โลกมี ศาสนา เป็นสิ่งจำเป็น
อย่างยิ่ง แห่งยุคสมัยนี้. ศาสนิกของแต่ละศาสนา
หา ละทิ้งที่ถือแก่นแท้ แห่งศาสนาของตน

สังคมร่วมกันช่วยโลกได้. กิจกรรมธรรมนิยาม
คือ ดีเหมือนเดิม เพื่อวัตถุประสงค์ สอดคล้อง

สิ่งที่ต้องระวังด้วย ตั้งใจสังเกตเป็นพิเศษ
ของหนังสือ ก็คือ เขาใช้คำกันได้แต่เพียง "ธรรมะ";
แต่ "ไม่มี" ธรรมะ, ยังไม่มีธรรมะใช้ 4 นกส แก้ว
ปัญหาอันนี้ อยู่ในเพียงพอ. เขา ไม่มีบังคับตัวเอง ให้
มีธรรมะ อย่างที่เขาได้เรียนรู้, เขา ยัง ไม่ละอาย ใน
การที่เขาไม่มีธรรมะ, เขา ยัง ไม่กลัวอันตราย ขึ้นเกิด
ขึ้นจากคนที่เขาไม่มีธรรมะ; นกสคนและ นกสวัย
ธรรมะ ยังเป็น สิ่งที่มีผล ไม่คุ้มทุน. กิจกรรม ธรรม-
นิยาม สังคมไป 4 นกส นกส: คำ ใช้ มี ธรรมะ ซึ่ง
กว่านี้ละเพียงแต่ใช้ ธรรมะ เท่านั้น.

นกกส ธรรมะ " สิ่งซึ่งหาย " แห่งโลกยุคปัจ-
จุบัน นี้ นอกจากไม่มีสอนธรรมะ, มันสอนแต่ วิธี-
วิธี กับวิธีซ้ำแล้ว ยังสอนไปในทาง ไม่ให้บังคับ
ตัวเอง ด้วย โดยนกกส เป็นนกกสเสีย อิสระภาพ และ
สันติภาพ ทั่วโลก; ผลโลกยุคปัจจุบัน คืออยู่ ใน
ฐานะ ที่ยาก ที่จะมีธรรมะ มากยิ่งขึ้นทุกที เพราะผล
มี อิสระ แห่งนกกสเสีย ตัวเอง อันเป็น ข้อ ต่อ
ธรรมะ. คนในยุคปัจจุบัน บุคคลตามรอย คาบ
คา-ม-ล-มก-ล-สี-น-ก-ย-ใจ แทนนกกส ธรรมะ-
ใจ, ทั้งคนแก่และเด็ก, ทั้งชายและสตรี,

มีภพตามเห็นตรงกัน ในขั้นนี้; ละเป็นภพยาก ที่
จิตรจะมากัดง้าง ให้หนีไปมูทธรรมะ แทนมูท
มูท อสมณะ ที่มีไว้เพื่อ ทมารมณี! สัตว์แห่งมหา-
จักรวาล กัลป์ จักรวาลโลก, โลก จักรวาล อัสว อยู่ ด้วย
เหนือ แห่ง ทมารมณี และ วิธี กรรม มี ใน โลก ทมา-
รณ อย่าง วิ ประวัติ ตถ ต ที่ ไม่ เคย มี มา ก่อน;
โลก กรรม ธรรม เมฆ อัน วิ ต อยู่ ใน โลก ก ขณะ เมื่อ ห
กัลป์ จักรวาล จักรวาล หรือ ถ้า ก็ มี สุข ซึ่ง ใน จักรวาล จะมี
โลก นี้ เดียว, แต่ พวก เรา ก็ ยัง ขาด อัน ภ ระ ธ ม
นี้ ไม่ ได้ อยู่ นั้น เอง.

ตั้งให้ตุ่มร่วมมือ แก่กิจกรรมที่ มากน้อย
เพียงไร ก็ยอมตั้งอยู่ในฐานะ เป็นผู้ดีพระคุณ
แก่พวกเรา อย่าง ใน ผู้ ห ล อ อยู่ นั้น เอง. อ า ต มา
หา แล้ว ก็ ดู ตาม ขอ ม คน อัน ใน ทุก คน และ อัน น อ ย พร
แดน อัน ใน ห ม ของ บรร ดา ผู้ ม อ บ เห็น ประ โย ช น คน
แห่ง กิจ กรรม ธรรม เมฆ อัน วิ ต อยู่ ใน นั้น เอง.

ขอให้ท่านผู้เขียนทบทวน มีเรื่องทั้งปวงญาติ
ขอได้รับผลกัลป์แห่ง กิจ กรรม ธรรม เมฆ อัน วิ ต อยู่ ใน นั้น เอง
ทั้งในกาลอันเป็นปัจจุบัน และสัมปรายภพ; ประสพสันต์สุข
ยิ่งกว่านี้ มี อยู่ทุก อัน ใน ชาติ ทุก กาล ของ อ ย

โสมภพธรรม (๕๕) ผู้ทบทวนธรรม

คำปรารภ

[ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒]

หนังสือ ชุด ธรรมเนียม ของท่านพุทธทาส ที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีจำนวนมากกว่า ๗๔ เรื่องแล้ว; แต่บางเรื่องก็ขาดคราวพิมพ์ไปนานแล้ว จึงทำให้มีเผยแพร่อยู่ไม่ครบทั้งชุด ซึ่งมีสหายธรรมหลายท่านได้สอบถามมายังธรรมทานมูลนิธิขอให้ช่วยพิมพ์ซ้ำอยู่เนืองๆ. เนื่องในโอกาสฉลอง ๑๐๐ ปีพุทธทาส ๒๔๔๕ – ๒๕๔๕ ทางธรรมทานมูลนิธิจึงเห็นสมควรให้มีการจัดพิมพ์เล่มที่ขาดคราวพิมพ์ไปแล้วขึ้นมาใหม่ให้ครบทั้งชุด โดยจะได้ทยอยจัดพิมพ์ขึ้นมาตามลำดับให้มีครบสมบูรณ์ทุกเล่มต่อไป.

สำหรับหนังสือธรรมเนียม เล่ม อคัมมยตาปริทัศน์ นี้ เป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ ของเรื่องนี้ ด้วยทุน ธรรมทานปริวรรตน์ จำนวนพิมพ์ ๑,๐๐๐ เล่ม.

ในการพิมพ์ครั้งนี้ ได้พยายามรักษาต้นฉบับเดิมไว้ให้มากที่สุด เพื่อเป็นการอนุรักษ์ต้นฉบับเดิมและความสะดวกรวดเร็วในการจัดพิมพ์ด้วย; ถึงอย่างไรคุณภาพของหนังสือก็ยังเป็นเรื่องสำคัญอยู่ ดังจะเห็นได้จากที่มีการปรับปรุงคุณภาพของกระดาษและความชัดเจนของตัวอักษรให้ดีขึ้น.

ธรรมะที่ยังเป็นเพียงถ้อยคำอยู่ในหนังสือนั้น ยังช่วยใครไม่ได้, เมื่อใดถ้อยคำนั้น มีคนเอาไปคิด ไตร่ตรอง เห็นด้วย แล้วพากันปฏิบัติตาม เมื่อนั้นธรรมะเหล่านั้น จะกลายรูปจากที่เป็นเพียงคำพูด มาเป็นองค์ธรรมที่สามารถคุ้มครองผู้ปฏิบัติธรรมนั้นๆ ให้รอดพ้นจากทุกข์ได้. จึงหวังอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะให้ประโยชน์เป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติธรรม แก่ผู้สนใจได้อีกเล่มหนึ่ง.

ธรรมทานมูลนิธิ

คำปรารภ*

เพราะอศัมมยตาเป็นเพชรเม็ดเอกในพระพุทธศาสนา ท่านอาจารย์พุทธทาส จึงเห็นว่า การบรรยายเรื่องอศัมมยตาเพียงชุดเดียว คือชุดอศัมมยตาประยุกต์นั้น ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ยังมีบางแง่ที่ควรจะบรรยายอีก จึงได้มีการบรรยายชุดที่ ๒; แต่เนื่องจากชุดนี้ มีการบรรยายเพียง ๗ ครั้งเท่านั้น ความยาวไม่เพียงพอที่จะจัดพิมพ์เป็นหนังสือชุดธรรม-โฆษณ ท่านอาจารย์จึงได้อนุญาต ให้นำคำบรรยายปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย ชุดอศัมมยตา มารวมพิมพ์ไว้ในเล่มเดียวกัน โดยให้ชื่อหนังสือเล่มนี้ว่า อศัมมยตาปริทัศน์. นอกจากนี้ท่านยังได้แสดงปาฐกถาธรรม ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๒ สุราษฎร์ธานี เมื่อ ๑ มกราคม ๒๕๓๒ เรื่อง ปี่ใหม่แห่งอศัมมยตา มีความยาวและเนื้อเรื่อง สอดคล้องกับชุดปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คณะผู้จัดทำจึงได้ จัดรวมไว้ในภาคเดียวกัน.

คณะทวนบัต้อนประกอบด้วยพี่น้องตระกูลคงศักดิ์และญาติมิตร จัดพิมพ์หนังสือ ธรรมโฆษณเล่มนี้ เพื่อถวายสักการะบูชาท่านอาจารย์พุทธทาส ที่ถึงแม้ว่าสังขารร่างกายของท่านจะดับไปแล้ว แต่พระคุณของท่านยังคงมีอยู่ให้สักการะบูชาตลอดไป ดังคำกลอนต่อไปนี้.

พุทธทาส จักอยู่ไป ไม่มีตาย	แม้ร่างกาย จะดับไป ไม่พึงเสียด
ร่างกายเป็น ร่างกายไป ไม่ล่าเหยียด	นั่นเป็นเพียง สิ่งเปลี่ยนไป ในเวลา.
พุทธทาส คงอยู่ไป ไม่มีตาย	ถึงดีร้าย ก็จะไม่อยู่ คู่ศาสนา
สมกับมอบ กายใจ รับใช้มา	ตามบัญญัติ องค์พระพุทธ ไม่หยุกเฉย.
พุทธทาส ยังอยู่ไป ไม่มีตาย	อยู่รับใช้ เพื่อนมนุษย์ ไม่หยุกเฉย
ด้วยธรรมโฆษณ ตามที่วาง ไว้อย่างเคย	ไอ้เพื่อนเฮ้ย มองเห็นไหม อะไรตายา

คณะผู้จัดทำหนังสือธรรมโฆษณ

ตุลาคม ๒๕๓๖

สวนอศุคมมุนินิ

๗๗ สุขุมวิท ๑๐๓ กท. ๑๐๒๖๐

*เมื่อพิมพ์ครั้งแรก

**สารบาญ
 อดัมมยตาปริทส์น
 ภาคต้น**

ขานิสงส์กรอบจักรวาลของอดัมมยตา									๑
อดัมมยตา กับ พระรัตนตรัย....									๒๓
อดัมมยตา กับ ไตรสิกขา									๔๓
อดัมมยตา กับ ไตรสัทธรรม									๕๕
อดัมมยตา กับ เด็ก ๆ และยุวชน									๘๑
อดัมมยตา ทั้งเพื่อชาวบ้านและชาวัก									๑๐๕
อดัมมยตา มีได้ในทุกสาขาอาชีพ									๑๓๑

**อดัมมยตาปริทส์น
 ภาคปลาย**

ปีใหม่แห่งอดัมมยตา									๑๕๕
ปีใหม่แห่งอดัมมยตา									๑๖๗
อดัมมยตา กับ ปัญหาแห่งชีวิตมนุษย์									๑๗๙
อดัมมยตา กับ หน้าที่ของชีวิต									๑๙๑
อดัมมยตา คือ อะไร									๒๐๕
อดัมมยตา กับ สันติภาพของโลก									๒๑๗
บทช่วยจำ สำหรับการศึกษาอดัมมยตา ๑๐๐ บท....									๒๒๙

อหัมมยตา กับ การเมือง										๒๓๙
อหัมมยตา กับ สันติสุข										๒๕๑
อหัมมยตา กับ ความไม่เห็นแก่ตัว										๒๖๓
อหัมมยตา กับ ความมั่นคง										๒๗๕
อหัมมยตา กับ ชีวิตประเสริฐ										๒๘๗
อหัมมยตา กับ การตามรอยพระอรหันต์										๒๙๙
อหัมมยตา ในฐานะเป็นของขวัญวันปีใหม่										๓ ๑๑
อหัมมยตา กับ การพัฒนามนุษย์										๓๒๓
อหัมมยตา กับ การศึกษา										๓๓๕
อหัมมยตา กับ สิ่งที่เรียกว่าศาสนา										๒๔๙
อหัมมยตา กับ วิทยาศาสตร์										๓๖๑
อหัมมยตา กับ สันติภาพเยียบ										๓๗๓
อหัมมยตา กับ การทำลายความเห็นแก่ตัว										๓๘๓
อหัมมยตา กับ การทำงานให้สนุก										๓๙๕
อหัมมยตา กับ ปุชนิยมบุคคล										๔๐๗
อหัมมยตา กับ ปัญหาสิทธิมนุษยชน										๔๑๙

โปรดดูสารบัญละเอียดในหน้าต่อไป

สารบาญละเอียด

ภาคต้น

๑. อานิสงส์ครอบจักรวาลของอตั้มมยตา

อานิสงส์ครอบจักรวาล หมายความว่า มีประโยชน์ ใช้ได้อย่างของสารพัดนึก.	๑
อตั้มมยตา เป็นคุณสมบัติของพระเป็นเจ้าอันสูงสุด, เป็นกฎสูงสุดของธรรมชาติ.	๒
นิพพาน คือประโยชน์สูงสุดของอตั้มมยตาในฝ่ายโลกุตตระ.	๓
อตั้มมยตา จะทำให้เกิดความเจริญ ความถูกต้อง ทั้งทางวัฒนธรรม ศีลธรรม ศาสนา.	๔
ศาสนาไม่ได้เสื่อม แต่คนที่ถือศาสนาเสื่อม, โลกกำลังเจริญด้วยสิ่งหลอกลวง.	๕
ความเห็นแก่ตัวมีอยู่ทั่วไป ไม่เป็นผลดีแก่การปกครอง.	๖
เราอยู่กันอย่างเห็นแก่ตัว จึงมีปัญหาหระหว่างคนชื้อคนขาย, ลูกจ้างนายจ้าง.	๗
ครั้งพุทธกาลมีแต่เศรษฐีใจบุญ เลี้ยงคนอย่างลูกหลาน ไม่มีการเบียดเบียนกัน เหมือนลูกจ้างนายจ้างสมัยนี้.	๘
ความเห็นแก่ตัวทำให้เกิดความขัดแย้ง, มีความขัดแย้งที่ไหนมีอุปาทว์ที่นั่น.	๙
เพราะความเห็นแก่ตัว การกีฬาที่เป็นเรื่องเอาเปรียบ คดโกง, การเมืองที่มี ฝ่ายค้าน ที่ต้องการทำลายล้างรัฐบาล.	๑๐
การทำบุญทำกุศลที่แท้จริง ต้องลดความเห็นแก่ตัว.	๑๑
ถ้าเห็นแก่ตัวเข้มข้นมากขึ้น ๆ ก็จะถึงยุคมิลลัณญ์ ซึ่งตรงกันข้ามกับโลกพระศรีอารีย์.	๑๒
ศาสนาพระศรีอารีย์เมตไตรย ไม่มีความขัดแย้ง มีแต่ความรัก ความกรุณา ความหวังดี.	๑๓
อตั้มมยตา ทำให้ไม่มีการปรุง จิตอยู่ในภาวะปกติ, ไม่ถูกดึงไปในทางที่ผิด.	๑๔
มีอตั้มมยตาแล้ว ทุกเรื่องถูกต้องหมด, มีโอกาสได้พบพระนิพพานแม้เพียงชั่วคราว.	๑๕
ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอตั้มมยตา : เห็นเป็นเรื่องของคนผิดปกติ คนธรรมดาทำได้ยาก,	๑๖

เป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เพราะเป็นคำแปลก,	๑๗
ที่เกินไปจนปฏิบัติไม่ได้, จงใช้อัตมมยตาเป็นกาตาขัณฑ์ คือกิเลส.	๑๘
แขวนรูปพระพุทธเจ้าไว้ เพื่อไม่ให้ลืมอัตมมยตา, ใช้เป็นเครื่องวาง.....	๑๙
อานิสต์ครอบจักรวาลของอัตมมยตา ใช้ได้ตั้งแต่ขัณฑ์ไปจนถึงทำให้เป็นพระอรหันต์.	๒๐
อัตมมยตาเป็นวิชาสารพันนึก เป็นเหมือนเพชร ตัดปัญหาทั้งปวงได้.	๒๑

๒. อัตมมยตา กับ พระรัตนตรัย

จะบรรยายเรื่องอัตมมยตาต่อไป จนท่านทั้งหลายรู้จักปฏิบัติให้ชีวิตไม่กักเจ้าของ.	๒๓
พระพุทธเจ้าเกิดเมื่อสองพันกว่าปีแล้ว คำสอนของท่านจะใช้กับคนสมัยนี้ได้หรือ ?	๒๔
ถ้ามีจริงจกอย่างนี้แล้ว ไม่มีทางที่จะบรรลุ มรรค ผล.	๒๕
พระพุทธเจ้าตรัสแต่เรื่องทุกข์กับดับทุกข์ ซึ่งเป็นเรื่องมีอยู่ทุกยุคทุกสมัย.	๒๖
พระพุทธเจ้าเป็นคนแรกในโลก ที่ค้นพบและสอนเรื่อง อัตมมยตา.	๒๗
อัตมมยตา เป็นธรรมะสูงสุด พระพุทธเจ้าทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต พบ และ สอน.	๒๘
อัตมมยตา ทำให้พระพุทธเจ้าออกบวชและค้นพบอัตมมยตาสูงสุด.	๒๙
อัตมมยตา เป็นความรู้ที่ใช้กับทุกข์ มีอยู่ในพระไตรปิฎก, ไม่ใช่เรื่องย้อมแมวขาย.	๓๐
อัตมมยตา เป็นความรู้สูงสุด ปฏิบัติสูงสุด ได้ผลสูงสุด คือดับทุกข์.	๓๑
ไม่ปรุงเป็นสังขาร ให้เกิดอกิธมาและโทมนัส คือไม่บวกไม่ลบ.	๓๒
กณธรรมคาไม่มีอัตมมยตา มีอะไรมากระทบ ก็เกิดบวกหรือลบ ชอบหรือไม่ชอบ.	๓๓
อัตมมยตา ทำให้ไม่ปรุง แต่มีสติปัญญาพิจารณาว่าจะทำอะไรให้ถูกต้อง.	๓๔
นี่คือประโยชน์สูงสุดของอัตมมยตา อันอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้.	๓๕
ถูกไม่ได้, ผลักไม่ได้, ตรึงให้ตกอยู่ที่ตรงนั้นก็ไม่ได้.	๓๖
อัตมมยตา ทำให้มีชีวิตชนิดที่ไม่กักเจ้าของ.	๓๗
พระสงฆ์ คือผู้ที่ฟังมาจากพระพุทธเจ้า แล้วปฏิบัติตาม จนดับทุกข์ได้.	๓๘

เกิดมาแล้ว ต้องได้สิ่งที่ดีที่สุด คือชีวิตชานิกที่ไม่งัดเจ้าของ.	๓๙
คิดนึกแต่ว่า จะมีอหัมมยตาให้ได้ทีนี้และเดี๋ยวนี้ ไม่ว่าจะป็นนักบวชหรือชาวบ้าน.....	๔๐
ความมืออหัมมยตาอยู่ในใจด้วยตนเองเป็นพระพุทฺธ ทั่วอหัมมยตาเป็นพระธรรม ทั่วอหัมมยตาในพระสงฆ์ คือพระสงฆ์.	๔๑
เมื่อได้รู้จักพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์มากขึ้น ก็จรรู้จักอหัมมยตามากขึ้น.	๔๒

๓. อหัมมยตา กับ ไตรสิกขา

ไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีครบถ้วนเต็มที่แล้ว การดับทุกข์จะเป็นไปด้วยดี.	๔๓
สิกขา คือ คุงเข้าไปข้างในตัวเอง รู้จักตัวเอง แล้วก็ประพฤติปฏิบัติ.....	๔๔
ผลของศีล สมาธิ ปัญญา คือ หมกปัญหาทางกาย วาจา, จิตที่สะอาดทั้งนั้น พร้อมที่จะทำหน้าที่, รู้ว่าทุกอย่างเป็นไปตามเหตุปัจจัย.	๔๕
อหัมมยตาเป็นเรื่องที่เกิดอบรมคิแล้ว อะไรปรุงแต่งไม่ได้, อหัมมยตาเป็นเพชร.	๔๖
อหัมมยตา เป็นอสังขตธรรม สร้างขึ้นมาไม่ได้ แต่ทำให้ปรากฏได้.	๔๗
ปฏิบัติไตรสิกขาดีแล้ว จิตจะรู้จัก สัมผัส เสวยผลที่เกิดมาจากอหัมมยตา.	๔๘
จิตคนธรรมดาติดอยู่ในกามธาตุ อหัมมยตาทำให้เลื่อนไปสู่รูปธาตุ อรูปธาตุ นิโรธธาตุ.	๔๙
มืออหัมมยตาแล้ว ง่ายที่จะมีศีลมีสมาธิ.	๕๐
เพราะไม่มีอหัมมยตา จึงเกิดกิเลส ทำให้เป็นทุกข์ เรียกว่ามี อหัมมยตา.	๕๑
ปรโต โฆโส ฟังจากภายนอก แล้วมาทำโยนิโสมนสิการ ก็จะสำเร็จประโยชน์.	๕๒
อหัมมยตาปรากฏเมื่ออริยมรรคสมบุรณ์เป็นสัมมาญาณะ แล้วให้ผลเป็นความหลุดพ้น.	๕๓
สัมมาญาณะคือความรู้แจ้ง ๘ “ทา” : อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา รัम्मัญญิตตา รัम्मนิยามตา อิททัปปัจจยตา สุนญุตตา ทดาตา อหัมมยตา.	๕๔
“ทา” แปลว่า ภาวะ.	๕๕

คอยสังเกตภาวะอหัมมยทาน้อยๆ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ สบายที่สุด มีความหมายของนิพพาน. ๕๖
 อหัมมยตา กับ ไตรสิกขา ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่สนับสนุนซึ่งกันและกัน. ๕๗
 ขอให้คิด สมาริ ปัญญา เจริญอยู่ด้วยความเจริญของอหัมมยตา ก็จะประสบความสำเร็จ. ๕๘

๔. อหัมมยตา กับ ไตรสัทธรรม

สัทธรรม คือ กิจกรรมของสัทบุรุษ. ๕๙
 กิจกรรมของสัทบุรุษได้แก่ : การเรียน ด้วยการได้ยินได้ฟัง แล้วคิดนึกใคร่ครวญ, ๖๐
 การปฏิบัติลงไปจริง ๆ ซึ่งเป็นการสอนที่ดี เป็นครูที่สุกคาย, ๖๑
 การได้รับผลของการปฏิบัติ คือ ความสงบสุข. ๖๒
 ที่เรียนไม่สำเร็จ เพราะไม่มีอหัมมยตา ที่ทำให้หัวใจเป็นเพชร คงอยู่ในภาวะที่ถูกต้อง. ๖๓
 การเรียนช่วยให้มีอหัมมยตา แล้วอหัมมยตาจะช่วยให้มีการเรียนที่ดี. ๖๔
 เรียนเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทปปัจจยตา
 สุตตัญญา ตถาทตา อหัมมยตา. ๖๕
 เมื่อรู้จัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วจะรู้ว่าชีวิตนี้เป็นของธรรมชาติ. ๖๖
 ธรรมชาติให้ยืม รับประทานก่อนส่งคืน, ต่อไปก็รู้จัก ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา. ๖๗
 อิทปปัจจยตา คืออาการที่สิ่งนี้ ประุ่งแต่งสิ่งนี้ ขึ้นมา แล้วก็ปรุ่งแต่งสิ่งอื่นต่อไป. ๖๘
 เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างว่างจากตัวตน คือสุตตัญญา แล้วก็เห็นตถาทตา มันเช่นนั้นเอง. ๖๙
 จิตเห็นเช่นนั้นเอง ก็ไม่หวั่นไหว อะไรปรุ่งแต่งไม่ได้ แต่คนไม่สนใจ. ๗๐
 มีอหัมมยตา หัวใจเป็นเพชร ไม่หวั่นไหว ไม่เกิดความรัก เกลียด กลัว ฯลฯ. ๗๑
 ประสบผลสำเร็จ ได้รับสิ่งที่ดีที่สุด ไม่กลัวที่ธรรมชาติเรียกชีวิตคืน. ๗๒
 พัฒนาชีวิตที่ดีสุดฝ่ายวัตถุ คือ มีทรัพย์สมบัติ มีอำนาจวาสนา ฯลฯ. ๗๓
 แต่ของพระพุทธเจ้า มีจิตใจชนิดที่ไม่ยึดถือ คือ มีอหัมมยตา. ๗๔

ศึกษาให้รู้ แล้วปฏิบัติให้เห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มีอหังการเป็นผล, อหังการสูงที่สุดก็เป็นพระอรหันต์. ๗๕	๗๕
สัตว์บุรุษ มีการกระทำที่ถูกต้องพอดี ไม่ตามใจกิเลส และไม่ทำลายให้สูญเสียความรู้สึก. นิพพาน แปลว่า เย็น ทุกคนมีสิทธิที่จะมีนิพพานตามระดับของตน. ๗๖	๗๖
โลกปัจจุบันมีปัญหามาก เพราะว่าไม่มีอหังการ. ๗๗	๗๗
จงเรียน ทำงาน รับผิดชอบอหังการ, มีอหังการเป็นคู่ชีวิต. ๗๘	๗๘
จะมีชีวิตชนิดไหน มีอาชีพชนิดไหน ก็จงมีอหังการไปตามแบบของตน ๆ. ๘๐	๘๐

๕. อหังการ กับ เด็ก ๆ และเยาวชน

เด็ก ๆ ก็มีทางที่จะฝึกอหังการ และใช้อหังการให้เป็นประโยชน์. ๘๑	๘๑
เด็กมีหลายขนาด : ทารก กุมาร เยาวชน; การฝึกและการใช้อหังการก็ต่างกัน. ๘๒	๘๒
เด็กต้องสมาทานธรรมที่มีความหมายของอหังการ. ๘๓	๘๓
ชั้นทารก : จะไม่โกหก จะไม่นอนตื่นสาย จะไม่ขี้เกียจ จะช่วยแม่ทุกอย่างที่ช่วยได้ จะไม่ให้ใครลำบากด้วยการเอาใจ. ๘๔	๘๔
ชั้นกุมาร : จะไม่ให้พ่อแม่ผิดหวัง จะให้พ่อแม่ได้รับความสบายใจทุกอย่าง, ไม่ให้ผีหัวเราะว่าเด็กคนนั้นบ้า, ตายเป็นตายจะไม่ให้เสียชื่อ ไม่หนีโรงเรียน ไม่เหลวไหลในการเรียน, ๘๖	๘๕
ไม่โกรธครู ไม่ทำให้ครูโกรธ, ไม่ทำร้ายเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน ให้อภัย และขอบคุณ, ชีวิตนี้มอบถวายพระพุทธเจ้า. ๘๗	๘๖
เด็กที่กล้าถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า ต้องมีอหังการมาก. ๘๘	๘๘
ชั้นเยาวชน : จะไม่โง่ในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องบ้าๆบอๆ, ๘๙	๘๙
จะไม่ชิงสุกก่อนห่าม เพราะรู้ว่าการสืบพันธุ์และการมรดกนั้นคนละเรื่องกัน, ๙๐	๙๐

จะไม่ให้ถูกหลอกลวงด้วยความอ้อย ความเขินบวกและความเป็นลบ.	๙๑
จะไม่บ้าดี เมาก็ หลงดี พอใจแต่ความสงบ,	๙๒
ทั้งดีใจ เสียใจ และความสนุก ไม่ใช่ความสงบ,	๙๓
ไม่หลงไหลในไสยศาสตร์.	๙๔
ไสยะ แปลว่า หลบ, ถีกว่า; มีไสยศาสตร์ ศาสตร์ของคนหลบ ก็ดีกว่า ไม่มีอะไรเสียเลย.	๙๕
คนบัญญัติอ่อนยังมีอยู่ในโลก ไสยศาสตร์ก็ต้องยังมีอยู่ในโลก.	๙๖
พระพุทธเจ้าตรัสให้ฟังตน คือฟังการกระทำที่ถูกต้องทางกาย วาจา ใจ.	๙๗
ถูกต้อง คือไม่ทำให้ใครเสียหายเดือดร้อน ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์, ความเห็นแก่ตน ไม่ใช่การฟังตน.	๙๘
อธิษฐานจิตว่า จะไม่เห็นแก่ตัว จะฟังธรรมะ ฟังตน,	๙๙
จะไม่เกลียด ไม่ริษยา พอใจในความสงบเย็น คือนิพพาน,	๑๐๐
จะบังคับจิตใจให้อยู่ในความถูกต้อง กงที ไม่ตื่นเต้นไปตามสิ่งแวดล้อม.	๑๐๑
ความที่ไม่เกิดความตื่นเต้น คือ อตัมมยตา กงทีอยู่ในความถูกต้อง.	๑๐๒
ความตื่นเต้นที่น่าตื่นเต้น คือตื่นเต้นว่าละกิเลสได้.	๑๐๓
จะไม่เป็นทุกข์ให้ละอายแมว, จะมีหัวใจเป็นเพชร.	๑๐๔
มีหัวใจเป็นเพชรแล้ว จะมีแต่ความถูกต้อง ประสพผลตามที่ได้ตั้งใจไว้.	๑๐๕
มีอตัมมยตาแล้วคุ้มครองได้หมดทุกอย่าง ไม่มีปัญหาใดๆ.	๑๐๖
เรื่องอตัมมยตา ควรจะมี สอน ผูก และใช้ แม้สำหรับลูกเด็ก ๆ.	๑๐๗

๖. อตัมมยตา^๕ เพื่อชาวบ้านและชาววัด

อตัมมยตา จำเป็นที่จะต้องมีต้องใช้ทั้งแก่ชาวบ้านและชาววัด.	๑๐๘
ชีวิตนี้จบที่เป็นพระอรหันต์ ยังเป็นชาวบ้านก็ควรมีชีวิตที่เยือกเย็น.	๑๑๐

- โโลหะ โทสะ โมหะ ของชาวบ้านหรือชาววัดเหมือนกัน ต่างตรงหายาบ
หรือละเหยียดกว่ากัน. ๑๑๑
- ชาวบ้านสะสม ชาววัดสลัดทิ้ง แต่ก็เดินไปทางเดียวกัน ดังนั้น อทัมมยทา
จึงใช้ได้ทั้งชาวบ้านและชาววัด. ๑๑๒
- วัตถุประสงค์ของเป็นที่ทรัพย์ของชาวบ้าน ธรรมเป็นที่ทรัพย์ของชาววัด ซึ่งจะต้องหา
ใช้ รักษา แบ่งปันเหมือนกัน. ๑๑๓
- ชาวบ้านรู้จักใช้อทัมมยทาให้ถูกกับฐานะแล้วจะมีชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ. ๑๑๔
ความดี, ทรัพย์สมบัติ ที่ไม่รู้จักจกจกทำ มันกักเจ้าของ เพราะมันเป็นอยู่ที่
แห่งความรัก โกรธ ฯลฯ. ๑๑๕
- ถ้ามีด้วยความยึดมั่น อะไร ๆ ก็กักเจ้าของ แม่แต่บุญ ผัวเมีย ลูกหลาน เพื่อนฝูง.
ธรรมะสูงสุดคืออทัมมยทา กุ้มได้ ไม่ให้อะไร ๆ กักเจ้าของ. ๑๑๖
- ถ้ามีจิตอยู่เหนืออบก ลบ อภิขณา โทมนัส แล้ว ก็ไม่มีอะไรกัก. ๑๑๗
- รู้จักทำความเข้าใจไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ ก็จะโต้พบกับ ว่าง เย็น สงบ สะอาด อิศระเสรี
ซึ่งเป็นความหมายของนิพพานไปพลาง ๆ แม้จะเป็นชาวบ้าน. ๑๑๘
- สิ่งที่เบือนคู้ เช่น ก็ชั่ว บุญบาป ฯลฯ เป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ,
จิตที่มีอทัมมยทาจะอยู่เหนือของคู้. ๑๒๐
- ปุถุชนคนหนายังต้องการของคู้ ส่วนกัลยาณบุชชนต้องการจะชนะของคู้. ๑๒๑
- ชวนให้ไม่ต้องหลงตกนรก กนยอมตกลง แต่ถ้าไม่ต้องลงไปสวรรค์ ไม่ยอม
นี้ก็เพราะเสน่ห์ของความเป็นบวก. ๑๒๒
- ธรรมะ ๓ กลุ่ม ๔ “ทา” : กลุ่มไตรลักษณ์ กลุ่มธรรมชาติ กลุ่มเช่นนั้นเอง. ๑๒๓
- จะสูงสุดเท่าไรในฝ่ายโลก ชีวิตก็ยังกักเจ้าของ แม้จะเป็นเทวดาก็ยังกักอยู่. ๑๒๔

ผลของการเห็นไตรลักษณ์หมวดที่ ๑ ทำให้ชาวบ้าน ทำงานสนุก ทำถูกต้อง, เห็นหมวดที่ ๒ ก็จะไม่ร้อนใจ ไม่ตื่นเต้น ไม่น้อยใจ ไม่เสียใจ.	๑๒๕
มีความมั่นใจ, เห็นหมวดที่ ๓ ก็ไม่มีความรู้สึกเป็นบวกเป็นลบ หมคมิจฉาทิฏฐิ.	๑๒๖
อยู่เหนือการปรุงแต่ง เป็นพระอรียบุคคลได้, ถ้าเป็นชาววัดก็ต้องทำได้ดีกว่า.	๑๒๗
ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านหรือชาววัด ก็ต้องใช้อตั้มยตา จึงจะถึงที่สุดแห่งทุกข์.	๑๒๘
อตั้มยตา ใช้ได้ทั้งสำหรับไปนิพพานและการปฏิบัติหน้าที่ของชาวบ้าน.	๑๒๙
อตั้มยตา ธรรมะเพชร จำเป็นต้องมีต้องใช้ด้วยกัน ทั้งชาวบ้านและชาววัด.	๑๓๐

๑. อตั้มยตา มีได้ในทุกสาขาอาชีพ

ไม่ว่าจะมีอาชีพอะไร ก็ต้องใช้อตั้มยตา เพื่อจะได้มีชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ.	๑๓๑
ไม่ว่าอะไรถ้ามีไม่เป็น ไม่ถูกต้อง มันจะกักเจ้าของทั้งนั้น.	๑๓๒
จำเป็นที่จะต้องมีอตั้มยตา ซึ่งเหมือนกับมีหัวใจเพชร.	๑๓๓
จิตใจแข็งเหมือนเพชร เพราะเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมเนียมตา อิทูปัจจยตา	๑๓๔
สุญญตา ทถาคา อตั้มยตา จิตใจก็คงที่เพราะเห็นความจริงของสิ่งทั้งปวง.	๑๓๕
ถ้าเห็นอตั้มยตาจะไม่บูชาการมรณ ซึ่งก็เป็นเพียงมโนภาพที่อวิชาสร้างขึ้น	๑๓๖
ถ้าถึงที่สุดของอตั้มยตา ก็เป็นพระอรหันต์.	๑๓๗
การดำรงชีวิตไว้อย่างถูกต้อง เรียกว่า อาชีพ.	๑๓๘
มีอตั้มยตาแล้ว คนทำอาชีพกสิกรจะทำงานสนุก ไม่หลงอบายมุข.	๑๓๙
สัจจะ ทมะ ชันตี จาคะ ขรวาสาธรรม มีแล้ว การงานชนิดไหนสำเร็จหมด แม้แต่เป็นพระอรหันต์,	๑๔๐

ข้าราชการยี่ดลถือทัมมยา อยู่ในความถูกต้องแล้ว อาชีพนั้นก็สุข.	๑๔๑
ผู้พิพากษา ตุลาการ อัยการ ทนายความ ต้องเป็นคนของธรรมะ มือทัมมยา	๑๔๒
อาชีพศิลปิน เลขานุการ ภรรยาสามี จะทำได้ถูกต้องตามอุคมคติเพราะมือทัมมยา.	๑๔๓
อาชีพมารดาเป็นอาชีพสูงสุด, ทั้งผู้หญิงและผู้ชายต้องทำหน้าที่ให้ดีที่สุด.	๑๔๔
ยากกวณิพก มือทัมมยากี่จะพ้นจากความเป็นยากได้.	๑๔๕
นักบวช มีอาชีพปุชฌีบุคคล คืออบรม สั่งสอน.	๑๔๖
ปุชฌีบุคคล คือผู้ที่ทำประโยชน์มากมายเกินกว่าที่จะตอบแทนได้ ดังนั้น อาชีพนี้ใคร ๆ ก็เป็นได้.	๑๔๗
นักบวชต้องมือทัมมยา จึงจะรักษาความเป็นนักบวชไว้ได้.	๑๔๘
ผู้บวชต้องบำเพ็ญทบะพรหมจรรย์ ศึกษาเล่าเรียน ปฏิบัติ ชะนะสิ่งที่ควรชนะ,	๑๔๙
ต้องสอนสืบอายุพระศาสนา, ภิกษุออกหน้า ภิกษุณีมาทีหลัง อุบาสก อุบาสิกา เป็นกองเสียบยง.	๑๕๐
มาเป็นพระอรหันต์ เดินไปเดินมาให้มนุษย์ดู ประเสริฐที่สุด.	๑๕๑
ทุกอาชีพจะต้องอาศัยมือทัมมยาเป็นรากฐาน แล้วจะประสบความสำเร็จ.	๑๕๒

ภาคปลาย

๑. ปีใหม่แห่งอศัมมยตา

ต้องรู้จักต้อนรับปีใหม่ให้ดีๆ มิฉะนั้นมันจะกักเอา.	๑๕๕
ปีใหม่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า อย่าให้เลวกว่าหัวเหือกหัวมัน.	๑๕๖
อศัมมยตา ภาวะของจิตที่อะไรปรุงแต่งให้เป็นไปตามเหตุปัจจัยไม่ได้, ปัจจัยมีทั้งภายนอกและภายใน.	๑๕๗
ปรุงแต่งไปในทางบวกหรือลบ ก็ใจหรือเสียใจ ซึ่งมีใช่ความสงบ.	๑๕๘
เหนือจิตใจและเสียใจ เป็นความพักผ่อนอย่างยิ่ง.	๑๕๙
จิตเกลี้ยง ว่าง เพราะอำนาจของอศัมมยตา.	๑๖๐
กนธรรมตาไม่มีอศัมมยตา จึงมีอารมณ์เปลี่ยนแปลง, ปีใหม่ขอให้มียศัมมยตาเพิ่มขึ้น.	๑๖๑
ว่างจากสุขจากทุกข์ ไม่หวนไหว อยู่เหนือการปรุงแต่ง.	๑๖๒
รู้ว่าทุกสิ่งไม่เที่ยง ยึดถือแล้วเป็นทุกข์.	๑๖๓
ก่อนหินสงบกว่าต้นไม้ ต้นไม้สงบกว่าสัตว์ สัตว์สงบกว่าคน เพราะคนใจโลดเต้นไปตามอารมณ์.	๑๖๔
ขอให้ปีใหม่แห่งอศัมมยตา อะไรปรุงแต่งไม่ได้ หรือไม่ได้ง่าย ๆ.	๑๖๕

๒. ปีใหม่แห่งอศัมมยตา

อศัมมยตา เป็นเพชรน้ำเอกในพุทธศาสนา ไม่ใช่เรื่องย้อมแมวขาย.	๑๖๗
โลกกำลังประสบวิกฤตการณ์อันเกิดจากความเห็นแก่ตัว อศัมมยตาช่วยโลกได้.	๑๖๘
อศัมมยตา ภาวะของจิตที่อะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้, เสน่ห์ของภพถึงไว้ไม่ได้.	๑๖๙

อหัมมยตา ผลักไสสตัวออกจากสิ่งผูกพันจิตใจ จากโลกิยะไปสู่โลกุตตระ.	๑๗๐
คนยากจนเป็นปัญหาของโลก เขาจะพ้นจากความยากจน ถ้ากำจัดมิชฌาภิกขุได้.	๑๗๑
มิชฌาภิกขุของคนยากจน : ความยากจนเป็นผลของกรรมเก่า, เพื่อนยากจนมีถมไป,	
ติตรสอรัยของกามคุณ, ติคอบายมุข,	๑๗๒
ไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคารพ คือหน้าที่. การประกวดนางงาม	
เป็นความไม่ยุติธรรมแก่คนยากจน.	๑๗๓
เป็นการประกวดผู้ที่ปราศจากหรือเกือบปราศจากหิริโอตตปปะ.	๑๗๔
ขอประท้วงในนามของบุคคลผู้เป็นพุทธศาสนในเมืองไทย,	
ขอเสนอให้ใช้อหัมมยตาแก้ปัญหาเหล่านี้.....	๑๗๕
แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ได้พึ่งอหัมมยตา จึงออกมาเป็นพระพุทธเจ้า.	๑๗๖
ปีใหม่แห่งอหัมมยตา กุไม่เอา กับ มึงละไว้สิ่งเลวร้ายทั้งหลาย.	๑๗๗

๓. อหัมมยตา กับ ปัญหาแห่งชีวิตมนุษย์

ปัญหาของมนุษย์ คือ ไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม?	๑๗๘
สิ่งที่จะช่วยให้หมดปัญหา คือ อหัมมยตา ความเป็นวิสังขาร.	๑๘๐
สัญชาตญาณของมนุษย์ ไม่ชอบความสงบ จึงเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม.	๑๘๑
เป็นทาสของเหตุปัจจัย เกิดตัวกูวกตัวกูบ แล้วก็เห็นแก่ตัว.	๑๘๒
กิเลสอยู่เฉยๆ แต่อุปกิเลสรบกววจิต จะต้องต่อสู้ บัองกัน กำจัด.	๑๘๓
ความเห็นแก่ตัวทำให้ปัญหามานปลายออกไป ให้เกิดปัญหาทุกระดับ.	๑๘๔
กิเลสมิได้ติดมาจากชาติก่อน, ตัวตนหรือตัวกูเกิดเมื่อมีการกระทบทางอายตนะ.	๑๘๕
เด็กไม่มีความรู้เรื่องดับทุกข์ ก็เป็นไปตามกระแสแห่งตัวกู เกิดความเห็นแก่ตัว.	๑๘๖
เกิดปัญหาแห่งความเห็นแก่ตัวเต็มโลก, อหัมมยตา คือสิ่งที่ใช้แก้ปัญหาคือ.	๑๘๗
พุทธบริษัทรู้ว่า การปฏิบัติให้ถูกต้องต่อกฎเกณฑ์ของธรรมะ คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่จะช่วย.	๑๘๘

มีอหัมมยตาแล้ว ไม่เกิดกิเลส ไม่เกิดปัญญา.	๑๙๙
อหัมมยตา เป็นอานุภาพพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันความทุกข์.	๑๙๐

๔. อหัมมยตา กับ หน้าที่ของชีวิต

อหัมมยตา : ภาวะที่จิตคงปกติ ไม่ถูกเซ็ด ไม่ถูกกระตุ้น ชับกล่อม ช่มชี้.	๑๙๑
หน้าที่ คือสิ่งที่จะช่วยให้ออก, ธรรมะ คือ หน้าที่.	๑๙๒
หน้าที่ คือสิ่งที่จำเป็นสำหรับสิ่งที่มีชีวิต หน้าที่ คือ ตัวชีวิต.	๑๙๓
หน้าที่ฝ่ายโลกิยะ คือหน้าที่การงาน, หน้าที่ฝ่ายโลกุตตระ คือหน้าที่ทางปฏิบัติธรรม.	๑๙๔
หน้าที่โดยสัญญาตญาณ, หน้าที่โดยภาวิตญาณ.	๑๙๕
กิเลสคืออันตรายภายในของหน้าที่ อันตรายภายนอกคือสิ่งแวดล้อม.	๑๙๖
ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่ธรรม ที่แปลว่าหน้าที่ แม้แต่พระรัตนตรัย ก็เกี่ยวกับหน้าที่.	๑๙๗
ธรรมะอยู่ที่หน้าที่ อยู่ที่ตัวของผูปฏิบัติ ที่ กาย วาจา ใจ จิต วิญญาณ.	๑๙๘
หน้าที่คือความถูกต้อง ถูกต้องสำหรับจะอยู่รอด ถูกต้องสำหรับจะมีนิพพาน.	๑๙๙
อหัมมยตาจะช่วยให้ชนะอุปสรรคที่มารบกวนการทำหน้าที่.	๒๐๐
จะต้องรู้จัก มี รักษา และใช้อหัมมยตา ให้ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง.	๒๐๑
ธรรมะ ๙ “ตา” คือหัวใจพระพุทธศาสนา, อหัมมยตาจะปรากฏ เมื่อปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาอย่างถูกต้อง.	๒๐๒
อหัมมยตา ทำให้การทำหน้าที่ของชีวิตสมบูรณ์ คือรอดจากความทุกข์.	๒๐๓

๕. อหัมมยตา คือ อะไร

มีคนขอร้องให้พูดเรื่อง อหัมมยตาคืออะไร?	๒๐๕
คำว่า อหัมมยตา เป็นภาษาบาลี จะเข้าใจความหมายของคำนี้ได้จากเรื่องราวต่อไปนี้.	๒๐๖

ลักษณะของอหัมมยตา : ไม่มีอะไรมากก็หรือจับยึดไว้ได้, อยู่เหนืออำนาจของการปรุงแต่ง. ๒๐๗	๒๐๗
เรื่องราวของอหัมมยตา : อหัมมยตาทำให้ละจากคาม รูป อรูป ไปสู่โลกุตตระ, ผลักไสให้ออกไปจากวิสัยโลก. ๒๐๘	๒๐๘
อานิสงส์ของอหัมมยตา : ทำให้หมดปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ, ๒๑๐	๒๑๐
ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ รัก โกรธ ฯลฯ, แก้กามราคะได้ดีกว่ากรรมฐาน, มีเมตตาการุณาอย่างแท้จริง, ไม่หวั่นไหว อะไรมาเช็ดไม่ได้. ๒๑๑	๒๑๑
ความหมายของอหัมมยตา : ภาวะของจิตที่อยู่เหนือการปรุงแต่ง, <i>unconcoctability</i> <i>unconditionability</i> ๒๑๓	๒๑๓
ภาษาเต็กๆ ก็ว่า กูไม่เอาอะมึงแล้วโว้ย, ในอรรถกถาใช้คำว่า นิตันหา ซึ่งมีความหมายไม่ตรง. ๒๑๔	๒๑๔
ในที่สุดก็คือ : ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งกูได้แล้ว, ไม่มีอะไรมาเช็ดกูได้แล้ว, ไม่มีอะไรมาทำให้จิตของกู <i>move</i> ได้อีกต่อไป. ๒๑๕	๒๑๕

๖. อหัมมยตา กับ สันติภาพของโลก

อหัมมยตา สามารถสร้างสันติภาพของโลก เป็นปัจจัยแก่สันติภาพของโลก. ๒๑๗	๒๑๗
อหัมมยตา คือภาวะของจิตที่อยู่เหนือการปรุงแต่ง ไม่เห็นแก่ตัว ไม่สร้างปัญหา. เป็นอันสุกท้ายของผลแห่งวิปัสสนา ๙ “ตา” : อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา ๒๑๘	๒๑๘
สัญญาตา ทถาตา อหัมมยตา เห็นภาวะทั้ง ๙ นี้จะหลุดพ้นจากโลกียธรรม. ๒๒๐	๒๒๐
อหัมมยตา มีอานุภาพตัดความเห็นแก่ตัว, โลกไม่มีสันติภาพเพราะความเห็นแก่ตัว. ถ้าอยู่กันอย่างเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ความเห็นแก่ตัวไม่เกิด. ๒๒๒	๒๒๒
ตัดความเป็นมึงเป็นกูเสียด้วยอหัมมยตา แล้วมาช่วยกันสร้างโลก. ๒๒๓	๒๒๓

อคัมมยตาสร้างสันติภาพได้ ทำให้มนุษย์พ้นจากอำนาจของของคู่ ไม่เกิดความเห็นแก่ตัว.	๒๒๔
พุทธศาสตร์ ศาสตร์ที่ขึ้นเพราะอคัมมยตา, ไสยศาสตร์ ศาสตร์หลับเพราะชาอคัมมยตา.	๒๒๕
อคัมมยตาเหมาะสมอย่างยิ่งกับโลกปัจจุบัน ที่มีการศึกษาสุนัขทางกวัน กำลังบ้าคลั่งวัตถุ.	๒๒๖
โลกจะต้องสร้างใหม่ ให้เป็นโลกแห่งสันติภาพด้วยอคัมมยตา.	๒๒๗

๗. บทช่วยจำ สำหรับการศึกษาอคัมมยตา ๑๐๐ บท

แม้ว่าจำไม่ได้ ทำความเข้าใจได้ทุกบท ก็จะได้รับประโยชน์, บทที่ ๑, ๒	๒๒๘
บทที่ ๓ - บทที่ ๑๘	๒๓๐
บทที่ ๒๐ - บทที่ ๓๒	๒๓๑
บทที่ ๓๓ - บทที่ ๔๕	๒๓๒
บทที่ ๔๖ - บทที่ ๕๖	๒๓๓
บทที่ ๕๗ - บทที่ ๖๘	๒๓๔
บทที่ ๗๐ - บทที่ ๗๘	๒๓๕
บทที่ ๘๐ - บทที่ ๘๘	๒๓๖
บทที่ ๙๐ - บทที่ ๑๐๐	๒๓๗
สรุปความว่า อคัมมยตาทำให้หลุดพ้นจากสิ่งผูกพัน สามารถให้ขึ้นถึงจุดสูงสุด ทำให้หมดปัญหาทุกชนิด.	๒๓๘

๘. อคัมมยตา กับ การเมือง

การเมืองจะถูกต้องบริสุทธิ์ ก็เพราะมีอคัมมยตาในหมู่นักการเมือง.	๒๓๙
ถูกกล่าวหาว่า ยกเลิกนรก สวรรค์ เพราะพูดเรื่องนรก สวรรค์ที่อายคนละ.	๒๔๐

ถูกกล่าวหาว่า สอนว่า ตายแล้วสูญ เพราะอธิบายว่า มันสูญตั้งแต่ยังไม่ตาย คือ ว่างจากตัวตน. ๒๔๑	๒๔๑
จะต้องนำอหัมมยตามาใช้กับการเมือง, การเมืองของสัตว์บุรุษ คือ การจัดโลก ให้มีสันติภาพโดยไม่ต้องใช้ศาสตรา. ๒๔๒	๒๔๒
การเมืองไม่ควรใช้ศาสตรา แม้แต่ศาสตราปาก ใช้ได้แต่ธรรมศาสตรา. ๒๔๓	๒๔๓
อหัมมยตา คือภาวะที่อะไรปรุงแต่งให้ผิดปกติไม่ได้, การเมืองที่มีอหัมมยตา ก็อยู่ในความถูกต้อง. ๒๔๔	๒๔๔
เกี่ยวกับการเมือง มีแต่ประโยชน์ของฉันทคือความถูกต้อง, ทุกคนเป็นนักการเมือง. แต่ไม่เป็นนักการเมืองที่ถูกต้องสักคนเดียว เพราะมุ่งแต่จะใช้ศาสตราจัดโลก. ๒๔๖	๒๔๖
พระพุทธองค์ทรงเป็นยอดสุดของนักการเมือง นักการเมืองทั้งหลายขึ้นกับท่าน แล้วโลกนี้จะรวมเย็น. ๒๔๗	๒๔๗
ถ้านักการเมืองมีอุคมคติบุษชาความถูกต้องแล้ว การเมืองก็จะเป็นเรื่องยุ่ง. ๒๔๘	๒๔๘
อหัมมยตาคือธรรมศาสตรา เอามาเป็นเครื่องมือจัดการเมืองให้โลกมีสันติภาพ. ๒๔๙	๒๔๙

๕. อหัมมยตา กับ สันติสุข

อหัมมยตา หลักรักษาการสำหรับสร้างสันติภาพ. ๒๕๑	๒๕๑
อหัมมยตา คือ ภาวะของจิตที่ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้เกิดความเห็นแก่ตัว จึงเป็นทางแห่งสันติสุข. ๒๕๒	๒๕๒
ยิ่งเจริญ ยิ่งไม่มีสันติสุข ศีลธรรมเสื่อม คนมีจิตใจกระต้าง. ๒๕๓	๒๕๓
ยิ่งเจริญ ยิ่งเห็นแก่ตัว เพราะคนสร้างความเจริญเขาสร้างเพื่อความเห็นแก่ตัว. ๒๕๔	๒๕๔
การถือศาสนามีแต่ทะเบียณ, การศึกษาที่ไม่ควบคุมความฉลาดก็เป็นเครื่องมือ ของความเห็นแก่ตัว. ๒๕๕	๒๕๕

ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ก็ยิ่งเพิ่มความเห็นแก่ตัว, ความไม่ละอาย ความขี้เกียจ ก็มาจากความเห็นแก่ตัว.	๒๕๖
เห็นแก่ตัวแล้ว ไม่สามัคคี อิจจาริษา ทำให้โลกไม่มีสันติภาพ.	๒๕๗
สันติสุข คือ ความถูกต้อง ทั้งส่วนบุคคล สังคม โลกทั้งโลก.	๒๕๘
สัตว์มีสันติสุขเท่าเทียม เพราะไม่มีความเจริญ.	๒๕๙
สัตว์มีความเอื้อเฟื้อ เพราะมีความไม่เห็นแก่ตัว, ส่วนมนุษย์มีความเห็นแก่ตัว.	๒๖๐
ต้องลดความเห็นแก่ตัว โลกนี้จึงจะมีสันติภาพ.	๒๖๑
สร้างสันติภาพภายในด้วยอหัมมยตา สร้างสันติภาพภายนอกด้วยความไม่เห็นแก่ตัว.	๒๖๒

๓๐. อหัมมยตา กับ ความไม่เห็นแก่ตัว

อหัมมยตาทำสังหารภัย เพราะถูกระแวงว่า เป็นแมวที่ย้อมมาขาย.	๒๖๓
อหัมมยตา ไม่มีตัวที่จะให้เห็นแก่ตัว, ปัญหาทุกอย่างมาจากความเห็นแก่ตัว.	๒๖๔
เห็นแก่ตัว แล้วก็ทำร้ายตัวเอง ทำร้ายผู้อื่น ทำให้เป็นบ้าไปหมด สิ่งที่ไม่เคยก็มี.	๒๖๕
อหัมมยตา เป็นตัวความถูกต้อง, ตัวรักษาความถูกต้อง.	๒๖๖
ความถูกต้องไม่เป็นที่ตั้งของความหลง ความดีเป็นที่ตั้งของความหลง.	๒๖๗
อหัมมยตา เกิดมาจากสติอันสูงสุด เป็นตัวสติสูงสุด เป็นการใช้สติสูงสุด.	๒๖๘
ยอดสุขของพระพุทธศาสนา คือ ความมีสติสมบูรณ์ ความมีอหัมมยตา ความเป็นพระอรหันต์ การทำที่สุดแห่งทุกข์.	๒๖๙
ตัวของธรรมะเป็นความจริง ตัวของตัวกูเป็นมายา, ตัวผู้กระทำเกิดหลังการกระทำ.	๒๗๐
การกระทำเป็นความจริง แต่ตัวผู้กระทำเป็นมายา.	๒๗๑
อหัมมยตาป้องกันกำจัด ตัวกู ไม่มีตัวกู ก็ไม่มีความเห็นแก่ตัว, ไม่มีอหัมมยตาก็ไม่มีพุทธศาสนา.	๒๗๒
จงรู้จักความไม่เห็นแก่ตัวดีที่สุด ก็จงรู้จักอหัมมยตาดีที่สุด.	๒๗๓

๑๑. อหัมมยตา กับ ความมั่นคง

ความมั่นคง คือ ความไม่มีอะไรมาถึงไปได้ในทางที่เป็นโทษเป็นภัย.	๒๗๕
อหัมมยตา แปลว่า ไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้น คือสิ่งที่ปรุ่งแต่งอยู่.	๒๗๖
อหัมมยตา มีอยู่เป็นชั้น ๆ ใช้ในการระกามสัญญา รูปฌาน และอรุฌานมาตามลำดับ.	๒๗๗
จิตที่มีอหัมมยตา มีความมั่นคง ต่อให้จักรวาลหวั่นไหว ก็ไม่หวั่นไหว.	๒๗๘
การพัฒนาต้องมืออหัมมยตา ถึงคนออกมาจากอบายมุข มาเป็นแผ่นดินธรรม.	๒๗๙
อหัมมยตาจึงเป็นทางแห่งความสำเร็จ, โลกใกล้กับความวินาศ เพราะคนในโลก ไม่มีมืออหัมมยตากันมากนัก.	๒๘๐
การศึกษาสุนัขทางคว้นให้แต่ความฉลาด คนก็เอาความฉลาดไปใช้เพื่อเห็นแก่ตัว.	๒๘๑
ถ้าอหัมมยตาเข้ามา จิตก็มีกำลังหลุดจากอำนาจของความเห็นแก่ตัว.	๒๘๒
ทุกศาสนาล้วนต้องการให้ออกมาจากอำนาจของสิ่งที่เบียดเบียนแล้วจะมีความมั่นคง.	๒๘๓
ความฉลาดที่ไม่มีอะไรควบคุม จะเป็นอันตรายครอบงำจักรวาล.	๒๘๔
ขอให้ศึกษาและมืออหัมมยตาไว้เป็นเครื่องสร้างความมั่นคง.	๒๘๕

๑๒. อหัมมยตา กับ ชีวิตประเสริฐ

ถ้าต้องการจะมีชีวิตประเสริฐ ต้องมืออหัมมยตา.	๒๘๗
ชีวิตทางกาย คือร่างกาย ชีวิตทางจิต คือความมีจิตถูกต้องมั่นคง.	๒๘๘
ชีวิตทางสติปัญญา คือ ความรู้ ความเชื่อ ความเข้าใจถูกต้อง.	๒๘๙
คู่ชีวิต คือหน้าที่ คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ.	๒๙๐
ชีวิตประเสริฐตามความหมายของชาวบ้าน ก็มีเงินทอง อำนาจวาสนา ฯลฯ.	๒๙๑
ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ชีวิตเย็นและมีประโยชน์.	๒๙๒
เย็นเพราะมืออหัมมยตา มีประโยชน์เพราะอหัมมยตาทำให้ไม่เห็นแก่ตัว.	๒๙๓

ลักษณะของคนเห็นแก่ตัว : ซี้เกียจ เอาเปรียบ ไม่สามัคคี ริษยา เป็นอัมมฤต

ในที่สุดก็เป็นบ้า.	๒๕๔
ประโยชน์ตนเอง มีหลายระดับ.	๒๕๕
ประโยชน์ผู้อื่นทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต, ประเสริฐแท้ ๆ ต้องว่างจากตัวตน.	๒๕๖
ชีวิตประเสริฐ คือชีวิตที่มีอัมมฤต ถึงจุดยอดสุดของวิวัฒนาการแห่งชีวิต.	๒๕๗
เมื่อถึงความว่างนิรันดร ก็คือความประเสริฐ.	๒๕๘

๑๓. อัมมฤต กับ การตามรอยพระอรหันต์

การทำให้มีอัมมฤต คือการตามรอยพระอรหันต์.	๒๕๙
การมีอัมมฤต คือมีจิตใจชนิดที่อะไร ๆ มาปรุงแต่งไม่ได้.	๓๐๐
โลกปัจจุบันต้องการความเป็นพระอรหันต์ คือ ความหยุด เย็น เป็นอิสระ ไม่มีทุกข์.	๓๐๑
ถ้ามีความเป็นอยู่ชอบ โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์, เป็นอยู่ชอบ ก็เป็นอยู่ ชนิดที่มีอัมมฤต.	๓๐๒
โลกที่มีการศึกษาหมาทางถ้วน กำลังเดินไปหาความวิनाศ.	๓๐๓
ถ้าไม่ยกวินาศ ก็ต้องเลิกเห็นแก่ตัว, อย่าเป็นทุกข์ให้ละอายแมว.	๓๐๔
การตามรอยพระอรหันต์ เป็นเรื่องฉลาดที่สุด, จะทำได้เมื่อมีอัมมฤต.	๓๐๕
ธรรมะในพุทธศาสนาต้องการให้อยู่ความเป็นของคู่ มีอะไรเกิดขึ้นก็จัดการ ไปอย่างถูกต้อง.	๓๐๖
ทุกศาสนาต้องการจะให้ละความเป็นของคู่.	๓๐๗
มีอัมมฤตได้ โดยการไม่หลงของคู่ ฉลาดด้วยสติปัญญาของพระอรหันต์.	๓๐๘
ความมีอัมมฤตเป็นอาวุธเพชร บัองกันไม่ให้ตกเป็นทาสของอายตนะ.	๓๐๙

๑๔. อทัมมยตา ในฐานะของขวัญวันปีใหม่

- มาท้งกันเข้าใจอทัมมยตากันที่วันปีใหม่. ๓๑๑
- อทัมมยตา คือความที่จิตคงที่อะไร ๆ ปรุ่่งแต่งไม่ได้ เป็นหัวใจแห่งธรรมะในพุทธศาสนา ๓๑๒
- ปรุ่่งแต่งไม่ได้ คือผลตกออกไปไม่ได้ คึงเข้ามาไม่ได้ ตรึงอยู่กับที่มิได้ มีความ
คงที่อยู่ในความถูกต้อง และความม่งอแงมของ ความถูกต้อง. ๓๑๓
- ใช้่อทัมมยตาละสิ่งทีควรละ คือกิเลส, พัฒนาสิ่งทีควรพัฒนา คือโพธิ, ๓๑๔
- อทัมมยตาใช้แก้ปัญหาค้ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศาสนา
การพัฒนาประเทศ, จึงเป็นเครื่องมือสารพัตนีก. ๓๑๕
- การละ ก็ละอบายมุข ไสยศาสตร์ ความเห็นแก่ตัว, พัฒนา ก็พัฒนาวัตถุ
ร่างกาย จิตใจ วิญญานของคน. ๓๑๖
- การพัฒนาต้องถูกต้อง, การแก้ปัญหาค้ ก็ให้รู้ว่ เกิดมาทำไม จะต้องทำอะไร? ๓๑๗
- ให้รู้ว่ การช่วยตัวเองเป็นหน้าที่ของตน. แผ่นดินทองต้องสร้างบน
แผ่นดินธรรม แผ่นดินธรรมต้องสร้างบนแผ่นดินไท. ๓๑๘
- แผ่นดินทอง ต้องยึดไส้ด้วย ๓ ส. แผ่นดินธรรมต้องประกอบไปด้วยหน้าที่,
แผ่นดินไทต้องเป็นอิสระ. ๓๑๙
- เป็นทาสของท้าว ก็เป็นทาส ทา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. ๓๒๐
- อทัมมยตาโดยภาษา : ยอกลสุขของอุเบกขา, ความเป็นอิสระไม่ถูกปรุ่่งแต่ง
คงที่อยู่ในความถูกต้อง, *unconditionability*. ๓๒๑
- หลังจากพินิจพิจารณาแล้วจะพบว่า อทัมมยตาใช้แก้ปัญหาค้หรือความทุกข์ได้. ๓๒๒

๑๕. อตัมมยตา กับ การพัฒนามนุษย์

พัฒนามนุษย์ หมายถึง พัฒนาให้เป็นมนุษย์ยิ่งขึ้นไปจนถึงจุดสุดท้าย.	๓๒๓
ปัจจุบันนี้ ยิ่งพัฒนายิ่งยุ่ง ยิ่งมีปัญหา ยิ่งมีวิกฤตการณ์.	๓๒๔
ต้องจำกักลงไปว่า พัฒนาสิ่งที่ควรพัฒนา พัฒนาเพื่อให้หมดปัญหา.	๓๒๕
สิ่งแรกที่ต้องพัฒนา คือ พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ แล้วก็จะสามารถพัฒนาอย่างอื่นต่อไป.	๓๒๖
พัฒนาคนก็ต้องพัฒนาวัตถุ ร่างกาย จิตใจ วิญญาณ ให้ถูกต้องพอดีโดยอาศัยอตัมมยตา.	๓๒๗
ถูกต้อง คือ ถูกต้องตามธรรมชาติ.	๓๒๘
คือ ไม่เป็นอันตรายแก่ฝ่ายใด เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย.	๓๒๙
นิพพานต้องมีในชีวิตปัจจุบันนี้ คือ ระยะเวลาที่ว่างจากกิเลส.	๓๓๐
จุดสุดท้ายของการพัฒนาคือนิพพาน มนุษย์ต้องมีจิตใจสูงถึงขนาดมีสิ่งนี้ จึงจะเรียกว่ามนุษย์.	๓๓๑
อตัมมยตา คือปัจจัยแห่งความถูกต้อง เจริญขึ้นไปจนถึงอันดับสุดท้าย คือถึงนิพพาน.	๓๓๒
ผลแห่งความถูกต้อง สามารถสร้างโลกุตระชั้นมabanโลกนี้.	๓๓๓
อตัมมยตา คือสิ่งใดเหมาะสมนั้นอยู่ คืออยู่ในความถูกต้อง จึงเป็นเครื่อง พัฒนามนุษย์.	๓๓๔

๑๖. อตัมมยตา กับ การศึกษา

การศึกษาต้องประกอบด้วยอตัมมยตา.	๓๓๕
อตัมมยตา เป็นความถูกต้องคงที่ เป็นแนกขั้มธาตุ ทำให้เกิดพุทธะขึ้นมา.	๓๓๖
การศึกษาทำให้รู้และปฏิบัติได้ตามที่ต้องการ มีขั้นตอนดังนี้ : ดู เห็น รู้จัก,	๓๓๗
วิจัยวิจารณ์ด้วยความทุกข์ แล้วก็ปฏิบัติ, สึกขา แปลว่า ดูเอง เห็นเอง ช่วยตนเอง เพื่อตัวเอง.	๓๓๘
การศึกษาแบบสุนัขหางด้วน ยิ่งศึกษาก็ยิ่งฉลาด ในการที่จะเห็นแก่ตัว.	๓๓๙

ทุกคนเคยพบนิพพานชั่วคราว แต่ไม่สนใจ ไม่ต้อนรับ.					๓๕๘
ศาสนาทุกศาสนามีหัวใจเป็นอหัมมยตา.					๓๕๙

๑๘. อหัมมยตา กับ วิทยาศาสตร์

อหัมมยตานำไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างเดียวกับวิทยาศาสตร์.					๓๖๑
คือรู้ความหลอกลวงของกฎธรรมชาติ แต่วิทยาศาสตร์ถูกดึงมาอยู่ใต้ความหลอกลวง.					๓๖๒
อหัมมยตาเป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์ ทำให้จิตอยู่เหนืออำนาจการหลอกลวง.					๓๖๓
ทั้งสองเหมือนกันที่มีศรัทธาที่มาจาก การพิสูจน์ทดลอง, นำไปสู่การอยู่เหนือกฎ.					๓๖๔
วิทยาศาสตร์จะพามนุษย์ไปสู่ความวินาศก็ได้ ไปสู่ความรอดก็ได้.					๓๖๕
แต่อหัมมยตาพาไปสู่ความหลุดพ้น เพราะอหัมมยตาธรรมะจัด ส่วนวิทยาศาสตร์					
มนุษย์จิต.					๓๖๖
นักวิทยาศาสตร์ควรจะศึกษาอหัมมยตา ในฐานะเป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์.					๓๖๗
พุทธศาสนาเป็นยอดของวิทยาศาสตร์ก็เพราะมีอหัมมยตา.					๓๖๘
ทบทวนการเห็น อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา.					๓๖๙
สุญญตา ว่างจากตัวกู, ทถาตา มันเป็นเช่นนั้นเอง, กงที่ไม่หวั่นไหว คืออหัมมยตา.					๓๗๐
อหัมมยตาเป็นวิทยาศาสตร์ฝ่ายสติปัญญา, พระอรหันต์เป็นยอดสุดของ					
นักวิทยาศาสตร์ฝ่ายปัญญา.					๓๗๑

๑๙. อหัมมยตา กับ สันติภาพเงียบ

สันติภาพอันแท้จริง คือ สันติภาพเงียบ มีได้ทั้งทางโลกและทางธรรม.					๓๗๓
อหัมมยตา : บังคับปรุงแต่งไม่ได้ กงที่อยู่ในความถูกต้อง เจริญอยู่เพราะถูกต้อง.					๓๗๔
นิพพาน สันติภาพเพราะไม่มีกิเลส เสรีภาพเพราะไม่เป็นทาสกิเลส.					๓๗๕
ชาวเสรีไทย ยึดถือความกงที่ในความถูกต้อง จึงมีสันติภาพเงียบ เสรีภาพเงียบ.					๓๗๖

[๒๕]

อหัมมยตา ทำให้เสียสละ อดทน เพื่อความถูกต้อง, อหัมมยตาเลื่อนชั้นได้.	๓๗๗
ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง มีเสียงแห่งความเงียบ.	๓๗๘
เสียงแห่งความเงียบ ดังยิ่งกว่าฟ้าผ่า, อหัมมยตากู้กันกับเสรีภาพเงียบ.	๓๗๙
ชาวเสรีไทยทำตัวอย่างให้เห็นว่า เรื่องสูงสุดทางธรรม เขามาใช้ในทางโลกได้.	๓๘๐
ประชาชนชาวไทย จงขอบพระคุณอหัมมยตาและคณะเสรีไทย ที่ทำให้ประเทศไทย รอดพ้นจากการสูญเสียอิสรภาพ.	๓๘๑
เราได้ทั้งเสรีภาพเงียบและสันติภาพเงียบ ด้วยอำนาจของอหัมมยตา.	๓๘๒

๒๐. อหัมมยตา กับ การกำจัดความเห็นแก่ตัว

ต้องพูดเรื่องนี้ เพราะโลกกำลังจะวินาศเพราะความเห็นแก่ตัว.	๓๘๓
เห็นแก่ตัว คือเห็นแก่ประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียง ฯลฯ ของตัวและพวกของตัว.	๓๘๔
ไม่เห็นแก่ธรรมะ คือความถูกต้อง, ทำลายความสงบสุข สันติภาพ.	๓๘๕
คนเห็นแก่ตัว เป็นคนโง่ ซึ่เกียจ ไม่สามัคคี เขาเปรียบ อิจฉาริชยา กอบโกย สร้างมลภาวะ.	๓๘๖
ทำลายธรรมชาติ ขยายชาติ ในที่สุดก็เป็นบ้า เจ็บป่วยด้วยโรคนำรังเกียจ ทำสิ่งที่ เป็นปัญหา.	๓๘๗
ความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวัตถุ.	๓๘๘
ผู้ไม่เห็นแก่ตัว จะสร้างสันติภาพ ทั้งอย่างโลกียะและโลกุตตระ.	๓๘๙
บรรเทาความเห็นแก่ตัวประเภทต่ำได้ด้วยศีลธรรม กำจัดความเห็นแก่ตัว อันสูงสุดได้ด้วยปรมัตถธรรม.	๓๙๐
อหัมมยตา : ความไม่สำเร็จด้วยปัจจัยนั้นๆ คงที่อยู่ในความถูกต้อง.	๓๙๑
ความหมายที่เข้าใจง่ายคือ “กูไม่เอากับมึงแล้วโว้ย”.	๓๙๒

คงที่อยู่ในกระแสแห่งความถูกต้อง ไม่มีการปรุงแต่ง.	๓๙๓
อตัมมยตาสามารถกำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องนำมาใช้.	๓๙๔

๒๑. อตัมมยตา กับ การทำงานให้สนุก

การงานเป็นสิ่งที่ทำให้สนุกได้, สิ่ง que เรียกว่าหน้าที่การงานคือธรรมะ.	๓๙๕
อตัมมยตาช่วยให้ทำงานสนุก หน้าที่คือสิ่งที่คู่กับชีวิต.	๓๙๖
หน้าที่คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ.	๓๙๗
ธรรมะคือหน้าที่ ยิ่งรู้จักธรรมะ ก็ยิ่งชอบหน้าที่ ทำหน้าที่สนุก.	๓๙๘
พระพุทธเจ้าทรงทำหน้าที่ครบวงจร จนวินาทีสุดท้าย.	๓๙๙
ตั้งแต่หัวรุ่ง เช้า สาย บ่าย เย็น พลบค่ำ.	๔๐๐
จนถึงเที่ยงคืน, ทรงทำหน้าที่ด้วยความเสียสละ จนวินาทีสุดท้าย.	๔๐๑
ไม่มีร่องเท้า ไม่มีริม ทรงดำเนินเป็นโยชน์ๆ แม้ในวันที่จะปรินิพพาน.	๔๐๒
ธรรมานุธรรมปฏิบัติ คือการบูชาที่ตรงตามพระพุทธประสงค์.	๔๐๓
ถ้าทำงานเพื่อบูชาสิ่งสูงสุด เหนือจะกลายเป็นน้ำมนต์.	๔๐๔
ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่ จะสนุกและเป็นสุข.	๔๐๕
มีอตัมมยตาแล้ว การงานจะเป็นของสนุก.	๔๐๖

๒๒. อตัมมยตา กับ ปุชณียบุคคล

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงอยู่ในฐานะปุชณียบุคคล.	๔๐๗
สมเด็จพระผู้มีพระคุณ มีพระพร มีคุณธรรมท่วมฟ้า.	๔๐๘
มีแต่ท่านจะประทานพร เพราะท่านมีเมตตาธรรมมหาศาล.	๔๐๙
ไหว้พระนะ หมายความว่า พระพุทธองค์มีพระคุณควรแก่การเคารพ.	๔๑๐
ขอให้มีการถวายพระพรด้วยการปฏิบัติ.	๔๑๑

สมเด็จพระเจ้ามโหฬารมัยตา การถวายพระพรหรือรับพระพร ก็คือมีอหัมมยตาตามท่าน.	๔๑๒
อหัมมยตา ไม่อาศัยปัจจัยอะไร เป็นตัวเองที่คงที่อยู่ในความถูกต้อง.	๔๑๓
บูชาพระองค์ของสมเด็จพระเจ้า ด้วยธรรมานุธรรมปฏิบัติ อุทิศส่วนกุศลถวาย.	๔๑๔
อหัมมยตา คือคุณธรรมของมารดาของโลก.	๔๑๕
มีอหัมมยตาแล้ว ไม่มีความเห็นแก่ตัว.	๔๑๖
ปุชนียบุคคลจะต้องมีอหัมมยตา.	๔๑๗

๒๓. อหัมมยตา กับ ปัญหาสีทธิมนุษยชน

อหัมมยตาเป็นธัมมารุ อารุของธรรมะ.	๔๑๙
ถ้าไม่มีธรรมะชื่ออหัมมยตา ก็ไม่มีพุทธศาสนา.	๔๒๐
ความถูกต้องพัฒนาตัวเองไปสู่ความเหนือปัญหา.	๔๒๑
มีความถูกต้อง ไม่มีความเห็นแก่ตัว ก็ไม่มีการละเมิดสิทธิผู้อื่น.	๔๒๒
คนเห็นแก่ตัว บ้าหลงสิทธิ ข่มเหงผู้อื่นด้วยการอ้างสิทธิ.	๔๒๓
ความละเมิดสิทธิมนุษยชน เป็นผลของการศึกษาชนิดสุนัขหางสั้น.	๔๒๔
ความโง่ของอวิชา ตัณหา อุปาทาน ทำให้ละเมิดสิทธิมนุษยชน.	๔๒๕
ประชาธิปไตยแบบที่เป็นอยู่ เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่รู้สึกรู้ว่า.	๔๒๖
มีอหัมมยตา คือความถูกต้องแล้ว ไม่ต้องมีกฎบัตรสิทธิมนุษยชน.	๔๒๗
การเห็นแก่ตัว คือการเหยียบย่ำหัวใจของศาสนา.	๔๒๘
มีอหัมมยตา ก็ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน.	๔๒๙

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๑ —

๒๕ มีนาคม ๒๕๓๒

อานิสงส์ครอบจักรวาลของอดัมมยตา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายวันเสาร์สำหรับอาตมา ได้ว่างเว้นมาหลายสัปดาห์แล้ว วันนี้พอจะบรรยายได้ก็มาบรรยาย แล้วก็บรรยายเรื่อง อดัมมยตา ต่อไป โดยที่เรื่องนี้ยังไม่จบ ยังมีบางแง่ที่จะต้องพูดกันให้ถึงที่สุด.

วันนี้ตั้งใจจะพูดเรื่อง อานิสงส์ครอบจักรวาลของอดัมมยตา แท้ก็เว้นไม่ได้ที่จะพูดถึงเรื่องอื่นบางแง่ ที่มันคาบเกี่ยวกัน. อานิสงส์ครอบจักรวาลของอดัมมยทานี้ หมายความว่า มัน มีประโยชน์ไปเสียทุกอย่าง ทุกแง่ทุกมุม ไม่ว่าทิศทางไหน เอาไปใช้ประโยชน์ได้ ดังกับว่าเป็นของสารพัดนึก.

อดัมมยตาเป็นธรรมะเด็ดขาด ศักดิ์สิทธิ์สูงสุด ครอบคลุมทั่วไปหมด ราวกับว่าเป็นคุณสมบัติอันสูงสุด ของสิ่งสูงสุดกว่าสิ่งใด ซึ่งท่านจะเรียกว่าของพระเป็นเจ้า

ก็ได้ ถ้าถือพระเป็นเจ้า; เมื่อมีพระเป็นเจ้าเป็นสิ่งสูงสุด *ธรรมะคืออศัมมยตา เป็นคุณสมบัติของพระเป็นเจ้าอันสูงสุด ที่จะควบคุมสัตว์ทั้งหลาย.*

ถ้าไม่มีพระเจ้า ไม่ถือพระเจ้า มันก็ต้องพูดว่า เป็นคุณสมบัติสูงสุดของกฎธรรมชาติ เป็นเรื่องของธรรมชาติ เป็นกฎสูงสุดของธรรมชาติ แล้วแต่ใครจะชอบอย่างไร, จะว่าเป็นเรื่องทั้งหมดของพระเป็นเจ้าก็ได้, จะว่าเป็นเรื่องทั้งหมดของธรรมชาติอันแท้จริง ก็ได้เหมือนกัน แล้วมันก็เรื่องเดียวกัน. นี่มันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษาพูด บางคนชอบให้พูดเป็นบุคคล ก็มีพระเป็นเจ้าเป็นตัวแทนขึ้นมา, เมื่อไม่พูดอย่างบุคคล มันก็เป็นสักว่าธรรมชาติ ในฐานะเป็นตัวธรรมชาติก็ได้ เป็นกฎของธรรมชาติก็ได้.

เมื่อพูดถึงประโยชน์หรืออันประสงค์ของสิ่งนี้ อย่างครบจักรวาล ก็กล่าวได้ว่าเป็นไปใน *ทางสติปัญญาวิชาความรู้* ที่เรียกว่า *ทางวิญญาณ* ก็ได้, เป็นไปใน *ทางจิต* คือทำให้จิตเข้มแข็ง มีสมรรถนะสูงสุด ที่จิตจะเป็นไปได้ อย่างนี้ก็ได้, หรือจะเรียกว่าเป็นไปใน *ทางกาย* ก็มี *ร่างกายถูกต้องสมบูรณ์* ประกอบไปด้วยคุณค่าอันสูงสุด. แม้จะมองไปใน *ทางวัตถุ* ซึ่งมันเกี่ยวข้งกันอยู่ ก็ทำให้วัตถุอันนี้ มีค่าสูงสุด เป็นประโยชน์สูงสุด ไปด้วยกัน; เลยพูดได้ว่า ทั้งทางวิญญาณ ทั้งทางจิต ทั้งทางกาย ทั้งทางวัตถุ, นี้เรียกว่าครบจักรวาล ก็ว่ามันทุกอย่างนั่นเอง.

แต่ถ้าจะแยกให้ศึกษากันง่ายสักหน่อย ก็แยกเป็น ๒ ฝ่าย จะเป็นเรื่องทางกาย ทางจิต ทางวิญญาณอะไรก็ตาม แยกเป็น ฝ่ายโลกุตตระ เพื่อเหนือโลกนี้ก็ได้ หรือจะแยกเป็น ฝ่ายโลกิยะ ซึ่งยังจะต้องอยู่ในโลกต่อไป ก็ได้เหมือนกัน.

นิพพาน คือประโยชน์สูงสุดของอตัมมยตา

สำหรับทางฝ่ายโลกุตตระนั้น ก็ได้พูดมามากมาแล้วในการบรรยายครั้งก่อน ๆ เพราะได้บรรยายเรื่องนี้มาตั้งแต่ ๑๐ ครั้งแล้ว. ถ้าสรุปใจความสั้น ๆ ของเรื่องทางโลกุตตระ ก็ว่า อตัมมยตาช่วยให้จิตหลุดออกมาเสียจากอัสสาหะ อิทธิพลอะไรของกามธาตุ กามธาตุ อันย้วยวน ออกมาเสียได้จากกามธาตุก่อน, แล้วก็ออกมาสู่รูปธาตุ ซึ่งมีอัสสาหะละเอียด ประณีตกว่ากันมาก สงบราบใบบวกว่ากันมาก แต่ก็ไม่ถึงที่สุด, แล้วก็ออกมาเสียจากรูปธาตุ อีกครั้งหนึ่ง มาสู่อรูปธาตุ ธาตุที่ไม่มีรูป ที่รู้จักกันว่าสูงสุดอยู่ที่ เนวสัญญานาสัญญาตนะ ; นี่ก็สูงสุดฝ่ายอรูปธาตุ แต่ไม่สิ้นสุดแห่งความทุกข์ ยังมีความรู้สึกเป็นตัวตน จึงออกมาเสีย จากอรูปธาตุอีกครั้งหนึ่งมาสู่นิโรธธาตุ ดับแห่งสังขารทั้งปวง นี่คือ นิพพาน.

โดยสรุปสั้น ๆ ฝ่ายโลกุตตระก็มีว่า *ช่วยให้ออกมาเสียจากกามธาตุ แล้วก็ออกมาเสียจากรูปธาตุ แล้วก็ออกมาเสียจากอรูปธาตุ แล้วก็ถึงนิโรธธาตุ.* เรียงลำดับสั้น ๆ ก็ว่า กามธาตุ รูปธาตุ อรูปธาตุ นิโรธธาตุ; อตัมมยตาพาเดินออกมาจากธาตุเหล่านั้น ตามลำดับ ๆ ดังนี้.

เมื่อถึงนิโรธธาตุ มันก็เป็นโลกุตตระ เหนือโลก ถ้ายังเป็นกามธาตุเป็นรูปธาตุ เป็นอรูปธาตุอยู่ ก็ยังเป็นโลกอยู่ มีสมมติบัญญัติ เป็นโลก โลก โลก อยู่; พอเหนือโลก ก็เป็นนิโรธธาตุ ดับหมดแห่งโลก ก็เป็นโลกุตตระเหนือโลก. นี้อตัมมยตานำสัตว์ หรือจิตของสัตว์ ออกมาเสียจากโลกทั้งปวง จนถึงจุดสูงสุดเหนือโลก ก็เรียกว่า โลกุตตระ.

ที่นี้มาถึงเรื่องที่สอง ที่ว่าเป็นอย่างโลกิยะ ซึ่งยังไม่ค่อยจะได้บรรยาย ก็บรรยาย กันให้ละเอียดในวันนี้. ทางวิญญาณ ทางจิต ทางกาย ทางวัตถุ ที่เป็นอย่างโลกิยะก็มีมาก

เหมือนกัน ก็มีสติปัญญาที่มีความรู้^๕อย่างอยู่ในโลก อย่างสำหรับจะอยู่ในโลก, มีกำลังจิตที่จะ^๕ต่อสู้^๕อยู่ในโลก, มีกำลังกายที่จะต่อสู้^๕อยู่ในโลก ก็มีวัตถุอุปกรณ์เครื่องใช้สอย ครอบถ้วนบริบูรณ์ ก็เรียกว่าอย่างเป็นโลกิยะ; มีประโยชน์ที่จะทำให้เกิดความถูกต้อง หรือความเจริญสูงขึ้นไปตามลำดับ ในสิ่งที่เรียกกันว่า ทางวัฒนธรรม ทางศีลธรรม ทางศาสนา เขามาสัก ๓ อย่างนี้ก็พอ.

อัตถ์มมยตา กับ วัฒนธรรม ศีลธรรมและศาสนา

ถ้ามีอัตถ์มมยตา จิตไม่ถูกปรุงแต่งกันง่ายๆ อย่างที่วานี้แล้ว แม้ในโลกนี้ในทางวัฒนธรรมนี้ก็น่าดู กังคางม คือไม่ถูกกิเลสครอบงำและชักจูงไป วัฒนธรรมนั้นก็^๕เป็นรูปแบบที่สะอาด เรียบร้อย ปรกติ อิศรเสรี ทำให้หมุ่นมนุษย์มีลักษณะหรือมีปรากฏการณ์ที่น่าพอใจ, นี้ในแง่ของวัฒนธรรม.

ในแง่ของศีลธรรม ที่ค่อนข้างจะบังคับ เป็นเรื่องของการบังคับ กันสักหน่อย มีการบังคับถูกต้อง เพียงพอแล้ว มันก็มีความน่าเลื่อมใสอยู่ในระบบศีลธรรมนั้น ๆ เป็นศีลธรรมที่ไม่เกลือกกลั้วอยู่ด้วยกิเลส แต่ออกมาเสียจากการครอบงำของกิเลส ของกามารมณ์ เป็นต้น.

เดี๋ยวนี้ ศีลธรรมตกต่ำ เพราะมันทรุดลงไปอยู่ภายใต้เรื่องของกิเลสทั้งหลาย ; ท่านทั้งหลาย ก็พอจะรู้ ด้วยการอ่านหนังสือพิมพ์บ้าง อะไรบ้าง ว่าศีลธรรมกำลังเป็นอย่างไร. จิตใจของบุคคลไม่เป็นอิสระ มันถูกชักจูง กัดขั้ ครอบงำด้วยกิเลส และเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับกิเลส ศีลธรรมมันจึงหายไป, สิ่งที่เป็นอาชญากรรมเลวร้ายก็เกิดขึ้น ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ควรพิจารณากัน ไม่เสียเวลาเปล่า.

ที่นี้จะพูดถึง ทางศาสนา ทางศาสนา ปัญหาที่มีอยู่ว่า คนไม่ถือศาสนากันมากขึ้น ศาสนายังถืออย่างเดิม ยังเหมือนเดิม ยังคงเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร; แต่มันเปลี่ยนแปลงมากที่สุดที่ว่า คนไม่ถือศาสนากันมากขึ้น ๆ ไม่รู้ไม่ชู้กับศาสนายังขึ้น ๆ แล้วก็ไปโกหกใส่ศาสนา ว่าศาสนาเสื่อม. ศาสนาไม่ได้เสื่อมดอก คนที่ถือศาสนามันเสื่อม มันเลวลงแล้วไปโทษว่าศาสนาเสื่อม อย่างนั้นมันจะเรียกว่าอะไรดี มันไม่ตรง มันคด มันบิดพลิ้ว มันไม่มีความเป็นธรรม.

ถ้ามีการบังคับจิตใจได้ โดยทางแห่งอดัมมยตา การถือศาสนานี้จะสนุก ยิ่งปฏิบัติศาสนายังสนุก ยิ่งพอใจ ยิ่งสนุก; เกียวนั้นมันไม่เป็นเช่นนั้น มันสั้นหัว มันไม่ไหว มันเบื่อ มันระอาเรื่องของศาสนา มันเอาเป็นเรื่องของกิเลสไปเสียหมด.

สรุปความสั้น ๆ ว่า คนไม่ถือศาสนากันยิ่งขึ้น, พุคอย่างนั้นมันต้องว่า ทุกศาสนาเสียด้วย ไม่ใช่เฉพาะพุทธศาสนาออก ทุกศาสนาเสียด้วย ละเลยศาสนา หันหลังให้ศาสนา หันหน้าไปหากิเลส ตัณหา กามารมณ์ สิ่งหลอกหลวง ซึ่งมันมีมากขึ้นในโลก.

หยุดคุกกันสักนิดหนึ่ง ว่า โลกนี้กำลังเจริญด้วยสิ่งหลอกหลวง เพราะว่าตกอยู่ใต้อำนาจของอะไรดี. นักธุรกิจที่จะผลิตเงินทอง ความร่ำรวย เขาก็ค้นหาวิธีการ เครื่องไม้เครื่องมือทุกสิ่งทุกอย่าง ที่จะผลิตสิ่งที่จะมาขายคนโง่ทั้งหลายให้หลงซื้อ แล้วเขาก็รวยนะ. สิ่งที่เป็นไปเพื่อความสนุกสนานยิ่งขึ้น บำรุงกิเลสมากขึ้น ในทางของกิเลสตัณหามากขึ้น, นี้ของที่ผลิตได้มาก และขายดีที่สุกเวลานี้.

มันก็น่าเห็นใจ ที่ศาสนาก็พ่ายแพ้เมื่อถูกหันหลังให้; คนหันหน้าไปหาพระเจ้า กิเลส ตัวกิเลส อุปกรณ์ของกิเลส บัณฑิตของกิเลส อะไรต่างๆ หรือผลที่ได้รับจากกิเลส. การกระทำที่เรียกว่าลามกอนาจารมากขึ้น ๆ ไปดูเขาเองในหน้าหนังสือพิมพ์ โดยเฉพาะเรื่องทางเพศ เลวร้ายถึงที่สุด ลุกลามกลงไปถึงลูกเต๋กๆ แล้ว.

ทางวัฒนธรรมก็ดี ทางศีลธรรมก็ดี ทางศาสนาก็ดี มันซัดกำลังต่อสู้ป้องกัน คือ อัครมมยดา ถูกตึงถูกหนั้เห ไปในทางที่จะอยู่ภายใต้อำนาจของกิเลส มันเป็นอย่างนี้; ถ้าว่ามีอัครมมยดา ไม่เป็นอย่างนั้น มันตรงกันข้าม ยังคงที่อยู่ วัฒนธรรมถึงดงาม ศีลธรรมถึงดงาม ศาสนาก็เจริญรุ่งเรืองแจ่มใส.

เฮ้ ที่นี้จะมาคุยกันต่อไป ถึงเรื่องธรรมดาๆ ลงไปกว่านั้นอีก เรื่องเศรษฐกิจ เรื่องการเมือง เรื่องการสังคม เรื่องการปกครอง มันไม่ได้เอาอัครมมยดาเสียเลย.

ท่านอาจจะถามว่า เมื่อก่อนนี้ไม่มีใครพูดเรื่องอัครมมยดาเลย ทำไมมันยังก็อยู่ได้? นั่นก็เพราะว่าเขาพูดในชื่ออื่น คำเรียกชื่ออย่างอื่น, ความที่จิตอันปัจเจกอะไรปรุงแต่งไม่ได้ เขาพูดกันอยู่ในชื่ออื่น. ก็ยวันเรียกชื่อตรงๆ ตามพระบาลี ก็ว่า อัครมมยดา ความที่จิตคงที่ อะไรปรุงแต่งให้เป็นอย่างอื่นไม่ได้ น้อย่างหนึ่ง, อะไรจะดึงเอาไปก็ไม่ได้ ดึงจิตไปก็ไม่ได้ ดึงจิตมาก็ไม่ได้, อะไรจะตรึงจิตให้ติดอยู่ที่นั่นก็ไม่ได้. ถ้าเป็นอัครมมยดาล้วนๆ มันมีแต่จะเคลื่อนไหวไปในทางสูง ออกไปสู่ความหลุดโน้น; ช่องทางมันมีอยู่ที่ตรงไหน มันไปทางนั้น จนออกสุดของช่องทาง แล้วหลุดออกไป หลุดออกไป ที่เรียกว่า หลุดพ้นนั้นแหละ มันหลุดออกไปจากการปรุงแต่ง ผูกมัดครั้งทั้งหลาย.

สังคัมของการเห็นแก่ตัว

เดี๋ยวนี้ การปกครอง ของเรายังไม่เป็นผลดี มันมีความเห็นแก่ตัวเข้าไปแทรกแซงมากมายนัก มีการเห็นแก่ตัว มีสังคัมของการเห็นแก่ตัว ไปทั่วทุกหัวระแหง ผลออกมาไม่ได้ ใช้คำว่าอย่างนั้นดีกว่า ผลออกเป็นถูกทำร้าย ถูกทำอันตราย ถูกเอาเปรียบ ถูกเบียดเบียน. มัน มีความเห็นแก่ตัวเป็นรากฐาน พอมีความเห็นแก่ตัวแล้ว มันก็

หมกธรรมะแหละ เป็นธรรม; พอถูกใจมันก็เอายึดครอง พอไม่ถูกใจมันถึฆ่า มันก็ทำลาย แล้วแต่ว่ามันจะเป็นเรื่องบวกหรือเรื่องลบ.

เราอยู่กันด้วยความเห็นแก่ตัว, ขอให้มองดูให้ที๊ๆ ว่า มันอยู่กันด้วยความเห็นแก่ตัว. นั้งชายของกันอยู่กลางถนน ชายผัก ชายปลา คนชายก็เห็นแก่ตัว อยากจะชายให้แพง อยากจะเอาให้มาก คนซื้อ ก็เห็นแก่ตัว อยากจะได้ให้ถูกที๊สุด ใ้ไปเล่าๆ ก็ยังที๊, ทั้งที๊สองฝ่ายมันเห็นแก่ตัวกันอยู่อย่างนี้.

หรือจะขึ้นรถ เจ้าของรถก็อยากจะคิกค่าโดยสารแพงๆ คนขึ้นรถก็อยากจะเสียน้อยๆ ถ้าไม่ต้องเสียเลยก็ที๊, อย่างคนถีบสามล้อ เขาก็บอกแพง คนจะขึ้นสามล้อก็ต่อต่อ ต่อ; คนหนึ่งก็เห็นแก่ตัวไปทาง คนหนึ่งก็เห็นแก่ตัวไปอีกทางหนึ่ง มันก็เป็นเรื่องเห็นแก่ตัวเต็มไปหมด.

ที่ไหนก็มี ลูกจ้างนายจ้าง ซึ่งมันมีทั่วไปแหละ ทั้งบ้านทั้งเมือง มีลูกจ้างนายจ้าง. นายจ้างก็เห็นแก่ตัวไปทางหนึ่ง อยากจะเอาเปรี๊ยบ อยากจะชู้ครี๊ตลูกจ้าง เอาเปรี๊ยบลูกจ้าง, ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว อยากจะเอาเปรี๊ยบนายจ้าง อยากจะเอาเงินเค็อนแพงๆ เผลอก็กดโกง ก็ทำทุกอย่าง. มันก็เกิดการต่อสู้กันอยู่ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง เพราะต่างฝ่ายต่างมีความเห็นแก่ตัว; จนกว่าเมื่อไรมันจะเกิดเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย กันเสียเมื่อนั้นแหละ มันจะหมด มันจะหมด.

เพราะฉะนั้น การที่ในโลกมีลูกจ้างนายจ้างนี้ มันไม่ใช่ของดีหรอก โบราณโน่น ตีกตำบรرفโน่น มันไม่มีดอก เขาอยู่กันอย่างเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ปัญหาที่จะเอาเปรี๊ยบแก่กันและกัน ต่อสู้กันและกัน มันไม่มี.

เศรษฐีใจบุญ นายทุนกระดาศขยับ

อยากจะได้เรื่อง เศรษฐี สักหน่อย ฟังให้ดีๆ ครั้งพุทธกาลหรือก่อนพุทธกาล มีเศรษฐี เศรษฐีมีเงินมาก มีทรัพย์สมบัติมาก มีที่ดินมาก แล้วก็มีคนอาศัยอยู่ด้วยมาก แต่ไม่ได้เป็นอย่างทาสนะ ไม่ได้ถูกเขี่ยน ถูกตี ไม่ได้ถูกกดขี่ ไม่ได้ถูกเอาเปรียบอะไรหมก. คนมันมีอยู่กับคนที่ยากจน อาศัยอยู่ด้วยกัน อยู่กันอย่างเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่ใช่ ลูกจ้าง ไม่ใช่ นายจ้าง, เศรษฐีไม่ได้เป็นนายจ้าง ผู้ที่มาพลอยอาศัยอยู่กับเศรษฐี ก็เหมือนลูกหลาน มันจึงไม่มีการต่อสู้เบียดเบียนกันอย่างสมัยนี้ ซึ่งมีลูกจ้างและนายจ้าง.

นายจ้างก็มุ่งเอาประโยชน์ให้มาก ลูกจ้างก็มุ่งเอาประโยชน์ให้มาก มันก็เป็น ขัดกันอยู่ในตัว ทำงานด้วยกัน, นี้เรียกว่า นายทุน กับ ชนกรรมาชีพ. แม้นายทุน จะร่ำรวยเท่าใด ก็เป็นเศรษฐีไม่ได้ดอก เพราะมันทำกันคนละอย่าง, ชนกรรมาชีพ ก็เหมือนกัน จะเรียกว่า ลูกหลานอยู่กับนายจ้าง ก็ไม่ได้ เพราะทำกันคนละอย่าง มันเจตนาทำกันคนละอย่าง มันเจตนาเหมือนกับเป็นศัตรูกันอยู่เสมอ. มันมีความจำเป็นบังคับ ให้กระทำต่อกัน ให้ต้องอาศัยกัน นายจ้างไม่มีลูกจ้าง ก็ทำงานไม่ได้ ลูกจ้างไม่มีนายจ้าง ก็ไม่มีงานจะทำ แต่ก็อยู่กันด้วยความอาฆาตมาดร้าย ด้วยความเห็นแก่ตัว.

ส่วน เศรษฐีใจบุญ นั้น เลี้ยงคนอย่างที่เราเรียกว่าลูกหลาน. เอา ทำนาด้วยกัน ทำงานด้วยกัน ไปวัดด้วยกัน กินอาหารด้วยกัน อะไรด้วยกัน ได้ผลมากมายเหลือกินเหลือใช้ เอาไปตั้งโรงพยาบาล ; พอประโยชน์เหลือกินเหลือใช้ปีหนึ่งๆเอาไปตั้งโรงพยาบาล แล้วเก็บไว้หล่อเลี้ยงโรงพยาบาล.

เดี๋ยวนี้มีนายทุนที่โหนบ้าง ที่ว่าหาเงินได้มาก ๆ แล้วเหลือใช้เอาไปตั้งโรงพยาบาล มันไม่มี มีแต่เอาไปเพิ่มทุนให้มีอำนาจทุนมากขึ้น ๆ มันเดินกันคนละทาง เศรษฐีใจบุญ

กับ นายทุนกระตาดชัชนี มันไม่เหมือนกันเลย มันตรงกันข้าม, นี่เรื่องของความเห็นแก่ตัว. ถ้าอย่ามีความเห็นแก่ตัว สิ่งเหล่านี้ไม่เกิดตอก ความเป็นลูกจ้างนายจ้าง หรือ นายทุนกระตาดชัชนีมันเกิดขึ้นไม่ได้.

นี่เรียกว่า ถ้ามีธรรมะเข้ามาเจืออยู่ มี อดัมมยตา ไม่ตกเป็นทาสของเงิน ไม่ตกเป็นทาสของกิเลสแล้ว คนเราจะอยู่กันอย่างที่เรียกว่าเศรษฐกิจบุญ กับลูกหลานอาศัยอยู่; เพราะมีความเห็นแก่ตัวด้วยกันทั้งนั้น ลูกจ้างกับนายจ้างก็อยู่กันอย่างศัตรูคู่อาฆาต ที่จำใจ จำเป็นจะต้องทำงานร่วมกันเท่านั้นแหละ มันจะมีความสุข ผาสุก เยือกเย็นมาแต่ไหน ก็ไม่มี, นี้คือ โทษของความเห็นแก่ตัว.

โทษของความเห็นแก่ตัว

ความเห็นแก่ตัวเป็นสิ่งที่เกิดความขัดแย้ง ภาษาไทยเรียกว่าความขัดแย้ง ภาษาบาลีเรียกว่า *อุปฺททว อุปฺททโว* กลายมาเป็นภาษาไทยอีกคำหนึ่งว่า อุปาทว อุปฺททวะคืออุปาทว เป็นภาษาบาลี สันสกฤต แต่ถ้าเป็นภาษาไทยคือขัดแย้ง. *ขัดแย้งที่ไหนมีอุปาทวที่นั่น* ขอให้ดูขัดแย้งที่ไหน มีสิ่งที่เรียกว่าอุปาทวที่นั่น, มีอะไรขัดแย้งกันก็โกรธกัน ก็ฆ่าฟันกัน *ผัวเมียก็ต้องหย่ากัน* พอเกิดความขัดแย้ง ความอุปาทวก็มีถึงแก่ต้องหย่ากัน. นี่ความขัดแย้ง ขอให้ดูเถอะ มีความขัดแย้งที่ไหน มีความเดือดร้อน ระส่ำระสาย เป็นทุกข์ลำบากที่นั่น.

ในร่างกายเรานี้ก็เหมือนกัน มันยังสามัคคีกันคืออยู่ มือ ตีน ทา หู เลือด ลม อะไรต่าง ๆ ในร่างกายมันยังไม่มีการขัดแย้ง; *พอมียุติขัดแย้งที่ไหนก็มีเจ็บปวดที่นั่น* ขัดแยกที่นั่น เดือดร้อนที่นั่น บางทีก็ตายเลย.

ความซัดแย้งคือสิ่งอุปาทัว ช่วยกันขจัดไปเสียให้มากเรื่องความซัดแย้ง เอาความกลมกลืน ความสามัคคี ความอยู่กันอย่างเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ให้มากเข้าไว้.

แม้ *ครูกับลูกศิษย์* เคี้ยววันที่ซัดจะมีความเห็นแก่ตัว มีความซัดแย้ง ครูก็เห็นแก่ตัว ลูกศิษย์ก็เห็นแก่ตัว ครูก็ไม่รักไม่เอ็นดูลูกศิษย์ ลูกศิษย์ก็ไม่เคารพครู ก็มีความซัดแย้งกันอยู่ทั่ว ๆ ไป อย่างนี้.

ที่หน้าหัวที่เขากำลังมีกันอยู่ คือว่าจะเล่นกีฬาเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัว, จะเล่นกีฬาเพื่อแสดงว่าไม่เห็นแก่ตัว; มันเรื่องโกหก โกหกกันซึ่งหน้าเลย ในจิตใจของนักกีฬาที่กำลังเล่นกีฬายู่นั้น มันมุ่งแต่จะเอาเปรียบ มุ่งแต่จะคดโกง ทาวิธีจะเอาเปรียบคดโกงให้ได้ตลอดเวลา ได้โอกาสมันก็คดโกง บางที่ต้องถูกทำโทษ ถูกลงโทษให้กลายเป็นผู้แพ้เสียก็มี, นี่ว่า *เล่นกีฬาเพื่อชนะความเห็นแก่ตัว มันกลายเป็นผู้เห็นแก่ตัวอย่างยิ่ง อยู่ในสนามกีฬา* เพราะฉะนั้นโลกนี้มันไม่ดีขึ้น เพราะความเห็นแก่ตัวมันครอบครองโลกมากนัก.

การปกครอง ระบอบใหม่นี้ ทั้งโลกนี้ เขามีฝ่ายค้านกันนะ มีฝ่ายค้าน; สมัยก่อนโน้น ครั่งพุทธกาล ไม่เคยไต่ยิน รัฐบาลมีฝ่ายค้าน ไม่มี ไม่เคยไต่ยิน. เคี้ยวนี้มันวิเศษวิโสอะไรกันขึ้นมา รัฐบาลมีฝ่ายค้าน คำนให้มันล้มละลาย ให้มันแหลกกลาญไปเลย เพื่อจะเป็นรัฐบาลเสียเอง นี่มันมีกันทุกประเทศ. นี่จะเรียกว่าวัฒนธรรมบ๊าบออะไรกันก็ไม่ทราบ หรือความเจริญทางการเมืองบ๊าบออะไรที่ไหนก็ไม่ทราบ มีฝ่ายค้านผู้เห็นแก่ตัวสูงสุด ต้องการจะทำลายล้างรัฐบาลอยู่ทุกเมื่อ.

อย่างนี้ไม่เคยพบในพระบาลี ในเรื่องราวการปกครองครั่งพุทธกาล เขาไม่ต้องมีฝ่ายค้าน มีแต่ที่ *ปริกษา* : เช่นว่าบ้านเมืองนี้ บุคคลชั้นเจ้านายถูกเรียกมาหมก

เลือกเป็นประธานคนหนึ่ง เหลือออกนั้นก็เป็นทีปรีक्षा เป็นผู้ทักท้วง เป็นผู้ให้คำแนะนำ หรือจะเป็นผู้ควบคุมก็ได้. ฝ่ายที่ควบคุมนั้นก็เสียงมากเหมือนกัน จะปลดหัวหน้าเมื่อไร ก็ได้ ก็ให้กระทำได้เหมือนกัน แต่ว่าเจตนาที่จะเป็นฝ่ายค้าน ค้าน นั้นมันไม่มี ความขัดแย้ง มันจึงไม่มี, นี้ความเห็นแก่ตัวมันก็มีไม่ได้.

เกี่ยวกับความเห็นแก่ตัวมันมีมาก จ้างให้เลือกผู้แทน คนที่เลือกผู้แทนมัน รับจ้าง ใต้ค่าจ้าง ก็เลือกคนที่จ้าง ไม่ต้องคิดคอกว่าคนนี้ดีหรือไม่ดี จ้างกู กูก็เลือกให้, นี้เรียกว่าความเห็นแก่ตัว. ผู้แทนที่เลือกไปโดยประชาชนที่เห็นแก่ตัว ก็ได้ผู้แทนที่เห็นแก่ตัวเข้าไป รวมกันเป็นรัฐสภา ก็สภาของผู้เห็นแก่ตัว แล้วมันจะนำไปทางไหน ก็ลอง คิดดูเอาเองเถิด.

เอาละ นี้เรียกว่า มันไม่มีความถูกต้อง คือสุจริต หรือว่าเป็นอิสระต่อการ บีบคั้นของกิเลส ของฝ่ายธรรม มันจึงเป็น โรคที่ประหลาด อีกชนิดหนึ่ง นี้เรียกว่า ที่ไหนที่ไหน บรรยากาศก็เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัว.

อยากจะพูดกันเองสักหน่อยดีไหม ทำบุญทำทานสักชนิดหนึ่ง เอาวิมานหลัง หนึ่ง นี้เห็นแก่ตัวไหม? จะรักษาศีลสักชนิด อธิษฐานวิมานทั้งนั้นแหละ สวรรค์วิมานทั้งนั้นแหละ อย่างนี้เรียกว่าเห็นแก่ตัวไหม? ถ้าว่าทำบุญทำทานที่แท้จริง กุศลจริง ต้อง ลดความเห็นแก่ตัว ลดความเห็นแก่ตัว ลดความเห็นแก่ตัว, เห็นแก่ผู้อื่น เห็นแก่ความ ถูกต้อง, เห็นแก่สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงที่มีความทุกข์ อย่างนี้ก็เรียกว่าไม่เห็นแก่ตัว.

จะคิดว่าทักบาตรสักช้อน เอาวิมานหลังหนึ่ง มันกำไรเกินควรไหม? มัน เหลือที่จะเกินควร ทักบาตรช้อน เอาวิมานหลังหนึ่ง มันลงทุนที่กำไรเกินควร ไม่มี โกรธได้, แล้วมันลดความเห็นแก่ตัวไหม มันลดความเห็นแก่ตัวไหม? ถ้าไม่ลดความเห็น

แก่ตัว มันจะไม่ใช่บุญ ไม่ใช่กุศลนั้น ค่อยเมื่อมันลดความเห็นแก่ตัวลงไปโน่น มันจึงจะเป็นบุญเป็นกุศล.

เพราะฉะนั้นระวังให้ถี่ ผู้ที่ทำทานก็ดี รักษาศีลก็ดี แม้ทำวิปัสสนาอะไรก็ดี ถ้ามันเพื่อประโยชน์แก่วัตถุ แก่กายตนะ อย่างนี้ละก็มันไม่ไหว มันเป็นการเห็นแก่ตัว. ถ้าทุกคนเห็นแก่ตัว มันก็ฆ่ากันวินาศสักวันหนึ่ง ถ้าความเห็นแก่ตัวมันเข้มข้นเข้า เข้มข้นเข้า เข้มข้นเข้า มันจะต้องถึงจุดที่เรียกว่า มิคสัญญี.

เข้าใจว่าท่านทั้งหลายบางคนเคยได้ยิน คำว่า มิคสัญญี มีอยู่ในข้างหน้า; เมื่อมนุษย์เสื่อมเสียทางศีลธรรมมากที่สุด มิ่งก็มิ่ง กูก็กู วันหนึ่งก็จับอาวุธขึ้นมาฆ่ากัน เหมือนกับฆ่าเนื้อฆ่าปลา ไม่ต้องดูว่าอะไร เพียงแต่ฆ่าๆ. ยุคอย่างนั้นเขาเรียก ยุคมิคสัญญี คือความเห็นแก่ตัว นั้นแหละมันกลัดกลุ้ม เข้มข้นมากขึ้นๆ ความโกรธก็ถึงขีดสูงสุด ไม่ต้องคิดว่าผิดว่าถูกอะไรหมดแล้ว มีแต่จะฆ่า, อยากแต่จะฆ่าให้มันวินาศไป ระบายความเห็นแก่ตัว. นี้ก็มีพูดอยู่ ว่าเป็นยุคมิคสัญญี มีกิเลสจัดถึงที่สุด ก็มีได้อย่างนี้.

โลกพระศรีอารีย์

ที่นี้ในทางที่ตรงกันข้าม ก็มีคำพูดที่รอกันอยู่ข้างหน้าจะมาถึง เรียกว่า *โลกพระศรีอารีย์* ศาสนา*พระศรีอารีย์เมตไตรย* *โลกพระศรีอารีย์เมตไตรย* จะมาถึงข้างหน้า นั้นนะ มันตรงกันข้ามเลย ตรงกันข้ามกับมิคสัญญี. ฝ่ายพุทธเราก็มีหวัง เรียกว่าโลกพระศรีอารีย์, ฝ่ายยิว ฝ่ายคริสตนั้นก็มีเรียกว่า *Messiah*, ฝ่ายฮินดู ฝ่ายพราหมณ์ก็มีเรียกว่า *กัลกิ*, เมื่อไรพระเจ้ากัลกิจะมา ก็เหมือนกับพระศรีอารีย์เมตไตรยจะมา.

ในตอนนั้น ในระยะนั้นมีแต่ความเมตตา, เมตตาไตรย ศรีอารียเมตตาไตรย เมตตาไตรยนี้แปลว่า *ประกอบอยู่ด้วยความเป็นมิตร* เมตตาจากคำว่า มิตร ประกอบคำเป็นเมตตา มันมาจากคำว่ามิตร มิตตาโยะ เมตตาโยะ ประกอบอยู่ด้วยความเป็นมิตร *ศรีอารียะอย่างประเสริฐที่สุด*. มีแต่ความรักผู้อื่น ไม่มีใครเห็นแก่ตัว พบปะกันเข้าก็จะถามว่า “จะให้ทำอะไร จะให้ช่วยอย่างไร?” เดินไปที่ไหนก็พบแต่คนที่ถามว่า “จะให้ช่วยทำอะไร จะให้ทำอะไร?” มันมีที่ไหนบ้างเดี๋ยวนี้ หาทำยาหยอดตากก็ไม่ได้.

แต่ถ้าในศาสนาพระศรีอารียเมตตาไตรยนั้น เดินไปทางไหนก็มีแต่พบว่า “ไหนเป็นอย่างไบบ้าง จะให้ช่วยทำอะไร, เจ็บปวดที่ตรงไหน จะให้มันช่วยอะไร?” มันมีแต่คนอย่างนี้ไปเสียทั้งหมด, นี้เรียกว่า *ศาสนาของพระศรีอารียเมตตาไตรย* ก็เหมือนกันไปทั้งหมด คล้ายกับเป็นมิตรเป็นมหามิตร เหมือนกันทุกคนไม่เว้นสักคนเดียว.

เขาจึงเขียนไว้ว่า พอลงจากเรือนไปสู่ถนนหนทาง เดินไป ไม่มีใครจำได้ว่าใครเป็นใคร ลูกใครหลานใคร เหมือนกันไปหมดมี แต่คนอย่างเดียวกันหมด แสดงความรักใคร่อย่างนี้เหมือนกันหมด; ต่อกลับมาที่บ้านแล้ว กลับมาถึงบ้านแล้ว โอ! นี่บ้านของเรา, นี่บุตร ภรรยา สามีของเรา จึงค่อยรู้สึก ออกไปนอกถนน ลงไปจากบ้านแล้ว มันเหมือนกันไปหมด มีแต่ผู้ที่เป็นมิตรอย่างมหามิตร คอยช่วยเหลือ. นี่เขาเรียกศาสนาพระศรีอารียเมตตาไตรย ไม่มีความขัดแย้งสักประมาณเดียว มีแต่ความรัก ความกรุณา ความหวังดีไม่เห็นแก่ตัว จะหาความเห็นแก่ตัวทำยาหยอดตากก็ไม่ได้.

เดี๋ยวนี้ บ้านเราเวลานี้ ในโลกนี้ มันเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว. ไปดูเอาเอง ไม่ต้องพูด ต่างฝ่ายต่างจะเอาประโยชน์ของตนให้มากเข้าไว้ เอาเปรียบกัน แม้แต่ในระหว่างเพื่อนฝูง ก็ยังเห็นแก่ตัว ระหว่างกันและกัน, กระทั่งลูกกับมารดาบิดา บางทีก็เห็นแก่ตัว จนต้องฆ่ากัน ลูกฆ่าบิดามารดา นี้ก็มีบ่อยขึ้นในหน้าหนังสือพิมพ์ นี่ความเห็นแก่ตัวนี้มันเป็นไปอย่างรุนแรงอย่างนี้.

ถ้ามืออตัมมยตา จิตคงที่ คงที่โดยที่ไม่มีอะไรจะทำให้ผิดไปจากความคงที่ ความคงที่นี้มันก็มีปัญญา มันคงที่อยู่ในลักษณะที่จะเป็นไปแต่ในทางสูง หรือทางดี. เคี้ยวนี้เรามีแต่สิ่งที่ช่วยให้จิตหันไปในทางที่จะเอาเปรียบ หรือให้เกิดความเห็นแก่ตัว, นี้ขอให้กตัญญูให้ดี.

ทางวัฒนธรรมพูดแล้ว ทางศีลธรรมพูดแล้ว ทางศาสนาก็พูดแล้ว ทางการส่งคมการเมืองก็พูดแล้ว ทางเศรษฐกิจก็พูดแล้ว ว่ามันมีความเห็นแก่ตัวเป็นศัตรู ทำให้มีผลร้ายไปเสียหมด ถ้าว่ามีความไม่เห็นแก่ตัว ก็ตรงกันข้าม.

ประโยชน์ของอตัมมยตา

ความไม่เห็นแก่ตัวจะมาจากอตัมมยตา ดำรงอยู่ในความถูกต้อง จะมีอะไรมายั่ว มายั่วมาหลอกให้เป็นไปในทางผิดไม่ได้. นี่มันจึงอยู่ในความถูกต้อง ที่เรียกว่าอะไร ปรุงไม่ได้ คือว่าจะปรุงจิตให้เกิดเป็น *ความรัก* ก็ไม่ได้, ให้เกิดเป็น *ความโกรธ* ก็ไม่ได้ ให้เกิดเป็น *ความเกลียด* ก็ไม่ได้ ให้เกิดเป็น *ความกลัว* ก็ไม่ได้ เกิดเป็น *ความตื่น-เต้น* ตื่นเต้นนี้ก็ไม่ได้ *วิตกกังวล* ไม่ได้ *อาลัยอาวรณ์* ไม่ได้ *อิจฉาริษยา* ไม่ได้ *หวง* ไม่ได้ *หึง* ไม่ได้ เหล่านี้มันเป็นไม่ได้ ปรุงไม่ได้ แล้วก็สบายสักเท่าไร. นี้ขอให้ลองคิดดูว่า ถ้ามันไม่ผิดไปจากปรกติภาวะของธรรมชาติแล้ว มันจะสบายสักเท่าไร นี้เรียกว่าอะไรปรุงไม่ได้.

ทีนี้จะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า อะไรถึงไปไม่ได้ ถ้ามืออตัมมยตา ไม่มีอะไรถึงไปได้; เคี้ยวนี้มันก็ถึงไป โรงเหล้ามันก็ถึงไปหาโรงเหล้า, บ่อนพนันมันก็ถึงไปหาบ่อนพนัน, สำนักงานอบายมุขเลวทรามทั้งหลายก็ถึงไปได้ ถึงไปได้ ถึงคนเหล่านี้ไปได้. นี้เรียกว่ามันไม่มีมืออตัมมยตา มันจึงถูกถึงไปได้ ถึงไปก็ได้ ถึงมากก็ได้.

แล้วให้ฝังแน่นอยู่กับที่ คือ เสพติด เสพติด มีการเสพติดในอะไร แล้วก็ฝังแน่นอยู่ที่นั่น ออกไม่ได้ นี่ก็เพราะไม่มีอตัมมยตา มันตรึงอยู่กับสิ่งไม่พึงปรารถนา.

เราจึงดูเพื่อนมนุษย์ของเราเถอะ เขาถูกปรุงให้เป็นอย่างนั้น ถูกปรุงให้เป็นอย่างนี้ ถูกดึง ให้ไปทางนั้น ถูกดึงมาทางนี้ ฝังแน่นติดตั้ง อยู่ทีนั้น ซึ่งมันเป็นยาเสพติด.

ถ้ามีอตัมมยตา จิตคงที่ไม่มีอะไรมาปรุงได้, ไม่มีอะไรมาดึงไปได้ ไม่มีอะไรมาจับตัวตรึงแน่นอยู่ที่นั่นได้, เห็นใหม่ว่า อตัมมยตานี้มีประโยชน์มหาศาล ครอบจักรวาล ได้อย่างไร เรื่องทางวิญญาณก็ถูกต้อง เรื่องทางจิตก็ถูกต้อง เรื่องทางกายก็ถูกต้อง เรื่องทางวัตถุก็ถูกต้อง.

ถูกต้องในที่นี้มีความหมายว่า มีแต่จะเจริญออกไปสู่จุดหลุดพ้น; ช่องทางหลุดอยู่ที่ไหน มันก็จะไปที่นั่น มันจะได้หลุดพ้นจากการเวียนว่ายในวัฏสงสาร ออกไปสู่ความหลุดพ้น เห็นอภิลิเสเห็นอความทุกข์ เห็นอวิฎฐะ โดยประการทั้งปวง.

นี่คืออตัมมยตา อตัมมยตา พุทธมาตังสืบครั้งแล้ว ก็จำเป็นที่ว่า จะพูดอีกมันก็ไม่ไหว ก็ลำบากใจแทนเหมือนกันว่า ท่านเพิ่งมาฟังวันนี้ครั้งนี้ มันก็จะฟังไม่ค่อยจะถูกว่า อตัมมยตา อตัมมยตา คืออะไร? บอกได้แต่เพียงว่า จิตทำอะไร ๆ ปรุงแต่งให้เป็นอย่างนั้น อย่างนี้ไม่ได้ มันคงที่อยู่เสมอ ดึงไปก็ไม่ได้ ดึงมาก็ไม่ได้ ฝังติดอยู่ที่นั่นก็ไม่ได้ ปรุงไม่ได้ อย่างนี้; แล้วเราก็มีความสงบทางจิต มีความบริสุทธิ์แห่งจิต มีความเยือกเย็นแห่งจิต มีความเป็นอิสระแห่งจิต. กิณฺฑู นั่นคือ นิพพาน แม้จะน้อยๆ จะชั่วคราว ก็เรียกว่านิพพาน อยู่那儿 มันสะอาด มันถูกต้อง มันเยือกเย็น มันสงบ มันเป็นอิสระ อะไรทำอันตรายไม่ได้ ย้ายไม่ได้ นี่เพราะว่ามีสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา.

ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับอศัมมยตา

ที่นี้ก็อยากจะพูดแถมอีกบางข้อว่า อศัมมยตาที่พูดไปแล้วอย่างนี้ มันก็มีช่องทางที่จะเกิดความเข้าใจผิดได้เหมือนกัน; มันก็เกินไป ฟังคูลิ มันก็เกินไป อะไรปรุงแต่งไม่ได้ ถึงไปไม่ได้ ถึงมาไม่ได้ คติอยู่ที่นั่นก็ไม่ได้ มีแต่ความถูกต้องมั่นคง มีแต่เจริญออกไปสู่ความหลุดพ้นเท่านั้นเอง.

เป็นเรื่องของคนผิดปกติ

ที่นี้คนธรรมดาบางคนเขามองไม่เห็น เขาไม่เข้าใจ เขาก็จะค้านว่า นี่มันคนบ้ากระมังนี้, คนดี หรือ คนบ้า หรือ คนโง่ หรือ คนปัญญาอ่อน กระมัง ที่ว่ามีอศัมมยตา.

บางที่เรารออธิบายไม่ได้ เราต้องให้เขาคำนวณดูเองว่าเป็นอย่างไร เช่น ได้เคยพูดไว้หลายหน หลายหนแล้วว่า ถ้าหญิงสาวคนไหนมีอศัมมยตาอยู่ในจิตใจ ผู้ชายเกี่ยวไม่ได้ ผู้ชายเกี่ยวไม่สำเร็จ คือหลอกเอาตัวไปไม่ได้ มันมีลักษณะอย่างนี้ ก็ไม่รู้อะไรจะเรียกว่าอะไร นอกจากจะเรียกเป็นภาษาบาลีว่าอศัมมยตา. ที่นี้บางคนเขาก็จะแย้งว่า โอ้! หญิงสาวคนนั้นมันคนบ้า คนปัญญาอ่อน นี่มันก็เป็นอย่างนี้เสียก็ได้เหมือนกัน ที่จะเข้าใจผิด.

ผู้ชายคนไหนมีอศัมมยตา ผู้หญิงสักผู้หนึ่งก็ลากหัวเขาไปไม่ได้ มันจะเป็นคนบ้ากระมัง มันไม่ใช่คนมีธรรมะสูงสุดอะไร นี่อาจจะเข้าใจผิดได้แบบนี้.

คนไม่กินเหล้า คนไม่ทำอบายมุขใดๆ อะไรลากเอาตัวไปไม่ได้ อย่างนี้มันจะเป็นคนผิดปกติกระมัง, นี่อาจจะคิดกันอย่างนี้ก็ได้ เป็นคนดีก็ ได้ บำระทำก็ได้ เป็นคนบ้ำบิ่นก็ได้ เป็นคนปัญญาอ่อนก็ได้ นี่ ก็มีทาง.

เป็นพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน

ที่นี้ทางหนึ่ง คนที่เขาไม่เคยได้ยินได้ฟังอะไรมากในพระพุทธศาสนา เขาก็เห็นเป็นของแปลก คำแปลก **นี่ไม่ใช่พุทธศาสนาอย่างของเราเว้ย เป็นพุทธศาสนาอย่างมหายานโน้น ไอ้ ตา ตา ตา ตา อะไรนี่ สุกัญญา อตั้มยตา** อย่างนี้ก็มิ; เขาเห็นว่า เป็นพุทธศาสนาอย่างมหายานไปเสียก็มี, นี่มันก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้.

ขอบอกว่า ไม่ใช่ดอก **พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท** ในพระไตรปิฎกนี่มันมีเรื่องอตั้มยตาอยู่ แต่เขาไม่ค่อยจะเอามาพูดกัน เพราะไม่รู้ว่าจะพูดว่าอย่างไร มันยังไม่พร้อมตั้งใจจะมาพูดเมื่อ ๑๐ กว่าปีมาแล้วโน้น มันพูดไม่สำเร็จ มันพูดไม่ได้ มันเพิ่งจะค่อยๆ พูดกันได้; เคี้ยววัน เวลานั้น มีคนค่อยๆ เข้าใจ พอจะพูดกันได้ ว่ามันเป็นธรรมะสูงสุด.

ถ้าไม่มีอตั้มยตา พระพุทธเจ้าก็ไม่ได้ ออกบวช ตีจกมอยู่ในราชสมบัติ กามารมณ์ ไม่ได้ ออกบวช; เพราะมีอตั้มยตา จึงถอนออกมาได้, ไปเที่ยวเป็นลูกศิษย์ อาจารย์นี้ อาจารย์นี้ สำนักนี้ สำนักนี้ ก็ติดอยู่ที่นั่นแหละ ถ้าไม่มีอตั้มยตาก็ถอนออกไม่ได้, แล้วท่านก็ไปถึงสำนักสูงสุดในสมัยนั้น อุทกคาบสรามบุตรสอนถึงที่สุดแล้ว ท่านก็ยังหลุดออกมาได้ ไม่ติดอยู่ในสำนักนั้นเพราะอตั้มยตา.

มันมีอยู่ในพระบาลี ในพระไตรปิฎกของเราเนี่ย แต่มันเข้าใจยาก จึงไม่ค่อยได้เอามาพูด บางคนจะไม่เคยได้ยินก็ได้ที่นั่งอยู่ที่นี้; ขอบอกให้ทราบว่าเป็น **สิ่งสูงสุด วิปัสสนาญาณสูงสุด คุณธรรมการปฏิบัติสูงสุด วิหารธรรมที่จะเป็นอยู่อย่างผาสุกและสูงสุด อยู่ที่ความมีอตั้มยตา.**

ดีเกินไป

ที่นี้ นักเลงบางคนก็จะค้านว่า โอ้ นี่มันดีแต่พูด มันทำไม่ได้ พูดมันพูดได้ พูดได้เป็นตุเป็นตะ แต่มันทำไม่ได้; เชื่อเสียอย่างนี้ก็มี แล้วก็ไมยอมฟัง ไมยอมศึกษา ไมยอมปฏิบัติต่ออศัมมยตา อย่างนี้ก็มีได้. ฉะนั้นขอให้รู้ไว้ว่า มันมีได้ที่จะปฏิเสธ ที่จะไม่ยอมรับ มันดีเกินไปจนใคร ๆ ก็ปฏิบัติไม่ได้ ได้แต่พูด อย่างนี้ก็ได้, เขาละ เป็นอันว่า อย่าเข้าใจผิดอย่างนี้ก็แล้วกัน.

คาถาขับผี

ที่นี้ก็อยากจะพูดเบ็ดเตล็ดข้อสุดท้ายว่า *จงใช้อศัมมยตาประจำบ้านเรือนเหมือน กับของใช้ประจำบ้านเรือน*, ใช้อย่าง คาถาขับผี ก็ได้. จิตมันรวนเร ลังเล กวักแกว่ง ไม่รู้จะเป็นอย่างไร ก็ *อศัมมยตา* พูดออกมา, กูไม่เอากะมิง *ไอ้ความรูสึกอันนี้ ความคิดอันนี้ กูไม่เอากะมิง ไป ไป ไป* เป็นมนต์ มนต์ที่จะขับไล่; พอรูสึกจิตแกว่งสั่นกนิต รวนสั่นกนิต ก็ *อศัมมยตา* ออกมา ต้องการที่เที่ยง ต้องการที่มั่นคง ต้องการที่บริสุทธิ์ ใช้เป็นมนต์ขับผี.

ผีก็คอกิเลสทั้งหลาย แม้แต่ความรู้สึกวิปริตสั่นกนิตน้อยที่มันจะเอียงไปหา ความชั่วแม้แต่สั่นกนิตน้อย ของเด็กก็ดี ของวัยรุ่นก็ดี ของหญิงสาวชายหนุ่มก็ดี; *รูจัก ขับผี* ที่จะมาทำลายความถูกต้องของชีวิต *ด้วยมนต์ว่า* อศัมมยตา อศัมมยตา ตะเพิด ผีร้ายเหล่านั้นออกไป.

เขาละ แม้ว่ามันจะไม่สำเร็จเต็มตามันนั้น ชั่วคราวก็ยังดี จะตั้งตัวได้. มันไม่เหมือนกับกระโจนลงไปเสียทีเดียวเลย, กระโจนลงไปในความกึกอันโง่งเขลานั้นเลย มันก็

วินาศหมด; อย่างน้อยก็พอให้หยุดยั้งไว้ได้ แล้วมาตั้งตัวกันใหม่ ต่อสู้กันใหม่ เหมือนกับว่ากินยาแอสไพรินแก้ปวดหัวไว้สักที ก็ยังคิดว่าไม่กิน แล้วจะไปจัดการอย่างอื่นที่หลังก็ยังได้.

ฉะนั้น ถือเอาอตั้มมยตาไว้เป็นมนต์ขั้วผี คือความรู้สึกเลวร้ายที่ซ่องแวงเข้ามาในจิต กำลังจะมากเกิดในจิต เรียกว่าผี ผีร้าย ขั้วออกไปเสีย ด้วยคำว่า อตั้มมยตา ปรุแงงกุไม้ได้ กุไม้เอากะมิง มิงปรุแงงกุไม้ได้ ว่าอย่างนี้ “อตั้มมยตา อตั้มมยตา” ขั้วผีออกไปเสียด้วยมนต์ คือ อตั้มมยตา เป็นของใช้ประจำบ้านเรือน.

ทุกคนมี เครื่องราง อันนี้ไว้กับเนื้อกับตัว ดีกว่าแขวนตะกรุด หรือแขวนพระเครื่องด้วยซ้ำไป; แขวงพระเครื่องเฉยๆ แขวงให้โง่ แขวงเฉยไม่รู้ใช้อะไร แขวงอตั้มมยตา นั้นแหละพระเครื่องที่แท้จริง. พระพุทธเจ้าท่านสอนเรื่องอตั้มมยตา เอรูปของพระองค์มาแขวนไว้เพื่อไม่ให้ล้ม ไม่ให้ล้มอตั้มมยตา; เกิดอะไรขึ้นพระเครื่องช่วยเตือนช่วยบอกว่า “โอ้! อตั้มมยตา” แล้วก็ต่อสู้กับอารมณ์ที่เลวร้าย ความคิดที่เลวร้ายกิเลสที่กำลังจะเกิดขึ้น.

นี้ใช้อตั้มมยตา เป็นคาถาขับสิ่งเสียดจัญไรอะไรๆ ที่มันกำลังจะเข้ามาครอบงำเรา จะเรียกว่า ผี ก็ได้, จะเรียกว่า อุบาทว์เลวร้าย อะไรก็ได้, เสียดจัญไร อะไรก็ได้ ที่มันจะมาเข้าครอบงำเรา จงตะเพิดมันออกไปเสียด้วยคำว่า อตั้มมยตา.

เป็นคำสูงสุดที่มีแล้วกับบรรลุประอรหัตต์ ถ้ามีอตั้มมยตาสูงสุด ก็เป็นพระอรหัตต์เท่านั้นแหละ มันไม่มีทางอื่นหรอก อะไรๆ ปรุแงงไม่ได้ ไม่มีสังขารใดๆ ปรุแงงได้ มันหมดกิเลส มันกับทุกขสันเชิง ไม่มีตัวกู—ของกู ไม่มีตัวตน—ของตน.

สรุป

นี่เอาเป็นว่า อานิสงส์มหาศาลครอบจักรวาล ของธรรมะที่เรียกว่าอศัมมยตา ใช้ได้ตั้งแต่ทำให้เป็นพระอรหันต์ไปเลย หรือเป็นพระอริยเจ้าร่อง ๆ ร่อง ๆ ลงมา หรือกระทั่งว่าเป็นประชาชนคนธรรมดา ที่อยู่ในความถูกต้อง ไม่มีอะไรมาดึงให้ออกไปนอก แนวแห่งความถูกต้องได้.

แม้อย่างน้อยที่สุด ก็จะมีผัสที่เข้ามารบกวนทำจิตใจให้เสียไป ให้เกิดความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้นวิตกกังวลนี้ ขับออกไปเสียให้หมด; ถ้าว่านอนไม่หลับ ราคาญขึ้นมาอย่างนี้ ก็นี่ถึงอศัมมยตา อ้าว! นี่มันบ้าแล้ว มันมาปรุงแล้ว มันมาปรุงอีกแล้ว ก็ไล่ออกไป.

ในที่สุกจะมีจิตใจที่มีความสุขแท้จริง ไม่หัวเราะคัวย ไม่ร้องไห้คัวย หัวเราะ ก็เหนื่อย ร้องไห้ก็เหนื่อย บัวยการ, ไม่ตีใจไม่เสียใจ ตีใจก็กระหืดกระหอบไม่ใช่ความสงบ อย่าเอากับมันเลย เสียใจก็ทนไม่ไหว อย่าเอากับมันเลย ไม่ตีใจ ไม่เสียใจ นั่นแหละ คือความสงบ เหนือดีเหนือชั่ว เหนือบวกเหนือลบ.

ข้อนี้ไปรู้เอาเอง ไม่ต้องเชื่ออาตมาพูด เมื่อตีใจก็เหนื่อย มากเข้าก็กินข้าวไม่ลง นอนไม่หลับเหมือนกันแหละ ตีใจ, เสียใจก็เป็นอย่างนั้น อย่าเอากับมันเลยทั้งคู่แหละ เอาอศัมมยตา ไล่มันออกไปเสียทั้งตีใจและทั้งเสียใจ. เป็นผู้มึนจิตใจเหนือตีใจเหนือเสียใจ เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์ เหนือได้เหนือเสีย เหนือแพ้เหนือชนะ เหนือกำไรเหนือขาดทุนอะไร ไม่มีความคิดที่จะเห็นแก่ตัวโดยประการทั้งปวง.

เรื่องอศัมมยตาคงจะแปลกหูสำหรับคนบางคน อาจจะฟังได้ยินยวนนี้ก็ได้ แต่ไม่เป็นไร มันมีอยู่ในพระไตรปิฎกมาแต่เดิมนั่นแหละ.

เอาละ เป็นอันว่าจะต้องหยุดการบรรยาย เพราะว่ามีแรง ไม่มีแรงที่จะพูด.
วันนี้พูดได้เท่านี้ก็นับว่าพอสมควรแก่เวลาแล้ว. ขอฝากไป เอาติดไปด้วย ว่าอตัมมยตา
เป็นวิชาสารพัดนึก เป็นเครื่องมือเหมือนกับเพชร สามารถจะตัดปัญหาทั้งปวง
ทุกสิ่งทุกอย่างออกไปได้ เรียกว่า ธรรมะเพชร จะได้มี ชีวิตเพชร ไม่เป็นทุกข์ ไม่
กักเจ้าของ, ชีวิตไม่กักเจ้าของ เพราะมันมีอตัมมยตา. ไม่มีอตัมมยตาแล้ว ชีวิตนั้นแหละ
มันจะกักเจ้าของ, ความสุขมันจะกักเจ้าของ, ความดี ที่บ้าดี เมาคดี หลงดี มันจะกักเจ้าของ
อะไร ๆ มันจะกักเจ้าของไปหมด ถ้าไม่มีอตัมมยตา. หวังว่าท่านทั้งหลายจะมีอตัมมยตา
ตามสมควรแก่อัฏภาพ มีความสุขสงบเย็นแห่งจิตใจอยู่ตลอดทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

การบรรยายนี้สมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้า
ทั้งหลายสวดบทพระธรรมคณสาธยาย ชนิดที่ส่งเสริมกำลังใจให้เข้มแข็งกล้าหาญ เพื่อปฏิบัติ
ธรรมเหล่านี้ให้ถึงที่สุด สืบต่อไป.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๒ —

๑ เมษายน ๒๕๓๒

อดัมมยตา กับ พระรัตนตรัย

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ ยังคงกล่าวในชุด อดัมมยตา ต่อไปตามเดิม เพราะยังไม่จบ หรือว่าไม่อยากให้มันจบ จนกว่าท่านทั้งหลายจะได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่าง *ถูกต้อง* แล้วก็ *เพียงพอ*; ถูกต้องแต่ไม่เพียงพอ นั้นมันใช้ไม่ได้ มันไม่สำเร็จ ประโยชน์ ต้องถูกต้องด้วย และต้องเพียงพอด้วย, นี่จึงเห็นว่า เรายังจะต้องพูดเรื่องนี้นั้นต่อไปอีก จนกว่าจะรู้สึกว่าเป็นพอ.

นี้ถามว่า *เพียงพอเมื่อไร?* ก็เพียงพอต่อเมื่อ ท่านทั้งหลาย ได้รู้จักใช้สิ่งนี้ให้เป็นประโยชน์แล้วเท่านั้น, เมื่อท่านทั้งหลายสามารถเอาธรรมอันสูงสุดนี้ ไปใช้เป็นประโยชน์ในการมีชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างเพียงพอ นั้นแหละ ตลอดเวลาที่ไม่มีรู้จักใช้ธรรมทานนี้ ชีวิตมันก็กัดเจ้าของอยู่เรื่อยไป ชีวิตของท่านเองมันจะกัดตัวท่านเอง หากความสงบสุขไม่ได้ ต่อเมื่อชีวิตนี้ไม่กัดเจ้าของ จึงจะเรียกว่าเพียงพอ คือ *รู้จักปฏิบัติ จนชีวิตนี้ไม่กัดเจ้าของ.*

แล้วเป็นชีวิตอะไร? เป็นชีวิตเย็น ไม่มีความทุกข์ เป็นชีวิตบริสุทธิ์สะอาด เป็นชีวิตที่สว่างไสว รู้แจ้งไม่เียงเอน แล้วก็ เป็นชีวิตที่เป็นอิสระ อิสระนี้สำคัญมาก ไม่มีอะไรมาผูกพันทรมานให้เดือดร้อน. เมื่อชีวิตมันเป็นอย่างนี้ ก็เรียกว่าไม่กตเจ้าของ การที่จะเป็นอย่างนั้นได้ ก็เพราะว่ามีความรู้เรื่องอศัมมยตาอย่างเพียงพอ.

ที่นี้เรื่องอศัมมยตาที่จะบรรยายในวันนี้ก็มีหัวข้อว่า อศัมมยตากับพระรัตนตรัย. ท่านรู้จักพระรัตนตรัยพอหรือยัง รู้จักอศัมมยตาพอหรือยัง, กระทั่งรู้ว่าอศัมมยตากับพระรัตนตรัยนี้มันเกี่ยวข้องกันอย่างไร ตามที่เป็นอยู่จริงมันเกี่ยวข้องกันอย่างไร? นี้เราจึงมาพูดกันในแง่ที่ว่า อศัมมยตากับพระรัตนตรัย หรือว่าพระรัตนตรัยกับอศัมมยตากี่ได้ แล้วแต่จะเรียก.

สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ

ที่มาเปรียบเทียบกับพระรัตนตรัยนี้ ก็มีความมุ่งหมายหลายอย่าง ที่ต้องทำความเข้าใจ. พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องอศัมมยตาไว้ในสมัยพุทธกาล สมัยพุทธกาลมันสองพันกว่าปีมาแล้ว มันจะเป็นเรื่องที่ใช้ประโยชน์ได้ในสมัยนี้ด้วยหรือไม่?

พูดตรงๆ ก็ว่า พระพุทธเจ้านี้โดยเป็นบุคคล ท่านเกิดในยุคในสมัยโน้น สองพันกว่าปีมาแล้ว; พระพุทธเจ้าไม่รู้จักปีน สิ่งที่เรียกว่าปีนไม่มีในครั้งพุทธกาล อาวุธที่ใช้ในพุทธกาลก็เป็นธนูหรือเกาทัณฑ์ เอาไม้แหลมๆ มาใส่เข้าบนราง แล้วใช้สายตีค ออกไป ไม่มีปีนไม่รู้จักปีน; พระพุทธเจ้าเป็นคนที่ไม่รู้จักปีน แล้วจะมาสอนคนที่รู้จักปีน มันอย่างไรอยู่.

พระพุทธเจ้าไม่รู้จักไฟฟ้า ไม่มีไฟฟ้าใช้ ยังต้องใช้ไต้ใช้เทียน ใช้สังฆกรรมคา
สามัญที่สุก คือตะเกียงน้ำมันเนย ใช้กันเป็นประจำเหมือนกับเราใช้ไฟฟ้าเดี๋ยวนี้ เอน้ำมัน
เนยมาใส่ไต้แล้วก็จุด ท่านรู้จักแต่อย่างนี้ แล้วจะเอาคำของท่านมาใช้กับคนในสมัยนี้ได้
หรือไม่?

พระพุทธเจ้าไม่รู้จักเครื่องขยายเสียงอย่างที่เรารู้จักกันอยู่เดี๋ยวนี้ ท่านไม่เคยรู้จัก
ไม่เคยมี ไม่เคยใช้, พระพุทธเจ้าไม่รู้จักรถยนต์ ไม่มีรถยนต์นั่งและไม่รู้จักนะ, พระพุทธ-
เจ้าไม่รู้จักเครื่องบิน ไม่เคยรู้จักเครื่องบิน, แล้วพระพุทธเจ้าไม่รู้จักยานอวกาศ ที่จะไปเที่ยวโลก
พระจันทร์ก็ได้ แล้วคำสอนของบุคคลชนิกุณนั้น จะมาใช้กับบุคคลชนิกุณนี้ได้อย่างไร?

ถ้ามันเกิดคำถามอย่างนั้นขึ้นมา ท่านทั้งหลายจะตอบว่าอย่างไร? ว่าคนสมัย
โน้นจะพูดจาถูกต้อง จนมาใช้กับคนสมัยนี้ได้หรือไม่ คิดดูให้ดี, ถ้าพูดกันภาษาเด็ก ๆ
เด็ก ๆ จะไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าฉลาดกว่าคนยุคนี้ ที่ไปโลกพระจันทร์ก็ได้ ไปไหนก็ได้
เด็ก ๆ จะไม่เชื่อ แล้วก็สงสัยว่า ที่พูดไว้สำหรับคนยุคโน้นสมัยโน้น จะเอามาใช้สำหรับ
คนสมัยนี้ได้ได้อย่างไร?

ท่านทั้งหลายก็จงเข้าใจไว้ให้ดี เกี่ยวกับจะเกิดสงสัยในพระรัตนตรัยขึ้นมา ถ้ามี
วิกิกิจฉา อย่างนี้แล้วก็ไม่มีทาง ไม่มีทางที่จะบรรลุมรรคผล มี *สักกายทิฏฐิ วิกิกิจฉา สัลลพ-
ปราวาส* ไม่มีทางที่จะเป็นแม่แต่พระโสคาบัน. ต้องรู้กันให้ดี ๆ ว่าธรรมะที่สอนในยุคที่
คนยังไม่รู้จักไฟฟ้าอย่างนี้ มาสอนคนในยุคนี้จะได้ไหม, จะตอบว่าอย่างไร?

ความรู้อาเป็นใช้ทุกยุคทุกสมัย

ท่านจึงต้องรู้จักว่า สิ่งที่เปลี่ยนแปลง มันเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยนแปลงไป แต่ สิ่งที่ไม่รู้จักเปลี่ยนแปลง มันก็ยังมีอยู่ สิ่งที่ไม่รู้จักเปลี่ยนแปลงก็คือ เรื่องทุกข์กับความดับทุกข์ คือเรื่องที่พระพุทธเจ้าท่านพูดท่านตรัสนั่นแหละ; ข้อนี้พูดกัน หลายครั้งแล้ว ไม่ควรจะลืมเสียว่า พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ว่า *เดิวนักดีแต่ก่อนโน้นก็ดี เรบัญญูดีแต่ เรื่องทุกข์กับดับทุกข์ สองเรื่องเท่านั้นเรื่องอื่นไม่พูด.*

ที่นี้มันก็มีความจริงในข้อที่ว่า เรื่องความทุกข์กับความดับทุกข์สำหรับมนุษย์นี้ มันยังไม่เปลี่ยนแปลง มนุษย์ครั้งพุทธกาล หรือว่าก่อนพุทธกาลนานไกลไปโน้นอีกเท่าไรๆ ก็อย่างเดียวกัน. ก่อนพระพุทธเจ้า หรือสมัยพระพุทธเจ้า หลังสมัยพระพุทธเจ้า เรื่องความทุกข์และความดับทุกข์นี้มันไม่เปลี่ยนแปลง; *ความทุกข์ต้องเกิดมาจากกิเลส ซึ่งเกิดมาจากความเห็นแก่ตัว ความยึดมั่นถือมั่น* ทั้งนั้นเลย เพราะฉะนั้นเรื่องที่พูดไว้กับทุกข์ได้จริงสำหรับสมัยโน้น จึงยังใช้ได้สำหรับสมัยนี้.

พร้อมกันนั้นท่านก็ควรได้เห็นได้รู้สึกเสียเลยว่า *ความรู้ชนิดไหนประเสริฐ เป็นอนุดริยะ อันไหนเป็นอนุดริยะ? ความรู้เรื่องไฟฟ้า เรื่องเหาะเหินเดินอากาศ ไปเที่ยวโลกพระจันทร์ได้เหมือนกับไปเที่ยวหลังบ้านอย่างนี้ ประเสริฐที่มากน้อย แล้วความรู้ที่พระพุทธเจ้าตรัสดับทุกข์ได้โดยสิ้นเชิงนี้ อันไหนจะประเสริฐกว่ากัน, อันไหนควรจะเป็นรัตนะ* คือเป็นสิ่งที่มีค่า นำความพอใจมาให้สูงสุด *ความรู้ชนิดนั้นหรือความรู้ชนิดนี้? นี่เป็นสิ่งที่ต้องมองเห็นชัด.*

เรื่องของโลกนี้ต่อไปข้างหน้า มันยังทำอะไรได้มากกว่านี้ ไปเที่ยวโลกพระจันทร์เป็นเรื่องเด็กเล่นไปแล้ว แต่แล้วมันก็ดับทุกข์ไม่ได้ ดับทุกข์ไม่ได้ มันอยู่ที่ทรงนี้;

แล้วมันก็จะเพิ่มปัญหา และเพิ่มความทุกข์เสียด้วยซ้ำไป. *อะไรที่ดับทุกข์ แล้วก็ตัดหนทางแห่งความทุกข์ ลดปัญหาเสียได้ นั่นแหละประเสริฐ*; ฉะนั้น เราจึงต้องทราบเรื่องพระรัตนตรัย โดยเฉพาะพระพุทธเจ้า ไม่พັນสมย์ ไม่ล้ำสมย์, แล้วก็มาศึกษาให้รู้เสียเลยว่า พระพุทธเจ้าท่านเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าอตัมมยทานั้นอย่างไร.

อตัมมยตา อตัมมยตา ควรพูดให้ติดปาก ติดคอ ติดใจ ติดความรู้สึก พอพูดขึ้นก็รู้สึกว่าจะหมายถึงอะไร ก็ได้พูดมามากแล้ว อย่าให้มันเลอะเลือนไป. สิ่งที่ยังจ้องปรุงไม่ได้, ความที่ยังจ้องอะไร ๆ ปรุงแต่งจิตไม่ได้, จิตมีภาวะที่ยังจ้องอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ ภาวะของจิตอันนั้นเรียกว่า อตัมมยตา. พูดแล้วก็พูดซ้ำ ๆ ซาก ๆ นะ อะไรจะมาปรุงแต่งจิตให้ *รัก* ก็ไม่ได้, ให้ *โกรธ* ก็ไม่ได้, ให้ *เกลียด* ก็ไม่ได้, ให้ *กลัว* ก็ไม่ได้, ให้ *ตื่นเต้น* ก็ไม่ได้, ให้ *วิตกกังวล* ก็ไม่ได้, ให้ *อิจฉาริษยา* ก็ไม่ได้ ให้ *หึง* ให้ *หวง* อะไรก็ไม่ได้.

ไปคิดดูเขาเองว่า ทั้งหมดนั้นไม่ได้ อะไรจะมาปรุงแต่งจิตให้เป็นไปอย่างนั้นไม่ได้ ภาวะอย่างนั้นเรียกว่าอตัมมยตา; มัน *สงบ* สักเท่าไร *สะอาด* สักเท่าไร *สว่าง* สักเท่าไร *เยือกเย็น* สักเท่าไร *เป็นอิสระ* สักเท่าไร ดูเขาเอง, นี่คืออตัมมยตา.

อตัมมยตากับพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลแรกในโลกยุคนี้ โลกยุคปัจจุบันนี้ โลกที่เรากำลังอยู่กันนี้ เป็นคนแรกในโลกที่ค้นพบ แล้วก็สอนเรื่องอตัมมยตา, *ค้นพบความรู้และวิถีปฏิบัติที่ทำให้จิตมี* อตัมมยตา มีภาวะชนิดที่ยังจ้องอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้.

มันเป็น กฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ที่ตายตัว ไม่ใช่พระพุทธรเจ้าท่านบัญญัติขึ้น หรือบังคับมันให้เป็นไป ด้วยอำนาจของพระองค์ ไม่ใช่ มันเป็นกฎของธรรมชาติ ตามธรรมชาติ เป็นอยู่อย่างนั้น; หมายความว่า ถ้าเป็นอย่างนั้นแล้วจะต้องเป็นทุกซ์ เป็นอย่างโน้นแล้วไม่เป็นทุกซ์ เป็นสองฝ่ายอยู่อย่างนั้น เป็นกฎของธรรมชาติ ถ้ามีอติมมยตาก็ไม่เป็นทุกซ์ ไม่มีอติมมยตาก็ต้องเป็นทุกซ์. ท่านค้นพบ เป็นบุคคลแรกที่พบแล้วก็สอน.

ไม่มีธรรมไหนจะสูงสุกว่าธรรมะนี้ แม้ธรรมะจะมีหลายร้อยหลายชื่อ ก็ชื่อก็ตาม มันสูงสุกอยู่ที่เรื่องนี้ เรื่องอติมมยตา เป็นธรรมะสูงสุดดับทุกซ์ได้สิ้นเชิง ทำบุคคลให้อยู่เหนือโลก ทำบุคคลให้เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์หมายความว่าอยู่เหนือโลก.

ความจริงอันนี้มันมีอยู่ตลอดนิรันดร เมื่อมีบุคคลค้นพบมันก็มี ปราภฏ, เมื่อบุคคลไม่พบ หรือตายไปหมดแล้วไม่รู้เรื่องนี้ ไม่มีใครค้นพบ มันก็ไม่มี; มันจึงปรากฏมีเท่าที่พระพุทธรเจ้าค้นพบแล้วนำมาสอน. มันเรื่องเดียวกันตลอดนิรันดร นิรันดรอันนี้ยาวที่มันเคยมีมาก่อนโน้น ก่อนโน้นถ้าสมมุติว่ามีโลก มีพระพุทธรเจ้ามาแล้ว ก็สอนเรื่องเดียวกันนี้. พระพุทธรเจ้าเดียวกันกำลังมีอยู่ กำลังสอน ก็สอนเรื่องนี้, ต่อไปในอนาคตอันนี้ยาว ถ้ามีพระพุทธรเจ้าอีก ก็สอนเรื่องนี้.

นี่ดูความเป็นนิรันดรหรือตายตัวของธรรมะ ซึ่งเป็นสัจจะคือความจริง; ความจริงเป็นกฎของธรรมชาติ เพราะมีความจริงจึงไม่มีความเปลี่ยนแปลง ไม่มีความเปลี่ยนแปลง เพราะว่ามันไม่ต้องอาศัยเหตุปัจจัยอะไร มันเป็นไปได้ในตัวของมันเอง ในตัวของมันเอง. นี่จึงรู้จักได้ว่า ความจริงเป็นของที่ไม่มีเหตุปัจจัย อะไรปรุงแต่งไม่ได้ ค้นพบเมื่อไรก็แสดงบทบาทเมื่อนั้น ไม่ค้นพบก็เงียบอยู่ นี้เรียกว่ามันเป็นนิรันดรถึงขนาดนี้; ได้เคยมีมาแล้ว และจะมีต่อไป และกำลังมีอยู่ปรากฏอยู่ เพราะพระพุทธรเจ้าได้เกิดขึ้นแล้ว แล้วก็สั่งสอนอยู่.

เป็นเรื่องสูงสุดทางจิตใจ จะเรียกเป็นคำธรรมคาสามัญทั่ว ๆ ไปที่ชาวบ้านเขาพูดกันอยู่ว่า เป็น วัฒนธรรมทางจิต ก็ได้ ความรู้ที่สร้างความสำเร็จในทางจิต เรียกว่า วัฒนธรรมทางจิต. ในบรรดาวัฒนธรรมทางจิต ไม่มีเรื่องอะไรสูงไปกว่า ไม่มีอะไรสูงไปกว่าเรื่องนี้ คือคัมภีร์ที่ได้สิ้นเชิงเพราะรู้เรื่องอหัมมยตา; วัฒนธรรมอื่นๆ ไม่สูง เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่นว่าไปโลกพระจันทร์ได้ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ ต่อเมื่อเป็นวัฒนธรรมทางจิต วัฒนธรรมทางจิต มันจึงจะคัมภีร์ทางจิต; เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุมันก็ไม่คัมภีร์ทางจิต เช่นว่าไปโลกพระจันทร์ได้ มันก็ไม่คัมภีร์อะไรได้เลย เพราะมันเป็นคนละเรื่อง.

นี้วัฒนธรรมสูงสุดในทางจิตนี้ พระพุทธเจ้าได้ค้นพบ และเอามาสอน มนุษย์เจริญขึ้นในทางจิตถึงระดับสูงสุด; ความที่ไม่ต้องเกาะติดอยู่กับสิ่งที่เป็นทุกข์ เป็นสิ่งที่ต้องรู้ ถ้าไม่รู้มันจะเกาะติดอยู่กับความทุกข์ ไม่มีวันออกได้.

เพราะอหัมมยตาจึงมีพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

พระพุทธเจ้าเอง ท่านเองก็มีความรู้เรื่องอหัมมยตาพอสมควร ถึงจะไม่ถึงที่สุด แต่ต้องพอสมควร พอสมควรที่จะผลักให้ออกไปเสียจากบ้านเมือง ออกไปเสียจากการครองราชสมบัติ. พระพุทธเจ้าออกผนวชด้วยความรู้เรื่องอหัมมยตาที่พอสมควร, แล้วก็ค้นพบสูงสุดของอหัมมยตา คือความรู้เรื่องดับทุกข์ เรื่องออกจากทุกข์.

ที่เขาสอน ๆ กันอยู่ตามสำนักต่าง ๆ มากมายในยุคพุทธกาล มันไม่ถึงสูงสุด; พระพุทธเจ้าไปเล่าเรียนกับอาจารย์คนที่ถือว่าสูงที่สุดแล้ว ปรากฏว่ามันไม่คัมภีร์สิ้นเชิง พระพุทธเจ้าจึงต้องออกไปค้นหาของพระองค์เองจนพบ แล้วก็คัมภีร์ได้สิ้นเชิง. อย่าลืม

เรื่องพุทธประวัติเล็กๆ น้อยๆ เรื่อง *อุทกคาบสรามบุตร* อาจารย์องค์สุดท้ายของพระพุทธเจ้า สอนได้เพียง *เนวสัญญานาสัญญาตนะ* และที่ว่านี้ดับทุกข์สิ้นเชิง, พระพุทธเจ้าว่าไม่ใช่ ท่านก็ลืกลงไปค้นพบของท่านเอง เป็นหลุดออกจากโลก ไม่มีอุปาทานในโลกใดๆ เป็นโลกุตระ.

นี่เกี่ยวกับพระพุทธองค์ นับตั้งแต่แรกว่า ทำให้ออกไปบวช กัน ๆ ๆ จนพบ สิ่งสูงสุดนี้ แล้วก็ไปพบเปล่า สอน ๆ ๆ ๆ เรื่องนี้ จนเกิดคนที่พบตาม เป็นพระอรหันต์ ขึ้นมาหลายต่อหลาย, นี่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า.

มันเป็นเรื่องสูงสุดของสัตว์มนุษย์ ของมนุษย์ สัตว์เคี้ยวหญ้ามันไม่ถึง คำว่า สัตว์ในที่นี่คือสัตว์มนุษย์ มีจิตใจสูงพอที่จะรู้เรื่องนี้ได้, เรื่องสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ มันก็ปรากฏออกมา. ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ได้บอกบวช ไม่ได้ตรัสรู้ ไม่ได้สอน เรื่องนี้ก็ไม่ปรากฏ ไม่ปรากฏ แล้วเราก็จะไม่มีพุทธศาสนาด้วย ไม่มีระบบคำสอนที่สูงสุดที่ดับทุกข์ได้สิ้นเชิง ที่เรียกว่าพุทธศาสนา.

เดี๋ยวนี้เราก็กำลังมานั่งพูดกัน พูดเรื่องพระพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องนี้ ให้เข้าใจ แจ่มแจ้งและเพียงพอ ให้รู้จักว่ามนุษย์จะไปสูงสุดกันที่ไหน? ที่แล้วมาข้างต้นมาจากไหน ไม่ต้องรู้ก็ได้ ไม่ใช่ปัญหา แต่ว่า *กำลังทุกข์อยู่* จะดับกันอย่างไร, จะดับทุกข์กันอย่างไร จะจบหรือสิ้นสุดทุกข์กันอย่างไร? นั่นแหละคือเรื่องอศัมมยตา. คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจก็เห็นว่า เรื่องอะไรก็ไม่รู้ ฟังชื่อก็แปลก ไม่อยากจะรู้ ก็ไม่รู้ ก็เลิกกัน ก็ไม่ต้องรู้กัน

แล้วเดี๋ยวนี้มันก็แปลกที่ว่า ทำไมจึงไม่มีใครเอามาพูด นานแล้วไม่มีใครเอามาพูด เราเพิ่งเอามาพูดกันที่นี่ ชักจะไม่ไว้ใจ. แรกพูดเมื่อหลายเดือนมาแล้ว เมื่อปีก่อนมาแล้ว ก็มีคนพูดว่า เรื่องนี้ไม่มีในพระไตรปิฎกในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องย้อมแมวขายว่าอย่างนั้น. เราต้องบอกว่า นั่นที่ตรงนั้น ๆ ในสูตรนั้น ๆ อย่างนั้น มันมีคำนี้ อศัมมยตา.

ฉะนั้น ขอให้เลิกเห็นเป็นของแปลก ของใหม่ ของอะไรก็ไม่รู้เสียที; รู้ว่ามันเป็น หัวใจของพระธรรม หัวใจของการดับทุกข์ เรียกหัวใจของพระธรรม ที่พระพุทธเจ้าค้นพบ. ชื่อเรียกอย่างอื่นก็มี แต่ว่าชื่อเรียกว่าอดัมมยทานี้ มันชัดเจน มันถูกต้อง มันสมบูรณ์ที่สุด ที่มันฟังแปลกไปก็เพราะไม่เคยฟังนี้ จะทำอย่างไรได้ ต่อไปมันก็จะ เป็นของธรรมดา ขอให้สนใจฟัง.

นี่อดัมมยตาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเป็นอย่างนี้, พระพุทธเจ้าเป็นบุคคลที่ได้พบได้สอนให้โลกได้รู้จักระบบการดับทุกข์อันแท้จริง เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ทำมาแล้ว ประสบความสำเร็จแล้ว และดับทุกข์ได้จริง, นี่อดัมมยตาเกี่ยวกับพระพุทธเจ้าเป็น อย่างนี้.

อดัมมยตา กับ พระธรรม

เฮ้, ที่นี้ก็มาคุยอดัมมยตาเกี่ยวกับพระธรรมต่อไป. ธรรมที่สูงที่สุดคือดับทุกข์ได้สิ้นเชิง จะเรียกว่านิพพานหรือจะเรียกว่าอะไรก็ตามใจ ที่ดับทุกข์ได้สิ้นเชิงนั้น คือธรรมะสูงสุด เป็นบรมธรรม. อดัมมยตาเป็นบรมธรรม เป็นหลักธรรมสูงสุด เป็นความรู้สูงสุด เป็นการปฏิบัติสูงสุด แล้วได้ผลสูงสุด คือดับทุกข์ได้สิ้นเชิง. ไม่มีอะไรจะสูงไปกว่านี้อีกแล้ว มันดับทุกข์สิ้นเชิง ไม่มีปัญหาอะไรเหลืออยู่แล้ว มันจะสูงไปทางไหนได้อีก ความสูงที่สุดก็สุดลงเพียงแค่ว่าดับทุกข์ได้สิ้นเชิง, ฉะนั้น พระธรรมคำสอนเรื่องอดัมมยตา จึงเป็นคำสอนสูงสุด.

ตัวธรรมะแท้ ๆ สำหรับจะเรียกว่าพระธรรม พระธรรมเกี่ยวกับอดัมมยทานี้ จะพูดให้มันฟังง่าย ๆ สำหรับเด็ก ๆ สำหรับคนแรกเรียนสักหน่อย ใช้คำว่า มันไม่ปรุงให้ เกิดอะไรขึ้นมา ไม่ปรุงเป็นสังขาร ไม่ปรุงสังขารอะไรขึ้นมา : เช่นว่าตะกั่ว ไม่ปรุงให้

เกิดความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้น ความวิตกกังวล ความ
อาลัยอาวรณ์ ความอิจฉาริษยา ความหวง ความหึง ไม่ปรุ่่งสังขารเหล่านี้ขึ้นมา.

มันหยุดไปหมด โดยบทที่ว่า *เตสํ วุปลโม สุขโ* บทที่กรอกหูอยู่เกือบจะ
ทุกวัน แล้วก็ไม่วู่รู้ว่าอะไร ที่ป่าช้าโดยเฉพาะ *เตสํ วุปลโม สุขโ* เราเข้าใจว่าตาย ตาย
แล้วดับทุกข์สิ้นเชิง. ถ้ามันไม่ได้แปลว่าตาย แปลว่า *สงบรวังบแห่งสังขาร* ก็คือการปรุ่่งแต่ง
ทั้งหลายเสีย *ไม่มีการปรุ่่งแต่งเป็นสังขารอีกต่อไป* นั้นแหละ ปรโม สุขโ ไม่ปรุ่่งแต่งสังขาร
อะไร ๆ.

○

ตาเห็นรูป ก็ไม่ปรุ่่งแต่งให้เป็นความรัก หรือความโกรธ หรือความเกลียด
หรือความอะไรขึ้นมาไม่ได้, *หูได้ยินเสียง* ก็เหมือนกัน ไม่อาจจะปรุ่่งแต่งเป็นความรักหรือ
ความโกรธ ไม่เป็นบวกเป็นลบก็แล้วกัน พุ่่งสน ๆ ไม่ตีใจไม่เสียใจ, *จมูกได้กลิ่น ลันได้รส*
อร่อยหรือไม่อร่อยก็ตาม ไม่ปรุ่่งแต่งเป็นบวกหรือเป็นลบ, *ผิวหนังได้สัมผัสทางผิวหนัง* ทาง
เพศทางกามารมณ์บ้างอะไรก็ตาม มันไม่ปรุ่่งแต่งให้เป็นบวกหรือเป็นลบขึ้นมาได้, *จิตได้*
รับอารมณ์ เป็นความคิดความนึก ไม่ปรุ่่งแต่งให้เป็นบวกหรือเป็นลบ; ใช้ภาษาวิทยา-
ศาสตร์หน่อยมันก็ดี.

ภาษาไทยก็ว่า *ไม้อินดีไม้อินร้าย*, ภาษาพระพุทธเจ้าแท้ ๆ ท่านใช้คำว่า *ไม่มี*
อภิขณาและโทมนัส ได้สัมผัสอารมณ์ใดๆ ทางอายตนะไหนก็ตาม ไม่เกิดอภิขณา คือฝ่ายต้อง
การจะเอา และก็ไม่มีเกิดโทมนัส คือขัดใจไม่อยากจะเอา อยากจะทำลายเสีย, ไม่เกิดอภิขณา
และโทมนัส นั้นแหละตรงกับที่วิทยาศาสตร์เรียกว่าไม่บวกและไม่ลบ *ไม่บวกและไม่ลบ*.

โทษของการขาดและคุณสมบัติของการมีอศัมมยตา

เอ้า, เตี่ยวันคนธรรมตาเราคู้สิ พออะไรเข้ามากระทบ มันก็เกิดความรู้สึกที่เป็นบวกและเป็นลบ คือชอบและไม่ชอบ. เอ้า, ยกตัวอย่างว่าเห็นกองขี้หมา ทำไมจะต้องอีต้อค้ช้ดใจกับกองขี้หมา ให้เป็นลบขี้หมา มันไม่จำเป็น ไม่ต้องรู้สึกอย่างนั้นก็ได้, เห็นดอกกุหลาบที่สวยงาม ทำไมจะต้องไปหลงรักหลงพอใจ ให้มันเสียเวลา ไม่ต้องรักก็ได้ นี่เรียกว่าเพราะมัน ไม่มีอศัมมยตา เห็นขี้หมาก็รู้สึกไปอย่าง เห็นดอกกุหลาบก็รู้สึกไปอย่าง, นี่ตัวอย่างเติกๆ ตัวอย่างเล็กๆ ที่สุก.

ที่มันมีอะไรมากกว่านั้น ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ มันเป็นเรื่องรักหรือไม่รัก โกรธหรือไม่โกรธ เกลียดหรือไม่เกลียด กลัวหรือไม่กลัว ตื่นเต้นหรือไม่ตื่นเต้น มันมหาศาลแหละ; ถ้ามันปกติอยู่ได้ มันก็ฉลาด ถ้ามันไม่เป็นบวกเป็นลบ จิตจะฉลาด. *จิตที่ฉลาดจะรู้ว่า ควรทำอย่างไรกับสิ่งนั้นเอง ถ้าจิตมันเป็นบวกหรือเป็นลบเสียแล้ว มันก็โง่ มันก็จะไม่รู้จักรู้ว่าควรทำอย่างไรกับสิ่งนั้น ที่เข้ามาสู่เราแล้ว.*

ยกตัวอย่าง ว่าเขาตำเรา ถ้าเราโกรธ โกรธเสียแล้ว โกรธอย่างยิง; เราก็โง่ มีตไปหมด แทบจะไม่ว่า จะคำตบอย่างไรด้วยซ้ำไป แล้วจะจัดการอย่างไรให้ถูกต้องให้ได้เปรียบ นี่ก็ทำไม่ได้ เพราะมันโกรธเสียแล้ว มันมีตเสียแล้วมันโง่เสียแล้ว; ฉะนั้น *ก็อย่าไปตกหลุมของอารมณ์ทางอายคนะ* ถ้าเราไม่โกรธ เราก็จะรู้ว่า ไอ้ที่เขาพูดมานี้ มันจริงหรือไม่จริง, เขาคำนี้มันจริงหรือไม่จริง; มันอาจจะทำให้เราฉลาดขึ้นอีกเยอะแยะนะ ที่เขาคำเรา มันจะทำให้เราฉลาดขึ้นอีกมากมาย ถ้าเราไม่โกรธเขา.

ที่ตรงกันข้าม เขายกยอ สรรเสริญเรา เขายกยอสรรเสริญเรา เก่งอย่างนั้น
ก็อย่างนี้. ถ้าเราไปชอบใจเสีย พอใจ ยินดี ชอบใจเสีย เราก็โง่ถนัด ไม่รู้ว่าที่สรรเสริญนั้น
มันจริงหรือไม่จริง มันมีอะไรเป็นอย่างไร มันก็ไม่รู้ เพราะมันไปพอใจ ไปหลงไหล
เขาสรรเสริญผิดสรรเสริญถูกก็ไม่รู้ ไม่รู้เช่นเดียวกัน.

เพราะฉะนั้นอย่า อย่าไปเป็นบวกหรือเป็นลบ ทุกเรื่องอย่าให้เป็นบวกหรือ
เป็นลบ เพราะว่าพอมันเป็นบวกหรือเป็นลบเสียแล้วมันมีค มันมีค เป็น ความมีดีสี่ดำ บ้าง
เป็น ความมีดีสี่ขาว บ้าง ทำให้ไม่รู้ไม่รู้อะไรไปเสียหมด บังไปเสียหมด.

อติมมยตาช่วยได้ ไม่ให้บวกไม่ให้ลบ ที่มาให้โกรธก็ไม่โกรธ, ที่มาให้รัก
ก็ไม่รัก, สรรเสริญก็ไม่มี ความหมาย, นินทา ก็ไม่มี ความหมาย ที่จะทำให้บวกหรือลบ;
แต่ว่ามีสติปัญญาพอที่จะพิจารณาว่า เขาพูดจริงหรือไม่จริง ถ้ามันเป็นเรื่องจริงจะได้
แก้ไขตัวเอง หรือว่าทำตัวเองให้มันถูกต้องยิ่งขึ้นไป.

ให้มันมีประโยชน์อย่างนี้ เรียกว่า ไม่ปรุง ไม่ปรุงมันมีประโยชน์อย่างนี้ ถ้า
มันปรุงเสียแล้ว มันก็เป็นกิเลสเสียแล้ว; *เกิดความพอใจขึ้นมา มันก็เกิดตัวกุบ* เห็นแก่
ตัวไปแบบหนึ่ง ก็จะไม่บ้าง ก็จะไม่มาก ๆ บ้าง จะยึดครองบ้าง จะไม่ยอมให้ฉิบหายตาย
จากบ้าง อะไรเหล่านี้. ถ้ามันเป็นตัวกุบ *ไม่พอใจเป็นตัวกุบ* มันก็กระวนกระวาย
มันอยากจะทำลาย, อยากจะไปเสียให้พ้น หรือว่าอยากจะทำลาย เพียงแต่ได้ยินชื่อก็ไม่ได้.
นี่เรียกว่าปรุงได้ มันปรุงได้ จิตธรรมทานมันยังถูกปรุงได้ ถ้าจิตมีสติปัญญา มีธรรมะแล้ว
ปรุงเป็นอย่างนี้ไม่ได้ ความที่ปรุงอย่างนี้ไม่ได้มัน เรียกว่า อติมมยตา.

เอากันง่าย ๆ ว่า อย่าไปถึงพระอรหันต์เลย ยังก่อน ยังไม่ต้องพูดถึงว่าจะ
เป็นพระอรหันต์ แต่อยู่ในบ้านในเมืองนี้ ที่มันจะต้องกระทบกับสิ่งนั้นกระทบกับสิ่งนี้ เกี้ยว

เขาค่าบ้าง เทียวเขาสรรเสริญบ้าง, นี่มันควรจะทำอย่างไร มันควรจะทำอย่างไร? เรื่องนี้พูดไปแล้ว เหมือนกับจะพูดว่าเป็นเรื่องไม่รับผิดชอบ หาทางปิดเบาในการที่จะพูดว่า *แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ถูกค่า*. ที่สรรเสริญนั้นไม่ต้องพูด ที่ว่าถูกค่า ถูกใส่ร้าย ถูกจงล้างจงผลาญก็มากมายเหมือนกัน แต่มันไม่มีความหมายอะไร ไม่มีความหมายอะไร เพราะว่าสูงสุด อัตถ์มยตามันสูงสุด.

เดี๋ยวนี้ไม่สูงสุด ยังอยู่ในบ้านในเมืองเป็นคนธรรมดา มันก็ต้องมีของที่มากกระทบ เพราะมีทางให้กระทบถึงหกทาง ทางตาบ้าง ทางหูบ้าง ทางจมูกบ้าง ทางลิ้นบ้าง ทางผิวหนังบ้าง ทางจิตใจเองบ้าง มันมีมากถึงอย่างนี้.

ถ้ารู้จักสังเกตศึกษาให้ดีแล้ว มันจะรู้สึกว่าคุณปรุงไม่มีหยุด ถูกปรุงหัวบั้นไม่มีหยุด เทียวปรุงด้วยเรื่องทางตา, เทียวปรุงด้วยเรื่องทางหู, เทียวปรุงด้วยเรื่องทางจมูก, ปรุงด้วยเรื่องทางลิ้น, ปรุงด้วยเรื่องทางกาย, ปรุงด้วยเรื่องทางจิต.

ปรุงทางจิตนี้มันร้ายมาก มันร้ายมาก เพราะมันคิดนึกเท่าใดก็ได้ วันหนึ่งคิดไปสักร้อยเรื่องพันเรื่องก็ได้; เรื่องทางจิตมันจึงปรุงมากมายมหาศาล ปรุงขึ้นเป็นรัก โกรธ เกลียด กลัวขึ้นมาก็ได้ ความจำเก่าๆ พอนึกขึ้นมาก็มีความหมาย ไม่รักก็เกลียด, นี้เรียกว่ามันปรุงเหลือเกิน.

ทีนี้ถ้าว่าปรุงไม่ได้โดยประการทั้งปวง มันจะมีประโยชน์ก็มากน้อย ไม่ต้องโดยประการทั้งปวงดอก ให้ปรุงได้น้อยลงหน่อยเท่านั้นแหละ ก็มีประโยชน์เหลือแสน; ใจจะปรกติ จะเยือกเย็น เหมือนอยู่กับนิพพาน จิตนี้อยู่กับนิพพาน.

ประโยชน์อันสูงสุดของอัตถ์มยตา ใจความสำคัญเพียงข้อเดียวว่า อันอะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้, ปรุงแต่งให้เป็นกิเลสข้อไหนก็ไม่ได้ รัก โกรธ เกลียด กลัว

อะไรก็ไม่ได้ โทสะ โลภะ โมหะ ไม่ได้ทั้งนั้นแหละ มันปรุงไม่ได้ทั้งนั้น. เมื่อปรุงไม่ได้
นั้นเรียกว่า *เตสัง วุปะสะโม สุโข.*

เราบอกกันมากี่ครั้งแล้ว ทุกคราวที่ไปบังสุกุล ไปฟังบังสุกุลเผาศพ ก็ร้อย
ครั้งก็พันครั้งแล้วก็ไม่เข้าใจ; ถ้าเข้าใจมาตั้งแต่โน่นแล้ว ก็รู้เรื่องอหัมมตาเสียมานานแล้ว
รู้เรื่องอหัมमतานานแล้ว เพราะพระมาบอกให้ฟังไม่รู้ก็ร้อยก็พันครั้งแล้ว. แต่เดี๋ยวนี้มัน
นำหัวที่ว่า พระผู้บอกเองก็ไม่รู้ จะนั้นมันจึงไม่รู้ไม่รู้ ไม่รู้ถ่ายทอดกันมา ไม่รู้ว่า *เตสัง*
วุปะสะโม สุโข นี้หมายความว่าอะไร. เดียวนี้ก็รู้กันเสียบ้าง มันไม่ปรุง ไม่ปรุง; พอไม่
ปรุง ก็ *เตสัง วุปะสะโม สุโข* *เตสัง* แปลว่า สังขารทั้งหลาย, *วุปะสะโม* หยุต ไม่ปรุง,
สุโข เป็นสุขอย่างยิ่ง.

อหัมมตา คือความที่จิตไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ เป็นจิตปรกติ ปรกติ ตาม
ปรกติของจิตที่จะรู้อะไรตามที่ เป็นจริงอยู่เสมอ, นี้ประโยชน์สูงสุด แล้วก็พูดอย่างภาษา
ธรรมะล้วน ๆ ก็ว่า อันอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้.

ที่นี้จะพูดภาษาเด็ก ๆ กลางถนนกันบ้าง อหัมมตา อะไร ๆ จะดูมาหาก็ไม่ได้,
อะไรจะผลัดกันออกไปก็ไม่ได้, อะไร ๆ จะจับตัวตรึงไว้ให้อยู่ตรงนี้ก็ไม่ได้ นั่นแหละ
คืออหัมมตา. ดูดไปหาก็ไม่ไป ที่เรียกว่าผลัดออกไป จะดึงดูเข้ามาหาก็ไม่มา แล้วจะ
ทำให้คิดแน่นอยู่ที่ตรงนั้นก็ไม่ได้; ไม่ดูด ดูดไม่ได้, ไม่ผลัด ผลักไม่ได้ แล้วก็
ตรึงให้ติดอยู่ที่ตรงนั้นไม่ได้, นี่มันเป็นอย่างไร มันวิเศษสักเท่าไร ที่ไม่มีอะไร ๆ มา
กระทำแก่เราอย่างนี้ได้.

ถ้าว่ายยังหลงบวกหลงลบ มันก็ดึงไปได้ ดึงมาได้ จับตัวติดไว้ที่นั่น ตรึงไว้
ที่นั่นก็ได้ ถ้ามันยังหลงบวกและยังหลงลบ. เดียวนี้มันไม่หลงบวกไม่หลงลบ ก็เท่ากับว่า

ไม่กินเหยื่อโดยประการทั้งปวง ; โดยเฉพาะเรื่องกามารมณ์นั้นมันเป็นเหยื่อทั้งนั้น สามารถที่จะดึงอะไรไปก็ได้ ผลักอะไรมาก็ได้ จับไว้ติดแน่นอยู่กับที่ก็ได้, นี้เรียกว่า ผลของการที่ไม่รู้เรื่องตามที่เป็นจริง ชีวิตมันก็กักเจ้าของ ถ้าอะไรดึงได้ ผลักเอาก็ได้ ตรึงติดอยู่กับที่ มันก็เกิดกิเลส มันก็กักเจ้าของ ชีวิตนั้นก็กักเจ้าของ.

ชีวิตที่มีธรรมะสูงสุด คืออศัมมยตา อะไรปรุงไม่ได้ ก็เป็นชีวิตที่ไม่มีอะไรที่กักเจ้าของ ก็เรียกว่าอยู่กับ **นิพพติ** นิพพติ เย็น. ในเบื้องต้นพระบอทานิสงส์ว่า **สีเลนะนิพพติง ยันติ ถึงนิพพติได้เพราะศีล** หมายถึงเบื้องต้นข้อต้น ๆ ก็ถึงได้เพราะศีล แต่ก็ยังดีกว่าที่จะไม่มีเสียเลย ชีวิตนิพพติ เย็นที่ไม่กักเจ้าของ มันจะเริ่มมีได้ด้วยศีลเป็นจุดตั้งต้น.

น่าสนใจชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ มันทำให้หัวเราะก็ไม่ได้ ทำให้ร้องไห้ก็ไม่ได้ นั่นคือไม่กักเจ้าของ; หัวเราะก็เหนื่อยไปแบบหนึ่ง วุ่นวายไปแบบหนึ่ง, ร้องไห้ก็ทรมานไปอีกแบบหนึ่ง ล้วนแต่เป็นเรื่องกักเจ้าของด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าหัวเราะ ไม่ว่าร้องไห้. แม้ที่สุดแต่ที่เรียกว่าดีใจ ดีใจมันก็เหนื่อยหอบเหมือนกัน, ดีใจนี่กินข้าวไม่ลง นอนไม่หลับเหมือนกันแหละ. อย่าไปมัวดีใจเสียใจให้มันกักเจ้าของเลย **ปรกติ** ปรกติน่ะสูงสุด มีประโยชน์สูงสุดในทางโลกและทางธรรม **ไม่บวมไม่ลบ คือไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ** ใครไม่เชื่อก็ไปลองคิดดูก็แล้วกัน.

ธรรมะนี้สูงสุด **หยุดการปรุงแต่งทั้งหมด** สาสมกันแล้วกับสังขารที่มันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา. ฟังดูให้ดี ๆ สังขารไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มันเปลี่ยนแปลงเรื่อย; อศัมมยตามา สาสมกันแล้วกับสังขารชนิดนั้น มันจะได้รู้จักหยุดเสียที่ มันเพียงพอแล้ว ที่มันจะแก้หรือจะหยุด. สังขารนี้ปรุงเรื่อย ปรุงเรื่อย อศัมมยตามันเด็ดขาด ปรุงไม่ได้ ปรุงไม่ได้ ปรุงไม่ได้ นี่มันสาสมกันแล้วกับสังขารทั้งหลาย รู้จักสิ่งที่สูงสุดอย่างนี้ไว้ก็จะดี.

ถ้าเห็นไม่เที่ยง เห็นเป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ก็จะต้องนึกถึงว่า อะไรล่ะที่มัน จะหยุดได้ จะแก้ได้? ไม่มีอะไรนอกจากออดัมมยดา. จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร จะ ทุกข์อย่างไร ก็เป็นเรื่องของธรรมชาติไป, เป็นอนัตตาก็เป็นไปดี เมื่อเราไม่เอามาเป็นของ เรา มันก็ไม่เกี่ยวอะไรกับเรา เป็นตัวตนที่ไม่ใช่ของเรา เป็นไปตามธรรมชาติ มันก็ไม่มี ปัญหาอะไร, *นี่ไม่ใช่ดีก็อะไรโดยความเป็นตัวตน เพราะมีออดัมมยดา.*

เฮ้! ที่นี้มาพูดเรื่องพระสงฆ์ที่ แรงจะหมดแล้ว.

อดัมมยดา กับ พระสงฆ์

อันที่สาม เกี่ยวกับพระสงฆ์อย่างไร, เกี่ยวกับพระสงฆ์อย่างไร? *พระสงฆ์นี้ ก็มีใจความว่า พึงมาจากพระพุทธเจ้า แล้วปฏิบัติตาม จนดับทุกข์ได้เหมือนกัน.*

ข้อนี้มันจำเป็นแหละ ที่ว่าเราจะต้องฟัง ได้ยินได้ฟัง เพราะรู้อะไรไม่ได้ ก็ ต้องได้ยินได้ฟัง *ปริโต โยโส* เมื่อคนอื่นเปิดเผย บ่าวประกาศอยู่ เราได้ยินได้ฟัง; จะฟังจากพระพุทธเจ้าก็ได้ ฟังจากพระไตรปิฎก ฟังจากไหน ก็ขอให้ได้ยินได้ฟัง.

พอได้ยินได้ฟังแล้วเอาไป *มนสิการ* มาพิจารณาใคร่ครวญอยู่ในใจ จนเข้าใจ เข้าใจแล้วเราก็ลองปฏิบัติดู ตามที่ว่ามันจริงหรือไม่ ที่ว่าดับทุกข์ได้ นี่มันจริงหรือไม่ลอง ปฏิบัติดู. เต็มมันกับบอกว่า โอ จริง มันดับทุกข์ได้ ความทุกข์มันลด มันลดลงไป.

เมื่อเกิดอาการที่เรียกว่า พระสงฆ์ : ผู้สำเร็จประโยชน์ในการรู้ตามพระพุทธเจ้า ขึ้นมา ก็ได้ผลอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้า ผู้เป็นต้นตำรับ; พระพุทธเจ้าเป็นต้นตำรับ

รู้อะไรเท่าไร คับทุกข์ได้เท่าไร พระสงฆ์ผู้ปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง ก็ได้ผลอย่างเดียวกัน แล้วมันก็เป็นเรื่องสูงสุดที่มนุษย์ควรจะได้ มันจะคับทุกข์ได้นั้นแหละ.

สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้

พูดไปนอกเรื่อง หรือค่อนข้างจะนอกเรื่องสักหน่อย ว่า มันมีปัญหาว่า เกิดมานี่ เกิดมาแล้วนี่ ต้องได้อะไร? บางคนก็จะสวนว่า “โห้! ฉันไม่ได้อยากเกิดมานี่ ฉันไม่ได้อยากเกิดมานี่ จะมาเอาอะไรกับฉันล่ะ ฉันไม่ต้องการอะไร” อย่างนั้นมันก็ปล่อยไปตามบุญตามกรรม มันหัวทกกันชีวิตไปตามบุญตามกรรม.

แต่ถ้ามองให้ถี่ ให้ชัดเจน ให้ละเอียดแล้ว มันเกิดมาแล้วนี่ ถอยกลับไม่ได้นี่ จะไปฆ่าตัวตายเสีย มันก็ไม่มีประโยชน์อะไรนี่; มันเกิดมาแล้ว ก็ต้องได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่ควรจะได้ ก็หาเองว่า อะไร อะไร อะไร? มันต้องได้ชีวิตชนิดที่ว่า ชีวิตที่เป็นนิพพหุติ คือเย็น ชีวิตชนิดที่อะไรปรุงไม่ได้ สะอาด สว่าง สงบ อิศระ นั้นแหละ ควรจะได้ชีวิตชนิดนั้นแหละ, แล้วมันก็เรียกว่า ได้สิ่งที่ดีที่สุด ที่มนุษย์ควรจะได้ ไม่มีอะไรดีกว่า.

นี่ปัญหามันมีอยู่ที่ว่า มีชีวิตอยู่นี้ จะทำอะไร, จะได้อะไร หรือควรจะได้อะไร? ถ้าเขาไม่รับผิดชอบ ก็ตามใจเขา มันก็ได้ความทุกข์สารพัดอย่าง. ที่นี้เรามาปรับตัวเองให้เหมาะกับเหตุผลที่ว่า มันควรจะได้อะไรดีกว่า จะไปฆ่าตัวตายเสีย มันก็ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ไม่มีประโยชน์อะไรเลย ได้เกิดมาแล้ว มันจะถอยหลังกลับไปไม่ได้ มันก็ต้องให้เกิดมาแล้วนี้ให้ได้ผลดีที่สุด ควรจะปรับปรุงให้มันได้ ชีวิตชนิดที่มันไม่กัดเจ้าของ.

ชีวิตชนิดที่ไม่กัดเจ้าของ ได้แก่ชีวิตเหิน เพราะสะอาด เพราะสว่าง เพราะสงบ เพราะเป็นอิสระ ไม่มีอะไรผูกพัน; มันจะได้สิ่งนี้มาก็เพราะ อดัมมยตา พยายามศึกษาและปฏิบัติอดัมมยตา ก็จะได้สิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ควรจะได้ ในการที่เกิดมา จะเป็นพระก็ได้ เป็นบรรพชิตเป็นฆราวาสก็ได้ ได้เหมือนกันแหละ ถ้าปฏิบัติกับทุกซ์ได้ อยู่ที่บ้านก็ได้ อยู่ที่วัดก็ได้.

คำว่า พระสงฆ์สาวก ๔ กุ ๘ องค์นี้ เป็นฆราวาสก็ได้ เป็นบรรพชิตก็ได้; แต่ว่าเป็นบรรพชิตมันได้เปรียบ มันได้เปรียบ; พูดตรงๆ ก็บอกว่าได้เปรียบ ในการที่จะศึกษา จะเล่าเรียน จะปฏิบัตินี้ เป็นนักบวชนั้นได้เปรียบกว่าชาวบ้าน. ถึงแม้ว่าได้บรรลุมรรคผลกันแล้ว ได้บรรลุมรรคผลกันแล้วนี้ อยู่เป็นบรรพชิตก็ยังได้เปรียบชาวบ้านอยู่นั่นเองแหละ แล้วมันก็ไม่อาจจะอยู่อย่างชาวบ้านได้ด้วย; บวชกับไม่บวชมันต่างกันอยู่นิดเดียวที่ว่า บวชมันได้เปรียบ ได้ความสะดวก. อย่าไปคิดนึกมันเรื่องนั้น คิดนึกแต่ว่า จะมีอดัมมยตากันให้ไต่หน้และเดียนี้ คับทุกซ์กันให้ไต่หน้และเดียนี้ ไม่ต้องคิดว่าบวชเป็นนักบวช หรือว่าเป็นชาวบ้าน.

แล้วก็จะต้องคิดให้เลยไปอีกสักหน่อยว่า ไม่ว่าเป็น ลูกเล็กเด็กแดง, ช่วยสอน ช่วยอบรมสั่งสอน ให้ลูกเล็กเด็กแดงรู้จักทำจิตเข้มแข็งปรกติอย่างนี้กันบ้าง ให้รู้ความจริงที่ว่า *หัวเราะก็เหนื่อย ร้องไห้ก็เหนื่อย* กุไม่เอาทั้งสองอย่างแหละจะดี; มันจะรู้จักเอาปรกติปรกติ ไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ไปตั้งแต่เล็ก มีเชื้อของโลกุตตระไปตั้งแต่เล็ก ๆ เด็ก ๆ ก็คงพอจะเข้าใจได้บ้าง.

เฮ้! มึงอยากหัวเราะ เฮ้หัวเราะซิ ไม่หัวเราะกูจะตี เฮ้! เฮาซิ. มันก็หัวเราะไปไม่ได้หรอก เพราะหัวเราะมันก็เหนื่อย เดียวมันก็ไม่มีความแรง แปลว่าไม่ไหวทั้งนั้น หัวเราะก็ไม่ไหว ร้องไห้ก็ไม่ไหว เอาปรกติกันดีกว่า.

ลูกเต็ก ๆ ได้รับการอบรมเรื่องนิพพานได้นะ ไม่ใช่ไม่ได้ ดีใจก็เหนื่อย เสียใจก็เหนื่อย ไซ้ไหม? มันพอจะมองเห็นหรือ กเฉย ๆ นะดีกว่า *ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ สบาย.*

นี่ลูกเต็ก ๆ ศึกษาเรื่องนิพพานได้ ไม่บวก ไม่ลบ รู้จักมืออัครมมยดาได้ตั้งแต่ บัดนี้ ทำไมจะต้องพูดถึงผู้ใหญ่ แม้แต่ลูกเต็ก ๆ ก็ทำได้. แต่เมื่อไม่รู้เรื่องเอาเสียเลย มันก็ทำไม่ได้ แก่หัวหงอกก็ทำไม่ได้ บวชอยู่ตลอดชีวิตก็ทำไม่ได้ ถ้าไม่รู้เรื่องนี้; แต่ ถ้ารู้เรื่องนี้แล้วก็ทำได้ มีชีวิตอยู่ มีความรู้สึกอยู่ ทุกข์อย่างไร รู้จักอยู่ แล้วก็ทำได้ ทำได้ ลต ลต ลต ความทุกข์ลตลงไป ลตลงไป นี่อัครมมยตากับพระสงฆ์.

สรุป

เห็นไหม อัครมมยตากับพระพุทธรูปเจ้านั้นเป็นอย่างไร? อัครมมยตากับพระธรรม นั้นเป็นอย่างไร? อัครมมยตากับพระสงฆ์นั้นเป็นอย่างไร? ถ้าพูดมากกว่าคาถาเสียแล้วก็ได้ สรุปให้มันเหลือสั้น ๆ ว่า แยกออกจากกันก็เห็นว่า *พระพุทธรูปเจ้าก็มืออัครมมยดา ค้นพบ อัครมมยดา สอนอัครมมยดา จนท่านมีอย่างสูงสุดของท่าน, ตัวพระธรรมแท้ ๆ ก็เป็น อัครมมยดา สูงสุดอยู่ที่ตัวอัครมมยดา, พระสงฆ์ก็สูงสุดอยู่ที่มืออัครมมยดาเหมือนพระพุทธรูปเจ้า พระพุทธรูปเจ้าดับทุกข์ได้อย่างไร พระสงฆ์ก็จะดับทุกข์ให้ได้เช่นนั้น.* ถ้าแยกกันเป็นองค์ ๆ ก็ได้ ก็เห็นเป็นองค์ ๆ ไป.

แต่ถ้าเรามองดูอีกทีก็ว่า โอ้ มันเนื่องกัน อย่างที่แยกกันไม่ได้ เพราะว่า พระพุทธรูปเจ้าท่านค้นพบ ท่านรู้ ท่านสอน รับมาปฏิบัติแล้วก็ได้ มันเนื่องกันมาเสียตั้งแต่ ที่แรกอย่างนี้แล้ว; แล้วความมืออัครมมยดาอยู่ในใจช่วยตนเองนั้นเป็นพระพุทธรูป ตัวอัครมมยดาเองเป็นพระธรรม ในจิตใจของพระสงฆ์ที่มีอัครมมยดา ตัวอัครมมยดาในพระสงฆ์นั้นแหละ คือตัวพระสงฆ์.

สรุปความให้มันสั้นก็พูดได้ว่า หัวใจพระพุทธเจ้าก็คืออถัมมยตา หัวใจพระธรรมก็คืออถัมมยตา หัวใจพระสงฆ์ก็คืออถัมมยตา อถัมมยตาเลยเป็นหัวใจของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เรืองจบ. นี้ว่าอถัมมยตากับพระรัตนตรัยเป็นอย่างไร อถัมมยตากับพระรัตนตรัยเป็นอย่างไร.

เมื่อใครรู้จักอถัมมยตา ชัดเจน แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น เมื่อนั้นจะรู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ยิ่งขึ้น, พูดกลับกันก็ได้ว่า เมื่อใครรู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ยิ่งขึ้น เมื่อนั้นจะรู้จักอถัมมยตายิ่งขึ้น; กล้าท้าทายอย่างนี้ ไปกិតกู ไปพิศุจน์กู ไม่จริงยอมให้ค่า. เมื่อใครรู้จักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์มากขึ้น ก็จะรู้จักอถัมมยตามากขึ้น, เมื่อใครรู้จักอถัมมยตามากขึ้น ก็รู้จัก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ยิ่งขึ้น มันเป็นอย่างนี้ ถ้าไม่จริงยอมให้ค่า.

เอาละ แรงหมดแล้ว ขอยุติการบรรยายในวันนี้ เรื่องอถัมมยตา ในชุดอถัมมยตา โดยหัวข้อว่า อถัมมยตา กับ พระรัตนตรัย; ขอให้ท่านผู้ฟังทั้งหลาย เขาไปใช้ให้สำเร็จประโยชน์ ก็มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องอถัมมยตามากยิ่งขึ้นไปกว่าที่รู้มาแล้ว.

ขอยุติการบรรยาย เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมคุณสาชยายส่งเสริมกำลังจิตใจ ในการที่จะปฏิบัติอถัมมยตาให้ยิ่งขึ้นไป สืบต่อไป ณ กาลบัดนี้.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๓ —

๘ เมษายน ๒๕๓๒

อดัมมยตา กับ ไตรสิกขา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ เป็นการบรรยายในชุด อดัมมยตาต่อไป ซึ่งยังไม่จบ; เนื่องจากมีความมุ่งหมาย ที่จะทำให้เรื่องนี้ เป็นที่เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนแก่ท่านทั้งหลายจริงๆ จึงได้หาวิธีบรรยายแง่นั้นแง่นี้ มุมนั้นมุมนี้ ให้มันครบถ้วน แล้วก็มีความรู้เรื่องนี้เป็นที่น่าพอใจ. ในวันนี้จะได้บรรยายโดยหัวข้อว่า อดัมมยตา กับ ไตรสิกขา.

ไตรสิกขา ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ดังที่ท่านทั้งหลายก็ทราบอยู่เป็นอย่างดีแล้ว ที่นี้จะเอามาอธิบายให้เห็นชัดในข้อที่ว่า มันเกี่ยวข้องกันอย่างไรหรือไม่. ขอให้สนใจฟังให้ดีๆ ถ้าเข้าใจแล้วจะมีประโยชน์มาก คือ จะมีไตรสิกขาได้อย่างบริสุทธิ์ ถูกต้องครบถ้วน เต็มที่ แล้วการดับทุกข์นั้นก็จะเป็นไปด้วยดี.

เดี๋ยวนี้มันปรากฏว่า แม่แต่ไตรสิกขา มันก็ยังชะงักงัน ชะงักงันอยู่ *รักษาศีล อดตายก็ไม่มีศีล* ทำพิธีรับศีลกันอยู่ทุกวัน ก็ยังไม่มีศีล อย่างนี้เป็นต้น, ทำสมาธิไม่เป็นสมาธิ ไม่ได้รับประโยชน์จากการทำสมาธิ ปัญญาก็ไม่เกิด, นี่ถือเป็นปัญหาในส่วนไตรสิกขา.

ส่วนอศัมมยทานั้นเป็นเรื่องที่ยังไม่ทราบ ยังไม่รู้ว่าอะไร, นี้เราจะเอามาเกี่ยวข้องกับกันอย่างไร จะมาวัดกันอย่างไร ก็ขอให้สนใจฟังให้ถี่ต่อไป. ไตรสิกขาก็ไม่ใช่อศัมมยทา อศัมมยทาก็ไม่ใช่ไตรสิกขา มันคนละตัวคนละเรื่องกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกันอยู่เป็นอย่างมากทีเดียว ขอให้ฟังให้ถี่ๆ.

ไตรสิกขา

สำหรับคำว่า สิกขา *สิกขา* คืออะไร นี้ ก็เรียกว่ายังไม่เป็นที่พอใจ ยังไม่เป็นที่ชัดเจนเป็นที่พอใจ. ขอทำความเข้าใจซ้ำหรือย้ำอีกเล็กน้อยว่า สิกขา สิกขานี้ ตามตัวหนังสือ ความหมายอย่างตัวหนังสือ ตามตัวหนังสือ ก็แปลว่า *ดูเข้าไปข้างในตัวเอง* ดูเข้าไปข้างในตัวเอง ความหมายก็คือว่า *ครั้นครุจักตัวเองแล้ว ก็ประพฤติปฏิบัติตามที่ควรจะทำปฏิบัติ* แบ่งเป็นส่วนศีลทางกายวาจาก็มี, เป็นส่วนจิตใจที่เรียกว่าสมาธิก็มี, เป็นไปทางสติปัญญาหรือความรู้เรียกว่าปัญญา นั้นก็มี. ได้ยินกันอยู่ทั่วไปว่า ศีล สมาธิ ปัญญา แต่ว่ามันเป็นเรื่องฟังทะพีต เป็นเรื่องฟังจากภายนอก โดยไม่ได้มีการดูจากภายใน.

คำ สิกขา หรือ สะ อิกขานี้ ขอถือเอาความหมายตามความเข้าใจของตัวเองเท่าที่จะเป็นประโยชน์ได้มากที่สุด; คำสะ สะนี้แปลว่า เองก็ได้, แปลว่า ภายในก็ได้, แปลว่า ครอบถ่วงก็ได้, ในที่นี้มันอยู่ที่ว่า ดูตัวเองว่าเป็นอย่างไร? มีปัญหาอย่างไร? จะต้องจัดการอะไร? แล้วมันก็ต้องดูที่ภายใน ภายในตัว ไม่ใช่ดูข้างนอกหรือดูผู้อื่น แล้วก็

เห็นตัวเอง, แล้วก็รู้จักตัวเอง, กระทำ ทุกๆ อย่างให้ตรงตามที่จำเป็นหรือที่ควรจะทำ
นั้นก็เพื่อประโยชน์แก่ตัวเอง ในที่สุด. มันเป็นเรื่องภายในตัวเอง โดยตัวเอง เพื่อ
ตัวเอง แล้วก็ทำด้วยตนเอง; ทำอย่างนั้นมันจึงจะเป็นสิกขาขึ้นมา.

ดูกาย วาจา ว่าต้องทำอะไร? แล้วก็ทำให้ถูกต้อง ก็เป็นศีลสิกขาขึ้นมา
ได้รับประโยชน์เป็น ความหมดปัญหาเกี่ยวกับกาย วาจา ไม่มีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับทางกาย
ทางวาจา.

นี่ถ้าเป็นเรื่องทางจิต ก็ลึกเข้าไป ยากขึ้นไป; ก็จูนรู้แจ้งรู้จัก ว่าจิตนั้น
คืออะไร เป็นอย่างไร, จะต้องควบคุมอย่างไร, อบรมอย่างไร? เมื่อทำถูกต้องก็ได้ผล
เป็นจิตที่มี สมานิ.

สมานิมิ ๓ ความหมาย คือว่า สะอาด กำลังไม่มีกิเลสไม่มีนิวรณ์, *ตั้งมั่น*
ตั้งมั่น รวมกำลังตั้งมั่น, แล้วก็พร้อม *เหมาะสมหรือพร้อมที่จะทำหน้าที่ของจิต*; *นี้มัน*
ต้องถึงอย่างนั้นะ จึงจะเรียกว่ามีสมานิ. *ปริสุทโธ* : สะอาดจากกิเลสและนิวรณ์, *สมาหิตโต* :
ตั้งมั่น รวมกำลังเป็นจุดเดียวกัน, *กัมมณีโย* : สมควรแก่การงานที่จะพึงกระทำ. สมานิ
อย่างนี้มีบ้างหรือยัง? นี่โทษที่ไม่ได้จัดการให้ถูกต้องตามเรื่องของสมานิ การดูตนเอง
ในตนเอง ด้วยตนเอง เพื่อตนเอง มันยังไม่ได้ทำ.

แล้วก็เรื่อง ปัญญา ตั้งที่กล่าวแล้วว่า ดูตัวเอง เห็นตัวเอง รู้จักตัวเอง;
มันก็รู้จักทุกอย่าง ที่เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าตัวเองโดยสมมติ *มันเป็นของไม่มีตัวจริงบ้าง, เป็น*
อนิจจัง ทุกขัง อนัตตาบ้าง, เป็นไปตามกฎแห่งเหตุแห่งปัจจัยบ้าง. นี่ปัญญาอย่างนั้นก็ยิ่ง
ไม่มีชิ เพราะว่าไม่ดูตนเอง โดยตนเอง ในตนเอง เพื่อตนเอง. นี่คือไตรสิกขา เรื่องศีล
สมานิ ปัญญา.

อตั้มมยตา

ทีนี้เรื่อง อตั้มมยตา นั้น เป็นเรื่องจิตที่อบรมดี จนไม่มีอะไรจะปรุงแต่งได้; คำหนังสือแปลว่า ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยนั้น ๆ ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยที่ปรุงแต่ง ไม่สำเร็จมาจากปัจจัยที่ปรุงแต่งนั้น ๆ ก็ไม่อยู่ในวิสัยที่ปัจจัยอะไรจะปรุงแต่งได้ อารมณ์ภายนอกก็ปรุงแต่งไม่ได้, กิเลสภายในก็ปรุงแต่งไม่ได้. มันมีลักษณะของพระนิพพาน เป็น *ความเย็น* เป็น *ความบริสุทธิ์* เป็น *ความสงบ* เป็น *ความเป็นอิสระ*, นี้ภาวะนี้เรียกว่า อตั้มมยตา.

อะไร ๆ จะตั้งไปทางไหนก็ไม่ได้, จะตั้งมาทางไหนก็ไม่ได้, จะให้ตั้งติดอยู่ที่ใดที่หนึ่งก็ไม่ได้; *จิตไม่อาจจะถูกดึงไป ไม่อาจจะถูกดึงมา แล้วไม่ถูกตรึงติดอยู่กับสิ่งใด* เรียกว่าไม่อาจจะปรุงแต่งได้.

จิตอย่างนี้อยู่เหนือการปรุงแต่ง ไม่มีความรู้สึกว่าเป็นตัวตนหรือของตน ซึ่ง เป็นความโง่เป็นความหลงที่เพิ่งเกิด; ความโง่ความหลงเพิ่งเกิดนะ ทำให้รู้สึกว่าเป็นตัวตน ถ้าเห็นตามที่เป็นจริงแต่เดิมแท้ มันก็ไม่ใช่ตัวตน. นี้ก็เรียกว่า ไม่เกิดเป็นบวกหรือเป็นลบ คือไม่ยินดีไม่ยินร้าย เพราะมันไม่มีตัวตน; ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ก็ไม่เกิดกิเลสใด ๆ ไม่เกิดกิเลสใด ๆ ก็ไม่มีความทุกข์ใด ๆ นั่นเอง, นี้เรื่องอตั้มมยตา อะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ และมันสามารถจัดการปรุงแต่งของสิ่งทั้งปวง.

เราจะเปรียบเทียบกันหน่อย ก็ว่า เหมือนกับเพชร เพชรแข็งที่สุด จนมันตัดอะไรก็ได้ แต่อะไร ๆ จะมาตัดเพชรไม่ได้ ถิกคูลิ เพชรตัดอะไรได้ทุกอย่าง แต่อะไรจะมาตัดเพชรไม่ได้, นี้เรียกว่า มันเป็นเพชร อตั้มมยตาเป็นเพชร อะไร ๆ จะมาปรุงแต่งไม่ได้ แต่มันจะแก้ไขความไม่ถูกต้องทุกอย่างทั้งปวงได้.

ธรรมะนี้เหมือนกับเพชร อหัมมยตาเป็นเพชรเม็ดสุดท้ายเสียด้วย เพราะเพิ่งเอามาพูดกัน, เมื่อมีธรรมะนี้ในใจ ใจก็เป็นเพชร จิตก็เป็นเพชร อะไรปรุงแต่งไม่ได้. หญิงสาวคนใดมีอหัมมยตา ให้ชายเจ้าชู้สักฝูงหนึ่งเข้ามาเกี่ยวก็ไม่สำเร็จ; มันมีจิตเป็นเพชร เพราะอหัมมยตา รู้จักหลักอหัมมยตา ก็มีชีวิตที่เป็นเพชร.

ถ้ามีธรรมะที่เป็นเพชร ก็มีจิตที่เป็นเพชร จิตเป็นเพชร ชีวิตก็เป็นเพชร ชีวิตนี้ก็ไม่ถูกปรุงแต่งด้วยกิเลสใดๆ ก็ไม่มีอะไรกัดชีวิต. ถ้าไม่มีอหัมมยตา มันโง่ มันจับฉวยนั่นนี่เป็นตัวตน เทียบมันก็กัดตัวเอง; ชีวิตที่กัดตัวเอง ชีวิตที่ทำตัวเองให้เป็นทุกข์เพราะมันไม่มีอหัมมยตา เราเรียกว่า ชีวิตที่กัดเจ้าของ ชีวิตของคนธรรมดาสามัญทั่วไปมันกัดเจ้าของ.

ความโง่ ความหลง ความยึดมั่นถือมั่น ความอยู่ใต้อำนาจเหตุปัจจัยทั้งหลาย มันทำให้เกิดอาการที่เป็นทุกข์ คือมันกัดเจ้าของ; แต่ถ้ามีภาวะแห่งอหัมมยตาแล้ว ไม่มีการกัดเจ้าของ มันมีแต่ความสงบเย็นเป็นอิสระ. อย่างนี้เรียกว่าอหัมมยตา มันคนละเรื่องกับไตรสิกขา แต่ว่ามันเนื่องกัน.

ไตรสิกขาทำให้อหัมมยตาปรากฏ

การปฏิบัติตามไตรสิกขา ทำให้เกิดผลเป็นอหัมมยตาแก่จิตใจ, ไตรสิกขาปฏิบัติเต็มที่แล้ว มันเกิดผลมีอหัมมยตาแก่จิตใจ ไม่ใช่สร้างขึ้นมา *อหัมมยตาเป็นอสังขตธรรม สร้างขึ้นมาไม่ได้ แต่ทำให้ปรากฏได้.* เมื่อจิตใจที่ปฏิบัติถูกต้องตามหลักไตรสิกขาแล้ว สามารถจะสัมผัสสิ่งที่เรียกว่าอหัมมยตา มีคุณธรรมอันนั้น อยู่ในจิตใจ เรียกว่าอหัมมยตา : ความที่บ้จจยอะไรปรุงแต่งไม่ได้.

ผู้ใดมีอหิมมยตา ก็เรียกว่า อหิมมโย, อหิมมโย : ผู้ที่บ่จัจยะอะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ คือ พระอรหันต์ เป็นอหิมมโยก็เป็นพระอรหันต์ เพราะมีอหิมมยตาจึงเป็นอหิมมโย.

นี้มันเนื่องกันอยู่กับไตรสิกขา คือว่าถ้าปฏิบัติไตรสิกขาครบถ้วน ถึงที่สุดจริงแล้ว จิตนี้จะมีลักษณะเป็นอหิมมยตา คืออะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ ไม่ให้เกิดความรู้สึกเป็นบวกหรือเป็นลบ คือยินดียินร้าย; ภาษาวิทยาศาสตร์ก็เรียกว่าเป็น *บวก* เป็น *ลบ*, ภาษาชาวบ้านเราก็เรียกว่า *ไม่ยินดียินร้าย*, ภาษาธรรมะของพระพุทธเจ้าแท้ๆ เรียกว่า *ไม่เกิดอภิขณาและโทมนัส* ไม่พอใจ หรือไม่ซัดใจ ก็คือไม่ยินดียินร้าย อย่างเดียวกันแหละ, นี้เป็นท้าวอหิมมยตา.

เมื่อปฏิบัติไตรสิกขาดีแล้ว จิตนั้นก็สามารจรู้จัก หรือสัมผัส หรือเสวยผลที่เกิดมาจากอหิมมยตา มันเนื่องกันอย่างนี้. ทำจิตให้เข้าถึงอหิมมยตา หรืออหิมมยตา จะปรากฏแก่จิต เราทำจิตให้สัมผัสกับสิ่งที่เรียกว่าอหิมมยตาได้ ก็คือ เสวยผลของการที่เข้าถึงอหิมมยตานั่นเอง; ผลของการเข้าถึงอหิมมยตา ก็คือ *ไม่มีความทุกข์ชนิดใดโดยประการทั้งปวง* มันกลายเป็นไปเกี่ยวข้องกันตอนโน้น.

ที่อหิมมยตาที่ยังไม่ถึงที่สุด มันก็มีประโยชน์ไปตามระดับ; มีอหิมมยตาขึ้นน้อยๆ ขึ้นอ่อนๆ มันก็ส่งเสริมให้รักษาศีลได้ดีขึ้น, คนที่มีจิตเข้มแข็งบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ เขาก็รักษาศีลได้ดี นี้อหิมมยตาช่วยรักษาศีลได้ดี. เป็นสมาธิได้ง่ายโดยอัตโนมัตติ ถ้าจิตเป็นอหิมมยตาเสียแล้ว มันก็เป็นสมาธิโดยอัตโนมัตติ. เป็นปัญญาอย่างยิ่งอยู่ที่นั่นแล้ว เรียกว่าเป็นยอดของปัญญา อหิมมยตานี้ เพราะมันมีความรู้มาตามลำดับ รู้เห็นมาตามลำดับ รู้ *อนิจคา ทุกขคา อนัตตคา* แล้วก็รู้ *ธัมมัญญิตคา ธัมมนิยามตา อิทปปัจจยตา* แล้วก็รู้ *สุญญตา ทถาคา อหิมมยตา*. นี้เรียกว่า *ทำให้ศีล สมาธิ ปัญญา ก้าวหน้าอย่างถูกต้องและรวดเร็ว* ในที่สุดก็กลายเป็นอย่างนี้.

ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่มีความสัมพันธ์กัน ในฐานะที่ว่า ถ้าปฏิบัติไตรสิกขา สำเร็จ ก็มีอตัมมยตาสูงสุดเป็นพระอรหันต์. ถ้ายังไม่สำเร็จก็มีอตัมมยตาน้อยๆ ไปตาม ลำดับ ที่จะช่วยให้มีศีลดีขึ้น สมาธิดีขึ้น ปัญญาดีขึ้น, หรือว่าจะช่วยออกมาเสียจากเสน่ห ของกามธาตุ แล้วก็ออกมาเสียจากเสน่หของรูปธาตุ แล้วออกมาเสียจากเสน่หของอรูปรธาตุ หากไม่มีอะไรที่จะเป็นเสน่ห ที่จะยั่ววน จะหลอกลวงจิตใจให้ผูกพันได้อีกต่อไป, นี่ หลักรใหญ่ๆ มีอยู่อย่างนี้.

ลำดับขั้นของจิต

ธรรมชาติของคนธรรมดา^๕ มันก็คิอยู่ในกามธาตุ อารมณ์ที่เป็นที่ถึงแห่ง ความรู้สึกทางกาม ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ นี่เป็นรสเอร็ดอร่อย ในทางกาม มันก็คิอยู่ที่นั่นแหละ. ถ้ามีอตัมมยตาในขั้นตอนนี้ มันก็เห็นด้วยปัญญาว่า ไ้เรื่องบ้า ไ้เรื่องหลอกลวง กามารมณ์ทั้งหลายนี้เป็นเรื่องสกปรก น่าเกลียด บ้าวนเที่ยว, มันก็เลยละไ้จากกามธาตุ แล้วก็มาพอใจใน รูปธาตุ.

ในที่สุดก็รู้อีกว่า โอ! นี่ก็ยังคิอยู่ในเหตุปัจจัยของสิ่งที่เป็นรูป ยังไม่อิสระ ยังต้องมีความทุกข์ ก็ออกมาเสียจากความยั่ววนถึงคุณของรูปธาตุ มาสู่ อรูปรธาตุ ก็ือธาตุ ที่ไม่มีรูป.

จนกระทั่งถึงที่สุด รู้อีกเรื่องความไม่มีอะไร และความไม่มีสัญญาที่หาไม่ได้ มีสัญญาที่หาไม่ได้ ที่เป็นธรรมะสูงสุดที่มีอยู่ในยุคพุทธกาล ก็ออกมาเสียไ้จากความ ยั่ววนผูกพันของอรูปรธาตุ ที่นี่ก็ออกมาสู่ นิโรธธาตุ ก็เป็น พระอรหันต์.

ที่เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ เพราะมันถูกผูกพันอยู่ในกามธาตุ รูปธาตุ อรูปรธาตุ ซึ่งมีอัสสาหะ มีเสน่หยั่ววนอย่างยิ่งด้วยกันทั้งนั้น พวกกามธาตุก็ยั่ววนไปตามแบบกาม,

พวกธาตุก็ย้วยวนไปตามแบบรูป, พวกอธาตุก็ย้วยวนไปตามแบบอรูป ซึ่งประณีตละเอียด แต่ก็เป็นทีพอใจของบุคคลที่ละจากาม และละจากรูปไปแล้ว.

เป็นอันว่าเราควรจะรู้จักกันไว้ ว่าอหัมมยทานี้จะช่วยแก้ปัญหาลike อย่างไร.

ไตรสิกขาเจริญได้ด้วยอหัมมยตา

มืออหัมมยตาเท่าใด ก็ย่ำที่จะมีศีล แล้วก็ยากหรือว่าเป็นไปไม่ได้ที่จะขาดศีล เพราะมันไม่โง่งนี่, เพราะมันไม่โง่งไปหลงรัก หลงโกรธ หลงเกลียด หลงกลัวอะไร ในอารมณ์ต่างๆ ศีลมันก็ไม่ขาด ขาดไม่ได้ เพราะมืออหัมมยตา. จะมีศีลอย่างมั่นคง กลับมีศีลอย่างมั่นคง กลับมีศีลอย่างที่เรียกว่า แม้ไม่ต้องเจตนา ควบคุมดูแลด้วยเจตนา มันก็ยังมีศีลได้ เพราะอำนาจของอหัมมยตา, กลายเป็นมีศีลเป็นปกติทุกอิริยาบถไปเลย ไม่ต้องทำพิธีรับศีล ก็มีศีล.

ถ้าไม่มีมืออหัมมยตา ระวัง จะรับศีลเท่าไร รับศีลก็ครั้งๆ มันก็ยังไม่ศีลอยู่นั้นแหละ เพราะมันบังคับจิตในส่วนลึกก็ไม่ได้ หรือไม่มีสิ่งชนิดที่จะไม่ให้ผูกพัน ไม่ให้ยึดมั่นในสิ่งใดๆ มันก็ไปผูกพันเข้ากับสิ่งที่ย้วยวน ก็เลยรักษาศีลไว้ไม่ได้.

เรื่องสมาธิก็ไม่ต้องพูดออก แม้แต่เพียงศีลก็รักษาไว้ไม่ได้ ก็ยุ่งไปหมด สมาธิก็ไม่มี แต่ถ้าว่ามีมืออหัมมยตาศีลก็มี สมาธิก็พลอยมีได้โดยง่าย; จิตเป็นตัวเอง ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอารมณ์ใด ๆ ให้เกิดนิวรรณ์หรือกิเลส.

ไม่ให้เกิด กามฉันทะ ไม่ให้เกิด พยาบาท ไม่ให้เกิด ถีนะमितถะ ไม่ให้เกิด อุทธัจจกุกกัจจะ ไม่ให้เกิด วิจิกิจฉา, อย่างนี้เรียกว่าไม่เกิด นิวรรณ์.

เพียงแต่ฟังเทศน์ เพียงแต่อ่านหนังสือ มันยังไม่ได้ดูตัวเองให้ลึกซึ้ง แต่ก็มีประโยชน์. เราอ่านหนังสือ หรือฟังเทศน์ เพื่อให้รู้จักว่าเราจะไปดูตัวเองอย่างไร ถ้าไม่อย่างนั้นเรารู้ตัวเองก็ไม่เป็น; จึงไปศึกษาในเบื้องต้น ให้รู้ว่า จะมีวิธีดูตัวเองอย่างไร, ศึกษาตัวเองอย่างไร รู้จักตัวเองอย่างไร ปฏิบัติกับตัวเองอย่างไร, นี้จำเป็นจะต้อง *ศึกษาจากภายนอก* เพื่อให้รู้การปฏิบัติในภายใน ก็เลยเป็นของคู่กัน.

ปรโต โยโส นี้ ฟังจากภายนอก จากอ่าน จากฟัง จากดู จากอะไร จากภายนอก แล้วก็เอามาทำ *โยนิโสมนสิกาโร โยนิโสมนสิการ* นี้ก็ทำในภายใน พิจารณาโดยเหตุโดยผล โดยอะไรทั่วไปหมด ในภายใน; ตอนนั้นแหละที่จะเป็นประโยชน์ แต่ถ้าเป็นแต่เพียงฟัง อ่านเฉยๆ ไม่เอามาทำภายในใจโดยแยบคาย มันก็ไม่มีประโยชน์.

เดี๋ยวนี้เรามักแต่จะฟังหรืออ่านเฉยๆ ไม่ค่อยได้เอามาทำในใจโดยแยบคาย จึงไม่ค่อยมีประโยชน์; ฉะนั้นเลื่อนชั้นกันเสียบ้าง ได้ยินได้ฟัง ได้ศึกษา ได้สนทนา ได้พูดจา ได้ถกเถียงอะไรกันมากมายแล้ว ก็มาใคร่ครวญโดยเฉพาะตนให้เห็นลงไปว่า มันคืออะไร? *ทำไมมันจึงเกิดความทุกข์ขึ้นมา? ทำอย่างไรจึงจะขจัดความทุกข์นั้นออกไปได้?* ที่นี้ก็ปฏิบัติตามนั้น มันก็สำเร็จประโยชน์ ในการที่จะมีชีวิตชนิดที่ไม่กักเจ้าของ เพราะไม่สะสมกิเลสขึ้นมา.

ความเป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา ก็จะมีขึ้นมาโดยอัตโนมัติ ถ้ามีอศัมมยตา คือส่วนลึกของจิตใจ อะไรปรุงแต่งไม่ได้ ไม่เกิดกิเลส มันก็จะมีศีล มีสมาธิ มีปัญญา ตามขึ้นมา อย่างเต็มที่ และโดยอัตโนมัติเสียด้วย; ถ้าอศัมมยตายังไม่สูงสุด ศีล สมาธิ ปัญญาชนิดนี้ จะช่วยให้มีมากขึ้นๆ อศัมมยตามีมากขึ้น ปรากฏมากขึ้น ในที่สุดก็สามารถกำจัดกิเลสและความทุกข์ได้สิ้นเชิง.

อศัมมยตา คือ ผลของอริยมรรค

ศีล สมาธิ ปัญญา^๑นั้นกระจายออกไปเป็นอริยมรรคมีองค์แปด ซึ่งเคยได้ยิน ได้ฟังกันอยู่โดยทั่วไปแล้ว: *สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปิ สัมมาวาจา สัมมากัมมันโต สัมมาอาชีโว สัมมาวายาโม สัมมาสติ สัมมาสมาธิ* แปดนี้ มันเพียงศีล สมาธิ ปัญญา ช่วยให้เกิดความรู้หรือความรู้สึกที่เป็นอศัมมยตา ถึงขนาดที่เรียกว่า *สัมมาญาณะ* เป็นองค์ที่ ๔ เกิดสัมมาญาณะแล้วก็จะเกิด *สัมมาวิมุติ* เป็นองค์ที่ ๑๐; มันเพิ่มออกมาอีก ๒ องค์ คือ สัมมาญาณะ กับสัมมาวิมุติ นี่เป็นส่วนผล.

ที่เป็นแปดองค์ที่แรกเป็นส่วน เหตุ เป็นตัวไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อเป็นไปสูงสุดแล้ว มันทำให้เกิดสัมมาญาณะ, นี่แหละมันจะเกิดอศัมมยตา ครั้นเกิด สัมมาญาณะ เกิดอศัมมยตาแล้ว มันเกิดสัมมาวิมุติ หลุดพ้นจากความทุกข์โดยประการ ทั้งปวง. โดยมากที่เราได้ยิน หรือที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสบ่อยที่สุด ก็ตรัสเพียงส่วนเหตุ อริยมรรคมีองค์ แปด; แต่อย่าลืมว่าถ้าอริยมรรคมีองค์ ๘ สมบูรณ์แล้ว มันเกิดผลขึ้นมา อีก ๒ เป็นสัมมาญาณะ และสัมมาวิมุติ.

นี่ ศาสนาสมบูรณ์ต่อเมื่อครบทั้งสิบองค์ คือ ทั้งส่วนเหตุ และส่วนผล คือครบทุกข์ได้สิ้นเชิง เป็นส่วนผล ถ้าเพียงแต่ปฏิบัติมันก็มีแต่ส่วนเหตุ พอครบทุกข์ได้มี ส่วนผล ก็ครบถ้วน เป็นศาสนาทั้งองค์ ทั้งหมดทั้งสิ้น. *อศัมมยตาจะเกิดขึ้นปรากฏ ออกมา ในขณะที่เมื่อได้ทำไตรสิกขา หรืออริยมรรคมีองค์ ๘ สมบูรณ์แล้ว เป็นสัมมาญาณะ รู้อย่างแท้จริงขึ้นมา แล้วก็จะสัมมาวิมุติ คือหลุดพ้น.*

สัมมาญาณะ คือ ๙ “ตา”

สัมมาญาณะแปลว่าญาณหรือความรู้ที่ถูกต้อง อย่างที่ออกชื่อมาเมื่อตะกน, ขอออกชื่ออีกที่ว่า สัมมาญาณะ นี้จะมองกันในแง่ที่ชัดเจน แจ่มแจ้ง ลึกซึ้งที่สุดก็ว่า มันเป็นความรู้แจ้ง ๙ “ตา” คือ อนิจจตา : เห็นความไม่เที่ยง, ทุกขตา : เห็นความเป็นทุกข์, อนัตตตา : เห็นความไม่ใช่ตน นี้ ๓ “ตา” แล้วนะ.

เห็น ๓ “ตา” นี้แล้วก็จะเห็นว่า **ธัมมัญญิตตา** โอ! มันตั้งอยู่อย่างนี้ตามธรรมชาติ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เมื่อเห็นว่าต้องตั้งอยู่อย่างนี้ตามธรรมชาติแล้ว มันก็เห็นว่ามี **ธัมมนิยามตา** คือกฎตายตัวของธรรมชาติบังคับอยู่อย่างนี้ เรียกว่าเห็นธัมมนิยามตา, เห็นธัมมนิยามตาก็เห็นว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นไปตามกฎ เป็นไปตามกฎ ก็เรียกว่าเห็น **อิทัปปัจจยตา**.

ถ้าคุณเห็นอิทัปปัจจยตา ก็หมายความว่าเหลือวไปทางไหน ก็เห็นแต่ว่าสิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ตามเหตุตามปัจจัยทั้งนั้นไม่ว่าอะไร นี่มันเป็นเรื่องเห็นลึกถึงภายใน แม้แต่ก้อนหินก้อนนี้ เห็นว่ามันหนึ่งกลิ้งอยู่อย่างนี้ แต่มันก็กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย อิทัปปัจจยตา.

ชุกนี้เราได้ ๓ “ตา” คือ **ธัมมัญญิตตา** : ตั้งอยู่อย่างนี้ตามธรรมชาติ, **ธัมมนิยามตา** : มีกฎธรรมชาติบังคับอยู่, **อิทัปปัจจยตา** : เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน **อยู่เนืองนิตย์** ได้ ๓ “ตา” อีก ๓ “ตา” ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา.

ถ้าเห็นถึงขนาดว่า โอ! มีแต่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่เนืองนิตย์ ไม่มีตัวคนที่คงที่ถาวรแล้ว ก็เห็นว่ามันว่างจากตัวตน คือเห็น **สญญตา** เห็นว่าว่างจากตัวตน

คือ เห็นสัญญาตา. ถ้าเห็นสัญญาตาถึงที่สุด ก็เห็น อ้อ! มันเป็นเช่นนั้นเอง ทั้งหมค
ทั้งสันทั้งปวง มันเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่า เห็นตถาตา. นี้พอเห็นตถาตาแล้ว ก็พอแล้ว
มันไม่อยากจะอะไร ไม่หลงรักอะไร ไม่หวังอะไร ก็เกิดอหัมมยตาขึ้นมา กลุ่มสาม
ที่หลังนี้ คือ สัญญาตา ตถาตา อหัมมยตา ช่วยจำให้ดีๆ ซึ่ ๙ “ตา” ดวงตาแก้วตา ๙ ดวงนี้
มันมีความหมายชัดเจนครบถ้วนเพียงพอ; พูดยกกันไว้เรื่อยๆ หรือท่องกันไว้เรื่อยๆ แล้ว
อภิปรายทำความเข้าใจโต้แย้งกันเรื่อยๆ. ๙ “ตา” นี้น่ารักน่าพอใจเหมือนกับแก้วตามีอยู่
๙ ดวง ทั้งที่กล่าวแล้วอนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา, แล้วก็ธัมมัญญูตตา ธัมมนิยามตา
อิทัปปัจจยตา, แล้วก็สัญญาตา ตถาตา อหัมมยตา ๙ “ตา”.

“ตา” นี้แปลว่า ภาวะ ภาวะที่เป็นอย่างนั้นๆ:

อนิจจตา : ภาวะแห่งความไม่เที่ยง,

ทุกขตา : ภาวะแห่งความเป็นทุกข์,

อนัตตตา : ภาวะแห่งความไม่ใช่ตน,

ธัมมัญญูตตา : ภาวะแห่งการตั้งอยู่อย่างธรรมชาติ ตามธรรมชาติ,

ธัมมนิยามตา : ภาวะที่ต้องเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ,

อิทัปปัจจยตา : ภาวะที่จะต้องเกิดดับ เกิดดับ เกิดดับ ตามเหตุตามปัจจัยของมัน,

สัญญาตา : ภาวะที่ว่างจากตัวตน ไม่มีสาระเป็นตัวตน ที่จะต่อสู้กับ
ความไม่เที่ยงเป็นต้นได้,

ตถาตา : เช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง ทั้งนั้นเอง เช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง.

ถ้าเห็นเช่นนั้นเองก็หยุดปรุงแต่ง หยุดรัก หยุดโกรธ หยุดเกลียด หยุดกลัว
หยุดอะไรหมค มันก็เป็นภาวะที่อะไรปรุงแต่งไม่ได้ คือปรุงแต่งให้รัก ให้โกรธ ให้เกลียด
ให้กลัวไม่ได้, นี่เป็น อหัมมยตา.

ค่อยเห็นมาตามลำดับ แจ่มชัด ชัดแจ่มยิ่งขึ้น ยิ่งขึ้น ยิ่งขึ้นตามลำดับจนครบ ๙ “ตา” “ตา” อันสุดท้าย คือ อศัมมยตา, นี่ก็อยู่เหนือการปรุงแต่งทั้งปวง ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้เกิดบวกหรือเกิดลบ คือไม่ตีใจและไม่เสียใจ.

คนโดยมากเขาชอบให้ตีใจ ตีใจ มีอะไรมากระตุ้นให้ตีใจ ให้สบายใจ เขาไม่รู้ว่ามันมันเรื่องยุ่ง. เรื่องที่ไม่ยุ่ง ไม่ยุ่งไม่ลำบาก ไม่ยุ่งยาก คือไม่ ไม่ทั้ง ๒ อย่าง ไม่ตีใจ แล้วก็ไม่ได้เสียใจ คือปรกติ ปรกติ ปรกติ ไม่ตีใจไม่ได้เสียใจ. ตีใจมันก็กลุ้มไป ด้วยความรู้สึกที่ตีใจ ไม่ใช่ความสงบ นอนหลับยาก กินข้าวไม่อร่อยเหมือนกัน, เสียใจ มันก็ไม่ไหวเหมือนกัน อย่าทั้ง ๒ อย่างแหละ อย่าตีใจ อย่าเสียใจ.

พยายามคอยกำหนดสังเกตให้ตี ว่ามันมีอยู่ ภาวะอย่างนั้นมีอยู่ ซึ่งบางเวลา มันก็มีแก่เรา แต่เรามันโง่ไม่ได้สังเกต ไม่เห็นไม่รู้จัก ไม่รู้จัก ภาวะอศัมมยตาน้อยๆ ที่ไม่ตีใจ และก็ไม่ได้เสียใจ นั้นเรียกว่า ไม่บวกหรือไม่ลบ เป็นเวลาที่สบายที่สุด เพราะมีความหมายของนิพพาน.

นิพพานนั้นไม่ใช่ตาย ไม่ใช่แปลว่าตาย แปลว่า *เย็น* เย็นคือไม่ร้อน ไม่ร้อน ก็เพราะมันไม่มีกิเลสที่เป็นของร้อน มันก็เลย *สะอาด บริสุทธิ์ สงบ ปรกติ* ปรกติที่เป็นอิสระจากสิ่งที่มารบกวน, ไม่มีอะไรมารบกวน ไม่มีกิเลสเป็นเครื่องรบกวน มันจึงอิสระ อิสระมันก็ปรกติ ปรกติก็สงบ สงบมันก็เย็น, นี่ผลของอศัมมยตาเป็นอย่างนี้.

ไตรสิกขา ช่วยให้อศัมมยตาปรากฏ อศัมมยตาปรากฏแล้ว มันก็ช่วยส่งเสริมให้อศัมมยตาน้อยๆ เข้มข้นขึ้น เป็นอศัมมยตาสูงใหญ่หลวงขึ้นไป จนใหญ่หลวงสูงสุด ก็เป็นพระอรหันต์ เพราะอศัมมยตามันสูงสุด.

ขอให้เรารู้จักพระพุทธศาสนาทั้งหมด เรียกว่า “ทั้งกลม” ภาษาโลก
ชาวบ้าน ทั้งกลม คือ ทั้งหมด รู้เรื่องอริยมรรคมีองค์แปด แล้วก็รู้เรื่องสัมมาญาณะ สัมมา-
วิมุติอีก ๒ รวมเป็น ๑๐ ถ้าอย่างนั้นก็เรียกว่า รู้ทั้งกลม รู้ทั้งหมดทั้งสน.

ขอให้ปรับปรุงไตรสิกขาคด้วยการมืออตั้มยตา รู้จักสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ว่า
ยึดมั่นเป็นตั๊ก เป็นของกูเข้าแล้ว มันเกิดกิเลส; ถ้าเกิดกิเลสแล้วมันก็ปรุงแต่ง ไม่สงบ
ไม่มีอตั้มยตา ไม่เป็นอตั้มยตา แล้วก็ปรุงแต่งบ้าง ไม่เป็นศีล ไม่เป็นสมาธิ ไม่
เป็นปัญญาที่ถูกต้อง. มันไม่เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญาที่ถูกต้องขึ้นมาได้ ก็มันเป็น
แต่ชื่อ ชื่อเรียกว่าเอาเองนั่นมันเป็นได้ แต่ไม่เป็นศีล สมาธิ ปัญญา ที่ถูกต้อง คือ หยุดกิเลส
ได้จริง สงบราบรื่นได้จริง.

นี่คือเรื่องว่า ออตัมมยตากับไตรสิกขาเกี่ยวข้องกันอย่างไร ไม่ใช่สิ่งเดียว
กัน แต่ว่าเกี่ยวข้องกันในแง่มุมต่างๆ กันอย่างนี้. มืออตั้มยตาสูงสุด มันก็ศีลสูงสุด สมาธิ
สูงสุด ปัญญาสูงสุด วิมุติสูงสุด เป็นอนุตตริยะไปหมด; ศีลก็เป็นชั้นสูงสุด เป็นอนุตตริย-
ศีล สมาธิก็สูงสุดเป็นอนุตตริยสมาธิ ปัญญาที่สูงที่สุดเป็นอนุตตริยปัญญา, ถ้าอย่างนี้เป็นของ
พระอรหันต์.

เราพยายามให้มันก้าวหน้าขึ้นไปตามลำดับ แม้จะยังไม่สูงสุด ก็ไม่น่าคติเทียบ
อะไร แต่ขอให้มันก้าวหน้าขึ้นไปตามลำดับ อย่าให้หยุดหรือติด เหมือนกับตุ๊กตริงอยู่ที่นั่น
ตริงอยู่ที่นี้ ไปไม่รอด.

เขาละเป็นอันว่า ท่านทั้งหลายคงจะมองเห็นว่า ไตรสิกขา ศีล สมาธิ
ปัญญาของเราไม่ก้าวหน้า เพราะมันไม่เกี่ยวข้องกับอตั้มยตาเสียเลย; เรามีแต่ความ
ยึดมั่นหมายมั่นสิ่งนี้สิ่งนั้นเป็นตัวตน เป็นของตน เป็นบวกเป็นลบ เป็นบวกเป็นลบ
เป็นจิตใจเสียใจอยู่เรื่อยไป.

ที่นี้ก็มีความรู้สึกโดยการควบคุมก็ยังมีได้ จะไม่ให้ถูกปรุงแต่งด้วยอารมณ์ต่างๆ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ อย่าให้มันถูกปรุงแต่ง; หรือว่า สัญญาในอดีต ซึ่งก็เป็นธัมมารมณ์เหมือนกัน ความรัก ความโกรธ ความเกลียดในอดีต อดีตที่เคยมี ที่เคยจำไว้ได้ อย่าให้มันกลับมาปรุงแต่งอีก. อารมณ์ภายนอกก็อย่าปรุงแต่ง อารมณ์ภายในก็อย่าปรุงแต่ง, อารมณ์ในอดีตก็อย่าปรุงแต่ง อารมณ์ในปัจจุบันก็อย่าปรุงแต่ง อารมณ์ในอนาคตก็อย่าปรุงแต่ง พรหมจรรย์นี้ก็เจริญองกาม, การประพฤติพรหมจรรย์นี้ ก็เจริญองกาม ถึงที่สุดได้ในวันหนึ่งโดยแน่นอน.

เดี๋ยวนี้ขอให้เจริญๆ ไปตามลำดับ ให้พรหมจรรย์นี้เจริญไปตามลำดับ; ที่เรียกว่า มีความเจริญองกาม ก้าวหน้าในทางแห่งพระศาสนา ของสมเด็จพระบรมศาสดา มันก็คือเรื่องนี้แหละ. *ขอให้ศีล สมาธิ ปัญญา เจริญอยู่ด้วยความเจริญของอตัมมยตาควบคู่กันไป* ก็จะประสบความสำเร็จ อันเป็นที่หวังของการประพฤติพรหมจรรย์ในพระศาสนานี้โดยแน่นอน จบกิจพรหมจรรย์ได้สักวันหนึ่ง.

นี่คือเรื่องอตัมมยตา เท่าที่จะมองเฉพาะที่มันเกี่ยวกับไตรสิกขา ขอให้ท่านทั้งหลายรู้จักมองอย่างนี้ มันก็จะช่วยให้ไตรสิกขาเจริญก้าวหน้าไปตามลำดับ ไปตามลำดับ ถึงที่สุดจุดหมายปลายทางได้เป็นแน่แท้.

การบรรยายในวันนี้ ก็สมควรแก่เวลาและเร็วแรงมันก็บรรยายได้เท่านี้.

ขอยุติการบรรยาย เป็นโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมะ พระพุทธภาษิตในลักษณะคณสาธยาย คือว่าพร้อม ๆ กัน ให้ท่านทั้งหลายได้ยินได้ฟังแล้ว เป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดกำลังใจ ในการที่จะปฏิบัติธรรมะ หรือพรหมจรรย์ หรือไตรสิกขา ดังที่ว่านี้ ให้ก้าวหน้าไปด้วยดี ให้สำเร็จประโยชน์ต่อไป ในกาลบัดนี้ เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๔ —

๒๒ เมษายน ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ ไตรสัทธรรม

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงบรรยายเรื่อง อตัมมยตา ซึ่งยังไม่ได้บรรยายในบางแง่บางมุม เห็นว่าควรจะนำมาบรรยายให้ครบถ้วน เพื่อความเข้าใจแจ่มแจ้ง ในสิ่งที่เรียกว่าอตัมมยตาตลอดไป; ได้บรรยายโดยหัวข้อว่า *อตัมมยตา กับไตรรัตน์* คือพระรัตนตรัย, ต่อมาได้บรรยายโดยหัวข้อว่า *อตัมมยตา กับไตรสิกขา* คือสิกขาสาม, วันนี้จะได้บรรยายโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับไตรสัทธรรม.

กิจกรรมของสัตบุรุษ

สัทธรรม คือ กิจกรรมของสัตบุรุษ สัตบุรุษผู้ประพฤติกเพื่อความสงบรำงับ มีกิจกรรม ๓ อย่าง เรียกว่าไตรสัทธรรม คือ การเล่าเรียนศึกษาหรือปริยัติธรรมอย่างหนึ่ง,

การปฏิบัติซึ่งเรียกว่าปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง และปฏิเวธสังกรรม คือการได้รับผลของการปฏิบัติ; ปริยติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ โดยใจความก็คือ การศึกษา การปฏิบัติ และการได้รับผลของการปฏิบัติ ๓ อย่างนี้เรียกว่ากิจกรรมของสัตบุรุษ.

สัตบุรุษก็หมายถึงผู้ทำความสงบรำงับให้แก่ชีวิตจิตใจของตน หรือจะเรียกว่าตรงกันข้ามกับพาลชน คือ คนพาล คนอ่อน คนเขลา; ทุกคนที่ตั้งใจประพฤตินตนเองเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ก็เรียกว่า สัตบุรุษได้ทั้งนั้น. ฉะนั้น ขอให้ท่านทั้งหลายทั้งปวงนี้สำนึกตน ดำรงตน ตั้งตนไว้ในความเป็นสัตบุรุษ คือผู้ที่เริ่มมีความสงบรำงับเป็นลำดับๆ สูงขึ้นไปๆ; กิจกรรมของสัตบุรุษ มี การเรียน แล้วก็มี การปฏิบัติ แล้วก็มี การได้รับผลของการปฏิบัติ.

การเรียนในที่นี้ เรื่องโลกก็ไปอย่างหนึ่ง เรื่องธรรมะก็ไปอย่างหนึ่ง การเรียนอย่างโลกๆ นี้ เราเรียนกันอย่างเหลือเฟือ หรือเพื่อ การเรียนอย่างธรรมะ นี้ก็ไม่ค่อยจะพอ เพราะปรากฏว่ามีคนที่เป็นทุกข์เดือดร้อนอยู่ทุกๆ ไป.

การปฏิบัติ ก็คือปฏิบัติตามที่ได้เรียนรู้อมาแล้ว ว่า อย่างนี้คงจะคับทุกข์ได้ แม้ว่าจะเป็นการลองปฏิบัติก็ยิ่งดี เพราะว่ามันจะได้รู้ว่าคับทุกข์ได้หรือไม่ได้; เมื่อได้ลองปฏิบัติดู จนปรากฏว่าคับทุกข์ได้ ก็จะได้ปฏิบัติต่อไปให้ถึงที่สุด.

เมื่อปฏิบัติอย่างถูกต้องและเพียงพอ มันก็ได้รับผลของการปฏิบัติอย่างถูกต้อง คือคับทุกข์ได้จริง. ฉะนั้น ขอให้เราสนใจ ในกิจกรรมของสัตบุรุษ ซึ่งมีอยู่ ๓ อย่างคือ การเรียน การปฏิบัติ การได้รับผลของการปฏิบัติ.

การเรียน นี้มีอยู่ ๒ ชั้นตอน ว่า ได้ยินได้ฟังมา จากการฟัง การอ่าน การอะไรก็ตาม อย่างที่เรียนๆ กันอยู่, นี้เรียกว่าการเรียนในชั้นต้น. ที่นี้ก็ คิดนึกใคร่ครวญ

ด้วยเหตุผล ให้เข้าใจยิ่งขึ้น ให้มันพิสูจน์ความถูกต้องยิ่งขึ้น ตอนนี่เรียนด้วยการใช้เหตุผล จากสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา. เราไม่เป็นคณงมมาย ถึงกับว่าได้ยินได้ฟังอะไรมา ก็เชื่อเลยเอา เลย จะต้องมีการใช้เหตุผลต่อสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา จนมองเห็นว่า อย่างนี้มันจะช่วยได้ จะช่วยได้.

ที่นี้ก็นำไปสู่ การปฏิบัติ ซึ่งที่แท้ก็เรียกว่า การเรียนด้วยเหมือนกันแหละ มันเป็นการเรียนด้วยการปฏิบัติ. ปฏิบัติจนมันมีผลปรากฏออกมา ให้ความรู้แจ่มรู้ประจักษ์. แต่เราไม่เรียกว่าการเรียน ชาวบ้านไม่เรียกว่าการเรียน ทางธรรมะทางศาสนาก็ยังเรียกว่า การเรียน แต่มีชื่อเรียกว่าการปฏิบัติ *ปฏิบัติสิ่งใดจะรู้จักสิ่งนั้น รู้แจ้งสิ่งนั้น หรือได้รับผลจากสิ่งนั้น*.

ขอให้ถือเป็นหลักว่า *การปฏิบัติลงไปจริง ๆ นั้นแหละเป็นการสอนที่ดี* การปฏิบัติเป็นการสอนที่ดี ครูสอนก็ไปอย่างหนึ่ง การให้เหตุผลก็ไปอย่างหนึ่ง แต่การปฏิบัติลงไปจริง ๆ นั้นเป็นครูที่สุกท่าย.

ยกตัวอย่าง เช่นว่า เราจะซื้อรถจักรยาน มันไม่มีใครสอนได้บอก ใต้แค่บอกให้ทำอย่างนั้น บอกให้ทำอย่างนี้ แล้วมันซื้อได้เมื่อไรเล่า; เราต้องซื้อลงไปตรง ๆ แล้วมันก็ล้ม ซี่ล้ม ซี่ล้ม ซี่ล้ม ในขณะที่นั้นแหละรถมันจะสอน การล้มนั้นแหละมันจะสอน จนกระทั่งเราไม่ล้ม, นี่เรียกว่ามันสอนอยู่ที่ในตัวการปฏิบัติ.

ที่ง่ายลงไปกว่านั้นอีก ก็เช่นว่าพายเรือ ไม่มีใครสอนได้บอก เห็นก็เห็นอยู่ บอกก็บอกอยู่ มันก็พายให้ตรงไม่ได้; ต่อเมื่อพาย พายลงไป แกว่งไปแกว่งมา แกว่งไปแกว่งมา เรือนั้นแหละมันจะสอน พายนั่นแหละมันจะสอน ในที่สุดเราก็พายเรือให้ตรงได้.

นี่การปฏิบัติสำคัญอย่างนี้ ต้องลงมือปฏิบัติ เพียงแต่รู้เรื่องไม่ได้ ยังไม่ได้ผล; เรื่องทานก็ดี เรื่องศีลก็ดี เรื่องสมาธิก็ดี เรื่องปัญญาก็ดี ต้องปฏิบัติ ปฏิบัติลงไป แล้วมันก็สอนให้ มันก็เจ็บปวดบ้าง นี่เป็นธรรมชาติ แล้วก็จะรู้.

ที่นี้ก็มาถึงอันที่ ๓ คือ ได้รับผลของการปฏิบัติ เฉพาะผู้ปฏิบัติจะได้รับผลของการปฏิบัติโดยตรง นอกนั้นเป็นผลพลอยได้ เมื่อปฏิบัติถูกต้องเพียงพอ ก็ได้รับผลเป็น ความสงบสุข, นี้โดยหลักธรรมที่ใช้อยู่ในวัดในวาในพระศาสนา.

ถึงแม้เป็นเรื่องของชาวบ้านที่บ้าน มันก็เหมือนกันแหละ หลักเดียวกัน เด็กๆ ก็ต้องเรียนหนังสือ แล้วจะต้องทำการงาน แล้วก็ได้รับผลของการงาน, แม้เด็กๆ ตัวเล็กๆ ก็ยังเป็นอย่างนี้ มันต้องมีการเรียน มีการปฏิบัติ แล้วมีการได้รับผลของการปฏิบัติ; จำง่ายๆ ว่า เรียน ทำ รับผิดชอบ, เรียนข้อแรก ทำข้อที่สอง รับผิดชอบที่สาม, การเรียน การกระทำ การรับผิดชอบ.

อศัมมยตา

ที่นี้ก็พิจารณากันถึงอศัมมยตา หลายคนที่นั่งอยู่ที่นี้อาจจะไม่เคยรู้เรื่อง ก็จำเป็นจะต้องกล่าวซ้ำบ้างว่า อศัมมยตาคืออะไร? อศัมมยตา คือ ความเที่ยงตรง เข้มแข็ง หรือถูกต้องของจิต จนอะไรๆ มาทำให้เปลี่ยนแปลงไม่ได้, พุทกัณหา เต็มๆ ก็ว่า มี หัวใจเป็นเพชร.

หัวใจเป็นเพชร หมายความว่าอย่างไร? เคยเรียนวิทยาศาสตร์กันมาแล้วว่า เพชรนี้เป็นของแข็งที่สุดของของแข็ง มันทำอะไรได้ แต่อะไรๆ จะกัดเพชรไม่ได้ เพราะเพชรมันแข็งกว่า. ความหมายก็คือแข็ง หัวใจเป็นเพชรก็คือว่า ใจแข็ง แต่มันไม่ใช่

แข็งบ้าง บอบๆ หรือแข็งกระด้างอย่างความโง่ มันแข็งอย่างถูกต้องที่มันควรจะแข็ง, มันแข็งอยู่ในความถูกต้องของมันเอง อะไรๆ จะมาเปลี่ยนแปลงมันไม่ได้. เอาความหมายแต่เพียงอย่างนี้ เราพูดเอาความหมายแต่เพียงอย่างนี้ ไม่พิสูจน์ให้ไกลไปกว่านั้น สำหรับเพชรก็ตัดเพชร ก็ยังมีของที่จะเปลี่ยนแปลงรูปของเพชร แต่เดี๋ยวนี้เราเอาความหมายแต่ที่ว่า เพชรชนิดนี้เปลี่ยนแปลงไม่ได้.

มีหัวใจเป็นเพชร ไม่มีอะไรมาปรุแง่ง ให้มันเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของสิ่งที่มาปรุแง่ง; หัวใจของเราเข้มแข็ง อะไรจะมาชักชวนให้ *ขี้เกียจ* ก็ไม่ได้, อะไรจะมาชักชวนให้ *เหลวไหล* ก็ไม่ได้, มาชักชวนให้ *รัก* ก็ไม่ได้, ให้ *โกรธ* ก็ไม่ได้, ให้ *เกลียด* ก็ไม่ได้, ให้ *กลัว* ก็ไม่ได้, ให้ *ตื่นเต้น* ก็ไม่ได้, ให้ *วิตกกังวล* ก็ไม่ได้, ให้ *อาลัยอาวรณ์* ก็ไม่ได้, ให้ *อิจฉาริษยา* ก็ไม่ได้, ให้ *หวน* ก็ไม่ได้, ให้ *หึง* ก็ไม่ได้. มันจะมากไปแล้วสรุปความเอาเองเถอะว่า มันไม่ได้ มันเปลี่ยนแปลงไม่ได้อย่างนี้ มันมีความเข้มแข็งสักเท่าไร.

อตัมมยตา กับ การเรียน

เมื่อจิตมีความเข้มแข็งอย่างกับเพชรอย่างนี้ ก็จะไม่เรียนได้ทีไร? ที่เล่าเรียนไม่สำเร็จ เหลวไหลเสียบ้าง ขี้เกียจเสียบ้าง ไปอบายมุข กามารมณ์ รื่นเริงอะไรเสียบ้าง ชิงสุกก่อนห้ามเสียบ้าง มันล้วนแต่ไม่สำเร็จ เพราะมันไม่มีอะไร? ในที่นี้ก็ต้องพูดว่า เพราะมันไม่มีสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา คือ ความคงทนต่อสิ่งที่เข้ามาปรุแง่ง เข้ามาชักจูงเข้ามาแทรกแซง, ไม่มีอะไรมากระทำให้มันเปลี่ยนแปลงไปจากภาวะที่ถูกต้องได้ มันมีภาวะที่ถูกต้องมีแก่นสาร คงอยู่ในภาวะนั้น ชนิดที่อะไรๆ จะมาเปลี่ยนแปลงไม่ได้.

แต่รู้ไว้เสียด้วยว่า การที่มันจะเป็นอย่างนั้นได้ ต้องได้รับการฝึกฝนอบรมมาพอสมควร. ดังนั้น การศึกษาเล่าเรียนนั้นแหละ มันจะช่วยให้มีอัครมมยดา แล้วอัครมมยดานั้นแหละ มันจะช่วยให้มีการศึกษาเล่าเรียนที่ดี มันมีการส่งเสริมซึ่งกันและกันอย่างนี้, มีอัครมมยดาเถอะ จะเล่าเรียนได้ก็สำเร็จตามความประสงค์ได้แน่ แล้วเราจะมีอัครมมยดาก็ด้วยการเล่าเรียนนั้นแหละ. นี้เรียกว่า อัครมมยดากับการเล่าเรียน.

เรื่องที่๒๒ เรียน

ที่บ้านก็เรียนอย่างเรียนในโรงเรียน ทางศาสนาที่เรียนเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ ความจริงของธรรมชาติ ที่ถ้าเราไม่รู้แล้วเราจะเียงต่อสิ่งเหล่านั้น จะทำอะไรผิดๆ ต่อสิ่งเหล่านั้น.

สิ่งที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่งทั้งหลาย ล้วนแต่เปลี่ยนแปลง ล้วนแต่ไม่เที่ยง เราจะให้มันเที่ยง มันก็มีการต่อต้าน มันก็มีความทุกข์ บางที่ถึงกับร้องไห้ก็มี เพียงแต่ของสูญหายไปก็เสียใจร้องไห้ก็มี.

ความไม่เที่ยงคือความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่เป็นไปตามที่เราต้องการ เพราะการที่เราต้องอยู่กับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเสมอ มันก็เกิดความลำบากแก่เรา นั่นคือความทุกข์ เรียกว่า ทุกขัง; อนิจจัง : เปลี่ยนไปเสมอ เรามีความจำเป็นหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องอยู่กับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงเสมอ ก็ต้องทนลำบาก แล้วสิ่งนี้ก็เรียกว่าทุกข์หรือทุกขัง.

ในการที่มันเปลี่ยนแปลงเสมอ และเป็นทุกข์อย่างนั้น คือความที่มันเป็น อนัตตา มันไม่มีตัวตนที่จะรับผิดชอบต่อความต้องการของเรา เราก็ไม่มีตัวตนที่จะไปบังคับมันได้ ก็เห็นว่าอนัตตา อนัตตา.

คนวัยรุ่นทั้งหลายอาจจะเห็นเป็นเรื่องน่าขบขัน เป็นเรื่องของคนแก่ เป็นเรื่องไม่มีประโยชน์อะไร. นี่ก็ถูกแล้ว จะเห็นอย่างนั้นไปก่อนก็ไม่เป็นไร แต่ยิ่งดูๆ ไป เอะ ยิ่งอายุมากขึ้น จะยิ่งรู้จัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตตามากเข้าๆ เพราะว่ามันเป็นธัมมัญญิตตา มันต้องเป็นเช่นนั้นเป็นธรรมดา นี่เรียกว่า ธัมมัญญิตตา, เพราะมันมีกฎบังคับตายตัวของธรรมชาติให้ต้องเป็นเช่นนั้น นี่เรียกว่า ธัมมนิยามตา, ออกทงฟังคำแปลกๆ หน่อยนะ ไม่ก็คำตลก แล้วมันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยเช่นนั้นเอง เรียกว่า อิทัปปัจจยตา.

๓ คำนี้จะเปลี่ยนให้นักศึกษาหรือนักเรียนที่ยังเพิ่งเรียน ธัมมัญญิตตา : มัน เป็นไปเช่นนั้นเอง, ธัมมนิยามตา : มันมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่, อิทัปปัจจยตา : มันอาศัยกันและกันเป็นเหตุเป็นปัจจัยแก่กัน แล้วเกิดขึ้น แล้วเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย.

ถ้าเห็นชัดว่ามันก็เป็นอย่างนี้ มันไม่อยู่ในอำนาจของเราอย่างนี้ ก็เรียกว่าเห็น สุญญตา สุญญตา : วางจากตัวตนที่จะรับผิดชอบ หรือจะบังคับอะไรกันก็ได้ เรียกว่าสุญญตา แปลว่า วางจากตัวตน คือไม่มีสิ่งที่จะควรจะต้องว่าเป็นตัวตน.

เห็นวางจากตัวตนอย่างนี้แล้ว ก็เห็นว่า โอ้! มันเช่นนั้นเอง เรียกว่าเห็น ตถาตา ตถาตา มันเช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง.

พอเห็นตถาตาประจำอยู่ในใจแล้ว จิตมันไม่หวั่นไหว มันไม่เปลี่ยนแปลงไป ตามสิ่งแวดล้อม นี่เรียกว่า อตัมมยตา.

เรียนด้วยการปฏิบัติจนเกิดผล

เดี๋ยวนี้อาจจะยังไม่ต้องการ ผู้เยาว์ทั้งหลายยังไม่ต้องการ หรือฟังไม่ค่อยจะ ถูก แต่เมื่อจะเรียนเรื่องอตัมมยตา ก็ต้องฟังเรื่องนี้ว่า เรียนด้วยการสังเกต ด้วยการศึกษ

ด้วยการปฏิบัติก็ตาม จนเห็นว่า โอ้! มันไม่เที่ยง มันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นอกจากสิ่งที่ตรงกันข้ามคือ ฝ่ายพระนิพพาน. ฝ่ายในโลกนี้ไม่มีอะไรที่เที่ยง ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ท้องฟ้าจักรวาลสากล, กระทบคน กระทบสัตว์ กระทบต้นไม้ต้นไม้ ก้อนหิน ส่วนประกอบกันขึ้นมาเป็นโลกนี้ เปลี่ยน ไหลอยู่เรื่อย; ไหลคือเปลี่ยน เปลี่ยนคือไหล แต่เห็นได้บ้าง ไหลเร็วจนเห็นไม่ได้บ้าง หรือไหลช้าจนเห็นไม่ได้บ้าง.

แม้ในตัวเรา มีแต่การไหล และการเปลี่ยนแปลงทั้งนั้น เช่นผม ขน เล็บ ฟัน หนัง กระดูก เอ็น เนื้อ อะไรทุกส่วนของร่างกาย มันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จนเวลาไม่นานนัก มันเปลี่ยนหมดเป็นชุดใหม่ไม่รู้, นี้เรียกว่ามันไหลอยู่เสมอ คือ เปลี่ยนอยู่เสมอ.

อย่าไปเข้าใจผิด หลงรักสิ่งที่เปลี่ยนอยู่เสมอ จะให้ได้ยังไง จะให้ได้ยังไง ตัวต้องการ ก็เห็นว่า มันจะต้องอยู่กับสิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ก็ทำจิตใจดี ๆ *อย่าไปทุกข์ไปร้อน ยอมรับสภาพว่ามันเป็น อนัตตา ไปตามกฎของธรรมชาติ.*

ตอนนั้นละเอียดลึกซึ้ง ไม่มีเรื่องไหนจะละเอียดเท่า; ทุกส่วนทุกปริมาณในชีวิตนี้มันเป็นของธรรมชาติ มันเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ แต่จิตของเรายังโง่ จิตของเราก็ไม่ยอมรับอย่างนั้น จิตที่ว่า ตัวกู จิตที่ว่า ตัวกูเป็นของกู, มีตบาคันก็ว่ามีตบาคู.

ฟังให้ดีๆ มีคือของแข็ง ผ่านไปในเนื้อ เนื้อขาด อากาศของธรรมชาติ ก็เป็นอย่างนั้นเท่านั้นแหละ. แต่จิตมันจะไม่รู้สึกอย่างนั้น มันว่ามีตบาคู มันจะทำให้กูตาย, พอเห็นเลือดเข้า ก็หมายถึงความตาย ก็มีความกลัวจะตาย กูก็โกรธ กูก็หัดมีตเสียอย่างนี้เป็นต้น. มันเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ความจริง เราไม่รู้จักความจริง เราก็เกิดความโกรธบ้าง ความรักบ้าง ความอะไรบ้าง เพราะไม่รู้จักความจริงเหล่านี้.

ถ้ารู้ความจริงเหล่านี้ มันจะมีอาการแปลกประหลาด ก็คือชีวิตเป็นของ
 ธรรมชาติ ให้ยืมใช้ชั่วคราว เช่นอายุ ๑๐๐ ปี ๘๐ ปี ๗๐ ปี อะไร. ชั่วให้ยืมใช้
 ชั่วคราวเท่าอายุที่มี; แต่ก็ไม่มีใครชอบที่จะคิดอย่างนี้ จะเอาเป็นตวักุเสียเรื่อย ตวักุเสีย
 เรื่อย ตายแล้วก็ยังมีตวักุไปอีกแหละ ตายแล้วก็ไม่ยอมหมดตวักุ มีตวักุต่อไปอีก ต่อไปอีก
 ต่อไปอีก. ที่จริงมันให้ยืมใช้ชั่วคราว แล้วบังคับให้พัฒนาด้วย, ให้พัฒนาให้ดี ๆ พัฒนา
 ให้สูงขึ้นมา สูงขึ้นมา ให้ทันเวลา อย่าให้เป็นทุกข์ก่อนตาย.

ถ้าเรามองเห็นอย่างนี้ เราก็ไม่กลัวตาย ไซ้ใหม่? เราก็ไม่รู้สึกลังเลกลัวมาก
 ใจอะไร ในการที่มันจะเจ็บบ้าง จะแก่บ้าง จะตายบ้าง แต่várรับทำให้ทันเวลา ก่อนที่มัน
 จะแก่ จะตาย ไซ้ประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้.

อย่างเขาให้ยืมมรตยนต์มาอย่างดีที่สุดสักอันหนึ่ง ให้ยืม ๑๐ เดือน หรือปีหนึ่ง
 เราก็รับไซ้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุด เพราะไม่เท่าไรถึงเวลาเขาจะเอาคืน. ชีวิตร่างกายนี้
 ก็มีลักษณะคล้าย ๆ อย่างนี้ คนที่เห็นแล้ว รู้จักแล้ว ก็จึงถือว่ามันเป็นของยืม เหมือนกับ
 ของยืม ยืมจากธรรมชาติ; ศีที่ว่าธรรมชาติให้ยืมอย่างฟรี อย่างพัฒนาได้ แก้ไขได้
 ปรับปรุงได้ ตามพอใจ แต่เมื่อถึงเวลาก็ส่งคืน, นี่คือการเป็นอนัตตา ให้รู้ไว้.

แล้วในที่สุดก็จะเห็นอย่างที่ว่านี้ต่อไปว่า ธัมมัญญูจิตตา มันเป็นอยู่ ตั้งอยู่
 เช่นนั้นเองตามธรรมชาติ, ธัมมนิยามตา เพราะมันมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่. กฎของ
 ธรรมชาติมันบังคับอยู่ทุก ๆ ปริมาณ ทุก ๆ ปริมาณที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเรา ก็มันเปลี่ยนแปลง
 ไปเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ อย่างโน้น, ทุกปริมาณประกอบกันขึ้นเป็นกลุ่มของเซลล์
 เป็นอวัยวะขึ้นมา เป็นเนื้อ เป็นเลือด เป็นกระดูก เป็นหนัง ล้วนแต่จะเปลี่ยน ๆ เปลี่ยน
 อยู่ทุกปริมาณ ทุกกลุ่มของเซลล์, แต่เราก็ไม่รู้สึกลักษณะนั้น เราไปรู้สึกว่า เทียงแท้ถาวร
 ปลอดภัย.

ถ้าเห็นว่า อ้อ! มันอย่างนี้ มันเปลี่ยนอยู่อย่างนี้ จะไม่ประหลาดใจ เมื่อความเปลี่ยนแปลงบางอย่างมันปรากฏออกมา ไม่ตรงตามความปรารถนา เห็นว่ากฎของธรรมชาติบังคับอยู่ทุก ๆ ปริมาณแห่งชีวิต แห่งร่างกาย แล้วก็ อ้อ! อิทัปปัจจยตา คืออาการที่ว่ามันปรุงแต่งกันอย่างนี้ ปรุงแต่งกันอย่างนี้แหละมันจึงเปลี่ยนแปลง ถ้าไม่มีการปรุงแต่งก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลง. การปรุงแต่งมันมีเสียเรื่อย *สิ่ง^{นี้}ปรุงแต่งสิ่ง^{นี้}ขึ้นมา แล้วสิ่ง^{นี้}ก็ปรุงแต่งสิ่ง^{อื่น}ต่อไป* แล้วสิ่ง^{นี้}ก็ปรุงแต่งสิ่ง^{อื่น}ต่อไป สิ่ง^{นี้}ก็ปรุงแต่งสิ่ง^{อื่น}ต่อไป.

ที่เป็นภายใน ถ้าเรียนรู้เรื่องสรีรวิทยา ก็รู้เรื่องนี้ ตับ ปอด หัวใจ ปรุงแต่งหน้าที่ส่งต่อ ๆ กันไป เป็นโลหิตเป็นอะไรก็ตาม มันปรุงแต่ง มันออกเงยออกไปเรื่อย ๆ; นี้เรียกว่า *กระแสแห่งอิทัปปัจจยตา* *กระแสแห่งการที่ปัจจัยมันปรุงแต่งกันไป*, เรียกว่าธรรมชาติความน้อยก็ว่า เหตุผลมันปรุงแต่งกันไป, เหตุปรุงแต่งให้เกิดผล ผลกลายเป็นเหตุ ปรุงแต่งให้เกิดผล ผลกลายเป็นเหตุ ปรุงแต่งให้เกิดผล นี้อย่างนี้ไม่มีหยุด.

ถ้าเก่งจริงก็จะมองเห็นเหมือนกับเห็นข้างนอก ที่มันเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ แต่ถ้าบางชนิดละเอียดจนมองไม่ค่อยเข้าใจนะ: เช่นว่า มองไปที่ต้นไม้ต้นหนึ่ง ก้อนหินก้อนหนึ่ง จะไม่เห็นชัดลงไป ถึงว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะแม้ว่าในร่างกายของเรา ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ทุกปริมาณ ทุกขณะจิต นี้ก็ยังไม่รู้.

ถ้ารู้เรื่องนี้ ถ้ารู้เรื่องนี้ก็จะเห็นความเปลี่ยนแปลง อู้! น่าตกใจ น่าหวาดเสียว ก้อนหิน ดิน ททราย ต้นไม้ต้นไม้โละอะไร มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ภายในเรื่อยไปไม่มีหยุด; แทนที่จะเห็นเป็นต้นไม้ ก็เห็นเป็นกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในนั้นเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา, ในคนก็ยิ่งเห็นชัดมาก ในสัตว์ก็ยิ่งเห็นชัด ในต้นไม้ต้นไม้ก็เห็นยากหน่อย. นี้เรียกว่าเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา.

เมื่อเห็นว่าเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลง เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างน่าหวาดเสียว ก็เรียกว่า ว่าง ว่างจากความเป็นตัวตน เพราะมีแต่กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง นี้เรียกว่า เห็น สุญญตา, *สุญญตา : ว่างจากความเป็นตัวตน.*

เมื่อได้ยินคนแก่ๆ พูดว่า สุญญตา พระสุญญตา อย่าหัวเราะเยาะเขาเนาะ เขากำลังรู้ความจริงหรือเห็นความจริง ความลับที่คนตามธรรมดาไม่มองเห็น; คนมีปัญญา มองเห็นว่า มันเปลี่ยนแปลงอย่างว่างจากตัวตน มองที่ไรก็เห็นอย่างนั้น มองที่ไรก็เห็นอย่างนั้น โอ้! *มันเป็นเช่นนั้นเอง* มันเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่า เห็น ตถตา.

ถ้าภาษาบาลียุ่งนัก พูดเป็นไทยๆ กันก็ได้ เอาใหม่นะ : เห็นว่าเปลี่ยนแปลง เรื่อย น้อย่างหนึ่ง เห็นว่าเพราะต้องอยู่กับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงคือความทุกข์ บังคับไม่ได้ คือ อนัตตา, ต้องเป็นอยู่อย่างนี้ตามธรรมชาติ, เพราะมีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่, ให้มีแต่กระแสแห่งการปรุงแต่ง เหตุให้เกิดผล เหตุให้เกิดผล, แล้วมันก็ว่างจากตัวตน ว่างจากเหตุผลที่จะเรียกมันว่าตัวตน ว่างจากความเหมาะสมหรือสมควรที่จะเรียกว่า ตัวกู ของกู นี้มันไม่มี แล้วก็เห็นเช่นนั้นเอง, เห็นเช่นนั้นเองแล้วก็หยุด ไม่หวั่นไหว มันเช่นนั้นเอง จะไปหวั่นไหวทำไม จะไปหวั่นไหวอย่างไร มันต้องเช่นนั้นเอง มันต้องเช่นนั้นเอง.

จิตที่เห็นเช่นนั้นเองแล้ว ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้หวั่นไหวได้ ให้อารมณ์ไม่ได้ ให้โกรธก็ไม่ได้ ให้เกลียดก็ไม่ได้ มันเห็นเช่นนั้นเองเสียเรื่อยไป; แต่ว่ามันไม่ได้โง่งนะ มันรู้ด้วยในทันทีที่เห็นว่า จะต้องทำอย่างไร กับสิ่งที่มันเป็นเช่นนั้นเอง.

ถ้ามันเป็นเช่นนั้นเอง ที่ไม่ต้องทำอะไร ก็ปล่อยมันไป; ถ้ามันเป็นเช่นนั้นเอง ที่แก้ไขได้ ที่ทนอยู่ไม่ได้ จะต้องแก้ไข มันก็แก้ไขได้ คือดับความทุกข์ที่มันเกิดขึ้นอย่างเช่นนั้นเองเสียให้ได้ ด้วยความรู้เช่นนั้นเอง จนกระทั่งหัวเราะเยาะความทุกข์

ไม่ร้องไห้. หัวเราะเยาะในที่นี้ ไม่ใช่หัวเราะซาซา หัวเราะชอบใจ ไม่ใช่ หัวเราะเยาะว่า *กูไม่โง่กว่ามึง*.

จิตที่เป็นอย่างนี้ ทีอะไรปรุงแต่งไม่ได้ อย่างนี้ *สบายที่สุด ไม่ได้ใจ ไม่เสียใจ* ตีใจก็กระวนกระวายไปตามแบบตีใจ เสียใจก็กระวนกระวายไปตามแบบเสียใจ *อย่าตีใจ อย่าเสียใจ* จะสงบจะปรกติ จะได้เป็นสุขที่ถูกต้อง.

ขอบอกให้ทราบว่ามันมีอยู่บ่อยๆ แต่เราไม่ได้สังเกต เราจะพบแต่ตีใจและเสียใจ ปรากฏรู้สึกแต่ตีใจและเสียใจ, ที่มันไม่เช่นนั้น มันไม่สังเกต ไม่รู้สึกหรือไม่อยาก จะสนใจ บางทีไม่อยากจะ มี ต้องการแต่จะให้ตีใจ ให้ได้อย่างใจ ตีใจอยู่เสมอ เลยไม่พบกับความหยุด, หยุดตีใจ หยุดเสียใจ.

แล้วความตีใจมันก็สนุกนะ ก็เลยอยากสนุกไปเลย เอาไปตามความตีใจ อยากตีใจ คั่นรอนให้ตีใจ ไม่ตีใจก็ไปหาเหยื่อล่อให้มันตีใจ, นี่ชีวิตมันก็เป็นเสียอย่างนี้. อย่างนี้ก็เรียกว่า *ไม่มีหรือไม่ใช่* อัครมมยตา จะมีอะไรมายั่วมาล่อ ให้เปลี่ยนไปตามเรื่องของมัน เสมอ รัก โกรธ เกลียด กลัว ตื่นเต้น วิดกกังวล อาลัยอาวรณ์ อิจฉาริษยา หึง หวง, นี่เป็นเพียงตัวอย่างที่เอามาพูดให้ ได้ยิน ๙ อย่าง ๑๐ อย่าง ที่ทุกคนรู้จักดี.

ความรัก มีปัญหาหนักที่เกี่ยว ไม่ใช่ความสงบ แล้วบางทีก็ทำให้เสียการเสียงาน เสียการเล่าเรียน เสียอะไรที่ควรจะได้ไปเสียเยอะเยอะ.

ความโกรธ ก็เหมือนกันแหละ ก็มีคิด มีทำอะไรไม่ถูก.

ความเกลียด ก็ร้อนเหมือนกับไฟ คนที่เราเกลียดไม่รู้จะไร เราก็ร้อนเป็นไฟเสียเอง ทั้งที่เขายังไม่รู้.

ความกลัวนี้เป็นความโง่ ไปกลัวให้เสียเวลา เมื่อมีความกลัวนั้นมันเป็นความทุกข์อย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะกลัวอะไร กลัวผีกลัวสาว กลัวเสือ กลัวอนาคต ไม่มีความสุข.

ความตื่นเต้น ก็เหมือนกัน มันไม่ใช่ความสุข แต่เราก็ชอบ ชอบมีอะไรมากระตุ้นให้ตื่นเต้น; ออกส่าห์เสียเงินเสียทองไปคูกีฬา ไปคูมวย ไปคูอะไรก็ตาม เพื่อให้จิตมันตื่นเต้น ให้มันบ้า แล้วก็สบาย สบายแบบคนบ้า ก็คือสบายด้วยความตื่นเต้นมันกระตุ้นจิตใจ, นี่เสียอิสรภาพด้วยความสมัครใจ.

ความวิตกกังวล ก็เสียเวลาเปล่าๆ, อาลัยอาวรณ์ ก็เสียเวลาเปล่าๆ สลัดทิ้งไปเสีย ทำให้ถูกต้อง ทำให้ดีเดี่ยวนี้อีกว่า.

ความอิจฉาริษยา ก็เหมือนกันแหละ เคยมีกันทุกคน ไม่ใช่แก้งสบประมาทกัน เคยมีกันทุกคนนั่นแหละ ชิมรสของความอิจฉาริษยาตูป้างสิ ว่ามันเป็นอย่างไร. เพื่อนที่ถูกอิจฉาไม่รู้ตัวด้วยซ้ำ ไ้เราไปอิจฉาริษยาเขา ร้อนเป็นไฟอยู่คนเดียว, นี่มันเป็นอย่างนี้ โทษที่น่ากลัวของความอิจฉาริษยา. ถ้าพูดให้ถูกต้องตามภาษาบาลีก็ต้องว่า ริษยา ความริษยาทำให้ผู้นั้นเป็นไฟอยู่คนเดียว ผู้ถูกริษยาไม่รู้ นอกหลับไม่รู้ บ่วยการอย่ามีดีกว่า. ริษยาแล้วไม่หวังดี มีแต่จะทำร้าย มีแต่จะทำให้พินาศฉิบหายกันไปหมด เพราะความริษยา; ถ้าเขารู้อันนี้ ก็ริษยาตอบ ที่นี้ก็วินาศ.

ไม่มีสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดนี้ มันคง คงที่ด้วยอำนาจของสิ่งที่เรียกว่า อดัมมยตา อดัมมยตา มีหัวใจเป็นเพชร มีหัวใจเป็นเพชร. อุปมาที่ฟังง่ายคือว่า หญิงสาวคนหนึ่งมีหัวใจเป็นอดัมมยตา เป็นเพชร ให้ชายเจ้าชู้ที่ฉลาดๆ สักผู้หนึ่ง ก็มาเกี่ยวเขาไปไม่ได้ เพราะว่าเขามีอดัมมยตา หรือว่าชายหนุ่มคนหนึ่งก็เหมือนกัน มีอดัมมยตา ให้นางฟ้ามาสักผู้หนึ่งก็หลอกเขาไปไม่ได้ นี้ออดัมมยตา.

ที่นั่นใหม่? ทำไมไปกินไก่ไรค? ทำไมไปสถานที่อย่างนั้น ทำไมต้องไปสถานที่อย่างนั้น? อัครมมยตาอยู่ที่ไหน อัครมมยตามีอยู่ที่ไหน? ต้องหนีพ่อหนีแม่ หนีครู หนีโรงเรียนไปหาสิ่งเหล่านั้น. นี่คือการที่มันไม่มีอัครมมยตาเสียเลย, มีจิตใจไม่เป็นเพชรเขาเสียเลย แล้วการเรียนมันจะทำได้อย่างไร การงานจะทำได้อย่างไร เพราะจิตใจมันไปอยู่กับสิ่งที่หลอกลวง มีสิ่งที่หลอกลวงได้; ถ้ามีอัครมมยตาไม่มีอะไรหลอกลวงได้ ไม่มีอะไรชักจูงได้.

เดี๋ยวนี้คนเราไม่มีอัครมมยตา อบายมุขก็หลอกลวงก็ชักจูงไป *ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน* เหล่านี้รู้กันอยู่เองแล้ว; มันไปช่วยอำนาจที่จิตทนนอยู่ไม่ได้ ทนต่อความยั่วยวนของสิ่งเหล่านั้นไม่ได้ ที่ทนไม่ได้ เพราะมันไม่เป็นเพชรเสียเลย คือมันไม่มีอัครมมยตา.

นี่ตัวอย่างนี้มากพอแล้วว่า การเรียนนี้มีอัครมมยตาก็จะเรียนได้ดี อัครมมยตาจะช่วยให้เรียนได้ดี, มีอัครมมยตาแล้วก็ยิ่งมีความก้าวหน้าเหมาะสมถูกต้องยิ่งขึ้นไป.

เรียนหนังสือสำเร็จมีอาชีพก็ยังมีอัครมมยตาควบคุมอาชีพ, มีทรัพย์สินสมบัติ อำนาจวาสนา มีพรรคมีพวกอะไร ก็มีความรู้ที่เป็นอัครมมยตาควบคุมไว้ให้ถูกต้อง. มีความถูกต้องตลอดชีวิต ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้รับ แล้วก็ไม่ว่าที่ธรรมชาติจะเรียกคืน ธรรมชาติจะเรียกคืนก็เอาไปเถอะ เราได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ถึงที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้ว นี่ดีหรือไม่ดี ลองคิดดู.

มีคำพูดทางศีลธรรมหรือทางศาสนาอยู่ประโยคหนึ่งว่า *กินน้ำผึ้งหมดแล้ว หม้อจะแตกก็ข้างหัวมัน* เพราะน้ำผึ้งในหม้อนั้น เราใช้ประโยชน์หมดแล้ว หม้อจะแตกก็ข้างหัวมัน หม้อนั้นคือร่างกาย จิตใจ ชีวิต อักภาพนี้, ชีวิตหรืออักภาพนี้เหมือนกับหม้อ

เราใช้ให้มันเป็นประโยชน์ถึงที่สุด ถึงที่สุด มันจะแตกก็ช่างหัวมัน; จิตได้สวยสิ่งที่มีค่าถึงที่สุด แล้วมันก็เล็กกัน ไม่ต้องมีตัวกูที่จะตายไป แล้วก็เสียใจหรือไม่อยากตายอะไรทำนองนี้ ไม่ต้องมี บัวยการ. เราก็ไม่ได้ตั้งใจจะเกิดมา แต่เกิดมาแล้วก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องทำให้มันถูกต้องที่สุด กับสิ่งที่เรียกว่าชีวิตนี้ พัฒนามันให้ดีที่สุด ได้รับผลดีที่สุด แล้วมันจะแตก ซึ่งเหมือนกับคืนเจ้าของ เจ้าของเขาเรียกคืน ก็ช่างหัวมัน.

พัฒนาชีวิตจนมีอตัมมยตา

ที่นี้คำว่าดีที่สุด ดีที่สุดนี้ อาจจะเข้าใจผิดกันนะ มีอยู่ ๒ ความหมาย *พัฒนาชีวิตที่ดีที่สุด* ก็เท่าที่รู้จักอยู่ในโลก. ขออภัยที่ว่า ยุวชนทั้งหลายเหล่านี้รู้ใหม่ว่า *ดีที่สุดคืออะไร, คืออย่างไร?* ก็จะมุ่งหมายเพียงว่า มีทรัพย์สมบัติมากมายมหาศาล มีอำนาจวาสนาบารมีมากมาย, มีพรรคพวกมีเพื่อนฝูง มีมือปืนคุ้มกันเป็นฝูงๆ. นี่ยังไม่น่าดีที่สุดก็ได้ ดีที่สุดอย่างโลกๆ อย่างฝ่ายวัตถุ ก็มีคนคิดอย่างนี้ เคยคิดอย่างนี้กันเหมือนกัน.

เล่าเรื่องที่มีอยู่ในพระบาลีว่า คนแก่คนหนึ่งประสบความสำเร็จ รวยมาก มหาศาล แล้วก็ยกทรัพย์สมบัติให้ลูกให้หลาน ตัวเองพ้นทุกข์ พ้นภาระ พ้นอะไรหมก, นุ่งผ้าขาว กั้นร่มขาว สวมรองเท้าขาว เทียวเดินเล่นอยู่ตามป่าละเมาะริมลำธารทั้งวันๆ สบายใจดีใจ ว่ากูถึงที่สุดแล้ว นี่เรื่องเขามีอย่างนี้.

ที่นี้ไปพบพระพุทธเจ้า เขาก็อวดพระพุทธเจ้าว่า *ข้าพเจ้าเป็นผู้ถึงที่สุดแห่งการพัฒนาชีวิต* เขาเรียกว่า *ชีวิตโหวหาระ* พัฒนาชีวิต, เล่าให้ฟังว่า ที่ได้มานุ่งผ้าขาว กั้นร่มขาว สวมรองเท้าขาว เดินเล่นอยู่ที่นี่ เพราะชีวิตถึงที่สุด.

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ไม่ ไม่ เราไม่เชื่อ เราไม่เชื่อ ถึงที่สุดอย่างไร ?

เขาก็อวดอย่างนั้นแหละ เงินทองบ้านเรือนมหาศาล.

พระพุทธเจ้าท่านเลยถามว่า นี่ถ้าถูกตายไป จะเป็นยังไงบ้าง ถ้าถูกหลานมันตายลงไปจะเป็นยังไงใหม่ ? ถ้าทรัพย์สมบัติเหล่านี้เกิดไฟไหม้เกิดอะไรขึ้นมา จะเป็นยังไงใหม่ จะเป็นยังไงใหม่ ?

เขาก็รู้ รู้ทันทีว่า อ้อ! นี่เรายังจะต้องร้องไห้ เราจะแห้งผากในจิตใจเป็นทุกข์ทรมาน ; ก็ทราบว่ายังไม่ถึงที่สุด. เขาก็ถามพระพุทธเจ้าว่า ถ้าอย่างนั้นถึงที่สุดคืออย่างไร ?

ถึงที่สุด ก็คือมีจิตใจชนิดที่ไม่ยึดถือ ไม่ยึดถือ ถ้าเรียกตรง ๆ คือมีอัมมยตา จิตใจมีอัมมยตา ไม่ทุกข์ไม่ร้อน แม้มันจะเป็นของบวก สนุกสนานมากก็ไม่ดีใจ, เป็นของลบ ไม่สนุกมากก็ไม่เป็นไร เรามีใจปรกติอยู่เสมอ, นั่นคือสูงสุดของการพัฒนาชีวิต. พัฒนาชีวิตจนมีอัมมยตา เป็นความสุขสูงสุดของชีวิตที่แท้จริง ไม่ใช่ว่ามีทรัพย์สมบัติพัสถาน เงินทองวาสนาบารมีแล้วจะถึงที่สุด ไม่ใช่ มันต้องถึงที่สุดของจิตใจ ที่ว่าเป็นทุกข์ไม่ได้ เป็นทุกข์ไม่ได้.

แต่เป็นทุกข์ไม่ได้นี้ก็หมายความว่า แม้เป็นสุขก็ไม่มีความหมาย ไม่สุขไม่ทุกข์ ไม่สุขไม่ทุกข์ ไม่ยินดีไม่ยินร้าย ไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ, ความเป็นสุขมากก็แค่นั้นเอง ความเป็นทุกข์มากก็แค่นั้นเอง ไม่มีปัญหาที่จะต้องไปหัวเราะต้องไปร้องไห้ ไม่ต้องดีใจ ไม่ต้องเสียใจ เรียกว่าถึงที่สุดของการพัฒนาชีวิต.

เดี๋ยวนี้ในโลกนี้ มันมีแต่ต้องการไม่มีที่สิ้นสุด ยังไม่ได้สักที แม้แต่ทางวัตถุทรัพย์สมบัติ สิ่งของ อำนาจวาสนา ยังไม่ได้ ยังหิวกระหายอยู่ ; ไม่มีหวังที่ว่าจะได้

อหัมมยตา เพราะมันยังต้องการของที่เป็นวัตถุ โลกๆๆ น้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด. มันยังจะต้องหัวเราะ ต้องร้องไห้ ไปอีกนาน จะต้องเป็น *ความทุกข์ใจ ระทมใจ แห่งผากในใจ* อยู่ตลอดเวลา ที่สิ่งไม่พึงปรารถนาแทรกแซงเข้ามา ความสูญเสีย ความวิบัติ ความอะไรต่างๆ.

นี่คือการเรียนรู้ชีวิตความจริงของชีวิต ตามธรรมชาติของชีวิต แล้วถึงที่สุดก็รู้ อหัมมยตา.

ที่พูดนี้ก็เป็นกรรวมเข้าไปเสียแล้ว ทั้งการเรียนและการปฏิบัติ เพราะว่าการปฏิบัติเป็นการเรียนด้วย. ถ้าแยกออกมา ก็จะต้องพูดว่า *ศึกษาให้รู้อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* แล้วจะต้องปฏิบัติให้จิตมันเป็นอย่างนั้นได้ด้วย เพียงแต่รู้ เหมือนกับฟังเทศน์อย่างนี้ แม้จะรู้อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แต่รู้ด้วยการฟังอย่างนี้ไม่พอ ต้องไปทำจิตใจให้เป็นสมาธิ มีปัญญา มีวิปัสสนา เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ด้วยการปฏิบัติชนิดนี้ อีกทีหนึ่ง.

ครั้นเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา. ขนาดนั้นแล้ว ก็มีผล มีผลไปสู่อหัมมยตา, นี่แหละรับผลของการปฏิบัติ แล้วแต่ว่าจะเป็นอหัมมยตาขนาดไหน อหัมมยตาลูกเต๋าก็รับผลอย่างลูกเต๋าก็, อหัมมยตาสูงขึ้นไป ก็สูงขึ้นไป, *อหัมมยตาสูงสุด ก็เป็นพระอรหันต์.*

แต่จะเป็นอหัมมยตาชนิดไหน ก็มีความหมายอย่างเดียวกันหมด เรียกว่า มีหัวใจเป็นเพชร อหัมมยตาลูกเต๋าก็มีหัวใจเป็นเพชรอย่างลูกเต๋าก็ ทำชั่วไม่ได้ ทำผิดไม่ได้, อหัมมยตาของคนทั่วไป ก็ทนต่อสิ่งชั่วร้ายแควดล้อมได้ ไม่หลงไปตามนั้น เขาจึงไม่ทำอบายมุข เขาไม่ทำความเสื่อมเสียอะไรได้ เจริญขึ้นมาตามลำดับ, นี้ถ้าอหัมมยตาสูงสุดของพระอรหันต์ ก็เรียกว่าไม่มีความทุกข์โดยประการทั้งปวง.

เรียน เรียน เรียนให้ได้อหัมมยตา อหัมมยตาก็ยังช่วยให้เรียนดี เรียนดี เรียนดี เรียกว่ามันเป็นปัจจัยแก่กันและกัน. คำพูดที่มักจะได้ยินเสมอเมื่อเขาสวดศพ *อณฺณมณฺณ ปจฺจโย, อณฺณมณฺณ ปจฺจโย* มันเป็นปัจจัยแก่กันและกัน; อหัมมยตาเป็นปัจจัยแก่การเรียน การปฏิบัติ การปฏิบัติก็เป็นปัจจัยแก่การที่จะบรรลุถึงซึ่งอหัมมยตา เป็นปัจจัยแก่กันและกัน.

เพราะฉะนั้น ขอให้เรามีอหัมมยตาหรือความเป็นเพชรของจิตใจ ยิ่งขึ้นไป ยิ่งขึ้นไป ตามที่อายุมันมากขึ้น นี่คือนิสัยที่จะพูดในวันนี้. อหัมมยตากับไตรสัทธรรม คือกิจกรรมของสัตบุรุษ.

สัตบุรุษผู้ประสงค์ความสงบ ปฏิบัติเพื่อความสงบ หรือว่าได้รับความสงบ แล้วก็ตาม เรียกว่าสัตบุรุษได้ มี *การกระทำที่ถูกต้องเป็นนิจ* เพราะว่าจิตใจถูกชักนำไปในทางผิดไม่ได้, มีความถูกต้องอยู่เสมอ เรียกว่า *อยู่เหนือเหตุปัจจัยปรุงแต่ง* ก็ได้ *เหนืออารมณ์* ที่เข้ามาแวดล้อมก็ได้ *ไม่ช้ายไม้ขวา, ไม่บนไม้ล่าง, ไม่ตั้งไม้ห้อย, ไม่เปียกไม้แห้ง.* นี่หมายความว่ามัน พอดีๆ ไม่ตามใจตัวในทางกิเลส แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องทำลายจิตใจ ให้มันสูญเสียความรู้สึก.

ข้อนี้มีเรื่องที่จะต้องทราบ คือคนโบราณก่อนพระพุทธเจ้า เขามีหลักเกณฑ์ว่า ให้ได้ผลดีที่สุด หรือมีความสุขที่สุด ก็คือกามารมณ์ *กามารมณ์ให้ผลดีที่สุด เป็นสุขที่สุด* หมกปัญหา.

แต่ที่นี้พวกหนึ่งว่าไม่ ไม่ ทำลายมันเสีย *ทำลายความรู้สึกกามารมณ์* สิ่งที่จะรู้สึกทางกามารมณ์ ทำลายมันเสียให้หมด หรือว่าทำให้หมดสมรรถภาพ ให้ถอยกำลังเสีย ก็จะสบายเหมือนกัน, นี่ขัดแย้งกันอยู่อย่างนี้.

พอพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น ท่านว่า โอ ไม่ใช่ อยู่ตรงกลาง ตีกว่า, อยู่ตรงกลาง ตีกว่า อย่าไปเป็นทาสกามารมณ์ แล้วก็ไม่ต้องไปทำลายวัตถุปัจจัยแห่งกามารมณ์ อยู่ตรงกลาง ปฏิบัติให้ถูกต้องอยู่ตรงกลางนี้ ก็จะได้รับความปรกติ ความปรกติ ไม่มีปัญหา เป็นความสงบเย็น เป็นนิพพาน.

คำว่านิพพานนี้ นักเรียนนักศึกษาช่วยรู้กันไว้ว่า ไม่ได้แปลว่าตายออก นิพพาน แปลว่า เย็นหรือดับแห่งความร้อน, ดับแห่งความร้อนนั้นแหละ คือความหมายของคำว่า นิพพาน เช่นไฟดับ ก็เรียกว่าไฟนิพพาน ความทุกข์ดับ ก็เรียกว่าความทุกข์มันนิพพาน กิเลสดับ กิเลสนิพพาน ดับแห่งความร้อน.

ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีนิพพานไปตามระดับของตน ลูกเด็ก ๆ กับความร้อนใจตามแบบลูกเด็ก ๆ อย่าให้มีได้ ลูกเด็ก ๆ นั้นก็ได้รับนิพพานชนิดลูกเด็ก ๆ ไปตามเรื่อง, จนเติบโตเป็นหนุ่มเป็นสาว เป็นพ่อบ้านแม่เรือน ก็ดับความร้อนใจในระดับนั้น ไปเสีย.

ที่ว่าดับความร้อนใจอันสุดท้าย คือดับกิเลส ดับกิเลส หมดกิเลสโดยประการ ทั้งปวงเสีย ก็ได้นิพพานสมบูรณ์. ที่เป็นไฟทำให้จิตใจร้อนนั่นคือกิเลส กิเลสน้อยใหญ่ ดับเสียให้หมดก็เป็นความเย็น ; แล้วก็ไม่ต้องตาย ถ้าตายจะมีประโยชน์อะไร บัวยการ ไม่ต้องตาย แต่ได้ความเย็น อยู่อย่างเย็น มีชีวิตเย็น เช่นเดียวกับที่พุดมาแล้ว ว่าอะไรจะเกิดขึ้นไม่ได้ ไม่รัก ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่กลัว ไม่ตื่นเต้น ไม่วิตกกังวล ไม่อาลัย อารมณ์ไม่อิจฉาริษยา ไม่หวง ไม่หึง อย่างนี้ไม่มีไฟอันไหนจะเกิด.

นั่นแหละเรียกว่า อยู่ด้วยอตัมมยตา อย่าเอาไปฝากไว้กับพระอรหันต์จำพวก เทียว แม้ว่าจะไม่ถึงความเป็นพระอรหันต์ ก็มีอตัมมยตาตามแบบของตน ตามระดับ

ของตน ตามชนิดของตนลงมา ลงมาๆ เมื่อเป็นลูกเล็กๆ ก็มีทางที่จะเย็นออกเย็นใจ ไม่ต้อง
เร่งร้อน ได้ไปตามแบบลูกเล็กๆ ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนดี.

แต่เดี๋ยวนี้ มันท่าเศร้าที่ว่า ไม่สนใจ ไม่ได้อบรมเด็กๆ ให้มีจิตใจเป็นเพชร
เป็นอัครมมยตา ให้มันมันคงต่อสิ่งแวดล้อม มีแต่ส่งเสริมลูกเล็กๆ ให้พอใจนั้นพอใจนี้ รักนั้น
รักนี้ อย่างนั้นมันไม่มีทาง เขาจะมีจิตใจเหลวเป็นอะไรก็ไม่รู้ ไม่แข็งเป็นเพชรดอก.

วัฒนธรรมของคนโบราณ เขามุ่งหมายกันอย่างนี้ เขาอบรมลูกเด็กๆ ให้มีจิตใจ
บริสุทธิ์สะอาด เข้มแข็งเหมือนกับเพชร; คนเดี๋ยวนี้มันหลงเสียแล้ว หลงความสุขแบบ
กามารมณ์เสียแล้ว ตัวเองก็ชอบ ส่งเสริมลูกเด็กๆ ให้หลงไหลไปด้วย หามาให้ หามาให้
หามาให้ หรือชวนไปหา.

นี่โลกปัจจุบันมีปัญหามาก เพราะที่ไม่มีอัครมมยตา มีแต่ความพร้อมเพรียง
ที่จะตกเป็นเหยื่อของกิเลสที่เข้ามา ทำให้เกิดความทุกข์ความร้อน. แล้วเขาก็กำลังส่งเสริม
มัน ประดิษฐ์สิ่งที่ดีกว่าเก่าไว้เรื่อย ประดิษฐ์ที่ดีกว่าเก่าไว้เรื่อย จนคนต้องกิน ต้องใช้
ต้องนั่งต้องห่มที่ดีกว่าเก่าไว้เรื่อย มันก็เลยไม่พบกับความเย็น ไม่เอาแต่เพียงว่า ที่ถูกที่ควร
หรือเท่าที่จำเป็น.

ความนิยมมันเห่อๆ เหยาเรือนธรรมตาพอจะอยู่ได้ก็ไม่เอา ต้องสร้างให้เป็น
วิมาน, อาหารการกินก็เหมือนกัน ที่ถูกต้องจะอยู่ได้ตามปรกติกาก็ไม่ชอบ ให้มันเป็นอาหาร
วิเศษเหมือนของเทวดา, แต่งเนื้อแต่งตัวอะไรก็ดี มันจะเกิน เกิน เกิน ปัญหามันก็มากขึ้น
ตามความผิดพลาด ที่มันเกิน เกิน เกิน แล้วเขายังเตรียมจะเกิน จะเกิน อย่างไม่มีที่สิ้นสุด.

เครื่องใช้ไม้สอยอย่างนี้ อย่างใหม่ออกมาดีกว่า เอา! ก็ต้องซื้อ ถ้าอย่างอื่น
มาดีกว่าอีก ต้องซื้อต้องเปลี่ยนเครื่องใช้ไม้สอย เครื่องนุ่งห่ม; ได้ยินว่ารถยนต์ที่เขา

เปลี่ยนกันเรื่อย เพราะรถยนต์ออกมาใหม่ดีกว่าเก่า เขาก็เปลี่ยนรถยนต์กันเรื่อย เพราะว่าตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลส, เพราะจิตใจมันไม่แข็งเป็นเพชร มั่นรักษาความถูกต้องไว้ไม่ได้ เพราะมันไม่มีอตัมมยตา.

ฉะนั้น เราจึงมีการเรียน การปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติเต็มที่ตามความถูกต้องของอตัมมยตา. นักเรียนเรียนหนังสือ ก็เรียนให้สำเร็จ เพราะความมีจิตใจเป็นเพชรในการเรียน, ครั้นออกมาปฏิบัติอาชีพ ทำอาชีพ ก็ปฏิบัติอาชีพให้สำเร็จ เพราะมีจิตใจเป็นเพชรในการทำอาชีพ, ครั้นได้รับผลออกมาจากอาชีพ ก็มีจิตใจเป็นเพชรในการที่จะใช้มันให้ถูกต้อง จะกินอยู่ให้ถูกต้อง จะใช้ให้ถูกต้อง จะเก็บไว้ให้ถูกต้อง หรือจะ帮助别人ให้ถูกต้อง ถูกต้องจนวาระสุดท้าย ยังมีอตัมมยตา.

ได้เงินมาแล้ว ก็ไปใช้ในทางไม่มีประโยชน์ หรือกลับเป็นโทษ หรือสนองกิเลสไปเสียอีก อย่างนี้ไม่ถูก; ใช้ให้พอดี เก็บไว้ให้พอดี ช่วยเหลือผู้อื่นให้พอดี มันมีผลออกมาไปถึงที่สุด, นี้เรียกว่ารับผลของการปฏิบัติด้วยอตัมมยตา.

เรียนด้วยอตัมมยตา ทำงานด้วยอตัมมยตา รับผลงานด้วยอตัมมยตา นี้คือเรื่องอตัมมยตากับไตรสัทธรรม หรือกิจกรรมของพุทธบริษัท.

เรียนแรงวัน^{๕๕}เท่านี้ สำหรับจะพูดวัน^{๕๕}มีเท่านี้, ขอสรุปความ ให้มีอตัมมยตาใช้เป็นคู่ชีวิต เป็นเหมือนกับจิตใจเพชร มีแล้วมันก็เป็นคู่ชีวิต. ทุกชนิดของบุคคลไม่ว่าจะเป็นอะไร จะเป็นชาวนา จะเป็นพ่อค้า จะเป็นข้าราชการ จะเป็นกรรมกร จะเป็นคนขอทานก็ตามใจ จะอยู่ในฝ่ายถูกต้อง เป็นสัตบุรุษ ไม่ใช่อัมมชลา ก็ขอให้มืออตัมมยตา คือจิตใจที่เป็นเพชร มีหัวใจเป็นเพชร ให้มันแข็งก็กจนกิเลสมาถึงไปไม่ได้ ก็จะไม่เสียที่ที่

เกิดมา; จะมีชีวิตชนิดไหน มีอาชีพชนิดไหน จะเป็นพระหรือจะเป็นฆราวาส ก็จงมีอศัมมยตาไปตามแบบของตน ๆ, แล้วนั้นวิเศษที่สุด เป็นพระเป็นเณรไม่มีอศัมมยตา มันก็กินข้าวคำเรื่อยไปแหละ ติคฺกุเถอะ แล้วมันจะเป็นพระเป็นเณรได้อย่างไรเล่า.

ขอให้ทุกคนมีความรู้มีการปฏิบัติดำเนินชีวิตด้วยอศัมมยตา ให้เข้มแข็งอยู่ในความถูกต้อง เจริญออกงามไปในหน้าที่การงานของตน ๆ ของการดำรงชีวิตอยู่ตลอดไป ด้วยกันจงทุก ๆ คน เทอญ.

การบรรยายสมควรแก่เวลาแล้ว ขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรม เพื่อส่งเสริมกำลังใจของท่านทั้งหลาย ให้เข้มแข็ง ให้กล้าหาญ ในการที่จะปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะอศัมมยตา ให้ยิ่งขึ้นไป สืบต่อไป ในกาลบัดนี้.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๕ —

๒๙ เมษายน ๒๕๓๒

อดัมมยตา กับ เด็ก ๆ และเยาวชน

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ ก็ยังคงเป็นการบรรยายในชุด อดัมมยตาต่อไป โดยที่ปรารภนาจะอธิบายให้ครบทุกแง่ทุกมุม สำหรับการบรรยายในครั้งนี้มีหัวข้อว่า อดัมมยตา กับ เด็ก ๆ และเยาวชน.

อดัมมยตา กับ เด็ก ๆ และเยาวชน ขอให้ฟังดูว่ามันจะเป็นเรื่องอย่างไรกัน อดัมมยตาเป็นเรื่องสูงสุด ทำให้เป็นพระอรหันต์ จะมาเกี่ยวข้องกับเด็ก ๆ และเยาวชนได้อย่างไรกัน ในแง่ไหน วิธีใด ขอให้สนใจจะมีประโยชน์. แต่จะขอบอกกล่าวเป็นการล่วงหน้าว่า เด็ก ๆ ก็มีหนทางที่จะฝึกอดัมมยตา และใช้อัมมยตาให้เป็นประโยชน์ ; หมายความว่า เด็ก ๆ ก็ฝึกอดัมมยตาได้ตามประสาเด็ก แล้วก็ใช้อัมมยตาให้เป็นประโยชน์ได้ตามประสาเด็กอีกเหมือนกัน, นี่เป็นเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจกันในวันนี้.

เด็กมีหลายขนาด

คำว่า เด็ก ๆ นี้อาจจะทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า มันหลายขนาด การฝึกและการใช้ ก็ต้องหลายขนาดไปตาม. เด็กที่ยังเล็กมากเรียกว่า *ทารก ทาระกะ ทาระโก ทารก*, เด็กที่โตขึ้นมาหน่อยก็เรียกว่า *กุมาร กุมาระ กุมาริ กุมาร*, เด็กวัยรุ่นก็เรียกว่า *ยุวะ युवा युวตี* หรือ *มาณวะ มาณพ* เรียกว่า *ยุวชน* หรือ *มาณพ*.

เด็กเล็ก ๆ เรียกว่า *ทารก* นี้แล้วแต่แม่ แล้วแต่แม่ อยู่กับแม่ ยังเล็กเกินไป เด็กทารกก็แล้วแต่แม่ แม่จะฝึกให้อย่างไร, เด็กโตขึ้นมาเรียกว่า *กุมาร* ก็เป็นตัวเองมากขึ้น รู้จักคิดนึก หรือรู้จักถือ, เด็กวัยรุ่นเป็น *ยุวะ* คือเป็น *มาณวะ มาณพ* นี้ ก็เป็นตัวเองเต็มที. เมื่อมันต่างกันถึงอย่างนี้ การฝึกและการใช้ให้เป็นประโยชน์ มันก็ต่างกันไปตามสมควร, ขอให้สนใจ แยกแยะ สังเกต ศึกษาให้ดีๆ.

ข้อที่ต้องเข้าใจต่อไปอีก ก็คือว่า เด็กๆยังเล็กอย่างนี้ เขายังมีความรู้สึกเป็นตัวตน ต้องใช้คำพูดว่าตัวตน ยังไม่หมดตัวตน; แต่มันก็กำลังจะหมดตัวตน หรือต้องการจะให้หมดตัวตน คือ ต้องการจะมีอัมมยตา ภัยเหมือนกัน. แต่ในขั้นนี้ มันต้องใช้ตัวตนนั้นแหละ เป็นหลักไปก่อน แล้วก็ลดลงไป ลดลงไป หรือว่าละลาย ละลายตัวตนลงไป ลงไป จนกว่ามันจะหมด.

ที่จริงมันเป็นเพียง จิต ไม่ต้องเป็นตัวตน แต่เด็กเขาไม่รู้ได้ว่าเป็นแต่เพียงจิต เขารู้ว่าตัวตน เช่นมีตบาคนิ้ว ก็ต้องมี ตบาคบ. แต่ถึงอย่างนั้นก็มีทางที่จะฝึกอัมมยตาได้ โดยให้ถือเสียว่า จิตนั้นแหละเป็นตัวสิ่งที่ถูกฝึกหรือฝึกให้ได้ จะบังคับจิตให้เป็นอย่างนั้น ให้เป็นอย่างนี้ ทุกอย่างให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของอัมมยตา.

เด็ก ๆ ต้องสมาทานธรรมที่มีความหมายของอตัมมยตา

ต้องการให้เด็ก ๆ นั้น สมาทานความหมายของอตัมมยตา; จะใช้คำว่า ตัวเรา หรือใช้คำว่าตัวกูก็ได้ทั้งนั้นแหละ เขายังไม่อาจจะรู้ว่าเป็นเพียง *รูปและนาม* เท่านั้น, เมื่อไม่รู้ว่ารูปร่างและนามเท่านั้น มันก็ต้องว่าเป็นตัวตน เป็นตัวกูไปก่อน. เขาก็ต้องสมาทาน ความหมายของอตัมมยตามา สำหรับตัวกูนี้จะปฏิบัติให้เคร่งครัด, ก็ต้องอธิษฐานให้ตัวกู ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของอตัมมยตา ให้มันเป็นจิตใจชนิดที่ถูกต้องเข้มแข็ง โน้มเอียงไปใน ทางผิดไม่ได้ ถึงกับว่าโน้มเอียงไปในทางซ้ายทางขวาไม่ได้ เป็นของที่ คงที่อยู่ในความ ถูกต้อง โดยส่วนเดียว.

นี่เด็ก ๆ จะต้อง สมาทานธรรม สมาทานธรรมหรือธรรมสมาทาน บทที่มีความหมายเป็นอตัมมยตา ไปตามลำดับ; ซึ่งจะไต่กล่าวต่อไป พอเป็นเครื่องสังเกต, ขอให้สนใจสังเกต.

อตัมมยตาในชั้นทารก

สำหรับเด็กเล็ก ๆ ยังเด็กเล็ก ๆ เล็กมาก ก็สมาทานธรรมว่า จะไม่พูดเท็จ โทหกหลอกลวงผู้ใด จะไม่โทหก. ถ้าพูดอย่างภาษาเด็ก ๆ ก็ต้องว่า กู, กูจะไม่โทหกใครเป็นอันขาด ให้หัวเต็ดตื่นขาด กูจะไม่โทหกใคร. ถ้าสมาทานอย่างนี้ มันก็สมาทานธรรม ในรูปแบบของ อตัมมยตาในขั้นต้น ๆ แล้ว.

อาตมาใช้คำว่า กู ไม่ได้หมายความว่า จะสอนให้เด็กมีตัวตน แต่พูดไปตาม ประสาเด็ก ว่าเด็ก ๆ เขาต้องพูดอย่างนั้น เด็ก ๆ ยังต้องพูดอย่างนั้น; เด็กเล็กจะสมาทาน

ว่า กูจะไม่โกหกใคร ไม่ต้องว่าข้าพเจ้า มันยังพูดไม่เป็น เขาตามความรู้สึกในจิตใจของมัน ก็แล้วกัน ว่ากูจะไม่โกหกใคร.

กูจะไม่นอนตื่นสาย ให้ละอายไก่อ่ เด็กเล็กๆ พอจะเข้าใจได้ ถ้าตื่นสายมัน ละอายไก่อ่ ไก่อ่มันไม่เคยนอนตื่นสาย มันเริ่มขึ้นมาตั้งแต่ที่ ๒. กูจะไม่หาความเอ็ดอ้อร่อย จากการนอน เด็กเล็กๆ มันนอนมาจนชิน นอนมาจนเป็นนิสัย กูจะไม่หาความอ้อร่อยจาก การนอน; นี่ก็ต้อองฝืนความรู้สึกบ้างเป็นธรรมดา นั้นแหละมันนำไปสู่อัตถ์มยตา นำไปสู่ อัตถ์มยตา. เกี้ยวนี้โตแล้วยังแสวงหาความสุขจากการนอน ชวนให้ตื่นแต่หัวรุ่งมาสวด มนต์ภาวนา ไม่เอาแล้วนี่.

กูจะไม่ซี้เกี้ยวให้แม่โกรธ ดีไหม? เด็กๆ จะสมทานบทสมทาน ว่า กูจะไม่ซี้เกี้ยวให้แม่โกรธ เพราะเห็นอยู่ว่า ทุกที่ที่ซี้เกี้ยวแล้วแม่เขาโกรธ; จะสมทานให้เฉียบ ชาติลงไปว่า จะไม่ซี้เกี้ยวให้แม่โกรธ.

ที่นี้ให้ดีกว่านั้นอีก ก็ว่า ช่วยแม่ทุกอย่างที่ช่วยได้, ช่วยทำงานให้แม่ทุก อย่างที่ช่วยได้ เข้าใจว่าจะรู้จักกันทุกคนแล้ว เพราะว่าเมื่อเด็กๆ เล็กๆ เคยช่วยแม่; อาตมา เคยช่วยแม่ตำน้ำพริก กระเด็นเข้าตาร้องไห้ไม่รู้จักที่ครั้งต่อที่ครั้งแล้ว มันตั้งใจว่า จะช่วย แม่ทุกอย่างที่ช่วยได้ เพื่อให้แม่มีความสุขบ้าง.

แล้วข้อสุดท้าย เด็กตัวเล็กจะอธิษฐานว่า จะไม่ให้ใครต้องลำบากด้วยการ เอาใจกู, กูจะอธิษฐานว่า จะไม่ให้ใครลำบากด้วยการคอยเอาใจกู. มันมีอัตถ์มยตาก็มาก น้อย เด็กตัวเล็ก ถ้าทำได้อย่างนี้ มันมีอัตถ์มยตามากมายกว่าคนโตๆ เสียแล้วกรรมัง. นี้ขอให้สนใจให้ดีๆ แม้แต่เป็นเด็กเล็ก ก็มีทางอบรมให้รู้จักยึดหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง แล้วจะ ไม่ทำให้แม่ยุ่งยากลำบากใจ.

เดี๋ยวนี้แม่ปล่อยไปตามเรื่องตามราว จนเด็กเต็มไปด้วยนิสัยคือ แล้วจะเอามารต่น้ำมนต์; มันบ้าก็มากน้อย เอามาทั่วทำให้รต่น้ำมนต์ให้หายคือ มันบ้า มันปล่อยปล่อย ปล่อย ปล่อย ปล่อย หรืออบรม อบรมมาผิดๆ จนเด็กมีความรู้สึกตรงกันข้ามไปเสียหมด; *ขอบโกหก ขอบนอนตื่นสาย แม่โกรธก็ตามใจ กูไม่รู้ไม่ชี้ กูไม่ช่วย ทุกคนต้องเอาใจกู, ทุกคนต้องเอาใจกู เล่นกับมัน. ฉะนั้น ขอให้เด็ก ๆ มีหลักการอย่างที่ว่ามานี้ สำหรับเด็กเล็กนะ.*

อดัมมยทาในขนกุมาร

เฮ้ ที่นี้มาถึงเด็กชุกโต เด็กชุกโต เป็นกุมารโรขึ้นมาแล้ว โทพอขนาดที่จรรู้จริยฐานจิตว่า จะไม่ให้พ่อแม่ผิดหวัง.

ลองคำนวณดูเอาเองว่า ถ้ารู้สึกได้ขนาดนี้ จะต้องโตสักเท่าไร เพราะเขารู้ว่าแม่พ่อหวัง หวังในตัวเรามาก หวังจะต้องได้ อย่างนั้นต้องได้ อย่างนี้ ต้องเป็นอย่างนั้นต้องเป็นอย่างนี้. ถ้าเด็กรู้จักคิดอย่างนี้ แล้วก็รู้จักสมทาน ว่ากูจะไม่ให้พ่อแม่ต้องผิดหวัง มันก็โตพอสมควรแล้ว, นี่มันจะเป็นเด็กดีหรือเด็กเลว ลองคิดดูเถอะ.

จะให้พ่อแม่ได้รับความสบายใจทุกอย่าง เท่าที่กูจะทำได้; เด็กคนนั้นจะต้องรับใช้พ่อแม่ รับใช้พ่อแม่ด้วยความหวังอย่างเดียวว่า ให้พ่อแม่ถูกใจ, ใช้ให้ทำอะไรก็ทำเร็ว ทำดี แม้จะต้องวิ่งไปก็เอา ไปเอามาให้ทันอกทันใจของพ่อแม่ที่ต้องการ เห็นดีเห็นอกก็ไม่ว่า. นี่เด็กคนนี้ มีอดัมมยทาขึ้นมาแล้วสักเท่าไร.

ข้อต่อไปก็จะอธิบายว่า ไม่ให้ผีหัวเราะ ว่าเด็กคนนี้น้ำ; เด็ก ๆ มักจะเชื่อว่า บนปลายไม้มีผี มีเทวดา มีอะไรก็ไม่รู้ มีสัตว์ชนิดหนึ่งคอยดู ทำอะไรไม่ถูกไม่ดี

มันก็แข่ง ทำดีก็สรรเสริญ. นี่ก็ต้องใช้คำว่าผีสักหน่อย ก็เพราะว่า มันตาไวหูไว ตาทิพย์ หูทิพย์ กว่าคนธรรมดา จะเล่นตลกกับมันยาก. จะอธิษฐานจิตว่า จะทำอะไรไม่ให้ผีหรือ เทวดาหัวเราะ ว่า ันมันแตกบ้า.

ถ้าเด็กคนไหนตั้งใจได้อย่างนี้ ถือหลักได้อย่างนี้ มันจะมันคงสักเท่าไร มันมี อดัมมตาตามประสาเด็ก สักก็มากน้อยแล้ว. และมีลักษณะเหมือนกับสมณะ แต่ไม่ใช่สมณะบ้าง บอ ๆ หรอก ; สมณะในที่นี้ ก็คือตั้งใจแน่วแน่ ก่อนข้างจะเป็นอุปาทาน อยู่บ้างเป็นธรรมดา.

ตายเป็นตายกูไม่ให้เสียชื่อ จะตายเป็นตาย ตายก็ตาย ตายก็ตาย กูจะไม่ให้เสียชื่อ ไม่ให้เสียเกียรติ ไม่ให้เสียสัจจะ, แข็งโก้เลย ตายเป็นตาย จะไม่ให้เสียชื่อ ไม่ให้เสียเกียรติ ไม่ให้เสียสัจจะ จะไม่ให้ใครเขาตราหน้าเราได้ว่า เด็กคนนี้ไว้ใจไม่ได้ ; ไว้ใจไม่ได้ คือทำอะไรให้เขาเห็น จนเขาเห็นว่าเด็กคนนี้ไว้ใจไม่ได้ ซึ่งมันมีอยู่มาก. แสดงบทบาทอยู่ตลอดเวลา ให้ใคร ๆ รู้สึกว่า เด็กคนนี้ไว้ใจได้ กูเป็นผู้ที่ใคร ๆ ไว้ใจได้ ไม่ให้ผิดหวัง.

กูไม่หนีโรงเรียน กูไม่เหลวไหลในการเรียน เรื่องหนีโรงเรียนนี้มันมี มันมีเป็นธรรมดา ไม่มากก็น้อย เพราะว่าความรู้สึกไม่ตำมันลากเอาไป ไปเล่นสนุกเสียบ้าง ถ้ายังมีเรื่องชู้สาวด้วยแล้ว ยิ่งขาดโรงเรียน. ไม่หนีโรงเรียน ไม่ต้องให้พ่อแม่ลำบากใจด้วยเรื่องลูกหนีโรงเรียน หรือว่าไม่หนีโรงเรียน มาโรงเรียนทุกวัน แต่เหลวไหลในการเรียน เอากับมันซิ.

กูจะไม่หนีโรงเรียน และไม่เหลวไหลในการเรียน ทำดีที่สุด ทุกกระเบียดนิ้วเลย มันเข้มแข็งเท่าไร ก็คิด. เราคิดให้ความเป็นธรรมแก่เด็ก ๆ เหล่านี้ว่า ไม่หนี

โรงเรียนโดยเด็ดขาด, แล้วก็ไม่เหลวไหลในการเรียน ที่โรงเรียนก็ตามที่บ้านก็ตาม ไม่เหลวไหลในการเรียน, นี่มืออดัมมยตาสักก็มากน้อย.

ไม่โกรธครู แล้วก็ไม่ทำให้ครูโกรธ เด็กนักเรียนบางคนโกรธครู มาตำครุอยู่ ได้ยินเด็กนักเรียนมานั่งตำครูกันอยู่ข้าง ๆ กุฎิ อาตมาก็ได้ยิน เมื่ออยู่ที่กรุงเทพฯ โรงเรียนก็อยู่ในวัด หยุตตอนเที่ยง เด็กมารุมหัวกันตำครุ แข่งครุอยู่ข้างทางเดิน ตรงระหว่างกุฎิที่อาตมาพักอยู่. นี่เด็กพวกนี้โกรธครู เพราะครุไม่เอื้อเฟื้อตามที่มันต้องการมันโกรธครุ; แต่ว่าเด็กคนนี้ กุไม่โกรธครุ แล้วจะไม่ทำให้ครุต้องโกรธ ไม่ทำให้ครุต้องโกรธ อธิษฐานจิตแข็งโก้กอย่างนี้.

กุไม่ทำร้ายเพื่อน ไม่ทำร้ายเพื่อน ไม่ทำอันตรายเพื่อน, ไม่เอาเปรียบเพื่อน ไม่ทำให้เพื่อนลำบากยุ่งยาก แต่แล้วก็ จะช่วยเหลือเพื่อน ช่วยเหลือเพื่อน มีอะไรเกิดขึ้นก็จะให้ภัย ให้อภัย, เขาทำอะไรให้ ต้องขอบพระคุณอย่างยิ่ง ขอบพระคุณอย่างยิ่ง, ถ้าเขาจะล่วงเกินอะไรบ้างก็ให้อภัย ให้อภัยไม่ดีโกรธ, ต้องคอยช่วย ช่วย อธิษฐานว่าจะช่วย ถ้าเขามีอะไรที่ต้องการความช่วยเหลือ เราก็จะช่วย จะไม่ยี่นกุกาย. เด็กที่มีจิตใจอย่างนี้ เขาร้องเขารอยของพระอรหันต์ไปตั้งเท่าไรแล้ว เรียกว่ามืออดัมมยตาก็มากน้อย.

อยากจะสรุปความว่า เขาเหล่านั้นว่าเราถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า. เด็กคนไหนปฏิบัติอย่างนั้นบ้าง อาจจะหาทำยาก เด็กที่ถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า เพราะว่าคนแก่ ๆ ก็ยังไม่ค่อยจะมี ยังไม่ค่อยจะรู้จักพระพุทธเจ้าก็มากน้อย.

ข้อนี้มันเข้าใจยากกว่าลัทธิศาสนาที่เขา มีพระเป็นเจ้าคอยช่วยเหลือ. เรามีพระพุทธเจ้าที่ว่า มิ่งทำเอง ต้องทำให้ถูกต้องเอง, *ทำด้วยตนเอง ได้รับผลเอง*; อีก

ศาสนาหนึ่ง เขาว่าพระเจ้าคอยช่วยเหลือ เพียงแต่ขอร้องเถอะ ขอร้องแล้วพระเจ้าช่วยทันที, นี้ เขาได้เปรียบ. แต่พุทธศาสนาเราไม่เคยมีอย่างนั้น มีแต่ว่าสอนให้ทำ ชนิตนี้ถูกต้องแน่ ตีแน่ ทำแล้ว รอดจากความทุกข์ได้แน่ แต่มันเป็นการช่วยตัวเอง เป็นการช่วยตัวเอง; พระพุทธเจ้ามีพระคุณมากมายที่ตรงไหน ที่ว่าจะถวายชีวิตแก่พระพุทธเจ้า. เพราะฉะนั้น ถ้าเด็กคนไหนกล้าแน่ใจลงไปว่า ชีวิตนี้ถวายแก่พระพุทธเจ้า แล้วมันก็ไกลโซ่ทีเดียว มีอัมมตมยตามากมาย แน่นอนในการที่ช่วยตัวเอง ช่วยตัวเอง ช่วยตัวเอง; พระพุทธเจ้าเพียงแต่แนะให้ช่วยตัวเองได้ แล้วเขายินดีมอบกายถวายชีวิต.

นี้พวกเด็กโต กุมารโ บักใจแน่นแน ไม่หวั่นไหวว่าไม่ให้พ่อแม่ผิดหวัง มีแต่ให้พ่อแม่สบายใจ, ไม่ให้ผีหัวเราะเยาะกู ว่าเด็กคนนี้นั่นบ้า, ตายเป็นตาย แต่ไม่ทำลายเกียรติหรือชื่อเสียงของตนเอง จะทำให้เป็นที่แน่นอนแก่ทุกคนว่า เด็กคนนี้ไว้ใจได้ เด็กคนนี้ไว้ใจได้ อย่กลัว ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่ยกยอก ไม่อะไรต่างๆ, ไม่หนีโรงเรียน ไม่เหลวไหลในการเรียน, ไม่โกรธครุ ไม่ทำให้ครุโกรธ, ไม่ทำร้ายเพื่อน มีแต่ช่วยเพื่อน มีแต่ให้อภัย ในกรณีที่เขาล่วงเกินโดยไม่เจตนา แม้โดยเจตนาที่ให้อภัย, แล้วก็จะ ขอบคุณ ขอบคุณ ขอบพระคุณ เขาจะช่วยเหลือ สักนิตหนึ่งก็เถอะ จะขอบพระคุณ, ในที่สุด ชีวิตนี้มอบถวายพระพุทธเจ้า. เด็กโตพอที่จะทำได้แบบนี้ มีอัมมตมยตา สักเท่าไร สักเท่าไร

เข้า ที่นี้ก็มาถึงเด็กโตขึ้นไปอีก เป็นวัยรุ่น เป็นยุว ยุวตี หรือเป็นฆานพ ฆานวีกา ฆานวะ เป็นฆานพ เป็นหนุ่มสาวเต็มที่แล้ว มันมีปัญหามากขึ้นตามที่อายุมันมากขึ้น ล่วงกาลผ่านวัยมามากขึ้น สัมผัสโลกในทุกแง่ทุกมุมมากขึ้น เรื่องมันก็มากขึ้น เป็นธรรมดา. เขาจะสังเกตเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น มีเรื่องที่จะต้องทำให้ถูกต้องมากขึ้น ลึกซึ้งมากขึ้น ยุ่งยากลำบากมากขึ้น แต่เขาก็ไม่ยอมแพ้.

สิ่งที่ต้องรู้จักและควบคุมไว้ด้วยอดัมมยตา

๑. กามารมณ์และการสืบทันท์

อยากจะพูดถึงเรื่องรบกวนเรื่องแรกก่อน คือเรื่องเพศหรือเรื่องกามารมณ์ เขาจะมองเห็นเรื่องนี้ ว่าเป็นเรื่องที่ทำให้คนโง่ ทำให้คนตาบอด อธิษฐานจิตว่า กูจะไม่ยอมโง่ในเรื่องเพศ. ถ้าพูดตรงๆ หน่อย มันก็ค่อนข้างโสกโศกนะ แต่ลองฟังดูให้ดีๆ มันก็มีความหมายอยู่มาก กูจะไม่โง่ในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องบ้าวบเดียว อย่าฟังไปในเรื่องหยาบโลน ฟังไปในเรื่องศีลธรรม.

เรื่องทางเพศ เรื่องกิจกรรมระหว่างเพศนั้น มันเป็นเรื่องที่เด็กไม่รู้คอกว่า *ธรรมชาติอันลึกซึ้งใส่เรื่องเพศมาไว้สำหรับหลอก หรือไว้จ้าง หรือล่อให้คนโง่ทำการสืบทันท์.*

การสืบทันท์นั้นลำบาก ยุ่งยาก เจ็บปวด ไม่มีใครชอบทำ แต่ธรรมชาติมันเหนือกว่า มันใส่กามารมณ์มาปิดไว้ข้างหน้า เหมือนกับทาเนย ทาน้ำผึ้ง ไว้ข้างหน้า หลอกให้คนมันกิน. ฉะนั้น คนจึงมีการสืบทันท์ ด้วยหลงเหยื่อ คือกิจกรรมทางเพศ ทั้งๆ ที่กิจกรรมทางเพศนั้น มันเป็นเรื่องที่ไม่วิเศษ แต่ว่ามันก็มีเสน่ห์มาก.

กิจกรรมระหว่างเพศ มีบทที่หนุ่มสาวเยาวชนควรจะพิจารณาตรงๆ อย่าเห็นเป็นเรื่องหยาบโลน ว่ากิจกรรมระหว่างเพศ เพศตรงกันข้ามทำกิจกรรมระหว่างเพศนั้น มันเป็นเรื่องไม่สะอาดหรือสกปรกทางวัตถุ สกปรก ต้องอาบต้องล้างกันเป็นการใหญ่ แล้วมีกิริยาทำทางที่น่าเกลียด ทำกลางถนนไม่ได้ ต้องไปหาที่ปกปิดแล้วทำ, แล้วมันกินแรงงาน

ทางกาย ทาง *physic* นี้มากที่สุดกำลัง ในการประกอบกิจกรรมทางเพศ, แล้วก็ทั่วไป สาธารณะ ทั่วไป จนแม้แต่สุนัขก็ทำเป็น สุนัขก็ทำเป็น, แล้วผลที่ได้มาในครั้งสุดท้ายนั้นคือ บ้า วาบเดียวเท่านั้น บ้า วาบเดียวเท่านั้น แล้วเลิกกัน, นี้เรียกว่าเรื่องบ้า วาบเดียว. กูจะไม่โง่ ในเรื่องทางเพศ ซึ่งมันเป็นเรื่องบ้า วาบเดียว บ้า วาบเดียว.

ถ้าเกี่ยวข้องกับเพศเพื่อการสืบพันธุ์โดยแท้จริง ก็ไม่ต้องเป็นเรื่องบ้า; พระ โสธามัน พระศกิทากามี ก็ว่ายังมีการสืบพันธุ์ คือมีบุตร มีบุตรสืบพันธุ์ แต่ไม่ต้อง ไม่ต้อง ค่ายโทษ อย่างที่ว่ามาแล้ว คือไม่หลง ต้องการสืบพันธุ์บริสุทธิ์ เหมือนกับทำกิจการงาน อย่างหนึ่งที่เป็น ไม่บ้า ไม่หลง จนเหมือนกับว่า เป็นคนบ้าไปเสียแล้ว, นี้กูจะไม่โง่เรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องบ้า วาบเดียว.

เรื่องกามารมณนั้นเรื่องหนึ่ง ส่วนเรื่องสืบพันธุ์นั้นเป็นอีกเรื่องต่างหาก สอง เรื่องนี้รวมเป็นเรื่องเดียวกัน เอาเรื่องหนึ่งมาหลอกมาล่อ ให้คนทำอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งตาม ธรรมดา มันไม่ยากทำ, นี้คนก็สู้ไม่ไหว ยอมแพ้ ยอมแพ้กันเสียหมด.

เรื่องกามารมณมันเป็นเรื่องทำให้ชิงสุกก่อนห่าม ชิงสุกก่อนห่าม ยังไม่ถึงเวลา สมควร มันไปทำเข้า แล้วมันก็เกิดเรื่อง. เราจะไม่ชิงสุกก่อนห่ามอย่างโง่ ๆ; ถ้า ชิงสุกก่อนห่ามอย่างโง่ ๆ นี้ มีอะไรเกิดขึ้นเป็นปัญหาหลายอย่าง เช่นว่าการเรียนก็ไม่สำเร็จ, การงานก็ไม่สำเร็จ, อะไรต่ออะไรก็ยุ่งยากไปหมด.

นี่จึงควรจะรู้ ระวังสังวรไว้ *อธิษฐานจิตเข้มแข็งเป็น อถัมมยตา ว่า กูจะไม่โง่ ด้วยเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องบ้า วาบเดียว แล้วจะไม่ชิงสุกก่อนห่ามในเรื่องนี้.*

๒. ความอรร้อย

เรื่องละเอียดต่อไปอีก ต่อไปนี้จะไม่ให้ถูกลอกหลวงด้วยความเอร็ดอรร้อย; อารมณ์ทั้งหลายมีความอรร้อย คำพูดนี้โสภโศภสักหน่อย แต่ไม่รู้จะพูดอย่างไร: อารมณ์ทาง ตาก็ดี ทางหูก็ดี ทางจมูกก็ดี ทางลิ้นก็ดี ทางผิวหนังก็ดี ล้วนแต่มีอัสสาหะ ความอรร้อย ขนาดเป็นเสน่ห์ช่วยชวนใจทั้งนั้นแหละ. กูจะไม่ให้สิ่งเหล่านี้หลอกหลวงกู, กูจะไม่ให้สิ่ง เหล่านี้หลอกหลวงกู คือไม่หลงในความอรร้อย เห็นเป็นเรื่องบ้าๆบอๆก็ได้รับความอรร้อยนะ, กูจะไม่ให้ความอรร้อยหลอกหลวงกู นั้นแหละอหัมมยตาอย่างยิ่ง.

หรือละเอียดต่อไปอีกว่า กูจะไม่ให้ทั้งความเป็นบวกและความเป็นลบ หลอกหลวงกู, อรร้อยก็ไม่ให้หลอกหลวงกู ไม่อรร้อยก็ไม่ให้หลอกหลวงกู; ถ้ากูโง่ ความ อรร้อยมันก็หลอกหลวงให้รัก ความไม่อรร้อยมันก็หลอกหลวงให้โกรธ มันบ้าพอๆกัน ทั้งรัก และทั้งโกรธ ความอรร้อยมันหลอกหลวงให้รัก ความไม่อรร้อยมันหลอกหลวงให้โกรธ.

พูดเป็นภาษาวัดสักหน่อย คอยฟังให้คินะ ความเป็นบวกหรือได้อรร้อยอย่าง ใจ มันทำให้เกิดกิเลสเป็นประเภท โลภะ ราคะ; กิเลสประเภทบวก คือ โลภะหรือราคะ มันจะเอา มันจะไถ้ มันจะยึดครอง.

ที่นี้ ความรู้สึกประเภทลบ หรือไม่อรร้อย มันให้เกิดกิเลสอีกประเภทหนึ่ง คือ ประเภท โทสะ หรือ โกรธะ เป็นประเภทลบ; ประเภทนี้ มันจะฆ่า มันจะทำลาย มันจะ เป็นฝ่ายทำลาย ไม่ถึงเข้ามา แต่ผลก็ออกไป จะทำลายเสีย. กิเลสประเภทบวกจึงเข้ามา กิเลสประเภทลบผลก็ออกไป.

ที่นั่นยังมีอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งควรระวังไว้เหมือนกัน คือไม่แน่ว่าเป็นบวก หรือเป็นลบ คือไม่แน่ว่าอรร้อยหรือไม่อรร้อย แต่มันยัง ขวนฉงน ขวนสงสัย ไม่รู้ว่าเป็นอะไร. ความไม่รู้อะไร ทำให้เกิดกิเลสประเภทที่สาม คือ โมหะ โมหะ โง่ หลงไหล.

ที่ถูกต้องให้เกิดพวกโลก, ที่ไม่ถูกต้องให้เกิดพวกโกธ, ที่ยังไม่แน่ว่าจะเป็นอย่างไร ทำให้เกิดพวกโมหะ หลงไหล ไม่รู้ ไม่รู้ ไม่รู้จะทำอย่างไร แต่ยังคงติดตามอยู่ เพราะมันมีท่าว่าจะมีประโยชน์, สงสัยอยู่ว่าจะต้องมีประโยชน์; ก็มีปัญหาก่อกันแหละ มีปัญหาพอ ๆ กันแหละ บวกมันก็เอา ลบก็ฆ่า ไม่บวกไม่ลบ ก็ยังต้องคอยระวังอยู่.

เราจะไม่ให้ความเป็นบวก หรือความเป็นลบหลอกลวงเรา คือไม่หลอกลวงเรา ให้หลงรัก ไม่หลอกลวงเรา ให้หลงเกลียด และต้องไม่หลอกลวงเรา ให้คอยพะวงสงสัย ติดตามอยู่.

นี่เด็กขนาดนี้ วัยรุ่นแล้วไม่ใช่เด็ก หรือจะเด็กก็เด็กวัยรุ่นแล้ว จะต้องรู้ความลับของธรรมชาติ ว่ามีอยู่อย่างนี้ ก็จะต้องมาถูกหลอกให้โง่ ถูกหลอกให้โง่ ให้บ้า ให้หลง ก็จะต้องรู้สักเพียงพอว่า กูจะไม่ถูกหลอก กูจะไม่ยอมให้ถูกหลอก.

๓. ความดี

ที่นั่นต่อไป มันก็จะขยายความหมายออกไปถึงว่า กูจะไม่บ้าดี กูจะไม่เมาดี กูจะไม่หลงดี หรือจะมีชื่ออย่างอื่นก็ได้, ไม่หลงสุข บ้าสุข เมาสุข, ไม่หลงอะไรก็ตาม ที่มันเป็นเรื่องบ้าแล้ว ไม่เอาทั้งนั้น แม่แต่บุญ ไม่บ้าบุญ ไม่เมาบุญ ไม่หลงบุญ ต้องอยู่กับอย่างถูกต้อง จึงจะเอา. กูไม่บ้าดี ไม่เมาดี ไม่หลงดี กูพอใจแต่ความสงบ

ถ้าบ้าแล้วใช้ไม่ได้ทั้งนั้น คือไม่สงบ บ้าชั่วคราวก็ไม่สงบ บ้าคึกก็ไม่สงบ *ดีใจก็ไม่ใช้สงบ เสียใจก็ไม่สงบ.*

ข้อนี้ ถ้ายังไม่ทราบก็ควรจะทราบกันไว้บ้าง, ท่านเขาวชนทั้งหลาย มันเป็นเรื่องที่อาจจะสังเกตเอาเองก็ได้ว่า มันเป็นอย่างไร เมื่อดีใจ มันสงบไหม? เมื่อเสียใจมันไม่สงบแน่ แต่เมื่อดีใจ มันก็วุ่นวายอยู่ใน อยู่แบบหนึ่ง ไม่ใช่ความสงบ; มันต้องดีใจ ดีใจมาก ๆ ก็เหนื่อยเหมือนกันแหละ, ดีใจมากไปก็นอนไม่หลับ กินข้าวไม่ลง เพราะมันไม่ใช่ความสงบ *มันเป็นความปรุ่งแต่งอย่างรุนแรงอยู่ในจิตใจ* เท่ากับความเสียใจหรือความไม่พอใจ.

แต่ทุกคนก็ชอบดีใจ ชอบดีใจ ชอบหัวเราะ ทำไมไม่คุยบ้างว่า ให้หัวเราะไปสักพักมันก็ตาย มันก็เหนื่อยตาย ร้องไห้ก็ไม่ไหวแล้ว แต่หัวเราะมันก็พอ ๆ กัน, ไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ นั่นแหละคือความสงบ ก็เลยไม่ดีใจและไม่เสียใจ ไม่บวมไม่ลบ คือความสงบ; ถ้าดีใจจิตมันก็พล่านอยู่ด้วยอารมณ์อันหนึ่ง ไม่ใช่ความสงบ. ถ้าอยากจะพักผ่อนให้สนิท สนิทที่สุดแล้ว อย่าให้ดีใจ อย่าให้เสียใจ อย่าให้เป็นบวม อย่าให้เป็นลบ นั่นแหละจะเป็นความพักผ่อนที่แท้จริง.

เดี๋ยวนี้เราอยากจะได้ใจ ถ้าไม่ดีใจ ก็ไปหาอะไรมากระตุ้นเข้า มากระตุ้นให้มันดีใจ ให้มันสนุก *ความสนุกนั้นไม่ใช่ความสงบ เป็นความวุ่นวายที่หลอกลวงอย่างยิ่ง;* ดังนั้น เราจึงเผ่าจ้อโทรทัศน์ หรือว่าไปดูมหรสพอะไร ให้มันกระตุ้น กระตุ้นให้มันดีใจอยู่เรื่อยไป. แต่คนโง่ก็พูดว่า ไปหาความพักผ่อน ไปดูอะไรก็แล้วแต่เพื่อพักผ่อน เขาว่าอย่างนั้นเพื่อพักผ่อน *หารู้ไม่ว่ามันเป็นการเพิ่มความวุ่นวายชนิดหนึ่ง ซึ่งหลอกลวงที่สุด ตรงกันข้ามที่สุด หาใช่ความพักผ่อนไม่:* เช่น จะกินเหล้าให้พักผ่อน สูบบุหรี่ให้พักผ่อน, น้ำมันพักผ่อนที่ตรงไหน ดูให้ดีๆ.

เรื่องจิตใจไม่ใช่ความพักผ่อน ไม่ใช่ความสงบสุขที่แท้จริง, มันเป็นความสุขที่หลอกลวง มันกระตุ้นความรู้สึกอย่างรุนแรง แล้วคนก็รู้สึกสบายใจ เพราะความกระตุ้นนั้น ดังนั้นเรื่องจิตใจ เรื่องชนิดนี้ไม่ใช่พักผ่อน.

ถ้าพักผ่อนโดยแท้จริง จิตไม่รู้สึกจิตใจ ไม่รู้สึกเสียใจ เรียกว่าอยู่เหนือ เหนือจิตใจ เหนือเสียใจ. แม้จะเรียกว่า *balance* ก็อยู่ตรงกลาง ก็ยังไม่ค่อยปลอดภัย ถ้าอยู่ตรงกลาง มันไปข้างโน้นข้างนี้ได้โดยง่าย เพลอนิกเดียว ก็เอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง; อยู่เหนือเสียเลย เหนือดิบไปเสียเลย นั่นแหละมันจะแน่นอนว่า จะไม่ถูกเบียดเบียนย้ายด้วยความจิตใจหรือเสียใจอีกต่อไป.

ไม่หลงดี บ้าดี เมาก็ โดยคิดว่าเป็นความสงบสุข, ไม่หลงบวกไม่หลงลบ, ไม่หลงให้ใครเอาบุญอมบาปอื่น. เมื่อเขาให้บุญยก หรือเขาให้เกียรติ ชนลูกช่าใช้ไหม? เป็นความสงบหรืออะไร ก็ลองคิดดูเองก็แล้วกัน. มันต้องไม่เป็นอย่างนั้น ต้องชนะสิ่งเหล่านั้น นั่นแหละเขาเรียกว่า มีอัตถ์มยตา; ใครเอาบุญยกมาให้กิน ชนก็ไม่ลุก ก็ใช้ได้ จิตปกติอยู่เสมอ.

๔. ไสยศาสตร์

ที่นี่ก็จะขออ้างว่า มีจิตใจไม่หลงไหลในไสยศาสตร์. ไสยศาสตร์ บางคนก็เข้าใจ บางคนก็ไม่เข้าใจ คือเชื่อ ความเชื่อที่มันยังโง่, ความเชื่อที่มันยังอ่อนด้วยความคิด ไม่มีเหตุผล เชื่อผีนางเทวดา เชื่ออะไรก็ไม่รู้ เชื่อชนิดที่ว่า เขาเชื่อกันแล้วเราก็เชื่อ.

ได้ยืมว่า ที่กรุงเทพฯ เขาไปศาลพระภูมิเฮอร์วัดกัน มากกว่าไปโบสถ์พระแก้ว
แต่ละวัน ๆ เขาไปเพราะเหตุอะไร? อยากจะพูดว่า แม้แต่ไปโบสถ์พระแก้ว ก็ยังไม่ใช่จุด
สูงสุดในพระพุทธศาสนา แต่ว่ายังแพ้แก่ศาลพระภูมิเฮอร์วัด.

ผู้ที่ไม่มีความปัญญาเพียงพอ มีความกลัวมาโดยสัญชาตญาณ พออะไรมาช่วยบรรเทา
ความกลัว เขาก็รับเอาทันที พอใจทันที; เรื่องเสกเป่า เรื่องรศนํ้ามนต์ เรื่องอะไร
ก็ตาม มันทำให้คนโง่, ขอกภัยพูดคำหยาบ คนโง่สบายใจบ้าง แต่คนฉลาดก็หัวเราะเยาะ.
สิ่งที่ทำให้คนปัญญาอ่อนสบายใจบ้างชั่วคราวนั้นแหละ เขาเรียกว่าไสยศาสตร์; เราไม่
ถูกลงด้วยไสยศาสตร์ กูไม่ยอมให้ถูกลงด้วยไสยศาสตร์.

ไสยะ คำนี้ ที่เป็นภาษาบาลีนั้น แปลได้ ๒ อย่าง แปลว่า หลับ ก็ได้ แปล
ว่า ดีกว่า ก็ได้. ไสยศาสตร์ ศาสตร์ของคนหลับ ตรงกันข้ามจาก พุทธศาสตร์ ซึ่งแปลว่า
ศาสตร์ของคนตื่น ถ้าเป็นพุทธะมันก็ตื่น ไสยะมันก็หลับ ไสยศาสตร์ ก็ศาสตร์ของคนหลับ,
นี่ก็ความหมายหนึ่ง ระวัง.

ที่นี้ ค่อยยังชั่วหน่อย คำนี้ แปลว่า ดีกว่า ดีกว่า แต่มันเพียงแต่ดีกว่าไม่รู้อะไร
เสียเลย, ดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย เท่านั้นแหละ มันไม่ใช่ดีจริง มันเพียงแต่ว่าดีกว่า
ที่ไม่มีอะไรเสียเลย เพราะว่าสิ่งที่มาช่วยทำให้หายกลัว หายตกใจ หายเจ็บปวดไปหน่อย
หนึ่ง มันก็ดีขึ้นนั้น ดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย ดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย. ไสยะ แปลว่า ดีกว่า
คือดีกว่าที่จะไม่มีอะไรเสียเลย; ฉะนั้น เวทมนต์คาถา รศนํ้ามนต์ ทำอะไรก็ตามพิธี
ไสยศาสตร์นั้น มันก็ดีกว่าที่จะไม่มีอะไรเสียเลย แต่มันจะใช้ได้กับคนปัญญาอ่อนเท่านั้น
แหละ ซึ่งเขาจะยอมรับ.

เข้าใจว่า เคยได้ถูกทำให้สบายใจด้วยไสยศาสตร์กันมาบ้างแล้วทั้งนั้น รทหน้า-
 มนต์บ้าง เป่าบ้าง ลูบปักเป่าอะไรบ้าง มันก็เป็นไปได้ ด้วยจิตใจมันเชื่อ. เมื่อจิตใจ
 มันเชื่อว่ามันจริง นี่ก็มีประโยชน์ มันก็สบายใจได้บ้าง แม้แต่เพียงเอามือลูบไปเท่านั้นแหละ
 มันก็เปลี่ยนความรู้สึก เกิดระบบประสาทต่อต้าน ระวังความปวดขึ้นมาได้, ระวังความ
 ปวดโดยแท้ก็ได้ ไม่มากก็น้อย; แต่ความกลัว ระวังได้มากแหละ ระวังความกลัวได้
 มากที่สุด นี่มันดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย มันก็ค่อยๆ ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมา.

พิธีไสยศาสตร์ มันก็ดีเพียงแต่ว่า ดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย แล้วก็เป็นผู้ที่
 ยังหลบอยู่ด้วยอวิชชา; เมื่อเจริญวัยเต็มที่ ควรจะมีความรู้ถึงว่า กูจะไม่หลงไหลในเรื่อง
 ไสยศาสตร์ หรือความไม่มีเหตุผลโลกก็ตาม. *ความไม่มีเหตุผล เป็นไสยศาสตร์ ความมี
 เหตุผล พิสูจน์ปรากฏชัดอยู่นี้ ก็เป็นพุทธศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์* แล้วแต่ละจะเรียก.

เราโตขึ้น โตขึ้น จะต้องรู้เรื่องนั้นมากขึ้น แล้วก็จะต้องละที่มันเคยเป็นมาแต่
 เด็กๆ มากขึ้น, เมื่อยังเด็กๆ เล็กๆ ก็ต้องการปลอบโยน ต้องการช่วยทำอย่างพิธี ให้สบายใจ
 ให้เบาใจ ตามประสาเด็กเล็ก. แต่โตขึ้นๆ มันจะต้องลดลงๆ ก็มีเหตุผลมากขึ้น, เหตุผล
 มันมากขึ้น รู้จักแก้ไขที่เหตุผลโดยตรงมากขึ้น นั่นคือการละเสียจากไสยศาสตร์ หายอะไรที่
 ดีกว่า ดีกว่า ดีกว่า ยิ่งขึ้นไป จนไม่ต้องพึ่งไสยศาสตร์.

แต่มันก็น่าหัวแหละ ถ้าหากว่าคนปัญญาอ่อนยังมีอยู่ในโลก ไสยศาสตร์ต้อง
 ยังมีอยู่ในโลก, ถ้าคนปัญญาอ่อน ยังมีอยู่ในโลก ไสยศาสตร์เหล่านี้ ยังจะต้องมีอยู่ใน
 โลก ช่วยไม่ได้คอก ไม่ใช่ว่ามันจะเล่าเรียนศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์กันไปได้ทุกคน บางคนก็
 เรียนไม่ได้ ไม่มีโอกาสจะเรียน, มันยังมีปัญญาอ่อนอยู่ มันถูกสอนมาผิดๆ ตั้งแต่เล็กๆ
 ปัญญาอ่อนอยู่; ถ้าคนปัญญาอ่อนยังมีอยู่ในโลก ไสยศาสตร์ยังจะต้องมีอยู่ในโลก. แต่

เราอย่าไปถูกหลอกกะเขาเลย เราตั้งตัวเองออกมาเสียให้ได้ โดยไม่ต้องถูกหลอกด้วยเรื่องอย่างนั้น.

๕. พง

เอ้า, ที่นี้พูดถึง ที่ฟัง ถ้ามีสติปัญญา มีอัมมยตาค้วยแล้ว มันต้อง ฟังตน หรือ ฟังธรรม ฟังธรรมะตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า. ได้สำรวจทั่วพระบาลีทั้งหมดแล้ว มันไม่มีตรงไหนที่ว่า พระพุทธเจ้าท่านได้สอนว่า ฟังท่าน มีแต่สอนว่า ฟังตนคือ ฟังธรรม ธรรมะ ฟังตนคือฟังธรรมะ; ไม่มีตรงไหน ที่สอนว่า จงฟังพระพุทธ จงฟังพระธรรม จงฟังพระสงฆ์. คำนั้นมันเกิดขึ้น เพราะฝ่ายเรา ฝ่ายเราที่ฟังพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ชอบใจแล้วปฏิญาณ พอใจว่าจะฟังพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จนตลอดชีวิต, ๕๑
นี้ฝ่ายเราพูด.

ฝ่ายพระพุทธเจ้าไม่เคยตรัสอย่างนี้ มีแต่ฟังตน ฟังตนคือฟังธรรม *อตุตทปา* มีตนเป็นที่ป *อตุตสรวา* มีตนเป็นที่ฟัง *อนนฺยสรวา* อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่ฟัง *ธมฺมทปา* มีธรรมะเป็นที่ป *ธมฺมสรวา* มีธรรมะเป็นที่ฟัง *อนนฺยสรวา* อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่ฟัง.

ท่านสอนแต่ฟังตน ฟังตน คือปฏิบัติตนให้เป็นธรรม ให้มีธรรมขึ้นมาในตน แล้วธรรมนั้นก็จะ เป็น พง, หรืออีกความหมายหนึ่งว่า ต้องทำด้วยตนเอง การที่จะทำ ให้ธรรมะมีขึ้นมาในตน ต้องทำเองวานคนอื่นทำแทนไม่ได้ จึงเรียกว่าฟังตน ตนต้องทำเอง ทำให้ธรรมะเกิดมีขึ้นมาในตน แล้วธรรมะก็ช่วยให้รอด. ธรรมะคือความถูกต้อง ฟังความถูกต้อง รวมกันแล้วก็เรียกว่า ฟังความถูกต้อง; ฟังตนหรือฟังธรรมะ คือฟังความถูกต้อง คือการกระทำที่ถูกต้อง ทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ทั้งทางใจ.

คำว่าถูกต้อง ถูกต้องนี่คืออะไร? อย่าไปเอาตามพวกปรัชญา *philosophy* บ้าบอ เตียงกันไม่รู้จบ ว่าถูกต้องคืออะไร. ถูกต้องของเราของชาวพุทธ คือ ไม่ทำอันตรายแก่ใครๆ แล้วมันทำให้รับประโยชน์แก่ทุกฝ่าย นั่นแหละถูกต้องแหละ, ไม่ทำให้ใครเสียหายเดือดร้อน แต่ทำให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ นั่นแหละคือถูกต้อง; อย่าไปพิสูจน์ว่าต้องมีหลักอย่างนั้น มีหลักอย่างนี้ ต้องมีเหตุผลอย่างนี้ พวกกันไม่รู้จักจบ บัวยการ.

ฟังตนก็ได้ ฟังธรรมะก็ได้ ฟังความถูกต้องก็ได้, ทำให้ธรรมะเกิด ก็คือ ความถูกต้อง มันเกิดความถูกต้อง มันเกิดธรรม ธรรมะเกิด มันก็เป็นทีฟังแก่ตัวเอง เรียกว่าฟังตน.

ทีนี้ ก็อยากจะให้เลยไปถึงว่า การที่ไม่เห็นแก่ตน นั้น สำคัญมาก. เตียวนี้ เราฟังธรรมะ คือ ฟังตน แต่คำว่าตนในทีนี้ มันตนของธรรมะ ถ้ามีตนของตัวกู มัน เป็นกิเลส อย่าฟังกิเลส อย่าฟังตนของกิเลส ฟังตนของธรรมะ.

เตียวนี้คนเรามัน เห็นแก่ตน กอบโกย เอาเปรียบ เพราะเห็นแก่ตน; อย่างนี้ ไม่เรียกว่าฟังตน มันจะใช้ตนนั่นแหละทำลายตนไปเสียอีก. *ความเห็นแก่ตนมันไม่ใช่การ ฟังตน ฟังตนต้องเห็นแก่ธรรมะ เห็นแก่ความถูกต้อง เห็นแก่ตน คือทำด้วยตนเอง ใน ทางที่ไม่ถูกต้อง;* นี่เรียกว่าการฟังตนนั้น มันต้องถูกต้อง ไม่ใช่ชวนไปให้เห็นแก่ตน จนไม่เห็นแก่ผู้อื่น แล้วก็เอาเปรียบผู้อื่น อย่างนั้นไม่ใช่ฟังตน อย่างนั้นมันเห็นแก่ตน เรียกว่าความเห็นแก่ตน ไม่ใช่การฟังตน.

พอเห็นแก่ตนแล้ว กิเลสเกิดเป็นฝูงเลย ฝูง โลภะ ฝูง โทสะ ฝูง โมหะ, กิเลสจะเกิดมาเป็นฝูง เพราะเห็นแก่ตน ซึ่งกำลังจะทำลายโลก โลกกำลังจะวินาศ เพราะ ความเห็นแก่ตน.

คอมมิวนิสต์ก็เห็นแก่ตน ประชาธิปไตยก็เห็นแก่ตน นอกนั้นก็เห็นแก่ตน เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว; มันพูดกันไม่รู้เรื่อง มันจึงรบกันได้ทุกวัน ตลอดเดือนตลอดปี เวลานี้ในโลกนี้ มีสงครามที่โหดแห่งใดแห่งหนึ่งเสมอ มันพูดกันไม่รู้เรื่อง เพราะต่างคนต่างเห็นแก่ตน. ที่องค์การกลาง องค์การสหประชาชาติ เป็นที่ถกเถียงกันด้วยเรื่องความเห็นแก่ตนทั้งนั้น เห็นแก่ตัวทั้งนั้น.

ความเห็นแก่ตัว เป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัว น่าขยะแขยงที่สุด ไม่ว่าที่ไหน ไม่ว่าปัญหาอะไร มาจากความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น ถนนรก คูคลองรก อะไรเสียหายสูญหายไป ทำลายธรรมชาติ หรือเกิดการเอาเปรียบ เกิดการแย่งชิง เกิดอันธพาล เกิดรบราฆ่าฟันกัน ไม่มีที่สิ้นสุด มันเพราะความเห็นแก่ตัว.

อย่าเอาไปปนกันกับฟังตน ฟังตนนั้นฟังธรรมะ ถ้าเห็นแก่ตัวนี้มันฟังกิเลส มันชอบฟังกิเลส ทำไปตามอำนาจกิเลส มันก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว. พอเห็นแก่ตัวมันก็ได้ทะเลาะกัน ผัวเมียเห็นแก่ตัวเมื่อไร มันก็ได้ทะเลาะกันหรือหย่ากันเลย, พ่อแม่กับลูกก็เหมือนกัน ถ้าเกิดเห็นแก่ตัวขึ้นมาเมื่อไร ก็วิวาทเมื่อนั้น, เพื่อนฝูงก็เลิกกันก็แตกกัน, อะไรก็แตกกัน เพราะความเห็นแก่ตัว. ระวังให้ดี อย่าให้มันมาครอบงำเอา อริชฌานจิตว่า กูจะไม่เห็นแก่ตัว เสีย กูจะฟังตน ฟังธรรมะ ฟังตน. แต่เกี่ยวหน้าว่า กูจะไม่เห็นแก่ตัว ตัวในที่นี้มันเป็นกิเลสเสียแล้ว ตัวมันเป็นกิเลสเสียแล้ว ไม่ใช่ตนของธรรมะเสียแล้ว.

มีความเห็นแก่ตัว แล้วมัน ริษยา, มันเกลียดผู้อื่น มันมีมานะว่า ตัวเป็นอย่างไร ตัวเป็นอย่างไร มันก็ริษยา ผู้ที่จะเสมอตัว หรือดีกว่าตัว มันก็ริษยา. นี่มันก็เกลียดไปเสียหมดแหละ กลัวจะตีเท่าตัว หรือดีกว่าตัว มันจะอิจจาริชยาไปเสียหมด.

จะต้องมีการตั้งมั่นแห่งจิตว่า กูไม่เกลียดใคร กูไม่ริษยาใคร; มีลักษณะสงบ ไม่รัก ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่กลัว ไม่ตื่นเต้น ไม่วิตกกังวล ไม่อาลัยอาวรณ์ ไม่อิจฉาริษยา ไม่หึงไม่หวง; เหล่านี้ ทั้งหมดนี้ไม่มี ไม่มีเพราะว่ามันเป็นความรอนทั้งนั้น, จะดำรงตนชนิดที่สงบเย็น พอใจในความสงบเย็น คือนิพพาน.

นิพพาน แปลว่า เย็น สงบเย็นแห่งจิต, ถ้าจิตถึงความสงบเย็นที่ว่่านั้น ก็เรียกว่า จิตมีนิพพาน ไม่ตาย ไม่ต้องตาย. อย่าเข้าใจว่า นิพพานแปลว่าตาย ตายของพระอรหันต์; นั้นมันสอนผิด ถึงแม้จะสอนอยู่ในโรงเรียน ก็โรงเรียนนั้นสอนผิด ที่สอนว่านิพพานคือความตาย หรือความตายของพระอรหันต์. ความตายของพระอรหันต์ จะมีเรื่องอะไรแก่เรา ก็เป็นเรื่องของพระอรหันต์ไป.

นิพพานไม่ใช่ความตาย นิพพานคือความว่างจากไฟ ว่างจากของร้อน; เมื่อใดจิตถึงอันนั้น เรียกว่า จิตลุถึงนิพพาน. นิพพานแปลว่าเย็น ไม่ต้องตาย จิตสัมผัสได้ อยู่ด้วยความสงบเย็น จนกว่าร่างกายมันจะตาย.

ฉะนั้นเราจะตั้งมั่น สมทานว่า เราจะมีจิตเย็น มีจิตใจที่เย็น, มีชีวิตที่เย็น มีชีวิตที่ประกอบอยู่ด้วยนิพพาน มีชีวิตที่เย็น แม้ว่ามันจะยากลำบาก เราก็จะต่อสู้เอาชนะให้ได้. การที่ขจัดกิเลสออกไป ให้ไม่มีกิเลสรบกวนนี้ แม้ว่ามันจะยากลำบากก็จะต่อสู้, แม้ว่ามันจะอันตราย เหมือนกับช้างตกมัน เราก็จะต่อสู้ เราจะเป็นหมอช้างที่ฉลาด บังคับช้างที่ตกมันได้.

กิเลสของคนหนุ่มสาวเหมือนช้างตกมัน อันตรายและบังคับยาก แต่เจ้าของต้องไม่ยอมแพ้ ต้องบังคับมันให้ได้ เอาชนะมันให้ได้; เราจะอธิษฐานจิตว่า เราจะควบคุมบังคับจิตของเรา ให้อยู่ในร่องในรอยให้จงได้ แม้ว่าจะยากลำบาก เหมือนการที่จะ

บังคับข้างที่ตกมัน. ใครบังคับได้ก็รอดตัว ใครบังคับไม่ได้ ก็ไปดูแลเองก็แล้วกัน อย่า
เอามาพูดเลย.

เราจะบังคับจิตให้อยู่ในอำนาจแห่งความถูกต้อง เราจะมีจิตคงที่ ไม่ให้จิตมัน
ตื่นเต้น ระวังไปตามสิ่งแวดล้อม. เรื่องนี้เร้นลับมากนะ ความตื่นเต้นนี้ ความรัก ความ
โกรธ ความเกลียด ความกลัว ไม่ลึกลับ.

๖. ความตื่นเต้น

ความตื่นเต้นมันลึกลับอยู่ที่ว่า คนมันชอบ คนมันรัก ทั้งที่ไม่มีประโยชน์
นอกจากมันตื่นเต้นเสียเวลาเปล่า ๆ; ชอบคุยการต่อสู้ หรือการเล่น หรือการอะไรที่มัน
ทำให้เกิดความตื่นเต้น: เช่นชอบไปคุยมวยให้ใจตื่นเต้น พอใจในการที่ใจมันตื่นเต้น,
ไปคุยกีฬา ตื่นเต้น ยิ่งพวกของตัวแข่งขันด้วยยิ่งตื่นเต้น, ไปคุยการเล่นกล เล่นกลที่น่า
ตื่นเต้น แพงมาก; มีคนช่วยเอามาฉายให้ดูที่นี้ กีฬาที่เอามาจากกวางเจาเมืองจีน ที่ว่า
ตัวค่าเข้าดูชั้นต่ำสุด ๓๐๐ บาท เขาเอามาช่วยฉายให้ดู จริง ๆ มันก็น่าตื่นเต้น.

เราไปตื่นเต้นให้มันโง่งทำไมเล่า ไม่ต้องตื่นเต้นดีกว่า; ไปคุยฟุตบอลให้มัน
ตื่นเต้น ชื่นลง ใจুবวาบชื่นลงไปตามฟุตบอล ที่มันจะแพ้มันจะชนะ มันจะได้ประโยชน์
อะไร. อย่าไปคุยฟุตบอลให้มันหลอกให้ตื่นเต้น ไปคุยฟุตบอลให้เห็นความจริง, ให้
เห็นความจริงว่า คนเล่นฟุตบอล นึกก็หา นั่นเห็นแก่ตัวทุกกระเบียดนิ้ว จริงหรือไม่จริง?
ฟุตบอลชุกไหน กีฬาชุกไหน ที่ผู้เล่นไม่มีความเห็นแก่ตัว มีไหม? ผู้เล่นมีแต่คอยจ้อง
ที่จะเอาเปรียบ จ้องที่จะเอาเปรียบ จ้องที่จะเอาเปรียบ เห็นอยู่ชัด ๆ แล้วมันก็เอาเปรียบ
แล้วมันก็ถูกลงโทษ ถูกโทษ มันน่าตื่นเต้นอะไร.

ถ้าจะไปดูให้ได้ประโยชน์ ไปดูฟุตบอล ไปดูแข่งขันกีฬา ไปดูคนที่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวอยู่ทุกกระเบียดนิ้ว นั่นแหละ; แล้วเราจะได้เกลียด เกลียดความเห็นแก่ตัว เราจะได้เลิกมันเสีย, เราจะได้เลิกเห็นแก่ตัวเสีย อย่างนี้ดีกว่า จะคุ้มค่าสรวงศ์ที่ไปเสียค่า ผ่านประตู. ถ้าไปดูเพื่อให้ความตื่นเต้น ๆ มันโง่ คนโง่ไม่ได้อะไรคุ้มค่าผ่านประตู ที่เสียเข้าไป ไปดูให้เกิดตื่นเต้น ตื่นเต้นเหน้อยหอบไปตามที่เขาเล่น มันไม่ถูก.

อธิฐานจิตว่า ฉันจะไม่ถูกหลอกหลวง ด้วยสิ่งทำให้เกิดการตื่นเต้น ไม่ตื่นเต้น ไม่ยอมตื่นเต้น เพียงเพื่อความตื่นเต้น. กิจกุศล ความตื่นเต้นเหน้อยไหม เหน้อยไหม? มันเหน้อยยิ่งกว่าเหน้อย จิตใจที่ตื่นเต้น มันเหน้อยยิ่งกว่าเหน้อย; ไปดูให้เกิดความตื่นเต้น แล้วเสียสรวงศ์ด้วย.

เราไปดูให้เห็นว่า นี่มันเป็นคนเห็นแก่ตัวมาประชันกัน เพื่อใช้ความเห็นแก่ตัว ต่อสู้กัน อย่างนี้ยังจะได้ประโยชน์ จะได้ละกิเลสได้. ฉะนั้น อย่าพ่ายแพ้แก่ความตื่นเต้น จนหลงที่จะให้มันเกิดความตื่นเต้น ต้องใช้เงินแพง ๆ ไปที่นั่นที่นี่, ไปดูนั่นดูนี่, กินนั่น กินนี่, ทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ เพียงแต่ให้มันเกิดความตื่นเต้น.

ความที่ไม่เกิดความตื่นเต้นนี้ เขาเรียกว่าอตั้มมยตา อตั้มมยตา: ความคงที่ อยู่ในความถูกต้อง คืออยู่เหนืออิทธิพลของสิ่งยั่ววนทั้งหลาย. เราจะไม่ตื่นเต้น สิ่งที่ทำกันเพียงเพื่อให้เกิดความตื่นเต้น ฟุตบอลหรือกีฬานิกไหนก็ตาม เราจะไม่ไปดูเพียง เพื่อให้มันเกิดความตื่นเต้น.

เดี๋ยวนี้ขอบอกว่า ในวงกีฬาทั้งหลายทั่วโลก มันมีแต่คนที่เห็นแก่ตัวทั้งนั้น ที่มันจะจ้องเอาเปรียบด้วยความเห็นแก่ตัว จะเป็นมวยก็ตาม ฟุตบอลก็ตาม อะไรก็ตาม โอกาสที่คนเห็นแก่ตัว จะใช้ความเห็นแก่ตัวได้เปรียบผู้อื่น แล้วได้ชื่อว่าชนะ ชนะ ชนะ.

ไม่มีความเป็นธรรม ไม่มีน้ำใจนักกีฬา ในสนามกีฬานั้นแหละ ยิ่งไม่มีน้ำใจนักกีฬา นอกสนามกีฬา ยังหาพบความเป็นน้ำใจนักกีฬา; พอได้ลงไปเล่น เล่นอยู่ในสนามกีฬาแล้ว มันไม่มีความเป็นนักกีฬา มีแต่จะเอาเปรียบ จ้องที่จะเอาเปรียบ หาโอกาสที่จะกดโกง. เขาไม่ได้เล่นกีฬาเพื่อแสดงน้ำใจนักกีฬา เขาเล่นกีฬาเพื่อเอาชนะ ชนะหรือแพ้ ไม่เพื่อแสดงน้ำใจนักกีฬา, นี่ขอพูดทำทายเป็นนัย เลยขอบเขตไปหน่อยว่า ในสนามกีฬาไม่มีความเป็นนักกีฬา หรือความมีน้ำใจนักกีฬา มีแต่คนเห็นแก่ตัว กอຍจ้องที่จะเอาเปรียบให้ได้ ชนะ ชนะ ยกมือขึ้นเป็นผู้ชนะ.

นี่เราอย่าไปหลงเข้ามันเลย อย่าไปหลงเข้ามันเลย สนามมวยก็ตี สนามกีฬา ก็ตี กายกรรมก็ตี อะไรก็ตี ที่มันเพื่อความตื้นตันนั้น ระว่างเถอะ. เราจะเห็นว่า มัน เช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง มันเช่นนั้นเอง ไม่ตื้นตันอะไร; เราจะไปตื้นตันทำไม ให้เหนื่อย ต้องการจะทำอะไรก็ทำซิ ไม่ต้องให้มันตื้นตัน.

ถ้าจะตื้นตันกันบ้าง แล้วก็ให้มันถูก ถูกต้องว่ามันมีค่าที่น่าตื้นตัน แล้ว ความตื้นตันนั้น ไม่ทำให้เสียเวลาเปล่า. พูดแล้วนะ ว่ากุมวย จูกีฬา กูกายกรรม มันมี แต่ความตื้นตันเสียสตรงค์; ความตื้นตันที่น่าตื้นตันและไม่เสียสตรงค์ คือความตื้นตัน ที่ว่า ละกิเลสได้. ใครละกิเลสได้ ฤๅเถอะ มันน่าตื้นตันที่สุด น่าบูชาเสียด้วย แล้วไม่ต้องเสียสตรงค์ด้วย. ทำไมไม่ตื้นตันทางอย่างนี้ ที่น่าอัศจรรย์ที่สุด น่าตื้นตันที่สุด ก็คือการละกิเลสได้ ซึ่งทำได้ยากที่สุด.

ขอให้ตื้นตันกันมาในทางนี้แหละ เราจะมีจิตคงที่ กงที; นี่เป็นอย่างนี้ก็เป็นซิ จันไม่ตื้นตัน, นี่เป็นอย่างนี้ก็เช่นกัน จันไม่ตื้นตัน. แต่ถ้าว่าสิ่งใดมีประโยชน์ ทั้ทุกซึ่ได้ จันก็เอาด้วยก็แล้วกัน ไม่ต้องตื้นตันให้จิตใจมันเหนื่อย จิตใจมันเหนื่อย เพราะความตื้นตัน.

สรุปความว่า ไม่ท้อใจ ไม่เสียใจ ไม่หัวเราะ ไม่ร้องไห้ มีจิตใจคงที่ เห็นว่า มันเป็นเช่นนั้นเอง มันเป็นเช่นนั้นเอง ตามกฎของธรรมชาติ เช่นนี้เอง, โดยกฎของธรรมชาติบังคับอยู่เช่นนั้นเอง. ฉะนั้นฉันมีจิตใจที่ ไม่หัวเราะไม่ร้องไห้ ไม่ท้อใจและไม่เสียใจ นั่นแหละคือยอดสุดของความสงบสุข สงบสุขตามหลักพระพุทธศาสนา.

ฉันจะไม่เป็นทุกข์ให้ละอายแมว, ไม่เป็นทุกข์ให้ละอายแมว; พวกกันให้เห็นง่าย ๆ แมวไม่เป็นทุกข์ คนเป็นทุกข์ คนก็ควรจะละอายแมว ถ้าเป็นทุกข์ขึ้นมา มองดูแมวซิ แล้วมันจะละอายแมว แล้วหายเป็นทุกข์. ควรจะอธิษฐานจิต กำหนดตัวเองว่า จะไม่เป็นทุกข์ให้ละอายแมว.

หัวใจเพชร

เอ้า, พวกกันที่ สรุปความว่า ฉันทจะมีหัวใจเป็นเพชร มีหัวใจเพชร, นี่อุปมานะ เพชรนี้มันแข็ง ตามที่เราเรียนกันในทางวิทยาศาสตร์ รู้กันแล้ว ว่าแข็งเท่าไร มันตัดสิ่งอื่นได้ แต่สิ่งอื่นตัดเพชรไม่ได้ พวกกันง่าย ๆ อย่างนี้; เพชรแข็งจนตัดได้ทุกอย่าง แต่สิ่งอื่นทั้งหลายมันตัดเพชรไม่ได้.

เดี๋ยวนี้ฉันจะมีหัวใจที่เป็นเพชร จะตัดปัญหาทั้งหมดออกไปได้ แต่ไม่มีอะไรจะมาทำให้เกิดปัญหา, ฉันทจะมีหัวใจที่เป็นเพชร ไม่มีอะไรมาเซ็ด หรือมาตึง หรือมาผลัก หรือมาจับตัวอะไรได้, มีหัวใจเป็นเพชร.

ที่ต้องอุปมาให้พวกฝรั่งฟัง เขาฟังไม่ค่อยถูกเรื่องหัวใจเป็นเพชร อศัมมยตานี้ ต้องอุปมาให้เขาฟังว่า หญิงสาวคนหนึ่งมีอศัมมยตาในจิตใจ หัวใจเป็นเพชร ให้พวกชายเจ้าชู้ที่ฉลาด ๆ มาสักฟุ้งหนึ่ง ก็เกี่ยวเขาไม่สำเร็จ เพราะเขามีหัวใจเป็นเพชร. ความหมายเป็น

อย่างนั้น ไม่ใช่ว่าเป็นคนบัญญัติอ่อนบ้าง บอๆ ไม่ใช่, เป็นคนฉลาด รอบรู้ถึงที่สุด จนถึงกับหัวใจเป็นเพชร ให้ชายเจ้าชู้เกี้ยวเก่งมาต้งฝูงหนึ่ง ก็จะเกี้ยวผู้หญิง คนที่มีจิตใจ เป็นเพชรไปไม่ได้ เรียกว่ามี อศัมมยตา. ถึงฝ่ายตรงกันข้ามก็เหมือนกัน ถ้าผู้ชาย, ชาย หนุ่มคนหนึ่ง มีจิตใจเป็นเพชร เป็นอศัมมยตา ให้หญิงสาวสวยมาเป็นฝูงๆ ก็ลากคอเขาไป ไม่ได้ ต่อให้นางฟ้า, เฮ้, ให้นางฟ้ามาต้งฝูง ก็ลากคอเขาไปไม่ได้.

หัวใจเป็นเพชร ก็คืออะไรๆ มาตัดไม่ได้ มาปรุแงไม่ได้ มาคังไปไม่ได้ ตึงมาก็ไม่ได้ จับกดไว้ตรงนั้นก็ไม่ได้; มันอยู่เหนืออำนาจของสิ่งทั้งปวง ไม่มีอะไรมา ทำให้ผิดไปจากความเป็นอย่างนั้นไปได้ มันคงความเป็นเพชรไว้อย่างนี้.

ฉะนั้นลองคิดดู ยวชนคนหนุ่มสาวทั้งหลาย มีจิตใจเป็นเพชร แล้วมันจะทำ ผิดได้อย่างไร มันจะมีแต่ความถูกต้อง ประสพผลอันยิ่งๆ ขึ้นไป. ถึงแม้ลูกเด็ก ๆ ทั้งเด็ก เล็กเด็กทารกก็ดี เด็กโตหน่อย เช่นขนาดเป็นกุมารก็ดี ถ้ามีจิตใจเป็นเพชร แล้วมันก็อยู่ใน ร่องรอย มันอยู่ในร่องรอย, แล้วจะสามารถไม่โกหก ไม่อะไรทุกอย่างที่ไม่ควรจะทำ, จะทำให้พ่อแม่สบายใจ, ทำให้การเรียนเป็นไปด้วยดี ไม่มีใครจะดูหมิ่นดูถูกได้, ไม่มีผี ทั่วไหนจะมาหัวเราะเยาะคนที่มีความจิตใจเป็นเพชรได้.

ขอให้เข้าใจเองก็แล้วกันว่า บรรดาลักษณะที่กล่าวมาแล้วนี้ คนที่มีหัวใจเป็น เพชรนี้ เขาชนะได้ ไม่มีพ่ายแพ้แก่สิ่งใด เปรียบได้กับว่าเพชรแล้วมันตัดทุกสิ่ง แต่ไม่มี สิ่งใดมาตัดเพชร.

เขาจะสรุปความว่า ที่กล่าวมานี้ ยืนยันว่าแม้ลูกเด็ก ๆ ลูกเด็ก ๆ ก็อาจจะฝึกได้ คือฝึกอย่างทีกล่าวมาแล้วนั้นแหละ คือฝึกอศัมมยตา แล้วมีได้และใช้มันได้. มี อศัมมยตา

แล้วใช้คัมภีร์ครอบหมดยุทธทุกอย่าง ที่กว่าเขวอนตะกรุดสัก ๒-๓ กิโลให้คอหัก ก็คัมภีร์ครอบอะไรไม่ได้ มีอศัมมยคาถ์เดียวจะกุมได้ กุมได้หมด.

ถ้าใครเอาพระพุทธรูปมาเขวอนคอ แล้วเข้าใจเสียใหม่ว่า นี่สัญลักษณ์ของอศัมมยตา ถ้ามีฉนั้นจะกลายเป็นไสยศาสตร์ไปไม่ทันรู้. ความคงที่ปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้, ของในมนุษยโลกล่องลงเขาไม่ได้, ของในสวรรค์ ของเทวโลก พรหมโลกก็มาล่องลงเขาไม่ได้ เขาชนะเสมอไป นี่จิตใจเป็นอศัมมยตา.

เด็กคนไหนได้รับการฝึกฝนอบรม ให้มีอศัมมยตา โดยพ่อแม่ที่ฉลาดแล้ว เด็กคนนั้นจะไม่มีปัญหาใดๆ, จะเป็นเด็กที่มีบุญ มีบุญกุศลมากที่สุด จะมีแต่ความเจริญ ความสงบเย็น แม้จะยังไม่ถึงระดับพระอรหันต์ แต่เขาก็เดินตามพระอรหันต์ไปแน่นอน. ถือว่าเป็นหลักการใหญ่ หลักการใหญ่ หลักการทั่วไปสำหรับมนุษย์ ที่จะเจริญออกมาไปตามทางของธรรมะแล้ว ขอให้มืออศัมมยตาเกิด.

หวังว่า พ่อแม่หรือผู้ที่จะเป็นพ่อแม่ ศึกษาให้ดีๆ แล้วอบรมลูกเด็กๆ ให้ดำเนินชีวิตดำเนินตน ไปตามทำนองคลองธรรมของอศัมมยตา ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นแหละ; อาตมาถือว่าเป็นยอดสุดของความเป็นพุทธบริษัท ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา.

เรื่องวันนี้มีเท่านั้นแหละ ก็จะพูดว่า อศัมมยตาสำหรับเด็กๆ และยุวชน. พวกทารกก็ยังอบรมได้ ให้มีความเข้มแข็ง ให้มีความมั่นคง มาตามลำดับ; แม้แต่จะรักพ่อแม่ กตัญญูต่อพ่อแม่ ซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่อย่างไม่หวั่นไหวเลย นี่ก็คือ อศัมมยตา. ลูกเด็กๆ เล็กๆ ก็ทำได้, โตขึ้นมาก็ยิ่งทำได้มากขึ้นๆ. จนกระทั่งเป็นรุ่นหนุ่ม ก็ทำได้มากขึ้นเพื่อตัวเอง โดยตัวเอง เพื่อตัวเองมากขึ้นๆ.

ในที่สุดก็จะไปเข้ารูปเข้ารอยของพระอรหันต์ ละไปตามลำดับ ละไปตามลำดับ ละสิ่งที่สวยงามเอรีคอร้อยหอมหวาน ที่เรียกว่ากามธาตุ ธาตุที่เป็นกาม เรื่องเพศเรื่องอะไร ก็อยู่ในพวกนี้ เสียได้; จะได้ละกามธาตุเสียได้ แล้วไปสู่รูปธาตุ ไม่มีกามเป็นรูปบริสุทธ์, แล้วก็ละเสียอีกทีหนึ่ง ละรูปธาตุนั้นเสียได้ ไปสู่อรุธธาตุ มันก็สูงสุดของฝ่ายที่เป็นโลก เป็นภพ เป็นชาติ เป็นวัฏฏสงสาร, ละอรุธธาตุเสียอีกทีหนึ่ง ก็เป็นนิโรธธาตุ เป็นพระอรหันต์.

เขาละ เป็นอันว่า อาตมาขอยืนยันว่า เรื่องอตัมมยตาควรมี ควรจะ สอน ควรจะฝึก ควรจะใช้ แม้สำหรับลูกเด็ก ๆ. ขอยืนยันประโยชน์ของมัน อย่างนี้, และขอชี้ทางว่า จะช่วยทำประโยชน์ ให้กับลูกเด็ก ๆ ได้ถึงอย่างนี้. ขอให้ท่านทั้งหลายทั้งปวง จงเอาไปคิดนึกศึกษา ให้เข้าใจแล้วใช้ให้เป็นประโยชน์ ให้สุดที่จะทำได้ ด้วยกัน จงทุก ๆ คนเถิด.

การบรรยายในวันนี้ สมควรแก่เวลา และหมดแรงที่จะพูดต่อไปอีก จึงขอยุติ การบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรมที่เป็นคณสาธยายพร้อม กัน ฟังแล้วส่งเสริมให้เกิดกำลังใจ ในการที่จะปฏิบัติธรรมะให้สูงขึ้น สืบต่อไป ณ กาลบัดนี้.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๖ —

๖ พฤษภาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตาทั้งเพื่อชาวบ้านและชาววัด

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงบรรยายในชุด อตัมมยตา ต่อไปอีก ตามที่เห็นว่า ควรจะนำมาบรรยายให้ครบทุกแง่ทุกมุมที่เกี่ยวข้องกัน. หัวข้อบรรยายในวันนี้มีชื่อว่า อตัมมยตาทั้งเพื่อชาวบ้านและชาววัด.

ขอให้ท่านสนใจฟังให้ดี ในที่นี้ขอยืนยันว่า อตัมมยตาจำเป็นที่จะต้องมี ต้องใช้ ทั้งแก่ชาวบ้าน และชาววัด คนมักจะเข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ชาวบ้าน กับชาววัดเดินกันคนละทิศทาง จะมีอะไรที่ไม่เหมือนกัน ที่แตกต่างกัน; แต่ในที่นี้ขอ ยืนยันว่า จะว่าอะไรก็ตามใจเถอะ แต่จะยืนยันว่า การมีอตัมมยตาสูงส่งนี้ จะต้องมีความ เกี่ยวกัน ทั้งชาวบ้านและชาววัด.

ท่านทั้งหลายจะต้องมองให้เห็นว่า อศัมมยตา อศัมมยตา ที่มีแล้วเป็นพระอรหันต์ ไม่ใช่ว่ามันจะแสดง หรือว่าจะ เป็นปฏิบัติแก่ชาวบ้าน, *ธรรมะสำหรับความเป็นพระอรหันต์* ก็เอามาใช้แก่ชาวบ้านได้ เป็นการกำจัดปัญหาและความทุกข์ได้ และเป็น การเตรียมตัวเดินตามรอยพระอรหันต์.

ความหมดกิเลส คือจุดหมายปลายทางของทุกชีวิต

ถ้าใครเข้าใจเรื่องชีวิตนี้ดี ก็ย่อมจะรู้อยู่แล้วว่า ชีวิตนี้มันไปจบที่เป็นพระอรหันต์ ด้วยกันทั้งนั้นแหละ; ถ้ายังไม่ถึงความ เป็นพระอรหันต์ มันยังไม่จบ มันจะต้องคั่นร่นต่อไป, มันจะวกไปวกมา สายไปสายมาอย่างไรก็ตามใจ ในที่สุดมันต้องไปจบ ที่ความเป็นพระอรหันต์.

ที่นี้ชาวบ้านยังไม่เป็นพระอรหันต์ แต่ถ้าว่าสายไปให้ถูกทาง มันก็จะไปสู่จุดหมายปลายทางได้เร็วเข้า; และอย่าเข้าใจว่า มันจะเป็นข้าศึกหรือเป็นอุปสรรค มันจะช่วยให้เป็นชาวบ้านที่ดี ที่มีความสงบเย็น, มันเป็นเสมือนหนึ่ง *เดินตามพระอรหันต์* แล้วก็มีชีวิตที่เยือกเย็น หรือมีนิพพานน้อย ๆ เป็นรางวัล ไปพลาง ๆ ไปเรื่อย ๆ ไม่เป็นอุปสรรค ข้าศึกแก่ความเจริญ แม้ของชาวบ้าน.

แต่ก็มีบางคนเห็นว่า ไม่ได้ มันเป็นคนละเรื่อง คนละทิศ คนละทาง เอาเรื่อง ของพระอรหันต์มาเกี่ยวข้องด้วย มันก็เป็นเรื่องบ้าไปเสียเลย, หรือว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก เหมือนขนมปัง โดยเฉพาะทานเนยทั้งสองด้าน จนไม่รู้ว่าจะจับอย่างไร, หรือว่าขนมอะไร ก็เหมือนกันแหละ ถ้าทานเข้าไปเสียทั้งสองหน้า มันก็ไม่ว่าจะจับอย่างไร นี่ก็คิดว่าไม่ได้ ต้องเอาทีละอย่าง.

ที่จริงมันไม่เป็นเช่นนั้น มันปรับปรุงกันได้, ถ้าทำให้มันมีสองอย่างพร้อมกัน ก็เอาเป็นว่า เหมือนขนมที่เขามีสั้ตรงกลาง มีเนื้อ ๒ ข้าง อย่างที่เขาเรียกว่าแซนคั้วิช มันมีขนาด ๒ ข้าง ทั้ง ๒ ข้างอย่าให้เหมือนกันสิ มันก็ยิ่งอร่อยมากไปกว่าที่ ๒ ข้างมันเหมือนกันเสียอีก; อย่าให้ ๒ ข้างมันเหมือนกัน เป็นแซนคั้วิชที่ผ่าประกบมันคนละอย่าง หรือขนมปังคนละชนิด, อย่างนี้ก็ไม่ว่ามันจะซั้ซั้ซั้อะไร.

เราจะจัดให้ชีวิตนี้ เป็นการตั้งต้นเดินทาง ที่มันคง มีอะไร ๆ ครอบถ้วน มีความเย็นในระดับใดระดับหนึ่ง เป็นรางวัลไปตลอดเวลา, มันจะเป็นการเจริญที่ติดต่อกันไป เหมือนหน่อไม้ที่มันงอกออกมาทีแล้ว มันจะเจริญติดต่อกันไปตลอดเวลา แล้วมันก็มากขึ้น ๆ ให้มันยาว ๆ ออกไปอย่างถูกต้อง.

ฉะนั้น อย่าได้เข้าใจไปว่า ธรรมะเพื่อพระนิพพานนั้น มันขวางความเจริญของชาวบ้าน; ขอให้มองลึกจนถึงกับว่า จะเป็นชาววัดหรือชาวบ้าน มีกิเลสเหมือนกันทั้งนั้น. โลภะ โทสะ โมหะ ของชาวบ้านหรือของชาววัดมันเหมือนกัน มันมาจากอวิชชาทั้งนั้น, แล้วความทุกข์ เช่น ความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความไม่ได้ตามที่ต้องการ ความยึดมั่นถือมั่นโดยอุปาทาน มันเหมือนกันทั้งนั้นแหละ ไม่ว่าจะมีความทุกข์ของชาววัด หรือเป็นความทุกข์ของชาวบ้าน.

มันต่างกันที่ตรงไหน? มันต่างกันตรงที่ว่า มันหยาบหรือละเอียดกว่ากันเท่านั้นเอง แต่โดยเนื้อหามันแล้ว มันก็เป็นเรื่องเดียวกัน; จะต้องลดอำนาจของกิเลส จะต้องกำจัดกิเลส จะต้องมีความหมดกิเลส เป็นจุดหมายปลายทาง.

เพราะชาวบ้านมีเรื่องผูกมัดรัดรั้งรุงรังมาก จึงต่างจากชาววัดที่ว่าไม่มีเรื่องผูกมัดรัดรั้งน้อย, ถ้าจะเปรียบกับคนเดินทาง คนหนึ่งหยาบมาก หนักจนแทบจะเดินไม่ไหว

คนหนึ่งมันเดินตัวเปล่าหรือถือของนิดเดียว มันก็เดินไปได้สะดวก แต่แล้วมันก็ต้องไปทางเดียวกัน มีจุดหมายปลายทางอย่างเดียวกัน.

นึกดูให้ตีมันจะน่าหัว ชาวบ้านนี่เขาถือเรื่อง สะสม ๆ เพิ่มเติม ๆ ชาววัดก็ถือเป็นเรื่อง สลัดออก ปล่อยวาง สลัดทิ้ง; มันต่างกันอย่างนี้ ทั้งที่ว่ามันมีความทุกข์เหมือนกัน มีกิเลสเหมือนกัน.

ชาวบ้านก็หมายความว่า มีวิชชามิจฉาทิฏฐิอะโรมาก มีแต่จะยึดถือมากออกไป ให้มากขึ้น ๆ เดินไปเท่าไรก็ยังเก็บใส่ เก็บมาใส่เพิ่มมากขึ้น ไม่ใช่ปลดทิ้ง ปลดทิ้ง, นี่ก็เป็นชาวบ้านที่มากเดินไป. แต่ถ้าเป็นชาววัด เปรียบเสมือนเดินไปพลาง โยนทิ้งไปพลาง โยนทิ้งไปพลาง ก็เบาเข้า ๆ เบาเข้า.

ชาวบ้านเดินไปพลาง พบอะไรเก็บมาใส่เข้าอีก เก็บมาใส่เข้าอีก จนจะเดินไม่ไหว จนบางทีก็ล้มตายอยู่ตรงนั้น เพราะการที่มันไม่รู้จักสลัดหรือปล่อยวางกันเสียเลย, แต่มันก็หกล้มไม่พ่นที่มันไม่มีทางอื่น ไม่มีทางไหนที่จะไปแยกกันได้, มันไปสู่ที่เดียวกันทั้งนั้น ไปสู่ที่หมดทุกข์ หมดภาระ ปล่อยวางสิ้นเชิงด้วยกันทั้งนั้น.

ฉะนั้น ถ้ามีความรู้เรื่องอัตถ์มยตา มันก็จะเดินทางได้ดีกว่า แล้วมันก็จะปลดทิ้ง ปลดทิ้งไปได้มากกว่า แล้วมันจะไม่เที่ยวไปคว้าเอาสิ่งที่ไม่จำเป็นเข้ามาเพิ่มเติม เพิ่มเติม เพิ่มเติม. จึงเป็นการสมควรที่ว่า ทั้งชาวบ้านและชาววัด จะต้องรู้จักใช้ธรรมะสูงสุด ก็อัตถ์มยตา เป็นที่พึ่งเป็นที่อาศัย เป็นเครื่องมือเป็นอะไรแล้วแต่จะเรียก; ดังนั้นจึงขอยืนยันว่า อัตถ์มยตาเป็นสิ่งที่ต้องใช้ด้วยกัน ทั้งชาวบ้านและชาววัด.

ทรัพย์สินของชาวบ้านและชาววัด

อยากจะชี้ให้เห็นความที่มันเหมือนกัน หรือมันคล้ายกัน ในความหมายส่วนลึกอีกอย่างหนึ่ง ขอให้คอยฟังให้ดีๆ; ชาวบ้านกับชาววัด เราแบ่งคนเป็น ๒ พวก เป็นชาวบ้านกับชาววัด, ชาวบ้านคือคฤหัสถ์ ชาววัดคือบรรพชิต.

คฤหัสถ์ คฤหัสถ์ แปลว่าผู้อยู่เรือนหรือผู้ครองเรือน ก็มีเรือนสำหรับอยู่ครองสำหรับจะต้องจัดการ; ส่วนคำว่า *บรรพชิต ปุพฺพชฺชา* หรือ *ปุพฺพชิต* นี้ แปลว่า เว้นหมค ปล่อยหมค เลิกหมค แต่แล้วมันก็ยังมีความหมายอะไรบางอย่างเหมือนกัน ขอให้ฟังให้ดีๆ.

ผู้ครองเรือนเป็นฆราวาส เป็นคฤหัสถ์ ต้องแสวงหาทรัพย์สินสมบัติ, แล้วต้องรู้จัก ใช้ ทรัพย์สินสมบัติอย่างถูกต้อง, แล้วต้องรู้จัก รักษาทรัพย์สินสมบัติ กระทั่งทำให้มันพอกพูนงอกงามมากออกไป, แล้วยังจะต้องรู้จัก สงเคราะห์เพื่อนบ้าน ด้วยทรัพย์สินสมบัติของตน. นี่เป็นคฤหัสถ์แท้ๆ ก็ยังต้องหาทรัพย์สิน ต้องใช้ทรัพย์สิน ต้องรักษาทรัพย์สิน ต้องสงเคราะห์ด้วยทรัพย์สิน.

ที่นี้ที่เป็นบรรพชิต เป็นบรรพชิต มันเหมือนกันตรงไหน? บรรพชิตก็ต้อง หา ทรัพย์สิน แต่เป็นทรัพย์สินที่สูงขึ้นไปกว่า จึงเรียกว่าหา อริยทรัพย์สิน หรือหา ธรรมะหาธรรมะ; ชาวบ้านแสวงหาเงินทอง ข้าวของธรรมดา ชาววัดก็หาธรรมะเหมือนกับเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง. แล้วก็ต้องใช้ ธรรมะ เหมือนกับที่ชาวบ้านเขาใช้ทรัพย์สินนั้นแหละ, แล้วก็ต้อง รักษาเหมือนกัน แม้ทรัพย์สินธรรมะก็ต้องรักษา ไม่รักษามันก็หมค หรือไม่เจริญไม่งอกงาม, แล้วก็ยังจะต้อง สงเคราะห์เพื่อนบ้านเรือนเคียง ด้วยทรัพย์สิน คือธรรมะอีกนั่นเอง.

เห็นไหมมันทำเหมือนกันทั้ง ๔ ความหมาย ก็เป็นทรัพย์เหมือนกัน แต่เป็นทรัพย์คนละชนิด: อันหนึ่งเป็นทรัพย์ธรรมดา ธรรมดาที่สุด, อันหนึ่งเป็นทรัพย์ที่ดีกว่าธรรมดา สูงกว่าธรรมดา เหนือกว่าธรรมดา. พุศกันอย่างนี้ก็ได้ ชาวบ้านก็เอาทรัพย์ทางวัตถุร่างกาย วัตถุ พัสตุ สิ่งของ, ชาววัดก็เอาทรัพย์ทางจิต ทางวิญญาณที่ละเอียด ๆ ขึ้นไป.

ดูให้ดีๆ ทั้งสองพวกนี้จะต้องหาทรัพย์, จะต้องใช้ทรัพย์เพื่อความสุข, จะต้องรักษาทรัพย์ และทำให้ทรัพย์เจริญงอกงาม, แล้วจะต้องใช้ทรัพย์นั้น แบ่งปันช่วยเหลือเพื่อนฝูง โดยจะยกเว้นไม่ได้ ยกเว้นไม่ได้. เหมือนกันอย่างนี้ เหมือนกันอย่างนี้ ไม่ว่าจะเป็นชาววัด หรือจะเป็นชาวบ้าน ต้องมีการหา สิ่งที่มีนเหมาะสมกับอัตภาพ ต้องใช้ต้องรักษา ต้องแบ่งปัน.

กล่าวโดยอาการสั้น ๆ ก็กล่าวว่า ต้องหา ต้องใช้ ต้องรักษา แล้วต้องแบ่งปัน ชาวบ้านก็ทรัพย์ชั้นต่ำ ชาววัดหรือบรรพชิตก็ทรัพย์ชั้นสูง จะเรียกว่าต่างกันหรือเหมือนกัน ลองคิดดูให้ดีๆ.

อาตมาอยากพูดว่ามันเหมือนกัน เพียงแต่ว่า สูงต่ำกว่ากัน มันเป็นลักษณะเดียวกัน ไปทางเดียวกัน อะไรในความมุ่งหมายอย่างเดียวกัน เพียงแต่มันสูงหรือต่ำกว่ากัน มันก็ใช้ธรรมะร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ อติมมยตา ที่ว่าเป็นธรรมะสูงสุดไม่มีอะไรสูงสุดไปกว่านี้.

เวลานี้เรากำลังพูดกันเรื่องอติมมยตา ให้ครบถ้วนในทุกแง่ทุกมุม.

สรุปไว้ที่หนึ่งก่อนว่า ชาวบ้านรู้จักใช้อติมมยตา ให้ถูกกับฐานะของชาวบ้าน ก็จะเป็นชาวบ้านที่เย็น ชาวบ้านที่มีชีวิตเย็น มีชีวิตที่ไม่กตเจ้าของ. บางคนอาจ

จะไม่เคยฟังก็ได้ว่า ชีวิตชนิดที่ไม่กักเจ้าของ มันเป็นอย่างไร, หรือ ทรัพย์สินสมบัติที่ไม่กักเจ้าของ นั้นเป็นอย่างไร, หรือ ความดีชนิดที่ไม่กักเจ้าของ นั้นมันเป็นอย่างไร?

ชีวิตที่กักเจ้าของ

บางคนอาจจะไม่เชื่อนะ ถ้าว่าความดีๆ ความดีที่ไม่ต้องกักเจ้าของ? แต่ มันก็ตายไปไม่รู้กี่คนต่อกี่คนแล้ว ความดีนี้; ความดีที่มันไม่รู้จักจักไม่รู้จักทำ มันก็ กักเจ้าของ ทรัพย์สินสมบัติที่ไม่รู้จักจักจักทำ ไม่รู้จักรักษา มันก็กักเจ้าของตายไปแล้วก็คน.

ฉะนั้น จะรวมทั้งหมดเรียกว่า **ชีวิตชนิดที่กักเจ้าของ** มีแต่ความเจ็บปวด รวดร้าวทนทุกข์ทรมาน ออกชื่อให้ฟังจนรำคาญหู: **ความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้น ความวิตกกังวล ความอาลัยอาวรณ์ ความอิจฉาริษยา ความหวง ความหึง** เหล่านี้; ลองดูชุกักเจ้าของหรือไม่กัก ลองมีสิ่งเหล่านี้ดูเถิด กักเจ้าของหรือไม่กัก, นี่มันเป็นชีวิตชนิดที่กักเจ้าของ.

ทรัพย์สินสมบัติ หาไม่เป็น มีไม่เป็น มันก็เป็นที่ตั้งให้เกิดความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัวเหล่านี้ทั้งหมดแหละ ทรัพย์สินสมบัติเหล่านี้มันก็กักเจ้าของ.

คราวนี้ที่ว่าดี ๆ ดีนี้แหละ บ้าดี เมาคดี หลงดีเข้าเมื่อไร มันก็มีปัญหา^๕ ขึ้นมาทันที เป็นที่ตั้งแห่งความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว ความตื่นเต้น อิจฉา ริษยา เป็นต้น ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม ไม่โดยอ้อมก็โดยตรงอยู่อย่างนี้, นี่เรียกว่ามันกักเจ้าของ.

ถ้าว่าเขาถืออศัมมยตาไว้พอสมควร มันจะไม่กั๊กเจ้าของ หรือว่ากั๊กน้อยที่สุด หรือว่าไม่กั๊ก เพราะว่ามีเครื่องป้องกัน, นี้เราจะมีชีวิตชนิดที่ไม่กั๊กเจ้าของ มีทรัพย์สินสมบัติที่ไม่กั๊กเจ้าของ มีความดีที่ไม่กั๊กเจ้าของ.

จะพูดให้เลยไปกว่านี้อีกหน่อยก็ได้ คือ มีบุญ บุญชนิดที่ไม่กั๊กเจ้าของ. บางคนจะไม่เชื่อว่าเป็นบุญแล้วทำไมจึงกั๊กเจ้าของ เพราะว่าบุญมันมี ๒ ชนิด: บุญที่บำได้ เมาได้ หลงได้ มันก็มีไม่ใช่ไม่มี มันบุญอะไรก็ไม่รู้ แต่เป็นที่แน่นอนว่ามันไม่ใช่บุญที่แท้จริง ไม่ตรงตามความหมายของคำว่าบุญที่แท้จริง; แต่คนก็ถือเอาเป็นบุญ บำบุญ เมาบุญ หลงบุญ อะไรบุญ มันก็ต้องลำบากเดือดร้อน, นี่มันก็เป็น บุญที่กั๊กเจ้าของ.

สรุปความแล้วมันเป็น บุญที่ส่งเสริมกิเลส พอกพูนกิเลส ไม่ใช่เป็นบุญที่ช่วยล้างบาปหรือว่าล้างกิเลส บุญชนิดนี้มันก็กั๊กเจ้าของ; แต่ถ้าถืออศัมมยตาแล้ว มันกั๊กไม่ได้ดอก มันกั๊กไม่ได้ ขอให้สนใจ.

พูดมากไปอีกหน่อยได้ไหม ขออภัย มีเมียที่ไม่กั๊กเจ้าของ มีผัวที่ไม่กั๊กเจ้าของ นี่พูดได้หรือไม่ได้; ถ้ามันพูดได้มาแต่ต้นว่า ชีวิตที่กั๊กเจ้าของ หรือไม่กั๊กเจ้าของ ก็พูดได้ต่อไปแหละ ผัวบางชนิดก็กั๊กเมีย เมียบางชนิดก็กั๊กผัว, นี้เรียกว่ามีเมียที่กั๊กเจ้าของ มีผัวที่กั๊กเจ้าของ เช่นเดียวกับทรัพย์สินสมบัติ.

บางที่ถ้ามันเขลาเบาปัญญามากขึ้น ลูกหลานมันก็กั๊กเจ้าของทั้งนั้น, เพื่อนฝูงก็กั๊กเจ้าของ กั๊กเพื่อนได้ มันไม่มีธรรมะที่ถูกต้อง. แล้วคนที่มันเป็นเจ้าของมันก็โง่เกินไป มันก็มีด้วยความยึดมั่นถือมั่น ไม่ว่าจะอะไร มันก็กั๊กเจ้าของทั้งนั้นแหละ, มีของดีของวิเศษ ของมีค่า แต่ว่ามันมีไม่เป็น มีด้วยอุปาทานความยึดมั่นถือมั่น มันก็กั๊กเจ้าของ.

คนเราได้เป็นบ้าและฆ่าตัวตายกันมามากแล้ว ค่ายการที่มีไม่เป็น จนสิ่งที่ มีอยู่นั้นมันกัด กัด กัดตลอดเวลา; เกิดมาที่หนึ่งตายเปล่า ไม่ได้พบกับความสงบเย็น หรือไม่ได้พบกับประโยชน์ของสิ่งที่มีประโยชน์ เพราะว่าเขามีไม่เป็น สิ่งที่มีประโยชน์กลายเป็นโทษ คือกัดเจ้าของ.

คำพูดคำหนึ่งที่มีอยู่อย่างแปลกประหลาดที่ว่า *ก้อนเส้ากลายเป็นเสื่อ* อุปมา ของคนโง่ร้ายที่สุด มันร้ายไปเสียหมด จนแม้แต่ก้อนเส้าแท้ ๆ ก็กลายเป็นเสื่อกัดเจ้าของ. ระวังให้ดี มันไม่ใช่แค่นั้น มันไม่ใช่มีแต่อย่างนั้น มันมีขึ้นมาจนถึงแก้วแหวนเงินทอง อะไรนี้ มันกลายเป็นเสื่อกันไปหมด กลายเป็นเสื่อไปหมด ทำการทรมานจิตใจเจ็บปวด รวดร้าวไปหมด เพราะเขาไม่รู้จักใช้ธรรมะ ไม่มีธรรมะ; ไม่ใช่ธรรมะ มันก็มีค่าเท่ากับ ไม่มี หรือไม่มีเสียดีกว่า จะไม่เป็นปัญหา. *มีทรัพย์สมบัติที่ไม่รู้จักใช้ มันกลายเป็นเสื่อ กัดเจ้าของ* ไม่มีเสียยังจะดีกว่า มีไว้ก็ยุ่ง ไม่มีความผาสุก นี้ไม่มีเสียยังจะดีกว่า.

อดัมมยตา ป้องกันการกัดเจ้าของ

ที่นี่เพื่อไม่ให้เป็นอย่างนั้น เพื่อไม่ให้อะไร ๆ มันกัดเจ้าของ ก็คือธรรมะ ธรรมะ ธรรมะ ธรรมะสูงสุด ธรรมะสูงสุดก็คือ อดัมมยตา; ธรรมะที่ยังทำไปก็ยังคุ้มไม่ได้ดี ถ้ามีธรรมะสูงสุดมันก็ คุ้มได้ แน่แน่นอน, ธรรมะสูงสุดเรียกว่าอดัมมยตา.

เราเคยพูดกันมาหลายคราวแล้ว บางคนคงจะจำได้ บางคนคงจะลืมเสียแล้ว ก็ได้, ขอบททวนไว้เสมอ อดัมมยตา ธรรมะสูงสุด คือ จิตที่อะไร ๆ ปรุปรุ่งแต่ไม่ได้ มันไม่มีความหมายที่จะเป็นบวกรหรือจะเป็นลบ; เมื่อมันไม่มีความหมายเป็นบวกร เป็นลบ มันก็ไม่ดีใจ มันไม่มีเสียใจ. ไม่ดีใจไม่เสียใจ แล้วอะไรจะกัดล่ะ ที่มันจะกัดนี้

ก็เป็นบวก คือ รักหลงไหล หรือว่าเป็นลบ ทำลายฆ่าฟันกันไปเพราะความโกรธ, *ถ้าจิตไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ ไม่รู้จักรักหรือไม่รู้จักโกรธ* ก็ไม่มีอะไรที่จะกั.

ความรักมันแตกแขนงออกไปได้หลาย ๆ อย่าง, ความโกรธก็แตกแขนงออกไปได้หลาย ๆ อย่าง; แต่สรุปให้สั้นให้ฟังง่าย จำง่าย เข้าใจง่าย ก็คือ บวกกับลบ เป็นภาษาวិทยาศาสตร์ไปสักหน่อย เป็นบวกหรือเป็นลบ. ภาษาไทยธรรมดา ก็คือ *ยินดี* หรือ *ยินดีร้าย* รัก หรือ *โกรธ* ดีใจ หรือ *เสียใจ* แต่ในภาษาบาลีแท้ ๆ ท่านเรียกว่า *อภิขณา* และ *โทมนัส*; อภิขณา : มันจะเอา จะเอา จะเอา, โทมนัส : มันชดเคือง จะทำลาย ทำลาย.

ในบาลีมหาสติปัฏฐานสูตร จะมีคำว่า *วินยโลเก อภิขณา โทมนสฺส* ปฏิบัติ กายานุปัสสนาสติปัฏฐานกั, เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐานกั, จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐานกั, ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานกั เพื่อจะนำออกเสียซึ่งอภิขณา และโทมนัสในโลก. *วินยโลเก อภิขณา โทมนสฺส* คือความเป็นบวกหรือความเป็นลบ ที่มันมีอยู่ในโลก มันกัเรา มันกัเรา, หลงบวกกัก็อย่างหนึ่ง หลงลบกัก็อย่างหนึ่ง ไม่มีบวกไม่มีลบ ก็ไม่กัเลย โดยประการทั้งปวง.

นี่ขอให้สนใจเป็นพิเศษเถอะ มันเป็นเรื่องธรรมะจริงๆ แต่ว่ามันละเอียด ไปรักเข้ามันกักัแบบหนึ่ง ไปโกรธเข้ามันกักัแบบหนึ่ง, นี่เรียกว่ากัทั้งบวกและกัทั้งลบ ถ้าไม่บวกและไม่ลบ ไม่มีอะไรกัเลย; เรียกให้ปลอดภัยกัว่า เหนือบวกเหนือลบ. อย่าไปอยู่ตรงกลางระหว่างมันนะ แผลไปข้าง ๆ นิดเดียวมันกัคันนะ; ไปอยู่ตรงกลางระหว่างบวกระหว่างลบ ระว่างยาก สู้ยู่เหนือ ข้างบนเสียเลยไม่ได้ เอ็มไม่ถึงคอก เหนือบวกเหนือลบ นี่จะไม่กั, บวกกัไม่กั ลบกัไม่กั มีชีวิตชนิดที่ไม่หัวเราะ ไม่ร้องไห้ ไม่ดีใจไม่เสียใจ.

เมื่อไม่เป็นบวกไม่เป็นลบแล้ว กิเลสใดๆ ก็มีไม่ได้ มีไม่ได้ เพราะมันไม่เกิดตัวตน ความรู้สึกที่เป็นบวก ก็เกิดตัวตนบวก จะเอาทำเดี่ยว, ความรู้สึกที่เป็นลบ ก็เกิดตัวตนลบ จะทำลายทำเดี่ยว นี่บวกหรือลบมันเป็นอย่างนี้; ไม่บวกไม่ลบเลย ก็ไม่เป็นทั้ง ๒ อย่างนี้ มันก็ว่าง มันก็เย็น มันก็สงบ มันก็สะอาด มันก็เป็น อิสระเสรีเสรีอย่างยิ่ง นั่นแหละความหมายของ นิพพาน.

มันมีให้คุณเลือกตามความพอใจ, ความหมายคุณค่าของนิพพาน มีให้เลือกตามที่คุณจะพอใจ; ในความหมายที่สะอาดว่า เกลี้ยงเกลาสอาดก็ได้ ถ้าคุณชอบเรื่องสะอาด นิพพานก็มีความหมายสะอาดบริสุทธิ์, ถ้าว่าชอบสงบ ไม่ปรุงแต่ง ไม่ปรุงแต่งด้วยประการทั้งปวง มันก็มีได้ในนิพพาน นิพพานนั่นแหละ, หรือจะชอบเย็นไม่ร้อน มันก็มีให้, หรือจะชอบเสรีภาพ เสรีภาพ ไม่มีอะไรผูกพันบังคับข่มขืนน้ำใจ เสรีภาพ เสรีภาพก็มีให้, หรือท่านจะชอบชนะ ชนะชนิดที่ไม่มีแพ้ ชนะโดยส่วนเดียว ไม่กลับมาแพ้อีก มันก็มีให้.

แต่ต้องรู้ว่า ทั้งหมดเหล่านี้พิเศษนะ ชนิดพิเศษ ไม่ใช่ชนิดที่ชาวบ้านเขามีสะอาดแล้วกลับสกปรก เย็นแล้วกลับร้อน ชนะแล้วกลับแพ้ นี่ไม่ใช่ นั่นมันเป็นเรื่องของธรรมที่ไม่ใช่แท้จริง เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง ยังไม่เรียกว่านิพพาน ยังไม่เรียกว่านิพพาน. ถ้าเป็นนิพพานนั้นสะอาดชนิดที่กลับสกปรกไม่ได้, แล้วถ้าว่าสงบเย็น มันก็เป็นสงบที่กลับกำเริบไม่ได้, ถ้าว่าอิสระเสรีภาพแล้ว มันก็ไม่กลับมาสูญเสียเสรีภาพอีก.

ความรู้สึกอย่างนี้ต้องการหรือไม่ต้องการ ก็ดูเถิด ถ้าต้องการก็ รู้จักทำความเข้าใจไม่เป็นบวก ทำความไม่เป็นลบ ศึกษาเข้าใจแล้วรักษาไว้ให้ได้ ให้มีอยู่ในจิตใจ. นี่เรียกว่ามีอย่างน้อยๆ ไปก่อนก็ได้ นิพพานในความหมายอย่างนี้ มีอย่างน้อยๆ มีอย่างที่เรียกว่า ของให้กูเป็นตัวอย่างไปฟลางก็ได้ แม้ว่าเรายังเป็นฆราวาสยังครองเรือนนี้แหละ

มันมิให้เป็นเรื่องซิมลอง เป็นเรื่องท้ออย่างไปพลางก็ได้; แล้วมันก็จะค่อยเจริญ เจริญ
 มากๆ ชน.

นี่ถ้าว่าเป็นบรรพชิต มันทำได้ง่ายทำได้เร็ว เพราะมันไม่มีสิ่งผูกพันรบกวน
 อะไร มันก็ทำได้เร็ว แต่อย่าลืมนำมันเพื่อผลอย่างเดียวกัน เพื่อผลคือจะอยู่เหนือความเป็น
 บวก และความเป็นลบ เรียกว่าเหนือทุกคู่ ทุกคู่ ที่เขาผูกกันอยู่ในโลก.

อตัมมยตาทำให้อยู่เหนือความเป็นคู่

เรื่องนี้ น่าสนใจนะ อาจจะไม่เคยสนใจเลยก็ได้ ก็มีคำกล่าวไว้ว่า สิ่งที่เป็น
 คู่ๆ นั้น มันเป็นเรื่องเขลา โง่เขลาเบาปัญญา เป็นที่ตั้งแห่งความยึดถือ. มันมีความ
 หมายถึงตรงกันข้ามเป็นคู่ๆ กันอยู่ *ร้อนเย็น* นี้ก็ไม่ใช่เย็นอย่างเดียว มันมีเป็นคู่กับร้อน,
สุข คู่กับ *ทุกข์*, *เสรีภาพ* ที่คู่กับ *ความเป็นทาส* เทียบเป็นเสรีอิสระ เทียบเป็นทาส; ถ้า
 ยังเป็นคู่ๆ อย่างนี้ ไม่ได้.

มันเป็นอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยเหล่านั้น คือเป็น อตัมมยตา,
 มันอยู่เหนือไปเสียทั้ง ๒ ซีกแหละ ทั้งซีกบวกและทั้งซีกลบ มัน อยู่เหนือความเป็นคู่:
เหนือบุญเหนือบาป, เหนือชั่วเหนือดี เหนือสุขเหนือทุกข์ เหนือกำไรเหนือขาดทุน, เหนือ
การได้เหนือการสูญเสีย, เหนือการแพ้เหนือการชนะ มันเหนือไปทุกคู่. เพราะว่าแต่ละคู่
 ละคู่ มันมีความหมายเป็นบวกและลบทั้งนั้น แม้ที่พูดว่า *เหนือความเป็นหญิงเหนือความ*
เป็นชาย มีจิตใจอยู่เหนือความเป็นหญิงเหนือความเป็นชาย ปัญหาที่เกี่ยวกับเรื่องเป็นหญิง
 เป็นชายมันก็ไม่ มี จะมีก็คู่ ก็คู่ ก็คู่ ตามใจเถอะ ทั้งร้อยทั้งพันก็ได้ แต่จิตที่มีอตัมมยตา มัน
 อยู่เหนืออนัน.

นี่เราบอกว่าไม่มีปัญหาไม่มีความทุกข์ ต้องอยู่เหนือคู่ เหนือของเป็นคู่ คือ *เหนืออภิณาและโทมนัส* อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัส. แต่ว่าคนเขาไม่ชอบ เขาจะแกล้งไม่ชอบ หรือว่าไม่ชอบจริงๆ ก็ไม่รู้ตอก เพราะมันไม่สนุกสนาน มันไม่โลดเต้น มันไม่ชวนให้มีแรงผลักดันให้ตื่นเต้นให้รู้สึก เขาไม่ชอบ; เขาชอบให้มันตื่นเต้น เขาจึงไม่สนใจ ไม่อยากได้ความที่จะอยู่เหนือความเป็นบวกหรือเป็นลบ ความที่จะอยู่เหนือของคู่ๆ นี้เขาไม่ต้องการ. ก็เรียกว่าเขาอยากจะอยู่อย่างนั้น จะเป็น *บุญคนหนา* หนาไปด้วยผ้าในตา; ก็ให้เขา เขาไม่เอาเนี่ย จะทำอย่างไรได้.

แต่ถ้าว่าเขาเป็น *กัลยาณบุญน* บุญที่ดี บุญชั้นดี ไม่ใช่บุญชั้นเลว ไม่ใช่บุญชั้นหลับหูหลับตา; เขาต้องการจะมาในทางที่จะเหนือบวกเหนือลบ เขาก็ทำอย่างที่จะให้มันเหนือบวกเหนือลบ, ให้มันชนะ ชนะความเป็นบวก ชนะความเป็นลบ ชนะความยินดีความยินร้าย ชนะความขึ้นความลงอะไรต่างๆ นี้ทั้งหมด.

เรื่องมีในบาลีในอรรถกถาว่า เขาเป็นคนครองเรือน อยู่บ้านอยู่เรือน ไปฟังเทศน์ของพระพุทธเจ้าเป็นพระอรหันต์ไปเสียเลยก็มี; ไม่ใช่ต้องมานั่งบวช นั่งปลุกปล้ำอะไรกันอยู่. นั่นมันเป็นเรื่องของจิตใจ ที่ไม่ใช่ว่าตายตัวอย่างนี้ มันแล้วแต่เหตุปัจจัยที่เข้ามาปรุงแต่ง ถ้าว่าจิตใจมีพื้นฐานสูงที่อยู่แล้ว ได้รับการปรุงแต่งไม่มากมาย มันก็หลุดพ้นออกไปได้.

แต่เป็นที่เชื่อได้ว่า ถ้าเป็นบุญชั้นดี เป็นกัลยาณบุญแล้ว มันมีแต่จะเป็นไปในทางสูงทั้งนั้นแหละ ไม่ต้องสงสัย จะเป็นไปในทางสูงทั้งนั้น. เอ้า! ต่อให้เป็นบุญชั้นเลว ให้มันคนกรรไกรครั้งพันครั้ง เคี้ยวมันก็หมดทางไปแล้ว หมดทางไปในทางชั่ว มันก็ต้องหันมาหาในทางสูงอีกเหมือนกัน.

นี่เราจะไม่ไปเสียเวลากับมันมากอย่างนั้น พูกว่านรกไม่ต้องลงได้ไหม, ไม่ต้องลองตกนรกนี่จะดีไหม? ถ้าจะลองตกนรกดูสัก ๑๐ ครั้งก็ได้ แล้วคุณจะไปทางไหน เสร็จแล้วคุณจะเลือกไปทางไหน? มันก็เลือกไปในทางที่สูงขึ้นไป สูงขึ้นไปจนอยู่เหนือความทุกข์.

ที่นี้มันยังมีปัญหาอยู่หนึ่งว่า ไปสวรรค์กันนะ ไปสวรรค์, ไม่ต้องลองไปสวรรค์จะได้ไหม? นี่คงไม่ยอม ถ้าไม่ต้องลองไปนรกได้ไหม นียอม เอาตกลง. แต่ถ้าว่า ไม่ต้องลองไปสวรรค์กันสักทีจะดีไหม มันก็ไม่เอา มันอยากจะลอง อยากจะลองอย่างยิ่ง เก็บพระนิพพานไว้ก่อน เก็บไว้ก่อน จะสนใจเรื่องสวรรค์ จะไปหาสวรรค์ จะอยู่ในสวรรค์.

นั่นแหละความเป็นบวkmันมีเสน่ห์ เสน่ห์มากอย่างนี้, ความเป็นลมมันลงโทษคนที่หลงความเป็นบวkmันกัดคนที่หลงบวkm; เพราะฉะนั้น จะเรียกว่าบวkmันกัด มันก็กัดด้วยความที่ถูกลงโทษนี้มากกว่าอย่างอื่น เพราะว่ามันทำให้ต้องคอยวิตกกังวล ระแวงระวัง รักษา หวาดกลัวอะไรอยู่เรื่อยไป.

เป็นอันว่า จะเป็นชาวบ้านหรือจะเป็นชาววัด มันมีปัญหาอย่างเดียวกันอย่างนี้ ชาวบ้านอยู่คั่นทาง ไกลไปหน่อย ชาววัดอยู่ก่อนข้างปลายทาง ก่อนข้างไปทางปลายทางใกล้หน่อย. แต่แล้วมันก็ต้องเดินด้วยกัน เดินอย่างเดียวกัน เดินจนพ้นอำนาจของความเป็นบวkmและความเป็นลม มันก็หลุดพ้นเป็นโลกุตระเป็นนิพพานไป.

เข้า ถ้าตกลงกันว่า จะเป็นชาวบ้านหรือชาววัด ก็มี การเดินไปทางเดียวกัน, มีการกระทำที่มุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือจะอยู่เหนือบวkmเหนือลม, จะมีชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ มันก็ต้องสนใจเรื่องนี้ คือเรื่อง อติมมยตา.

ธรรมะ ๓ กลุ่ม ๙ “ตา”

อติมมยตา เคยสรุปใจความสั้น ๆ ให้แล้วว่ามันเป็น ๙ “ตา” ทบทวนกันอีกที ๙ “ตา” นี้แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๓ “ตา” ก็รวมเป็น ๙ “ตา”

กลุ่มที่ ๑ เรียกว่า กลุ่มไตรลักษณ์ กลุ่มไตรลักษณ์มี ๓ “ตา” คือ อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา ๓ “ตา” เป็นกลุ่มไตรลักษณ์.

กลุ่มที่ ๒ เรียกว่า กลุ่มธรรมชาติ คือ ธัมมัญญูตตา: ตั้งอยู่ตามกฎธรรมชาติ ธรรมตา, ธัมมนิยามตา: เพราะว่ามีกฎของธรรมชาติบังคับอยู่, แล้วก็ อิทัปปัจจยตา: เป็นไปตามเหตุตามปัจจัยอยู่ตลอดเวลา. นี่ก็คือ ๓ “ตา” ธัมมัญญูตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา, นี่คือกลุ่มธรรมชาติ.

กลุ่มที่ ๓ เรียกว่า กลุ่มเช่นนั้นเอง ก็คือ สุญญตา: ว่าง ตถาตา: เช่น นั้นเอง, อติมมยตา: เป็นอติมมยตา เหตุปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้ นี่ก็มี ๓ “ตา” สุญญตา ตถาตา อติมมยตา.

๓ กลุ่ม ๆ ละ ๓ “ตา” ก็เป็น ๙ “ตา” ทั้งกลุ่มนี้รวมเรียกว่า กลุ่มอติมมยตา ทั้งหมดเลย แต่ชื่ออันสุดท้าย อันที่ ๙ ว่าอติมมยตา.

ชาววัดใช้ได้สะดวกกว่าชาวบ้าน ชาวบ้านไม่ค่อยจะมีเวลา น้อย่างหนึ่ง, แล้วมีของล่อของลวงของหลอก เอาตัวไปผูกพันอยู่เสียมากเกินไป น้อย่างหนึ่ง. นี่ความที่ชาวบ้านปฏิบัติธรรมะยากกว่าชาววัด มันอยู่ที่ตรงนี้.

ที่จริงเกิดมาจากท้องแม่ ก็ฉลาดพอ ๆ กันทั้งนั้น แต่ถ้าพลัดไปเป็นชาวบ้าน ก็ถูกผูกพันอยู่ในเรื่องบ้านเรือน บ้านเรือนอยู่เรื่อย มันก็ถูกผูกมัด ถูกผูกพัน ถูกหลอกลวง ถูกล่ออะไรรออยู่ ติดอยู่กับบ้านเรือน, ถ้าพลัดไปเป็นชาววัด สิ่งเหล่านี้ไม่มี มันก็ล่อง มันก็สะทวักที่จะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว.

แต่มันก็น่าสงสารที่ว่า จุดหมายปลายทาง มันอยู่ที่เดียวกัน จะสูงสุดอยู่ในบ้านเรือน มันก็ไม่ออกไปได้จากความเป็นบวกรวมความเป็นลบ, จะสูงสุดเท่าไรในบ้าน ในเรือนนี้ ชีวิตก็ยังกักเจ้าของอยู่เพียงนั้นแหละ. ให้เป็นมหาเศรษฐี ชีวิตมันก็ยังกักเจ้าของ ด้วยความรัก ความโกรธ ความเกลียด ความกลัว, ให้เป็นเทวดาในสวรรค์ เข้า! ต่อให้ชีวิตก็ยังกักเจ้าของ; เทวดาก็ยังหัวเราะร้องไห้ ยังอธิบาย ยังทะเลาะวิวาทกัน, เทวดามันก็ยังรัก โกรธ เกลียด กลัว ตื่นเต้น วิตกกังวลอยู่นั้นแหละ.

นี่แม้ว่าจะสูงสุดอย่างไรในทางฝ่ายโลก ฝ่ายบ้านเรือน มันก็ไม่เหนือ ไม่เหนือ ก็เล็ดไปได้ ฉะนั้นเราจึงต้องมีระดับหนึ่ง ที่มันอยู่เหนือความเป็นอย่างนี้.

ผลของการเห็นธรรมะ ๙ “ตา”

เฮ้! ที่นี้ก็มาตักกันว่า ชาวบ้านกับชาววัด จะมีอศัมมยตาด้วยกันได้อย่างไร :-

ชาวบ้านที่เห็นอนิจจตา เห็นความไม่เที่ยงเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งปวงอยู่เสมอ ก็จะเป็นชาวบ้านที่ไม่หลงใหลในอะไร, จะเป็นชาวบ้านที่ไม่มีความประหลาดใจในอะไร เพราะมันเห็นความไม่เที่ยงของทุกสิ่ง, นี่ ชาวบ้านอาจจะเห็นได้อย่างนี้.

ชาวบ้านเห็นทุกข์ เห็นทุกข์ ว่าความที่ต้องอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยงนี้เป็นทุกข์ เป็นทุกข์ มันก็จะป้องกันความทุกข์ คือไม่ไปผูกพันกับสิ่งที่ไม่เที่ยง.

ชาวบ้านเห็นอนัตตา ความไม่มีตัวตนแล้ว มันจะไม่มี ความกลัว; ความกลัวตาย กลัวอะไรต่างๆนี้ มาจากไม่เห็นอนัตตา แม้แต่กลัวผี ถ้าเห็นความเป็นอนัตตาแล้ว มันจะไม่มี ความกลัวใดๆ แม้แต่กลัวผี.

นี่การเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ก็มีประโยชน์แก่ชาวบ้านมากถึงขนาดนี้ ถ้าว่า จะมีการสร้างสรรค์ ชาวบ้านผู้เห็นความไม่เที่ยง มันก็รีบทำงาน. ชาวบ้านผู้เห็นความเป็นทุกข์ ก็จะไม่ทำจิตให้ผูกพันอยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง ทำงานให้สนุก ตีกว่า. เห็นอนัตตาแล้ว ก็จะไม่รู้สึกว่าได้หรือเสียอะไร อะไรควรต้องการ อะไรควรจะทำ ควรจะได้ ควรจะต้องการ ก็ทำ, ไม่มัวซนมัวหลง เคยว่าได้เคยเสีย, เคยได้ เคยเสีย ไม่รู้ไม่ชี้ มีแต่ ทำให้ถูกต้อง ถูกต้องตามที่มันควรจะทำ เพราะว่ามันเป็นอนัตตา ต้องทำให้ถูกต้องกลมกลืนกับกฎอนัตตา. อย่าให้ความได้หรือความเสียมันทรมาณใจ เขาแต่ว่ามันจะควรทำก็ทำ ควรทำก็ทำ, แล้ว ก็พอใจที่ทำได้ทำ, นี่ความทุกข์มันก็จะมันน้อยเข้า แล้วชีวิตมันมันก็จะเย็นมากเข้า ถ้าเห็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แม้ว่าจะเป็นชาวบ้าน เพราะมันเกิดกิเลสน้อย.

ที่นี้ถ้าชาวบ้านเห็น “ตา” หมวดที่ ๒ หมวดธรรมชาติ เห็นธัมมัญญิตตาว่า โอ้! มันเป็นอย่างนี้ มันต้องเป็นไปตามธรรมชาติธรรมดาอย่างนี้ คนเหล่านี้จะไม่เสียใจ จะไม่ร้อนใจ จะไม่ตื่นเต้น จะไม่อะไรหมก จะกลมกลืนกับที่ธรรมชาติจะต้องเป็นไป อย่างนี้.

แล้วก็เห็นธัมมนิยามตา ว่ากฎของธรรมชาติมันบังคับอยู่อย่างนี้ ก็จะไม่ น้อยใจ จะไม่เสียใจ, จะไม่มีความรู้สึกเกิดขึ้นว่า ทำไมมันมาเป็นแต่กู มันไม่เป็น แก่บุคคลอื่น.

มีคนมาที่นี้หลายคน มาปรารภน้อยใจเสียใจ อยากจะฆ่าตัวตาย เพราะประสบกับความทุกข์ไปเสียหมด ผิดหวังไปเสียหมด กล้ายๆ มันเป็นแต่ตัวเขาคคนเดียว คนอื่นไม่เป็น นี่เขาไม่รู้. ถ้าเขารู้ว่า มันมีกฎธรรมชาติบังคับอยู่ มันเป็นไปด้วยกันทุกคน แต่มันไม่พร้อมกันเท่านั้นแหละ เขาก็จะไม่ต้องน้อยใจ ไม่ต้องรู้สึกว่อาภัพอัปโชค.

ถ้าเห็นอิทัปปัจจยตา โอ มันต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ทั้งฝ่ายดีฝ่ายเสีย ฝ่ายบวกฝ่ายลบ ก็มันใจ ว่เราจะทำให้ถูกต้องแต่ในฝ่ายที่ไม่เป็นทุกข์ ฝ่ายดีกับทุกข์ อิทัปปัจจยตาฝ่ายดีกับทุกข์.

ได้เครื่องมือที่เข้มแข็ง มันคง ไม่ว่่าเหว่ ไม่ว่่าเหว่ใจ ไม่รู้สึกว่่าที่พึ่งไม่มี, ไม่รู้สึกเหมือนกัว่่าไม่มีที่พึ่ง แต่กลับมีที่พึ่งแน่นอน แน่แน่นอน คือกฎอิทัปปัจจยตา เหตุอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างนี้ เหตุอย่างนี้ ผลจะเป็นอย่างนี้ แล้วก็ปรุ่กันอย่างนี้เรื่อยไป, เหตุให้เกิดผล ผลกลายเป็นเหตุ เหตุให้เกิดผล อย่างนี้เรื่อยไป จัดให้มันถูกต้อง จะสร้างสรรค์อะไรก็สร้างสรรค์ได้ โดยการทำให้ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ แล้วชีวิตมันก็จะเย็น.

ที่นี้มาถึง “ตา” หมวดที่ ๓ สุญญตา เห็นความว่างจากตัวตน บวกหรือคินันท์ก็ว่างจากตัวตน, ลบหรือช้วนันท์ก็ว่างจากตัวตน, มันว่างไปเสียอย่างนี้ ก็คือไม่บวกไม่ลบ ไม่มีความหมายแห่งบวกลบ เพราะการเห็นความว่าง หรือตัวความว่างมันเข้ามาแสดงอยู่เสมอ ความรู้สึกเป็นบวกเป็นลบก็ไม่มี, ไม่ดีใจไม่เสียใจ, ไม่หัวเราะไม่ร้องไห้, ไม่ขึ้นไม่ลง.

ถ้าเห็นตถตา โอ! เป็นอย่างนี้เอง ก็หมดมิจฉาทิฏฐิ ทุกชนิกแหละ. ถ้าเห็นว่า เช่นนี้เอง เช่นนี้เอง มิจฉาทิฏฐิ สัสสตทิฏฐิ นัตถิกทิฏฐิ มันก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้, มันเป็นอย่างนี้เอง เป็นไปตามเรื่องของมันเช่นนี้เอง.

เห็นตถาตา เช่นนั่นเอง จิตก็หยุดความเป็นบวก หยุดความเป็นลบ, ไม่น้อมเอียงไปเป็นบวกเป็นลบ ไม่สามารถจะน้อมเอียงไปเป็นบวกเป็นลบ นี่แหละคือความเป็น อติมมยตา. หยุดการถูกระชากลากถู ใช้คำพุทธธรรมคำก็ต้งพูดอย่างนี้, ต่อไปนี้จะไม่มีถูกระชากลากถูไปทางโน้น ทางนี้ ทางนั้น, ไม่มีอะไรมาถูกระชากลากถูไปได้ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ อดีต ปัจจุบัน อนาคต อะไรก็ไม่อาจจะถึงไปได้ ก็เรียกว่าอยู่เหนือการปรุงแต่ง เป็นอติมมยตา.

มันขัดอะไรกับชาวบ้าน ถ้าชาวบ้านคนไหนทำได้ จะเป็นชาวบ้านที่เป็นพระอริยบุคคล. ถ้าเป็นพระอรหันต์ก็ไปเลยแหละ ทั้งที่เป็นชาวบ้านก็เป็นได้; ไม่เป็นพระอรหันต์ ก็เป็นพระโสดาบัน สกิทาคามี เป็นอนาคามีก็ยังได้นะ ผู้ที่บ้านเรือน.

ที่นี้พอพูดถึงจะสร้างสรรค์อะไร ถ้ามาถึงขนาดนี้แล้ว เขาจะรู้จักสร้างสรรค์แต่ที่ควรสร้างสรรค์, ไม่หลงสร้างสรรค์ให้มันเกินจำเป็น ให้มันเป็นบ้าหอบฟาง, หรือว่ามันเป็นการหาความทุกข์มาเพิ่มให้มากขึ้น มันก็เย็น เย็น เย็น เย็นอยู่ที่นี้ อติมมยตา ใช้ได้กับชาวบ้านอย่างนี้เอง.

เฮ้! ที่นี้ก็พูดถึงชาววัด ชาววัดที่ ชาวบ้านทำได้แบบนี้ ชาววัดก็ต้งทำได้ดีกว่า เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา มันก็ ละสักายทิฐิ ว่าตัวตนว่าของตนอะไรได้.

เห็นธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา ก็ ละวิจิกิจจา ความไม่แน่ใจว่าจะนิพพานเสียได้ ความที่ไม่แน่ใจว่านิพพานได้หรือไม่ก็จะหมดไป มันละวิจิกิจจา.

ถ้าว่า เห็นสุญญตา ตถาตา อติมมยตาแล้ว มัน หมุดอุปาทาน มันไม่เกิดอุปาทานแต่ประการใด ชาววัดจึงมีอาการเหมือนกับเล่นไปทั่วกำลังปรมาณู เล่นไปโดยเร็ว เพราะเห็น “ตา” ๑๑ ทั้ง ๔ “ตา”

สรุป

ทั้งหมดนี้พอจะสรุปความว่า จะเป็นชาวบ้าน หรือชาววัด ต้องดับทุกข์ ทั้งนั้นแหละ. ไม่ใช่ว่าเป็นชาวบ้านแล้ว จะยิ่งไปหาความทุกข์ ยิ่งสะสมความทุกข์ มันก็ไม่ไหว. ชาวบ้านก็ต้องดับทุกข์ ชาววัดก็ต้องดับทุกข์ ได้เปรียบตรงที่ชาววัดสะดวกกว่า เพราะตัวคนเดียว มันเบา สบาย, ชาวบ้านนี้มันผูกกันเป็นพวก พวกใหญ่ๆก็มี มันก็ลำบาก แต่มันก็ต้องไปทางเดียวกันแหละ; ต้องลากถูกกันไปตามเรื่อง ไปทางเดียว ไปทางนั้นแหละ คือไปทางพระนิพพานนั้นแหละ ทางที่จะสงบเย็น เป็นชีวิตที่ไม่กักเจ้าของ แล้วสำเร็จด้วยอศัมมยตา ด้วยกันทั้งนั้น.

การบรรยายครังก่อนได้พูดถึงเรื่อง *เด็ก ๆ ก็ใช้อศัมมยตา*, วันนั้นก็พูดให้เห็นว่า *จะเป็นชาวบ้านก็ต้องใช้อศัมมยตา ชาววัดก็ต้องใช้อศัมมยตา มันจึงจะถึงที่สุดแห่งความทุกข์* ให้ได้จิตใจชนิดที่เป็นเพชร ใจเพชร อะไรรุ่งแต่งให้เป็นบวกเป็นลบไม่ได้ ชีวิตนั้นก็กลายเป็นเพชรขึ้นมา ไม่มีความทุกข์ มีธรรมะชั้นเป็นเพชร คือการไม่ปรุงแต่ง การไม่ถูกปรุงแต่ง.

นี่ขอให้ไปคิดเอาเอง อาตมานี้ถูกเขาล้อบ้าง ถูกเขาคำบ้าง คำว่า *ย้อมแมวขาย* ไปเอาเรื่องอะไรก็ไม่รู้ มาพูดให้เป็นดีเป็นเด่น เป็นประโยชน์ ย้อมแมวขาย, เมื่อพูดเรื่องกาลามสูตร ก็ว่าย้อมแมวขาย, เมื่อพูดเรื่องอศัมมยทานี้ก็ว่าย้อมแมวขาย. ขอยืนยันว่าไม่มีตอก ไม่มีย้อมแมวขาย นี่เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ทั้งนั้น ตรัสไว้โดยแท้จริง ไม่ย้อมแมวขาย.

แล้วก็ *ไม่เป็นเรื่องยุ่งยากลำบาก* เหมือนกับขนมปังทาเนยทั้ง ๒ หน้า แต่มันเป็นเหมือนกับแซนด์วิช มีไส้อร่อยอยู่ตรงกลาง มีขนมแห้งประกบ ๒ ข้าง แต่ว่ามันไม่

เหมือนกัน ; แชนต์วิชเขาประกบตัวยชนมบั้ง ๒ ข้าง ก็มันเหมือนกัน, แต่ที่เรากระทำให้ดีกว่านั้น ไม่เหมือนกัน มันไม่ลำบากยุ่งยากในการถือ.

นี่รู้จักใช้ธรรมะที่นำไปสู่นิพพานเสียในชีวิตประจำวัน. ในชีวิตชาวบ้าน ที่ยังต้องต่อสู้กับความทุกข์ ธรรมะสำหรับไปนิพพานเอามาใช้ต่อสู้กับความทุกข์ ที่มีอยู่ในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน หรือการครองเรือน ; ไม่หัวเราะ ไม่ร้องไห้, ไม่ตีใจไม่เสียใจ เท่านี้ก็พอแล้ว พอแล้วที่มันจะเย็น ชีวิตที่มันจะเย็น ไม่ขัดขวางกันตอกกับการที่จะไปนิพพาน กับการที่จะปฏิบัติหน้าที่ของชาวบ้าน.

ก็จะว่ายังไง ก็เดี๋ยวนี้มันอยากเป็นชาวบ้านนี้ มันไม่ออกไปนิพพาน ; เมื่ออยากเป็นชาวบ้าน ก็ต้องทำอย่างนี้ มันก็ต้องทำอย่างนี้ แต่ทำอย่างนี้ดีที่สุด ก็จงทำอย่างนี้อีก ทำอย่างนี้อีก ก็คือมีเครื่องมือชั้นดี มีอศัมมยตา ก็จะเป็นชาวบ้านชั้นดี เป็น *กัลยาณ-บุรุษ* อยู่ที่บ้าน, หรือถ้าโชคดีกว่านั้น ก็เป็น *พระโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี* อยู่ที่บ้าน อยู่ที่บ้านนั่นแหละ, พอถ้าเกิดเป็น *พระอรหันต์* ขึ้นมา มันเล็ก เลิกบ้าน เลิกวัด เลิกชาวบ้านชาววัด มันเล็กไม่เป็นอะไร. แต่ถ้ามันยังเป็นอยู่อย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นผู้ที่ไม่มี ความทุกข์ อยู่ที่บ้านก็ได้ อยู่ที่นี่ก็ได้ มันแล้วแต่ความเจริญของสติปัญญา สติปัญญา การเข้าใจชีวิต.

ขอยืนยันว่า มีอศัมมยตาแล้ว จะเป็นการพัฒนาชีวิต ชนิดที่มีกำไร ที่สุด. แม้อยู่ที่บ้านเรือนเป็นชาวบ้าน ก็ยังมีคุณธรรมของพระอรหันต์ อยู่ที่บ้านก็มี คุณธรรมของพระอรหันต์ จะไม่เรียกว่ากำไรที่สุด แล้วจะให้เรียกว่าอะไรเล่า.

แล้วเป็น การดำเนินชีวิตที่เร็วที่สุด ที่ลัดสั้นที่สุด แม้เป็นชาวไร่ ชาวนา ชาวบ้านอย่างนี้ รู้จักใช้อศัมมยตา ชีวิตนี้จะเดินทางเร็วที่สุด เพราะได้ทางลัดสั้นที่สุด.

แล้วตีกันว่านั่น ก็อยากจะพูดว่า เขาเป็นผู้ไม่ประมาทอย่างยิ่ง. *อสุปมตฺโต อโภ อตฺเต อธิคฺคฺคาหาติ ปณฺทิตฺโต* เป็นบัณฑิตผู้ไม่ประมาทอย่างยิ่ง ถือเอาได้ซึ่งประโยชน์ทั้งสอง คือประโยชน์อย่างในโลก และประโยชน์อย่างเหนือโลก ไปพร้อม ๆ กัน. เป็นชวานาแท้ มีคุณธรรมสำหรับที่จะเป็นพระอรหันต์อย่างเพียงพอ, นี้เรียกว่าถือเอาได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ อย่างในคราวเดียวกัน คำเนนชีวิตอย่างชาวโลก แต่รู้จักความจริงที่เหนือโลก เหนือโลก พันโลก คนอย่างนี้เรียกว่า ถือเอาได้ซึ่งประโยชน์ทั้ง ๒ อย่าง พร้อมกันในคราวเดียวกัน.

นี่เห็นใหม่ว่า อศัมมยตานั้นมีค่าเท่าไร มีประโยชน์เท่าไร. ขอท่านทั้งหลาย อย่าได้ทำเล่น ๆ กับสิ่งที่เรียกว่า อศัมมยตา เลย.

การบรรยายในวันนี้ คงใจจะพูดจะชี้ให้เห็นว่า จะเป็นชาวบ้านก็ดี ชาววัดก็ดี จงรู้จักใช้เครื่องมืออันวิเศษ คือ อศัมมยตา ธรรมะเพชร ชีวิตเพชร จิตใจเพชร เพชรชนิดที่กิเลสหรือความทุกข์กัดไม่ได้ ไปตามกำลังของตน; ไม่ใช่ว่ามีสมบูรณ์ แต่ก็มีมากพอที่จะป้องกันความทุกข์ ให้ชีวิตนี้มันเย็น เย็น เป็น ชีวิตเย็น ถ้าเย็นก็เป็นนิพพาน ในความหมายหนึ่งไม่มากนักอ้อ.

ขอให้เรามี นิพพุติ มีความเย็นแห่งชีวิตด้วยการปฏิบัติที่ถูกต้อง อาศัย อศัมมยตา เป็นกำลังสำคัญ ทั้งที่กล่าวมาแล้ว จะสรุปเรียกได้ว่า เป็นชีวิตที่พัฒนาอย่างดี พัฒนาอย่างได้กำไร พัฒนาอย่างรวดเร็ว พัฒนาอย่างลัดสั้น พัฒนาอย่างที่ว่ายิ่งนักทีเดียว ได้ ๒ ตัว ได้ทั้งทางโลกและทางธรรม มันคืออย่างนั้น. เหาละ ขอยุติการบรรยายในข้อที่ว่า อศัมมยตาจำเป็นต้องมีต้องใช้ด้วยกัน ทั้งชาววัดและชาวบ้าน.

ขอยุติการบรรยาย เปิดโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทพระธรรม คณสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจท่านผู้ปฏิบัติ ให้นำน้ำใจเข้มแข็ง ปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงไปในทางของอศัมมยตา แม้ว่าจะเป็นธรรมะเล็กน้อยละล็บสักเท่าไร ก็จงอยู่ในวิสัยที่จะทำได้ด้วยกันทุก ๆ คน สืบต่อไป ณ กาลบัดนี้

อตัมมตาปริทัศน์

— ๗ —

๑๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒

อตัมมตา มีได้ในทุกสาขาอาชีพ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายประจำวันเสาร์ในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าวเรื่อง อตัมมตา หรือในชุดที่เกี่ยวกับอตัมมตา ต่อไปตามเดิม เพราะว่ามันยังไม่จบสิ้นทุกกระเสาะความ ฉะนั้นขอให้ตั้งใจฟัง จะสำเร็จประโยชน์ในเรื่องนี้ดียิ่งขึ้น; หัวข้อที่จะบรรยายในวันนี้ มีว่า อตัมมตามีได้ในทุกสาขาอาชีพ.

อตัมมตาเป็นธรรมะสูงสุด แต่กลับต้องไปใช้กับคนทุกชนิด ไม่ว่าจะเขาจะมีอาชีพอะไร สูงสุดเพียงไร ต่ำสุดเพียงไร ก็ต้องใช้อตัมมตา จึงจะเป็นผู้มีชีวิตชนิดที่เป็นสุข ไม่กั๊กเจ้าของ. คำนี้ช่วยจำไว้ด้วยว่า *ชีวิตที่เป็นสุขถึงที่สุดนั้นมันไม่กั๊กเจ้าของ*; ถ้ามีไม่ถูกต้อง ชีวิตนั้นแหละ มันกั๊กเจ้าของ ยิ่งไปรักมากเท่าไร ก็ยิ่งกั๊กมากเท่านั้น เพราะว่ามันเป็นที่ยึดมันถือมัน หลงไหลอยู่ด้วยความยึดมันถือมัน เพราะไม่รู้หรือไม่มีสิ่งที่เรียกว่า *อตัมมตา*.

ครั้งที่แล้วมา พูดถึงเรื่องว่า *อศัมมยตาต้องมีใช้ ทั้งพวกชาวบ้าน และชาววัด* แม้ชาวบ้านและชาววัดจะต่างกันอย่างไร แต่ก็ยังต้องใช้ธรรมะสิ่งเดียวกัน เหมือนกัน ร่วมกัน คือ สิ่งที่เรียกว่า อศัมมยตา. มาในวันนี้กลับบอกว่า ทุกอาชีพ, คนทุกๆ สาขาอาชีพ ไม่ว่าจะมืออาชีพอะไร ก็จะต้องมีอศัมมยตา จึงจะเป็นชีวิตที่เป็นประโยชน์ หรือกล่าวได้ว่าไม่กักเจ้าของ.

ผู้ที่ไม่เคยได้ยิน ก็ได้ยินเสีย ว่าถ้าเรามีไม่เป็น ไม่ถูกต้อง สิ่งที่มี ที่ยึดถือ ที่หมายมั่นนั้นแหละ มันก็จะกักเจ้าของ เข้าใจที่มันกักเจ้าของกันให้ตีเสียก่อน. ชีวิตนี้ ถ้ามีไม่เป็น มันกักเจ้าของ ด้วยความรัก ด้วยความโกรธ ด้วยความเกลียด ด้วยความกลัว ด้วยความตื่นเต้น วิทกกังวล อิจฉาริษยา หึงหวง ไปตามเรื่อง.

ไม่ว่าอะไรถ้ามีไม่เป็น มีไม่ถูกต้อง มันจะกักเจ้าของทั้งนั้นแหละ; แม้แต่ ความดี ถ้าดีไม่เป็น มีไม่เป็น ความดีนั้นแหละ มันก็กักเจ้าของ ตายไปแล้ว ไม่รู้จัก ก็คนต่อกัน, ความสุขก็เหมือนกันแหละ มีไม่เป็นมันกลับกักเจ้าของ เพราะมันยึดมั่น ถือมั่นด้วยอุปาทานมากเกินไป ต้องร้องไห้หน้าตาไหลเพราะความสุขนั้นบ่อยๆ, ถึงแม้ สิ่งที่เรียกว่า บุญ บุญ ก็เถอะ ถ้ามีไม่เป็น ทำไม่เป็น มันก็กักเจ้าของ ก็ว่ามันทำให้เกิด อากาบ้ำบุญ เมามบุญ หลงบุญ อะไรบุญ มันก็กักเจ้าของ.

มันคงจะน่าหัว ที่ว่า ผัวหรือเมียมีไม่เป็น มันกักเจ้าของทั้งนั้น ผัวกักเมียได้ เมียกักผัวได้ เพราะว่ามีกันไม่เป็น สัมพันธ์กันไม่เป็น มันจะไม่มืออศัมมยตาเอาเสียเลย.

เป็นอันว่าเรามุ่งหมายชีวิต ชนิดที่เยือกเย็นถึงที่สุด ไม่กักเจ้าของ; เกี้ยวนี้ก็ มุ่งหมายในข้อที่ว่า เราจะมืออาชีพต่างกันอย่างไร ก็ขอให้คนทุกชนิดของอาชีพนั้นมี อศัมมยตา สำหรับว่าชีวิตของเขาจะไม่กักเจ้าของ.

เขาจะเป็นชาวนาหรือเป็นชาวสวนก็ตาม เขาจะเป็นข้าราชการก็ตาม จะเป็น
ผู้พิพากษาศาลาก็ตาม จะเป็นศิลปิน เป็นสถาปัตยกรรมก็ตาม จะเป็นแพทย์เป็นหมอก็ตาม
มีอาชีพเป็นเลขานุการอะไรก็ตาม กระทั่งว่าจะมีอาชีพเป็นยาจก วณิพก ขอนาน โดยประการ
ใดๆ ก็ตาม, ที่สุดจะมีอาชีพเป็นนักบวชก็ตาม ต้องมีอดัมมยตาเสมอเหมือนกันหมด.

ฟังดูแล้วไม่น่าเชื่อ แล้วบางคนก็คงไม่เชื่อ แล้วไม่อยากจะเชื่อ กิดกัคค้ำน
อยู่ในใจ; ถ้าเป็นอย่างนี้ ขอให้ท่านฟังไปอีกหน่อย ฟังให้ดีๆ, ท่านฟังอีกหน่อย ก็จะ
พอมองเห็นได้ว่า มันจำเป็นที่จะต้องมรรมะที่เรียกว่าอดัมมยตา.

อดัมมยตาโดยสรุป

ที่นี้ก็สังเกตดู มีหน้าใหม่ๆ เยอะแยะวันนี้ คงจะไม่เคยได้ยินได้ฟังคำ ว่า
อดัมมยตา ไม่รู้ว่าอะไรก็ได้ จึงขอพูดอธิบายซ้ำเรื่องอดัมมยตาสักหน่อย เพื่อว่าคนที่เขา
ไม่เคยฟังเลย ฟังได้ยินวันนี้ เขาจะได้ฟังดู ว่ามันหมายความว่าอะไร. ถึงแม้คนที่ได้
ได้ยินได้ฟังอยู่แล้ว ก็อย่าเพ้ออวดดี ว่าเข้าใจถึงที่สุด ฟังซ้ำๆ ไว้ดีกว่า จะเพิ่มความเข้าใจ
ความแจ่มแจ้งให้ถึงที่สุด; จึงเห็นว่าเรื่องอดัมมยตานี้ มันจะต้องพูดกันไปเรื่อยๆ จนกว่า
จะรู้จักกันจริงๆ เหมือนกับรู้จักของธรรมทาสาณัญ.

อดัมมยตาเป็นเรื่องพูดยากหน่อย จึงต้องพูดด้วยอุปมา ว่ามีอดัมมยตานี้
คือเหมือนกับมีหัวใจเป็นเพชร มีหัวใจเป็นเพชร แข็งไม่มีอะไรแข็งเท่า ไม่มีอะไรมา
ทำให้เปลี่ยนแปลงได้ เพชรนี้ตัดสิ่งทั้งปวงได้ เพราะมันแข็ง แต่ว่าสิ่งทั้งปวงตัดเพชร
ไม่ได้ เท่าที่รู้จักกันอยู่เดี๋ยวนี้.

หัวใจที่แข็งเหมือนกับเพชร จะมีอะไรมากระทบกระทั่ง จะมาประเล้าประโลม จะล่อจะหลอกอย่างไรก็ตาม มันเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ได้. มันเกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ได้ คือมันถูกหลอกไม่ได้ ถูกหลอกไปในทางให้หลงรักก็ไม่ได้ ถูกหลอกไปในทางให้หลงโกรธ ก็ไม่ได้ หลงเกลียดก็ไม่ได้ หลงกลัวก็ไม่ได้ มันไม่ได้โดยประการทั้งปวง; มันคงที่ คงที่ เรียกว่าไม่หวั่นไหว *ไม่หวั่นไหวโดยประการทั้งปวง.*

จิต ที่อะไร ๆ มาปรุงแต่งให้หวั่นไหวไม่ได้แบบนี้แหละ เรียกว่า มีอตัมมตา, ผู้มีอตัมมตา เรียกว่า อตัมมโย มีให้ถึงที่สุด สมบูรณ์ที่สุด ก็คือเป็น พระอรหันต์ ถ้า มีในขั้นต้น ๆ ก็มีหรือเป็นในลำดับรองลงมา.

มีอตัมมตาในจิตใจแข็งก็เป็นอย่างนี้ เพราะมันเห็น *อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา* ในสิ่งทั้งปวง จึงไม่หลงไหลไปในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น นี่ก็เป็นความรู้ที่ทำให้มีอตัมมตา.

แล้วก็เห็น *ธัมมัญญิตตา* ว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนี้ มันเป็นไปตามธรรมชาติ ธรรมดาเช่นนั้นแหละ มันเป็นอย่างอื่นไม่ได้, *ธัมมนิยามตา* มันมีกฎของธรรมชาติ บังคับตายตัวอยู่อย่างนั้น, *อิทัปปัจจยตา* มันเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย อาศัยกันเกิดขึ้น อาศัยกันดับลง.

คำนี้ฟังให้ดีๆ นะ ขอบอกไว้ล่วงหน้าด้วยว่า เป็นคำที่สำคัญอีกคำหนึ่ง คือ คำว่า *อิทัปปัจจยตา* : มีสิ่ง ^๕ ๆ เป็น ^๖ปัจจัย สิ่ง ^๗จึงเกิดขึ้น มีสิ่ง ^๘ ๆ เป็น ^๙ปัจจัย สิ่ง ^{๑๐}จึง ^{๑๑}ดับลง; มีใจความว่า เพราะอาศัยซึ่งกันและกัน แล้วจึงเกิดสิ่งใหม่ขึ้นมา พอถึงคราวที่ จะดับมันก็อาศัยซึ่งกันและกัน แล้วก็ดับลงไป. นี่เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ที่ว่า *ผู้ใดเห็นสิ่งนี้ ผู้นั้นเห็นธรรมะ ผู้ใดเห็นธรรมะ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า; เห็นอิทัปปัจจยตา คือการเห็น พระพุทธเจ้า นี้ไว้ว่ากันวันหลัง.*

เดี๋ยวนี้เขาเห็นธัมมัญญิตตา ธัมมเนียมตา อิทัปปัจจยตา ว่ามันมีธรรมชาติให้เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย เป็นอย่างอื่นไม่ได้ อย่าไปหลงรักอะไรกับมัน มันไม่รู้จักเอาอกเอาใจใคร.

แล้วที่นี้ก็เห็น *สุญญตา* ว่างจากตัวตน แม้แต่ความหมายหรือคุณค่าที่จะถือว่าเป็นตัวตน ก็มีได้มี นี่เรียกว่า *สุญญตา*, แล้วก็เห็น *ตถตา* ว่ามันเป็นเช่นนั้น เป็นเช่นนั้น เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้, นั่นแหละจะเกิดความรู้สึก *อดัมมยตา* คือภาวะแข็งทื่อที่อะไรๆ จะมาปรุปร่งแต่งให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้, ให้อินดีไม่ได้ ให้หัวเราะไม่ได้ ให้ร้องไห้ก็ไม่ได้ ไม่ได้ทั้งนั้น, นี่มี *อดัมมยตา* คือเป็นอย่างนี้.

สำหรับชาวบ้านก็จะใต้อุปมาง่ายๆ ว่า หญิงสาวคนหนึ่งมีหัวใจเป็น *อดัมมยตา* ให้ชายเจ้าชู้มาฝูงหนึ่งก็เกี้ยวเขาไปไม่ได้, หรือถ้าว่าชายหนุ่มคนหนึ่ง มีหัวใจเป็น *อดัมมยตา* ให้หญิงสาวฝูงหนึ่ง ต่อให้เป็นนางฟ้าด้วย ก็มาเกี้ยวเขาไปไม่ได้; หัวใจที่เป็นอย่างนี้เรียกว่า *มืออดัมมยตา*.

นี่ *กุชชี* อะไรบ้าง ขวตเหล็กก็จูงจุมกไปได้ ไสหัวไปได้ ไปหาโรงเหล็ก, บ่อนพนักก็ไสหัวไปได้, สนามม้าก็ไสหัวไปได้, สถานเรีงรรมณ์ กามารมณก็ไสหัวไปได้ นี่เรียกว่ามันไม่มี *มืออดัมมยตา* เอาเสียเลย. ถ้า *มืออดัมมยตา* แล้ว มันไม่เป็นอย่างนั้น มันคงที่อยู่ในความถูกต้องโดยเด็ดขาด, นี่ *ใจความของอดัมมยตาโดยสรุป* เป็นอย่างนี้.

ใครที่เพิ่งมาใหม่วันนั้น เพิ่งฟังก็ฟังเสียเถิด ฟังให้เข้าใจเถิดว่า *อดัมมยตา* คืออะไร คือจิตใจที่คงที่เพราะเห็นความจริงของสิ่งทั้งปวง จนไม่ยินดียินร้ายในสิ่งทั้งปวง.

กามารมณ์ คือ มโนภาพที่อวิชชาสร้างขึ้น

พูดให้ลึกอีกสักหน่อยก็ได้ แต่ต้องตั้งใจฟังให้ดี เทียบจะเป็นเรื่องหยาบโหล่น ว่าความรู้สึกทางเพศ ทางกามารมณ์ระหว่างเพศ ที่บุชชากันนักระหว่างผู้หญิงผู้ชาย ยกเป็น สิ่งสูงสุด จนเป็นพระเจ้ากามเทพ; อุตสาห์ทำอะไรทุกอย่าง ก็เพื่อจะให้ได้สูงสุดในเรื่อง กามารมณ์เรื่องนี้ จะทำงานให้ดี มีเงินให้มาก จะสมรสให้ชั้นเลิศเลย นี่ความที่บุชชากามารมณ์.

ถ้าเห็นอคัมมยตา มันจะไม่รู้สึกอย่างนั้น มันรู้สึกว่า กามารมณ์รสเลิศทางเพศ ที่ว่ารสเลิศรสสูงสุด มันเป็นเพียงความคิดสร้างมโนภาพขึ้นมาเท่านั้น ไม่ใช่ตัวจริง ไม่ใช่ของจริงอะไร. เป็นความคิดที่จะต้องเรียกว่า บ้าที่สุด โง่ที่สุด หลงที่สุด มันคิดขึ้นมาตามความรู้สึกของกิเลส ฉะนั้นมันจึงประกอบกามารมณ์ กิจกรรมทางเพศ กับสัตว์เดรัจฉานก็ได้, ประกอบกิจกรรมทางเพศ กับซากศพก็ได้, กับวัตถุจำลองเครื่องจำลองหลอกหลวงอะไรก็ได้ แม้แต่หมอนข้างก็ได้; ถ้ามืออคัมมยตามันไม่โง่ขนาดนั้น มันเห็นว่าเป็นเพียงมโนภาพที่อวิชชาสร้างขึ้น. ภาษาไทยเรายังไม่ค่อยมีคำนี้ใช้เป็นที่เข้าใจกันนัก ไม่เหมือนภาษาฝรั่งเขาที่มีคำว่า *imaginative object, imagination, imagine* ก็คือว่าจมันโง่ มันบ้า มันประกอบความรู้สึกขึ้นมา.

ถ้าเขารู้เรื่องนี้แล้ว มันจะไม่ถูกหลอกด้วยมโนภาพเหล่านั้น, แล้วยังรู้ปมตัดลึกซึ่งไปถึงว่า แม้นคนต่อคน ผู้หญิงกับผู้ชายนี้ ถูกต้องถึงตัวกันแล้ว ถ้าไม่เกิดมโนภาพอันนี้ก็ไม่มีความสำเร็จในทางกาม แม้ว่าจะเป็นคนจริงๆ; แต่ว่าคนโง่มันไปทำกับซากศพก็ได้, ไปทำกับสัตว์เดรัจฉานก็ได้, ไปทำกับหมอนข้างก็ได้, หุ่นอะไรก็ได้. เขารู้ว่าความรู้สึกสูงสุดทางเพศนั้นเป็นเพียงมโนภาพ ต้องสร้างมโนภาพให้หลอนตัวเองได้สำเร็จ มันจึงจะเกิดขึ้นมา ความรู้สึกอันนี้.

เมื่อรู้สึกอย่างนั้นแล้ว อตั้มมยตามันก็สูงสุด มันสูงสุด อะไรหลอกไม่ได้ มันไม่มีความเป็นหญิงเป็นชาย หรือไม่มีความรู้สึกในทางเพศ มีความหมายทางเพศ อะไรทำนองนั้น. เขาละ มันอาจจะมากไปแล้ว พุกเกินขอบเขตไปแล้วก็ได้ เขาแต่ใจความก็แล้วกัน ว่ามันสูงสุด ถึงที่สุดจนไม่มีอะไรหลอกได้.

นี่ถึงข้อที่คนประกอบกิจกรรมทางเพศ กับสัตว์ไตร่จนาจานก็ได้ กับซากศพก็ได้ กับวัตถุจำลองชั้นแท่งหลอกลงชั้นนี้ก็ได้ อะไรก็ได้ เพราะว่ามันไม่มีความรู้ที่ถูกต้องว่าความรู้สึกทางเพศนั้น เป็นเพียงความคิดนึกรู้สึก ที่กิเลสหรืออวิชชามันปรุงแต่งขึ้นมา.

นี่ถ้าเข้าใจเรื่องนี้ ก็จะเข้าใจได้ทันทีว่า ทำไมพระอรหันต์จึงมีความรู้สึกอยู่เหนือความเป็นเพศหญิงเพศชาย เพราะว่าทำนมืออตั้มมยตาสูงสุด พวกกันสักวันก็ไม่จบ; แต่ว่าเกี่ยวนี้ก็พอจะได้ใจความแล้วว่า จิตมันคงที่ คงที่ อะไรๆ มาปรุงแต่งให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นभवหรือเป็นลพไม่ได้, ให้เป็นไปในทางรักก็ไม่ได้ ในทางโกรธก็ไม่ได้ ยินดีก็ไม่ได้ ยินร้ายก็ไม่ได้. นี่คืออตั้มมยตา เป็นธรรมะสูงสุดสูงที่สุดคือเป็นพระอรหันต์ *ถ้าถึงที่สุดของอตั้มมยตา ก็เป็นพระอรหันต์.*

เดี๋ยวนี้อาตมาบอกว่า ต้องเอามาใช้กันทุกอาชีพ ตั้งแต่ชาวนาถึงนายกรัฐมนตรี ใครเขาจะเชื่อ ไม่เชื่อก็ได้; แต่ที่นี้อยากจะยืนยันว่า มันต้องเป็นอย่างนั้น มันจึงจะเป็นผลดี, ผู้ประกอบการงานทุกอาชีพ ในระดับไหนก็ตาม เขาจะต้องมีอตั้มมยตาตามสมควรแก่หน้าที่การงาน แล้วชีวิตจะไม่กักเจ้าของ คำนี้จะช่วยได้มากถ้าจำไว้ว่า ชีวิตจะไม่กักเจ้าของ คุณจะเป็นชาวนาหรือเป็นนายกรัฐมนตรี ถ้ามีอตั้มมยตาแล้ว ชีวิตจะไม่กักเจ้าของ.

อาชีพคือการดำรงชีพ

คำว่า อาชีพ ทุกสาขาอาชีพ คำว่า อาชีพนี้ ขอทำความเข้าใจกันสักหน่อยว่าไม่ใช่เพียงแค่ทำอาชีพ คือ *หามาหากิน* คำนี้มีใจความกว้างไปถึงว่า การดำรงชีพ; การหาเลี้ยงชีวิต ก็เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีพ ซึ่งยังจะต้องปฏิบัติบริหาร ร่างกาย การงาน ข้าวของอะไรต่างๆ ทุกอย่างทุกประการ เพื่อให้ชีวิตมันคงอยู่ หรือทรงอยู่อย่างเป็นที่น่าพอใจ คือไม่เป็นทุกข์ทรมาน ถ้ามันถึงที่สุด ก็จะขึ้นไปถึงไม่กั๊กเจ้าของ.

แต่เดี๋ยวนี้มันกั๊กกั๊กเจ้าของอยู่บ่อยๆ เป็นมหาเศรษฐีแล้วก็ยังร้องไห้ก็มี ฆ่าตัวตายก็มี เพราะว่าทำกับมันไม่ถูกต้อง. ถ้าคนขอทานคนหนึ่งไม่เคยร้องไห้เลย ไปเปรียบกับมหาเศรษฐีที่ร้องไห้บ่อยๆ คุณว่าคนไหนน่าสรรเสริญกว่า? นี่มันมีเรื่องที่เป็นเหตุเป็นปัจจัยอยู่เบื้องหลัง จะทำให้ไม่ต้องหัวเราะ ไม่ต้องร้องไห้ ไม่ต้องซนๆ ลงๆ อย่างนี้.

การดำรงชีวิตไว้อย่างถูกต้อง เรียกว่า อาชีพ ดำรงชีพ คืออาชีพ. ดำรงชีพ ชนิดไหนก็ตาม ชั้นไหนก็ตาม สูงต่ำอย่างไรก็ตาม รู้จักใช้อคัมมยตาให้เหมาะสมแก่เวลา แก่สถานที่ แก่เหตุการณ์เกิด แล้วชีวิตก็จะไม่กั๊กเจ้าของ ชีวิตก็จะไม่กั๊กเจ้าของ.

ที่นี้มาพูดกันถึงเรื่องทุกอาชีพ.

กสิกร

อาชีพชาวนาชาวสวน นี่ถือว่าเป็นอาชีพพื้นฐานมาแต่กติกามรรพ กติกามรรพตั้งแต่เมื่อไรไม่มีใครรู้, อาชีพกสิกร รู้จักทำนาทำสวนนี้ ก็เข้าใจกันคืออยู่แล้วว่า ต้องไถนา ต้องเพาะ ต้องปลูก ต้องฝัง ต้องดูแล ต้องรักษา. ถ้ามีอคัมมยตาโดยแท้จริงมันจะสนุกแม้จะทำงานอยู่กลางแดดเหงื่อไหลท่วมตัว ทำงานอยู่กลางแดดในนาในไร่ เหงื่อไหล

ท่วมท้ว ถ้ามีอหัมมยตา มันจะคงที่ รู้สึกคงที่ แล้วบางทีก็รู้สึกสนุก รู้สึกเป็นสุข พอใจในความเข้มแข็งของตน เป็นการต่อสู้ เป็นกีฬาไปเลย การงานสนุก เป็นกีฬาไปเลย ถ้ามีอหัมมยตา.

หรือว่ามันจะป้องกันอบายมุขทุกอย่าง ที่เป็นข้าศึกแก่คนยากจน *คัมภีร์น้ำเมา* *เที่ยวกลางคืน ดูการเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน.* ๖ อย่าง ๖ ประการที่เรียกว่าอบายมุขนี้ มันเข้ามาไม่ได้ตอก สำหรับคนที่มีจิตใจเป็นอหัมมยตา แม้ในระดับฆราวาส ไม่ใช่เป็นพระอรหันต์ เขามีจิตใจอยู่ในความถูกต้อง แข็งเถือกอยู่ในความถูกต้อง อบายมุขใดๆ ก็ทำอะไรๆ ไม่ได้.

เดี๋ยวนี้เขาพัฒนา *แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง* กันไม่ได้ เพราะไม่มีธรรมะนี้ อบายมุขยังชนะอยู่ แผ่นดินธรรมเกิดขึ้นไม่ได้ แผ่นดินทองก็เกิดขึ้นไม่ได้. ที่นี้บางคนจะกลับหัวกลับหางกัน แผ่นดินทองคือได้กินเหล้ากันตามสบาย ได้เล่นการพนันกันตามสบาย นั่นแผ่นดินทอง มันกลับหัวกลับหางกันอย่างนี้.

ฆราวาสธรรม

ฆราวาสอย่างนี้จะต้องมี ฆราวาสธรรม คำนี้แปลกนะ ช่วยจำให้ดี เรียกว่า ฆราวาสธรรม แต่ใช้ได้ตั้งแต่ต่ำที่สุดจนถึงสูงสุด จะเป็นพระอรหันต์ ธรรมะนี้ใช้ได้. ธรรม ๔ อย่างคือ สัจจะ ทมะ ชันตี จาคะ :

สัจจะ คือจริงใจในสิ่งที่ทำ,

ทมะ บังคับให้ทำงานได้, กิเลสมันจะดึงไปทางไหนไม่ไป ยิ่งมีอหัมมยตา แล้วกิเลสดึงไปไม่ได้ มีทมะได้เพราะมีอหัมมยตา,

ขันตี พอดึงกราวที่มันลำบาก จะต้องออกทน จะต้องออกกลั้น จะต้องออกทน มันก็ต้องออกทนได้ เพราะมืออคัมมยตา,

จาคะ จะต้องสละสิ่งที่ไม่ควรจะมีอยู่ในใจ คือกิเลสทั้งหลาย มันก็สละออกไปได้ เพราะว่ากิเลสนั้นไม่มีอำนาจเหนือหัวของคนๆ นั้น คนๆ นั้นก็ซัด โยนกิเลสไปได้โดยง่าย.

ฉะนั้นขรवासผู้นั้น จึงสามารถที่จะมีขรवासธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ สัจจะ ทัมะ ขันตี จาคะ เพื่อทำนาก็ได้ เพื่อทำอะไรก็ได้ เพื่อปฏิบัติธรรมะเป็นพระอรหันต์ก็ได้. ธรรมะ ๔ ประการนี้ช่วยจำไว้ให้ดีๆ ชื่อเรียกว่า ขรवासธรรม แต่มันใช้ได้หมด *ความจริงใจ ในสิ่งที่จะทำ, การบังคับให้ทำให้จนได้, ออกกลั้นอดทนถึงที่สุด, แล้วก็ สละสิ่งที่ เป็นข้าศึก แก่การกระทำนั้นออกไปเรื่อย ๆ.*

ครบ ๔ อย่างนี้แล้ว การงานชนิดไหนก็สำเร็จ สำเร็จหมดไม่ว่าจะเป็นอะไร ต้องการจะเป็นอะไร, ต้องการเป็นชวานาก็ได้ ต้องการเป็นชาวสวน เป็นพ่อค้า เป็นอะไรก็ได้ กระทั่งเป็นพระอรหันต์ก็ได้ แต่เรียกว่าขรवासธรรม มันแปลกก็เหลือเกิน คงจะเป็นเพราะว่ามันเหมาะสมที่สุดสำหรับขรवास จึงเอากันมาใช้. *เป็นจุดตั้งต้น สำหรับ ขรवासจะยกตัวเองให้พ้นจากความเป็นขรवास, ช่วยฟังดูให้ดีๆ ขรवासคนไหนบ้าง ต้องการจะยกตัวเองให้ขึ้นพ้นจากความเป็นขรवास เคี้ยวมันไม่มีนี้ กิเลสมันถึงหัวลงมาอยู่ที่ กิเลสหมด ความแข็งแกร่งต่อความไม่ถูกต้องนั้นไม่มี มันไม่มีมืออคัมมยตา.*

ฉะนั้น ชวานา ชาวสวน หรือกสิกรทุกประเภท มืออคัมมยตาตามสมควรแก่หน้าที่การงานของตนเถิด การงานนั้นจะสนุกเป็นเล่นกีฬา ไม่ใช่เป็นเครื่องทรมานจิต, ยิ่งทำงานมากยิ่งพอใจ ยิ่งสนุกยิ่งพอใจ ยิ่งสนุกยิ่งพอใจ งานกลายเป็นกีฬาทั้งหมดปัญหา.

แต่ถ้างานเป็นเครื่องทนทุกข์ทรมาน เกี้ยวมันก็ไปจี ไปปล้น ไปขโมย ก็กว่ามาทำงานอยู่
อย่างนี้ นี่ขอให้มองเห็นเป็นข้อแรกว่า อาชีพฆาตนา ชาวสวน.

ข้าราชการ

เอ้า ที่นี้สูงขึ้นมาถึง อาชีพข้าราชการ เป็นข้าราชการ หรือว่าเนื่องอยู่กับ
ข้าราชการทุกอย่างด้วยก็ได้ พวก *ภารโรง* ก็นับรวมเข้าไปด้วย พวก *ลูกจ้าง* อะไรก็นับรวม
ไปด้วย. เป็นข้าราชการ มีหน้าที่ตามตัวหนังสือตามหลักเกณฑ์เดิมแท้ ราชการทำงาน
ของพระราชา ก็ทำงานให้กันทั้งหลายร้องออกมาว่า *พอใจ พอใจ พอใจ*.

ราชา คำนี้แปลว่าพอใจ ถูกใจ; ผู้ที่ทำงานให้ประชาชนร้องออกมาได้
ว่าพอใจ พอใจ ครั่งดึกคำบรรพ์โน้น เขาเรียกกันว่า ราชา เพราะประชาชนร้องออกมา
เรียกคนๆ นั้นว่า ราชา ราชา ได้ทำงานให้ประชาชนทั้งหลายพอใจ; คำว่า ราชา ราชาเกิด
ขึ้นมาในโลกเพราะเหตุนี้ ฉะนั้น คำว่า *ราชา* ก็คือ *ผู้ที่ทำให้ผู้อื่นร้องออกมาว่า พอใจ*.

นี่ข้าราชการผู้ทำงานของพระราชา ก็คือผู้ที่ทำงานอย่างเดียวกัน ข้าราชการ
ชั้นภารโรง ชั้นลูกจ้าง ก็ต้องทำอย่างเดียวกัน จะทำอย่างอื่นไม่ได้; ถ้าเขาจะทำไม่ได้
ก็เพราะว่าเขาถูกกิเลสดึงไป พาไป ไม่ทนอยู่ได้ในความถูกต้องในหน้าที่การงาน.

ดังนั้นจึงขอให้เขายึดหลักอตั้มมยตา มีความแข็งโก้ในความถูกต้อง อะไร
ดึงไปทางไหนก็ไม่ได้ ดึงไปซ้ายไม่ได้ ดึงไปขวาไม่ได้ ดึงบวกไม่ได้ ดึงลบไม่ได้,
หัวเราะไม่ได้ ร้องไห้ไม่ได้, ไม่ทุจริตในหน้าที่ ไม่คอร์รัปชั่น ว่าอย่างนั้นดีกว่า เพราะ
มืออตั้มมยตา อาชีพนี้ก็เป็นสุข เช่นเดียวกับอาชีพชาวสวนชาวไร่ได้เป็นสุขมาแล้วเพราะ
อตั้มมยตา อาชีพข้าราชการนี้ก็จะได้เป็นสุขเช่นเดียวกัน.

ตุลาการ

อาชีพผู้พิพากษา ตุลาการ, ข้าราชการพิเศษ พิทักษ์ความเป็นธรรม ความยุติธรรมในโลก เรียกว่า ตุลาการ ฟังเขาพวกที่ทำงานเนืองกันอยู่เข้าไปด้วยกัน ก็ได้ คือเป็น อัยการ เป็น ทนายความ เป็นอัยการก็ได้ มาอยู่ในพวกนี้. ถ้าเขาไม่มีอดัมมยตา แล้วก็จะอะไรจะลากเขาไป เหล่าซวดก็ยวก็ลากไปได้ มีคนเคยพูดว่า *ไข่เบ็ด ฝาดเดียวก็ลากไปได้* ลากผู้พิพากษาไปได้, นี้เพราะไม่มีอดัมมยตา.

เดี๋ยวนี้เรามีเงินมีทอง มีของหลอกของลวงมากมาย แล้วมันก็ลากเอาไปได้ ง่าย ๆ ผู้พิพากษาก็ถูกลากไป, ทนายความก็ถูกลากไป, อัยการก็ถูกลาก ถูกลากไป เพราะไม่มีอดัมมยตา. ถ้ามีอดัมมยตานี้คงที่ อยู่ในสภาพที่ยกมือไหว้ตัวเองได้ ไม่มีบงการอะไร ยกมือไหว้ตัวเองได้อย่างสนิทใจ, เป็นคนของธรรมะ มีธรรมะ ประกอบไปด้วย ธรรมะ สมกับหน้าที่สำคัญ เป็นผู้พิพากษา ตุลาการ เป็นทนายความ เป็นอัยการ.

ศิลปิน

เอ้า ที่นี้ อาชีพที่มันละเอียดประณีต ซึ่งต้องพิจารณากันมากหน่อยคือ อาชีพ ศิลปิน ศิลปิน การช่างอันละเอียดอันประณีตอันลึกซึ้ง. ถ้าเขาไม่มีอดัมมยตาที่เข้มแข็ง พอ จะทำงานเลวลง เพราะเห็นแก่ค่าจ้าง ไม่ได้ทำดีถึงที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือว่าคดโกง ทำให้มันเลวกว่าที่ควรจะทำ ใครจะไปรู้. ศิลปินก็เป็นคนคดโกงต่อหน้าที่ของศิลปินเอง ไม่ทำดีถึงที่สุด ทำพอหลอกเอาค่าจ้างเท่านั้น.

หรือว่าเขาเป็น *ศิลปินที่ห่วงไหวต่อภารกิจการหม* เขาก็ทำเดลโถลหมก ถูกติฉินค ถูกชมหน่อยก็ยุ่งยากไปหมก; แล้วศิลปินสมัครเล่น บ้าๆบอๆนี้ ใครมายืนดูก็ไม่ได้

เขาทำงาน โกรธมาขึ้นก็ไม่ได้, อย่างว่าแต่ยื่นดูเลย ทักไปสักคำเดียว โกรธเลย ทำไม่ได้ คีลป็นสมัครเล่น. เมื่อไม่มีความงอน กงที่ สิ่งที่ทำออกมานั้นก็เป็นการปะที่ไม่บริสุทธิ์ ไม่ตรงตามความหมายของคิลปะ เพราะไม่มีอหัมมยตา ไม่มีความแข็งโก้ในหน้าที่การงาน ในอุคมคติของการงานของตน. นี่อาชีพคิลป็น ประณีต ละเอียด สุขุมอย่างไร ถ้าไม่มี อหัมมยตา มันสูงส่งไปไม่ได้.

เลขานุการ

ที่นี้ อาชีพเลขานุการ อาชีพเลขานุการ ช่วยผู้ที่เขาจ้างมา ก็เหมือนกันแหละ ถ้าไม่มีอหัมมยตา มันก็ไม่สามารถจะทำให้ดีที่สุด ไม่สามารถจะทำให้ดีที่สุด เพราะเขา ไม่ได้รักความถูกต้อง.

ภรรยา — สามี

อยากจะเรียกอาชีพอีกสักอย่างหนึ่งจะได้ไหม? คือ อาชีพเป็นภรรยา. สามี เขามีอะไร ๆ ของเขามากมาย ตามแบบที่เป็นเจ้าของ เป็นหัวหน้า เป็นเศรษฐี; คนมี อาชีพเป็นภรรยา ที่จัดการเก็บรักษาอะไรให้ถูกต้อง เรียกว่าอาชีพภรรยา ก็ต้องมี อหัมมยตา มันจึงจะมีอาชีพภรรยาที่ถูกต้อง และได้รับความสำเร็จด้วยกันทุกฝ่าย.

ผู้หญิงอย่าเพื่อเสียใจว่าไม่ยุติธรรม แล้วให้ผู้หญิงเป็นฝ่ายประกอบ ไม่ได้ เป็นข้างเท่าหน้า ซ่อนมันแล้วแต่เหตุแล้วแต่ปัจจัย. ถ้าเราสามารถเก่งจริง เราก็เป็นผู้ชาย มารับอาชีพ เป็น อาชีพสามี อาชีพสามี เช่นเดียวกับอาชีพภรรยา มันแล้วแต่ว่า ฝ่ายไหน ฝ่ายไหนมีความสามารถฉลาดปราดเปรื่อง. แต่โดยทั่วไปในโลกนี้ มันจะมุ่ง ไปว่า ผู้หญิงเป็นฝ่ายที่ช่วยผู้ชาย แต่ความจริงมันไม่ได้เป็นอย่างนั้น.

เรื่อง ช้างเท้าหน้าช้างเท้าหลัง พุคเสี่ยให้ดู อย่าให้ตายตัวลงไปว่า ผู้ชาย จะต้องเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงจะต้องเป็นช้างเท้าหลังเสมอไป นั้นมันโง่งนะ พุคอย่างนั้น มันจะโง่ มันผิดกฎอิทัปปัจจยตา ถ้าพุคอย่างนั้น. แต่ที่นี้ส่วนมากหรือโดยมาก ผู้ชาย เหนือกว่า ผู้หญิงต้องตามหลัง เขาจึงพุกเสี่ยว่าผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง; แต่ความจริงธรรมชาติไม่ได้จำคมาอย่างนั้นคอก *ใครสามารถใครเก่งกาจ คนนั้นจะต้องเป็นช้างเท้าหน้า* เมื่อได้รับหน้าที่เป็นอย่างไร ก็ทำหน้าที่นั้นให้มันดีที่สุด.

ที่จริง อาชีพรามาดานั้น เป็นอาชีพสร้างโลก สร้างชีวิต อย่าให้โลกมัน สูญพันธุ์ มันก็สูงสุคนะ เป็นอาชีพสูงสุด ทำโลกนี้ให้คงงาม ด้วยการอบรมเด็ก ๆ ลูก เล็ก ๆ ให้มันดีขึ้น ๆ ๆ ซึ่งมารดาสามารถจะทำได้ยิ่งกว่าบิดา. แต่เดี๋ยวนี้เขาเปลี่ยนกันเสีย แล้ว ความนิยมในโลกเขาก็ไม่ชอบอย่างนี้ ชอบให้ผู้หญิงกับผู้ชายเก่งเหมือนกัน เรียน เหมือนกัน สอบไล่แข่งขันกัน แย่งชิงตำแหน่งกัน เป็นกะเทยหมด ไม่มีผู้หญิงผู้ชาย เพราะมันเข้าใจผิด.

ให้ผู้หญิงทำหน้าที่ผู้หญิง ให้ผู้ชายทำหน้าที่ผู้ชายให้ดีที่สุดเถอะ แล้วโลกนี้ มันจะดีที่สุด นี้เด็กเล็ก ๆ ก็จะไม่ถูกทอดทิ้ง เพราะมารดาไปสมัครหน้าที่ของบิดา; ถ้ามี อทัมมยตาแล้ว จะทำหน้าที่ของตนดีที่สุด ไม่ว่าจะสามสี่เป็นภรรยา.

ยาจก วนิพก

ที่นี้มาถึงเรื่อง อาชีพยาจก วนิพก ยาจนั่นขอ ขอตะพึด ขอข้างเดียว, ถ้าวนิพก ให้อะไรตอบแทนบ้าง เช่นว่าร้องเพลงให้ฟัง เต้นรำให้ดูอะไรนี้ ขอทานอย่างนี้ ก็เรียกว่าเป็นวนิพก ถ้าเป็นยาจก ทำอะไรไม่เป็น บางทีหุนหวกตาบอด ก็ขอข้างเดียว.

แม้ว่าจะเป็นยาก วณิกอะไร ก็ยังมีความเข้มแข็งในหน้าที่ ทำให้น่าดูให้น่ารัก จะสำเร็จประโยชน์ในหน้าที่ มันจะรอดตัว.

เป็นยาก มี *ธรรมะของยาก* ให้ดีที่สุด ให้น่ารักให้น่าเอ็นดู เกี่ยวก็รอดตัว, เป็นวณิกก็แสดงฝีมืออะไร ให้มันเป็นที่ยอมรับประชาชน เขาก็ให้ เขาก็ช่วย ก็รอดตัวได้เหมือนกัน; ให้แข็งโก้ในหน้าที่ ในความถูกต้องของหน้าที่ ในการไม่ทำให้มันผิด วิปริตผิดหน้าที่ เรียกว่ามีธรรมะนั้นแหละ. มีหน้าที่ คือมีธรรมะ เกี่ยวกับพ้นจากความเป็นขอกทาน, เกี่ยวกับพ้นจากความเป็นยาก พ้นจากความเป็นวณิก เพราะเมื่ออตั้มมยตา ออกทนต์ไม่ทำอะไรให้ผิดไปจากธรรมะของยากกวณิก.

ที่กรุงเทพฯ มีขอกทานมาก สมัยอาตมาไปอยู่กรุงเทพฯ ไปเรียนหนังสือ เห็นคนขอกทานพูดหยาบคาย กิริยาเลวทราม; มันพูดว่า พ่อของมันคนหนึ่งมันยังเลี้ยงไม่ได้ มันยังช่วยกันเลี้ยงไม่ได้ อ่างตัวเองเป็นพ่อของคนทั้งเมือง คนทั้งเมืองไม่เลี้ยงมันแล้ว. มันพูดอย่างนี้กรอกหูชาวบ้าน คูชิ, ยากอย่างเลว วณิกอย่างเลว เป็นคนขอกทานแท้ๆ พูดอย่างนี้ ว่าพ่อของมันคนเดียวมันยังเลี้ยงไม่ได้ คือไม่มีใครให้ทาน; มันเลว มันกระด้าง มันอันธพาล ไม่มีธรรมะของยากของขอกทาน.

แต่ถ้าว่ามันออกถนออกทนต์ ทำตัวให้ดี ให้น่ารัก ให้น่าเอ็นดู มันต้องค่อยๆ เจริญไป ตามแบบคนขอกทาน ก็เอาตัวรอดได้. ถ้าจิตใจอมรับอตั้มมยตา มันไม่ต้องเสียใจว่าอัปโชค โชคไม่ดี ต้องมาเป็นคนขอกทาน อย่างนี้ไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึก; มันเห็นว่าเช่นนั้นเอง ตามอิทัปปัจจยตา เช่นนั้นเอง เราทำให้ดีที่สุด เราทำให้ดีที่สุด เราทำให้ดีที่สุด แล้วค่อยหลุดมาจากความเป็นคนขอกทาน. นี่อาชีพรอดภัยแล้ว.

ทุกสาขาอาชีพนี้ จึงทำให้ถูกต้องเป็นธรรม ทำหน้าที่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง ซื่อตรงต่อความถูกต้อง ไม่ให้กิเลสดึงไปทางโน้นที่ ดึงไปทางนี้ที่. ทำงานกลางแควต เหนือไหล่ไคลย้อย ยิงมืออดัมมยตา ยิงพอใจ; ถ้าไม่มีมืออดัมมยตา ก็คิดว่า โห้ย กูจะมาทำให้เหนือไหล่ทำไม ไปปล้นไปจีเสาะสควกสบายง่ายกว่า มันจะตรงกันข้ามถึงอย่างนั้น.

นี่ขอให้สังเกตดูให้ดี ว่าความคงที่ต่อความถูกต้อง อะไรๆ จะมาคั่ง มาลากไปทิศทางไหนก็ไม่ได้ เป็นคุณธรรมสูงสุด จิตที่อะไรๆ จะปรุปรุ่งแต่งให้เป็นไปในทางบวก หรือลบไม่ได้ นี่ดีที่สุด

นักบวช ปุชนียบุคคล

เอา ที่นี้อาชีพพิเศษ คือ อาชีพนักบวช คนทั่วไปคงจะฟังไม่เข้าใจ ว่านักบวชนี่ก็เป็นอาชีพ มักจะถือว่าไม่ใช่อาชีพ เพราะไม่ต้องทำอะไร ทำนา มีแต่คนใส่บาตรให้กิน มันก็อาชีพให้เขาใส่บาตรให้กิน นั่นแหละอาชีพ. ถ้าเป็นนักบวช ต้องปฏิบัติถูกต้องตามนักบวช มีคุณมีประโยชน์แก่โลก แล้วเขาก็ใส่บาตรให้กิน ฉะนั้น อาชีพก็คือรับของที่เขาบูชาเขาให้ แต่ใช้คำว่า อาชีพปุชนียบุคคล.

ปุชนียบุคคล คือคนที่เขาพากันบูชา เพราะได้ทำประโยชน์ ทำความดีอะไรมากมายมหาศาล เขาบูชา. คนที่ไม่ต้องไปทำนา ทำสวนอะไรที่ไหน ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนไป ก็มีคนเอามาให้กิน มาเลี้ยงดู บัจจัยสี่ไม่ขาดแคลน พระบาลีก็เรียกว่า อาชีพ เรียกการเป็นภิกษุ อยู่ด้วยบัจจัยสี่ผู้อื่นเลี้ยงดู นี่ก็เรียกว่าอาชีพเหมือนกัน อาชีพของภิกษุ, ภิกษุ นี้ สาธุ สมานุชา อาชีพพร้อมกันกับภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายมีอาชีพอย่างนี้ ภิกษุนี้ก็มีอาชีพอย่างเดียวกับภิกษุทั้งหลาย ใช้คำว่า สาชีพ มีอาชีพพร้อมกันกับภิกษุทั้งหลาย.

ฟังดูแล้ว ไม่ค่อยจะยอมใช้ไหม คนหนึ่งต้องทำอะไรทำนา เหงื่อไหลไคลย้อย อยู่กลางแจ้ง, คนหนึ่งไม่ต้อง มีคนเอาไปให้ ก็เรียกอาชีพเหมือนกัน อาชีพเป็นนักบวช; หมายความว่า เป็นนักบวชที่ถูกต้อง ถ้าเป็นนักบวชที่ถูกต้องแล้ว มันให้ประโยชน์เกินค่า แก่สังคมแก่โลก เขาก็เลยจัดไว้ว่าเป็นปุชณียบุคคล เป็นอาชีพปุชณียบุคคล.

ถ้าใครได้ทำอะไรให้แก่โลก ให้แก่ประชาชน มากมายเกินกว่าที่จะตอบแทน ได้ เขาก็เป็นปุชณียบุคคล; ผู้ใดตอบแทนเขา ก็เรียกว่า ตอบแทนปุชณียบุคคล.

ฉะนั้นเรากลับให้คือีกทางหนึ่ง อีกด้านหนึ่ง ข้างหนึ่ง *ครูบาอาจารย์เป็น ปุชณียบุคคล บิคาฆรรคเป็นปุชณียบุคคล* เป็นต้น. มองดูในส่วนที่เขาได้ทำอะไรให้มากกว่าสิ่งที่เขาต้องรับเอาไป เขาก็เป็นปุชณียบุคคลขึ้นมา, นี้เป็นอาชีพปุชณียบุคคล.

พวก *ข้าราชการ* พวก *ตุลาการ* นี้ก็ตามเถอะ ถ้าว่าทำอาชีพให้ดีที่สุด ดีที่สุด ไม่คดโกง ไม่ต่างพร้อย ผลเกิดขึ้นแก่ประชาชน มากกว่าเงินเดือนที่เขาได้รับ เขาก็มีส่วน เป็นปุชณียบุคคลไม่มากนักน้อย. *ครูบาอาจารย์ แพทย์ หมอสมัยโบราณ* ไม่ได้รับจ้าง ไม่ได้เงินเดือน เขาทำให้ฟรี แล้วคนก็ตอบแทนเอง ตอบแทนให้ในฐานะปุชณียบุคคล.

อาชีพปุชณียบุคคลมีอยู่ มีอยู่ ไม่ใช่ไม่มี; ฉะนั้น ใครลองทำอะไรเถอะ ใน บ้านในเรือน ในทุ่งในนา นี้ ทำอะไรชนิดที่เป็นประโยชน์แก่คนทุกคนมากขึ้น ๆ เดียวก็มี คนเอาไปให้เองแหละ ให้เงินบ้าง ให้ของบ้าง ให้อะไรบ้าง. นี่มันเป็นเรื่องที่ว่า มัน ทยอยไม่ได้ อำนาจของธรรมชาติมันมีอยู่.

หน้าที่ของนักบวช

เอ้า ที่นี้มาคุยอาชีพของนักบวช นักบวชทำอะไรบ้างที่เป็นประโยชน์บุคคล ?

ข้อแรกที่สุด ก็ต้องมี การบวช, คำว่าบวช ปรอ แปลว่า ทั้งหมด วอขอ, วะชะ แปลว่า ไป ปร-ว-ช- แปลว่า ไปหมด ไปหมดจากสิ่งที่ควรไป ไปจากความเป็นฆราวาส. แล้วก็ ละหมดจากสิ่งที่ควรละใด ๆ ไปหมดเหมือนกัน นี้เรียกว่า บวช.

ถ้าไม่มีอัครมมตแล้ว มันยาก มันยากที่จะเป็นไปได้ มันไม่ออกถัน หรือรักษาไว้ได้ เกี้ยวมัน กินข้าวคั่ว แล้วมันก็ช่วยกันตั้งศีลขึ้นมาเอง ว่าไม่เป็นไร.

ทางภาคเหนือ ภาคอีสานนี้ ยุคหนึ่งสมัยหนึ่งว่าไม่เป็นไร พระณรงคินข้าวคั่วไม่เป็นไร ก็เป็นของธรรมดาไป เพราะมันตั้งขึ้นมาเอง; พระที่เหลวไหลเที่ยวตั้งธรรมเนียมนั้นมาหลอกชาวบ้าน จนชาวบ้านเห็นดีไปทั่วๆ ช่วยจัดช่วยหาเอาไว้ให้. เป็นความจริงนะ ไม่ใช่แกล้งพูด ที่พระณรงคินข้าวคั่ว มันกลายเป็นของถูกต้อง ชาวบ้านช่วยจัดไว้ให้; มันไม่มีอัครมมต แล้วมันไปหลอกเขา.

บ-ว-ช ไปหมด เว้นหมด จากความเป็นฆราวาส ไม่พูด ไม่คิด ไม่ทำ แม้แต่ไม่ฝัน ไม่ฝันอย่างฆราวาส. เขาละ เรียกว่าเป็นผู้บวช ต้องมีอัครมมตอย่างยิ่ง จึงจะรักษาความเป็นนักบวชไว้ได้.

ประพฤติพรหมจรรย์ คือ ประพฤติให้สะทวก แก่การที่จะกำจัดกิเลส; การกำจัดกิเลสนั้น เรียกว่า ตบะ กำจัดกิเลส เผากิเลสโดยตรง การเป็นอยู่ที่ให้ความสะทวกแก่ตบะ ก็เรียกว่าพรหมจรรย์. ฉะนั้นเป็นอยู่ตามสิกขาวินัย อย่างที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติ

ไว้ก็ข้อก็ข้อ นี่ประพฤติพรหมจรรย์ พอมีพรหมจรรย์อย่างนี้แล้ว จะสะทกแก่การ บำเพ็ญตบะ ที่จะใช้ตัดกิเลสข้อใดข้อหนึ่งลงไปโดยเฉพาะ. ตบะกับพรหมจรรย์ก็เป็นของ คู่กัน พรหมจรรย์เป็นพื้นฐานของตบะ ตบะก็เป็นตัวทำหน้าที่เฉพาะ ๆ ๆ ที่จะละกิเลส ข้อไหน ผ่ากิเลสข้อไหน.

ผู้บวช ต้องบำเพ็ญตบะพรหมจรรย์ ให้ชีวิตเป็นพรหมจรรย์ ให้ความ สะทกแก่การใช้ตบะ บำเพ็ญตบะ; มีศีลอยู่เป็นพื้นฐาน เรียกว่า ประพฤติพรหมจรรย์, พอจะละกิเลสข้อไหน ละความชั่วข้อไหนโดยเฉพาะ แล้วก็เรียกว่าตบะ บำเพ็ญตบะ.

นักบวชจะต้องเป็นผู้ศึกษาเล่าเรียน ด้วย, บำเพ็ญตบะพรหมจรรย์ แล้วก็ต้องศึกษาเล่าเรียน ให้รู้ *ธรรมะอันลึกซึ้งของธรรมชาติ* ซึ่งยากที่จะรู้ได้เข้าใจได้. ธรรมะอันลึกซึ้งของธรรมชาติ เช่นที่ออกชื่อมาแล้ว ๘ “ตา” *อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา วัมมัญญิตตา วัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา สญญิตตา ตถาตา อศัมมยตา*, ความ ลึกซึ้งของธรรมชาติ ธรรมะอันลึกซึ้งของธรรมชาติ นักบวช ผู้บวชจะต้องศึกษาเล่าเรียน ให้รู้สิ่งเหล่านี้.

ถ้าไม่มีอศัมมยตา ไม่ก็พรรษาก็กลับไปอยู่ที่บ้าน, ไม่มีอศัมมยตาแล้ว มัน ก็ไม่ไปถึงความลึกซึ้งของธรรมชาติ มันยอมแพ้เสียก่อน กว่าที่จะรู้อศัมมยตา; ต้อง *เข้มแข็ง* ต้อง *อดทน* ต้อง *ถูกต้อง* มี *อศัมมยตาในการศึกษาเล่าเรียน*.

นักบวชต้องเป็นผู้ปฏิบัติ ปฏิบัติตามที่ได้เล่าได้เรียน รู้อะไรแล้วก็ปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติได้เท่าไรก็ชนะความทุกข์ได้เท่านั้น.

นักบวช ต้องเป็นผู้ชนะ ต้อง *ชนะ* ชนะไม่ยอมแพ้ เป็นผู้ชนะไม่แพ้ ต้อง มีอศัมมยตา ไม่มีอศัมมยตาเดียวกับยอมแพ้ หรือมันบังคับให้แพ้ *ต้องชนะสิ่งที่ควรชนะ*

การเจริญ *อานาปานสติ* มันจะบังคับได้ มันจะชนะได้ มันจะ *บังคับ* ภาย ได้, แล้วมันจะ *บังคับ* *เวทนา* ความรู้สึกของระบบประสาทได้, แล้วมันก็ *บังคับ* *จิต* ทั่วจิตโดยตรงได้, แล้วก็จะ *บังคับทั้งหมด* ตัวตนทั้งหมด บังคับทุกสิ่งในจักรวาลได้ ถ้า *บังคับ* *จิต* ได้ มันก็ชนะหมด.

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ชนะ ชนะหมดอย่างนี้, นักบวชต้องปฏิบัติ แล้วชนะกว่าจะถึงที่สุด; ถ้าไม่มีอตัมมยตาแล้ว ไม่มีหวัง ไม่มีหวัง; ถ้าว่าชนะไม่มี ไม่มีแก่ผู้ที่ไม่ไม่มีอตัมมยตา.

เอา ที่นี้นักบวชเรียนแล้ว ปฏิบัติแล้ว ประสบผลแล้ว ชนะแล้ว ยังมีหน้าที่อีกนะ ยังไม่หมด ก็ต้องสอนสืบอายุพระศาสนาต่อไป ยังไม่หมดหน้าที่ ชนะทุกชั้นเชิงแล้ว ก็ยังไม่หมดหน้าที่ จะต้องสอนเพื่อเป็นการสืบอายุพระศาสนาต่อไป, นี่เป็นหน้าที่โดยตรงของนักบวช.

พุทธบริษัทแบ่งเป็น ๔ ประเภท *ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา*. การสืบอายุพระศาสนา โดยการสอนต่อไปอย่างจริงจังนั้น เป็นหน้าที่ของนักบวช, ฝ่ายอุบาสกอุบาสิกา นี้ เขาให้ทำหน้าที่อย่างอื่น แต่ถ้าใครจะสมัครทำก็ได้ ไม่ได้ห้าม แต่ตามธรรมชาติ นั้นมันจัดไว้สำหรับนักบวช. แล้วนักบวชก็เหมือนกัน จะเป็นฝ่ายภิกษุมากกว่าภิกษุณี เพราะมันต้องทำความลำบาก ต้องฝ้ออันตราย ต้องอะไรต่างๆ ไม่เหมาะสำหรับผู้หญิง.

ฉะนั้น *ภิกษุต้องออกหน้า ภิกษุณีมาทีหลัง อุบาสกอุบาสิกาเป็นกองเสบียง* เป็นอะไรทางโน้นดีกว่า ร่วมมือกันทั้งสี่บริษัท แล้วสืบอายุพระศาสนา. แต่อย่าลืมว่า ถ้าไม่มี อตัมมยตาแล้วไม่ได้หรอก มันก็ไม่ทำหรือทำไม่ได้ มันต้องเข้มแข็ง ต้องซื้อตรงอะไรมาล่อมาหลอกไปไม่ได้.

ตามข่าวที่เคยกทราบ อนาคตกริกรรมปาละ ส่งภิกษุที่จัดให้ศึกษาเล่าเรียนที่
ทั้งแก่สามเณรไป จนได้บวชเป็นพระ ๑๔ องค์ ส่งไปประเทศอังกฤษ ; ผู้หญิงเขาเอาไป
เกือบหมก เหลือ ๒ องค์ กลับมาอินเดีย. นี่เรื่องไปเผยแผ่ศาสนา มันกลายเป็นเรื่อง
อย่างนี้ ไป ๑๔ องค์ออกไปเป็นสามเณรของแม่หมกเกือบหมก ที่เหลือกลับมาอินเดีย ๒ องค์
ก็ทำอะไรได้บ้าง แต่ไม่ได้ตามที่ตั้งใจไว้.

หน้าที่หมกหรือยัง ไกรว่าหมกหรือยัง? เรียนแล้ว ปฏิบัติแล้ว ได้ผลแล้ว
สอนต่อไป หน้าที่หมกหรือยัง?

อาตมาว่ายัง ขออีกสักหน้าที่ ขออีกสักหน้าที่ ว่า แสดงบทบาทที่ดีให้
มนุษย์เขาดู, แสดงบทบาทว่า ฉันเป็นผู้มีความสุข เป็นสมณะอันแท้จริง เดินไปเดินมา
อยู่ในโลกนี้ให้เขาดู เรียกว่าเป็นปุชฌิยบุคคลนั้นแหละ, เป็นปุชฌิยบุคคลอยู่ในโลก อย่า
ให้โลกนี้ว่างจากปุชฌิยบุคคล ให้เป็นของประเสริฐที่สุดสำหรับดู เป็นที่สนานดูทริยะ; ของที่
น่าดูที่สุด คือพระอรหันต์ มาเป็นพระอรหันต์ เดินไปเดินมาให้มนุษย์ดู นี่ประเสริฐที่สุด.

ทั้งหมดนี้มันเป็นผลของอศัมมยตา ทำให้คนในทุกสาขาอาชีพ สำเร็จประโยชน์
ในหน้าที่ของตนๆ ดูให้ดี เป็นชาวนา ชาวสวน เป็นกสิกรประเภทไหนก็ตาม, เป็น
ข้าราชการ ภารโรง ลูกจ้างก็ดี, เป็นผู้พิพากษา ตุลาการ อัยการ ทนายความก็ดี, เป็น
ศิลปิน เป็นสถาปัตย์กรก็ดี, เป็นแพทย์ก็ดี, เป็นอาชีพภรรยาอาชีพสามี อาชีพเลขานุการ
อะไรก็ดี, เป็นนายกฉวณพิภกก็ดี, เป็นนักบวชก็ดี ทุกระดับล้วนแต่ต้องมีอศัมมยตา ความมี
จิตเป็นเพชรแข็งโก้ก จนอะไรมาดึงไปไม่ได้ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ คนเขาเห็นว่าแง่
บวกนั้นดี แต่ว่ามันก็ยังไม่ดับทุกข์ มันต้องไม่บวกไม่ลบ เรียกเกินก็ไปเสียอีก.

สรุปความอีกหน่อยว่า อศัมมยตาทำให้ประสบผลสำเร็จ ในสิ่งที่ควรทำ
ในหน้าที่การงานที่จะต้องทำ, ทำให้มันคงแข็งโก้กในหน้าที่ ไม่หวั่นไหว ไม่เปลี่ยนแปลง

เพราะความลำบากในหน้าที่, ทำให้ไม่รู้สึกเป็นทุกข์ ให้การงานเป็นการกีฬาไปเสีย เพราะตั้งใจจะทำให้ดี แข่งขันกันระหว่างชนะกับแพ้; ความต้องการจะให้สำเร็จ มันเป็นฝ่ายหนึ่ง ความอ่อนแอนั้นเป็นอีกฝ่ายหนึ่ง มันต่อสู้กัน ในที่สุดความเข้มแข็งก็ชนะ ให้มันต่อสู้กันอย่างนี้ มันก็เป็นเรื่องกีฬาไม่น่าเบื่อ.

ฉะนั้น ทำงานให้สนุก แม้จะทำงานอาบเหงื่ออยู่กลางแดด มันจะเป็นกีฬา เป็นอะไรสนุกไป รู้สึกในใจสนุก ไม่ถอยหลัง ไม่ยอมแพ้, ได้สิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์ ควรจะได้ ไม่เสียที่ที่เกิดมา แถมพบว่า เป็นมนุษย์ในพระพุทธศาสนา ไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา นี้ เพราะมีอดัมมยตา.

การเกิดมาเป็นมนุษย์ก็มีอาชีพต่างๆ ต่างๆ หลากอย่าง อย่างที่ว่ามาแล้ว แต่ทุกอาชีพจะต้องอาศัยอดัมมยตาเป็นรากฐาน เป็นที่ตั้งแห่งความมั่นคงในหน้าที่การงานของตน จะได้รับผลรับตามที่ประสงค์เป็นแน่นอน.

นี่ขอสรุปความอีกครั้ง ยืนยันว่า อดัมมยตาต้องใช้ในทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใด แล้วยังจะขยายลงไปถึงสัตว์ควาย จะเป็นสุนัข เป็นแมว เป็นกา เป็นไก่ เป็นอะไร ต้องมีอดัมมยตาตามแบบของมัน หรือจะเป็นต้นไม้ต้นไถ่ ก็มีอดัมมยตาตามแบบของมัน ไม่อย่างนั้นมันตาย ไม่อย่างนั้นอยู่ไม่ได้.

เอาละ พอกันทีสำหรับการบรรยายวันนี้ ขอยุติการบรรยายเรื่อง อดัมมยตา สำหรับทุกสาขาอาชีพ; ให้โอกาสให้พระคุณเจ้า ได้สวดบทพระธรรม ส่งเสริมกำลังใจให้เข้มแข็ง ในการที่จะปฏิบัติสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด คือ อดัมมยตา นี่เป็นสิ่งที่ปฏิบัติยากที่สุด แต่ถ้าได้รับการส่งเสริมถูกต้องอยู่บ่อยๆ ตลอดไปแล้ว มันก็สำเร็จได้สักวันหนึ่ง.

ขอโอกาสให้พระคุณเจ้าทั้งหลาย สวดบทคุณสาธยาย ส่งเสริมกำลังใจในการปฏิบัติธรรมสูงๆ ยิ่งๆ ขึ้นไป ในกาลบัดนี้.

อัครมมยตาปริทัศน์

ภาคปลาย

ปีใหม่แห่งอตัมมยตา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

วันเวลาที่สมมติกันว่าปีใหม่ เวียนมาถึงเข้าอีกแล้วในวันนี้ ขอท่านทั้งหลาย จงรู้หน้าที่ ของตนๆ ในการที่จะต้อนรับปีใหม่ให้ดีๆ ถ้ามีฉะนั้นมันจะ กัดเอา; ขอใช้ คำว่ากัดเอา มันเป็นการกัดที่ร้ายแรงยิ่งกว่าการขบกัดของสัตว์ร้าย เช่นเสือสางเป็นต้นไป เสียอีก ทั้งนี้เพราะว่ามันกัดถึงหัวใจ แล้วมันจะลามปามออกไปถึงคนข้างเคียง ยังจะไปถึง ทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศ ชื่อเสียง. นี่ถ้าหากว่าเราไม่ต้อนรับให้ดีๆ มันจะกัดเอามากถึง ลักษณะอย่างนี้ มาทำความเข้าใจกันให้ดีๆ เพื่อการต้อนรับปีใหม่กันเถิด.

ปีใหม่ที่ควรรู้จัก

ทีนี้ ก็มาถึงคำว่า ปีใหม่ ปีใหม่คืออะไร? *ปีใหม่โดยสมมติ* ก็คือเราสมมติ กันขึ้นเอง ให้เรียกว่าปีใหม่หรือวันปีใหม่ ตามความรู้สึกที่ควรจะเป็นเช่นนั้น เพราะมัน แปรกหรือใหม่ เปลี่ยนไปตามฤดูกาล นี่ว่าโดยสมมติ.

ถ้า *ปีใหม่โดยธรรมชาติ* มันก็ไม่มีอะไร ไม่มีอะไรเก่า ไม่มีอะไรใหม่ เป็นแต่การเปลี่ยนไปแห่งเวลา เปลี่ยนไปแห่งเวลาเหมือนที่เปลี่ยนมาแล้วแต่ก็กำบรรพ์จนบัดนี้. นี้ตามธรรมชาติแท้ ๆ ไม่ได้สมมติ มันก็คือการเปลี่ยนไปแห่งเวลาติดต่อกัน อย่างที่เราเคยเห็นกันมาแต่โบราณโน้น.

ถ้าว่าโดยหน้าที่ *ปีใหม่โดยหน้าที่* นี้แหละสำคัญ ก็ว่ามันมี สิ่งที่ต้องทำให้ดีกว่าปีเก่า เพื่อให้เกิดกระแสแห่ง *วิวัฒนาการ* คือความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า นำปรารถนา ยิ่งขึ้นไปตามลำดับ; ทั้งนี้ก็เพื่อมีวิวัฒนาการ ถ้าไม่เช่นนั้น มันจะเปลี่ยนเป็น *วินาศนาการ* วินาศนาการจะเป็นไปในทางเสื่อมเสีย กระทั่งวินาศไปในที่สุด.

วิวัฒนาการนี้เป็นที่หวังของมนุษย์ ของคน แม้กระทั่งของสัตว์ ก็เชื่อว่าคงจะมีความหวังที่จะมีอะไรดี หรือสบายดียิ่งกว่าปีเก่า; นี่จึงมีความหวังในการที่จะวิวัฒนาการ มีวิวัฒนาการให้ดีกว่าปีเก่า. ถ้ามันไม่มีอะไรดีดีกว่าปีเก่า มันก็เร็วกว่าหัวเหือกหัวมันที่อยู่ใต้ดิน ซึ่งมันดีกว่าปีเก่า จำนวนหัวมันก็เพิ่มขึ้น, ขนาดก็เพิ่มขึ้น, คุณสมบัติก็ดีขึ้น; นี้เรียกว่าหัวเหือกหัวมันแท้ ๆ มันยังรู้จักทำให้ดีกว่าปีเก่า แล้วคนไม่ทำให้ดีกว่าปีเก่า มันก็น่าละอายแก่หัวเหือกหัวมัน. นี่บางคนคงจะเอือมระอาเต็มที่แล้ว ว่าพอดีปีก็คอยแต่เตือนว่า อย่าให้เร็วกว่าหัวเหือกหัวมัน ไม่เป็นไร จะต้องพุดกันเรื่อยไป จะต้องเตือนกันด้วยซ้ำนี้ต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ถ้ายังมีเวลาหรือโอกาสสำหรับพุดอยู่ ก็จะพุดว่า ปีใหม่อย่าให้เร็วกว่าหัวเหือกหัวมัน อยู่นั่นเอง แล้วจะพุดอย่างนี้ทุกปีไป.

เอาละ มาดูกันถึงคำว่า *ใหม่* โดยเฉพาะ คำว่าใหม่มันก็บอกอยู่ในตัวแล้ว ว่ามัน *แปลกออกไปกว่าเก่า* ถ้ามันไม่มีอะไรแปลกออกไปกว่าเก่า มันก็ใหม่ไม่ได้ ใหม่ไปไม่ได้. ที่นี้แปลกก็เหมือนกัน ก็มันมีแปลกกันหลายอย่าง หลายชนิด หลายทิศ

หลายทาง ในที่นี้อยากจะให้ *แปลกอย่างประเสริฐ* ก็แปลกในทางที่จะมีสันติภาพหรือสันติสุขมากกว่าปีเก่า โดยเฉพาะปีนี้อยากจะใช้คำว่า ปีใหม่แห่งอตัมมยตา.

อตัมมยตา

อตัมมยตาบางคนคงจะว่า ไม่รู้ว่าอะไร ไม่รู้อะไร ฟังถูกก็ไม่น่าฟัง แล้วก็ไม่เคยได้ยินได้ฟังมาแต่ก่อน; ขอบอกให้ทราบว่ นี่คือ *สิ่งสำคัญที่สุด ที่จะสร้างสรรค์สันติภาพ สันติสุข ให้มันมากกว่าปีเก่า* ขอให้ออกทนฟัง ออกทนฟังหน่อย ออกทนจดจำหน่อย. ชื่อมันก็แปลกว่า อตัมมยตา อตัมมยตา อตัมมยตา ใจความก็คือว่า มีจิตชนิดที่อะไรมาปรุงแต่งให้เป็นไปตามเหตุปัจจัยนั้น ๆ ไม่ได้ คงจะยังฟังไม่ถูกอยู่นั้นแหละ; ภาวะของจิตชนิดที่คงที่ ที่ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้ผิดไปจากความถูกต้องหรือทำนองคลองธรรม ตามเหตุปัจจัยนั้น ๆ ซึ่งมีทั้งภายในและภายนอก.

สิ่งปรุงแต่งและผลของการปรุงแต่ง

ปัจจัยภายนอก คือสิ่งที่เราได้รับจากภายนอก มีรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ รับเข้ามาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจเอง ทำให้จิตใจหวั่นไหวไปในทาง *บวก* บ้าง *ลบ* บ้าง, นี้เรียกว่าปัจจัยภายนอก.

ปัจจัยภายใน ก็คือความรู้สึกของเราเอง ที่มาปรุงแต่งให้ยินดีหรือยินร้ายอย่างเดียวกันแหละ แต่เป็นของภายใน คือ *กิเลส ตัณหา มานะ ทิฏฐิ*, โดยเฉพาะทิฏฐิ *ความคิดความเห็น* มันปรุงแต่งมาก มีทิฏฐิความคิดความเห็นอย่างไร ก็ปรุงแต่งจิตใจให้เป็นอย่างนั้น.

ตัณหา ความต้องการ หรือความอยากด้วยความใจเผลอ นั้นมันก็ปรุงแต่งมาก ปรุงแต่งในทางดี จน *บัวดี เมาคดี หลงดี* วิชาสไปเลย เพราะดี ๆ, อีกทางหนึ่งก็ *เมาชั่ว หลงชั่ว ขอบชั่ว* มันก็วิชาสไปเลยเหมือนกัน; ถ้ามัน ถูกต้อง แล้ว มันจะ คงที่ มันต้อง คงที่, มันไม่ต้องไปในทางบวก หรือไปในทางลบ.

ไปในทางบวกก็เช่นดีใจ หัวเราะว่าไป ไปในทางลบก็นั่งร้องไห้อยู่; บวก หรือลบเหมือนกัน ตรงที่ไม่ใช่ความสงบ บวกก็ไม่สงบ ลบก็ไม่สงบ มันปรุงแต่ง ให้อุ่นวาย เมื่อหัวเราะก็ไม่ไหว ร้องไห้ก็ไม่ไหว ไม่ต้องหัวเราะไม่ต้องร้องไห้นั้นแหละดี สมายกว่า.

หรือจะเปรียบเทียบกับอีกคู่หนึ่งก็ได้ คือว่า ความดีใจ หรือ ความเสียใจ หลายคนหรือทุกคนก็ได้ ชอบดีใจ ไม่ชอบเสียใจ; แต่เดี๋ยวนี้จะบอกให้รู้ว่า ความดีใจก็ ไม่ใช่ความสงบว่างับ มันเป็นการกระตุ้นให้พุ่งช่าน ดีใจก็ใจเต้น ใจสั่นระรัว มีความรบกวน ความสงบ ไม่ใช่ความสงบ. เรื่องดีใจก็พุ่งไปตามแบบดีใจ เสียใจก็ทุกข์ไปตามแบบของความเสียใจ ทั้งดีใจทั้งเสียใจนั้น มันมิใช่ความสงบ, ดีใจมาก ๆ ก็กินข้าวไม่ลงและนอนไม่หลับ เสียใจมาก ๆ ก็กินข้าวไม่ลง นอนไม่หลับ นี้คู่ให้คืออย่าล่าเอียง; ถ้าเผอิญว่า เกิดถูกลอตเตอรี่รางวัลใหญ่ขึ้นมา คงจะนอนไม่หลับ กินข้าวไม่ลง ด้วยความตื่นเต้นดีใจ.

นี่ความดีใจก็มีใช่ความสงบ แล้วเป็นความวุ่นวาย เป็นความกระตุ้น แต่อย่าเอาไปปนกับคำว่า ใจดี. ถ้าใจดีแล้วไม่เป็นอะไรนะ ใจดีมันยังสงบ แต่ดีใจนี่มันวุ่นวาย มันสั่นระรัวไปหมด ถ้าใจดีคือใจปกติ ใจสงบเยือกเย็น นี้เรียกว่าใจมันดี ใจดีกับดีใจ มันต่างกับลิบ ระวังให้ดี ควบคุมให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง.

ในที่นี้ขอบอกว่า ติใจก็ไม่ใช่ความสงบ เสียใจก็ไม่ใช่ความสงบ ถ้าสงบมันต้องอยู่ในระหว่างนั้น คือ ไม่ดีใจและไม่เสียใจ, หรือถ้าให้ดียิ่งไปกว่านั้นอีก ก็ขึ้นอยู่ข้างบนเสียเลย อยู่เหนือ เหนือไปเสียเลย เหนือความดีใจ เหนือความเสียใจ นั่นแหละคือความหยุด ความสงบ ความเป็นอิสระ เป็นความพักผ่อน อย่างยิ่ง; ติใจก็เหน้อย เสียใจก็เหน้อย ถ้าไม่ติใจและไม่เสียใจนั้นก็ไม่น้อย และเป็นความพักผ่อนอย่างยิ่ง.

อำนาจของออตัมมยตา

ที่นี้มากุณที่ว่า ทำไมเราจึงอยู่เหนือความดีใจหรือความเสียใจไม่ได้, อยู่เหนือความเป็นบวกหรือความเป็นลบไม่ได้? นั่นแหละคือการที่มันขาดสิ่งที่เรียกว่าออตัมมยตา ออตัมมยตา มันขาดสิ่งที่คุณไม่รู้ว่าจะไร่นั้นแหละ คือออตัมมยตามันขาด พอขาดออตัมมยตา จิตใจนี้ก็จะถูกปรุงแต่งให้เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ที่เข้ามาแวดล้อม. เหตุปัจจัยที่เป็นทางบวกก็เข้ามาปรุงแต่งให้เกิดตัวบวก ทนบวก ภูบวก เป็นบวก ก็ *พุ่งข้าม* *รวดเร็ว* ไปตามความเป็นบวก, ถ้าเหตุปัจจัยให้เป็นไปในทางลบ ก็ปรุงแต่งให้เป็นไปในทางลบ มานั่ง *เศร้าโศกเสียใจ* ร้องไห้ซบเซาอยู่. นี่ตัวบวกก็บ้าไปแบบหนึ่ง ตัวลบก็บ้าไปอีกแบบหนึ่ง, ถ้าไม่เป็นทั้งบวกทั้งลบนั่นแหละคือความพอดี ความถูกต้อง ความอยู่ตรงกลาง หรือความอยู่เหนือบวกเหนือลบ เป็น ความสงบเย็น.

เรื่องนี้ทุกคน ๆ คุให้ที่ว่า *เวลาที่เราจะสบายใจที่สุดนั้น จิตใจต้องหยุด ต้องสงบ ไม่ดีใจและไม่เสียใจ.* ขอให้ค้นซ้นให้พบ อย่าหลงตาม ๆ กัน เหมือนอย่างที่แล้ว ๆ มา; ชอบดีใจ ชอบหัวเราะว่า แล้วก็พอใจว่าเป็นความสุข เป็นความสงบ มัน เป็นความสุขที่พุ่งข้าม เป็นความสุขที่ไม่สงบ. ขอให้คุให้ที่สถกนิท ตั้งอกตั้งใจสังเกตคุ

ให้คีตสันนิษฐานว่าเวลาที่จิตใจไม่เสียใจนั้นเป็นอย่างไร? มันละเอียดมันประณีต เข้าใจยาก ต้องฉลาดพอที่จะสังเกต จึงจะพบว่า ใจที่เสียใจนี้ มันช่างประณีต สุขุม สงบ เยือกเย็น เป็นอิสระ ห่างจากสิ่งรบกวน โดยประการทั้งปวง.

ขอใช้คำว่าว่าง ว่างนี่จะเป็นเครื่องสังเกตได้ง่ายหน่อย ถ้าว่างก็คือไม่มีอะไรมารบกวน ไม่มีหัวเราะ ไม่มีร้องไห้, ไม่มีความรัก, ไม่มีความโกรธ, ไม่มีความเกลียด, ไม่มีความกลัว, ไม่มีความตื่นเต้นอะไรมารบกวน, ไม่มีวิตกกังวลฮาล์ฮาวัวร์ อัจฉาริษา อะไรมารบกวน มันไม่มีอะไรมารบกวน มันเกลี้ยง จิตเกลี้ยง หรือจิตว่าง นั่นแหละจะสงบ เป็นอิสระและเยือกเย็น. จิตที่ว่างไม่มีอะไรมารบกวนนี้ เป็นเพราะอำนาจของอตั้มมยตา คือจิตมีอตั้มมยตา ความที่อะไรๆ ปรุงแต่งให้เป็นอย่างไรไม่ได้.

ต้องขอพูดว่า คนธรรมดาสามัญไม่มีอตั้มมยตา ฉะนั้น จึงเกี่ยวหัวเราะ เกี่ยวร้องไห้, อะไรมาปรุงแต่งให้เป็นอย่างไรก็ได้ ให้รัก ให้โกรธ ให้เกลียด ให้กลัว ให้ตื่นเต้น วิตกกังวล ฮาล์ฮาวัวร์ อัจฉาริษา หวง หิง ไปตามเรื่องของเขา. เพราะไม่มีอตั้มมยตาคุ่มครอง จิตจึงถูกปรุงแต่งให้เป็นไปในลักษณะต่างๆ กัน ไม่มีการหยุดพัก ไม่มีการพักผ่อน เห็นได้ชัดว่ามันไม่เกลี้ยง มันไม่ว่าง มันไม่เป็นอิสระ มันไม่สงบเย็น; ถ้ามีคุณธรรมอันประเสริฐนี้กำกับอยู่ในใจ อะไรก็จะมาปรุงแต่งจิตให้ผิดปกติไม่ได้ ให้หัวเราะก็ไม่ได้ ให้ร้องไห้ก็ไม่ได้. นี่เพียงแต่อะไรนิดหน่อยก็หัวเราะรำ หรือผิดหวังหน่อยก็ร้องไห้, ไปดูอะไรก็ตื่นเต้นเนื้อเต้น แม้แต่จะฟังเพลง ไปดูกีฬา ไปดูอะไรก็ตื่นเต้นตื่นเต้นถึงขนาดคนบ้าก็มี กระโดดโลดเต้นขึ้นมา ไปตามสิ่งที่เขาแสดง; นี่ก็เรียกว่ามันมากเกินไป ไม่สามารถจะคงความปกติแห่งจิตใจไว้ได้ นี่คือมันไม่มีอตั้มมยตา.

ถ้ามีอตั้มมยตา มันมีความสงบ ปกติ มันคง กงที; มันก็ขับไล่สิ่งเหล่านั้นออกไปเสีย สิ่งที่จะมาทำให้ตื่นเต้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือชบเซาอย่างใดอย่างหนึ่ง ขับไล่ออกไปเสีย

ด้วยความรู้สึกที่ว่า กูไม่เอา กับ มึงแล้ว, กูไม่เอา กับ มึง ไป ๆ ๆ อย่ามาทำให้กูตื่นเต้น วุ่นวาย อย่างนี้. คำแปลง่าย ๆ สำหรับคนไม่รู้ธรรมะ ไม่รู้บาลี ไม่รู้ภาษาอะไรมากนัก อศัมมยตาก็คือ แปลว่า *ความรู้สึกที่ทำให้เรารู้สึกว่า กูไม่เอา กับ มึงแล้ว, อย่ามายุ่งกับกู อย่า มาเชิดกู อย่ามาหลอกหลวงกู อย่ามาประเล้าประโลมกู กูไม่เอา กับ มึงแล้ว* มันเป็นความรู้สึกที่นับว่าพิเศษอยู่มาก. คนธรรมดา มาจัสตังหน้อยก็หัวเราะ, หรือเล่าเรื่องน่ากลัวหน้อย ก็กลัวแล้ว, เล่าเรื่องสังเวชหน้อยก็น้ำตาไหล; นี้เรียกว่าคนธรรมดาไม่มีอศัมมยตา มันจึงมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงขึ้น ๆ ลง ๆ บวก ๆ ลบ ๆ นี้เรียกว่าไม่ใช่ความสงบ ทุกคนมีอยู่เป็นประจำ มีอยู่เป็นนิสัย.

ถ้าอย่างไร ขอให้ ปีใหม่มันดีกว่าปีเก่า ตรงที่ว่ามันมี อศัมมยตามาเพิ่มขึ้น มีอศัมมยตามาเพิ่มขึ้น มันจะดี สิ่งที่มาทำให้หัวเราะมันก็ลด ไม่หัวเราะ, มาทำให้ร้องไห้ ก็ไม่ร้องไห้, มาทำให้กลัวก็ไม่กลัว, ทำให้ตื่นเต้น ก็ไม่ตื่นเต้น. ขอให้ทุกคนสังเกตดูให้ดี ว่าเรามันอยู่กับบวกกับลบ ขึ้น ๆ ลง ๆ ฟุ่ ๆ แฝบ ๆ อย่างนี้มานานนักหนาแล้ว จนเคยชินเป็นนิสัยเสียแล้ว. บางคนเห็นว่าไม่แปลก ไม่แปลกก็ดีแล้ว ดีแล้วก็ดี มันก็หัวทกกันขวิด ขึ้น ๆ ลง ๆ อยู่เรื่อยไป ไม่มีความสงบสุข, ก็ไม่ดีกว่าปีเก่า เหมือนปีเก่า ก็ *น่าละอายหัวเผือกหัวมันไว้อย* มันควรจะสงบเย็น เป็นอิสระ พักผ่อนมากกว่าปีเก่า.

ขอให้เราทุกคนสนใจ ความที่มีจิตมันคง เข้มแข็ง แจ่มใส สดใสดีกว่าปีเก่า เพราะอำนาจของธรรมะที่ชื่อว่าอศัมมยตา. คงจะลืมแล้วว่า อศัมมยตา คืออะไร? มันแปลแล้วก็ฟังยากสำหรับคนธรรมดา มันแปลว่า ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจุบันนี้ ๆ ปัจจุบันที่ปรุงแต่งให้เป็นอย่างนั้น อย่างนี้ อย่างโน้น ไม่ถูกปรุงหรือมันปรุงไม่ได้, จิตมันไม่ถูกปัจจุบันปรุงแต่ง มันไม่ปรุงแต่งสิ่งใด แล้วมันก็ไม่ถูกสิ่งใดปรุงแต่ง. อย่างนี้เรียกว่าจิตนี้มี *อิสระ* มี *เสรีภาพ* มี *ความสงบเย็น* ว่าง ว่างอย่างเรียกว่ามหาอำนาจ คือ *ไม่มีอะไรมาทำให้หัวมันไหวได้*.

ใครจะชอบหรือใครจะไม่ชอบ นี่ก็พูดยาก บางคนก็ไม่ชอบ บางคนชอบหัวเราะ ร้องให้ตึกกว่าอยู่หนึ่ง ๆ เสียด้วยซ้ำไป ถ้าอย่างนั้นก็ไม่ต้องพูดกัน; เราจะพูดกันเฉพาะคนที่ไม่อยากจะเบือนบวก ไม่อยากจะเป็นลบ คือไม่ต้องหัวเราะ ไม่ต้องร้องไห้, ไม่ต้องตีใจ ไม่ต้องเสียใจ, ไม่ต้องมีความรู้สึกว่าได้ หรือว่าเสีย, ว่าแพ้หรือชนะ, ว่ากำไรหรือขาดทุน, ว่าได้เปรียบหรือเสียเปรียบ อย่างนี้ จะไม่มีความรู้สึกอย่างนั้น. และเลยไปกว่านั้น ก็คือว่า ไม่เอา สุขก็ไม่เอา ทุกข์ก็ไม่เอา ขอว่าง ว่างจากสุขจากทุกข์, บุญก็ไม่เอา บาปก็ไม่เอา เพราะปรุ้งแต่งให้วุ่นวาย เวียนว้าย ไม่เอาทั้งบุญ ไม่เอาทั้งบาป เอาว่างอย่างนี้, นี่ไม่มีใครเอา ไม่มีใครเอา บอกให้ก็จะหาว่าบ้า บ้าเสียอีก. เรื่องนี้จึงเป็นเรื่องที่สอนกันยาก เพราะว่า *ทุกคนไม่ต้องการความสงบ* ต้องการความถูกต้องกระตุ้น ให้รู้สึกวุ่นวายไปตามสิ่งที่กระตุ้น.

ความเอร็ดอรร้อย นี้ชอบกันมาก แต่ทำให้ตี มันไม่ใช่ความสงบ ความไม่อรร้อย มันก็ไม่ใช่ความสงบเหมือนกัน; ถ้าไม่ต้องเป็นทั้ง ๒ อย่าง ปกติตี นี้ตีกว่า แต่ว่าเรารู้ได้ว่านี้อรร้อย นี้ไม่อรร้อย รู้ได้ รู้สึกได้. ไม่ต้องกลัว รู้สึกได้ ไม่ใช่บ๊อบ ไม่ใช่เสียสติ ไม่ใช่เป็นอัมพาต ไม่ใช่; รู้ว่านี้อรร้อย นี้ไม่อรร้อย รู้สึกได้ แต่เราไม่เห็นไป ไม่กระโดด โดดเห็นไปตามความรู้สึก ที่เรียกว่าอรร้อยหรือไม่อรร้อย. *อรร้อยก็เช่นนี้เอง* จะทำอะไรกันบ้างก็ทำ ไม่ทำก็ไม่ทำ, *ไม่อรร้อยก็เช่นนี้เอง* จะทำอะไรกันบ้างก็ทำ ไม่ทำก็ไม่ต้องทำ เลยไม่มีปัญหา ทั้งที่จะประสบกับสิ่งที่อรร้อยหรือไม่อรร้อย.

จะประสบกับสิ่ง *สวยงาม* หรือ *ไม่สวยงาม* ก็อย่างเดียวกัน ไม่ห้วนไหว, จะประสบกับสิ่งที่ *ไพเราะ* กับสิ่งที่ *ไม่ไพเราะ* ก็อย่างเดียวกัน ก็ไม่ห้วนไหว, *หอม* หรือ *เหม็น* ก็ไม่ห้วนไหว. นี้เรียกว่า อยู่เหนือความปรุ้งแต่ง เหนือการปรุ้งแต่ง ไม่เป็นผู้ปรุ้งแต่งสิ่งใด ๆ และไม่ถูกสิ่งใด ๆ ปรุ้งแต่ง และก็ไม่มีการปรุ้งแต่ง เรียกว่าไม่มีการปรุ้งแต่ง; ต้องอธิบายกันอย่างนี้ ถ้าพูดด้วยภาษารวมระเนนั ก็ไม่เข้าใจอีกแหละ.

ปรุงแต่งนี้เขาเรียกว่าสังขาร สังขาร การปรุงแต่ง ชาวบ้านรู้จักนึกเดี่ยวว่า *สังขารคือร่างกาย* มันถูกนึกเดี่ยวเท่าซี้เล็บก็ไม่ได้; คำว่าสังขารความหมายมันกว้างขวาง แปลว่า สิ่งที่ปรุงแต่งสิ่งอื่น ก็เรียกว่าสังขาร สิ่งที่ถูกสิ่งอื่นปรุงแต่ง ก็สังขาร การปรุงแต่ง ก็สังขาร.

อย่ามีการปรุงแต่ง, อย่าปรุงแต่งสิ่งใด, อย่าถูกสิ่งใดปรุงแต่ง ซึ่งเรียกว่าสังขาร นั้นแหละคือความไม่กระโดดโลดเต้นไปตามเหตุตามปัจจัย ที่เต็มไปทั้งโลก เข้ามาทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง และทางจิตใจเองนี้ ทัวไปทุกหนทุกแห่ง มากมายเกินกว่าที่จะกำหนดได้ว่า กี่ร้อย กี่พัน กี่หมื่นอย่าง. ถ้าสังขารมันก็กระโดดโลดเต้นไปตามสิ่งเหล่านั้นทุกอย่าง ทุกประการ หากความพักผ่อนไม่ได้.

เดี๋ยวนี้มีความรู้ว่า สิ่งเหล่านั้นมันเป็นอย่างนั้นเอง มันไม่เที่ยง แล้วมันเปลี่ยนแปลง ไปยึดถือเอาเป็นตัวตนของตนเข้า มันก็กักเอาและเป็นทุกข์, นีมันเป็นไปตามเรื่องของมัน. ถ้ามันมาเกี่ยวข้องกับเรา เราก็รู้ว่าควรจัดการกับมันอย่างไร ไม่ใช่ให้มันมาหลอกให้เราตีใจหรือเสียใจ, ให้หัวเราะหรือให้ร้องไห้ คืออุ่นวยไป ที่เราเป็นกันอยู่ ทั่วๆ ไป อย่างนี้เรียกว่า ไม่ตีกว่าปีเก่า.

๘๘+ มนุษย์มีบุญญามาก ก็มีบุญหามาก

บางทีจะไม่ตีกว่า *สัตว์เดรัจฉานบางชนิด* เสียด้วยซ้ำไป สัตว์เดรัจฉานบางชนิด ไม่ค่อยหวั่นไหวไปตามอารมณ์เหมือนกับคน เพราะมันคิดไม่เป็น มันรู้สึกไม่เป็น มันยึดถือไม่เป็น. ใครจะมายั่วให้หลงโกรธ หลงรัก หลงเกลียด หลงกลัวนี้ มันทำไม่ได้ ออก เพราะว่ามันไม่ถึงขนาด ไม่มีสติปัญญา ไม่รับอารมณ์ ไม่อะไรต่างๆ. สัตว์

เทรัจฉานพวกนี้มีความสงบ แต่เราก็ต้องรู้ว่ามันเป็นสัตว์เทรัจฉาน เราเป็นมนุษย์ เออาซิ, มนุษย์ไม่อยากจะสงบก็วิ่งไปชิ วิ่งไปชิ ก็กระวนกระวายกระโดดโลดเต้นไปชิ แล้วก็อย่ามานั่งร้องไห้ หรืออย่ามาหัวเราะทรมานตนอยู่อีกต่อไปเลย; *สัตว์เดรัจฉานมันไม่ได้มีความรู้มากกว่าคน แต่บังเอิญมันคิดไม่เป็น มันยึดถือไม่ค่อยจะเป็น มันปรุงแต่งไปตามอารมณ์ไม่ค่อยจะเป็น มันจึงสงบกว่าคน.*

เอ้า ทีนี้อย่าหาว่าบ๊อบอเลยนะ จะเปรียบเทียบกับ *ต้นไม้* ยังสงบมากกว่าสัตว์เทรัจฉานไปอีก. *ต้นไม้* ไม่มีความรู้สึกน้อยที่สุด ไม่ใช่ว่าจะไม่มีความรู้สึก มันมีชีวิตแล้ว มันก็ต้องมีความรู้สึก แต่มันมีความรู้สึกน้อยกว่าสัตว์เทรัจฉานไปอีก เพราะฉะนั้นมันจึงปกติมากไปกว่าสัตว์เทรัจฉาน; ทุกๆ คนก็เห็นได้ว่า *ต้นไม้* สงบเย็นไปกว่าสัตว์เดรัจฉาน.

เอ้า จะเปรียบเทียบกับไปอีก อย่าหาว่าบ๊อบออะไรนะ ก้อนหิน *ก้อนหิน* ยังสงบเย็นยิ่งไปกว่า *ต้นไม้* ไปเสียอีก; นั่นเพราะมันไม่มีจิตใจ มันไม่มีความรู้สึก มันก็เลยไม่ถูกปรุงแต่ง ไม่อาจจะถูกปรุงแต่ง แล้วก็ไม่ได้ปรุงแต่งสิ่งใด ไม่มีการปรุงแต่งชนิดที่เหมือนกับมันมีแก่นแก่สัตว์.

เอาละ เป็นอันว่า คนที่มันเก่งที่สุด ที่มันจะเปลี่ยนแปลงไปตามอารมณ์ รักโกรธ เกลียด กลัว, สัตว์เดรัจฉานมีน้อยกว่านั้น ดีกว่า ได้เปรียบกว่า, *ต้นไม้* ยังมีน้อยกว่านั้นอีก มันจึงมีความทุกข์น้อยกว่า, ก้อนหินไม่มีความรู้สึกเลยถึงที่สุด. เราไม่ได้พูดว่าก้อนหินดีกว่ามนุษย์ มนุษย์ควรจะดีกว่าก้อนหิน แต่ว่าถ้าพูดถึงความสงบเย็นกันแล้ว ก้อนหินมันมีมากกว่า เพราะว่ามันเป็น มนุษย์โง่, ขอใช้คำหยาบคายที่สุดว่า *ไอ้ชาติโง่* มันดีแต่จะกระโดดโลดเต้นไปตามอารมณ์ หัวเราะร้องไห้ ติใจเสียใจ นั่นคือมัน *โง่บรมโง่* แต่มันกลับเห็นว่าดีๆ หัวเราะนี้ดี ได้กระโดดโลดเต้นนี้ดี จะไปเปรียบเทียบกับอย่างไร.

เอาละ เป็นอันว่า ขอให้รู้จักว่า ถ้ามืออัมมยตามากเท่าใด ก็จะไม่ถูก
 ปรุแงแต่ง ให้ขึ้นลงๆ มากอย่างนั้น. มนุษย์มีสติปัญญาสามารถจะมืออัมมยตา ตีกว่า
 สัตว์ ตีกว่าต้นไม้ หรือตีกว่าก้อนหิน, มนุษย์ต้องมีอะไรดี ให้สมกับที่มันดี ที่มีความกตติ
 มีสติปัญญาสูง มืออัมมยตา มีสติปัญญา สำหรับที่จะไม่หวนไหวไปตามอารมณ์; แล้วมนุษย์
 ก็จะตีกว่าสัตว์ ตีกว่าต้นไม้ ตีกว่าก้อนหิน เพราะว่ามีความสุขที่แท้จริงได้ แล้วมีประโยชน์
 ทำประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง อยู่กันอย่างสันติสุข สันติภาพ ไม่เบียดเบียนกันเลย.

มนุษย์มีปัญญา แต่ว่ามีปัญหามากเท่ากับมีปัญญามาก มีปัญญามาก ก็มี
 ปัญหามาก; ก็จะต้องแก้ข้อนี้ให้ได้ มีปัญญาแก้ปัญหาก็ได้ ไม่หวนไหวไปตามสิ่งที่
 เข้ามากระทบกระแทก เข้ามาเช็ด เข้ามายั่ว เข้ามาหลอก ต่อไปนี้ใครจะมาเช็ดกุให้หัวเราะ
 ให้ร้องไห้ ไม่ได้อีกแล้ว, ใครจะมาหลอกกูอย่างนั้นอย่างนี้ ไม่ได้อีกต่อไปแล้ว นี่คือ
 มืออัมมยตา ที่ควรจะมีให้มากกว่าปีเก่า มีมากยิ่งขึ้นทุกปี เป็นการไถลพระนิพพาน คือ
 ความสงบเย็นอันเด็ดขาด ไม่มีหวนไหวอีกต่อไป.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน จงมีปีใหม่แห่งอัมมยตา คือมีความที่จิตมั่นคง
 มีอะไรปรุแงแต่งให้หวนไหวไม่ได้นั้นมากขึ้นกว่าปีเก่า มากขึ้นกว่าปีเก่า ให้พูดได้ว่าตีกว่า
 หัวเผือกหัวมันที่อยู่ใต้ดิน คือมันตีกว่าปีเก่า, *มนุษย์ก็มีวิธีของตน มีแบบของตนที่จะตี
 กว่าปีเก่า* ไม่ให้แพ้หัวเผือกหัวมันที่อยู่ใต้ดินเหล่านั้น อีกต่อไป.

นี้เวลาก็หมดแล้ว ก็ขอสรุปความว่า ขอให้ปีนี้เป็นปีใหม่แห่งอัมมยตา *ปีที่
 มีจิตมั่นคง อะไรมาปรุแงแต่งให้เป็นบวกเป็นลบไม่ได้ หรือว่าไม่ได้ง่าย ๆ จะไม่ได้ที่เดียว
 จะเป็นพระอรหันต์ไปเสียเลย* เอาให้เป็นได้น้อยที่สุด ปรุแงแต่งได้น้อยที่สุด เป็นปุถุชนชั้นดี
 เป็นกัลยาณชนชั้นดี แล้วค่อยๆ เป็นพระอริยเจ้า หรือเป็นพระอรหันต์กันต่อภายหลัง.

*หวังว่าท่านทั้งหลายทุกคน จะมีจิตใจมั่นคงกว่าปีเก่า อะไรปรุแงแต่งไม่ได้
 มีความสงบเย็นมากขึ้นไปกว่าปีเก่า ด้วยกันจงทุก ๆ คน เทอญ.*

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๒ —

๑๕ มกราคม ๒๕๓๒

ปีใหม่แห่งอตัมมยตา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมครั้งนี้ เนื่องในโอกาสการขึ้นปีใหม่ เราก็จะต้องทำให้มันเป็นปีใหม่ คือมีอะไรที่ใหม่ ถ้าไม่มีอะไรใหม่มันก็ไม่เป็นปีใหม่: ดังนั้นจึงขอบรรยายเรื่องใหม่ เป็นการเริ่มต้นของปีใหม่ หัวข้อบรรยายในวันนี้ก็ว่า ปีใหม่แห่งอตัมมยตา.

คำว่า อตัมมยตา ไม่เคยได้ยินกันก็ได้ ก็เป็นของใหม่หรือแปลก, อตัมมยตา เป็นชื่อของธรรมะ ที่เป็นเสมือนหนึ่งเพชรน้ำเอก เพชรน้ำเอกในพระพุทธศาสนาที่หลงเหลืออยู่ในพระไตรปิฎก คือไม่ได้ถูกเอามาพูดมาใช้ มากแล้ว พอนำมาแสดงเป็นครั้งแรก ก็ถูกหาว่า เรื่องนอกเรื่อง เรื่องว่าเอาเอง. เมื่อสิบปีมาแล้วเคยพูดครั้งหนึ่งไม่สำเร็จ ก็เงียบหายไป, ปีนี้ก็เอามาพูดกัน ก็มีผู้ว่า เอาเรื่องอะไรมาหลอกเขา *ย้อมแมวขาย*.

อาตมาก็ต้องบอกว่า มันมีที่มาในพระไตรปิฎก คือในสพายตนวิภังกุสูตร สัปปริสธัมมสูตร, อีกหลายแห่งในติกนิบาตอังคุตตรนิกาย แล้วก็อีกหลาย ๆ แห่ง ที่เป็นการกล่าวโดยอ้อม; ที่จริงมันก็จะทั่วไปทั้งพระไตรปิฎก ข้อความตรงไหนมันมีไปในลักษณะที่ว่า *สลดของเก่าทิ้งไป เลื่อนขั้นขึ้นไปใหม่* แล้วมันก็มี *ลักษณะแห่งอดัมมยตา* ทั้งนี้ ถ้าอ่านแต่พระไตรปิฎกไทยจะไม่ได้ยินคำนี้ เพราะเขาแปลเสียแล้ว จึงขอเรียกว่า มันเป็นเรื่องใหม่สักหน่อย. เรามองเห็นว่า เป็นการสมควรแล้วที่จะพูดกันถึงเรื่องนี้ แม้จะเป็นเรื่องที่เคยเร้นลับอยู่ และเร้นลับมาจนถึงบัดนี้ บัดนี้มันก็เป็นการสมควรแล้ว ที่ว่า *เนื่อนาได้* *ที่แล้ว จะเพาะหวานกันได้แล้ว.*

อดัมมยตา คือสิ่งที่จะแก้ปัญหาของโลก

โอกาสนี้โอกาสเหมาะอีกอย่างหนึ่งว่า โลกกำลังประสบวิกฤตการณ์อันเกิดมาจากความเห็นแก่ตัว สิ่งที่กำลังความเห็นแก่ตัวนี้ ก็ไม่มีอะไรสูงไปกว่าสิ่งที่เรียกว่า อดัมมยตา. เรื่องเศรษฐกิจกำลังเพื่อ การพัฒนากำลังเพื่อ เต็มไปด้วยวัตถุ เจริญแต่ว่า มากไปด้วยความเห็นแก่ตัว ต้องเพิ่มเรื่อนจำ ต้องเพิ่มตำรวจ ต้องเพิ่มศาล ต้องเพิ่มโรงพยาบาลประสาท หรือโรงพยาบาลโรคจิตวิกลจริต คือโรงพยาบาลบ้า; ความเจริญของความเห็นแก่ตัวมันเป็นอย่างนั้น อดัมมยตาเป็นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ได้.

ที่นี้ก็พูดกันให้ชัดเจนไปทั้งว่า อดัมมยตานี้คืออะไร? ทั่วหนังสือแท้ ๆ ก็แปลว่า ไม่สำเร็จออกมาจากสิ่งนั้น, โดยเนื้อความก็ว่า สิ่งใด ๆ ปรุ้งแต่งไม่ได้ ภาวะที่จิตอยู่ในลักษณะที่ อะไร ๆ มาปรุ้งแต่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เกิดกิเลสเกิดตัวตนไม่ได้ ยังคงเป็นจิตที่ปกติ มันคง สะอาด สว่าง สงบอยู่เสมอ, ถ้าพูดภาษาเด็ก ๆ ก็ต้องพูดว่า อะไร ๆ มาเชิดไม่ได้.

เที่ยวคนทั้งปวงอยู่ในลักษณะที่ อะไร ๆ ก็มาเซ็ดได้ อารมณ์ที่มาเซ็ดนี้ ก็มีทั้งภายนอกและทั้งภายใน. *สิ่งต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวอยู่ภายนอก* พอเข้ามาถึงก็เซ็ด ให้เป็นอย่างนั้น ให้เป็นอย่างนี้ ให้รู้สึกยินดีในร้าย เป็นบวกเป็นลบ เกิดกิเลสได้ทุกอย่าง นี่เรียกว่ามันปรุแง่ง ให้เป็นไปอย่างนั้นอย่างนี้ได้, ยังมีอารมณ์ภายใน คือ *กิเลส ตัณหา มานะ ภิกขุ* ก็ปรุแง่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้.

กิเลสภายในก็ปรุแง่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ได้, *สิ่งแวดล้อมภายนอก* ก็ปรุแง่งให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ไม่ได้, จิตมีภาวะปกติ สว่าง สงบ เป็นอิสระ, ภาวะอันนี้เรียกว่า อตัมมยตา ภาวะของจิตที่อะไร ๆ มาปรุแง่งให้หัวน้ไหลไม่ได้; โดยสรุปสั้น ๆ กว่า ให้เป็นบวกก็ไม่ได้ ให้เป็นลบก็ไม่ได้.

ให้เกิดกิเลสบวกตัวตนบวกก็หัวเราะ บางทีก็เป็นฝ่ายลบ เป็นความรู้สึกฝ่ายลบ เป็นตัวตนลบก็ร้องไห้, นี่มันจึงมีอาการเดี่ยวหัวเราะเดี่ยวร้องไห้, เดี่ยวดีใจเดี่ยวเสียใจ มีลักษณะเป็น ๒ อย่าง อย่างนี้แหละ. ภาษาบาลีเรียกว่าเป็น *อภิขมา* คือฝ่ายบวก เป็น *โทมนัส* คือฝ่ายลบ; *อภิขมา* ฝ่ายบวกฝ่ายดีใจ ก็ให้เกิดกิเลสชนิดที่เป็น โลภะ เป็น ราคะ, ที่เป็นโทมนัสเป็นฝ่ายลบ ก็ให้เกิด โกรธะ โทสะ, ถ้าไม่แน่ว่าบวกหรือลบ ก็เกิด โมหะ หลงวนเวียนอยู่นั้นแหละ แต่มันก็ยังเรียกว่าถูกปรุแง่ง.

ถ้าไม่ถูกปรุแง่งโดยประการทั้งปวง ก็เรียกว่าเป็นอตัมมยตา เป็นคำสูงใช้สำหรับ หลุดจากโลกออกไปสู่โลกุตตระ. ความติดอยู่ในภพ นับตั้งแต่ *กามภพ รูปภพ อรูปภพ* หลงติดอยู่ในภพ แล้วก็เมื่อหน่ายแห่งภพ ก็ขึ้นออกไปจากภพ หมดภพ สิ้นภพ เป็น *โลกุตตระ* ความเป็นอย่างนี้ เรียกว่า อตัมมยตา. *อัสสาทะ* เสน่ห์ในภพถึงไว้ไม่ได้อีกต่อไป หลุดออกไป เป็นสิ้นภพ หมดภพ เป็นโลกุตตระ.

บางที่ท่านก็ใช้คำว่า ธาตุ *กามธาตุ* ธาตุทางกาม, *รูปธาตุ* ธาตุที่เป็นรูป
 บริสุทธิ์ปราศจากกาม, *อรุปรธาตุ* ธาตุที่ไม่เป็นรูป เหนือรูปขึ้นไปอีก ล้วนแต่มีอัสสาหะ.
 เมื่อรู้สึกเบื่อหน่ายจากกาม ก็เลื่อนไปสู่รูป เบื่อหน่ายกามธาตุ ก็ไปสู่รูปธาตุ นี่ด้วยอำนาจ
 สิ่งที่เราเรียกว่า อตัมมยตาในขั้นต้น ๆ ยังไม่สมบูรณ์, ต่อมาก็เบื่อหน่ายอัสสาหะหรือเสน่ห์ของ
 รูปธาตุ เรื่องรูปฌาน รูปสมาบัติ รูปพรหมนี้เมื่อ ก็เลื่อนไปสู่รูป เป็นอรุปรธาตุ เป็น
 อรูปภพ ก็ด้วยอำนาจของสิ่งที่เรียกว่าอตัมมยตา มีความหมายว่า สิ่งนั้นจะสร้างไม่ได้
 อีกต่อไป จะผูกพันไม่ได้อีกต่อไป จะปรุงแต่งไม่ได้อีกต่อไป, ต่อมาก็เบื่อพวกอรุปรธาตุ
 หรือรูปภพ ก็เป็นอรุปรภพ ก็อรุปรฌานเป็นต้น จนสูงสุดอยู่ที่ *เนวสัณฺญาณาสัณฺญาตนะ*.

ความก้าวหน้าทางศาสนาในอินเดีย ทางจิตทางวิญญาณ ไปสูงสุดอยู่ที่นั่น โดย
 ลัทธิของอาจารย์ชื่อว่า *อุทกดาบสสุรามบุตร* เรียกได้ว่าเป็นอาจารย์คนสุดท้ายของพระพุทธเจ้า;
 เมื่อยังเป็นโพธิสัตว์ ยังไม่เป็นพระพุทธเจ้า ไปเรียนกับอาจารย์คนสุดท้ายคนนั้นจบแล้ว
 อาจารย์บอกว่าหมดแล้ว นี่คือหลุดพ้นแล้ว. ท่านบอกว่า ไม่ใช่ ท่านไม่เอาด้วย ท่านก็
 หลีกออกไปเสีย ทั้งอาจารย์ไปเสีย ไปพบเรื่อง *เหนือภพ* เหนือทั้งหมดที่เป็นภพ หรือเป็น
 ธาตุที่เป็น *สังขตะ* กามธาตุก็ดี รูปธาตุก็ดี อรูปธาตุก็ดี บรรดาที่เป็นสังขตะเล็กๆ
 เลื่อนขึ้นไปเป็น *นิโรธธาตุ* เป็น *อสังขตธาตุ* ด้วยอำนาจของ อตัมมยตา. พระพุทธองค์
 ทั้งอาจารย์คนสุดท้าย ไปค้นหา พบสิ่งสูงสุด เหนือภพ เหนือโลก เหนือธาตุทั้งปวงที่เป็น
 สังขตะ.

นี่เรียกว่า สิ่งที่ผลึกใสสัตว์ออกไปเสียจากทรงขัง สิ่งผูกพันจิตใจ ที่เป็น
 กามก็ดี เป็นรูปก็ดี เป็นอรุปรก็ดี เป็นเหมือนทรงขัง ถูกทำลายเล็กร้างกันไปหมด จึงไปสู่
 โลกุตตระ; ถ้าไม่มีสิ่งที่เรียกว่าอตัมมยตา ก็ไม่มีการหลุดจากโลกิยะ ไปสู่โลกุตตระ
 จะเรียกสั้น ๆ ทั่วๆ จิตที่ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจการปรุงแต่งของอะไร ภาวะที่จิตไม่ตกอยู่ภายใต้
 อำนาจการปรุงแต่งของอะไร ๆ.

เดือนนี้พวกเราในโลกทั้งโลกนี้ มันตกอยู่ใต้อำนาจการปรุงแต่งของทุกสิ่งเลย ที่เป็นภายนอกคืออารมณ์ต่างๆ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ สิ่งแวดล้อมใดๆ ก็ตามอย่างที่เป็นอยู่ไปทั่วโลกเวลานี้, ที่เป็นภายในก็คืออวิชชาเป็นข้อใหญ่ ออกมาเป็นอุปาทานตัณหา มานะ ทิฏฐิ นี้ มันจึงเกิดการวิปริตในทางจิตใจยิ่งขึ้นๆ. สิ่งที่เราเรียกว่าอศัมมยตากำจัดสิ่งเหล่านี้ได้ จึงเรียกว่า มีเหตุผลที่สุดแล้ว ที่จะต้องใช้สิ่งที่เรียกว่าอศัมมยตา ในโลกยุคนี้ ซึ่งเรียกว่า *โลกยุคอวกาศ* *โลกยุคปรมาณู* *ยุคเทคโนโลยี* ยุคอะไรก็ตาม; โลกนี้มันจมลึกลงไป ภายใต้อำนาจของสิ่งแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน จะต้องกำจัดเสีย ด้วยสิ่งที่เรียกว่าอศัมมยตา. อาตมาเห็นว่าถึงเวลาแล้ว ที่จะต้องพูดกันถึงเรื่อง อศัมมยตา ให้แก้ปัญหาที่มีอยู่เฉพาะหน้าในปัจจุบันนี้จริงๆ.

มิจฉาทิฏฐิ ต้นเหตุของปัญหา

ที่นี่ ที่จะมองดูเฉพาะเจาะจง ก็อยากจะพูดว่า จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับคนยากจน, ปัญหาเกี่ยวกับคนยากจนนี้เป็นปัญหาทั่วโลก ไม่เฉพาะประเทศไทยเรา คนยากจนกำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความยากจน จะต้องใช้อะไรสักอย่างหนึ่งที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น. จะเรียกสั้นๆ ก็เรียกว่า มิจฉาทิฏฐิของคณยากจน, คณยากจนประกอบอยู่ด้วยมิจฉาทิฏฐิของคณยากจน มิจฉาทิฏฐิของคณยากจนจะต้องถูกกำจัดให้หมดไป แล้วก็จะพ้นจากสภาพยากจน จะเจริญก้าวหน้า.

เอ้า มาคุยกันเดือนนี้ว่า มิจฉาทิฏฐิของคณยากจนนั้นคืออะไร? คณยากจนมีมิจฉาทิฏฐิตายใจ นอนใจ คิดเสียว่ามันเป็น ผลของกรรมเก่า หรือพระเจ้าบันดาลให้ต้องเป็นอย่างนี้ แล้วก็ไม้กินรน ไม้ต่อสู้อย่างไร. ความเชื่อว่า สุขหรือทุกข์เป็นผล

ของกรรมเก่านี้เป็นมิจจาทิฏฐิ ปรากฏอยู่ในพระบาติ อังกุตรนิกาย ติกนิบาตว่า สุข
 ทุกข์มิใช่ผลของกรรมเก่า นปฺพหฺมเหตุ สุขทุกข์นี้มิใช่เพราะพระเจ้าบันดาล
 น อีสฺสรนิมฺมานเหตุ แล้วยกสุขทุกข์นี้มิใช่ไม่มีเหตุไม่มีปัจจัย.

พุทธบริษัทเรา ไม่ได้พระพุทธานุภาพติดช้อนกันโดยมากด้วยซ้ำไป ไปถือเป็นผล
 ของกรรมเก่า ไปถือว่ามีพระเจ้าบันดาลไปเสีย นี่มิจจาทิฏฐิของคนยากจน; ถ้าคน
 ยากจนเลื่อมิจจาทิฏฐิอันนี้เสีย ก็จะพ้นจากความยากจนที่ละน้อยๆ. คนยากจนถือถือว่าเป็น
 พรหมลิขิตที่ตายตัว เป็นไสยศาสตร์ ถือไสยศาสตร์ ถือว่ามีพรหมลิขิตตายตัว พรหมลิขิต
 บัญชาให้เขาเป็นคนยากจน แล้วก็ไม่ต้องทำอะไร ผั่งกระตุกความเชื่ออย่างนี้ นี่มิจจาทิฏฐิ
 ของคนยากจน.

ที่คนยากจนก็มาถือว่า เพื่อนยากจนมีไปทั่วทุกหัวระแหง ในบ้านใน
 เมืองในโลก เราไม่ละอายอะไร เราไม่ต้องละอายอะไร เพื่อนที่ยากจนมีอยู่ถมไป ก็ไม่
 คำนวณเพื่อจะพ้นจากความยากจน, นี่ก็เป็นเรื่องทั่วไปของคนยากจน.

ที่ที่มันไม่ควรจะมี คนยากจนนี้คิดเสน่ห์ ดิตรสอร้อย เรียกว่าอัสสทาหะ
 รสอร้อยหรือเสน่ห์แห่งความสุขทางเนื้อหนัง เป็นภาษารธรรมเป็นภาษาศาสนา เรียกว่า
 ความสุขทางเนื้อหนัง คือ กามคุณ นั้นแหละ. แล้วยกวางไกลออกไปก็เป็นเรื่องเสพคิด
 ทางอบายมุข, ทางความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ทิฏฐิมานะของตัว ยกหูหูไปตามแบบของตัว
 นี่ก็เรียกว่าอัสสทาหะ มีรส มีสิ่งที่ผูกพันจิตใจ, คนยากจนยัง ดิตรอบายมุข อบายมุขอย่างที่มี
 อยู่ จะเป็นสนามม้าก็ได้ เป็นลอตเตอรี่ก็ได้ หรือเป็นอบายมุขตามหลักพระวินัยว่า คิม
 น้ำเมา เทียวกลางคืน การเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกี่ยวกร้านทำการงาน
 เหล่านี้ก็ได้ มันดิตรอบายมุข ดิตรอัสสทาหะแห่งอบายมุข.

สิ่งที่เราจะเรียกว่าน่าเศร้าหรือน่าสงสาร ก็มีอยู่ข้อหนึ่งว่า คนยากจนไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคารพ. ท่านทั้งหลายจงศึกษาดูให้ทั่วไตรปิฎกซิ ว่าพระพุทธเจ้าท่านเคารพอะไร? เมื่อท่านตรัสรู้ใหม่ๆ ทรงประกาศว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพธรรมะ. ธรรมอะไร, ธรรมะหน้าที่ หน้าที่ของพระพุทธเจ้า, ธรรมะแปลว่าหน้าที่มาตั้งแต่ก่อนพระพุทธเจ้าเกิด คำว่าธรรมะหมายถึงหน้าที่. พระพุทธองค์ทรงเคารพหน้าที่แต่คนยากจนไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคารพ ไปถือเป็นเรื่องกรรมเก่า เป็นเรื่องพรหมลิขิตเป็นเรื่องอะไรไปเสีย ไม่เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ ถ้าเขาเคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ ก็จะต้องเป็นอย่างนี้. เขาไม่รู้จักใช้เติมพื้นที่ธรรมชาติให้มา คือชีวิตยอมรับความยากจน รับสภาพยากจน ทั้งที่ไม่ต้องรู้ว่าความยากจนนั้นคืออะไร เคยชินไปแล้วก็พอใจในความยากจน มันก็เกิดอยู่ในโลกใหม่ เป็นโลกแห่งความยากจน.

ทีนี้จะขอพูดเป็นข้อพิเศษสักข้อหนึ่งว่า คนยากจนยังไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือความถูกต้องตามธรรมชาติ, คนยากจนยังถูกมอมเมาด้วยอบายมุขพิเศษอย่างหนึ่ง ซึ่งขอเรียกว่า ความไม่ยุติธรรมแก่คนยากจน; ความไม่ยุติธรรมแก่ความยากจนนั้นคือ การประกวดนางงาม ประกวดนางงามนั้นแหละ ไม่ยุติธรรมแก่คนยากจน.

คนยากจนเกิดมา ก็มีอะไรสวยงาม เหมือนกับพวกที่เขาประกวดนางงามนั้นแหละ แต่เขาไม่มีทรัพย์สินสมบัติที่จะทำ *make up* ให้ความสวยงามอย่างนั้น มันเด่นออกมาเหมือนกับคนร่ำรวย มันก็ไม่สวย. แล้วคนเหล่านี้ ก็ไม่มีโอกาสจะฝึกหัดความกะล่อนทางอิริยาบถ ทางกิริยาท่าทาง ทางกาย, ไม่มีโอกาสฝึกหัดความกะล่อนทางวาจา ทั้งทางกาย ทั้งทางวาจา ไม่เพียงพอที่จะสนองให้เป็นทีพอใจ แก่ความกะล่อนของกรรมการ ผู้จัดการประกวด และตัดสินการประกวด, นี่มันไม่ยุติธรรม. คนยากจนไม่สามารถจะทำอย่างนี้ได้ ทั้งที่ธรรมชาติก็กำหนดให้มา มีรูปขันธ์สวยงาม ไม่แพ้บรรดาที่ได้รับรางวัลนั้นแหละ

แต่เขาไม่มีอะไรจะมาเปิดเผยความสวย ไม่มีโอกาสจะฝึกความกะล่อนทางอากัปภิกิริยาและทาง วาจา ให้ได้ชั้นการประกวด, นี้ก็เกิดว่าคนยากจนไม่ได้รับความเป็นธรรม.

เรื่องที่พุทธบริษัทควรประท้วง

ที่นี้จะพูดถึง การประกวดความงาม กันนี้สักหน่อย ประกวดความงามอย่าง สมัยปัจจุบันนี้ มันเรียกว่าเกีบจะไม่ใช้เครื่องนุ่งห่มกันแล้ว เกีบจะไม่ใช้เครื่องนุ่งห่ม กันแล้ว. เครื่องนุ่งห่มนี้บาลีเรียกว่า *หิริโกปนปฏิจฉาหนตถิ* บัดบ้องกันอวัยวะที่ทำให้ *หิริโศตตปปะพังข่าน* คือหิริโศตตปปะสูญหายไปหมด ถ้ามีเครื่องปกปิดอวัยวะเหล่านั้นไว้ หิริโศตตปปะยังอยู่. เมื่อไม่นุ่งห่มหรือเกีบจะไม่นุ่งห่ม มันก็ไม่มีหิริและโศตตปปะ ฉะนั้นการประกวดชนิดนี้ ก็คือ การประกวดผู้ที่ปราศจากหรือเกีบปราศจากหิริและ โศตตปปะ แล้วก็ชายก่อกันเป็นการใหญ่; นี่เป็นความไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งแก่คน ยากจน แล้วคนยากจนก็ยอมรับสภาพ ยอมหลงไหลในการประกวดเหล่านี้กับเขาด้วย ทั้งที่ทำอะไรไม่ได้.

มีผลร้ายกาจไปถึง ทำให้ยุวชนของเราเคลิบเคลิ้มมัวเมา ลบหลู่ศีลธรรมมาก ไปนิยมในสิ่งเหล่านี้มากเกินไป. สมมติว่าพระพุทธเจ้าจะเสด็จมาประเทศไทย นางงาม จักรवालก็จะมาประเทศไทย ยุวชนเหล่านี้จะไปต้อนรับนางงามจักรवाल มากกว่าที่จะไป ต้อนรับพระพุทธเจ้า ที่จะเสด็จมาที่สนามบินหรือที่ไหนก็ตาม.

นี่คนยากจนถูกมอมเมา ถูกให้ความไม่ยุติธรรม ด้วยสิ่งที่เรียกว่าการประกวด นางงาม ทำให้เกิดความไม่เหมาะสม แก่ประเทศพุทธบริษัทอย่างประเทศไทย ที่ได้เกียรติว่ามี พุทธศาสนารุ่งเรืองกว่าประเทศใด ๆ มันกลายเป็นเสียอย่างนี้. ถ้าขึ้นเป็นอย่างนี้ มันก็

จะต้องมีผลในทางตรงกันข้าม คือมีคนพูดว่า คนกรุงเทพฯไปพระภูมิเอรಾವัน ไปศาลหลักเมือง ยิ่งไปกว่าไปโบสถ์พระแก้ว; อาตมาก็ยังไม่ค่อยเชื่อ แต่ว่าถ้ายังขึ้นทำความไม่ยุติธรรมให้แก่คนยากจน ด้วยการประกวดผู้ปราศจากหิริโอตตัมปะกันอย่างนี้แล้ว มันจะเป็นอย่างนั้นได้จริงๆ.

นี่ จึงขอประท้วง ในนามของบรรดาบุคคลผู้เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งหลายในเมืองไทย, ขอประท้วงว่า อันนี้ไม่สมควรแก่ประเทศไทยเมืองพุทธ ได้รับยกย่องว่ามีพุทธศาสนาในทุกๆ แห่งทุกๆ มุม เจริญก้าวหน้ายิ่งกว่าประเทศใดๆ ในโลก. เกียรติของเพศแห่งมารดา ถูกเอามาเหยียดหยามอย่างนี้ แล้วก็เรียกกันอย่างไรก็ไม่รู้ ที่จริงมันเป็นการประกวด โสเภณีทางวิญญาณ; ถ้าอาศัยกามคุณเป็นเหยื่อล่อแล้วก็เรียกโสเภณี ถ้ามันปรากฏทางวัตถุทางกาย ก็เป็นโสเภณีธรรมดา ถ้ามันทำทางจิตใจก็เป็นโสเภณีทางวิญญาณ ระวังให้ดีๆ ที่ว่าจะมีโสเภณีทางวิญญาณเกิดขึ้น แล้วยุวชนของเราก็ล้มลงในโสเภณีทางวิญญาณ แล้วความเป็นพุทธบริษัทของประเทศเรา จะเหลืออยู่ที่ไหน.

นี่คือความไม่ยุติธรรมที่คนยากจนได้รับ และถูกชักจูง ถูกล่อ ถูกมอมให้กลายเป็นยาเสพติดไปแล้ว; ความรู้สึกเหล่านี้ เรียกว่าอันตราย เรียกว่าเสื่อมเสีย เรียกว่าเป็นไปที่สุด. เขาไม่รู้ อธิปไตยจรรยาแห่งความยากจน, ไม่รู้จัก อธิปไตยจรรยาที่จะแก้ความยากจน, ไม่รู้จัก อติมมยตา ที่จะกำจัดสิ่งเหล่านี้ ให้หลุด ให้พ้น ให้สิ้น ให้สูญหายไป. จึงขอเสนอธรรมะสูงสุด ประเสริฐสุดเป็นเพชรน้ำเอกในพระพุทธศาสนา ที่หลงเหลืออยู่ในพระไตรปิฎกที่ถูกมองข้ามนั้น เอามาใช้กันเถอะ, เอามาใช้กันเถยวัน ก็อสร่างสรรพภาวะของจิตที่ไม่ถูกล่อ ถูกมอมเมา ถูกหลอก ถูกปรุง ด้วยสิ่งที่แวดล้อมรอบๆ ให้จิตเป็นอิสระ ยึดถือความถูกต้อง อาศัยความถูกต้องเป็นหลัก ก็จะได้ชื่อว่า เป็นพุทธบริษัทที่ถูกต้องโดยแท้จริง.

อศัมมยตา : ภาวะของจิตที่อะไรจะมากรอบงำ จะมาปรุ้งแต่ง จะมาเช็ดให้เป็นอย่างนั้นอย่างนั้นไม่ได้ ภาษาเทีควัดเรียกว่า ฏุกเช็ด ฉันฎุกเช็ดอย่างนั้น ฉันฎุกเช็ดอย่างนั้น. ถ้าฎุกเช็ดโดยบุคคลมันก็ไม่กระไรนัก ถ้าฎุกเช็ดโดยสิ่งลึกลับ คือกามคุณ หรือ กามารมณ์ หรือกิเลสตันหาใดๆ เหล่านี้แล้ว มันก็สูญเสียความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง คือจิตใจไม่สูงตามความหมายของคำว่า มนุษย์.

เราจะต้องรู้จัก ขึ้นปีใหม่ด้วยการใช้อศัมมยตาให้สำเร็จประโยชน์ ด้วยกันทุกคนเถิด. *อศัมมยตานี้จะช่วยผลักไสสัตว์ ออกมาเสียจากกรงที่กักขัง, พระสิทธัตถะ* ที่ออกผนวช ออกจากราชสมบัติ ก็เพราะการผลักไสของอศัมมยตา ผลักไสออกมาจากพระราชวัง ไปผนวช แล้วศึกษาๆ ไปติดอยู่ที่ลัทธิสูงสุดของอุททกคาบสรามบุตร เพียงแนวสัญญาณาสัญญาณะ. อศัมมยตาก็ผลักไสพระองค์ให้หลุด ให้หลุดเลยไป จนพบโลกุตตระ ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา; *ไม่มีอศัมมยตาก็ไม่มีโลกุตตระ* มีแต่การปรุ้งแต่งผูกพันให้ติดอยู่ในโลกนี้.

ขอย้ำอีกที่หนึ่งว่า อศัมมยตาช่วยให้ไม่หลงไหลในอัสสาหะ ของกามโลกหรือ กามธาตุ เลื่อนขึ้นไปเป็นรูปธาตุหรือรูปโลก, ติดอยู่ที่พักหนึ่ง ผลักไสต่อไป เป็นอรูปโลก หรืออรูปธาตุ, ในขั้นสุดท้ายก็ผลักออกไปจากอรูปโลก หรืออรูปธาตุ หรืออรูปภพนี้ สู่นิโรธธาตุ สูโลกุตตระ เห็นโลกโดยประการทั้งปวง. แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ได้พึ่งอศัมมยตา จึงออกมาเป็นพระพุทธเจ้า, สาวกทั้งหลายของพระองค์ ก็จะต้องได้รับสิ่งนี้ ได้รับของขวัญอันประเสริฐนี้ นามาใช้ เพื่อถอนตนเองออกจากสิ่งที่ผูกมัด.

สำหรับเทีควัดกลางถนน อาตมาก็แนะนำว่า อศัมมยตา คือสิ่งที่จะไม่จับตัวเราไว้ ไม่เช็ดเราให้เป็นอะไร ทำให้รู้สึกรว่า ภูไม่เอากับมึงละโว้ย! บรรดาอบายมุขทั้งหลาย

สิ่งเลวร้ายทั้งหลาย ความเสื่อมศีลธรรมทั้งหลาย กุไม่เอากับมึงละโว้ย, ความรู้สึกนั้นแหละ คือความรู้สึกที่เรียกว่า อศัมมยตา.

ขอให้ปีใหม่ของเรา จะมีอะไรใหม่ออกมา สมกับคำว่าใหม่ อาตมาขอเสนอว่า เป็น ปีใหม่แห่งอศัมมยตา, ปีใหม่แห่งความรู้สึกว่า กุไม่เอากับมึงละโว้ยสำหรับปีเก่า ของการจะเป็นปีใหม่ที่เลื่อนชั้นขึ้นไป สูงขึ้นไป อยู่เหนือความหลอกลวง และเสพติคมัวเมา ในสิ่งต่าง ๆ.

หวังว่าท่านทั้งหลาย เพื่อนพุทธบริษัท เพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย จงได้รู้จักใช้อศัมมยตาให้ใหม่ออกมา ในฐานะที่เป็นของใหม่แก่พวกเรามีความสุข ความเจริญงอกงามก้าวหน้า ไปตามทางแห่งพระพุทธศาสนา ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทสน์

— ๓ —

๑๙ มีนาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ ปัญหาแห่งชีวิตมนุษย์

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้บรรยายโดยหัวข้อว่า อตัมมยตากับปัญหาแห่งชีวิตมนุษย์.

ได้ทำความเข้าใจกันแล้ว ในการบรรยายครั้งก่อนว่า มันเป็นบีใหม่ เราจะต้องทำอะไรให้มันใหม่ออกไป แต่ไม่ใช่เพียงแต่จะทำให้มันใหม่เล่นสนุกๆ ต้องให้มันใหม่ในทางที่จะเกิดประโยชน์มากๆ ยิ่งๆ ขึ้นไป แก่ปัญหาต่างๆ ได้.

ปัญหาของมนุษย์

ปัญหาของชีวิตมนุษย์ เป็นปัญหาที่ลึกลับซับซ้อน เกิดมาแล้วก็ยังไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม, มันเกิดมาแล้วก็ยังไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม? บางทีมันอยากจะทำอะไรก็ทำไม่ได้

ฉันไม่อยากจะเกิดมา ธรรมชาติมันทำให้เกิดมา; อย่างนี้ไม่ได้ค็อก เมื่อเกิดมาแล้ว มันก็ต้องยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นมาแล้ว แล้วก็ทำให้ถูกต้อง ว่าเกิดมาทำไม.

ปัญหาของความเป็นมนุษย์ มันก็มีอยู่นิดเดียวว่า ต้องเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง; *มนุษย์แปลว่า* ใจสูง อยู่เหนือปัญหา ถ้ายังจมอยู่ในปัญหา ก็เหมือนกับจมโคลนจมเลน จมทุกข์ทรมานอยู่ อย่างนี้เรียกว่าจมอยู่ในปัญหา ถ้ามันขึ้นเหนือปัญหานี้ได้ ก็เรียกว่าจิตใจ มันสูง สมตามความหมายของคำว่า มนุษย์.

ดังนั้น เราจะต้องแสวงหา สิ่งที่จะช่วยให้เราอยู่เหนือปัญหา คือ ชนะ ปัญหา หมดปัญหา มีชีวิตที่เป็นอิสระเสรีสงบสุข. อะไรจะช่วยขจัดปัญหาแห่งชีวิตของ มนุษย์? ขอเสนอสิ่งที่เรียกว่า อหัมมยตา กังที่เคยบรรยายมาบ้างแล้วในการบรรยาย ครั้งก่อน.

ความหมายของอหัมมยตา

อหัมมยตาคืออะไร? ต้องพูดกันเรื่อยไป จนกว่าจะชิน. อหัมมยตา มอง ได้หลายทิศทาง ในที่นี้อยากจะจำกัดความว่า ความที่จิตไม่ต้องหมุ่นไปตามความผลักไส ของสิ่งแวดล้อม ทั้งภายนอกและภายใน.

จิตใจของคนเรามันถูกค้น ถูกปรุง ถูกผลักไส ให้เป็นไปตามอำนาจของสิ่งที่ เข้ามาแวดล้อม ซึ่งมีทั้งภายนอกและทั้งภายใน; ภาวะที่บัจจัยปรุงแต่งจิตไม่ได้ นั่นแหละ เรียก อหัมมยตา. จะเรียกว่า วิสังขารตากก็ได้ แต่แปลกหู ไม่มีใครรู้จัก ไม่มีใครเคยใช้ จะไม่พบในพระบาตี แต่เป็นความหมายที่ถูกที่ตรงที่สุดว่า วิสังขารตา ความเป็นวิสังขาร, ความเป็นวิสังขาร คือความที่บัจจัยอะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ นี่คือนี่สิ่งที่เรียกว่า อหัมมยตา.

เมื่อต้องสอนสิ่งสูงส่งนี้กับเด็ก ๆ ก็บอกว่า ความที่จิตไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งที่เข้ามากระทบ จิตไม่หวั่นไหว จิตไม่เปลี่ยนแปลง; ใช้ภาษาฝรั่งสักหน่อยก็ได้ว่า จิตมันไม่ move ไม่ move คือ ไม่เคลื่อน ไม่เปลี่ยน ไม่อะไรหมก มันคงที่, อะไร ๆ จะเข้ามายังงี้ จิตมันไม่ move อันนั้นแหละเรียกว่า อคัมมยตา เด็ก ๆ ก็พอจะเข้าใจความหมายของคำว่า อคัมมยตา.

สัญชาตญาณกับปัญหาของมนุษย์

ที่มันลำบากแสนเข็ญที่จะเป็นอย่างนั้นได้ เพราะว่าจิตนี้มันคอยแต่จะเคลื่อน, คอยแต่จะหวั่นไหว คอยแต่จะเป็นไปตามอำนาจของสิ่งที่เข้ามาแวดล้อม. ทั้งนี้มันลึก มันเนืองอยู่ลึกไปถึง สัญชาตญาณ : ญาณที่เกิดตามสัญชาติของสิ่งที่มีชีวิต มันพร้อมที่จะไหว ไปตามสิ่งที่เข้ามาแวดล้อมหรือปรุงแต่ง; ตัวสัญชาตญาณเอง มันชอบที่จะให้ถูกแวดล้อม ให้ถูกปรุงแต่ง แล้วก็เคลื่อนไป เปลี่ยนไป ตามอำนาจสิ่งปรุงแต่ง จนเป็นปกติวิสัยของสัญชาตญาณ ความยากลำบากมันอยู่ที่นี้ มันตั้งต้นที่นี้ ในส่วนลึก.

สัญชาตญาณนี้อ่อนไหวเหลือประมาณที่จะเปลี่ยนไปตามสิ่งที่เข้ามาแวดล้อม ผลักไส ผลักดัน; คนก็รู้สึกตามความรู้สึกอย่างนั้น ว่านี่เป็นความปกติ เป็นของธรรมดา เป็นความถูกต้อง และพอใจที่จะให้จิตเป็นเช่นนั้น จิตก็เลยเสียนิสัย ต้องการอะไรมาขัดก่อกวน ปรุงแต่ง ให้เป็นไปตามการกระตุ้นต่าง ๆ นานา ไม่ชอบความสงบ แต่ชอบให้กระตุ้น.

ปัจจุบันนี้มันมีอยู่ตลอดเวลา ในที่ทุกหนทุกแห่ง เพราะเรามี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ที่จะสัมผัสสิ่งต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน, แล้วอารมณ์ที่จะมากกระทบก็มีทั่วไป มันก็เลยเรียกว่า เฉลียวหน้ากันอยู่ตลอดเวลา กับสิ่งที่เข้ามาปรุงแต่งหรือแวดล้อม เลยมันต้องเป็นไปตามนั้น.

ถ้าเป็นไปในทางบวก คือพอใจสนุกสนานเอร็ดอรร้อย ก็เป็นบวก, ถ้าไม่พอใจ ไม่ถูกใจ ไม่สนุกแก่จิตใจ มันก็เป็นลบ, ทั้งบวกและทั้งลบมันปรุงแต่งให้เกิดตัวกู ถ้าบัจจยนั้นเป็นบวก ก็เกิดตัวกูบวก, ถ้าบัจจยเป็นลบ ก็เกิดตัวกูลบ, ทั้งตัวกูบวกทั้งตัวกูลบ สร้างปัญหาร้ายกาจเท่ากันแหละ แต่ว่าคนละทิศทางหรือคนละฝ่าย; บัจจยบวกเกิดตัวกูบวก ก็เกิดกิเลสประเภทบวก คือ จะเอา, บัจจยลบก็เกิดตัวกูลบ เกิดกิเลสลบ คือ จะฆ่า จะทำลาย, ไม่แน่ว่าบวกหรือลบ มันก็สงสัยสงสัยอยู่นั่นแหละ มัวเมาหลงไหลสนใจอยู่ที่นั่นแหละ มันก็เป็นกิเลสประเภทโมหะ โง่หรือ หลง ไปตามเรื่อง.

นี่ เราก็เป็นอย่างไร? จะเรียกว่าเป็น คนคู่กของเหตุบัจจยก็ได้ มันกักขัง, จะเรียกว่าเป็น ทาสของเหตุบัจจยก็ได้ เพราะว่ามันปรุงแต่ง ให้เราต้องเป็นไปตามอำนาจของเหตุบัจจย. เป็นอย่างนี้กันไป จนกระทั่งเกิดความเคยชินเป็นนิสัยแห่งการพอใจให้อะไรๆ มากระตุ้น ความสงบมันเลยไม่เป็นที่ถูกใจ มันชอบสิ่งที่กระตุ้นให้วุ่นวาย ไม่มีความสงบ แล้วก็ต้องเห็นแก่ตัว. ตัวกูบวกก็เห็นแก่ตัวในทางบวก ตัวกูลบก็เห็นแก่ตัวในทางลบ ตัวกูบวกมันก็อยากจะได้ อยากมี อยากจะยึดครอง, ตัวกูลบมันก็อยากจะทำ, อยากจะทำลาย มันมีความรู้สึกที่เป็นประเภทอิจจาริชยา ไม่อยากจะให้ใครได้ดี ตัวกูลบก็เป็นฝ่ายค้านเรื่อยไป. ขอให้สนใจเถิดว่า ปัญหาที่มันยาก มันลึก มันอยู่ภายใต้ลึกลับของสันดานคือสัญชาตญาณ.

ปัญหาที่ขยายตัวออกไป

ที่นี้ ปัญหาที่มันเกิดขึ้นเช่นนั้น ยังบานปลายขยายตัวเรื่อย ไม่มีที่สิ้นสุด ความเห็นแก่ตัวไม่ได้หยุดคงที่ สูงขึ้นๆ เป็นระดับๆ. แล้วก็มี ความเคยชินเป็นนิสัยที่จะเห็นแก่ตัว เกิดปมโง่ เป็นปมเชื่องแห่งความโง่ เป็นอหังการ มมังการ ยกหูชูหาง *อหังการ*

เป็นตัวกู มมังการเป็นของกู, เป็นมานานุสัย คือ ความเคยชินที่จะเป็นเช่นนั้น นั่นคือ ปัญหาที่บานปลาย สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป จนเหลือวิสัยที่คนธรรมดาจะแก้ไขได้; ฉะนั้น เราจึงมี กิเลส เป็นเจ้าเรือน แล้วก็กลายเป็น อุปกิเลส อยู่เรื่อย.

ขอทำความเข้าใจตรงนี้กันสักหน่อย ว่า กิเลสกับอุปกิเลส นั้นมันสิ่งเดียวกัน กิเลสเมื่อมันเป็นกิเลส มันเรียกชื่อว่ากิเลส, แต่พอมันมาบุกรุกเข้ามาในขอบเขตแห่งจิตใจ บุกรุกเข้าไปทำลายความเป็นประภัสสรแห่งจิตใจ ก็เรียกมันว่าอุปกิเลส; เรียกสั้นๆว่า กิเลสเฉยๆ นั่นคือ กิเลส แต่กิเลสที่บุกรุกเข้าไปทำลายความสงบเยียบ ความปกติของจิต ก็เรียกว่าอุปกิเลส.

ในบาลีอุพทุกขักขันธสูตร นั้น พระพุทธเจ้าตรัสแก่พระมหานามสากยะว่า ราโคอุปกิเลโส โทโสอุปกิเลโส โมโหอุปกิเลโส ว่าราคะนั้นแหละอุปกิเลส โทสะ นั้นแหละอุปกิเลส โมหะนั้นแหละอุปกิเลส. นี่ก็หมายความว่า ถ้าราคะเป็นราคะอยู่เฉยๆ เรียกว่าราคะ แต่ถ้ามันบุกรุกเข้ามาเกิดในขอบวงแห่งจิต รุกเข้าไปในขอบเขตแห่งจิตให้เสีย ประภัสสรแล้ว ก็เรียกว่า อุปกิเลส; ถ้ามันเป็นกิเลสเรียกว่า ราคะ ชื่อเดียว แต่พอมันเป็นอุปกิเลส มันมีหลายทิศหลายทาง หลายแง่หลายมุม หลายอากัปภิกิริยา ชื่อของอุปกิเลส จึงมีมาก. โทสะอยู่เฉยๆ มันก็ไม่ทำอะไรใคร มันก็เป็นโทสะ แต่พอมันบุกรุกเข้ามาแสดง บทบาทของมันในจิตใจ มันก็เป็นอุปกิเลส เป็นข้าศึกที่รุกรุกเข้ามา เข้ามายึดครองแทนเจ้า ของบ้าน.

กิเลสเฉยๆ เรียกว่า กิเลส กิเลสที่เข้ามายึดครอง จิตเป็นเจ้าของบ้านเสียเอง เรียกว่า อุปกิเลส ฉะนั้นสิ่งเลวร้ายที่เราจะต้องต่อสู้ ต้องป้องกัน ต้องกำจัด ในที่สุด ก็คือสิ่งที่เรียกว่า อุปกิเลส, กิเลสนั้นมันอยู่เฉยๆ อุปกิเลสมันรังความ เมื่อทำหน้าที่รังความเรียกว่าอุปกิเลส, นี่ปัญหามันมีมากเท่าไรลองคำนวณดู.

แล้วปัญหามันบานปลายออกไป บานปลายออกไป จนกระทั่งเป็นปกติ ปกติ วิสัย ปกตินิสัย แล้วแต่จะเรียก มันเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว, มันไม่ยอม มันไม่รู้จัก ยอมผิตถุก มันเอาแต่ข้างไม่ยอม ผิตมันก็ไม่ยอม ถุกมันก็ไม่ยอม มันจะเอาแต่ที่ตัวกูมัน ท้องการและรู้สึก, แล้วมันก็ยกหูชูหาง ไปตามแบบของมิจจาติฎฐิ, แล้วมันก็ยกตนข่ม ท่าน มันไม่ยกเปล่า มันยกเพื่อที่จะข่ม, แล้วมันก็จะ ริษยา ทำลายล้าง ก่อความขัดแย้ง อยู่ตลอดไป นี่ปัญหามันบานปลายอย่างนี้.

ปัญหาทุกระดับอยู่ที่ความเห็นแก่ตัว

ที่นี่ก็ให้มาคุยกันว่า ปัญหาที่มันครอบงำอะไร? มันมีอยู่ที่ไหน? ปัญหา *ส่วนบุคคล* แต่ละคน มันก็อยู่ที่ *ความเห็นแก่ตัว*, ปัญหาใน *ครอบครัว* รวมกัน มันก็คือ *ความเห็นแก่ตัว*, ปัญหา ของหลาย ๆ ครอบครัวรวมกันเป็น *สังคม* เป็นหมู่บ้าน เป็นจังหวัด เป็นอะไร มันก็เป็น *ความเห็นแก่ตัว*, ปัญหาของชาติ *ประเทศ* มันก็คือ *ความเห็นแก่ตัว*, กระทั่งปัญหาของ *โลก* ทั้งหมดเลย หรือหลาย ๆ โลกรวมกันเป็น *จักรวาล* มันก็คือ *ความเห็นแก่ตัว*.

นี่ปัญหาทุกระดับอยู่ที่นี้ เมื่อบุคคลไม่เห็นแก่ธรรมะ ไม่เห็นความถูกต้อง มันก็เห็นแก่ตัว มันก็ทำลายตัวเอง, มันนอนไม่หลับ มันหวาดผวา มันระแวง มันหาความสงบสุขไม่ได้ ด้วยความเห็นแก่ตัว. พออยู่กันเป็นครอบครัว ก็มีการกระทบกระทั่งกันในครอบครัว ในครอบครัวมันมีการกระทบกระทั่งกัน เพราะความเห็นแก่ตัว, นี่หลายบ้าน บ้านใกล้เคียง ก็กระทบกันด้วยความเห็นแก่ตัว, ในประเทศชาตินี้แบ่งเป็นอะไรก็ตามใจ จะแบ่งเป็นนักการเมือง นักเศรษฐิกิจ นักอะไรก็สุดแท้แต่ที่จะแบ่ง มันก็เป็นเรื่องต้อง

กระทบกันด้วยความเห็นแก่ตัว, ประเทศทั้งหลายในโลก ก็มีความเห็นแก่ตัวของตนๆ ก็ไปแสดงบทบาทที่มุ่งเดียวกันยื้อแย่งกัน ในที่ประชุมแห่งองค์การโลก มันเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว.

นี่ปัญหาแห่งมนุษย์ ปัญหาแห่งชีวิตของมนุษย์ มันอยู่ที่ตรงนี้ มันมาจากการที่จิตมันถูกปรุงแต่งให้เป็นบวกหรือเป็นลบ เป็นตัวบวกเป็น ตัวลบ มันก็ดิ้นรนต่อสู้ไปตามประสาตัวบวก ตัวลบ; ก็ต้องเป็นตัวบวกทั้งโลก เป็นตัวบวกทั้งจักรวาลหรือลบทั้งโลก ลบทั้งจักรวาล.

พออายตนะเริ่มทำงาน ปัญหาก็เริ่มเกิด

นำสงสารที่ว่า เต็กๆ ลุกเต็กๆ ลุกเล็ก ๆ ตาตำๆ ของเรา เจริญเติบโตขึ้นมาท่ามกลางเหตุการณ์อย่างนี้ เติบโตขึ้นมาด้วยอาการอย่างนี้ คือมีตัวบวก มีตัวลบ ที่ค่อยๆ สูงขึ้นๆ. เมื่อเกิดมาจากท้องแม่ มันไม่มีตัวนี้ มันไม่มีตัวกู กิเลสไม่ได้ติดมาจากชาติก่อน เหมือนที่เขาสอนกันตามศาลาวัด กิเลสไม่มี ตัวกูไม่มี ในจิตของทารกในครรภ์ยังไม่มี. แต่พอออกมาจากท้องแม่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ของมัน ได้รับการกระทบกระทบรูปทางตา, หู ได้ฟังเสียงอะไรก็ตาม, โดยเฉพาะอย่างยิ่งลิ้นได้กระทบรส กินนมแม่ชอบใจ มันก็เกิดความรู้สึกอย่างหนึ่ง ไม่ชอบใจมันก็รู้สึกอย่างหนึ่ง เกิดความรู้สึกตามระบบประสาทตามธรรมชาติ เป็นความรู้สึกที่ชอบใจ มันจะเกิดความรู้สึกซอื้นขึ้นมาทันทีว่า กู กู กูผู้ชอบใจ ตัวกูชอบใจ.

นี่ตัวกูเป็นมายาแท้ๆ มันเกิดขึ้นมาจากความรู้สึกที่กำลังรู้สึกอยู่ในจิตใจอย่างไร พอความไม่ถูกใจ ไม่ถูกแก่ระบบประสาท มันก็จะเกิดตัวกู กู กู กูไม่ชอบใจขึ้นมา; ตัวตนหรือตัวกูนี้เป็นมายา เป็นลมๆ แล้งๆ ไม่ได้มีตัวจริง เกิดมาจากความรู้สึก ความรู้สึกรัก

เกิดขึ้นมา ก็เกิดตัวกูผู้รัก, ความรู้สึกเกลียดเกิดขึ้นมา ก็เป็นตัวกูผู้เกลียด. ตัวกูไม่ได้เกิดอยู่เป็นประจำ มันเกิดต่อเมื่อมันมีอะไรที่เป็นอารมณ์ เกิดเป็นความรู้สึกขึ้นมาแล้ว มันก็เกิดตัวกูที่อ้างสิทธิ์ว่า กูเป็นผู้รู้สึกอย่างนั้น. นี่เราจึงมีปัญหามาตั้งแต่พ้อออกมาจากท้องแม่ พ้อตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจเริ่มทำงานมันจึงมีปัญหา เมื่อเด็กค่อยเติบโตขึ้นมา มันก็สมัครที่จะเป็นไปตามนั้นก่อน เพราะมันไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี.

พระพุทธเจ้าตรัสในข้อนี้ว่า เด็กทารกในครรภ์ไม่มีความรู้เรื่อง *เอโถวิมุติ ปัญญาวิมุติ*; มันจะรู้ได้อย่างไรละ มันรู้ไม่ได้ว่าอย่างนี้จะเกิดทุกข์ อย่างนี้จะดับทุกข์ มันไม่รู้ มันก็เอาตามความรู้สึก เอาอย่างนั้น เข้มแข็ง เข้มแข็งขึ้นทุกที ตามที่อายุมันมากขึ้น ๆ มันเกิดตัวกูตัวกูมากขึ้นทุกที. เดินไปชนแก้ว มันก็เตะแก้ว ว่ามีงมาทำความเจ็บ แก่ตัวกู กูก็ไปเตะแก้ว; ถ้าพ่อแม่พี่เลี้ยงคอยผสมโรง ก็ไปช่วยตีแก้วเข้าข้างลูก เด็กก็ยิ่งโง่ใหญ่ ในการที่จะมีตัวกู.

ที่น่าสงสาร ที่ว่า *ลูกทารกของเรา ไม่มีอะไรที่จะคุ้มครองให้อยู่ในความถูกต้อง มันก็เป็นไปตามกระแสแห่งตัวกู.* มีตัวกูแล้วไม่ต้องสงสัยดอก มันก็เกิดความเห็นแก่ตัวกู เป็นของกู เป็นอะไรไปตามเรื่องของมัน ความเห็นแก่ตัวมันก็เกิดขึ้น และเจริญขึ้นอย่างนี้; นี่คือนิยามที่มีอยู่โดยแท้จริงในธรรมชาติ ของสิ่งที่เรียกว่ามีชีวิต มีปัญหาแห่งชีวิต.

ความรู้สึกของเด็ก ๆ ของทารก ของเด็ก ๆ ที่โตขึ้นมา มันก็เหียงทางบวกเรื่อย ๆ ไป ไปในทางถูกใจ แล้วก็เป็นอย่างมากมายถึงกับว่า ต้องการให้ทุกสิ่งรอบตัวนั้นบำรุงบำเรอ ต้องการให้ทุก ๆ อย่างที่อยู่รอบตัวนั้นให้ความบำรุงบำเรอ มันเสียนิสัยมาตั้งแต่อ่อนแต่ออก. เด็กทารกยังไม่ค่อยรู้สึกอะไร นอนอยู่ในเปล เขาก็เอาพวงมาลัย พวงปลาตะเพียน พวงอะไรสวย ๆ งาม ๆ มาแขวนให้ดู แล้วก็ร้องเพลงขับกล่อมอย่างไพเราะโหยหวนให้ฟัง.

นี่เริ่มการบำรุงบำเรอมาตั้งแต่เด็ก ๆ เล็ก ๆ อย่างนี้ มันก็ติดนิสัยที่ว่าต้องมีการบำเรอ ต้องได้รับการบำรุงบำเรอ ทั่วทุกขอบการบำเรอ, การที่จะมาชักชวนให้ละความรู้สึกอย่างนี้มันยาก ยากเหลือที่จะยาก จนไม่รู้ว่าจะใช้คำว่าอะไร. เด็กโตขึ้นก็เอียงไปทางบวก เอียงไปทางตัวมากขึ้น ๆ ถ้าเกิดความรู้สึกเป็นลบขึ้นมา ก็จะทำลาย ทำลายล้างเท่านั้น มันก็มี ๒ อย่างบวกกับลบ; ความเห็นแก่ตัว ต้องการได้ตามใจตัว ต้องการให้ได้รับการบำรุงบำเรอนี้ มันยิ่งขึ้นทุกที.

การที่มาสอนลัทธิศาสนาว่า อย่าเห็นแก่ตัว นี่มันจึงยากลำบาก มันก็ยอมรับอย่างที่เราเรียกว่า ปากว่าตาขยิบ พระสอนอย่างไรก็รับ ปากรับแต่ใจมันไม่ทำ; แล้วมันยังร้ายกาจที่ตัวผู้สอนเองนั่นแหละ ก็ยังเห็นแก่ตัว ผู้สอนผู้อื่นให้ไม่เห็นแก่ตัวเองนั่นแหละ ก็ยังเป็นผู้เห็นแก่ตัว แล้วมันจะสำเร็จประโยชน์อะไร. ลูกเด็ก ๆ ของเราก็ยังไม่อาจจะความเห็นแก่ตัว ปัญหามันก็มีมากขึ้น ๆ จนเต็มไปด้วยบ้าน เต็มไปทั้งเมือง เต็มไปทั้งโลก เกิดปัญหาแห่งความเห็นแก่ตัว.

อตัมมยตาเข้ามา ปัญหาออกไป

พูดกันในลักษณะของปัญหา ในแง่ของปัญหาแล้ว มันก็จะต้องรู้จักสิ่งที่ใช้แก้ปัญหา ก็กลับไปหาสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา. บางคนจะบอกว่า เอ้า เหาอีกแล้ว เหาอีกแล้ว อะไรก็อตัมมยตา; ก็ขอยืนยันว่า อะไร ๆ ก็ต้องอตัมมยตา ถ้าอตัมมยตาไม่เข้ามา ปัญหามันไม่หมดดอก.

ศึกษาให้รู้จักโทษของความเห็นแก่ตัว เป็นไปตามใจตัว เป็นทาส เป็นทาสชั้นช้านะ ไม่ใช่ธาคู ธา-ตุณะ เป็นทาสของความเห็นแก่ตัว ตีตกของความเห็นแก่ตัว.

สิ่งที่เปลื้องออกมาจากความเป็นทาสหรือการติดคุกนี้ ก็มีแต่ อตัมมยตา; มองเห็นโทษอันเลวร้ายนี้แล้ว ก็ไม่อยากจะเป็นอย่างนั้นอีกต่อไป มาเห็นชัดว่า เป็นอย่างนั้นทุกที ก็เป็นทุกซ์ทุกที.

ปู่ ย่า ตา ยายของเราเป็นพุทธบริษัท ได้รับคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในยุคในสมัยที่เขาปฏิบัติกันอยู่อย่างเคร่งครัดนั้น เขามีความทุกข์น้อยกว่าพวกเราสมัยนี้ ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหา ค้ำยความทุกข์; ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราเป็นพุทธบริษัท เราจะต้องรักษาความเป็นพุทธบริษัทไว้ให้ได้ เราจะต้องมีสัมมาทิฐิ มีสัมมาทิฐิรู้จักสิ่งที่จะเป็นทีพึงได้.

สังคกคสิทธแท้จริง

เดี๋ยวนี้มันจะต้องเรียกว่า นำเศร่า นำเศร่า อะไร ๆ ก็อ้างว่า *สังคกคสิทธทั้งหลาย* ในสากลโลก จมมาดลบันดาลให้ท่านทั้งหลาย ได้รับประโยชน์อย่างนั้นอย่างนี้. นี่พูดเอาเอง สังคกคสิทธในสากลโลก ไม่ได้นั่งคอยรับการนิมนต์เชื้อเชิญอย่างนี้, ถ้าว่าคนนั้นไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องแล้ว สังคกคสิทธไม่ช่วยดอก และไม่อาจจะช่วย เพราะว่าสังคกคสิทธนั้นจะไม่ช่วยคนที่ไม่ทำความถูกต้อง, ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องต่อกฎเกณฑ์ของธรรมะสังคกคสิทธจึงจะมาช่วย.

แม้ที่สุดแต่อาณาภาพของพระรัตนตรัยนี้ ก็อย่าไปอ้างให้เหน้อยให้ลำบากเลย ไม่ช่วยดอก; อาณาภาพของพระรัตนตรัย ไม่มีแก่คนที่ไม่ทำการปฏิบัติให้ถูกต้อง, ไม่มีสำหรับคนที่ไม่ปฏิบัติธรรมะ, ไม่มีสำหรับคนที่เต็มอ้ออยู่ด้วยความเห็นแก่ตัว, อาณาภาพของพระรัตนตรัยไม่มีสำหรับคนเหล่านั้น. อาณาภาพของพระรัตนตรัย จะมีแต่เฉพาะคนที่ปฏิบัติธรรมะ คือหน้าที่, เคารพสิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ สิ่งนั้นคือหน้าที่, ปฏิบัติหน้าที่อย่าง

ถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง พอใจ แล้ว หน้าที่จะกลายเป็นพระรัตนตรัย อานุภาพพระรัตนตรัย มาช่วย; หน้าทีที่ถูกต้องนั้นแหละจะกลายเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกที่จะมาช่วย.

ไม่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลกที่ไหน ที่จะนั่งคอยช่วยอยู่ ด้วยเพียงแต่ร้องขอเพียงคำเดียว; ถ้าสำเร็จประโยชน์ได้ในการร้องขอเพียงคำเดียว ก็ไม่มีใครมีทุกข์ ไม่มีใครยากจน มันร่ำรวย มันสบายกันไปหมดแล้ว. มัวแต่อ้างอยู่อย่างนี้ มันเป็น *มิจฉาทิฎฐิ* มันไม่เป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ตาม *กฎแห่งอิทัปปัจจยตา* ตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา; จะต้องประพฤติให้ถูกต้องตามกฎแห่งอิทัปปัจจยตา ฝ่ายที่จะให้กับทุกข์ ให้ทุกข์ดับลงไปอย่างไร, ปฏิบัติให้ถูกต้องอย่างนั้น จะมีทั้งพระรัตนตรัย, อานุภาพพระรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มาช่วยขจัดปัดเป่าความทุกข์ให้หมดไป ปัญหาชีวิตของมนุษย์ก็จะไม่เหลืออยู่.

นี่ อศัมมยตา อศัมมยตา : ความที่จิตไม่ตกอยู่ได้อำนาจของกิเลส ตัณหา มานะทิฎฐิ, ไม่ตกอยู่ได้อำนาจของสิ่งที่เข้ามาแวดล้อมทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, จิตรักษาความถูกต้อง ความเป็นปกติของตนไว้ได้, ไม่มีอะไร ๆ มาเซกให้จิตเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้, ไม่มีอะไรมากระตุ้นให้จิตเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ได้, จิตรักษาความปกติ ความถูกต้องของตนไว้ได้. นี้เรียกว่ามีอศัมมยตา มีอศัมมยตาแล้วก็ไม่อาจจะเกิดกิเลส ไม่เกิดกิเลสก็ไม่มีปัญหา ไม่มีเรื่องราวอะไร ไม่มี ความทุกข์ เพราะอศัมมยตา.

ถ้าจะพูดอีกทีหนึ่งก็ อศัมมยทานั้นแหละ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในสากลโลก; อศัมมยตาเป็นอานุภาพพระรัตนตรัย ที่เราเอามาใช้ได้ ถึงเอามาจากพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาประพฤติปฏิบัติอยู่ ให้จิตคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม.

อดัมมยตาเป็นทั้งอำนาจภาพพระรัตนตรัย เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ค้ำครองไว้ ไม่ให้จิตใจนี้ประสบกันเข้า กับสิ่งที่เรียกว่าความทุกข์. ปัญหาแห่งชีวิตของมนุษย์เรา ก็คลี่คลายออกไป กระจัดกระจายออกไปจนหมดสิ้นไป ด้วยอำนาจการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง จนจิตใจมีอดัมมยตา, จิตนี้มีภาวะที่ไม่หวั่นไหวไปตามสิ่งปรุ่่งแต่งแวดล้อม ไม่มีอะไรมาปรุ่่งแต่งแวดล้อมให้จิตผิตปกติไปได้เลย.

ขอให้สนใจ อดัมมยตาแม้ว่าจะเป็นคำใหม่ คำพูดใหม่ มันก็ของเก่าโบราณโบราณของธรรมชาติโน้น, พระพุทธองค์ทรงค้นพบ ทรงนำมาสอน ให้เป็นผู้ที่ชนะสิ่งที่เข้ามาแวดล้อมปรุ่่งแต่งอยู่ตลอดเวลา เป็นขั้นๆ ชั้นๆ ชั้นๆ ขึ้นไป จนกว่าจะถึงจุดสุดท้าย ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการปรุ่่งแต่งของอะไร ก็จบสิ้นปัญหาแห่งชีวิตของมนุษย์.

ขอให้เพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตายทั้งหลาย, เพื่อนพุทธบริษัททั้งหลาย จงเจริญงอกงามก้าวหน้า ในการมีอดัมมยตาเป็นเครื่องขจัดปัญหาแห่งชีวิต มีความเจริญงอกงามก้าวหน้าตามทางแห่งพระธรรม อยู่ทุกทีพาราตริกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

- ๔ -

๑๔ มีนาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ หน้าที่ของชีวิต

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้งนี้อตัมมาจะบรรยายโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับหน้าที่ของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต อตัมมยตากับหน้าที่ของชีวิต.

อตัมมยตาคืออะไร? ก็พูดกันมา ๒ หนแล้ว ขอให้เป็นการคำพูดที่ขึ้นใจ ขึ้นปาก ติดอยู่ที่ริมฝีปาก พร้อมทั้งจะเรียกออกมา, ติดอยู่ในใจ พร้อมทั้งจะระลึกนึกขึ้นมา ขึ้นปาก ขึ้นใจในคำว่า อตัมมยตา. สรุปความว่า อตัมมยตา คือ ความเป็นอิสระของจิต ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งจิตได้ หรือว่า อตัมมยตา : ภาวะของจิตเหนืออำนาจปรุงแต่งของสิ่งแวดล้อม, อตัมมยตา : ภาวะที่จิตคงปรกติอยู่ได้ ไม่ถูกเข็ด ไม่ถูกกระตุ้น ไม่ถูกชักล่อม ไม่ถูกข่มขู่โดยสิ่งใด ๆ. นี่ความหมายมันมากอย่างนี้ กว้างขวางอย่างนี้ ท่านทั้งหลายไปกำหนดเขาเองเถิด ว่ามันคืออะไรสำหรับตัวท่านโดยเฉพาะ เป็นบุคคล ๆ ไป จะดีกว่า.

หน้าที่คือชีวิต

การบรรยายของเราในวันนี้ มีในหัวข้อว่า *อัมมตากับหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต* ; อะไรเรียกว่า หน้าที่, อะไรเรียกว่า ชีวิต มันเป็นสิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกันให้เพียงพอ.

สิ่งที่เรียกว่า หน้าที่ หน้าที่ หน้าที่นี้ ในทุกความหมายของทุกๆ สิ่ง มันมีหน้าที่ แล้ว หน้าที่ ก็คือ สิ่งที่จะช่วยให้รอด สิ่งใดที่จะช่วยให้รอด เราเรียกกันว่าหน้าที่ หรือเรียกโดยบาลีว่าธรรมะ ธรรมะแปลว่าหน้าที่ เป็นสิ่งที่รู้จักกันมาตั้งแต่เกิดคำบรรพ.

เมื่อคำพูดที่ออกเสียงว่า ธรรมะ ธรรมะ เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกนี้ มันออกมาจากปากของมนุษย์คนหนึ่ง ที่รู้จักสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ และมองเห็นความจำเป็นที่สุด ที่ทุกคนจะต้องมีสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่; ในภาษาไทยว่าหน้าที่ ในภาษาโบราณโบราณภาษาบาลีว่าธรรมะ.

ที่นี้บอกต่อกันมาในเรื่องหน้าที่ ปรับปรุงคำสอนเรื่องหน้าที่สูงขึ้นไป เป็นครูบาอาจารย์ก็สอนแต่เรื่องหน้าที่ หน้าที่คือสิ่งที่ช่วยให้รอด ฉะนั้นหน้าที่ก็คือความรอด. คำพูดที่สูงขึ้นไปตามวิวัฒนาการของมนุษย์ ก็รู้จักหน้าที่ดีขึ้น มนุษย์ยังฉลาดขึ้นมาเท่าไร ก็รู้จักหน้าที่สูงขึ้นไป และธรรมะนี้มันก็สูงขึ้นไปตาม จนมาถึงยุคพระพุทธองค์ก็ทรงใช้คำนี้ เหมือนกับที่ประชาชนทั่วไปเขาใช้ธรรมะ ธรรมะหมายถึงหน้าที่.

พระพุทธองค์ทรงปรับปรุงเรื่องหน้าที่สูงสุด สูงสุด ไม่สูงอีกต่อไปแล้ว คือสูงสุดถึง การหลุดพ้น หลุดพ้นจากโลก หลุดพ้นจากอิทธิพลของสิ่งที่เรียกว่าโลก, หลุดพ้นจากความทุกข์ หลุดพ้นจากทุกสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา. แล้วก็ตรัสในวันที่ตรัสรู้แล้วใหม่ ๆ นั้นว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ ทั้งในอดีต ทั้งในอนาคต ทั้งในปัจจุบัน ล้วนแต่เคารพหน้าที่ *เอสา พุทธาน ธมฺมตา* มันเป็นที่ปฏิบัติธรรมตาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย.

ทีนี้สิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ หน้าที่ คือสิ่งที่ทำแล้วมันให้เกิดความรอด; ภูเขาไป
ถึงว่า หน้าที่ของใคร หน้าที่ของใคร? ตอบกำปั้นทุบดินว่า หน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต.

ชีวิตคืออะไร? นี่ตอบยากที่สุด เพราะมันตอบได้หลายอย่าง : ถ้าเป็น
ทาง วัตถุ ชีวิตก็คือวัตถุนั้นยังสดอยู่ ยังไม่แห้งยังไม่ตาย หรือว่าเยื่อในสุดของเซลล์ ๆ
หนึ่ง *protoplasm* อันหนึ่งนั้นยังสดอยู่ ยังไม่ตาย เรียกว่า ชีวิตโดยทางวัตถุ มันยังอยู่
ยังไม่ตาย; แต่ชีวิตในทางนามธรรม ในทางนี้มันหมายถึง สภาพความดำรงชีวิตความ
เป็นอยู่ เป็นชีวิตในความหมายในทางจิตทางใจ.

หน้าที่ของใคร? หน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต. เซลล์ ๆ หนึ่งในร่างกายคนที่มีอยู่
อย่างนับไม่ถ้วน แต่ละเซลล์ ๆ ก็มีชีวิต ฉะนั้นหน้าที่ก็เป็น หน้าที่ของเซลล์ แม้เซลล์เดียว
เซลล์หนึ่ง มันก็มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของมัน, แล้ว เซลล์ที่เป็นหมู่ ๆ เป็นกลุ่ม
เป็นอะไรก็แล้วแต่จะเรียกเถอะ มันก็มีหน้าที่ที่จะปฏิบัติของมัน, หลาย ๆ หมู่เซลล์ประกอบ
กันเข้าเป็นส่วนแห่งร่างกาย เป็น อวัยวะ อวัยวะหนึ่ง ๆ ในภายใน เป็นเลือด เป็นเนื้อ
เป็นอะไรแล้วแต่จะเรียก มันมีหน้าที่ กระทั่งเป็นแขน ขา มือ ตีน นี่ก็มีหน้าที่ที่จะต้อง
ทำ, *ชีวิตทั้งหมดรวมกันนั้นก็มีหน้าที่* ที่เป็นคนก็ต้องมีหน้าที่ ที่เป็นเทวดาก็ต้อง
มีหน้าที่ ลองไม่ทำหน้าที่เถอะ เทวดามันก็ตายเหมือนกันแหละ เทวดาก็ต้องมีการทำ
หน้าที่ตามหน้าที่.

หน้าที่คือสิ่งที่จำเป็นสำหรับสิ่งที่มีชีวิต เรียกว่าหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต
เราจึงใช้คำว่าหน้าที่ของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต, ไม่มีชีวิตก็ไม่มีหน้าที่ หน้าที่ไม่มีแก่สิ่งที่ไม่มีชีวิต
บรรดาสิ่งไม่มีชีวิตไม่ต้องมีหน้าที่ หน้าที่มันมีแต่สิ่งที่มีชีวิต ไม่มีหน้าที่มันก็คือตาย; ดังนั้น
หน้าที่ก็คือตัวชีวิตนั้นแหละ อย่าไปมัวถามว่า หน้าที่ของอะไรเลย หน้าที่คือตัวชีวิต อย่าไป

เรียกว่าหน้าที่เป็นคู่ชีวิต ไม่ใช่ มันเป็นตัวชีวิตเสียเอง, ไม่มีหน้าที่ที่ไม่มีชีวิต หมกชีวิต ก็หมกหน้าที่พร้อมกันไปเลย หน้าที่ คือชีวิต.

ประเภทของหน้าที่

ที่นี้มาดูกันรอบนอก ประเภทของหน้าที่ ประเภทของหน้าที่ ในฝ่ายโลกิยะ, ชีวิตที่ยังจะต้องกินรอนไปในโลกในโลภียวิสัย มันก็มีหน้าที่ตามแบบของสิ่งที่จะอยู่ในโลก มันจะมีหน้าที่ที่เรียกว่า การงาน นั้นแหละ : อาชีพ หน้าที่อาชีพ หาสิ่งมาหล่อเลี้ยงชีวิต, มันก็บริหารชีวิต บริหารชีวิต การกินอาหาร การอาบน้ำ การถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การกวาดบ้านถูเรือนอะไรก็ตามเถอะ มันเป็น หน้าที่บริหารชีวิต นี่ก็เรียกว่าหน้าที่, การคบหาสมาคมกันระหว่างบุคคล ก็หน้าที่ของสังคม. หน้าที่ ๓ หน้าที่นี้ก็ใหญ่โตพอแล้ว หน้าที่ทำอาชีพ หน้าที่บริหารชีวิต หน้าที่สังคม นี่เป็นเรื่องโลกิยะ.

ถ้าเป็นเรื่องโลกุตตระสูงขึ้นไปกว่าโลก พันอำนาจวิสัยของโลก เพื่อถึงที่นั่น ก็มีหน้าที่ในทางธรรมะ คือรู้ความจริงสูงสุดของธรรมชาติ เพื่อจะหลุดพ้นออกไปเสียจากความถูกผูกพันอยู่ใต้อำนาจของสิ่งเหล่านี้; ครั้นตัวเองหลุดพ้นไปได้แล้ว ก็ยังมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยผู้อื่น เหมือนที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้แล้ว ก็ยังไม่หมกหน้าที่ ยังมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยผู้อื่น ตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้า.

นี่ประเภทของหน้าที่ ถ้าเป็นเรื่อง *โลกิยะ* ก็เป็น *หน้าที่การงาน*, ถ้าเป็นเรื่อง *โลกุตตระ* ก็เป็น *หน้าที่ทางปฏิบัติธรรม* มันเป็นประเภทกันอยู่อย่างนี้.

ดูให้ละเอียดสักนิดเถอะ เพื่อที่จะเข้าใจสิ่งนี้กันให้ยิ่งขึ้นไป ก็ว่าหน้าที่ ๆ นั้นะ มันโดยอะไรนะ, มันโดยอะไรนะ หรือมันตามอะไรนะ? อยากรจะพูดว่าหน้าที่นั้นมี โดยสัญชาตญาณ ตามปรกติของสัญชาตญาณ นี้อย่างหนึ่ง, มันไร้เจตนา เพราะว่าสัญชาตญาณมันก็ทำของมันเอง โดยไม่ต้องเจตนา ไม่ต้องรู้สึกคิดนึก มันเป็นหน้าที่ อักโนมัตของสัญชาตญาณ นี่เป็นหน้าที่พื้นฐาน. ที่นี้มีหน้าที่ที่ทำโดยเจตนาปรับปรุง ให้ดีขึ้น ๆ เป็นหน้าที่โดยภาวิตญาณ ก็ญาณที่มนุษย์อบรมกระทำให้มีขึ้นมา ประกอบ ให้มีขึ้นมา เรียกว่าภาวิตญาณ มันก็มีหน้าที่ส่วนหนึ่ง ก็โดยภาวิตญาณที่ฉลาดยิ่งขึ้นไป แล้วยังตามภาวิตญาณ นั้น ๆ จนถึงสูงสุด.

สรุปความว่าหน้าที่โดยสัญชาตญาณ หรือตามสัญชาตญาณนี้ ก็มีอยู่พวกหนึ่ง แล้วยังหน้าที่โดยภาวิตญาณของมนุษย์ ตามภาวิตญาณของมนุษย์ นี้ก็มีพวกหนึ่ง บกพร่องไม่ได้ บกพร่องไม่ได้; โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ตามภาวิตญาณ แม้เราจะไม่ตรัสรู้เอง พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วก็สอนไว้อย่างไร นี่เป็นภาวิตญาณของพระพุทธเจ้า ถึงระดับสูงสุดแล้ว เราได้รับเอามาถือปฏิบัติกันอยู่ในหมู่พุทธบริษัท.

อันตรายของหน้าที่

เมื่อรู้จักหน้าที่แล้ว ก็รู้จักต่อไปถึงว่า อะไรเป็นอันตรายของหน้าที่ ที่มันจะทำลายหน้าที่, อะไรเป็นอันตรายของหน้าที่? ขอชี้ตัวระบุไปยังกิเลส กิเลสที่มีอยู่ใน ภายใน และสิ่งแวดล้อมภายนอก.

กิเลสภายใน มันเป็นความรู้สึกที่มันผิดจากความจริงของธรรมะที่จะดับทุกข์ มันเป็นกิเลส *ราคะ โทสะ โมหะ* แล้วแต่จะเรียก หรือถ้ามันบุกรุกเข้ามาในจิต ก็เรียกว่า *อุปกิเลส* นี้คืออันตรายหรือศัตรูของหน้าที่.

กิเลสเข้ามาแล้ว มันไม่ทำหน้าที่ที่ควรจะทำ มันทำหน้าที่ตามกิเลส กิเลสมันดึงเอาไปรับใช้ เป็นคนใช้ของกิเลส; เมื่อกิเลสเข้ามาบังคับบัญชาแล้ว มันก็ทำหน้าที่ขบถ มันขบถหน้าที่, มันคดโกงหน้าที่, มันอคติลำเอียงในหน้าที่ เหลวไหลในหน้าที่ ไม่เอาจริง เอาจริงในหน้าที่, บิดพลิ้วในหน้าที่ มันแก้ตัว แก้ตัวไป มันแก้ตัวไป ไม่ยอมทำ. สิ่งที้ง่ายที่สุดในโลกนี้คือข้อแก้ตัว ข้อแก้ตัวของคนมีกิเลสนี้เป็นสิ่งหาได้พุ่มเพื่อยที่สุด ข้อแก้ตัวหรือคำแก้ตัว.

อันตรายของหน้าที่ ที่เป็นภายนอก ก็คือว่า *สังขยัณฺณ* ยัณฺณให้ไปหลงรักพอใจ จนละเลยหน้าที่นี้ก็มี, ที่เป็นไปตามธรรมชาติก็มี มันเป็น *การทุพพลภาพ* ไม่มีแรงจะปฏิบัติหน้าที่ เป็น *อุปัตติเหตุ ตามธรรมชาติ* เป็นธรรมชาติวิปริต, หรือว่า *คนที่เบ็นศัตรู* ทุรราชมันบังคับให้ไปทำหน้าที่ที่ไม่ควรทำ.

นี่อันตรายของหน้าที่ ภายในคือกิเลส ภายนอกคือสิ่งแวดล้อมทั้งหลาย.

ธรรมะหรือหน้าที่ที่จะต้องรู้จัก

ที่นี้จะมารู้จักหน้าที่ให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เราก็รู้จักคำพูดคำอื่น ๆ ที่ใช้แทนคำว่าหน้าที่ หรือแทนคำว่าธรรมะก็ได้.

คำว่า ธรรมะ มันก็มีความหมายหลาย ๆ อย่าง ตามลักษณะของหน้าที่ คำว่า ธรรมะในภาษาบาลีก็คือหน้าที่โดยตรง คือหน้าที่อยู่แล้ว แต่มีความหมายไกลไปถึงคำว่าหนทาง ธรรมะคือตัว ทาง. คำว่า เต่า ในภาษาเต่า ภาษาลัทธิเต่า คำว่า เต่า แปลว่า ทาง

ถ้าเป็นภาษาบาลี คำว่าเท่า คือคำว่าธรรมะ. ธรรมะก็คือตัวทาง เลยไปถึงตัว การเดินทาง คือ การปฏิบัติธรรมะ การเดินทางหรือการทำหน้าที่ นี้ก็เรียกว่าธรรมะ คือธรรมะในส่วน ปฏิบัติ, สำหรับรู้เป็นธรรมะส่วนปริยัติ สำหรับปฏิบัติ เป็นธรรมะส่วนปฏิบัติ.

ที่นี้ก็มีคำว่า สัจธรรม สัจธรรม : ธรรมะที่เป็นสัจจะของธรรมชาติ คือ *ตัวความรู้ ตัวความจริง ที่มันเกี่ยวกับหน้าที่* ว่าจะต้องทำอะไรจึงจะดับทุกข์ หรือว่าทำอย่างไรมันจึงเกิดความทุกข์ มันมีได้เหมือนกัน มันเป็นความจริงทั้ง ๒ ฝ่าย. ความจริงย่อมมีความจริง เป็นความจริงอยู่ในตัวของมัน, ที่มันเป็นความไม่จริง มันก็เป็นความจริงของความไม่จริง, ที่มันเป็นกิเลส มันก็มีความจริงของความเป็นกิเลส มันเป็นตัวสัจธรรมในธรรมชาติอย่างนี้ เรียกสั้น ๆ เรียกว่า ธรรมะก็ได้เหมือนกัน มันเป็นสัจธรรม.

นี่ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ มันก็เป็นตัวธรรม ถ้าสูงสุดก็เรียกว่า *บรมธรรม*. ธรรมชาติในทุกความหมายก็เรียกว่า ธรรม ธรรม ตัวธรรมชาติ ก็เรียกว่าธรรม, กฎของธรรมชาติ ก็เรียกว่าธรรม, ปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ ก็เรียกว่าธรรม, ได้รับความจากการปฏิบัติ ก็เรียกว่า ธรรม ธรรม, ไม่มีอะไรที่ไม่ใช่ธรรม. ธรรมคือทุกสิ่ง ในทุกลักษณะ ทุกปรากฏการณ์ ทุกแผนก ก็เรียกว่าธรรมไปทั้งนั้น; นี่ไวพจน์ของคำว่าหน้าที่ มันมีมากอย่างนี้. แม้แต่ พระรัตนตรัย ก็รู้ให้คว่ามันเกี่ยวกับหน้าที่: *พระพุทธเจ้าท่านพบหน้าที่* ท่านเป็นผู้พบหน้าที่, *พระธรรมคือตัวหน้าที่* ที่ท่านพบ *ปริยัติปฏิบัติ ปฏิเวธ* อะไรก็เป็นตัวหน้าที่ เป็นตัวธรรม หน้าที่ที่คั่งรูดต้องเรียน, แล้ว *พระสงฆ์* ก็คือ *ผู้รับมอบในการปฏิบัติหน้าที่จนตลอดไป* พระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ล้วนแต่เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่. เคารพธรรมะ เคารพพระธรรม คือเคารพหน้าที่ ดำรงชีวิตให้ถูกต้อง นั่นแหละเรียกว่าเคารพหน้าที่ ธรรมะคือหน้าที่.

ธรรมะ เป็นพระเป็นเจ้าสูงสุด สิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในสากลโลกคือธรรมะ คือหน้าที่ ทำธรรมะทำหน้าที่ให้ถูกต้อง จะเกิดความรอดโดยทุกอย่างทุกประการ. พระเจ้า ที่ช่วยให้รอดมาโดยตรงนั้น โดยภาษาธรรมะแล้วก็เรียกว่า คือตัวหน้าที่ จะเรียกเป็นบุคลาธิษฐานเป็นอย่างอื่นก็ได้เหมือนกัน สำหรับคนที่ไม่อาจจะเข้าใจภาษาธรรมะที่ลึก ก็ต้องใช้ภาษาธรรมคา พระเจ้าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้ศักดิ์สิทธิ์ บุคคลศักดิ์สิทธิ์อะไรไปตามเรื่อง; แต่ว่าโดยที่แท้แล้ว ตัวธรรมะตัวหน้าที่นั้นแหละเป็นพระเจ้าที่จะช่วย เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในสากลโลก.

ธรรมะนี้เป็นสิ่งที่ต้องอยู่ที่เนื้อที่ตัวของบุคคลผู้ปฏิบัติ ธรรมะไม่ใช่อยู่ในโบสถ์ ในโบสถ์ที่มีแต่ต้นเทียนซึ่งไม่มีธรรมะสักนิดหนึ่ง ธรรมะไปอยู่กลางทุ่งนา ที่ใดนาอยู่เหนือไหลโคลย้อย, ธรรมะอยู่ที่หน้าที่.

โบสถ์ โบสถ์นี้เป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่เคยรู้จัก พระพุทธองค์ไม่เคยทรงรู้จัก สิ่งที่เรียกว่าโบสถ์ เพราะสิ่งที่เรียกว่าโบสถ์ ไม่เคยมีในครั้งพุทธกาล โบสถ์เพิ่งมีในสมัยที่มีพระพุทธรูป แล้วก็สร้างโบสถ์สำหรับใส่พระพุทธรูป. ครั้นพุทธกาลไม่ได้ทำสังฆกรรมในโบสถ์ดอก ทำสังฆกรรมกลางแจ้ง กลางสนามหญ้า ฝนตกฟ้าร้องก็ต้องเลิกทันที มีวินัยบัญญัติไว้อย่างนั้น. ในบางสูตรเขาก็ว่า ทำสังฆกรรมในวิหาร ในที่อยู่อันกว้างขวาง พื้นดินมีเตียงตั้งสำหรับอยู่ สำหรับนอนนะ ถ้าจะต้องใช้เป็นที่ทำสังฆกรรมก็ทำได้. นี่ทำสังฆกรรมในวิหารก็ได้ ในสนามหญ้าทุ่งกลางแจ้งก็ได้ ไม่มีโบสถ์ พระพุทธองค์ไม่เคยทรงรู้จักโบสถ์ โบสถ์ซึ่งเราเสียเงินเสียทองสร้างกันมากมายมหาศาล นำหน้าสิ่งใดๆ พระพุทธเจ้าไม่เคยทรงรู้จัก.

ดูให้คิดว่า ธรรมะต้องอยู่ที่เนื้อที่ตัว ที่กาย วาจา ใจ ที่จิต ที่วิญญาณ ไม่ได้อยู่ที่วัด ไม่ได้อยู่ที่โบสถ์ หรือไม่ได้อยู่ที่ไหน ต้องอยู่ที่เนื้อที่ตัว อยู่ในตัวชีวิต.

ต้องรู้จักธรรมะกันในลักษณะอย่างนี้ ถ้าไม่รู้จักธรรมะในลักษณะอย่างนี้ ขอรับรองว่าท่าน จะไม่มีธรรมะ, ท่านจะไม่มีธรรมะ ท่านจะไม่มีการใช้ธรรมะให้เป็นประโยชน์ เพราะท่าน ไม่รู้จักสิ่งที่เรียกว่า ธรรมะ. จงรู้จักธรรมะให้เป็นธรรมะ แล้วจะมีธรรมะ แล้วจะ ใช้ธรรมะให้เป็นประโยชน์สุขแก่ตนได้.

อัตัมมยตากับการทำหน้าที่

เอาละ ที่นี้ก็มาถึง อัตัมมยตา อีกแล้ว หน้าที่ของชีวิตคือจะต้องดำรง ชีวิตให้อยู่ให้ได้; พวกนักวิทยาศาสตร์ชีววิทยาเขาว่า *the fittest the survival* *สิ่งที่ถูก* *ต้องที่สุด* *เหมาะสมที่สุด* *สิ่งนั้นแหละจะอยู่รอด*, *the fittest the survival.* ก็คือว่า *ต้องถูกต้อง* *ต้องเหมาะสม* *นั้นแหละจึงจะอยู่รอด.*

ธรรมะคือความถูกต้อง *หน้าที่คือความถูกต้อง* *ถูกต้องสำหรับอะไร?* ถูก *ต้องสำหรับจะอยู่รอด,* ถูกต้องสำหรับจะดับทุกข์; ถ้าพูดสำหรับพระพุทธศาสนา ก็ว่า *ถูกต้องสำหรับจะมีนิพพาน* *จะลุดถึงนิพพาน.*

อัตัมมยตาช่วยดึงออกมาไม่ให้ผิดพลาด ไม่ให้ติดบ่วงของกิเลส ไม่ให้เป็นทาส ของกิเลส ไม่เสพติดในกิเลส ไม่ถูกครอบงำอยู่ด้วยสิ่งแวดล้อม, นี้อัตัมมยตาช่วยได้.

อัตัมมยตาช่วยให้ออกมาเสียจากความบกพร่องในหน้าที่ เพราะไปหลงติดกับ *สิ่งยั่ววนทั้งหลาย* *ในอารมณ์ทั้งหลาย* โดยเฉพาะในกามคุณ แม้จะละเหยียดสูงขึ้นไปถึง *ประเภทรูปธรรม* *อรุปรธรรม* *รูปธาตุ* *อรุปรธาตุ* มันก็ยังเป็นเครื่องผูกพัน ออกไปเสียจาก *สิ่งผูกพันเหล่านั้นให้หมด.* ถ้าไปผูกพันกับสิ่งเหล่านั้น ก็ต้องบกพร่องในหน้าที่ *จะต้อง*

มีความทุกข์เกิดขึ้นมาเป็นแน่นอน ; อศัมมยตาจึงช่วยป้องกัน ไม่ให้เกลไถลออกไปนอกแนว นอกหน้าที่.

อศัมมยตาช่วยให้เผชิญกับสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ โดยไม่พรันพรึง ไม่หวาคหวนไม่กลัว.

อศัมมยตาจะช่วยให้ทำหน้าที่ได้ง่ายขึ้น เพราะมันไม่มีอะไรเข้ามาผูกพัน ไม่มีอะไรมายั่ววน ไม่มีอะไรมาหลอกลวง มันก็ทำงานสนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน ; อศัมมยตานี้มันเป็นการตัดต้นเหตุของความบกพร่อง ของความเหลวไหล.

อศัมมยตาช่วยไม่ให้โง่ อย่างคนโง่ ที่ภาษิตโบราณเขาว่า *เอาไม้สั้นไปรันซี่* ไม่มีทางที่จะสำเร็จประโยชน์ แล้วมันก็เลอะเทอะเอง มันไม่สำเร็จประโยชน์ มันเลอะเทอะเอง. อศัมมยตาช่วยให้เราตัดต้นเหตุแห่งปัญหา คือทำให้มันซี่ ไม่ต้องซี่ แล้วมันก็ไม่ต้องเอาไม้สั้นไปรันซี่.

นี่ความประเสริฐของ อศัมมยตา ถ้าพูดอย่างภาษาเด็กวัดมันก็คือ ชนะลูกเดียว ชนะลูกเดียว ภาษาเด็กวัด. อศัมมยตาเท่านั้นแหละ ที่จะช่วยให้มีชนะลูกเดียว ชนะลูกเดียว ไม่มีแพ้อย, นี่เป็นภาษาเด็กวัด ก็ไม่เป็นไรดอก เมื่อฟังถูกก็ใช้ได้ทั้งนั้น, อศัมมยตา ภาษาเด็กวัด ภาษาเด็กกลางถนน แม้มันจะฟังดูโสภโศกโศกหายาก แต่ก็ไม่เป็นไร มันชัดเจนดี. มันง่ายดี มันเข้าใจได้ง่ายดี, ไม่ต้องจำมันก็จำอยู่เอง เพราะว่าพูดอย่างอศัมมยตานี้ ก็พูดอย่างผู้ชนะสิ, ถ้ายังพูดด้วยภาษาเด็กด้วยแล้ว มันก็พูดอย่างตรงไปตรงมา.

ภาษาอศัมมยตาสำหรับเด็ก ๆ ที่เห็นอศัมมยตาแล้ว มันก็พูดโอหังด้วยอศัมมยตา กูไม่เอากะมึง, กูไม่เอากะมึง ไอ้สิ่งเลวร้ายทั้งหลาย อบายมุขทั้งหลาย สิ่งยั่ววนทั้งหลาย

กามารมณ์ทั้งหลาย อะไรทั้งหลายนี้ กูไม่เอา กับมึงอีกแล้ว กูไม่เอา กะมึงแล้วโว้ย นั่นแหละ ภาษาอัครัมมตาคา, มึงจะเซ็ดกูไม่ได้ อีกแล้วโว้ย นั่นแหละ ภาษาอัครัมมตาคา, บางทีจะเล่น ตัวหน่อยว่า ลาก่อนนะ ไ้บ้า ๆ บอ ๆ เหล่านี้ ลาก่อนนะ ลาก่อนตลอดกาลนะ. นี่ภาษา อัครัมมตาคา จะหาว่าพูดคำหยาบคาย โสภโศภไม่สุภาพ ก็ต้องขอภัย เพราะว่ามันแสดงความหมายได้ตีมาก เพื่อจะประหยัดเวลา จึงต้องขอใช้คำอย่างนี้ ต้องขอใช้คำอย่างนี้ เพื่อประหยัดเวลา.

หน้าที่ของชีวิต หน้าที่ของสิ่งที่เรียกว่าชีวิต จะสมบูรณ์ได้ เพราะมี อัครัมมตาคา มีความไม่เป็นทาสของอารมณ์ ความไม่เป็นทาสของสิ่งแวดล้อม ความไม่เป็น ทาสของกิเลส, นี้อัครัมมตาคาช่วยไม่ให้บัพพรวงในหน้าที่ ช่วยให้ชนะทุกประการในการปฏิบัติ หน้าที่ มันก็คือความรอด.

สรุปความว่า มันเป็นเรื่องที่ประเสริฐแสนจะประเสริฐ จนอาตมาต้องขอใช้คำว่า เพชรเม็ดเอกในพระไตรปิฎก แก้ปัญหาทุกชนิด. มันตกค้างหลงเหลืออยู่ที่ในพระ ไตรปิฎก ไม่ค่อยเอามาใช้กัน จึงไปเอามาพูดขึ้น มาบอกกล่าวกัน ว่าต้องรู้จักใช้เพชรเม็ด เอกในพระไตรปิฎกที่ตกค้างอยู่. รู้จักอัครัมมตาคา ไ้ชนะกิเลส ชนะอิทธิพลของกิเลส แล้ว ก็มื้อัครัมมตาคา ไ้กับเนื้อกับตัว รักษาไว้ แล้วก็ใช้อัครัมมตาคา นี้ให้ทำหน้าที่ถูกต้อง ตาม กาลและเทศะ.

หัวใจพระพุทธศาสนา

พูดว่า อัครัมมตาคา คำเดียว แต่มันย่อความหมายของธรรมะเครือเดียวกัน อีก หลายเป็นหลายประการ จะขอออกชื่อมาพอเป็นหลักสำหรับศึกษาและสังเกต ความรู้ในเครือ เดียวกันกับอัครัมมตาคา นี้ เช่นว่า :

อนิจจตา รู้ความไม่เที่ยง, ทุกขตา รู้ความเป็นทุกข์, อนัตตตา รู้ความเป็นของไม่ใช่ตน, ธัมมัญญิตตา รู้ว่าสิ่งทั้งหลายตั้งอยู่ตามธรรมชาติเช่นนั้นเอง, ธัมม-
 นิยามตา รู้ว่ามันเป็นกฎบัญญัติตายตัว ของสิ่งที่เรียกว่าธรรมชาติ, อิทัปปัจจยตา มันต้อง
 เป็นไปตามเหตุปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้, สุธัญญตา วางจากความหมายแห่งตัวตน, ตถตา
 เป็นเช่นนั้นเอง เป็นเช่นนั้นเอง ไม่เป็นอย่างอื่นได้จากกฎเกณฑ์เหล่านี้, แล้วก็มาถึง อดัมมยตา
 ถ้าเห็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเองแล้วไม่มีอะไรมาปรุงแต่ง ไม่มีอะไรมายั่วเย้าหรือมาล่อหลอก
 หรือมาอะไรได้ นี้คืออดัมมยตา.

ขอทบทวน ทา ๆ นี้สักทีหนึ่งว่า อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา นี้กลุ่มหนึ่ง สาม,
 ธัมมัญญิตตา ธัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา นี้ก็กลุ่มหนึ่ง สาม, แล้ว สุธัญญตา ตถตา อดัม-
 มยตาอีกกลุ่มหนึ่ง สาม สาม สามมันก็เก้ รู้จักเก้ “ตา” นี้ไว้เถอะ หัวใจพระพุทธ-
 ศาสนา.

รวมแล้ว ก็ไปสำคัญ ไปรวมอยู่ที่คำว่า อดัมมยตา จะหาได้ด้วยการปฏิบัติ
สมาธิวิปัสสนาอย่างถูกต้อง สมาธิบัสสนาที่ไม่ถูกต้อง ไม่ทำให้เกิดอดัมมยตา หรือมี
 อดัมมยตา.

พระพุทธเจ้าท่านได้ระบุไว้โดยเฉพาะว่า อานาปานสติ : *ตถาคตอยู่ด้วย*
อานาปานสติเป็นวิหารธรรม จึงตรัสรู้ อย่างนี้เป็นต้น. เกี้ยวนี้ประคิษฐ์ ประคิษฐ์หรือ
 อะไรกันมากมายเหลือเกิน ไม่รู้ก็แบบ ก็สิบแบบ นับตั้งแต่ยุค *วิสุทธิมรรค* มาจนถึงยุคนี้
 ประคิษฐ์แบบแห่งสมาธิภาวนากันมากมายจนน่าเวียนหัว ถ้าพบอดัมมยตาก็ดี ถูกแน่
 ถ้าไม่มีอดัมมยตา ก็ใช้ไม่ได้.

พระอรหันต์ หรือเป็นจอมพระอรหันต์ ก็พระพุทธองค์นี่ เป็นได้เพราะมีอศัมมยตา, อศัมมยตาทำให้เป็นพระอรหันต์ได้ ทำให้มันจะแก้ปัญหาวีชีวิตในโลกนี้ไม่ได้. ขอให้เข้าใจสิ่งที่เรียกว่าอศัมมยตา ความรอดทั้งหลาย รอดจากทุกข์ รอดจากอะไรก็ตาม เป็นอาการแห่งอศัมมยตา มีอศัมมยตาก็มีความรอด หน้าที่ของชีวิตทั้งหลายทั้งปวง สูงสุดเพียงแค่ว่าความรอด, ดังนั้นจึงกล่าวว่า อศัมมยตากับหน้าที่ของชีวิต ชีวิตมีหน้าที่อย่างไรอศัมมยตาเข้ามา หน้าที่นั้นก็สมบูรณ์.

ขอฝากไว้เป็นของขวัญปีใหม่ ขอให้ปีใหม่นี้มีอศัมมยตามากกว่าปีเก่า ขอให้เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เพื่อนพุทธบริษัททั้งหลาย จงมีอศัมมยตาให้มากกว่าปีเก่า และเจริญอยู่ด้วยความรอด ทุกสิ่งทุกประการ ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อติมมยตาปริทัศน์

— ๕ —

๑๖ เมษายน ๒๕๓๒

อติมมยตา คืออะไร

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

ปรากฏดาธรรมในวันนี้ ก็ยังเป็นการบรรยายใน ชุดอติมมยตา ต่อจากที่ได้พูดมาแล้ว และมีหัวข้อบรรยายในวันนี้ว่า อติมมยตา คืออะไร.

นี่ก็เป็นเพราะท่านแปลกใจว่า ทำไมเพิ่งมาพูดมาบอกกันว่า *อติมมยตา* คืออะไร ก็เพราะเหตุว่า มีคนมาถาม มีคนเขียนมาถาม ร้องอุทธรณ์ว่า ฟังอติมมยตามาหลายครั้งแล้ว ก็ยังไม่เข้าใจว่า อติมมยตา คืออะไร ขอให้อธิบายสั้น ๆ โดยตรงว่า อติมมยตา คืออะไร และโดยเฉพาะในภาษาไทย. เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็จำเป็นที่จะต้องย้อนต้นมาพูดกัน โดยหัวข้อว่า *อติมมยตา* คืออะไร กันเสียใหม่.

เรื่องอติมมยตานี้ เคยพูดมาครั้งหนึ่งเมื่อสิบปีกว่ามาแล้ว ไม่สำเร็จประโยชน์ คือบ่อนไม่คิด ฟังไม่เข้าใจ ยังไม่มีใครเอาไปใช้เป็นประโยชน์ได้ ไม่เหมือนคำว่า *จิตว่าง*

ตัวกู—ของกู *อิทัปปัจจยตา* คำเหล่านี้มีผู้เข้าใจ และเอาไปใช้จนเป็นคำธรรมดาไปแล้ว ในบัดนี้. แต่คำว่าอศัมมยตาค้างเคียงอยู่ สิบกว่าปีมาแล้ว จนกระทั่งเมื่อไม่นานมานี้ นำขึ้นมาพูดอีก เป็นเรื่องสุดท้ายก็ว่าได้ เพราะว่าถ้าพูดเรื่องนี้กันแล้ว กูจะไม่ต้องพูดเรื่องอะไรกันอีก ในบรรดาธรรมะที่เป็นชั้นลึก ชั้นปรมาัตถธรรม ชั้นหลุดพ้น.

เกี่ยวกับข้อนี้เห็นว่า ใช้คำบาลีดีกว่าคำไทย แปลเป็นคำไทยแล้วมันก็ยุ่งยาก รุ่มร่าม ไม่กะทัดรัด, ใช้คำบาลีเป็นคำสำหรับพูด มันขลังกว่า มันสะทกกว่า มันอมความหมายได้มากกว่า แล้วก็มีความจริงจิงในความรู้สึกของผู้พูดนั้นมากกว่า; ก็ดูแต่คำว่า *อิทัปปัจจยตา* *สญฺญตา* *ตถตา* คำเหล่านี้ไม่ต้องแปลแล้ว รู้กันได้โดยภาษา โดยคำบาลีนั่นเอง.

คำว่าอศัมมยตานี้ ควรอยู่ในคำสำหรับใช้พูด *vocabulary* ของโลกทั้งโลกทีเดียว โลกควรจะมีคำพูดว่า อศัมมยตาใช้ และใช้โดยภาษาบาลี มันมีความหมายที่ตรงกับเหตุการณ์ หรือความจำเป็น หรือสิ่งที่ต้องมีต้องใช้ ในโลกนี้อย่างยิ่ง และยังมีประโยชน์ทางวัฒนธรรมในทางจิตใจอย่างสูงสุด; มันควรจะเป็นคำพูดในโลก คำพูดของโลก ไม่ใช่เฉพาะในขอบเขตของพุทธศาสนาอย่างเดียว. ขอให้สนใจฟังให้เข้าใจ และใช้คำว่า อศัมมยตา เหมือนที่เราใช้คำอื่นๆ ในพระพุทธศาสนา เป็นคำที่เข้าไปอยู่ในปทานุกรมของชาวโลกไปแล้ว.

การที่จะให้รู้ความหมายของคำๆ นี้ โดยแท้จริงนั้น ได้พยายามอย่างยิ่งแล้ว มันไม่สำเร็จประโยชน์ด้วยการแปล หรือด้วยการบัญญัติคำขึ้นมา. มันมีความจริงอย่างลึกซึ้งอยู่อย่างหนึ่ง คือ *ขอให้ฟังเรื่องของอศัมมยตา จนเข้าใจความหมาย และรู้สึกในความหมายนั่นเอง* ว่าความหมายนั้น มันเป็นอย่างไร หรือมันควรจะเป็นอย่างไร แม้จะเป็นคำพูดที่ยืดยาว ก็ไม่เป็นไร ค่อยสรุปเอาเองที่หลังเป็นคำสั้นๆ; *จะต้องหาความหมาย*

เอาเอง จากลักษณะของอตัมมยตา จากเรื่องราวของอตัมมยตา และจากอานิสงส์ของ
การมีอตัมมยตา.

ลักษณะของอตัมมยตา

เอาละ ขอให้ตั้งใจฟังว่า ลักษณะของอตัมมยตา มันมีอย่างไร ?

อตัมมยตามีลักษณะไม่ถูกกัก หรือจับยึดไว้อยู่กับที่ ไม่มีอะไรจะยึดมัน
ไว้ได้ ที่จะยึดจิตไว้ได้ มันหลุดออกไปจากที่เคยคิด เคยจม เคยขังมันอยู่, นอกจากหลุด
ออกไปแล้ว มันยังเลื่อนสูง สูง สูงขึ้นไป.

ไม่มีอะไรจะมาปรุ่งแต่งจิตที่มีอตัมมยตาได้ กิเลสทั้งหลายก็ปรุ่งไม่ได้
แม้ว่าจะได้เกิดกิเลสแล้ว จะทำจิตให้เป็นไปตามอำนาจของกิเลสนั้น ก็เป็นไปไม่ได้ กิเลสก็
ตายตัว เป็นหมัน กลับหดตัวหายไป, สิ่งแวดล้อมทุกชนิดที่เป็นภายนอก เช่น รูป เสียง
กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เหล่านั้น ก็ปรุ่งแต่งไม่ได้, ที่จะเป็นชั้นเวทนา ที่รู้สึกอยู่
ในจิต ก็ปรุ่งต่อไปอีกไม่ได้. กิเลสแวดล้อมไม่ได้ ปรุ่งไม่ได้ มีแต่จะทำให้ปัญจารุค
หน้าออกไป; กิเลสปรุ่งไม่ได้ แต่ปัญจามันรุคหน้าไปได้, นี้ขอให้ฟังดูให้ดีๆ ลักษณะ
มันเป็นอย่างไร: ฝ่ายต่ำยึดตัวเอาไว้ไม่ได้ แต่ฝ่ายสูงก็รุคหน้าเรื่อยไป.

นี่ลักษณะของการที่จะมีอตัมมยตาของจิต เพราะว่าปัญญา ปัญญาเน้มันเกิดมา
จากอตัมมยตา หรือมีอตัมมยตาอยู่เต็มที มันก็เป็นอิสระ อิสระต่อการปรุ่งแต่งของสิ่งทั้งปวง
หรือ อยู่เหนืออำนาจการปรุ่งแต่งของสิ่งทั้งปวง, นี้ดูให้ดีเถิด ลักษณะของมันเป็น
อย่างนี้.

เรื่องราวของอศัมมยตา

ที่นี้ ถ้าจะดูจาก เรื่องราวของการมีอศัมมยตา หรือผู้ที่ม้อศัมมยตาได้ทำอะไร อย่างไร?

เรื่องราวของอศัมมยตานั้น โดยส่วนรวม มันก็ทำให้ ละ หลุดออกมาจากอำนาจของ *กาม* ขึ้นมาสู่ *รูป*, แล้วก็หลุดจากอำนาจถึงคุณของ *รูป* ขึ้นไปสู่ *อรูป*, แล้วก็หลุดจากความถึงคุณของ *อรูป* ไปสู่ *โลกุตตระ*.

นี่พหูภาษาธรรมะที่ว่า หลุดออกมาจาก *กามธาตุ*, แล้วก็ไปสู่ *รูปธาตุ* ซึ่งสูงกว่า สะอาดกว่า, แล้วก็หลุดจากรูปธาตุไปสู่ *อรูปธาตุ* ซึ่งสูงกว่าเหนือกว่า บริสุทธิ์กว่า ยิ่งขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง, แล้วก็หลุดจากรูปธาตุขึ้นไปสู่ *นิโรธธาตุ* หรือจะเรียกว่า *นิพพานธาตุ* เลยก็ได้; ว่าโดยธาตุมันเป็นอย่างนี้.

แต่ละธาตุๆ มันมี *อัสสาทะ* คือ *เสน่ห์หรือรสร้อย* สัตว์ที่มีจิตใจต่ำอยู่ในระดับกาม ก็หลงไหลในอัสสาทะของกามธาตุ คือความเอร็ดอร่อยอย่างวิสัยของกาม อย่างที่คนธรรมดาสามัญธรรมสามัญรู้สึกกันคืออยู่ ไม่ต้องอธิบายก็ได้. กามมีความหมายที่กว้างไปสูงสุดอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศตรงกันข้าม กามที่มาจากเพศตรงกันข้ามนี้รุนแรงมาก.

เมื่อถูกกามกักเอา หรือได้ผ่านมากด้วยความเคยชินมากเข้าๆ มันก็รู้จักเอื้อมระอาเบื้อหน้าว่า ไอนี้ *คับแคบ* ไอนี้ *สกปรก* ไอนี้ *รบกวน*, ก็เลื่อนขึ้นไปสู่รูปที่บริสุทธิ์ที่ไม่เกี่ยวกับกาม เป็นสักรูปรธาตุ รสร้อย ก็ละเหยค ประณีต สงบว่างับ อย่างที่จะเทียบกันไม่ได้ เป็นผู้ที่สามารถมี *ปฐมฌาน* *ทุติยฌาน* *ตติยฌาน* *จตุตถฌาน* ในบรรดา *รูปฌาน* ทั้งหมด; นี้เรียกว่า มัน หลุดจากที่ต่ำกว่า ไปสู่สิ่งที่เหนือกว่า สูงกว่า สะอาดกว่า บริสุทธิ์กว่า.

แล้วมันก็ไม่หยุดอยู่แค่นั้น หลุดจากความตึงตู่ในชั้นรูปธาตุ แล้วก็เลื่อนชั้นไปพบค่า คุณค่าของพวกอรุปรธาตุ คือมันไม่มีรูป มันก็สงบว่างบกว่าที่มีรูป มันก็สงบว่างบ ละเอียด ประณีต. อันสุดท้ายของอรุปรคือ *เนวส์ัญญานาสัญญาตนะ* นี้ มีลักษณะจนต้องกล่าวว่า *มีสัญญาที่หาไม่ได้ ไม่มีสัญญาที่หาไม่ได้* พูดย่างๆ ก็คือว่า จะเป็นอยู่ก็ไม่ใช่ จะตายแล้วก็ไม่ใช่; มันอยู่อย่างสงบ ละเอียด ประณีต จนกล่าวไม่ได้ว่าเป็นอยู่หรือตายแล้ว. ถึงอย่างนั้นมันก็ยังไม่ใช่ที่สิ้นสุด แม้จะละเอียด จะสงบว่างบ ก็ไม่ใช่ที่สิ้นสุด เพราะยังมีตัวตน เหลืออยู่ในความรู้สึก รู้สึกขึ้นมาเมื่อไรก็มีสัญญาตัวตน มันก็ไม่สูงสุด ทอด มันต้องออกไปอีกทีหนึ่ง ไปสู่ *นิโรธธาตุ ธาตุเป็นที่ดับแห่งธาตุทั้งปวง*, กามธาตุ กิถิ รูปธาตุกิถิ อรูปธาตุกิถิ มีนิโรธธาตุเป็นที่ดับ.

ที่นี้ ถ้ามาคุยกันอย่างที่เป็นบุคคล ก็บุคคลที่เคยดำรงชีวิตจิตใจจนรู้สึกว้า *โหย้ คับแคบจริงโวย้, อึดอัดจริงโวย้ในโลกนี้* อยากจะออกไปเสียที; คนเหล่านี้ก็มีอยู่มาก เช่นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งละ แล้วอีกหลายๆ คนที่เป็นคนร่ำรวย มีทรัพย์สินสมบัติ อำนาจวาสนา เป็นคนหนุ่มที่เกิดขึ้นมาในตระกูลเหล่านั้น มีการศึกษาดี เป็นอยู่อย่างชั้นสูง ในคนจำพวกนั้น แต่แล้วก็ไม่พ้นที่จะว่า *โหย้ ที่นี้มันอึดอัดโวย้ คับแคบโวย้* ขอลออกไปที่นี้ก็เรียกว่ามี *อตัมมยตา* เป็นเครื่องผลักดันให้หลุดออกไปจากสิ่งที่มันคับแคบหรืออึดอัด คือการครองเรือน วิสัยโลกหรือการครองเรือน.

พระพุทธองค์ก็เหมือนกันแหละ ท่านออกไปจากราชสมบัติอันเต็มไปด้วยกามคุณ ออกไปเพราะอตัมมยตานี้ แล้วท่านยังออกไปได้เรื่อย ออกไปได้เรื่อย ตามที่ชวนชวยศึกษา เรียนจากครูบาอาจารย์เจ้าลัทธิต่างๆ ที่มีอยู่ในเวลานั้น จนกระทั่งไปเป็นศิษย์ของอาจารย์คนสุดท้าย ที่ชื่อว่า *อุทกดาบสรามบุตร* สอนได้ถึงเนวส์ัญญานาสัญญาตนะ.

ครั้นจบการศึกษาถึงขั้นนี้แล้ว พระองค์ก็ว่าไม่ ไม่ใช่สิ้นเชิง ไม่ใช่คับทฤษ์
สิ้นเชิง ไม่ใช่อิสระสูงสุด ก็ละจากอาจารย์นี้ไปค้นหาใหม่ จนพบว่า ความไม่มีตัวตน
ของกู ในความรู้สึก ความไม่เกิดกิเลสใดๆ นั้นแหละสูงสุด จึงบัญญัติหลักพระพุทธ
ศาสนาของพระองค์เอง หลังจากที่ได้ค้นพบ ภาวะแห่งจิตชนิดที่บรรลุดุคุณธรรมสูงสุดถึงเพียงนี้.

ดูจากประวัติของบุคคลเหล่านี้ แล้วก็ดูเอาเองว่าอตั้มมยตานี้ มันมีลักษณะ
อย่างไรกันแน่ แล้วก็ควรจะเรียกว่าอะไร ก็จะมีรู้ขึ้นมาได้ทันที.

อานิสงส์ของอตั้มมยตา

เข้า ที่นี้มาจาก อานิสงส์ของอตั้มมยตา ที่ปรากฏให้เห็นได้ ท่านผู้
ฟังจะต้องสังเกตและคำนวณเอาเอง จะยกมาให้แต่เพียงสิ่งที่สามารถจะคำนวณเอาได้.

หญิงสาวคนหนึ่งมีอตั้มมยตา เป็นภาวะแห่งจิต หญิงสาวคนนี้ไม่มีผู้ชาย
คนใดจะเกี่ยวได้สำเร็จ มันอ่อนน้อมจิตใจของหญิงสาวคนนั้นไปไม่ได้ เท่าไหร่ๆ มันก็ไม่ได้;
นี่เรียกว่า หญิงสาวที่มีอตั้มมยตา ไม่มีผู้ชายคนไหนเกี่ยวได้สำเร็จ. คุณดูเอาเองว่า
อตั้มมยตาคืออะไร? ชายหนุ่มคนโตมี อตั้มมยตา หญิงสาวสักคู่หนึ่งก็มาลากอเอาไปไม่ได้.
เข้า คุณดูเอาเองว่า อตั้มมยตานะมันคืออะไร?

อวัยวะเพศไม่เป็น กัมมณียะ อีกต่อไป คือไม่ active ในหน้าที่ของมันอีก
ต่อไป นี่จะเป็นอย่างไร? โลกนี้ก็จะมีปัญหาโสภณอันยุ่งยาก ไม่มีปัญหาคุณกำเนิดให้
ยุ่งยาก เพราะอวัยวะเพศไม่เป็นกัมมณียะอีกต่อไป. ดูซิว่า อตั้มมยตานี้มันคืออะไร?

มืออหัมมยตาในใจ ก็*ไม่เกิดอารมณ์เลวร้าย*ทั้งหลาย ขึ้นมาในจิตใจ : *ไม่เกิดรัก ไม่เกิดโกรธ ไม่เกิดเกลียด ไม่เกิดกลัว ไม่เกิดตื่นเต้น ไม่วิตกกังวล ไม่อาลัยอาวรณ์ ไม่อิจฉาริษยา ไม่หวง ไม่หึง*; นี่คิถุ มันไม่อาจจะเกิดอารมณ์เหล่านี้ เพราะอหัมมยตามืออยู่ ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้เกิดอารมณ์ เหล่านี้ได้.

จิตหรือบุคคลก็แล้วแต่จะเรียกชนิดนี้ ไม่อาจจะถูกลากไปหาโรงเหล้า หาขูดเหล้า, หาโรงบ่อน หาสนามม้า, หาช่องโสเภณี, หาการเล่นกีฬา, แม้กายกรรมที่น่าตื่นเต้นอย่างยิ่ง อย่างที่เขาพูดกันวันก่อนนี้ กายกรรมเบี่ยงย่างที่มาแสดงที่กรุงเทพฯ นี้ ตัวชั้นต่ำที่สุดถึง ๓๐๐ บาท. โอ้ความตื่นเต้น ความที่จิตถูกปรุงแต่งได้นะ มันทำให้ยอมเสียค่าผ่านประตู แค่นั้นก็ไม่เป็นไร นี่เพราะมันโง่ด้วยความตื่นเต้น; มืออหัมมยตาแล้ว มันจะไม่ตื่นเต้น มันจะเห็นเป็นของเก๋เล่น.

แม้ว่าศิลปะสูงสุดแพงมาก ศิลปะชนิดนั้นต้องมีความโง่ให้มาก ให้มากพอเท่ากับที่การบิดพริ้วปรุงแต่งของศิลปะ; ศิลปะยิ่งลึก คนต้องยิ่งยอมโง่ให้มาก น้อมจิตไปตามแนวความคิดนึกของศิลปินผู้นั้น ถ้ามืออหัมมยตามันน้อมไม่ไปหрок มันไม่มีศิลปะใดๆ ที่จะ เป็นศิลปะแก่บุคคลผู้มีอหัมมยตา.

จะไม่ไปศาลพระภูมิเอราวัณ, จะไม่ไปสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ไหนๆ ทั้งหมดทั้งสิ้น ; นืออหัมมยตา.

ยิ่งกว่านั้น ที่น่าจะสนใจว่า อหัมมยตานี้ *แก้กามราคะ ได้ดีกว่า อสุภกรรมฐาน* ปฏิกุศลสัญญาอะไรนี้ มันกลายเป็นเรื่องเด็กเล่นไปหมดแหละ ถ้ามืออหัมมยตามันแก้กามราคะได้ดีกว่ากรรมฐานเหล่านั้น.

อศัมมยตาทำให้ มีเมตตากรุณาอย่างแท้จริง ก็ยิ่งกว่าพวกพรหมวิหารทั้งหลาย ซึ่งยังมีตัวตนนะ พรหมวิหารสี่ยังเป็นเรื่องมีตัวตน อศัมมยทานี่เป็นเรื่องออกจากตัวตน และนำไปสู่ความหมดตัวตน เมตตากรุณามันจึงจริงกว่า ยิ่งกว่า เพราะมันไม่มีตัวกู ไม่มีของกู ที่จะเป็นผู้ให้และจะเป็นผู้รับ ทำให้มีเมตตากรุณา มากกว่าพรหมวิหารตามธรรมดา.

มีอศัมมยตา ไม่มีหัวเราะไม่มีร้องไห้ ไม่มีอะไรมากระตุ้นให้หัวเราะให้ร้องไห้ เพราะมันไม่น่าอัศจรรย์อะไรไปเสียหมด, ไม่ได้ใจไม่เสียใจ กูให้ก็ เสียใจมันก็วุ่น ก็ใจก็วุ่น ใจมากไป ก็กินไม่ได้นอนไม่หลับเหมือนกันแหละ เห็นคือใจ เห็นคือเสียใจนั่นแหละสงบ, *ไม่รู้สึกว่าแท้ ไม่รู้สึกว่าชนะ, ไม่รู้สึกว่ากำไรเว้ย ไม่รู้สึกว่าขาดทุนเว้ย* นี้เรียกว่า คำของอศัมมยตา

รัฐบาลที่มีอศัมมยตาแล้ว ก็มีแต่ฝ่ายค้านชนิดที่ *เอาไข่มาปาภูเขา* เปรียบเทียบเอาเอง เอาไข่มาปาภูเขา มันไม่ถ่วงน้ำหนักอะไร.

ขอให้พิจารณาจากอานิสงส์เหล่านี้ ว่ามันเป็นอย่างไร ความหมายของมันคืออะไร? นี้เรียกว่ากูเอาเองเกิด กูเอาจากลักษณะ, กูจากเรื่องราวที่เป็นมาแล้วของมัน, กูจากอานิสงส์ที่จะให้ได้รับต่อไป ว่าอศัมมยตาคืออะไร? ถ้าจะเรียกในภาษาไทยแล้วจะเรียกว่าอะไรดี จะเรียกว่าอะไรดี?

ถ้าเป็นภาษาเด็ก ๆ มันก็ต้องภาษาที่เด็กเขาพูดกันกลางถนนนะ มึงเซิดกูไม่ได้ก็ต่อไปแล้วเว้ย นี่แสดงว่ามีอศัมมยตา กูไม่เอากะมึงแล้วเว้ย ไอ้บ้า ๆ บอ ๆ เหล่านี้ น้ออศัมมยตาของเด็ก ๆ แล้วจะบัญญัติเป็นคำพูดให้เป็นคำนาม มีลักษณะไพเราะเพราะเพราะพริ้งอย่างไร ก็ไปคิดเอาเอง อาตมาขอเสนอว่า ใช้คำบาลีดีกว่า.

ความหมายของอติมมยตา

เข้า ถ้าถูกบังคับให้ต้องแปลเป็นไทย ถ้าบังคับให้แปลเป็นไทย มันก็ต้องแปลไปตามแนวของตัวบาลี; ไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้น อะ แปลว่า *ไม่*, *ตัง* แปลว่า *นั้น*, *มยตา* แปลว่า *สำเร็จมา* : *ความสำเร็จมาจากสิ่งนั้นก็หาไม่ได้* อย่างนี้ใครฟังถูก ภาษาอะไรก็ไม่รู้ ภาษาไทยอะไรก็ไม่รู้.

ที่นี้ดูความหมายทั้งหมด แล้วมาปรุงขึ้นเป็นคำพูดใหม่ๆ ก็จะได้คำว่า ภาวะที่อยู่เหนือการปรุงแต่ง, ภาวะของจิตที่อยู่เหนือการปรุงแต่ง ไม่ว่าจะเป็นอย่างยั่วยวนชวนเสน่ห์สักเท่าไร, หรือว่า ภาวะที่ไม่ยึดมั่นถือมั่นอยู่ในสิ่งใดก็ได้ ความหมายก็อย่างเดียวกัน ถ้าไปยึดมั่นถือมั่นอยู่ ก็หมายความว่าถูกสิ่งนั้นปรุงแต่งได้ มันจึงยึดมั่นถือมั่นอยู่, หรือว่า ภาวะที่ไม่ติดจมอยู่กับปัจจัยใดๆ ปัจจัยคือสิ่งปรุงแต่ง เป็นเหตุทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ให้เกิดผลใดๆ ขึ้นมา เมื่อไม่อยู่ใต้อำนาจปัจจัยนั้นๆ มันก็ไม่ติดอยู่กับปัจจัยใดๆ ไม่ติดจมอยู่กับปัจจัยใดๆ; นี่เป็นภาษาไทย เป็นภาษาธรรมชาติที่สุภาพ ภาษาเด็กๆ มันโสโกโศก ก็อย่างที่ว่ามาแล้ว.

ภาษาฝรั่งช่วยกันคิดอย่างยิ่งแล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่า *unconcoctability*; *un* ว่าไม่, *concoctable* ว่า ปรุงแต่งได้, *ity* ว่า ภาวะ, *unconcoctability* ว่าภาวะที่ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ หรืออีกคำที่ใช้แทนกันได้ *unconditionability*; *un* : ไม่, *conditionable* : ปรุงแต่งได้, *ity* : ภาวะ, *unconditionability* : ภาวะที่ปรุงแต่งไม่ได้ นี่มีความหมายได้กว้างขวางในภาษาอังกฤษสั้นๆ คำนี้ นี้ก็คืออติมมยตา แต่ก็ต้องปะติดปะต่อ ต้องมาพิจารณากันโดยรอบคอบ จึงจะมองชัดลงไปถึงความหมายสั้นๆ ที่ว่า ไม่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาโดยสิ่งนั้น ไม่ถูก *made* ไม่ *made* ขึ้นมาโดยสิ่งนั้น, ไม่ *produce* ขึ้นมาโดยสิ่งนั้น, ไม่ *develop* ขึ้น

มาโดยสิ่งนั้น, ไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงไปได้โดยสิ่งนั้นๆ. อยู่ในภาษาพูดของชาวโลกทั้งโลก ใช้ในกรณีที่สำคัญๆ ทั่วไป ของทุกคน ทุกชาติ ทุกภาษา ที่ล้วนแต่ยุ่งยากลำบาก เพราะ การถูกปรุงแต่งอยู่ด้วยสิ่งนี้, นี่ถ้าจะแปลเป็นภาษาฝรั่งมันค่ากันบ้าง.

ท่านทั้งหลาย รวมเอาความหมายทั้งหมดนี้เข้าด้วยกัน แล้วก็แปลเอาเองอีกที หนึ่งดีกว่า จะอยากเรียกว่าอะไร ก็แล้วแต่จะเรียก.

แล้วก็มีของขวัญสำหรับฝากเด็กๆ ในภาษาเด็กๆ ว่า กูไม่เอาอะมึงแล้วโว้ย เป็นมนต์ มন্ত্রาสำหรับขับผี ขับปีศาจ ขับเสนียดจัญไรวายร้ายทั้งหลายออกไป, นี่อัครมมยตา ที่จะใช้พูดกับภาษาเด็กๆ.

ในอรรถกถานั้น มันมีคำว่า *นิคัณหา* : *ไม่มีคัณหา* บางแห่งก็มีวิแวไป ถึงว่า *ไม่มีทัญญู* *ไม่มีมานะ* เท่านั้นแหละ ไม่ได้มีคำอธิบายใดๆ ผู้แปลเป็นภาษาไทยก็ แปลตามนั้น. อ่านแต่พระไตรปิฎกแปลไทยแล้ว ก็จะไม่ผ่านคำว่า อัครมมยตา เพราะ ผู้แปลได้แปลเป็นภาษาไทยเสียแล้ว ต้องไปดูที่ฉบับภาษาบาลี ก็จะพบคำว่าอัครมมยตามีอยู่ หลายแห่ง หลายที่มา. การที่จะแปลว่านิคัณหา คือไม่มีคัณหา นี้ ความหมายมันไม่ตรง ออก แล้วมันก็ไม่นำไปสู่ความที่ปัจจัยอะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ ยิ่งไกลกัน ไม่รู้พระอรรถกถาจารย์เข้าใจว่าอย่างไร จึงแปลไว้สั้นๆ ว่า นิคัณหา.

นี่เรียกว่าเป็นคำที่แปลยาก แล้วก็เคยแปลกันมาอย่างนี้ เกี่ยวนี่ไม่สำเร็จ ประโยชน์ในโลกวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ขอแปลเสียใหม่ว่า ภาวะที่อยู่เหนือการปรุงแต่งใดๆ เป็นอัครมมยตา.

เอ้า ท่านทั้งหลายได้ฟังมามากมายแล้ว โดยลักษณะ กิติ โดยเรื่องราว กิติ โดยอานิสงส์ กิติ ด้วยความเป็นมาที่ได้พยายามต่อสู้กันมาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่สำเร็จประโยชน์ เป็นสิบปีมาแล้ว กิติ ก็รู้เขาเองเถิดว่า อตั้มมยตา คืออะไร ?

ในที่สุคน้หวังว่าท่านทั้งหลาย จะได้ยึดถือเอาความหมายที่โสภโศกว่า ไม่มีอะไรจะมาปรุ้งแต่งกูได้แล้ว, ไม่มีอะไรจะมาเชิดกูได้แล้ว, ไม่มีอะไรจะมาทำจิตใจของกูให้ move อย่างนั้นอย่างนี้ได้อีกต่อไปแล้ว นั่นแหละความหมายของ อตั้มมยตา.

หวังว่าท่านทั้งหลาย จะได้รู้จักอตั้มมยตา จนสามารถเอามาใช้เป็นประโยชน์ ได้ทีละนิดทีละหน่อย มากขึ้นไป มากขึ้นไป จนกว่าจะถึงที่สุด แล้วก็จะได้เป็นผู้บรรลุ คุณธรรมอันสูงสุดในพระพุทธศาสนา; ให้เป็นการเดินตามรอยพระยุคลบาทสมเด็จพระบรมศาสดา อยู่ทุกทีพาราตริกกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๖ —

๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ สันติภาพของโลก

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้ง^{นี้} บรรยายโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับ สันติภาพของโลก รวมความแล้วก็อยู่ในชุกออตัมมยตานี้เอง.

อตัมมยตาสามารถสร้างสันติภาพของโลก เป็นปัจจัยแก่สันติภาพของโลก ถ้าว่าชาวโลกจะช่วยกันสนใจ ใช้สิ่งนี้ให้สำเร็จประโยชน์ ทั้งที่กล่าวแล้ว. คนในโลกจะต้องศึกษา ให้รู้จักเหตุปัจจัยของสิ่งต่างๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แล้วก็รู้จักการที่ไม่ต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้นๆ ก็อยู่เหนืออำนาจการปรุงแต่งของสิ่งนั้นๆ ให้ได้ถึงที่สุด; ถ้าทำได้ดังนี้ มันก็จะสร้างสันติภาพของโลกได้ หรือจะควบคุมวิกฤตการณ์ทั้งหลายในโลกได้ ขอให้ชาวโลกสนใจ.

อาตมาจะแสดงโดยเหตุผลว่า อศัมมยตาจะนำมา ซึ่งสันติภาพของโลกนี้ ได้อย่างไร. เราจะต้องรู้ความหมายของคำว่า อศัมมยตา สำหรับใช้กับชาวโลกนั้น ว่าอย่างไร กันเสียก่อน.

โดยภาษาทั่วๆ ไปก็จะใช้คำว่า *unconcoctability* หรือ *unconditionability* : ภาวะที่อะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ จิตมีภาวะชนิดที่อะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ นั้นแหละกลายเป็นภาวะสูงสุดของจิต. จิตมีภาวะสูงขึ้นไป สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป เมื่อถึงระดับที่สูงสุดแล้ว ก็ถึงภาวะที่อะไรๆ ปรุงแต่งจิตไม่ได้, ไม่มีอะไรมาเสือกใส หรือมาบังคับ หรือมาล่อหลอก หรือว่ามาขู่เข็ญได้; นี้เรียกว่าจิตได้พัฒนาถึงที่สุดแล้ว เป็นภาวะของจิตที่อยู่เหนือการปรุง.

ขออย่าว่า ภาวะของจิตที่อยู่เหนือการปรุงแต่งนั้นแหละคืออศัมมยตา, ไม่อยู่ใต้ อำนาจของสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมนั้น มันจะเป็นเรื่องทางวัตถุ หรือเป็นอารมณ์ทางนามธรรม; ทุกๆ อย่างไม่ว่าจะเป็นอะไร มาปรุงแต่งจิตไม่ได้. ถ้าว่ามนุษย์เรารู้จักภาวะอันนี้ สามารถทำจิตใจให้ประกอบอยู่ด้วยภาวะอย่างนี้ มันก็เป็นจิตชนิดที่เรียกว่าไม่สร้างปัญหา จิตที่ไม่สร้างปัญหา เป็นจิตชนิดที่เรียกว่า ไม่เห็นแก่ตัว.

อานุภาพของอศัมมยตา

ขอให้พิจารณาดูให้ดี ว่ามันมี สิ่งที่สามารถป้องกันความเห็นแก่ตัว ตัดความเห็นแก่ตัว ตัดปัจจัยแห่งความเห็นแก่ตัว; มันเป็นการตัดต้นเหตุแห่งปัญหา คือความเลวร้ายทุกอย่างทุกประการ.

ทำไมมันจึงมีความสามารถถึงอย่างนั้นเล่า? เพราะว่า อตัมมยตานี้มันเป็นอันสุดท้ายของผลแห่งวิปัสสนา ขอเรียกอย่างตลกๆว่า “ตา” ใดๆ ถึง ๙ “ตา” ด้วยกัน วิปัสสนาเป็นไปจนถึงที่สุดในสังขารทั้งปวง ไม่ยกเว้นสังขารอะไร จนเห็นสิ่งที่เรียกว่า “ตา” ใดๆ นี้ ๙ “ตา”

“ตา” ที่ ๑ อนิจจตา ความไม่เที่ยง, เห็นความไม่เที่ยง ว่าเปลี่ยนแปลงเสมอไปตามเหตุตามปัจจัยเสมอ เพราะว่ามันมีเหตุมีปัจจัย; มองเห็นชัดอย่างนี้แล้วก็ โอ้ มัน เป็นความทุกข์โง่ ที่ต้องคิดไปกับสิ่งที่ไม่เที่ยง เห็นความทุกข์นี้เรียกว่าเห็น ทุกขตา เห็น อนิจจตาแล้วก็เห็นทุกขตา.

อนิจจตา กับ ทุกขตา มาบวกรวมกันเข้าแล้ว ก็เห็นว่า จิต ชีวิต สังขารนี้มัน อยู่ใต้อำนาจของสิ่งนี้ บังคับสิ่งนี้ไม่ได้; ความที่ต้องไปตามอำนาจของอนิจจตา และทุกขตา นี้ควรจะถือว่าเป็น อนัตตตา มันไม่มีตัวตนของมันเอง มันรับผิดชอบอะไรไม่ได้ สัญญา สัญญาอะไรกันไม่ได้ เพราะว่ามันไม่มีตัวตน นี้ก็เป็น อนัตตตา.

เมื่อเห็น ไตรลักษณ์ ครบถ้วนทั้ง ๓ อย่างชัดเจนแล้ว ก็จะได้เห็น “ตา” ที่ ๔ ว่า ธรรมัญญิตตา : ธรรมชาติมันตั้งอยู่อย่างนี้ มันเป็นไปอย่างนี้ เป็นธรรมตา เรียกว่า ธรรมัญญิตตา ความที่ตั้งอยู่อย่างนี้ หรือต้องตั้งอยู่อย่างนี้เป็นธรรมตา อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้.

เห็นลึกไปถึง “ตา” ที่ ๕ ว่า ธรรมนियามตา มันมีนियาม ก็อกกฎเกณฑ์อัน เต็มของธรรมชาติ บังคับอยู่อย่างนี้โง่ นี้เรียกว่าเห็นธรรมนियามตา.

ครั้นเห็นความที่ต้องเป็นไปอย่างนี้ เป็นไปอย่างนี้ ไม่มีทางเป็นอย่างอื่นแล้ว ก็เรียกว่าเห็น อิทัปปัจจยตา เป็น “ตา” ที่ ๖ เหลียวไปทางไหนก็เห็นแต่อิทัปปัจจยตา วัตถุประสงค์

กิติ ร่ามกายกิติ จิตใจกิติ ของคนกิติ ของสัตว์กิติ ของต้นไม้ต้นไม้กิติ ของสิ่งไม่มีชีวิต
ใด ๆ กิติ ล้วนแต่เป็นไปตามอิทัปปัจจยตา มีกระแสแห่งอิทัปปัจจยตาเต็มไปหมด นี้
เรียกว่าเห็น “ตา” ที่ ๖ แล้ว อิทัปปัจจยตา.

การเห็นอิทัปปัจจยตา ว่าต้องเป็นไปอย่างนั้น เป็นไปอย่างนั้นไม่มีอะไร
ต้านทานให้เป็นอย่างอื่นได้ ก็เรียกว่า *เห็นความไม่มีตัวตน ความไม่เป็นตัวตน หรือความ
ว่างจากตัวตน มีแต่ตัวตนที่ใช้ตัวตน* ไม่มีอะไรที่จะเป็นตัวตนอันแท้จริงได้ นี้เรียกว่า
เห็น สัจจัญญา ว่างจากตัวตน ว่างจากความหมายแห่งความเป็นตัวตน เห็นสัจจัญญาก็คือ
เห็น “ตา” ที่ ๗.

เห็นสัจจัญญา สัจจัญญา จนเป็นของธรรมดาไปแล้วมันก็เห็นว่า โอ้ มันเป็น
เช่นนี้เอง มันเป็นเช่นนี้เอง เรียกว่า ตถาตา ตถาตาเป็นเช่นนี้เอง นี่มันเห็น “ตา” ที่ ๘

เห็นตถาตา ตถาตา ถึงที่สุดแล้ว ก็สรุปลงได้ว่า โอ้ ถ้าเห็นอย่างนี้แล้ว
ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งจิต ให้หลงไหลไปในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งในภาษาบาลีเรียกว่า
อภิขณา หรือ *โทมนัส* ภาษาวិทยาศาสตร์เรียกว่า *บวก* หรือ *ลบ*, ไม่มีอะไรมาทำให้เป็นบวก
หรือเป็นลบได้อีกต่อไปแล้ว เรียกว่า อศัมมยตา “ตา” ที่ ๙.

ฟังคุณข้าตี มันมีอยู่ ๙ “ตา” : อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา นี่หมวดหนึ่ง
๓ “ตา,” ฐัมมมัญญิตตา ฐัมมนิยามตา อิทัปปัจจยตา นี่หมวดหนึ่ง ๓ “ตา,” สัจจัญญา
ตถาตา อศัมมยตา นี่หมวดหนึ่ง ๓ “ตา,” ๓ หมวดก็เป็น ๙ “ตา” เผอิญมันมาตรงกับ
ภาษาไทยว่า *ดวงตา* ภาษาบาลีไม่ใช่ ไม่ใช่ดวงตา, มันแปลว่า *ภาวะ*; ถ้าเห็นภาวะทั้ง ๙
นี้แล้ว ก็คล้ายกับว่ามีดวงตาถึง ๙ ดวง หมดเลย จบเรื่องเลย เห็นสูงสุดตั้งแต่ต้นจน
ปลายของวิปัสสนา หลุดพ้นจากโลกียะ จากอำนาจของโลกียธรรม ขึ้นไปสู่โลกุตระ.

นี่ อานูกาพของ “ตา” ๙ “ตา” หรือโดยเฉพาะของ อตัมมยตา มันป้องกัน
ความเห็นแก่ตัว ตัดความเห็นแก่ตัว ตัดปัจจัยแห่งความเห็นแก่ตัว ตัดต้นเหตุแห่งปัญหา
หรือกิจกรรมนาชนิกในโลก ซึ่งล้วนแต่เกิดมาจากความเห็นแก่ตัว.

โลกไม่มีสันติภาพเพราะความเห็นแก่ตัว

โลกไม่มีสันติภาพเพราะเหตุไร? เอ้า พิจารณากันเรื่องนี้ที ว่า โลกไม่มีสันติ
ภาพเพราะอะไร? เพราะว่ามันตกเป็นทาสของอัสสาทะอันต่ำทราม.

อัสสาทะ แปลว่า สิ่งที่มีเสน่ห์ดึงดูดใจถึงที่สุด ของความเป็นเสน่ห์ มีอยู่ใน
โลก จึงเรียกว่า *เหยื่อของโลก*. มนุษย์ถูกยัดไว้ด้วยเหยื่อของโลก ก็คือตกเป็นทาส เป็น
ทาสนะ ไม่ใช่ธาคู ธา-ตุ ทาสชั้นช้านะ เป็นทาสชั้นช้า กินเหยื่อในโลก ตกเหยื่อ; นี่เรียกว่า
มนุษย์นะมันเป็นธรรมชาติมีปรกติอย่างนี้ มันจะมีสันติภาพได้อย่างไร. เจ้าของเหยื่อ เขา
เรียกกันว่า *มาร* โดยสมมุติบุคคลาธิษฐาน เป็นบุคคลาธิษฐานของสิ่งที่มันจะทำร้ายนี้ เป็น
เหยื่อ กินเหยื่อ กินเหยื่อของมาร; มารที่แท้จริงก็คือ *อวิชชา ความโง่ที่ปรั่งออกมาเป็น
กิเลส* แล้วมันก็เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว.

ระบบการเป็นอยู่ในโลกทุกชนิด มันมีแต่เนื่องกันอยู่กับความเห็น
แก่ตัว มันแยกออกไปไม่ได้จากความเห็นแก่ตัว, มันเป็นที่ตั้งของความเห็นแก่ตัวไปเสียทุก
อย่าง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบอะไรก็ตาม มันมีช่อง มีโอกาส มีฐานราก
มีอะไร ที่ให้มันเกิดความเห็นแก่ตัว ตั้งอยู่บนความเห็นแก่ตัว.

อาตมาเคยขอร้องแนะนำว่า *เราอย่าอยู่กันอย่างลูกจ้าง และนายจ้างเลย* นายจ้างเป็นเจ้าของงาน จ้างลูกจ้างให้ทำงาน มันก็เป็นคู่ต่อสู้กันเท่านั้นแหละ; นายจ้างก็อยากจะเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็ไม่ยอมให้เอาเปรียบ แล้วก็เอาเปรียบนายจ้างเหมือนกัน. ลูกจ้าง นายจ้างนี่มันเป็นช่องทางให้เกิดความเห็นแก่ตัว ด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย ดูให้ดีๆ; แต่ถ้าเราไม่ต้องมีความเห็นแก่ตัว เราไม่อยู่อย่างลูกจ้าง นายจ้าง เราอยู่อย่างเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน มาช่วยกันสร้างโลกนี้ให้งดงาม ให้โลกนี้มันงดงาม นายจ้างให้เงินเดือน ไม่เรียกว่า *ค่าจ้าง* ดอก เรียกว่า *ค่าใช้สอย* มาร่วมมือกันทำโลกนี้ให้งดงาม. เราอยู่กันอย่างเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน ไม่เรียกว่านายจ้างหรือลูกจ้าง ทำได้อย่างนี้ต่างหาก มันจะไม่มีช่องทางให้เกิดความเห็นแก่ตัว มันจะอยู่ด้วยความรักใคร่.

เดี๋ยวนี้มันไม่อยู่กันอย่างนั้น ต่างฝ่ายต่างจะเอาประโยชน์ให้มาก จะเอาประโยชน์ถึงกับไม่ต้องทำอะไรด้วยก็ยิ่งดี; นี่แหละความเห็นแก่ตัวมันเป็นอย่างนี้ มันทำให้เสียเกียรติอนเสีย, เต็มคั้นมามันก็ฆ่าตัวมันเองตาย ดีกว่าที่จะไปทำงานให้เหน็ดให้เหนื่อย. โลกไม่สันติเพราะตกเป็นทาสของความเห็นแก่ตัว มีความเห็นแก่ตัว มันก็เป็น มึงเป็น กู ไม่ต้องสงสัย; แต่ถ้าเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายแล้ว ความเป็นมึง เป็นกู มันไม่มีไม่ว่ามันหายไปไหนหมด.

คนมันก็มีเป็น *เศรษฐีใจบุญ เลี้ยงคนจนอย่างลูกอย่างหลาน* คนจนก็อยู่กับเศรษฐีใจบุญอย่างบิดามารดา หรือเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย. เศรษฐีเลี้ยงคนไว้มาก ๆ ทำนาด้วยกัน, ทำงานด้วยกัน, ใต้ผลด้วยกัน, ไปด้วยกัน, ทำบุญด้วยกัน ถ้าเงินเหลือกินเหลือใช้แล้ว ก็เอาไปสร้าง *โรงงาน* ด้วยความสมัครใจทั้งของเศรษฐีและของคนที่อยู่ด้วยกัน; ไม่ใช่เป็น *ทาส* อย่างทาสในความหมายปัจจุบัน มันเป็นลูกหลาน ที่อยู่ด้วยกันกับเศรษฐีใจบุญ. เดี๋ยวนี้ไม่มี มีแต่ *นายทุนขตรีต* และ *ลูกจ้างโหดร้าย*; เศรษฐีใจบุญ กับคนที่

ลูกหลานบุญธรรมอยู่ด้วยเศรษฐกิจ มันต่างกันนัก, นี่ก็เพราะสิ่งเดียว คือไม่มีความเห็น
แก่ตัวเข้าไปเจืออยู่ด้วย.

โลกมีสันติภาพเพราะอตัมมยตา

นี่เรียกว่าเป็น หลักการที่ว่า *จะตัดความเป็นมึง เป็นกู ออกไปเสีย* ด้วย
อตัมมยตา แล้วเรามาอยู่กันอย่างที่เรียกว่า เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย. เอาหลักการ
อันนี้มาใช้ในโลกนี้ โลงนายจ้างหรือนายทุนออกไปเสียให้หมด, โลงลูกจ้างหรือกรรมกรอัน
ตุร้ายออกไปเสียให้หมด เหลือแต่เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันและกันทั้ง ๒ ฝ่าย ทำงาน
ร่วมกัน สร้างโลกนี้ให้สงบเย็น ไร้สงคราม ให้หมดปัญหาโดยประการทั้งปวง; นี่อตัมมยตา
สามารถสร้างสันติภาพของโลก.

เอาหลักการอันนี้เป็นหลักการของโลก ในการที่จะสร้างสันติภาพของโลก
เมื่อมีหลักการอย่างนี้พุทธศาสนาก็รับได้ เพราะมันเป็นหลักการในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว.
ศาสนาคริสต์ก็รับได้ เพราะในคัมภีร์คริสต์คัมภีร์แรก *Old Testament* พระเจ้าบอกอาดัม
กับอีฟว่า *อย่ากินผลไม้ ของต้นไม้ที่ทำให้รู้ชั่ว* ก็อย่าให้ตกไปอยู่ใต้อำนาจของดีชั่ว
positive หรือ *negative* แล้ว มันก็ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัวมันก็ไม่มียุทธา; ถ้ามีดีมีชั่ว
อะไรเป็นของตัว มีบวกมีลบเป็นของตัว ก็ค่อยๆ เห็นแก่ตัว; ที่ดีก็อยากได้ อยากเอา
ที่ชั่วก็อยากฆ่า อยากทำลายมันก็ไม่ไหวหรอก. แม้ลัทธิเต๋าอันแสนจะลึกลับ ที่ไม่เข้าใจ
กันนั้น สรุปสั้นๆ ก็ว่าอย่างนี้แหละ *อย่ามี ยิน มี ยาง, อย่ามีบวกมีลบ* ให้มาเป็นอิทธิพล,
ให้ห่างจากยินจากยาง แล้วมันก็เป็นเท่าแหละ; ถ้าเป็นเท่า มันก็ปราศจากความเห็นแก่ตัว
โดยสิ้นเชิง หัวใจสั้นๆ มันก็มีเท่านี้.

แสดงว่ามนุษย์ก็เคยรู้จักความเลวร้ายของ *บวก* หรือ *ลบ*, *ดี* หรือ *ชั่ว*, *บุญ* หรือ *บาป* นี้มาแล้วแต่ไหนหลัง จึงอยากจะกำจัดออกไปเสีย ไม่ให้มีอิทธิพลอยู่เหนือจิตใจ อย่างนี้เรียกว่าอะไร? เป็นวัฒนธรรมใหม่? มันเป็น *ยอดของวัฒนธรรม*. เป็นศีลธรรมใหม่? มันเป็น *ศีลธรรมสูงสุด*, มันเป็น *ศาสนาที่ลึกซึ้ง* คือไม่ทำให้มนุษย์ตกอยู่ใต้อานาจ *บวก* หรือ *ลบ* ดีชั่วอะไรที่เป็นคู่ๆ เป็นอิสระจากสิ่งที่จะมาทำให้เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่เกิดความเห็นแก่ตัวก็ไม่เกิดกิเลส ไม่เกิดกิเลสก็ไม่มีปัญหาอะไร, นี่แหละคือ *อหัมมยตาสามารถสร้างโลกนี้ให้มีสันติภาพ*.

กิเลสไม่อาจจะครองจิตใจ ปัญญาชนาตอหัมมยตาครองจิตใจ, กิเลสหมกอำนาจ แต่ปัญญามีอำนาจครองต่อไป ประุ่งแต่งต่อไป, กิเลสหยุดชะงัก ปัญญารุกหน้าต่อไป, ธรรมชาติฝ่ายต่ำยึดถือเอาไว้ไม่ได้ ธรรมชาติฝ่ายสูงก็รุกหน้าไป รุกหน้าไป จนไม่มีอะไรที่จะมาผูกพันกับกิเลสต้นหาอีกแล้ว ไม่มีอะไรจะมาผูกพันกันอยู่กับกิเลสต้นหาอีกแล้ว; นี่ ความหมายของอหัมมยตา ในฐานะที่เป็นผลดี.

เราจะมองกันในทางว่า เป็นวิทยาศาสตร์จะได้ไหม? เอ้า โลกนี้ สมัยนี้ ปัจจุบันนี้ เป็น *โลกวิทยาศาสตร์* บัณฑิตวิทยาศาสตร์ เป็นอยู่ด้วยวิทยาศาสตร์ ทำไมไม่สนใจ วิทยาศาสตร์ที่ตีเลิศละ? วิทยาศาสตร์ทางจิตใจ รู้จักควบคุมสิ่งที่ เป็นเหตุปัจจัยไม่ให้มัน ประุ่งแต่ง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาเป็นความเห็นแก่ตัว, มันเป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์ คือสิ่งที่มีเหตุผลอยู่ในตัวมันเอง ไม่ต้องเชื่อคัมภีร์ ไม่ต้องเชื่อบุคคล ไม่ต้องเชื่ออะไร มันมีเหตุผลอยู่ในตัวของมันเอง ว่า ดับทุกข์ได้ ดับทุกข์ได้ ดับทุกข์ได้. นี่เป็น วิทยาศาสตร์อันแท้จริง พิสูจน์ได้ เห็นได้ทุกแง่ ทุกมุม ทุกเวลา ทุกสถานที่ ว่า *อหัมมยตาสามารถสร้างสันติภาพในโลกได้*.

เดี๋ยวนี้ โลกเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์เพราะความเห็นแก่ตัว ซึ่งมาจาก ความไม่มีอัตถ์มยตา สักนิตหนึ่ง หากายาหยอศทาสักนิตหนึ่งก็ไม่ได้; นี่ความขาดแคลน อัตถ์มยตา สร้างขึ้นมาแต่ความเห็นแก่ตัว โลกนี้ก็ไม่มีสันติภาพ. พิจารณาใคร่ครวญ ทดสอบดู โดยวิทยาศาสตร์ทางจิตทางวิญญาณ จะพบความจริงซ้กันซ้ๆ ซ้ๆ เหมือนกับ วิทยาศาสตร์ทางวัตถุนั่นแหละ. เป็นยอดสุดของพุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์สำหรับผู้พ้น จากหลับ ไม่เป็นไสยศาสตร์ ซึ่งเป็นศาสตร์ของผู้ที่ยังหลับอยู่.

พุทธศาสตร์ กับ ไสยศาสตร์

คู่กันนี้มี ๒ ศาสตร์ พุทธศาสตร์ ศาสตร์ตื่น ไสยศาสตร์ ศาสตร์หลับ ความรู้ชั้นตีวิเศษของเขามีอยู่พวกหนึ่ง แต่ว่ามันโง่สำหรับจะอยู่กับกิเลสในโลกนี้ นี่คือไสย- ศาสตร์. ถ้าฉลาด ตื่นจากความโง่อันนี้แล้ว ไม่ต้องอาศัยความโง่อีกต่อไป ก็เรียกว่า พุทธศาสตร์แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน, รู้ ความจริงของสิ่งทั้งปวง ตามที่ธรรมชาติ มีอยู่อย่างไรเรียกว่า ตื่น จากหลับ คือ กิเลส แล้วก็ บาน เหมือนดอกไม้บาน แต่ดีกว่าดอกไม้ บาน ที่ว่าบานอย่างนี้ไม่รู้จักโรย ดอกไม้บานนี้เดี๋ยวมันก็โรย; ถ้าบานด้วยอัตถ์มยตา อย่างนี้แล้ว บานชนิดที่ไม่รู้จักโรย.

ส่วนไสยศาสตร์นั้น มาจากรากฐานของอวิชชา มีตัว มีตน มีกู มีชองกู แล้ว ก็คอยแต่จะพึ่งผู้อื่น ไม่พึ่งตัวเอง, มีสังคักดิ์สิทธิ์ซึ่งอธิบายไม่ได้เป็นเครื่องยึดถือ เป็น เครื่องหลงใหล อธิบายไม่ได้ ไม่ต้องอธิบาย อย่างนี้เรียกว่า ไสยศาสตร์ เป็นศาสตร์ของ คนหลับ เพราะว่ามันขาดอัตถ์มยตา.

ขอยืนยันสักพันครั้งหมื่นครั้ง ว่ามันขาดอตั้มมยตา มันจึงเป็นไสยศาสตร์ มีแต่พิธี ไม่มีวิธี วิธีที่ฉลาดให้เกิดผลนั้นไม่มี มีแต่พิธี ทำพิธีอย่างหลับหูหลับตา แล้วก็เหมาเอาว่าได้ผล ได้สิ่งที่ตนปรารถนา: พุทธศาสตร์มีวิธี ไสยศาสตร์มีพิธี ซึ่งมันก็เป็นคำๆเดียวกัน มันน่าหัวอย่างยิ่ง.

อตั้มมยตาเป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์ ของพุทธศาสตร์ ที่ปราศจากไสยศาสตร์ โดยสิ้นเชิง, เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สูงสุดในสากลโลก ไม่มีอะไรจะศักดิ์สิทธิ์สูงสุด เท่ากับความรู้ที่ถูกต้อง จนไม่หลงติดอยู่ในสิ่งใดๆ หลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวง, เป็นธรรมชาติสูงสุด ที่เรียกว่าบรมธรรม คือ พระนิพพาน. ความเป็นอย่างนี้แหละ คือทางออกมาจากปัญหา, ออกมาจากวิกฤตการณ์, ออกมาจากความทนทุกข์ทรมาน, ออกมาเสียจากรกในชีวิตนี้ เห็นว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมอย่างยิ่ง อตั้มมยตานี้เหมาะสมอย่างยิ่ง กับโลกปัจจุบันนี้.

พิจารณากันอีกสักหน่อยว่า โลกปัจจุบันนี้ มีแต่ การศึกษาสุนัขหางด้วน, มีโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถม มัธยม มหาวิทยาลัย มากมายนับไม่หวาดไม่ไหว ล้วนแต่สอนให้ฉลาด ฉลาด ฉลาด ฉลาด แล้วไม่มีการควบคุมความฉลาด ก็ได้เอาความฉลาดไปใช้เพื่อให้เห็นแก่ตัว มาผสมกันเข้ากับประชาธิปไตย ก็คือ ประชาธิปไตยสำหรับจะได้เห็นแก่ตัวตามชอบใจ; การศึกษาในโลก ยังมีลักษณะเป็นสุนัขหางด้วนอยู่เพียงไร อตั้มมยตาก็เหมาะสม สำหรับโลกชนิดนี้อยู่เพียงนั้น.

เดี๋ยวนี้ โลกกำลังบ้าคลั่งด้วยวัตถุ เจริญด้วยวัตถุ สร้างวิญญาณขึ้นมา จากความบ้าคลั่งหลงใหลในวัตถุ เรื่องฆ่าตัวเองตาย ฆ่าบิดามารดาตายนี้เป็นของธรรมดาไปมากขึ้นๆ; นี้ อตั้มมยตามีมาแล้ว มันช่วยระงับปัญหาเหล่านี้.

คู่มือทั่วไปทุกแห่ง เต็มวันเขาสร้างเหยื่อให้แก่กิเลส ด้วยอุตสาหกรรม, โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหลาย สร้างสิ่งที่เป็นเหยื่อของกิเลส ให้หลงรัก ให้มัวเมา ให้มอมเมา มากขึ้นๆ, โรงงานอุตสาหกรรมเต็มไปทั่วโลก สร้างเหยื่อให้แก่กิเลส เรียกว่าเป็นทาสของกิเลสด้วยความสมัครใจ.

เรื่องนี้ต้องพิจารณากันสักหน่อย ละเอียดสักหน่อย จึงจะมองเห็นว่า ความเจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมนั้น มันมีความหมายของเหยื่อของกิเลสเป็นเหตุปัจจัย จึงทำให้เกิดรู้สึกว่ามีค่า อร่อย สนุกสนาน มีค่า แพงเท่าไรก็ไม่ว่า เพราะมันมีความบูชากิเลส เป็นเหยื่อของกิเลส แล้วมันก็มีความเห็นแก่ตัวมาเป็นปัจจัย; ถ้ายิ่งสร้างให้มากขึ้นไปอีก โลกนี้ก็เต็มไปด้วยโรงงานอุตสาหกรรม ที่ผลิตเหยื่อของกิเลส กิเลสมันก็อ้วนคับโลก. แล้วสันติภาพมันอยู่ที่ไหน, จะขจัดวิกฤตการณ์ออกไปได้อย่างไร?

อาตมามองแล้วไม่เห็นทางไหน นอกจากว่า อติมมยตาเข้ามาเป็นเหตุเป็นปัจจัย สำหรับจะสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นในโลก, แล้วก็กำจัดวิกฤตการณ์ทั้งหลาย ไม่ให้มีเหลืออยู่เป็นโลก โดยสมมุติเรียกว่า โลกของพระศรีอาริยมุตไตรย มีแต่ความรัก มีแต่ความสะอาด ความบริสุทธิ์ ความสงบเย็น ความเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น. นี้เรียกว่า โลกจะต้องสร้างใหม่ ให้เป็นโลกแห่งสันติภาพด้วยอติมมยตา.

หวังว่าท่านทั้งหลายจะเข้าใจเรื่องนี้มากขึ้น และน้อมเอียงไปในทางที่จะสร้างโลกชนิดนี้ ให้มีขึ้นมา ให้ยิ่งๆ ขึ้นไป อยู่ตลอดทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๗ —

๑๘ มิถุนายน ๒๕๓๒

บทช่วยจำ สำหรับการศึกษาอตัมมยตา ๑๐๐ บท

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

ปาฐกถาธรรมในวันนี้ จะได้บรรยายโดยหัวข้อว่า บทช่วยจำ สำหรับการ
ศึกษาอตัมมยตา ๑๐๐ บท.

ฟังดูก็น่าตกใจว่าจะเหลือวิสัยที่จะกำหนดได้ แต่ไม่เป็นไร ท่านทำความเข้าใจ
ไว้ครั้งหนึ่งๆ ทุกๆ บท มันก็จะได้รับประโยชน์พอสมควร, ขอให้สนใจว่า ๑๐๐ บทนี้
มีอะไรบ้าง เป็นลำดับไปอย่างไร.

๑. คำแปลของคำ อตัมมยตา เป็นคำที่แปลยากที่สุด ในคำประเภทเดียวกัน คือคำธรรมะ
ชั้นลึก.
๒. คำนี้ถ้าแปล ก็แปลว่า ความไม่สำเร็จมาแต่สิ่งนั้น ก็ไม่เป็นอยู่ด้วยปัจจัยที่ปรุงแต่ง
อันจะถอนตัวจากการปรุงแต่ง ไปสู่อันกับอื่นต่อไปข้างหน้า.

๓. ความหมายแห่งคำๆ นี้ ก็มีสติปัญญาเพียงพอ ไม่ให้ปัจจัยภายนอกภายในปรุงแต่งจิตได้ ในทุกกรณี.
๔. ความไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่งโดยสิ้นเชิง.
๕. ความไม่อยู่ในอำนาจ หรือคุณ หรือประโยชน์ใดๆ ที่มนุษย์ต้องการ.
๖. ความไม่อยู่ใต้อำนาจของสังขาร แต่จะไปสู่วิสสังขาร.
๗. ความพ้นจากอำนาจอัสสาทะแห่งโลกิยธรรมทั้งปวง.
๘. ความไม่ถูกผูกพันด้วยอุปาทานใดๆ อีกต่อไป.
๙. ความไม่ถูกลวงตัวของเป็นคู่ๆ ซึ่งให้เกิดความรู้สึกเป็นบวกหรือลบ.
๑๐. ความไม่ถูกลวงตัวของอัสสาทะ คือ เสน่ห์ของสิ่งใดๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคปรมาณู.
๑๑. เป็นเรื่องเข้าใจยาก เพราะแปลยากดังกล่าวแล้ว.
๑๒. เป็นเพชรเม็ดสุดท้ายที่หลงเหลืออยู่ในพระไตรปิฎก ไม่ได้นำเอามาใช้ให้เป็นประโยชน์ สมกับที่มันเป็นเพชรที่มีค่าอันสูงส่ง.
๑๓. มีคำที่เกี่ยวกับคำนี้ ไม่ได้ถูกสังคายนาอยู่ ๒ คำ คือคำว่า *อัครมมยตา* และ *อภิมมยตา* คงจะผิดพลาดมาจากการถอดตัวอักษรขอม มาเป็นอักษรไทย.
๑๔. เป็นคำที่ไม่มีหรือไม่เคยมีใน *dictionary* หรือปทานุกรมที่ใช้กันอยู่ตามธรรมดาสามัญ.
๑๕. เป็นคำที่ยังไม่เคยพบในอภิธรรมปิฎก มีแต่ในสุตตันตปิฎก.
๑๖. เป็นคำที่ถูกซ่อนอยู่ในปิฎก มาจนถึงเวลาที่ควรจะออกโรงได้แล้ว คือเวลานี้ควรจะออกโรงมาได้แล้ว.
๑๗. คำนี้เหมาะสำหรับจะใช้เป็นมนตราขัณฑ์ ขัณฑ์ไม่พึงปรารถนาทั้งในภาษาคนและภาษาธรรม.
๑๘. พูดยกกับเด็กๆ ต้องพูดว่า *กูไม่เอากับมึงอีกแล้วโว้ย!* ไม่ว่าจะในระดับไหน กูไม่เอากับมึงอีกแล้วโว้ย นี่เป็นความหมายของคำๆ นี้ ในชั้นที่จะพูดยกกับเด็กๆ ให้เข้าใจ.
๑๙. เป็นมนตรา ใช้หย่าร้างกับสิ่งที่ควรหย่าร้างได้ทุกอย่าง.

๒๐. เป็นตาบเล่มสุดท้ายของธัมมารุท ที่จะใช้ตัดพื้นบัจจยแห่งความทุกข์.
๒๑. กวระจะมีไว้อย่างอาวุธวิเศษสุดสำหรับประจำตัว
๒๒. เป็นอำนาจผลักดันให้ออกจากสิ่งผูกมัดตรึง เช่นที่พระสิทธัตถะกุมารได้ออกผนวช หรือยสกุบุตร หรือกุลบุตรใดๆ ที่หนีออกไปจากบ้าน โดยรู้สึ่ว่า คับแคบไว้อย่างที่ด้วยอำนาจอทัมมยตา.
๒๓. เป็นเหตุให้พระองค์ทรงละจากอุทกคาบสรามบุตร เพราะคำสอนนั้นไม่ถึงอทัมมยตายังมีอะไรผูกมัดตรึงอยู่ จึงทรงสละอาจารย์ออกไปเสีย.
๒๔. เป็นเครื่องผลักดัน หรือดันกันขึ้นไป ให้ขึ้นไปสู่ภาวะเหนือโลก จนไม่เป็นภาวะใดๆ.
๒๕. ยากแก่การเผยแผ่หรือทำความเข้าใจกับผู้อื่น เมื่อสิบปีก่อนเคยพยายามครั้งหนึ่งไม่สำเร็จ.
๒๖. คนส่วนมากไม่ยอมเชื่อ ได้ยินแต่ชื่อก็กลัวเสียแล้ว.
๒๗. มีความหมายรุนแรงยิ่งกว่าคำว่าตถาตา หรือความเฉยได้ มันน่ากลัวยิ่งกว่าความเฉยได้.
๒๘. มีแต่ในพุทธศาสนา เป็นทั้งตัวพุทธศาสนา และเป็นหัวใจของพุทธศาสนา.
๒๙. พุทธศาสนาเป็นไปไม่ได้ ถ้าไม่มีอทัมมยตา หรือไม่ถึงขั้นอทัมมยตา.
๓๐. สามารถเป็นรากฐาน ของระบบสร้างสันติภาพในโลก คือการเมือง จนจะมีการเมืองที่เรียกว่า ธัมมิกสังคมนิยมขึ้นมาได้ ก็เพราะสิ่งที่เรียกว่าอทัมมยตา ทำลายตัวกูของกู หรือความเห็นแก่ตัวออกไปเสียได้.
๓๑. พัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองไม่ได้ ถ้าไม่มีอทัมมยตา ที่จะมาจัดการเกี่ยวกับอบายมุขทั้งหลาย.
๓๒. จำเป็นแก่คนที่อยู่ในยุคอุตสาหกรรมสูงสุด คือใช้โรงงานอุตสาหกรรมสร้างบัจจยที่เป็นเหยื่อแก็กิลเลส ให้กิลเลสมีอำนาจเหนือคนมากขึ้น.

๓๓. แยกใช้ให้เป็นเรื่องในโลก เจริญในโลกนี้ก็ได้ นอกโลกเหนือโลกก็ได้.
๓๔. กอรรมีและต้อมมี สำหรับใช้แก้ปัญหาท้งอย่างโลกิยะและโลกุตตระ.
๓๕. มีธรรมในเครือเดียวกัน ๙ อันดับ คือ อนิจจตา ทุกขตา อนัตตตา รัम्मัญฐิตตา รัम्मนิยามตา อิทัปปัจจยตา สญญตา ตถาตา อหัมมยตา; นี้ธรรมในเครือเดียวกัน ๙ ชื่อ.
๓๖. คู่อีกทางหนึ่งคล้าย ๆ กันว่าจะมีอาที่นวญาณ เป็นสมุทัยให้เกิดอหัมมยตาได้โดยง่าย.
๓๗. ต้องจัดเป็น สัมมาญาณะ หรือ สัมมาวิมุคคิ แห่งสัมมัตตะ ๑๐ ซึ่งต่อขึ้นไปจาก อัญฐังคิกมรรค ๘ ประการ.
๓๘. อหัมมยตามีลักษณะเป็นรัम्मัญฐิตญาณ คาบเกี่ยวกับกับนิพพานญาณ หรือแบ่งแยกออกได้เป็นทั้งสองฝ่าย.
๓๙. อหัมมยตาจะมีความหมายแห่งโคตรภูญาณก็ยังได้ เพราะมันยึดหยุ่นได้มากทีเดียว.
๔๐. ถ้ามีรัตตัญญุตตา คือเกิดมานาน รู้อาตรีนาน เป็นคนแก่คนเฒ่า ก็เชื่อได้มากขึ้นบ้าง ในการที่จะมีอหัมมยตา.
๔๑. ความรู้สึกที่ทำให้ทำอะไรได้เด็ดขาด หรือเฉียบขาด.
๔๒. ในการพัฒนาใด ๆ ต้องใช้อหัมมยตาเฉียบขาดต่อสิ่งที่ตรงกันข้าม, ใช้อหัมมยตาอย่างเฉียบขาดต่อสิ่งที่ตรงกันข้าม.
๔๓. ใช้อหัมมยตากับเรื่องโลก ๆ ได้ทุกระดับ ถ้ารู้จักวิธีใช้หรือปรับปรุง มันเป็นการเลื่อนชั้นแห่งจิต ในกระแสที่ยังไม่พ้นไปจากโลก.
๔๔. การที่ไม่หลุดพ้นจากสิ่งที่ผูกพัน ก็เพราะว่าไม่มีอหัมมยตา, ไม่หลุดพ้นจากอุปาทานชั้นทั้ง ๕ ก็เพราะไม่มีอหัมมยตา.
๔๕. อหัมมยตาที่นำมาใช้อย่างโลก ๆ ก็ต้องเห็นอาที่นวญาณ มีอาที่นวญาณ คือ เห็นโทษของสิ่งนั้น ๆ มาแล้วอย่างเพียงพอ.

๔๖. อศัมมยตาที่เป็นผลแห่งไตรสิกขาชั้นโลก ๆ ก็จะกลายเป็นไตรสิกขาในชั้นโลกุตระ.
๔๗. อศัมมยตาเป็นจุดเปลี่ยน หรือเป็นเงื่อนต่อ ในกระแสแห่งวิวัฒนาการ เรื่อยไป ๆ จนตลอดสาย.
๔๘. อศัมมยตาสำหรับเปลี่ยนนิสัย เปลี่ยนอุปนิสัยที่เปลี่ยนยาก จากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ให้มาเป็นสิ่งที่น่าปรารถนา.
๔๙. อศัมมยตาเป็นผลลัพธ์แห่งการละสังโยชน์ตัวสุดท้าย คือ อวิชชา นี่หมายถึงอศัมมยตาชั้นสุดท้าย.
๕๐. ล่วงกาลผ่านวัยแล้ว ก็เห็นอศัมมยตาได้โดยง่าย ในทางฝ่ายกาย, ล่วงกาลผ่านวัยทางจิตมามากแล้ว ก็เห็นได้โดยง่ายในทางฝ่ายจิต.
๕๑. ล่วงกาลผ่านวัยทางวิญญาณมาพอแล้ว ก็จะเกิดอศัมมยตาทางฝ่ายวิญญาณ.
๕๒. เป็นปัจจัยสำหรับการปฏิบัติที่เรียกว่า สะจิตตะปริโยทะปะนัง เป็นหลักหัวใจพุทธศาสนาข้อที่ ๓ ที่สวดกันบ่อย ๆ ว่า *สจิตตปริโยทปนัง*, การจะชำระจิตให้ขาวรอบจากสิ่งทั้งปวงนั้น จะต้องอาศัยคุณค่าของอศัมมยตา.
๕๓. แรงผลักดันแห่งสัตตชาตญาณ แห่งการเติบโตเต็มขนาดนี้ มันมีมาจากอศัมมยตาที่เกี่ยวข้องกับสัตตชาตญาณ.
๕๔. เป็นผลของสัตตชาตญาณแห่งการระงับภัย นี้ช่วยได้มาก เรามีสัตตชาตญาณแห่งการระงับภัย, ข้อนี้ช่วยให้หวังที่จะมีอศัมมยตา ที่จะอยู่เหนืออำนาจของสิ่งที่เป็นภัย.
๕๕. แม้สัตว์ก็มีความรู้สึกอศัมมยตาได้ โดยสัตตชาตญาณของมันเองได้ตามระดับ และในบางกรณีที่เหมาะสมกับสัตว์.
๕๖. อศัมมยตาเป็นเครื่องหย่าสิ่งที่ควรหย่า, ขอให้ตั้งใจฟังให้ดี ว่าอะไรบ้างที่ควรหย่า คือ อบายมุขหรือสิ่งเสพติด หรือเครื่องชับกล่อมให้เคลิบเคลิ้มมัวเมา.

๕๗. อหัมมยตาช่วยให้หย่าจากความตื่นเต้นของแปลก ของนำอัจจรรยที่หลงไหลกันนัก.
๕๘. อหัมมยตาทำให้หย่าอำนาจวาสนาโชคชะตา ที่เคยหลงกันนัก ไม่หลงไหลในโชคชะตาอำนาจวาสนา.
๕๙. หย่าจากการรบราฆ่าฟันอาฆาตมาดร้าย.
๖๐. หย่าวิภูฏะ หย่ากิเลส หย่าอภิสังขาร การแต่งปรุง.
๖๑. หย่าอุปาทานियธรรม คือสิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานทุกๆคู่ สิ่งที่เป็นคู่ที่เรียกว่าทวินิยม *dualism* นี้ บวกลบนี้แหละ เป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานเรียกว่า อุปาทานियธรรม.
๖๒. ช่วยหย่าขาดจากอาสวักฐานियธรรม สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งอาสาวะ, จากรชนियธรรม สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด, สังโยชนियธรรม สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งความผูกพัน.
๖๓. หย่าขาดจากอายตนิกรรม ขันธ ธาตุ อายตนะ นับตั้งแต่ว่าอายตนะภายนอก อายตนะภายใน วิญญาณ ผัสสะ เวทนา, ๕ หมวดๆ ละ ๖ เป็น ๓๐ อย่าง นี้จะออกมาเสียได้จากความหลงติดผูกพันในอายตนิกรรมเหล่านั้น.
๖๔. หย่าจากวิญญาณฐิติทุกชนิด ที่เรียกกันในภาษาชาวบ้านว่า เกิดเป็นนั่น เกิดเป็นนี่ เป็นพรหม รูปพรหมนามานานิต เป็นอรูปพรหม ๓ ชนิด, วิญญาณฐิติเล็กกัน.
๖๕. หย่าจากอุปธิ ภาวะหนักทุกชนิด ที่จะเกิดขึ้นในความรู้สึก เช่น ขันธเป็นต้น ที่เป็นเครื่องหนักแก่จิตใจ.
๖๖. หย่าขาดจากอาหารและปัจจัยทุกชนิด.
๖๗. หย่าจากทุกข์ทั้งปวง โดยสรุประ.
๖๘. หย่าตัวเอง หย่าขาดจากตัวเอง, หย่าขาดจากความมีตัวเอง, หย่าขาดจากอหัตตาจากอหัตตนียา.
๖๙. มืออหัมมยตาค่อยปัจจัยทั้ง ๔ ได้ โดยที่คนไม่ต้องตาย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยาแก้โรค เรียกปัจจัยทั้ง ๔; หย่าขาดจากปัจจัย ๔ ได้ โดยที่คนไม่ต้องตาย ก็อว่าเกี่ยวข้องกับมันโดยไม่ต้องยึดมันถือมัน.

๗๐. เป็นเครื่องสะสมสิ่งที่อยู่ในลักษณะให้หว่ากระแวง ให้ระแวงภัยเฉพาะหน้า จิตที่หว่ากระแวงภัย ระแวงอะไรอยู่ มันละซาออกไปเสียได้ด้วยอศัมมยตา.
๗๑. อศัมมยตาเป็นเครื่องละอุปธาคูครั้งสุดท้าย คือเนวสัญญานาสัญญายตนะ.
๗๒. อศัมมยตาเป็นเครื่องฆ่าอุปาทานทั้ง ๔ กามอุปาทาน ทิฏฐุปาทาน สีลพัพตูปาทาน อัตถวาทูปาทาน, มีอศัมมยตาเป็นเครื่องฆ่า หรือกำจัดไปเสียได้โดยง่าย.
๗๓. อศัมมยตาเป็นเครื่องฆ่าตัวกู ตัวกู อันสุดท้าย คือตัวกูที่ถือว่าสูงสุดๆ หลังจากที่ได้ฆ่ามาแล้วตามลำดับ.
๗๔. อศัมมยตาป้องกันไม่ให้เกิด *อภิขณา* และ *โทมนัส* ซึ่งเป็นภาษาบาลี เรียกโดยภาษาธรรมดา ภาษาวิทยาศาสตร์ว่า *positive* และ *negative* ไม่ให้เกิดความรู้สึกอย่างไรอย่างหนึ่งใน ๒ อย่างนี้ ขึ้นในจิตใจ.
๗๕. อศัมมยตาเป็นจุดเปลี่ยนภูมิของจิต การที่จิตจะเปลี่ยนจากกามาวจรภูมิไปสู่รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ หรือโลกุตตรภูมิก็สุดแท้; จุดเปลี่ยนตรงนั้นจะเรียกว่า อศัมมยตา หรือบทบาทของอศัมมยตา.
๗๖. อศัมมยตาเป็นเครื่องตัดเส้นที่อันช่วยวนของรชนียธรรม คือธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดทุกชนิดทุกระดับ.
๗๗. อศัมมยตาเป็นเครื่องตัด อหังการ มมังการ และมานานุสัย อหังการคือรู้สึกตัวกู, มมังการคือรู้สึกตัวของกู, มานานุสัยคือความเคยชินที่จะเกิดความสำคัญผิดเช่นนั้นๆ อหังการ มมังการ มานานุสัย ถูกตัดออกไปด้วยอศัมมยตา.
๗๘. ละเอีกัตตอุเบกขา คือ อรูปุณานทั้งหลายได้แล้ว ก็อยู่เหนือภพทุกชนิด คือหมดภพ ไม่มีภพ ด้วยอำนาจอศัมมยตา.
๗๙. สรุปความว่า อศัมมยตาเป็นการละภพทุกชนิดอย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง โดยประการทั้งปวง ไม่มีเชื้อใยเหลืออยู่ในภพใดๆ.

๘๐. อหังมยตาทำให้ไม่ต้องเผชิญกับกิเลส ในลักษณะที่จะ *เอาไม้สั้นไปรันซี่*, คำพูดไทยๆ เราโบราณ เอาไม้สั้นไปรันซี่ เป็นสิ่งไม่ควรทำ คือมันลอะเทอะหมด. ถ้ามีอหังมยตา มันไม่ต้องเผชิญกับกิเลสอย่างเผชิญหน้า แต่สามารถจะกำจัดกิเลสได้จากเบื้องหลัง มันจึงไม่เกิดอาการที่เรียก เอาไม้สั้นไปรันซี่.
๘๑. อหังมยตาเป็นมารดาแห่งการปรากฏ ของวิมุตติและนิพพาน การปรากฏของวิมุตติและนิพพาน มีอหังมยตาเป็นแกนให้เกิดออกมา ไม่ใช่เกิดตัววิมุตติหรือเกิดตัวนิพพาน แต่ด้วยความปรากฏของวิมุตติและนิพพานออกมาได้ โดยอำนาจของอหังมยตา.
๘๒. อหังมยตาใช้เป็นนิพพานของชาวบ้านก็ได้ ในระดับที่เรียกว่านิพพุติ ความเย็นนอกเย็นใจ. เมื่อพระให้ศีลกับบอกว่า *สี่เลน นิพพุติ ยนฺติ* ถึงนิพพุติได้เพราะศีล นี่เป็นอหังมยตาสำหรับชาวบ้าน เกิดนิพพานในระดับต่ำๆ สำหรับชาวบ้าน.
๘๓. อหังมยตาสามารถทำให้มีนิพพานหรือนิพพุติได้ทันที ที่นี่และเดี๋ยวนี้,
๘๔. อหังมยตาช่วยให้อยู่เหนืออารมณ์ร้ายทุกชนิด รัก โกรธ เกลียด กลัว ตื่นเต้น วิทก กังวล อาลัย อารมณ์ อิจฉา ริษยา หึง หวง เหล่านี้ไม่มี อารมณ์ร้ายทุกชนิดจะหยุด, ถ้ามีจะหยุด ถ้ายังไม่มีก็ไม่อาจจะมี.
๘๕. สิ่งที่ต้องมีและควรมีในชีวิตประจำวันนั้น คืออหังมยตา ตามสมควรแก่สถานะของตน.
๘๖. อหังมยตาใช้ในการที่จะมีของรักไปพลาง โดยที่ของรักไม่กัด อยู่กับของรักโดยของรักไม่กัด, นี่มันแก้ปัญหาที่คนทั่วไปมีกันอยู่แทบทุกคน.
๘๗. อหังมยตาสามารถใช้เพื่อการลืมเรื่องทุกอย่างที่ควรลืม ตามธรรมดาเราไม่อาจจะลืมเรื่องที่มีนัยกวนใจ หรือลืมไม่ไหว ลืมยาก ถ้าอหังมยตาเข้ามามันลืมได้เด็ดขาด.
๘๘. ในมนุษยโลกยุคปรมาณุนั้น ต้องการมีอหังมยตาอย่างยิ่ง เพราะว่าสติปัญญามันเฉียบคม ว่องไว ควบคุมยาก ต้องใช้อหังมยตามาเป็นเครื่องควบคุม.
๘๙. ถึงเวลาแล้ว ที่อหังมยตาควรจะมาหาพวกเราในโลกนี้ ร้องเชิญให้มาเกิดอหังมยตาสำหรับยุคปรมาณู มิฉะนั้นจะเป็นยุคที่ถูกเป็นไฟ.

๙๐. คนเราไม่อาจจะหลุดพ้นจากปัญหาใดๆ ถ้าไม่มีอทัมมยตา.
๙๑. คำนี้ไม่เป็นที่รู้จักกัน แม้ในพรหมโลกชั้นสุดท้าย อรูปพรหม เนวสัญญานาสัญญาตนะนี้ ไม่ค่อยรู้จักกัน พระพุทธเจ้ายังต้องเลิก ละจากอาจารย์คนสุดท้ายซึ่งรู้เพียง เนวสัญญานาสัญญาตนะ.
๙๒. อะไร ๆ จะเป็นธรรมชาติ จะเป็นธัมมิกะ หรือเป็นสัมมา ก็ถูกต้องโดยชอบไปไม่ได้ ถ้าปราศจากอทัมมยตา.
๙๓. อทัมมยตามีอุปมาด้วยผลไม้สุกงอม ก็จะหล่นจากต้น คือโลก สุกงอมเพื่อจะหล่นไป จากโลก ออกไปจากโลก ไปสู่โลกุตตระ.
๙๔. ถ้ายังไม่มื้ออทัมมยตา ก็หมายความว่า ยังต้องติดอยู่ในภพโลกภพหนึ่ง ไม่ออกไปจากภพได้.
๙๕. มีขอบเขตแห่งการใช้มหาศาล ใช้แก้ปัญหาวิกฤตการณ์ทุกชนิด.
๙๖. มีประโยชน์คุณค่ามหาศาล จนเป็นอนันต์กะ คือตีราคาไม่ได้.
๙๗. มีลักษณะแห่งความสูงสุด ไม่มีอะไรสูงสุดเท่า สูงสุดอย่างมหาศาล.
๙๘. ให้อยู่เหนือการช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ แม้ความช่วยเหลือของพระเป็นเจ้า, นี้จะถูกค่าแล้ว พุทธทาสพูดอย่างนี้ถูกค่าแล้ว ก็ยอมรับการถูกค่า ยิ่งไปกว่านั้นก็ จะพูดว่า :
 ๙๘. อทัมมยตาช่วยให้ถึงความไม่ต้องการพระพุทธ ไม่ต้องการพระธรรม ไม่ต้องการพระสงฆ์ ไม่ต้องการศาสนาใดๆ อีกต่อไป เพราะที่ได้รับสิ่งที่สูงสุด ซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางของการมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และศาสนาเสียแล้ว, นี้ก็จะต้องถูกค่า จะค่าก็ค่าไป.
๑๐๐. ข้อสุดท้าย ทำให้ศาสนาที่มีอทัมมยตา ขึ้นถึงยอดสุดแห่งความเป็นศาสนาทั้งปวง แม้ชั้นศีลธรรมวัจนธรรม ถ้ามีอทัมมยตาเข้ามาเจือปน ก็จะถึงยอดสุดของศีลธรรม และวัจนธรรมนั้นๆ.

ร้อยข้อพอที่ สรุปความว่า อดัมมยตาทำให้หลุดพ้นจากสิ่งผูกพัน สามารถให้ขึ้นถึงจุดสูงสุด ที่มนุษย์จะฟังได้ฟังถึง ทำให้หมดปัญหาทุกชนิด ทุก ระดับ ทุกกาละ ทุกเทศะ. นี้คือบทช่วยจำ ๑๐๐ บท สำหรับศึกษาอดัมมยตา ให้เป็นที่เข้าใจ แล้วก็จะได้รับผลตามสมควร.

เวลาหมดแล้ว ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน ได้รับประโยชน์ แห่งการศึกษา บทช่วยจำ ๑๐๐ บทนี้ ตามสมควรแก่กรณี สามารถทำลายต่อความทุกข์ อยู่ทุกทิพารাত্রีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๘ —

๑๖ กรกฎาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ การเมือง

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะไต่ถั่วโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับ การเมือง โดยที่มึความรู้สึกว่า การเมืองจะถูกต้องบริสุทธิสุดค่อง ก็เพราะมี อตัมมยตาในหมุ่นักการเมือง.

คำปรารภ

ปัญหาที่อยากจะปรารภ เป็นข้อแรก ก็คือว่า คำที่แปลก หรือหลักคำสอน ที่แปลกนี้ ทำความยุ่งยาก ไม่ค่อยจะเข้าใจ แล้วก็ไมพยายามจะเข้าใจ, นอกจากจะพยายาม ไม่เข้าใจแล้ว ก็พยายามค่าคนที่เอาคำแปลกๆ เรื่องแปลกๆ มาพูด. ข้อนี้กำลังมีปัญหา เกี่ยวกับอาตมาเอง อยากจะขอโอกาส ปรับปรุงความเข้าใจข้อนี้สักเล็กน้อย ถึงเรื่องที่อาตมา พูด แล้วก็มึคนแกล้งเข้าใจผิด หรือเข้าใจผิดโดยไม่แกล้ง ก็พุดยากเหมือนกัน.

เขากล่าวหาอาตมาว่าสอนวิปริต มิจฉาทิฏฐิ คือ หว่าอาตมายกเล็กนรยกเล็กสวรรค์ แล้วก็ว่า สอนเรื่องตายแล้วสูญ.

ข้อนี้มันน่าหัว มันผิดความจริง นรสวรรค์นี้ใครจะไปยกเล็กมันได้ คนพูดกันอยู่ก่อนอย่างแน่นแฟ้น ก่อนพระพุทธเจ้าเกิดในอินเดีย, พอพระพุทธเจ้าเกิดขึ้นมา เขาก็พูดกันอยู่แล้ว *นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า* เป็นคำพูดตายตัวทั่วประเทศ. พระพุทธเจ้าท่านไม่คัดค้าน ท่านไม่วิพากษ์วิจารณ์ ท่านยอมรับใช้คำนี้ว่า นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้า, แล้วก็สอนสวมรยลงไประยะ *ทำดีตายแล้วไปสุคติ โลกสวรรค์ ทำชั่วตายแล้วไปทุคติ วินิบาตนรก.*

ต่อมาวันสี่คืนที่ ขอใช้คำอย่างนี้ พระองค์ตรัสว่า *โอ นรกที่อายตนะทั้ง ๖ มันเห็นแล้ว, สวรรค์ ที่อายตนะทั้ง ๖ มันเห็นแล้ว จันเห็นแล้ว คำบาปว่า มยาทิฏฐิ.* ข้อนี้หมายความว่า พระองค์ตรัสว่า ที่ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ นั้นแหละ ถ้าทำผิด ก็เป็นนรกที่นั่น ถ้าทำถูก ก็เป็นสวรรค์ที่นั่น มันเกิดมี นรกที่อายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มี สวรรค์ที่อายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ. อย่างนี้ เป็นของพระพุทธศาสนา นรกใต้ดิน สวรรค์บนฟ้าจะ สอนกันอยู่ก่อนมาแต่ถือกำเนิดก่อนพระพุทธเจ้า และสอนกันอยู่ทั่วไป ในลัทธิศาสนาอื่นนอกจากพุทธศาสนาในอินเดีย พร้อมๆ กันกับพระพุทศาสนาอื่นนั้นแหละ; อาตมาก็เอาคำตรัสนี้มากล่าว ก็มีคนขัดแย้ง แม้ในอรรถกถาต่างๆ บางสูตร ก็กล่าวทำนองไม่ยอมรับคำตรัสของพระพุทธเจ้าข้อนี้.

ต่อมาอาตมา มาขอรับรองยืนยันอีกที่ว่า *เมื่อคุณเกลียดหน้าหน้าตัวเองเมื่อไร เป็นนรกทันที ที่นั่น เมื่อนั้น ในเวลานั้น, คุณพอใจตัวเองเมื่อไร ยกมือไหว้ตัวเองได้เมื่อไร เป็นสวรรค์ทันที ที่นั่น เมื่อนั้น อย่างสมบูรณ์;* ถ้าไม่ตกนรกอย่างนี้แล้ว จะไม่

ตคนรทุกชนิดไม่ว่าที่ไหน ไม่ว่าเมื่อไร, ถ้าได้สวรรค์ชนิดนี้แล้ว จะได้สวรรค์ทุกชนิดไม่ว่าที่ไหนและเมื่อไร.

นี่ก็พูดใกล้เข้ามากว่าที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า อยู่ที่อายตนะ ให้ชัดขึ้นกว่า เมื่อใดคุณเกลียดตัวเอง เมื่อนั้นเป็นนรกทันทีในจิตใจของคุณ เมื่อใดพอใจตัวเอง เมื่อนั้นเป็นสวรรค์. ก็มีคนเอาไปคำ ว่าอาตมายกเลิกเรื่องนรกเรื่องสวรรค์ ไม่มีนรกไม่มีสวรรค์, เขาทำอะไรอย่างหยาบคาย อย่างที่จิตใจและปากอันสกปรกของเขาจะพูดออกไปได้; อาตมาก็ไม่ได้รู้สึกเจ็บปวดอะไร เพราะมันไม่จริง ไม่ตรงกับเรื่อง เราไม่ได้ไปยกเลิก แต่เราชี้ให้เห็นนรกสวรรค์ที่ตักว่า.

อีกเรื่องหนึ่งเขาหาว่าอาตมา สอนคนว่า ตายแล้วสูญ. ข้อนี้มันเป็นไปได้ไม่ได้คอก ตายแล้วเกิดตายแล้วสูญ เขาสอนชดกันมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว; วันแรกบวชเข้ามาเรียนนักธรรม ก็สอนเรื่องนี้ ไม่ให้ว่า *ตายแล้วสูญ* ไม่ให้ว่า *ตายแล้วเกิด* ให้ว่า *แล้วแต่ปัจจุัจย*.

ที่นี้อาตมาอธิบายให้ชัดยิ่งขึ้นว่า *มันสูญแล้วตั้งแต่ยังไม่ตายนะโว้ย* เมื่อมีชีวิตเป็นๆ อยู่ล่ะ มันยังไม่มิตัวตน มันไม่ใช่ตัวตน มันสูญ คือว่างจากตัวตน ตั้งแต่ยังเป็นๆ มันไม่ใช่สูญต่อตายแล้ว ไม่ใช่ มันสูญแล้วตั้งแต่ยังเป็นๆ นี้; เขาก็หาอาตมาว่า สอนว่า ตายแล้วสูญ คำด้วยคำหยาบคายอย่างเดียวกันอีก.

นี่เอามาเพื่อแสดงเป็นตัวอย่างเท่านั้นแหละ ไม่ใช่ว่าเอามาบรรยายระบายอารมณ์อะไร หามิได้ ว่าแม้เราตั้งใจจะสอนอย่างหนึ่ง เขาก็ยังไม่เข้าใจ หรือเข้าใจไปอีกอย่างหนึ่ง, แล้วมีอีกพวกหนึ่งพยายามที่จะไม่เข้าใจ แล้วหาแง่คำให้จนได้ ข้อเท็จจริงกำลังมีอยู่อย่างนี้. เทียบวันเมื่อเริ่มมาพูดถึง อตัมมยตา ก็เหมือนกันอีกแหละ มีคนที่ไม่

เข้าใจ พยายามจะไม่เข้าใจ หาวาเอาของปลอมมาสอนประชาชน เหมือนกับ *ย้อมแมวขาย* อะไรทำนองนี้. ขอสรุปความล่งหน้าว่า คำพูดอะไรออกไปนี้ มีปฏิกิริยาอย่างนี้เสมอ แม้คำว่าอตั้มมยตานี้ก็เหมือนกัน.

ต่อไปนี้จะพูดถึงเรื่องอตั้มมยตา ว่ามันเป็นธรรมชาติพิเศษสูงสุดข้อหนึ่ง ควรจะได้ใช้กันอยู่ในโลก แล้วก็จะทำให้สิ่งต่างๆ เป็นไปถูกต้อง เป็นสันติภาพได้โดยง่าย.

คำว่า อตั้มมยตานี้ ควรจะมาอยู่ใน *dictionary* หรือพจนานุกรมธรรมกาๆ สามัญของคนทั่วไปในโลก ก็คือคำว่า จิตที่อะไรปรุงแต่งไม่ได้ หรือ ภาวะของจิตที่อะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้. ภาวะของจิตที่อะไรๆ ปรุงแต่งให้เป็นบวกก็ไม่ได้ ให้เป็นลบก็ไม่ได้, กงที่อยู่ในความถูกต้อง มั่นคง แน่วแน่ตลอดไป ไม่เป็นบวก ไม่เป็นลบ, ไม่เป็นชาย ไม่เป็นขวา, ไม่หลงดี ไม่หลงชั่ว, อย่างนี้เรียกว่า อตั้มมยตา. ถ้ามีอยู่ในโลก โลกนี้ก็จะบริสุทธิ์ สะอาด แจ่มใส งดงาม ยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้เป็นอันมาก จึงขอให้สนใจ ว่าจะต้องนำมาใช้ในโลกลนี้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับสิ่งที่เรียกว่า *การเมือง* *การเมือง*.

การเมืองของสัตบุรุษ

ที่นี้ก็จะได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า การเมือง อนาคตคือเอาใจความของคำว่า การเมือง ว่าได้แก่การจัดสังคมให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตราอาวุธ, หรือว่า การจัดโลกให้มีสันติภาพโดยไม่ต้องใช้ศาสตราอาวุธ นั่นแหละคือการเมือง; ถ้ามันยังต้องใช้ศาสตราอาวุธมาจัดโลก มันยังไม่ใช่การเมือง มันเป็นการเมืองที่ไม่ถูกต้อง การเมืองของยักษ์มารอะไร การเมืองที่ถูกต้องของสัตบุรุษแล้ว ก็ต้องเป็นการจัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา.

เดี๋ยวนี้ การเมืองมันจะไปเป็นเหตุให้ใช้ศาสตร์ไปเสียอีก แล้วมันมีอะไรเปลี่ยนแปลงจากเดิม มานิยมใช้ศาสตร์ พยายามให้การใช้ศาสตร์เป็นสิ่งที่ถูกต้องไปเสีย การเมืองไม่ควรใช้ศาสตร์ แม้แต่ศาสตร์ปาก ปากคืออาวุธค่าคน แม้แต่ศาสตร์อย่างนี้ ก็ไม่ควรใช้.

แต่จะขอยกเว้นอีกอันหนึ่ง คือ ธรรมะเป็นศาสตร์, ถ้าธรรมะเป็นศาสตร์ ในความหมายตรงกันข้ามอันหนึ่งละก็ใช้ได้ เขาธรรมะมาเป็นศาสตร์ ตัดปัญหาข้อขัดข้อง ต่างๆ; แต่ก็ขอยืนยันว่า การเมืองต้องจัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตร์ แต่ก็มีข้อแม้ว่า ถ้าจะเอาธรรมะมาเป็นศาสตร์ก็ได้ นี่ก็ใช้ได้ แต่จะไม่มีใครสนใจจะฟัง.

อศัมมยตา คือ สิ่งที่ทำให้การเมืองถูกต้อง

ที่นี้มาดูเฉพาะตัว อศัมมยตา ว่า คืออะไร? จะเอามาใช้ในการเมือง ได้อย่างไร?

อศัมมยตาคำนี้นั้นมีมาจากความหมายของคำสูงสุด ที่ทำบุคคลให้เป็นพระอรหันต์ อศัมมยตา : ภาวะอันบໍ้อัจยะอะไร ๆ ปรุ่งแต่งไม่ได้ ละกามธาตุ ละรูปธาตุ ละอรูปธาตุ จนธาตุเหล่านั้นปรุ่งแต่งไม่ได้ จนเกิดนิโรธธาตุ คือความดับแห่งสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา; อันนี้เรียกว่า อศัมมยตา ถ้ามีแล้วก็เป็นพระอรหันต์ มีจิตใจชนิดที่อะไรจะมาปรุ่งแต่งให้เป็นบวกหรือเป็นลบไม่ได้, ในบาลีเรียกว่าไม่มี อภิชฌา และ โทมนัส คำนั้นแหละตรงกับคำว่า บวก หรือ ลบ.

อติมมยตา : จิตไม่เปลี่ยนไปทางไหน ซึ่งผิดปรกติแห่งความถูกต้อง คือ *ความสะอาด ความสงบ ความเป็นอิสระ* เรียกว่า *ความถูกต้อง* เพราะไม่เป็นบวกหรือไม่เป็นลบ; แล้วมันก็อธิบายยาก จนเมื่อจะต้องอธิบายกับคนกลางถนน หรือแม้กับพวกฝรั่งชาวต่างประเทศที่แรกมาศึกษา อาตมาก็อธิบายกับเขา โดยใช้อุปมาเป็นเครื่องวัดว่า :

หญิงสาวคนหนึ่งเขามีอติมมยตา ถ้าอย่างนั้นแล้ว ต่อให้ชายเจ้าชู้ รูปสวย แสนเฉลียวฉลาดสักฝูงหนึ่ง ก็มาเกี้ยวเอาเขาไปไม่ได้ นั่นแหละอติมมยตาคืออะไร ก็ดูเอาเอง, หรือว่าชายหนุ่มคนหนึ่งมีอติมมยตา ให้นางงาม นางฟ้า นางอะไรสักฝูงหนึ่ง ล้วนแต่งามๆ มาล้อมมาหลอกมาเกี้ยว ก็ถึงหัวเขาไปไม่ได้ นั่นแหละคืออติมมยตา.

ท่านผู้ฟังลองไปคิดเอาเอง กำหนดเอาเอง ว่ามันคืออะไร แต่โดยทั่วๆ ว่าเป็น *จิตที่อะไรมาปรุงแต่ง ให้เป็นบวกหรือเป็นลบไม่ได้ เรียกว่า อติมมยตา.*

ที่นี้มาดูซิว่า การเมือง ถ้ามีอติมมยตา มันก็อยู่ในความถูกต้อง, มันอยู่ในความถูกต้อง มันไม่เอียงเป็นบวกเป็นลบ, มันก็ไม่มีฝ่ายค้าน ฝ่ายทำลาย หรือฝ่ายที่ต้องต่อสู้ เพราะว่ามันอยู่ที่ตรงความถูกต้อง ตรงกลาง.

ตรงนี้ขอใช้คำจำกัดความว่า เหนือ นะ เหนือบวก เหนือลบ นะ อย่ามาอยู่ตรงกลางระหว่างบวกระหว่างลบ นี้ไม่ปลอดภัย ถ้าเป็น *balance* สมดุลก็ไม่ปลอดภัย อยู่นะ เหนือเสียเลยไม่ได้, อยู่เหนือ เหนือบวก เหนือลบ ใช้คำว่า *above* ใช้คำว่า *beyond* อย่าไปใช้คำว่า *balance* อย่าไปใช้คำว่า *between* อย่างนี้เป็นต้น. ให้มันอยู่เหนือ เหนือบวก เหนือลบ ไม่มีอะไรมายั่วให้บวกให้ลบ, ไม่มีอะไรมายั่วให้รักให้โกรธ, ไม่มีอะไรมาทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้เสีย มีแต่ความถูกต้อง อย่างเดียว ถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง อย่างเดียว นั่นแหละ คือภาวะของอติมมยตา.

เดี๋ยวนี้การเมืองเป็นอย่างไร? การเมืองเป็นอะไร? ลองคิดถึง การเมืองในประเทศคืออะไร? การเมืองในประเทศจะเป็นสนามชิงอำนาจ ชิงความเด่น ความดัง เป็นเครื่องมือ เป็นโอกาสแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตัวเอง หรือพรรคพวกของตัวเอง; แล้วการเมืองในโลกนี้มันอยู่ที่อิทธิพลของเศรษฐกิจ เศรษฐกิจทางการเมืองไปได้ตามชอบใจ สูญเสียความเป็นอิสระ ความถูกต้อง; นี่การเมืองในประเทศก็ยังไม่เสียอย่างนั้น. การเมืองนอกประเทศ มันก็เป็นเครื่องมือแสวงหาเมืองขึ้น แสวงหาการได้เปรียบ แสวงหาการครองโลก กูจะครองโลกเสียคนเดียว; การเมืองนอกประเทศมันเป็นเสียอย่างนั้น โลกนี้จึงปั่นป่วนอยู่ด้วยการช่วงชิง, ชิงอำนาจครองโลกกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีทางจะพุดกันรู้เรื่อง ทำให้มีสงครามเย็น ทุกหย่อมหญ้า ทุกวินาที ทุกปรมาณู แล้วก็มี สงครามร้อน เป็นคราวๆ ไม่เคยขาดไปจากโลก.

นี่การเมืองที่กำลังมีอยู่ เป็นอยู่ ความถูกต้องไม่รู้ว่าจะอยู่ที่ไหน? มีแต่ว่าประโยชน์ของฉัน การที่ฉันได้ประโยชน์ นั้นแหละคือความถูกต้อง. ต่างฝ่ายก็ต่างตีกันเสียอย่างนั้น. คิดถึงการเมืองที่กำลังเป็นอะไร? กำลังเป็นอย่างไร? อะไรมาช่วยชำระล้าง ให้การเมืองนี้เป็นสิ่งที่จัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา?

เรื่องของนักการเมือง

ทีนี้ ก็มาคิดว่า ใครเป็นนักการเมือง? เดี่ยวนี้ดูจะเป็นกันทุกคนแล้วทั้งโลก ทุกคนเป็นนักการเมือง โดยรู้สึกตัวก็มี โดยไม่รู้สึกตัวก็มี แต่มันก็ถูกเป็น ถูกลากให้เป็น ถูกจับเอาไปเป็น ทุกคนๆ เป็นนักการเมือง แม้พระเจ้าพระสงฆ์; ขออภัยพวกมันจะหยาบคายไป แต่ว่ามันมองเห็นกันอยู่ชัดๆ ว่า เป็นนักการเมือง. ประชาชนทุกคนเป็นสมาชิกพรรคการเมือง แล้วทำไมจะไม่เป็นกันทุกคน, สมาชิกในรัฐสภาก็เป็นนักการเมือง,

รัฐบาลก็เป็นนักการเมือง กำหนดการต่อสู้, ฝ่ายค้านก็ยิ่งเป็นนักการเมือง, นักเศรษฐกิจทั้งหลาย นักจรรยาอาชีพต่างๆ ก็ล้วนแต่เป็นนักการเมือง.

นักการเมืองต้องจัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา; ถ้าเขาไม่ใช่หลักเกณฑ์อันนี้ เขาก็ไม่ใช่ นักการเมือง พุคอย่างอาตมาพุกก็ตองพุกว่า *มันไม่เป็นนักการเมืองเลย แม้แต่สักคนเดียวในโลก เพราะมันมุ่งแต่จะใช้ศาสตรา.*

การเมืองที่ไม่มีหลักอ้อมค้อมมันมีรากฐานอยู่บน ความเห็นแก่ตัว มันเห็นแก่ตัว เพราะมันไม่รู้จักตัว หัวมันงูเงี้ยวไม่รู้จักตัว มันเลยอยู่บนความเห็นแก่ตัว; เมื่อเห็นแก่ตัวแล้ว มันก็ไม่เห็นแก่เพื่อนมนุษย์, ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง เพราะมันไปเห็นแก่ตัวเสียหมด. ไม่เห็นแก่เพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง แล้วโลกนี้มันจะเป็นอย่างไร? มันจัดการเมืองไปด้วยอะไร? ก็จัดการเมืองไปด้วยการเห็นแก่ตัว, เห็นความจำเป็นว่าตัวจะต้องได้ พรรคพวกของตัวจะต้องได้ นั่นคือความถูกต้อง. *เขาเอาชาติไปเป็นพรรคของเขาเสียแล้ว ไม่ใช่เป็นของมนุษยชาติ,* ต่างคนต่างเอาชาติไปเป็นพรรคของตัวเอง ทำเพื่อพรรคของตัวเอง ชาติมันก็เป็นของคนที่เป็นนักการเมืองไปเสีย ไม่เป็นของมนุษยชาติ หรือไม่เป็นของทุกคน.

อุดมคติของนักการเมือง

เมื่อโลกกำลังเป็นอย่างนี้ เราจะใช้อ้อมค้อมอย่างไร?

เราจะต้องอธิษฐานจิตในการที่จะไม่ใช้อาวุธ ไม่ใช้อาวุธ นอกจากจะใช้ธรรมศาสตร์ ไม่คิดที่จะใช้อาวุธแม้แต่ปาก ปากคำคนก็ไม่ใช้ ในภาษาบาลีเรียกปากว่าหอก หอกปากสำหรับแทงคน นี้ก็ไม่ใช้ แต่ธรรมศาสตร์คืออ้อมค้อมเขามาใช้ได้.

เสียสละตัวตนออกไปเสีย ทั้งตนบวกทั้งคนลบ อย่าให้มีเป็นความรู้สึก
เกิดขึ้นมาในใจ มีความรู้สึก สติสัมปชัญญะ สติโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีสติอย่างยิ่ง ในการ
ที่จะไม่ให้เป็นคนบวก ไม่ให้เป็นลบ. ถ้าสติมีอย่างเพียงพอ จิตไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ
มันก็อยู่ในความถูกต้อง ไม่มีใครครอบอะไรมาเป็นของกู มาเป็นของตัวกู แต่เป็นของธรรมชาติ
เป็นของมนุษยชาติ; ถ้าให้คึกคักทุกคน นิยมอุคมคติของพระโพธิสัตว์ *สร้างมนุษยชาติ
เพื่อมนุษยชาติ* ไม่ใช่เพื่อตัวกู จัดโลกให้มีสันติสุข ให้เป็นของมนุษยชาติ ไม่ใช่
ของกู.

ขอสรุปความว่า พระพุทธองค์ทรงเป็นยอดสูงสุดของนักการเมือง
เขาละ จะทำก็เชิญค่าท่อไปตามเคยแหละ, พระพุทธองค์เป็นยอดสุดของนักการเมือง *พระ
พุทธองค์ทรงพยายามอย่างยิ่งจนตลอดพระชนม์ชีพ เพื่อจะจัดโลกนี้ให้มีสันติสุข ให้มี
สันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา.* ขอให้นึกถึงคำบัญญัติเฉพาะว่า การจัดโลกให้มี
สันติภาพโดยไม่ใช้ศาสตราอาวุธ นั่นแหละเป็น วิญญาณของนักการเมือง. เมื่อกล่าว
โดยลักษณะอย่างนี้ ใครคนไหนที่ทำได้มาก ได้ยิ่งกว่าพระพุทธองค์ หรือช่วยเจตนาอัน
สูงสุดเท่าพระองค์? พระพุทธเจ้าทรงจัดโลก มุ่งหมายจัดโลก พยายามจัดโลก ให้มีสันติภาพ
โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา ดังนั้น อาตมาจึงขอยกย่องพระพุทธองค์ ว่าเป็นยอดสุดของนักการเมือง
ผู้บริสุทธิ์.

*ขออ้อนวอน วิงวอน ขอร้อง นักการเมืองทั้งหลาย จงได้สังกัด ขึ้นในบุคคล
ผู้เป็นยอดสุดของนักการเมืองผู้สันติแล้วโลกนี้ก็จะมีการเมือง ชนิดที่ทำความร่มเย็น
เป็นแน่นอน.*

สรุปความในที่สุทนี้ว่า การเมืองนี้ควรจะเป็นเรื่องสำหรับยุ่ง หรือสำหรับสงบ,
เป็นเรื่องสันติ หรือเป็นเรื่องวิกฤตการณ์? มันต้องเป็นการเมืองที่สงบ โดยไม่ต้องใช้

ศาสตรา จะทำได้หรือไม่อย่างไรนั้น มันอีกเรื่องหนึ่ง แต่วิญญาณของการเมืองที่ถูกต้องจะเป็นอย่างนี้ เทียบมันไม่เป็นอย่างนี้.

สมัยคนป่าดึกดำบรรพ์โน่น ไม่มีการเมือง ไม่มีเรื่องยุ่ง ไม่มีเรื่องท่ากันด้วย หอกปาก หรือไม่มีการพยายามทำลายล้างกันอย่างเดียวกัน. ระวัง คนป่าจะหัวเราะเยาะ หัวเราะเยาะนักการเมือง จนปากไม่มีฟันเหลือ คือหัวเราะกันจนฟันหัก, คนป่าสมัยโน้นหัวเราะเยาะนักการเมืองสมัยนี้ จนฟันหักหมดทั้งปากแหละ, ระวัง คนป่าเขาก็จะถามว่า เอ๊ะ ทำไมนะ ยังมีการเมืองมันยุ่งๆ *ยังมีการเมืองมันยุ่งๆ.*

ทำไมจึงไม่นึกถึง อศัมมยตา กันบ้าง : จิตที่บูชาความถูกต้อง บูชาความถูกต้อง, แล้วก็ผสมโรงเสียเลยตรงนี้ว่า *ถ้าบูชาความถูกต้องแล้ว ก็จะพอใจตัวเอง ยกมือไหว้ตัวเอง เป็นสวรรค์อยู่ในตัวเอง* ทุกวินาที ทุกกระเบียดนิ้ว ทุกกรณีกิจ ทุกเวลา ทุกวินาที ทุกสถานที่ คือทุกกระเบียดนิ้ว ทุกกรณีกิจ. ทั้งหมดนี้ เป็นความสงบสุขสูงสุด อยู่ในตัวมันเอง ด้วยผลของอศัมมยตาที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง มีหัวใจไม่เป็นบวก ไม่เป็นลบ, ไม่เป็นของมีง ไม่เป็นของกู, ไม่ต้องมีแพ้มีชนะ มีแต่ความถูกต้อง มีแต่ความถูกต้อง *มีแต่ความถูกต้อง ไม่มีแพ้ ไม่มีชนะ.* นักการเมืองมีอุดมคติกันอย่างนี้หรือเปล่า?

ขออ้อนวอนอีกครั้งหนึ่งเถิดว่า การเมืองต้องมีความหมายว่า เป็นการจัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตราอาวุธ แม้แต่หอกคือปาก เว้นไว้แต่จะใช้ธรรมศาสตราคือธรรมะอย่างที่พระพุทธองค์ทรงใช้ เพื่อจัดโลกนี้ให้มีความสงบสุข มีความสงบเย็น โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา; อย่าให้การเมืองกลายเป็นเรื่องยุ่ง หรือเป็นเรื่องสำหรับสร้างความยุ่ง, การเมืองเป็นเรื่องสำหรับสร้างความอาฆาตมาดร้ายกัน จนตลอดกาลปาวสาน ไม่มีวันคืนทีกัน.

ถ้ายังมีความหมายของการเมืองในลักษณะอย่างนี้แล้ว ก็ให้คนบ้าหัวเราะเยาะนักการเมืองจนฟันหักหมดปาก เหมือนที่กล่าวแล้ว.

ขอสรุปใจความสั้น ๆ ว่า *อตัมมยตา* *ความมีจิตคงที่ ไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ* จำเป็นที่จะต้องเข้ามาอยู่ในจิตใจของนักการเมือง ให้จัดการบ้านการเมืองหรือจัดโลกให้มีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตราอาวุธใดๆ นอกจากธรรมศาสตร์ ก็คืออตัมมยตานั่นเอง; *อตัมมยตา* คือ ธรรมศาสตร์ ธรรมศาสตร์ คือ *อตัมมยตา* เอามาเป็นเครื่องมือจัดการเมือง การเมืองก็จะทำให้โลกมีสันติภาพ โดยไม่ต้องใช้ศาสตรา.

อตัมมยตาเป็นธรรมะสูงสุดในพระพุทธศาสนา ถ้าไม่มีอตัมมยตาก็ไม่มีพระพุทธศาสนา หรือว่าไม่มีอตัมมยตาก็ไม่มีพระอรหันต์ ไม่ใช่ของปลอมเอามาหลอกขาย ดังที่เรียกว่าย้อมแมวขาย. อาตมาถูกหาว่า เอาอตัมมยตามาหลอกคน เหมือนกับย้อมแมวขาย; แต่ควรจะมองกันอีกสักข้อหนึ่งว่า แมวย้อมหรือไม่ย้อมมันจับหนูทั้งนั้นแหละ แม้แมวย้อมมันก็จับหนู ไม่ต้องสงสัย แล้วมันไม่ต้องย้อมให้เสียเวลา. แมวที่ย้อมมันขายได้เฉพาะคนโง่ คนชอบสวย ไม่ได้ชอบแมวที่จะจับหนู *อตัมมยตา* ไม่ต้องย้อม มันก็เป็นแมวที่จับหนูอยู่โดยกำเนิด โดยนิสัยสันดาน.

ขอให้ท่านทั้งหลายจงรู้จักอตัมมยตาให้ถึงที่สุด แล้วนำมาใช้เป็นของขวัญให้แก่บรรดานักการเมืองทั้งหลาย ให้บ้านเมืองเรามีความสงบเย็นเป็นสุข ด้วยอำนาจอตัมมยตานั่น อยู่ทุกทีพาราตริกกาล เทอญ.

บริษัทยังไม่เคยสนใจ เพราะไม่เคยได้ยิน เพิ่งได้ยิน ยังไม่เข้าใจ เริ่มจะเข้าใจ แต่ก็ยังไม่พอใจไม่แน่ใจว่า จะฟังพาทศธรรมะชื่อนี้, บางคนหาว่า ไม่มีในพระบาลีในพระไตรปิฎก เป็นเรื่องย้อมแมวขายไปเสียก็มี; นี่ก็ได้พูดกันมาแล้ว.

อหัมมยตา คือ ภาวะของจิต ที่ไม่มีอะไรมาทำให้เป็นบวกหรือเป็นลบ คงอยู่ในความถูกต้องตามปรกติ. ไม่บวกไม่ลบ คือไม่พ่ายแพ้แก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ถ้าบวกไปหลงรัก ก็แพ้ด้วยความรัก, ถลบไปโกรธไปเกลียดด้วยความโกรธ ก็แพ้ด้วยความโกรธและความเกลียด ทั้งบวกทั้งลบมันเป็นความพ่ายแพ้ในทางจิตใจ; ถ้ามันเป็นอิสระไม่พ่ายแพ้ มันคงที่ มันคงที่ เป็นอหัมมยตา คงที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เข้ามาช่วยหรือปรุงแต่ง.

ถ้ามนุษย์ในโลกรู้จักทำจิตใจอย่างนี้ จะไม่เห็นแก่ตัว, จะไม่เกิดวิกฤตการณ์ อันเกิดมาจากความเห็นแก่ตัว. ดังนั้น จึงถือว่า เป็นถ้อยคำที่ควรมีอยู่ในปทานุกรมธรรมคา แม่ของเด็กๆ ให้เด็กๆ เริ่มรู้จัก เริ่มสนใจ เริ่มเห็นประโยชน์ของความมีจิตใจคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งที่เข้ามาช่วยให้รัก ให้โกรธ ให้เกลียด ให้กลัว ให้ตื่นเต้น ให้วิตกกังวล ให้อาลัยอาวรณ์ ให้อิจฉาริษยา ให้หวัง ให้หึง.

นี่ อหัมมยตา ภาวะของจิตที่ไม่มีอะไรมาปรุงแต่ง ให้เปลี่ยนแปลงเป็นบวกหรือเป็นลบ หมายความว่า ไม่ยินดียินร้าย, ไม่ดีใจไม่เสียใจ ก็ไม่เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่เกิดตัวกูวัก แล้วเห็นแก่ได้, ไม่เกิดตัวกูวัก แล้วเห็นแก่ทำลาย จึงเป็น ทางแห่งสันติสุข.

ยิ่งเจริญยิ่งไม่มีสันติสุข

ที่นี้ บางคนอาจจะคิดว่า *เดี๋ยวนี้เรามีสันติสุขเหลือเฟือแล้ว อะไร ๆ ก็เจริญ เจริญไปทุกสิ่งทุกอย่าง* โดยเฉพาะยุคปัจจุบันนี้ ความเจริญไปไกลจนเหมือนกับว่า ไปเที่ยวโลกพระจันทร์ได้ เหมือนกับไปเที่ยวสวนหลังบ้านอย่างนั้น, มีความรู้เรื่องอวกาศ เรื่องปรมาณู เรื่องสารพัดอย่าง เรียกว่ายิ่งเจริญ.

ที่นี้ก็อยากถามบ้างว่า *ทำไมยิ่งเจริญ แล้วทำไมจึงยังมีวิกฤตฉะ วิกฤตการณ์* คือ ความยุ่งยาก ลำบาก เดือดร้อน ระส่ำระสาย, *ทำไมยิ่งเจริญยิ่งมีวิกฤติ? ทำไมต้องเพิ่มเรือนจำ* ต้องสร้างเรือนจำชนิดพิเศษ, *ทำไมจะ ต้องเพิ่มตำรวจ* โรงพัก, *ทำไมต้องเพิ่มศาล?* ศาลต้องมีอะไรแปลกๆ ใหม่ ๆ ขึ้นมา เพราะว่ามันสร้างไม่พอจะทัน. แล้วในที่สุดทำไม *ต้องเพิ่มโรงพยาบาลบ้า,* โรงพยาบาลโรคจิต วิกฤตจิต? หมอก็ร้องอุทธรณ์ว่า *มันล้นแล้ว ไม่มีที่แล้ว* แต่ก็ไม่มีเงินจะสร้าง อยู่กันด้วยความยากลำบาก โรงพยาบาลสำหรับใส่คนบ้ามันไม่พอ เพิ่มก็ไม่พอ มันก็ไม่รู้จะเพิ่มกันอย่างไร.

ทำไมยิ่งเจริญยิ่งวิกฤติ, *ทำไมอาชญากรรมจึงมากขึ้น* ศีลธรรมเสื่อมเสีย มีลามกอนาจารเพิ่มขึ้น, *ศีลธรรมระหว่างพ่อกับลูกสาวก็แทบจะไม่มีเหลือ* ศีลธรรมเสื่อมไป *เอาอนาจารมาเป็นศีลธรรม* เห็นการกระทำอย่างนั้นไม่ผิดศีลธรรมไปเสียแล้ว.

คนเดี๋ยวนี้ทำไมจึง *มีจิตใจกระด้าง,* *ไม่รู้สึกรู้สีก* ไม่เคารพ ไม่นับถือ *ว่านี่เป็น* บิคามารตา *นี่เป็น* คุรุบาอาจารย์ *นี่เป็น* มิตรสหาย; *ประโยชน์ของกูกับประโยชน์ของมึง* คือสิ่งที่รู้จักดี รู้สึกเช่นนี้ *แม้แต่*ต่อบิคามารตา คุรุบาอาจารย์, *แม้แต่*คู่ครอง *ผิวเมียมันก็ยัง* รู้สึกเห็นแก่ตัว *แล้วก็*ต้องใช้คำว่ากัดกัน กัดกันแม้เป็นผิวเมียกัน; *ขอยกยที่ใช้คำอย่าง* หยาบๆ อย่างนี้ *ก็เพื่อ*ประหยัดเวลา *ไม่ต้อง*อธิบายมาก.

ภาวะมลพิษทำไมมากขึ้นเล่า ถ้ายิ่งเจริญ, ทำไมทำลายธรรมชาติมากขึ้นเล่า ถ้ายิ่งเจริญจริงๆ ทำลายธรรมชาติ จนวินาศไปหมดแล้ว, แล้วก็อยู่กันอย่าง *กลางคืนอดควัน กลางวันเป็นไฟ* กลางคืนอดควัน กลางวันลุกเป็นไฟนี้ นี่เรียกว่า ยิ่งเจริญยิ่งเต็มไปด้วยปัญหา, ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง ปัญหาทางการปกครอง ออกระเบียบกฎหมายกันมา จนเหลือที่จะกล่าวแล้ว มันก็ยังไม่ลดลงไป. นี่เรียกว่าควรจะถามดูบ้าง ทำไมยิ่งเจริญ ยิ่งไม่มีสันติสุข? ไม่มีสันติสุขส่วนบุคคล มันก็ไม่มีสันติภาพส่วนสังคม มันเรื่องเดียวกันแหละ ไม่มีสันติสุข กับไม่มีสันติภาพ เพียงแต่มันกว้างแคบกว่ากัน.

ยิ่งเจริญ ยิ่งเห็นแก่ตัว

ทีนี้ขอร้อง ขอร้องอีกทีว่า ช่วยมาคุยกันอีกที มาคุยกันอีกที คุยกันให้ดีๆ ในข้อนี้ว่า ทำไมยิ่งเจริญแล้วยิ่งเห็นแก่ตัว? ยิ่งเจริญแล้วมันยิ่งเห็นแก่ตัว มันมีความหมายเป็น ๒ อย่าง ซึ่งไม่มีใครจะหยิบมาคุย มาติดๆ ก็ว่ามันต้องคุยกันให้เห็นว่า มันเจริญของกิเลส หรือว่า เจริญของโพธิ; ความรู้สึกประเภทกิเลส ก็มีอยู่พวกหนึ่ง ความรู้สึกที่เป็นโพธิปราศจากกิเลส นี่ก็พวกหนึ่ง. มันต้องถามกันให้แน่ ว่าเจริญของพวกไหนเล่า, เจริญของความรู้สึกฝ่ายต่ำ หรือเจริญของความรู้สึกฝ่ายสูงเล่า?

มันก็บอกชั้อยู่แล้ว *ยิ่งเจริญของกิเลสก็ยิ่งเห็นแก่ตัว ยิ่งเจริญของโพธิก็ยิ่งลดความเห็นแก่ตัว.* เคี้ยวนี้มันยิ่งเจริญมันก็ยิ่งเห็นแก่ตัว เพราะมันสร้างความเจริญด้วยความเห็นแก่ตัว ในโลกนี้แหละขอประณามหน่อยว่า คนที่เขาสร้างความเจริญนะ เขาสร้างเพื่อความเห็นแก่ตัว ไม่ได้สร้างเพื่อผู้อื่น ไม่ได้สร้างเพื่อธรรมชาติ, สร้างเพื่อความเห็นแก่ตัว ตามความเห็นแก่ตัว ด้วยความเห็นแก่ตัว ผลออกมาก็ยิ่งเห็นแก่ตัว.

ไม่มีการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของพระศาสนา ก็เพราะว่ามันเจริญด้วยกิเลส ไม่ได้เจริญด้วยโพธิ์; มันเหลือแต่พิธีรีตอง วิธีการที่ถูกต้อง ปฏิบัติโดยตรงถูกต้องมันหมดไป เหลือแต่พิธีรีตอง สำหรับคนปัญญาอ่อน สำหรับคนเชื่อง่าย อย่างนี้ก็เหลืออยู่เต็มไปหมด. การถือศาสนามีแต่ทะเลเบียน การถือจริงๆ มันไม่มี มีแต่ทะเลเบียนจตไว้ ว่าถือศาสนาอะไร.

ที่น่าเศร้าที่สุดก็คือว่า การศึกษา, การศึกษาที่ดีว่าเป็นสิ่งสูงสุดมันผิดหมด การศึกษามันบ่าบอเสียหายหมด ก็จัดการศึกษาแต่ให้ฉลาดอย่างเดียว ให้ฉลาดๆ ฉลาดจนไม่รู้ว่าจะฉลาดกันอย่างไร. ที่นี้ไม่มีอะไรควบคุมความฉลาด การจัดการศึกษาที่ควบคุมความฉลาดมันไม่มี เขาก็เอาความฉลาดไปใช้เพื่อเห็นแก่ตัว มันก็ยังเห็นแก่ตัวลึกๆ ลึกกว่าแต่ก่อน เพราะมันฉลาด. ถ้าการศึกษามันมีส่วนที่ควบคุมความฉลาด มันก็ไม่ต้องเป็นอย่างนี้; นี่เอาธรรมะเอาศาสนาออกไปเสียจากการศึกษา การศึกษาก็มีเสรีภาพที่จะฉลาดเพื่อเห็นแก่ตัว.

ทั้งโลกมีแต่การศึกษาที่ให้ฉลาด แล้วไม่ควบคุม แล้วก็กลายเป็นเครื่องมือของความเห็นแก่ตัว; แม้จะเรียนสิ่งที่มันละเอียดประณีต เป็น *วรรณคดี* เป็น *โบราณคดี* เป็น *ปรัชญา* อะไรก็ตามเถอะ มันก็ยังไปกลายเป็นส่งเสริมความเห็นแก่ตัวเสียหายหมด ไม่มาในทางตรงกันข้าม. ยิ่งเจริญทาง *ศิลปะ* อันไพเราะ อันละเอียด อันนิ่มนวล ตามความหมายของศิลปะ ของเพลง ของดนตรี มันก็ยังเพิ่มคุก เพิ่มเรือนจำ เพิ่มตำรวจ เพิ่มศาล เพิ่มโรงพยาบาลบ้าอยู่นั้นแหละ; ทำอะไรกับศิลปะ ก็ไม่จัดไปในทางควบคุมความฉลาด.

อยากจะพูดตามความรู้สึกระยะ ถ้าเราจะฟังเพลงหรือดนตรีให้ไพเราะถึงที่สุด เราต้องยอมโง่ให้มากที่สุด, ยอมโง่ให้มากที่สุด ให้มันเคลิบเคลิ้มไปตามความต้องการ ที่เขา

ต้องการให้เคลิบเคลิ้มแหละ จะไ้ไฟเราะ ไฟเราะสูงสุด ต้องมีความเคลิบเคลิ้มชนิดนี้ ที่มายอมโง่ ยอมทำจิตใจชนิดนั้น เพลงและดนตรีมันจึงจะไฟเราะถึงที่สุด. แล้วจะไ้อะไร มาเพื่อกำจัดความเห็นแก่ตัว มันไป หล่อเลี้ยงความเห็นแก่ตัว ไม่ทันรู้.

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ทางเทคโนโลยีกำลังก้าวหน้า กำลังก้าวหน้า เจริญที่สุด แต่แล้วความเห็นแก่ตัวก็ยิ่งมากเพิ่มขึ้น ตามความเจริญความก้าวหน้า ของเทคโนโลยี มันกลายเป็นเทคโนโลยีเพื่อจะเห็นแก่ตัว. เดียวนี้มีวัตถุ บัจจัย อุปกรณ์ ที่สร้างมาเพื่อให้สะดวกสบาย สวยงาม บำรุงบำเรอ ประทับประคอง แล้วผลมัน เป็นอย่างไร มันก็เพิ่มความเห็นแก่ตัว ไม่ลดความเห็นแก่ตัว. เดียวนี้ผลิตกันอย่างอุตสาหกรรมนะ ผลิตบัจจัยของการบำรุงบำเรอ ให้สะดวกสบาย ให้สวยงาม ให้เอร็ดอร่อย มันผลิตด้วยโรงงานอุตสาหกรรม มันก็ยิ่งเห็นแก่ตัว; ไม่รู้สี่กว่า นี้คืออันตราย.

ผลที่เกิดจากความเห็นแก่ตัว

มันไม่ละอาย ยังไม่มีศีลธรรมก็ยังไม่ละอาย ยิ่งเห็นแก่ตัวมันก็ยังไม่ละอาย ยิ่งทุจริตคดโกงมันก็ยังไม่ละอาย; เป็นอันว่า สังคมเต็มไปด้วยปัญหา เป็นวิกฤติการณ์ เลวร้าย มาจากความเห็นแก่ตัว. พุคโคยสรุบย่อๆ ขอให้ฟังให้ดีขึ้นหน่อยเถอะว่า :

เมื่อเห็นแก่ตัวแล้วมัน ขี้เกียจทำงาน คนที่เห็นแก่ตัว มันขี้เกียจทำงาน, ไม่ทำงานแม้จะเพื่อช่วยตัว มันก็ขี้เกียจเพราะความเห็นแก่ตัว. มันเป็นโมหะ เป็นอวิชชา ก็มากน้อยเล่า?

เห็นแก่ตัวแล้ว มัน ไม่สามัคคี กับใครคอก การเรียกร้องสามัคคีนี้ ร้องกัน ให้ปากขาด มันก็ไม่สามัคคีเพราะมันมีเห็นแก่ตัว เว้นไว้แต่ชวนมารวมหัวกัน ไปปล้นไปจี้ ไปอย่างนั้นละก็ได้.

เห็นแก่ตัวแล้วมันก็ อิจฉาริชยา คอยแต่จะทำลายฝ่ายตรงกันข้ามเท่านั้น แล้วความเจริญจะมีมาที่ไหน, มาแต่ไหน? นี่แหละความเห็นแก่ตัว.

ทุกปัญหามาจากความเห็นแก่ตัว ไม่มีปัญหาแม้แต่สักเท่าซึ้งมิง เท่าปรมาณู เคียวก็ไม่มี ที่ไม่มาจากความเห็นแก่ตัว. ขอให้มองดู ตังหน้าตังตาวิจัยกันเรื่องนี้ ให้ถึง ที่สุดว่า ทุกปัญหามันมาจากความเห็นแก่ตัว โลกไม่มีสันติภาพ เพราะว่าโลกถูกรอบงำด้วยความเห็นแก่ตัว. มันทุกคนไม่รู้เรื่อง มันได้แต่หลอก หลอกกันไปวัน หนึ่ง ๆ; ยังไม่กล้าใช้อาวุธที่สะสมขึ้นไว้ ก็เพราะกลัวจะวินาศกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ใช่ว่า เพื่อความถูกต้อง เพื่อความเป็นธรรมอะไร เพราะมันกลัวตายต่างหาก มันจึงไม่ใช้อาวุธ ของผู้เห็นแก่ตัว.

สันติสุข คือ ความถูกต้อง

แล้วที่นี้มาพิจารณากันถึง สันติสุข สันติภาพโดยตรง, สันติสุขหรือสันติภาพ นั้นคืออะไรกันแน่? ขอยืนยันไว้ให้ถูกต้องไปอีกสักเรื่องหนึ่งว่า สันติสุข สันติภาพนั้น คือความเหนืออบวกเหนือลบ ไม่หลงบวกหลงลบ, ไม่หลงดีหลงชั่ว ไม่บ้าดีบ้าชั่ว, สันติสุขอันแท้จริงนั้น มันอยู่เหนือสุขเหนือทุกข์ แม้จะเรียกว่าสันติสุข มันก็เป็นอีก ชนิดหนึ่ง ก็ว่ามันต้องเหนือสุขธรรมดาสามัญที่หลงกันนัก; เหนือสุขชนิดนี้ เหนือทุกข์ ชนิดนี้เหนือสุขชนิดนี้ขึ้นไป จึงจะเป็นสุขที่แท้จริง ซึ่งได้แก่ความถูกต้อง.

ขอแยกแยะ *ความถูกต้อง* ออกมาเสียจาก *ความดี* และ *ความชั่ว* ที่เรียกว่าดีนะ มันผิดก็มี มันทำให้เกิดความทุกข์ ให้บ้าให้หลง บ้าตีเมาก็จนวินาศฉิบหายก็มี ตียังไว้ใจไม่ได้ ชั่วนั้นไม่ต้องพูด. แต่ถ้าความถูกต้อง ความถูกต้องมันไม่ใช่ชั่ว มันไม่ใช่ดี, โดยแท้จริงมันเป็นความถูกต้อง มันไม่เกิดอันตรายใดๆ นี้; ขอให้บูชาความถูกต้อง จะไม่เป็นบวก จะไม่เป็นลบ แล้วก็จะไม่มีความเห็นแก่ตัว. *ความถูกต้องถึงที่สุดนั้น อยู่ที่การรักษาอหัมมตปไว้ได้* เอาไว้พูดถึงในคราวอื่นก็ได้ เรื่องมันยืดยาว แต่ว่าเดี๋ยวนี้เราต้องการความถูกต้อง ถูกต้อง.

บุคคล *มีความถูกต้องทางวัตถุสิ่งของ ทางร่างกาย ทางจิต ทางวิญญาณ* : การมีวัตถุไว้ใช้สอย ต้องถูกต้อง, การมีร่างกาย บริหารร่างกายก็ถูกต้อง, มีจิตตั้งไว้ถูกต้อง, มีความรู้ทางสติปัญญาที่ถูกต้องๆ, อะไรก็ถูกต้อง อย่าไปให้เป็นดีเป็นชั่ว ให้มันถูกต้องเท่านั้นแหละ. *ที่นี้ทาง สังคม* ให้มันมี *ความถูกต้องที่ครอบครัว ที่หมู่บ้าน ที่เมือง ที่โลก*; ทางสังคม ครอบครัวก็ถูกต้อง หมู่บ้านก็ถูกต้อง บ้านเมืองก็ถูกต้อง. ในทางโลกแต่ละประเทศถูกต้อง ระหว่างประเทศถูกต้อง ทุกๆ ประเทศถูกต้อง หมดยังจักรวาลมันถูกต้อง.

ขอให้มีความถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้อง อย่าให้มันดีเลย มันบ้าดี มันเมาคีหลงดี มันจะเกิดสวรรค์ที่สภปรกขึ้นมา; สวรรค์ที่เต็มไปด้วยกามารมณ์กามคุณนั้น มันเป็นสวรรค์สภปรก นั้นมันบ้าดี อย่าไปเอาของมันเลย เรื่องชั่วเรื่องดี.

หรือจะพูดอีกทีว่า อย่าไปเอาของมันเลย นรกหรือสวรรค์นี้ เอาให้เหนือดีกว่า คือเป็นนิพพาน เหนือชั่วเหนือดี เหนือบวกเหนือลบ นั้นแหละสันติสุขสันติภาพสงบสงัดเยือกเย็นแท้จริง. *สันติสุขคือความถูกต้อง* ทั้งส่วนบุคคล ทั้งส่วนสังคม ทั้งส่วนโลกทั้งโลก มันมีความถูกต้องอย่างทีกล่ามาแล้ว. เมื่อมีความถูกต้องก็มีความ

สุขสงบในส่วนบุคคล; สันติภาพของโลก มีไม่ได้ค้อก ถ้าไม่มีสันติภาพของบุคคล, สันติสุขของโลกก็มิได้ ถ้าไม่มีสันติสุขของบุคคล ต้องจัดให้บุคคลมีความถูกต้อง ถูกต้อง ถูกต้องถึงที่สุด มีสันติสุข มีสันติภาพ แล้วโลกส่วนรวมก็จะมีสันติสุขและมีสันติภาพ.

มนุษย์เจริญด้วยความเห็นแก่ตัว จึงไม่มีสันติสุข

ทำไมเราจึงไม่มีสันติสุข แต่มีวิกฤตการณ์ยุ่งยากเพิ่มมากขึ้น ?

มองดูไปที่เบื้องต่ำบ้าง คือมองดูไปในโลกของสัตว์เดรัจฉาน, ในโลกของ สัตว์เดรัจฉาน สัตว์เดรัจฉานมีความสุขสงบสุขเท่าเดิม ไม่ยุ่งเพิ่มขึ้นเหมือนกับมนุษย์ เว้นแต่ มนุษย์เป่าทำให้มันยุ่ง; น่าเห็นใจ น่าเคารพสัตว์เดรัจฉาน มันไม่เห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นกว่า แต่ก่อน มันก็ไม่ทำอะไรให้มันยุ่งมากกว่าแต่ก่อน สัตว์เดรัจฉานจึงมีสันติสุข สันติภาพ เท่าเดิม. แต่ของมนุษย์นั้นสูญหายกันไปหมด สูญหายไปหมด มีวิกฤตการณ์มาแทน ความสงบ มนุษย์ทำให้มันสูญหายไปหมด แล้วยังไปทำอันตรายเบียดเบียนสัตว์เดรัจฉานอีก.

นี่ถ้าสัตว์เดรัจฉานมันรู้จักคิดรู้จักนึกแล้ว มันจะนึกอย่างไรเล่า? เพราะว่า สัตว์เดรัจฉานมีสันติสุขสันติภาพเท่าเดิม มี ความไม่เห็นแก่ตัว อยู่ตามเดิม แต่มนุษย์ นี่ยุ่งไปด้วย ความเห็นแก่ตัว ยุ่งไปด้วยการโกลาหลวุ่นวาย เป็นวิกฤตการณ์; สัตว์ เดรัจฉานควรจะเป็นฝ่ายหัวเราะเยาะ หรือว่ามนุษย์ควรจะเป็นฝ่ายหัวเราะเยาะ ว่า สัตว์ เดรัจฉานนี่ยังโง่.

สัตว์เดรัจฉานมันคงที่ เพราะมันไม่มีความเจริญ, ไม่มีการศึกษา, ไม่มีความเปลี่ยนแปลงทางการเป็นอยู่. โกงก็ยังกินข้าวเปลือกอย่างเดียว ไม่ต้องมีอะไรดีกว่า นั้น สัตว์เดรัจฉานมีคุณธรรมพื้นฐานอย่างไร มันก็ยังมีอยู่อย่างนั้น.

เรามีไก่เขาเอามาทั้งไว้หลายตัวให้เลี้ยง ชนเข้าเครื่องอัทธเทปมีอยู่บ่อยๆ คุกกี้
 ไก่แล้ว มันก็มีความรู้สึก โอ น่านับถือ คือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อารี โดยสันดาน โดยนิสัย;
 ไก่ตัวนี้เดินมาพบอาหารอันอร่อยเข้ากองหนึ่ง แทนที่จะกินเอา กินเอา กลับทำเสียงกุกๆกักๆ
 ดังลั่นไปหมด จนเพื่อนได้ยินมากันกรู มารุมกิน ตัวเองไม่ได้กินก็คำ บางทีไม่ได้กินเลยก็มี
 เพราะเป็นฝ่ายแพ้, เป็นตัวแพ้. นี่คិតตุเถอะ สัญชาติญาณแห่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
 มันยังมีอยู่มากเหลือเกิน, นี่สัตว์เจระจฉาน. ไม่มีไก่ตัวไหนที่ว่าพบอาหารแล้วจะไม่ร้อง
 ส่งเสียง มันจะเป็นความโง่หรือความฉลาดก็ไม่ทราบ ยังไม่ได้พิสูจน์ แต่เห็นว่ามันเป็น
 พื้นฐานของความไม่เห็นแก่ตัว.

วัฒนธรรมโบราณของคนมันก็มีอยู่ข้อหนึ่งว่า *จะไม่รับประทานอาหาร ก่อน
 แต่ที่จะได้แบ่งให้ผู้อื่นหรือสัตว์อื่นกินเสียก่อน;* อาตมาเคยเห็นผู้ที่มีวัฒนธรรมเก่า
 แบ่งอาหารให้หมากิน แล้วจึงจะมากินเอง เขาถือหลักอย่างนี้.

สัตว์เจระจฉานนั้น มันมีความเอื้อเฟื้อ สงเคราะห์อย่างที่เราเรียกว่าไม่เห็นแก่ตัว.
 ไก่ตัวผู้มีหงอนยาว มีเขี้ยวมาเกาะติด เขาออกเองไม่ได้คอก แต่ว่าไก่ตัวอื่นช่วยจิกให้;
 แล้วน่านับถือว่าไอ้ลูกไก่ตัวเล็กๆ มันช่วยจิกให้, ลูกไก่เล็กๆ ที่เพิ่งจะออกมา นี้ มันช่วย
 จิกเขี้ยวที่หงอนไก่ตัวผู้ แล้วเห็นนั้นมันกินไม่ได้นะ ไม่อร่อย ไม่ใช่จิกกินแต่มันช่วยจิกให้.
 วัฒนธรรมชาติสร้างมาอย่างไรก็ไม่รู้ สัตว์นี้มันไม่มีความเห็นแก่ตัวมากเหมือนมนุษย์.

ถึงมันยังช่วยหาหาให้แก่กันและกัน ในตรงที่มันหาเองไม่ได้ เช่นที่หลัง
 ตันคอก ซอกคอก ตรงนั้นมันหาเองไม่ได้ ถึงตัวอื่นต้องช่วยหาให้ นี่มันก็ยังมิถึงช่วยหาหา
 ให้ตัวอื่น. คិតคุชี่ ความไม่เห็นแก่ตัวยังมีอยู่ในสัตว์เจระจฉาน ของมนุษย์นี้มันเริ่มหายไป
 หมดแล้ว ความเห็นแก่ตัว มันเข้ามาแทน.

เดี๋ยวนี้เราอยู่กัน อย่างมิ่งอย่างกู่ นะ เป็นนายทุน ชนกรรมาชีพ เป็นลูกจ้าง นายจ้าง นายจ้างก็คอยจ้องจะเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็คอยจ้องที่จะเอาเปรียบนายจ้าง ; กังนั้น การต่อสู้ การประท้วง การทะเลาะกันมีอยู่เสมอไป ถ้ามันยังอยู่กันอย่างนี้เป็นลูกจ้าง นายจ้าง.

วิธีสร้างสันติภาพ

เลิกเถอะ, เลิกเป็นนายจ้างลูกจ้าง มาอยู่กันอย่างเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย แก่กันและกัน เหมือนที่พระพุทธเจ้าสอน ; มันจะไปเอาเปรียบใครล่ะ มันเป็นเพื่อน ตาคำ ๆ อย่างนี้ ถ้าเป็นลูกจ้างนายจ้าง เป็นนายทุนเป็นชนกรรมาชีพ เป็นคู่ ๆ แล้ว มันก็ต้องทะเลาะกันเสมอไป. เลิกความเป็นคู่ มาเป็นคนเดียวกัน, เป็นเพื่อนร่วมกันหมด ทั้งลูกจ้างนายจ้าง นายทุนชนกรรมาชีพอะไร ไม่มีความเป็นคู่ ความตรงกันข้ามมันไม่มี มันไม่มีบวกไม่มีลบ. นี่เราจะสร้างสันติภาพได้ โดยสร้างความไม่เห็นแก่ตัว เรียกร้องความไม่เห็นแก่ตัวกลับคืนมา.

ช่วยคิดกันดูสักหน่อยจะดีไหม ว่า จะสร้างพระพุทธรูปขึ้นวางให้เต็มทั้งโลก พิมพ์พระไตรปิฎกขึ้นวางให้เต็มทั้งโลก สันติภาพจะมีได้ไหม? ถ้าคนมันยังเห็นแก่ตัว มันก็เอาพระพุทธรูปไปขายซื้อเฮโรอีนเสียอีก, จะวางพระพุทธรูปให้เต็มทั้งโลก มันก็เอาไปขายซื้อเฮโรอีน มันจะมีสันติภาพได้อย่างไร มันต้องลดความเห็นแก่ตัว ลดความเห็นแก่ตัว โลกนี้จึงจะมีสันติภาพ.

เอาละ สรุปความ ด้วยความสมควรแก่เวลาว่า อย่าอยู่กันอย่างเป็นคู่ต่อสู้เลย อย่าเป็นลูกจ้างนายจ้าง, อย่าเป็นฝ่ายค้าน ฝ่ายรับ ฝ่ายอะไรเลย, ไม่ต้องมีคู่แข่ง, ไม่ต้อง

มีคู่ที่ตรงกันข้าม ที่เกิดขึ้นมาจากความเห็นแก่ตัว. เราสร้างสันติภาพในภายในใจ ด้วย
อัครมมยตา ไม่บวกลบ ไม่ตีไม่ช้ำ ไม่ตีใจไม่เสียใจ คงปรกติเท่านั้น, สร้างสันติภาพ
ภายในด้วยอัครมมยตา แล้วก็สร้างสันติภาพภายนอกด้วยความไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็น
แก่ตัว สันติภาพก็มีทั้งภายในและทั้งภายนอก.

นี่ อัครมมยตากับสันติสุขหรือสันติภาพ มีใจความสำคัญทั้งที่กล่าวมา พอ
สมควรแก่เวลา. ขอยุติการบรรยาย โดยการวิงวอนท่านทั้งหลาย ว่าอย่าประณามว่า
คำพูดที่ไม่รู้อะไรนี้ไม่น่าสนใจ, ไม่สนใจ ไม่อยากรู้. อาตมาขอยืนยันว่า ทางนี้ทางเดียว
เท่านั้น ที่สันติสุขและสันติภาพจะมีแก่โลก หรือทั่วทั้งจักรวาล คือความไม่เป็นทาส ไม่
หลงช้ำไม่หลงตี ไม่เป็นทาสของชั่วของดี ไม่เป็นทาสของบวกลบ มีอยู่แต่ความถูกต้อง
ที่ต้องที่อยู่เหนือความเป็นคู่ ๆ เหล่านี้; นั่นแหละคือ *ความเป็นพระอรหันต์*. เรา
จะเป็นพระอรหันต์หรือไม่ มันอีกเรื่องหนึ่ง แต่ว่าอย่างน้อย *เราก็ควรหรือต้องเดินตามรอย
พระอรหันต์* สันติภาพจึงจะมีเป็นเงาตามตัว โดยไม่ต้องสงสัย.

ขอให้พุทธบริษัทเราทั้งหลาย จงมีอัครมมยตา มากขึ้น ๆ ตามสัดส่วน จนกว่า
จะเป็นพระอรหันต์ได้ด้วยกันจงทุก ๆ คน เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

- ๑๐ -

๑๗ กันยายน ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ ความไม่เห็นแก่ตัว

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับความไม่เห็นแก่ตัว เปรียบเทียบอตัมมยตากับความไม่เห็นแก่ตัว โดยหวังจะให้ความเข้าใจในความไม่เห็นแก่ตัวเป็นสิ่งสำคัญ.

คำปรารภและทบทวน

แต่อย่างไรก็ดี ต้องขอปรารภทบทวนเกี่ยวกับคำๆนี้ ก็อยากจะพูดว่า อตัมมยตาทำลังอาภัพ ยังไม่เป็นที่เข้าใจของประชาชนอย่างเพียงพอ และดูกระแวงว่าเป็น *แมวที่ย่อมมาขาย* เสียด้วย ก็เลยทำให้ไม่ค่อยจะมีใครสนใจ ไม่ค่อยรู้จัก บางคนถึงกับไม่รู้จักเขาเสียเลย นี่เรียกว่าทำลังอาภัพ.

เมื่อสิบปีก่อนเคยพูดถึงเรื่องนี้ พอพูดถึงขึ้นมาก็เห็นได้ว่า ไม่มีใครยอมรับ ไม่มีใครพยายามเข้าใจ หยุดทั้งไว้เก็บไว้สืบกว่าปี มายุคนี้อามาพูดอีก ก็กำลังต่อสู้กับปัญหา คือกำลังอาภัพ. บางคนหาว่าเป็นแมวที่ย้อมมาขาย ช้อนควรจะถือเสียว่า แม้วัว เป็นแมวที่ย้อมสีต่างออกไป มันก็จับหนูอยู่นั้นแหละ ไม่ว่าแมวสีอะไร มันก็ต้องจับหนู ทั้งนี้ ไม่ต้องไปสนใจ ว่าแมวมันจะเป็นสีอะไร; ย้อมให้สวยงามมันเป็นความมุ่งหมาย อันอื่น มันไม่ได้เกี่ยวกับการจับหนู มันเอาไปย้อมคนที่ชอบสวยชอบงาม. *อดัมมยตาไม่ใช้แมวที่ไม่จับหนู จะย้อมหรือไม่ย้อม มันก็จับหนูอย่างยิ่ง ยิ่งกว่าแมวใด ๆ ทั้งหมด.*

ถ้ามีอดัมมยตาแล้ว ก็เลสไม่มีทางที่จะเกิดขึ้น รากเหง้าของกิเลส ถูกตัด ถูกขุด ถูกถอน ถูกเผาทั้งหมดแล้ว ไม่มีทางที่จะเกิดขึ้นมาได้อีกต่อไป; มันตรงกันข้ามกับความเห็นแก่ตัว อดัมมยตาไม่มีตัวที่จะให้เห็นแก่ตัว ไม่มีอะไรเป็นตัวที่จะให้เห็นแก่ตัว เพราะมันอยู่นอกเหนือความเป็นบวกเป็นลบ. ความเห็นแก่ตัวมาจากความหลงติดในบวกในลบ ในดีในชั่ว ในได้ในเสีย ในแพ้ในชนะ ความเห็นแก่ตัวตั้งต้นเมื่อไร ก็มีอันตรายเมื่อนั้น เป็นเสมือนหนึ่งปีศาจร้ายในสากลโลกไปที่เดียว.

ปัญหาทุกอย่างมาจากความเห็นแก่ตัว

เพื่อให้เข้าใจเรื่องนี้ชัด ก็ขอตั้งหัวข้อขึ้นมาว่า ปัญหาทุกอย่างทั้งหมดทั้งสิ้น ของมนุษย์ มาจากความเห็นแก่ตัว. อาตมาขอกล่าวคำนี้ ด้วยคำท้าทาย อย่างที่เขามักจะพูดกันว่า *เอาชีวิตเป็นประกัน* ก็ยืนยันในข้อที่ว่า ปัญหาทุกชนิด มาจากความเห็นแก่ตัว ปัญหาที่เล็กเท่าปรมาณู หรือปัญหาใหญ่ระดับโลก ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาส่วนรวม ปัญหาของโลก ปัญหาชนิดไหน ล้วนแต่มาจากความเห็นแก่ตัว. มันทำร้ายตัวมันเอง ก็ทำร้าย

ผู้มีความเห็นแก่ตัว แล้วมันก็ทำร้ายผู้อื่น และทำให้ทั้งโลกนี้เป็นบ้า ทำสิ่งที่ไม่ควรจะทำ เพิ่มมากขึ้น จนเต็มไปด้วยปัญหาทั้งหมด.

มีความเห็นแก่ตัวแล้วก็ทำร้ายตัวเอง ประหลาดที่ว่าความเห็นแก่ตัวนั้นมัน กลับทำให้เสียใจ ไม่อยากจะทำงาน แม้เพื่อช่วยตัวเอง ต้องมีคนอื่นมาชักจูง ชูเชิญ บังคับ ให้ทำงาน ให้ทำงานเพื่อประโยชน์แก่ตัวเอง; เอาละมันซิ *ความเห็นแก่ตัวมันทำให้เสียใจ แม้แต่ที่จะช่วยตัวเอง,* แล้วมันก็เห็นแก่ตัวจน *ไม่ยอมสามัคคีกับใคร ๆ* ไม่มีสามัคคี กับผู้ใด, แล้วมันก็อิจฉาริษยา *อิจฉาริษยาไม่มีขอบเขต ขัดแย้งอย่างไม่มีขอบเขต.* นี่คือมันกระทำแก่ตัวมันเอง จนกระทั่งมันเป็นโรคประสาท เป็นบ้า มันฆ่าตัวตาย ในที่สุด ฆ่าบิดามารดาก็ได้ ฆ่าบุตรภรรยาอะไรก็ได้ เพราะความเห็นแก่ตัว; มันประหลาดอย่างนี้ ความเห็นแก่ตัวมันกลับทำร้ายตัว.

มีความเห็นแก่ตัว แล้วก็ทำร้ายผู้อื่น มันเป็นอันธพาล อันธพาลทุกอย่าง ทุกประการ มันก็ก่ออาชญากรรมเป็นว่าเล่น, ทำลายประโยชน์สาธารณะ, สร้างมลภาวะ อย่างเห็นแก่ตัว โดยไม่คำนึงถึงความสุขของผู้อื่น.

ทีนี้ ดูกว้างออกไป กว้างออกไปโดยรอบ ความเห็นแก่ตัวนี้ มันทำให้ เป็นบ้าไปหมดทุกอย่าง การเมืองที่เห็นแก่ตัวก็เป็น *การเมืองบ้า,* เศรษฐกิจที่เห็นแก่ตัว ก็เป็น *เศรษฐกิจบ้า,* วัฒนธรรมที่เห็นแก่ตัวก็เป็น *วัฒนธรรมบ้า,* การศึกษาที่มีแต่ความเห็นแก่ตัว มันก็เป็น *การศึกษาบ้า,* อะไร ๆ ก็ตามพอเข้ามาเกี่ยวข้องกับความเห็นแก่ตัวมันก็เป็นเรื่องบ้าไปหมด มันบ้าตัวเอง *มันบ้าความเห็นแก่ตัว.*

สิ่งที่ไม่เคยมี มันก็มีขึ้นมา อย่างไม่น่าเชื่อ โลกนี้ตั้งแต่มีโลกขึ้นมา มีการ ปกครองมา เป็นพัน ๆ หมื่น ๆ ปี โลกนี้ไม่มีใครตั้งพรรคฝ่ายค้านขึ้นมา; แต่พอมาถึงยุคนี้ ยุคปัจจุบันนี้ *โลกมีฝ่ายค้าน* ทั้งขึ้นมาแล้วให้เงินเดือนด้วย นี่สิ่งที่มันไม่เคยมี มันก็มา

จาก ความเห็นแก่ตัวที่หลงทาง เห็นแก่ตัวหลงทาง. ที่เรียกกันว่า *โรคเอดส์* โรคเอดส์ ที่ยังไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไรกันแน่ ก็เชื่อได้ว่ามาจากความเห็นแก่ตัวที่หลงทาง ความเห็นแก่ตัวที่นอกกริตนอกรอย แสวงหาอะไรอย่างนอกกริตนอกรอย เกิดเป็นโรคกลับมาซ้ำขึ้นมา.

นี่เห็นเค้าเงื่อนทั้งหมดทั่วจักรวาล ว่า *ปัญหาทั้งหมดมันมาจากความเห็นแก่ตัว*; ที่ทำอะไรที่ตรงกันข้าม ที่เป็นเหมือนกับยาปราบแมลงที่ใช้กับแมลง มันก็คือ อตัมมยตา อตัมมยตา *มืออตัมมยตาแล้ว ความเห็นแก่ตัวเกิดไม่ได้.*

อตัมมยตา คือ ความถูกต้อง

อตัมมยตามีความหมายกว้างขวาง อธิบายมาแล้วในการบรรยายครั้งก่อนๆ ก็ยังไม่หมด ยังสรุปความ ให้สังเกตศึกษากันต่อไปอีก ว่า ความที่มันคงที่อยู่ในความถูกต้อง ไม่มีอะไรมาชักจูงปรุงแต่ง ให้เป็นไปในทางบวกหรือทางลบ มันคงที่อยู่ในความถูกต้อง. บวกก็ยุ่งแบบบวก, ลบก็ยุ่งแบบลบ, ดีก็ยุ่งแบบดี, ชั่วก็ยุ่งแบบชั่ว อย่าเอาเลย เอาอยู่ที่ตรงกลาง เป็นความถูกต้อง เป็นความถูกต้อง ไม่เอียงซ้าย ไม่เอียงขวา ไม่มีอะไรวิปริต เรียกว่าเป็นความถูกต้อง.

อตัมมยตาเป็นตัวความถูกต้อง ก็ได้, เป็นตัวรักษาความถูกต้องไว้ก็ได้ หรือเป็นตัวมูลเหตุให้คงความถูกต้อง ให้เกิดความถูกต้อง ก็ได้ทั้งนั้นแหละ ก็อะไรๆ ก็ทำมันไม่ได้ ปรุงแต่งมันไม่ได้, มันไม่ยอมเปลี่ยนไปตามสิ่งปรุงแต่ง ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.

ภาวะปกติ นั้นแหละ คือภาวะถูกต้อง ดีก็ไม่ปกติ, ชั่วก็ไม่ปกติ มันบ้าได้ เมาได้ หลงได้ เปลี่ยนแปลงได้; แต่ว่าถ้าเป็นภาวะถูกต้องแล้ว มันจะคงปกติ ปกติไม่เอียงซ้าย ไม่เอียงขวา.

พูดอีกอย่างหนึ่งว่า อตัมมยตามันไม่มีตัวกুবก มันไม่มีตัวกูลบ. ความรู้สึกที่เป็นตัวกฐั้นมาในใจ มีทั้งอย่างบวกและอย่างลบ อย่างบวกมันก็จะเอา อย่างลบ มันก็จะทำลาย มันจึงใช้ไม่ได้ทั้งบวกทั้งลบ ทั้งตั้งชั่ว ทั้งชั่วทั้งชวา; มันต้องเอา ที่ถูกต้อง ถูกต้อง เอาความถูกต้องเป็นหลัก.

ความถูกต้องนี้มันมีความหมายพิเศษ ลึกซึ้งอยู่เป็นส่วนใหญ่ แต่ว่าคนก็ไม่ค่อยสนใจ ขอให้สนใจถึงความของคำว่าถูกต้อง. ถ้าลำบากนัก ก็ยากให้กฎเกณฑ์ว่า ยิ่งถูกต้อง ก็ยิ่งมีสันติ ถ้ายิ่งก็ยิ่งยุ่ง ยิ่งชั่วก็ยิ่งยุ่ง, ถูกต้องนี้ไม่ตีไม่ชั่ว ไม่มีคู่เปรียบ มันไม่มีการเป็นไปตามการปรุงแต่ง ยิ่งถูกต้องยิ่งมีสันติ ยิ่งดีก็ยิ่งยุ่ง ยิ่งชั่วก็ยิ่งยุ่ง ยิ่งไม่มีสันติ.

ที่น่าสนใจกว่านั้นก็ ความถูกต้อง ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความบ้า หรือ ความหลง ส่วนความคั่นนั้นเป็นที่ตั้งแห่งความหลง เป็นที่ตั้งแห่งความบ้า; บ้าดี เมตดี หลงดีนี้เต็มไปด้วยหมก แล้วไปอยู่โรงพยาบาลกันเต็มแน่น. แต่ถ้ายิ่งถูกต้องแล้วยิ่งไม่บ้า เพราะความถูกต้องมันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความบ้า ไม่เหมือนกับความชั่วความดี ความสุขความทุกข์ มันเป็นที่ตั้งแห่งความบ้า; เรามายึดเอาความถูกต้องเป็นหลัก ไม่เอียงไปทางบวกทางลบ.

นี่ความเป็นอย่างนี้ เรียกว่าอตัมมยตา อะไร ๆ จะมาปรุงแต่งผลักไส ให้เกิดขึ้นไปทางบวกหรือทางลบไม่ได้ เป็นแต่ความถูกต้องที่คงที่อยู่เสมอ. ขอให้สนใจความหมายของคำว่าอตัมมยตา ให้ยิ่งขึ้นไป ยิ่งขึ้นไป ทุกครั้งที่ท่านทั้งหลายได้ฟัง.

อตัมมยตามันไม่มีตัวที่จะให้เห็นแก่ตัว มันไม่เป็นบวกไม่เป็นลบ แล้วมันก็เป็นตัวไม่ได้, มันเป็นความถูกต้อง ซึ่งไม่เป็นเหตุให้ยึดเอาเป็นบวกหรือลบ หรือเอาเป็นตัวบวกหรือเป็นตัวลบ.

ความมื่อตั้มมยตา ความมีสติสูงสุด

ถ้าจะดูกันให้ละเอียด อตั้มมยตานี้เกิดมาจากสติอันสูงสุดก็ได้ แล้วกลายเป็นสติอันสูงส่งยิ่งขึ้นไป เป็นตัวสติที่สูงส่ง และเป็นการใช้สติที่สูงส่ง ให้เป็นประโยชน์ก็ได้. ฟังดูแล้วมันชักจะวนเวียนอยู่ ให้เกิดสติอันสูงสุดก็ได้ ให้เป็นสติอันสูงส่งมีอยู่ก็ได้ ให้เป็นการใช้สติอันสูงส่ง ในกรณีกิจทั้งหลายก็ได้ เพราะมันมีความหมายกว้างขวาง และมันคาบเกี่ยวกัน มันคาบเกี่ยวทั้งฝ่ายเหตุและฝ่ายผล.

บรรดาความรู้ทั้งหลาย พวก *ธรรมฐิติญาณ* รู้ความจริงของธรรมชาติ มันก็เป็นอตั้มมยตา, เมื่อธรรมฐิติญาณถึงที่สุดแล้ว เกิด *นิพพานญาณ* นิพพานญาณนั้นมันก็เป็นอตั้มมยตา มีสติสมบูรณ์อยู่นั้นแหละ; *นี่อตั้มมยตาเป็นสติที่สมบูรณ์ ทั้งฝ่ายธรรม-ฐิติญาณ ทั้งฝ่ายนิพพานญาณ* นี้สูงสุดถึงขนาดนี้.

มีสติสูงสุด แล้วก็ใช้สติอันสูงส่ง เป็นเครื่องควบคุมชีวิต ความผิดพลาดมันจะเกิดมาแต่ไหน, ความมีสติถึงที่สุด เขาเรียกว่าความเป็นพระอรหันต์ ความมื่อตั้มมยตาก็เป็นความเป็นพระอรหันต์ ความมีสติสูงสุดกับความมื่อตั้มมยตา มันจึงเป็นเรื่องเดียวกัน.

มากูเรื่อง สติ กันอีกที กุสติของพระอรหันต์กับสติของปุถุชน หรือที่ยังไม่ เป็นพระอรหันต์. *สติของพระอรหันต์มันเป็นอตั้มมยตาเสียแล้ว มันเปลี่ยนไม่ได้ ไม่ต้อง คุม ไม่ต้องควบคุม ไม่ต้องมีการควบคุม ไม่ต้องคอยควบคุม, นี่สติของพระอรหันต์ เพราะอำนาจของอตั้มมยตา. แต่ถ้าเป็นสติของปุถุชน หรือของพระอริยเจ้า ชนิดที่ยังไม่ เป็นพระอรหันต์นี้ ต้องควบคุม มันเป็นสติที่ยังต้องมีการควบคุม มีสติควบคุมสติ มันต้อง ควบคุม มันต้องระวังสังวรอยู่; นี่มันต่างกันอย่างตรงกันข้าม.*

สรุปความว่า สติของพระอรหันต์ ไม่ต้องการควบคุม สติของบุคคลที่ยังไม่ใช่พระอรหันต์ ยังต้องการควบคุม. หมายความว่า สติที่มันทำงานเรื่อยไปๆ จนถึงขั้นสุดท้ายของการที่ต้องใช้สติ คือ สติจากอหังการ จะเกิดการมีที่ถูกต้อง การใช้ที่ถูกต้อง การรับผลที่ถูกต้อง คือมีสติถูกต้อง ใช้สติถูกต้อง รับผลของสติถูกต้อง, มีสติถึงที่สุด ใช้สติถึงที่สุด รับผลของสติถึงที่สุด นี่มันวิเศษยิ่งไปกว่าการที่ไม่ต้องควบคุม. สติชนิดที่ไม่ต้องควบคุม ไม่ยุ่งยากลำบากนี้ มันก็วิเศษมากอยู่แล้ว เทียบนี้มันกลายเป็นถึงว่ามีสติ ใช้สติ รับผลจากสตินั้น โดยไม่ต้องควบคุม, มันเป็นอัตโนมัติไปหมด เพราะมันไม่มีมูลเหตุที่จะทำให้ปรุ่งแต่งเป็นบวกเป็นลบ; นี่ก็คือความมีสติ ความมีสติ ขอให้สนใจ.

ความมีสติสมบูรณ์ นั้นก็คือยอดสุดของพระพุทธศาสนา, ความมีอหังการก็ยอดสุดของพระพุทธศาสนา, ความเป็นพระอรหันต์ ก็ยอดสุดของพระพุทธศาสนา, การทำที่สุดแห่งความทุกข์ ดับทุกข์ได้โดยประการทั้งปวงสิ้นเชิง นั้นก็เป็นยอดสุดของพระพุทธศาสนา มันเป็นเรื่องเดียวกัน แต่มองคนละเหลี่ยม ก็เลยได้ชื่อแปลกๆ กันไป ได้ชื่อหลายๆ อย่าง.

มีสติสูงสุด หมายถึงไม่ต้องควบคุม แล้วมันกลายเป็นให้ผล ให้ผลที่เป็นผลก็ได้รับผลดีจากความมีสติชนิดนั้น สบายๆ, นำขันธ์ะ มีสัตว์ที่ไม่ต้องเลี้ยงดูให้ยุ่งยากลำบากอะไร มันให้แต่คุณประโยชน์โดยส่วนเดียว; นี่จะไม่เห็นว่าเป็นสิ่งสูงสุด มันก็คงจะลำบาก.

ตัวกู ตัวมาया

กูกันให้แปลกออกไป ความเห็นแก่ตัวนั้น มันต้องมีตัว, มีสิ่งที่เป็นที่ตั้งให้เห็นแก่ตัว มันจึงจะเกิดความเห็นแก่ตัว ก็เรียกว่ามันต้องมีตัว. ที่นี้ไอ้ตัว ตัวนี้มัน

ก็มีทั้งอย่างที่เป็นมายา คือมิได้มีอยู่จริง แล้วก็ชนิดที่เป็นตัวจริง แต่ก็ไม่ควรจะถือว่ามันเป็นตัว, ตัวของธรรมะเป็นตัวจริง ตัวของตัวกูเป็นมายา, ตัวกูกับตัวธรรมะไม่ใช่ตัวเดียวกัน ตัวกูมิใช่ตัวธรรมะ ตัวธรรมะมิใช่ตัวกู; ระวังให้ดี มันมีอยู่ ๒ ตัว.

ตัวกูที่เกิดขึ้นด้วยอวิชาเป็นตัวกู ตามความรู้สึกของเด็กทารกที่คลอดอกออกมา พอมีอะไรมากระทบ เกิดเป็นความรู้สึกอย่างไรขึ้นมา มันก็เกิดความรู้สึกตามมาว่า ตัวกูตัวกู. ตัวกูเป็นผู้รู้สึก อารมณ์ที่มากระทบให้เกิดความรู้สึกนั้นแหละ เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกว่า ตัวกู ตัวกูเป็นผู้รับอารมณ์ แปลว่า ต้องมีอารมณ์มากระทบก่อน มีความรู้สึกอย่างไรกันเสียก่อน แล้วจึงจะโง่ว่า ตัวกู ตัวกูได้รับอารมณ์ชนิดนั้น.

ข้อนี้ต้องฟังให้ดี มิฉะนั้นจะไม่เข้าใจ คือในจิตต้องเกิดความชอบความพอใจขึ้นมาเสียก่อน ด้วยสิ่งแวดล้อมปรุงแต่งตามกฎของธรรมชาติ เมื่อมีความพอใจเกิดขึ้นในใจแล้ว มันจะปรุงเป็นความรู้สึกที่เป็นอุปาทานขึ้นมา ว่าตัวกูผู้พอใจ, ตัวกูผู้พอใจ. จะเห็นได้ง่ายๆ เช่นว่า มีตบาคันหิ้ว มันต้องมีความเจ็บเสียก่อน, ต้องมีความเจ็บ รู้สึกอยู่ในระบบประสาทเสียก่อน มันจึงจะค่อยเกิดความรู้สึกตามมาว่า *กู กูเป็นผู้เจ็บ, กูเป็นผู้ถูกกระทำให้เจ็บ.* นี่ความเป็นมายาแห่งตัวกู มันไม่ใช่ตัวจริง ตัวผู้ทำนั้นเป็นมายา เกิดขึ้นเพราะการกระทำ.

เด็ก ๆ ก็ว่า โอ๊ย นี่ผิด *logic* แล้ว ผิดตรรกะแล้ว ไม่มีตัวผู้ทำ แล้วจะมีการกระทำได้อย่างไร นั่นมันพูดตามสิ่งที่มีอยู่จริง สิ่งนี้มันไม่จริง มันเป็นเพียงมายา ฉะนั้นมายามันจึงเกิดได้ทีหลัง ตัวผู้กระทำจึงเกิดทีหลังการกระทำ. ไปศึกษาให้ดี อย่าให้เข้าใจผิด ว่ามันผิด *logic* หรือผิดตรรกะ แต่นี้เป็น *ความจริงสูงสุดในพระพุทธศาสนา* คือ *คำที่ว่า ตัวกูนี้มันเกิดทีหลังการกระทำ* อย่างพระบาลีก็มีว่า เวทนาให้เกิดคันหา คันหา

ให้เกิดอุปาทาน, มันต้องมีเวทนา มีตัณหา แล้วจึงจะมีอุปาทาน ว่าตัวกู ตัวกู ขึ้นมาเป็นเจ้าของเวทนา เป็นเจ้าของตัณหา.

ตัวมายาแท้ๆ ตัวกูนี้ แต่ถูกความโง่ หลงยึดถือว่าเป็นตัวกูตัวจริง อย่างยิ่งกว่าสิ่งใด ยิ่งมายาเท่าไร มันยิ่งล่อให้หลงว่าเป็นตัวจริงเท่านั้น; ตัวมายายึดเอามายามาเป็นตัวมันก็ยังเหนียวแน่น ไม่มีอะไรจะเหนียวแน่นเท่า ตัวมายายึดเอาตัวมายา มาเป็นตัวของกู ยิ่งเป็นตัวมายากันใหญ่.

นี่เราจะต้องรู้ความจริงว่า อุปาทานว่าตัวกู ว่าของกูนั้น มันเกิดทีหลัง เมื่อมีความรู้สึก หรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งไปแล้วตามธรรมชาติ, ความรู้สึกอร่อยเกิดขึ้นทีหลังแล้ว มันจึงค่อยเกิดความรู้สึกว่า กู กู กู อร่อยขึ้นมา ความไม่อร่อยมันเกิดทีหลังแล้ว มันจึงจะ กูไม่อร่อย กูไม่อร่อย ขึ้นมา.

นี่ช่วยฟังให้ตีเถอะ อย่าเพิ่งค้านเร็วนัก ในการที่จะบัญญัติลงไปว่า ความเป็นมายานี้ ตัวผู้กระทำเกิดทีหลังการกระทำ การกระทำเป็นตัวจริง แต่ตัวผู้กระทำเป็นมายา เป็นสิ่งที่พลอยแฝงขึ้นมาจากการกระทำ; นี่เป็นเหตุให้มีอาการส่อให้เห็นว่าตัวผู้กระทำนั้นมันเกิดทีหลังการกระทำ.

เรามีระบบประสาท มีอะไรที่ความรู้สึกต่ออารมณ์ได้ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ประจุให้เกิดเป็นความรู้สึกในระบบประสาท แล้วความรู้สึกอย่างไหน มันทำให้เกิดความรู้สึกว่า กูผู้รู้สึกอย่างนั้น. นี่เป็นความลับของธรรมชาติ เป็นความลับของพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่มีสอนในศาสนาอื่น; ต้องรู้ความจริงข้อนี้ จึงจะดับอุปาทานในเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ได้ ไม่มีอุปาทานในขันธ์ทั้ง ๕ แล้ว ก็เป็นที่สิ้นสุดแห่งความทุกข์.

อหัมมยตา ป้องกัน กำจัด ความเห็นแก่ตัว

อหัมมยตา ความคงที่ ไม่ทำให้เกิดการแบ่งแยก เป็นสุขเป็นทุกข์ เป็นดีเป็นชั่ว เป็นอ่วยเป็นไม่อ่วย เป็นชมเป็นหวน มันไม่มี ถ้ามีอหัมมยตาแล้ว มันก็ไม่เกิดความรู้สึกที่เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกว่าตัวกู, ความรู้ที่เป็นอหัมมยตาเหนียวแน่นอยู่ในจิตใจแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะเกิดตัวกู. อหัมมยตาป้องกันการเกิดตัวกู กำจัดตัวกู กำจัดตัวกูในความรู้สึกที่เป็นมาया, กำจัดความรู้สึกว่าตัวกูได้ มันก็กำจัดความเห็นแก่ตัว.

มีความรู้สึกว่าตัวกู แล้วเกิดความรู้สึกเห็นแก่ตัวกู อันนี้แหละอันเลวร้าย คือความเห็นแก่ตัว; พอเกิดความเห็นแก่ตัว เป็นตัวกูแล้ว เป็นตัวกูบวก มันก็เกิดกิเลสประเภทบวก คือ โลภะ ราคะ, เกิดตัวกูลบ มันก็เกิดกิเลสประเภทลบ คือ โทสะ โกรธ จะทำร้าย เป็นฝ่ายลบทั้งนั้น ความเห็นแก่ตัวทำให้เกิดกิเลสได้ทุกชนิด ตามสมควรแก่กรณี.

ถ้ามีอหัมมยตา สิ่งเหล่านี้ไม่อาจจะเกิด อหัมมยตาเป็นที่ต้านทาน ไม่ให้เกิดตัวกู, เป็นที่หลบซ่อน ไม่ให้ตัวกูเข้ามาทำอันตรายได้ ไม่ให้มีความทุกข์เกิดขึ้นได้, แต่ที่พิเศษนั้นคือ มัน เป็นแสงสว่าง ส่องให้เห็นว่า นี่เป็นอย่างนี้ นี่เป็นอย่างนี้ แล้วก็ ไม่หลงผิด. หรือจะเอาเปรียบมากไปกว่านั้นก็ว่า มันเป็นสติ เป็นยอดของสติ ทำให้ควบคุมได้ ควบคุมได้ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งปรุงแต่ง เป็นยอดของสติ อหัมมยตาเป็นธรรมะสูงสุดอย่างนี้.

สรุปความว่า ถ้าไม่มีอหัมมยตาก็ไม่มีพุทธศาสนา, พุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้เรื่องอหัมมยตา สอนเรื่องอหัมมยตา พระองค์ออกมาเสียจากคำสอนของอุทกกาบสรามบุตร ที่สอนเพียงชั้นสูงสุดในฝ่ายอรุพณาน.

เมื่อไม่มีพุทธศาสนา โลกนี้ก็ไม่มีอะไรที่จะกำจัดความเห็นแก่ตัว, ถ้าไม่มีพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลก ก็ไม่มีอะไรที่จะตัดตัณหา อุปาทานขันธก็เจริญออกงาม ความทุกข์ก็เต็มไปทั่วโลก เพราะไม่มีความรู้เรื่องกำจัดตัณหา โลกยังไม่พ้นจากความทุกข์ จนกว่าเกิดพระพุทธศาสนา ที่สอนให้รู้จักตัดอุปาทานว่าตัณหา. เมื่อไม่มีอตัมมยตาจะตัดตัณหา มันก็ไปหลงยึดอัตตา หลงยึดมหัตตา มหาอัตตา บรมอัตตา เป็นนิรันดร เป็นถาวร จนกว่าพระพุทธเจ้าเกิดขึ้น ท่านสอนให้รู้จักพระพุทธศาสนา จนไม่มีความโง่ความหลงเป็นอัตตาอีกต่อไป.

นี่เห็นได้ว่า อตัมมยตาตัดรากเหง้าของความเห็นแก่ตัว ทำโลกนี้ให้สะอาดหมดจดโดยประการทั้งปวง, ขอให้สนใจว่า อตัมมยตาเป็นไปเพื่อความไม่เห็นแก่ตัว จงรู้จักความไม่เห็นแก่ตัวถึงที่สุด ก็จักรู้จักอตัมมยตาถึงที่สุด.

การบรรยายนี้สมควรแก่เวลา ขอยุติด้วยความหวังว่า ท่านผู้ฟังทั้งหลาย จะรู้จักอตัมมยตา หรือจะรู้จักความไม่เห็นแก่ตัวก็ได้ ยิ่งขึ้นไป ยิ่งขึ้นไป ยิ่งขึ้นไป, ประสบความสุขสวัสดิ์ด้วยความรู้ข้อนี้ อยู่ทุกทิพาราตริกกาล เทอญ.

อตัมมยคาปริทัศน์

— ๑๑ —

๑๕ ตุลาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ ความมั่นคง

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์นี้ อาตมาก็จะได้นำบรรยายด้วยเรื่อง อตัมมยตา ในแง่มุมอื่น จากที่เคยบรรยายมาแล้ว, ในวันนี้จะบรรยายเรื่อง อตัมมยตา กับ ความมั่นคง.

เราต้องการความมั่นคงของประเทศชาติ หรือว่าของมนุษยชาติเอาเสียทีเดียว ก็โดยรายละเอียดก็ของบุคคล ของครอบครัว ของบ้านเมือง ของประเทศ หรือของโลก กระทั่งของพระศาสนา ซึ่งจำเป็นจะต้องมีอยู่เป็นคู่โลก.

ความมั่นคง ความมั่นคงนี้มีความหมายเฉพาะ คือ ความไม่มีอะไรมาถึงไปได้ ในทางที่เป็นโทษ เป็นภัย เป็นอันตราย ; แต่เรื่องของอตัมมยตาก็มีความหมายกว้างไปกว่านั้น อีก ก็คือว่า จะช่วยถอนออกมาเสียจากความไม่ปลอดภัย ก็จะไม่ติดจมอยู่ในความไม่มั่นคง

นั่นเอง. ขอให้ฟังให้ดีๆ ว่า ทิคอยู่ที่สิงโตสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่เป็นโทษเป็นภัย นี้ไม่เรียกว่าความมั่นคง ต้องมีอะไรก็ออกมาเสียจากสิงอันเป็นพิษ เป็นภัย เป็นโทษนั้น แล้วเลื่อนขึ้นไป สู่อะไรความปลอดภัยสูงขึ้นไปตามลำดับ ไม่มีภัย จึงจะเรียกว่าความมั่นคง.

อหัมมยตามีอยู่เป็นชั้น ๆ

สิ่งที่เรียกว่า อหัมมยตา นี้เป็นคำแปลก เป็นคำใหม่ กำลังลำบากในการที่จะทำความเข้าใจ แต่ก็ไม่ท้อถอย จะขอพยายามต่อไป จนให้คำนี้มาอยู่ในการพูดจาของมนุษย์เรา. อหัมมยตา มีปรากฏอยู่ในพระบาลี ไม่เข้าใจความหมายไม่อาจจะนำเอามาใช้ได้; ต่อมาพร้อมกันปี อรรถกถาอธิบายว่า ได้แก่นิคัณฑา คือความไม่มีคัณฑา ก็ยังไม่มีประโยชน์อะไร และไม่ตรงตามความหมายของอหัมมยตา.

อหัมมยตาตามตัวหนังสือต้องแปลว่า *ไม่สำเร็จมาจากสิ่งนั้น สิ่งนั้นก็คือสิ่งที่ปรุ่่งแต่่งอยู่*, อย่าให้มีชีวิตสำเร็จอยู่ด้วยสิ่งที่ปรุ่่งแต่่งอยู่ ซึ่งเป็นทุกข์ เป็นภัย เป็นโทษ หรือมันยังต่ำอยู่ ต่ำอยู่ไม่ถึงจุดหมายปลายทาง ของสิ่งที่มนุษย์เราจะต้องไปให้ถึง จึงต้องถอนออกจากสิ่งนั้น แล้วเลื่อนขึ้นไปตามลำดับ.

เท่าที่มีอธิบายอยู่ในบาลีนั้น ก็ฟังยาก สำหรับคนธรรมดาทั่วไป แล้วก็ไปไม่ได้ คือไม่เข้าใจนั่นเอง เช่นว่า *ละกามสัญญาเสียด้วยนानัตตอเบกขา, แล้วก็ละนานัตตอเบกขาเสียด้วย เอกัตตอเบกขา, แล้วก็ละเอกัตตอเบกขาเสียด้วย อหัมมยตา จึงเป็นนิโรธ คือดับทุกข์สิ้นเชิง เป็นโลกุตตระ อยู่เหนือโลก.*

ยังมีอหัมมยทาน้อยๆ ซึ่งไม่ใช่เป็นศัสถุทักขัย ก็ว่าอหัมมยตาที่จะช่วยให้ละ
กามสัญญาเสียได้ มาอยู่ใน *รูปฌาน* : เริ่มตั้งแต่ *ปฐมฌาน* แล้วก็มีอหัมมยตาที่ละจาก
ปฐมฌานเสียได้ มาอยู่ใน *ทุติยฌาน* แล้วก็มีอหัมมยตาที่จะละจากทุติยฌานเสียได้ มาอยู่ใน
ตติยฌาน แล้วละจากตติยฌานมาอยู่ใน *จตุตถฌาน* หมกเรื่องของรูปฌานแล้ว ซึ่งเป็นพวก
นานัตตอุเบกขา.

แล้วก็เริ่มต้นต่อไปว่า ละความติดมั่นในจตุตถฌานเสียได้ มาอยู่ใน *อากาสา-*
นัญจายตนะ, ละอากาसानัญจายตนะเสียได้ โดยอหัมมยตาระดับนั้น มาอยู่ใน *วิญญาณัญ-*
จายตนะ, แล้วก็ละวิญญาณัญจายตนะเสียได้ มาอยู่ใน *อาภิญญัญจายตนะ*, แล้วก็ละเสียได้
ด้วยอหัมมยตาในระดับนั้น มาอยู่ใน *เนวสัญญานาสัญญายตนะ*.

ลักษณะของอุทกคาบสรามบุรตติดันอยู่ที่นี้ ติดันอยู่ที่เนวสัญญานาสัญญายตนะ ;
พระพุทเจ้า หรือพระสิทธิทัตตะ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ว่านี่ไม่ใช่ที่สุดแห่งทุกข์ ยังต้อง
มีอะไรที่จะละเนวสัญญานาสัญญายตนะ หรือที่สุดแห่งเอกัตตอุเบกขาเสียได้อีกทีหนึ่ง แล้ว
จึงจะเป็น *นิโรธะ นิโรธธาตุ* เป็น *โลกุตตรธาตุ* เป็น *นิพพานธาตุ* สูงสุด. นี่อหัมมยตา
เท่าที่อธิบายไว้ในบาลี มันฟังไม่ถูกอย่างนี้ แต่เข้าใจว่าก็พอจะฟังถูกบ้างว่า อหัมมยตา
มีอยู่เป็นชั้นๆ ชั้นๆ จนกว่าจะถึงอหัมมยตาศัสถุทักขัย.

สิ่งที่มนุษย์ทั้งหลาย สามัญชน ปุถุชน ติดันอยู่ก็คือติดในกามภพ ในกามโลก
หรือในกามสัญญา ต้องละออกมาเสียสู่รูปฌานตามลำดับ, แล้วก็ละรูปฌานตามลำดับ มาอยู่
ในอรุปรฌานตามลำดับ, จนถึงศัสถุทักขัยของชั้นพรหมโลก ของภวักพรหมอันนี้แล้ว จึงจะ
ละด้วยอหัมมยตาชั้นศัสถุทักขัย เป็น *นิโรธธาตุ* เป็น *อมตธาตุ* เป็น *พระนิพพาน*.

ความมั่นคง คือ คุณสมบัติของอศัมมยตา

อศัมมยตา ตามตัวหนังสือว่า *ไม่สำเร็จอยู่กับสิ่งนั้น หรือไม่ติดอยู่กับสิ่งนั้น, ไม่ถูกสร้างอยู่โดยสิ่งนั้น, ไม่เป็นผลผลิตของสิ่งนั้น เลื่อนออกมา เลื่อนออกมา สูงกว่าไปตามลำดับ.* ถ้าไม่มีความมั่นคง มันทำไม่ได้ตอก มัน ต้องมีความมั่นคง แข็งแกร่งที่จะละกามาเสียมาสู่รูป ละรูปมาสู่รูป ซึ่งมันมี *อัสสาทะ* เสน่ห์ช่วยวนเหลือประมาณนะ มันจะไม่ไหวถ้าไม่มีอำนาจสูงสุด แต่ว่าอศัมมยตามีอำนาจพอที่จะละกามาตามลำดับ, นี้ขอให้เข้าใจอย่างนี้.

อศัมมยตาเป็นสิ่งที่ไม่มีอะไรสามารถมาทำลายได้ มาปรุงแต่งได้ ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งได้ อยากจะให้มันเป็นคำพูดเกิดขึ้นในโลก ว่าภาวะของจิตที่อะไร ๆ ปรุงแต่งไม่ได้ และอยากให้เข้าไปอยู่ในปทานุกรมของโลกว่า *unconcoctability* ภาวะที่ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้, *unconditionability* ภาวะที่ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ของจิต เมื่อไม่มีอะไรมาปรุงแต่งได้ มันก็มั่นคง.

ลองเทียบความมั่นคงของจิต ที่มีอศัมมยตาคูกันอย่างนี้ก็ได้อีก ว่าในโลกนี้อะไรเป็นความมั่นคง? ภูเขาหิมาลัยยาว ๒ พันกิโลเมตรในทวีปเอเชีย มันคงไหม มันคงไหม? สันคดลอนไหม? พอแผ่นดินไหวมันก็สันคดลอนไปหมด แต่ว่าให้ไหวกันทั้งโลก ทั้งจักรวาล อศัมมยตาไม่หวั่นไหว ไม่หวั่นไหว อะไร ๆ จะหวั่นไหวก็หวั่นไหวไปเกิด อศัมมยตาไม่หวั่นไหว นั่นแหละคือที่อะไร ๆ มาปรุงแต่งไม่ได้ ไม่มีปัจจัยอะไรมากระทำได้ มันจึงมีความมั่นคง.

นี่เป็นเรื่องเปรียบเทียบโดยคำนวณ จะมาใช้กันกับเรื่องของประชาชนชาวบ้านนี้ก็ว่า มันมีจิตมั่นคง มีอะไรปรุงแต่งไม่ได้. ท่านทั้งหลายลองเปรียบเทียบน้ำหนัก

ดูเอาเองว่า หญิงสาวสวยคนหนึ่งมีอหัมมยตาประจำจิตใจ ต่อให้ชายหนุ่มเจ้าชู้รูปสวยทั้งฝูง มาช่วยกันเกี่ยว ก็ลากเอาตัวไปไม่ได้ เพราะเขามีอหัมมยตา, หรือว่าในทำนองที่ตรงกันข้าม ว่า ชายหนุ่มคนหนึ่งเขามีอหัมมยตา ให้นางงามนางฟ้านางอะไรสักฝูงหนึ่ง ก็มาลากหัวเขาไปไม่ได้ เพราะว่าเขามีอหัมมยตา นี่ความมั่นคง.

เดี๋ยวนี้เรามีอะไรละที่ตรึงคนไว้ ติดกันอยู่เหมือนกับว่าจมอยู่ในรัก *ขวดเหล้า* ตรึงเอาไว้แน่นหนาทั้งไปไม่ได้, *การพนัน* ตรึงตัวไว้แน่นหนาทั้งไปไม่ได้, *สนามม้า* *สถานเริงรมย์* อะไรต่าง ๆ นานาบรรดามีนี้ตรึงเอาไว้ หลุดออกมาไม่ได้ นี่ก็เพราะว่าไม่มีอหัมมยตา. ถ้ามีอหัมมยตาก็จะหลุดออกมาได้ มันมีความถูกต้องที่มั่นคง มีความมั่นคงในความถูกต้อง จนสิ่งเหล่านั้นดึงเอาไปไม่ได้.

อหัมมยตา ทางแห่งความสำเร็จ

อยากจะกล่าวว่า *การพัฒนาแผ่นดินทอง ด้วยแผ่นดินธรรม* นี้ก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีอหัมมยตาไม่สำเร็จ ออก จะพัฒนาเป็นแผ่นดินทองเหลืองทองแดงทองอะไรไป ไม่ใช่ทองคำ, ต้องมีอหัมมยตามาใช้ดึงคนที่พัฒนาเหล่านั้น ออกมาเสียจากความเป็นทาสแห่งอบายมุขทั้งหลาย : *คัมภีร์เมา* *เที่ยวกลางคืน* *ดูการเล่น* *เล่นการพนัน* *คบคนชั่วเป็นมิตร* *เกียจคร้านทำงาน*.

แจรงรายละเอียดเอาเองว่า ติดอยู่กับอะไร ถ้าดึงออกมาเสียได้จากสิ่งนั้น แล้วก็มาเป็น *แผ่นดินธรรม* ที่นิยมความ *สะอาด* *สว่าง* *สงบ* ในทางธรรม ไม่ใช่เป็นแผ่นดินทองที่ทรูหราด้วยกามารมณ์; ทรูหราด้วยกามารมณ์ไม่อาจจะเรียกว่าแผ่นดินทอง แม้จะว่ารวมมหาศาลเป็นมหาเศรษฐี เป็นเทวดา เป็นอะไร ก็ยังไม่เรียกว่า *แผ่นดินทอง*.

แผ่นดินทอง ต้องสะอาด ปราศจากสิ่งสกปรกของ กิน กาม เกียรติ ต้องสว่าง ไม่โง่ไม่หลงในสิ่งใด ต้องสงบเย็น เหมือนกับว่าไม่มีไฟ นี่แผ่นดินทองที่แท้จริงเป็นอย่างนี้ มิฉะนั้นก็เป็นแผ่นดินทองเหลือง แผ่นดินทองแดง แผ่นดินทองสัมฤทธิ์ ที่ยังมีตะกั่วสีคำปนอยู่มาก ไม่ไหว. จะพัฒนาหรือจะทำอะไร ก็ต้องนึกถึงสิ่งที่เรียกว่าเข็มแข็ง เป็นเหล็กเพชร, เราได้ยินว่าเพชรนี้มันตัดอะไรได้ทุกอย่าง แต่ไม่มีอะไรจะมาตัดเพชรได้ เพราะเพชรมันแข็งกว่าสิ่งทั้งปวง.

เดี๋ยวนี้โลกมีสิ่งยั่วชวน ที่ผลิตขึ้นมาด้วยอุตสาหกรรม จิตใจของคนก็ไปติดไปจมอยู่กับสิ่งเหล่านั้น ไม่อาจจะสะอาด ไม่อาจจะสว่าง ไม่อาจจะสงบ แล้วมันจะมีความมั่นคงได้อย่างไร? เพียงว่าขวกเหล็กมันก็ดึงเอาไปเสียได้แล้ว ดึงหัวมันไปได้แล้ว มันจะมีความมั่นคงอะไรกันที่ไหนล่ะ อบรมมุขอะไรทั้งหลายเป็นอันมากก็ดึงเอาไปหมด; ไม่มี ความมั่นคง. ขอให้มีความมั่นคงอย่างที่เรียกว่า อติมมยตา ไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ ไม่สำเร็จอยู่กับสิ่งใด ไม่เป็นทาสของสิ่งใด นี่มันจึงจะเป็น ทางแห่งความสำเร็จ.

ผลที่เกิดจากความมีและไม่มีอติมมยตา

เดี๋ยวนี้โลกของเรา มีอะไรที่แสดงให้เห็นว่า มัน ใกล้กับความวิनाส เพราะว่ามันต้องเพิ่ม เรือนจำ ต้องเพิ่ม ศาล เพิ่ม ตำรวจ แล้วก็ต้องเพิ่ม โรงพยาบาลบ้า. การต้องเพิ่มสิ่งเหล่านี้ ก็คิดๆเถอะว่ามันเป็นอะไร? เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือเปล่า ทำไมจึงต้องเพิ่มสิ่งเหล่านี้? ก็เพราะว่ามันเพิ่ม อาชญากร เพิ่ม อัมธพาล มากขึ้น ๆ. ทำไมเขาต้องเป็นอัมธพาล เป็นอาชญากร? เพราะว่าเขาไม่มีอติมมยตา ที่จะทำความมั่นคงแห่งจิต ของเขาไว้ จิตของเขาถูกดึงไปด้วยอบายมุข ด้วยสิ่งยั่วชวนต่าง ๆ.

นำเศร้า นำสงสาร นำเสียใจ ที่ว่าโลกนี้มันยิ่งเต็มไปด้วยสิ่งยั่วยวน วัตถุปัจจัยแห่งความยั่วยวนนั้น เขาคงโรงงานผลิตกันออกมาเป็นอุตสาหกรรม แล้วจะทนไหวหรือ พวกเด็ก ๆ เรา พวกวัยรุ่น เราเนี่ย มันก็ทนไม่ได้ มันก็ตกเป็นเหยื่อเป็นทาสของสิ่งเหล่านี้.

แล้วการศึกษาที่มีอยู่ก็บ้า ๆ บอ ๆ ซอบกอล เป็น การศึกษาสุนัขทางตัววัน, ถ้าพูดตรง ๆ ก็ว่า หมาทางตัววัน ตีกันว่า. การศึกษาทั้งโลก ทั้งโลก ทุกชนิด ทุกระดับ มีแต่สอนให้ฉลาด ฉลาด ฉลาดจนไม่รู้จะฉลาดกันอย่างไรแล้ว ฉลาดจนไปเที่ยวดวงดาวต่าง ๆ ได้ เหมือนกับไปเที่ยวสวนหลังบ้านแล้ว.

คนฉลาดกันถึงอย่างนี้ โลกก็ยังไม่มีสันติภาพ เพราะเหตุอะไร? ก็เพราะเหตุว่า ความฉลาดนั้นมันเห็นแก่ตัว มันทำให้เห็นแก่ตัว มันใช้เพื่อความเห็นแก่ตัว มันก็จมลงไปในโยบายมุข จะเอาอศัมมยตาที่โหนดมาถึงไว้ มาเหนี่ยวรั้งไว้ มันไม่มี เพราะฉะนั้น มันก็จมไปในความเห็นแก่ตัวตามสบาย. เห็นแก่ตัวแล้วก็เกิดกิเลสนานาชนิด ถูกใจก็เกิดกิเลสประเภทราคะ, ไม่ถูกใจก็เกิดกิเลสประเภทโทสะ โกรธ จะฆ่าจะทำลายเสียเรื่อย, ไม่รู้ว่าถูกใจหรือไม่ถูกใจ ก็เกิดแต่ความสงสัย ลังเล บั่นบ่วน เมามัว พัวพันอยู่ในสิ่งที่ยังไม่รู้ว่าจะเป็นอะไรแน่ แต่มันน่า มันน่าจะมีอะไรดี มันเชื่อว่าน่าจะมีอะไรดี; นี่แหละการศึกษาที่ให้แต่ความฉลาดอย่างเดิวนั้น มันช่วยอะไรไม่ได้.

ก่อนนี้การศึกษาแฝงอยู่กับศาสนา ศาสนาช่วยคุณ การศึกษาก็เป็นไปในทางที่ถูกต้อง คือไม่เห็นแก่ตัว. เดิวนั้นศาสนากับการศึกษาแยกกัน ไม่มีอะไรคุณการศึกษาที่ทำให้ฉลาด ฉลาด ฉลาดจนไม่รู้จะฉลาดอย่างไรกันแล้ว แล้วก็เอาความฉลาดไปใช้เพื่อความเห็นแก่ตัวหมด หรืออย่างตีก็ไปรับใช้การเมือง รับใช้เศรษฐกิจ รับใช้อย่างนี้ ซึ่งมันก็ไม่สร้างความเป็นสงบ ไม่สร้างความเป็นสะอาด ไม่สร้างความเป็นสว่าง เพราะว่ามันช่วยเพิ่มความเห็นแก่ตัว.

ถ้าเมื่อใดมืออศัมมยตาเข้ามา มีอศัมมยตาเข้ามา นั้นแหละมันจะช่วยให้ เป็นอิสระ ไม่ตกไปเป็นทาสของสิ่งปรุงแต่งยั่วชวนเหล่านั้น, มัน จะคงอยู่ในความถูกต้อง เพราะว่ามันมนุษย์ทุกคนมีเครื่องมือสำหรับควบคุมความถูกต้อง หรือความมั่นคงของตน. มีอศัมมยตาเอาชนะสิ่งเลวร้ายอบายมุขเป็นต้น, มีอศัมมยตาเป็นเครื่องผลักดันสู่ความถูกต้อง ที่สูงขึ้น ไป ตามหลักเกณฑ์หรือกฎเกณฑ์ของอศัมมยตา ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น.

อันธพาลบังคับจิตใจให้ถูกต้องไม่ได้ ไม่มีอำนาจ ไม่มีกำลังของจิต ที่จะบังคับจิตให้อยู่ในความถูกต้องได้ เพราะว่าเขาคอยอศัมมยตา ถ้าเขามีอศัมมยตาก็ทำได้เป็นว่าเล่น กูไม่เอากะมิง กูไม่เอากะมิงไอ้บ้า ๆ บอ ๆ เหล่านี้. ทุกอย่างที่เป็นอบายมุข เป็นทุจริต เป็นสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย, เขาก็มี ความถูกต้องแห่งจิตใจ.

นี่แหละความมั่นคงจะมีขึ้นมา เพราะว่าจิตใจ ไม่ถูกกัก ถูกยึด ถูกฝังไว้ด้วยเหยื่อหรืออารมณ์ของกิเลส เขาหลุดออกมาเป็นอิสระจากอำนาจบีบคั้นของกิเลส ถ้าหลุดด้วยอำนาจของอศัมมยตาแล้ว มันสูงสุดเป็นโลกุตตระไปเลย หลุดจากอำนาจของความ เป็นบวก ความเป็นลบ ไม่สามารถจะทำจิตใจของเขาเหไปทางบวกหรือทางลบ เข็มแข็งอยู่ในความถูกต้อง.

แล้วที่ว่าที่มันสูงสุดนั้นนะ มันออกมาเสียจากความเป็นทาส ทาสี่ชั้นนะ ไม่เป็นทาสแห่ง ตัวกู ไม่เป็นทาสแห่งตัวกู ของกู ก็คือไม่เป็นทาสแห่งกิเลส หลุดออกมาเสียได้จากอำนาจของความเห็นแก่ตัว, ภาษารรรมะก็เรียกว่า หลุดออกมาจากอำนาจของดี ของชั่ว อำนาจของบุญ ของบาป อำนาจของสุข ของทุกข์ อำนาจของสิ่งที่ เป็นคู่ ๆ ทุกคู่.

ศาสนาคริสต์นิกายเชิร์ชออฟอิงแลนด์ เขาก็มีว่า ออกมาเสียจากอำนาจ good and evil บรรทัดแรกๆ ของคัมภีร์ไบเบิล ว่าอย่าไปกินผลไม้ให้ตกเป็นทาส ของ good and evil แต่เข้าใจว่ามันเก่าไปถึงสมัยอียิปต์ ก่อนคริสตศักราช. เล่าข้อ พร้อมกับพระพุทธรศาสนา ก็ว่าอย่าเป็นทาสของอิน และ ยาง คือความเป็นบวกและความเป็นลบ. แม้อินคูกก็สอนว่าอย่าติดอยู่ในบุญและบาป, ขึ้นพ้นจากบุญและบาป ไปเป็นอัตตานิรันดร.

ทางธรรมะในพระพุทธรศาสนานี้ก็เหมือนกันแหละ ไม่ติดอยู่ในบุญในบาป ในดีในชั่ว ในสิ่งที่ เป็นสุขเป็นทุกข์ ไม่ติดอยู่ในนรก ไม่ติดอยู่ในสวรรค์ ไม่ติดอยู่ในอะไรที่เป็นของที่เป็นคู่ๆ ในที่สุดก็อยู่เหนือเหนือของคู่ทุกคู่ ไม่สุขไม่ทุกข์ ไม่กำไรไม่ขาดทุน ไม่แพ้ไม่ชนะ ไม่เอาเปรียบไม่เสียเปรียบ กระทั่งว่าไม่เป็นหญิงไม่เป็นชายไปเลย.

มันก็มีความสะอาด มีความสว่าง มีความสงบ เพราะหลุดพ้นจากสิ่งเลวร้ายทั้งหลาย แล้วมาเป็นตัวชนิดหนึ่ง เป็นธรรมะที่เรียกชื่อว่า อติมมยตา แล้วจะมีความมั่นคง อย่างที่กล่าวไว้ว่า ต่อให้แผ่นดินไหว ภูเขาหิมาลักษณ์หวั่นไหวสั่นคลอนไปหมด ละลายไปให้หมด อติมมยตาก็ยังคงที่ ไม่หวั่นไหว, ภูเขาแอลป์ในทวีปยุโรป หวั่นไหวสั่นคลอนไปหมด ภูเขาเรือกก็ในอเมริกาหวั่นไหวสั่นคลอน ละลายไปหมด อติมมยตาก็ยังอยู่; จักรวาลนี้มันจะสั่นคลอนหวั่นไหวเหลวไหลไปเท่าไร อติมมยตาก็ยังอยู่ นี่เป็น ความมั่นคง เพราะมันไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความเป็นบวก ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของความเป็นลบ ไม่มีเหตุปัจจัยอะไรจะปรุงแต่งได้.

แต่เมื่อมันสูงเกินไป ก็เป็นเรื่องของพระอรหันต์ ก็ตกลงมา ตกลงมาอยู่ที่นี้ตามลำดับที่ว่า ละกามสัจฉญาเสียด้วยปฐมฌาน, ละปฐมฌานเสียด้วยทุติยฌาน ด้วยตติยฌานไปตามลำดับ, อย่างนี้ก็เรียกว่าไม่ถึงกับเป็นพระอรหันต์. กามสัจฉญา คือสิ่งเฮอร์คิวร่อย

ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ละออกไปเสียได้ด้วยอศัมมยตาสำหรับละ
มาอยู่ในรูปฌานชั้นปฐมก็ยังมี มันเป็นอนุเบกขาซึ่งสูงกว่า.

ถ้ามีอศัมมยตา มันก็ไม่มีความเป็นอณุปาล ถ้าอณุปาลมีอศัมมยตา เขาก็
ละความเป็นอณุปาลเสียได้. เกี่ยวกับระวางอณุปาล *อณุปาลครอบจำจักรวาล* ก็คือการ
ศึกษาที่สอนแต่ให้ฉลาด ฉลาดอย่างเดียว แล้วไม่มีอะไรควบคุมความฉลาดนั้น ความฉลาด
นั้นก็ไปรับใช้ความเห็นแก่ตัว แล้วจะเอาความมันคงมาแต่ไหนล่ะ ในสากลจักรวาลจะไม่มี
ความมันคงสักขี้เส้นหนึ่ง.

ขอให้พวกเราสนใจ ว่าประเทศชาติจะประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีอศัมมยตา
ควบคุมความถูกต้องของตน, มีหัวใจเป็นเพชร มีเหล็กเพชรอยู่ในหัวใจ เข้มแข็ง ไม่มีอะไร
มาตัดมาลากไปได้ แต่ว่ามันจะตัดความชั่วทั้งหลายได้ ไม่มีอะไรมาตัดเพชรได้ แต่เพชร
ก็ตัดความชั่วทั้งหลายได้ แล้วประเทศชาติของเราจะเป็นอย่างไร?

ทั้งโลกก็เหมือนกันแหละ เกี่ยวกับ ความเห็นแก่ตัวทำลายโลก แผ่นดิน
แท่นๆ หญ้าบอน บัวไม้ สัตว์ อาหาร ที่อยู่อาศัยในโลกนี้ ก็ถูกทำลายไปในลักษณะที่ไม่ถูกต้อง
เพราะมันไม่มีเครื่องบังคับจิตใจ มันก็มีแต่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวนี้แหละ *มนุษย์ก็ไม่มันคง
โลกก็ไม่มันคง จักรวาลก็ไม่มันคง สวรรค์ก็ไม่มันคง ถ้ามีแต่สิ่งที่เป็นกิเลส.*

เป็นอันว่าอศัมมยตา : ความที่มีจิตแข็งเป็นเพชร อะไรปรุแงไม่ได้ ลาก
ไปไม่ได้, แล้วจิตที่แข็งเป็นเพชรตัดสิ่งชั่วร้ายทั้งหลายทิ้งปวงได้ มันก็เกิดความมันคง เรา
จึงเรียกว่า อศัมมยตา ทำให้เกิดความมันคง. ในทางต่ำ ก็ไม่มีอะไรจะมาฉุดหรือ
หยุดไว้ได้เพราะมีความมันคง, ในทางสูงก็ขึ้นไปได้ ขึ้นไปได้ตามลำดับ ของสิ่งที่ควรจะ
สูงขึ้นไปอย่างไร ก็สูงขึ้นไปอย่างถูกต้อง ความเป็นอย่างนี้แหละเรียกว่า อศัมมยตา.

เกี่ยวพันจิตมันตกอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งปรุงแต่งให้เห็นแก่ตัว ให้เกิดกิเลสประเภทเอา เอา เอา, เกิดกิเลสประเภท ทำลาย ทำลาย ทำลาย, เกิดกิเลสประเภทหลงไหล มัวเมา พัวพันอยู่ที่นั่น ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี.

พุทธบริษัทเราฟังทราบไว้ ถ้าไม่มีอตัมมยตา พุทธศาสนาก็ไม่เกิดขึ้น พระสัตว์ก็จะต้องติดจมอยู่เพียงแค่อุทกถาบสรามบุตร ซึ่งมีแนวสัญญาณะสัญญาณะเป็นจุดสูงสุด มันก็สิ้นสุดอยู่แค่นั้นแหละ ไม่เกิดพุทธศาสนา ก็สูงสุดแค่ว่ากัศพรหม อรูปพรหม อันสุดท้าย ที่มีชื่อว่า แนวสัญญาณะสัญญาณะ.

ฉะนั้น ขอให้เราทั้งหลายสนใจในความประเสริฐสุด ของพระพุทธศาสนา มีธรรมะชื่อ อตัมมยตา, ผู้มีอตัมมยตา ชื่อว่า อตัมมโย ก็เป็นพระอรหันต์ ถ้าไม่ถึงขั้นนี้ ก็มี น้อย ๆ น้อย ๆ ลงไปตามลำดับ จนกระทั่งว่ามีนาคตอเบกขา เอกัตตอเบกขา ซึ่งมีเข้มแข็งขึ้น เข้มแข็งขึ้น เข้มแข็งขึ้นตามลำดับ กว่าจะถึงอันคับสุดท้ายนั่นเอง. ขอให้ศึกษาจนเข้าใจ อตัมมยตา มี อตัมมยตาไว้เป็นเครื่องสร้างความมั่นคง ถอนตัวออกมาจากสิ่งเลวร้ายและ เลื่อนขึ้นไป สู่อสิ่งที่ไม่ปรารถนา สูงขึ้นไปตามลำดับ. นี้คือคำอธิบายของคำว่า อตัมมยตา กับ ความมั่นคง มันคงยิ่งกว่าภูเขาหิมาลัย ทั้งที่กล่าวมาแล้ว เราก็จะมีชีวิตที่มั่นคง

ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลายผู้เป็นพุทธบริษัทรู้จักอตัมมยตาว่า เพราะมีอตัมมยทานี้แหละ จึงได้เกิดพระพุทธศาสนา ไม่ติดตันอยู่เพียงลัทธิที่สูงที่สุดในสมัยนั้น คือลัทธิของอุทกถาบสรามบุตร ดังกล่าวแล้ว.

ขอแสดงความหวังว่า ท่านทั้งหลายจะมีอตัมมยตา, มีจิตเป็นเพชร, มีหัวใจเป็นเพชร, มีเหล็กเพชรประจำชีวิต สำหรับจะตัดสิ่งไม่พึงปรารถนา แล้วส่งขึ้นไปสู่สิ่งที่พึงปรารถนา แล้วมีความมั่นคงอยู่ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๑๒ —

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

อดัมมยตา กับ ชีวิตประเสริฐ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์นี้ อาตมาก็ยังกล่าวเรื่องอดัมมยตา ในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งต่อไปตามเคย ในวันนี้จะกล่าวโดยหัวข้อว่า อดัมมยตา กับ ชีวิตประเสริฐ โดยมีใจความว่า ถ้าต้องการจะมีชีวิตประเสริฐ ต้องมีอดัมมยตา หรือว่า ถ้ามีอดัมมยตาแล้ว จะเป็นการง่ายที่เราจะมีชีวิตอันประเสริฐ, เราจะจัดชีวิตได้ตามที่เรากต้องการ เพราะว่าชีวิตไม่ตกไปเป็นทาสของสิ่งยั่ววน ไม่ตกไปเป็นทาสของปัจจัยปรุงแต่งใดๆเลย.

อดัมมยตามีความหมายอย่างไร ก็เคยบรรยายแล้วในการบรรยายครั้งที่แล้วมา แต่สรุปใจความว่า อดัมมยตา คือความที่อะไรๆ ปรุงแต่งจิตไม่ได้ กระทั่งจับยึดไว้ไม่ได้ ในความผิดพลาด ในความต่ำ ในความทรมาน ในความทุกข์ แล้วก็ส่งเสริมยิ่งๆ ขึ้นไปในทางที่ถูกต้อง, มันไม่เป็นทาสของสิ่งใด มันไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของสิ่งที่ชั่วร้ายเหล่านั้น จึงสามารถจะหลุดออกมาอยู่ในสภาพของ ชีวิตที่ประเสริฐ.

ความหมายของชีวิต

ในชั้นแรกนี้เรามาลองพิจารณากันดูว่า ชีวิต นั้นคืออะไรกัน ?

ชีวิต ในความหมายทางวิชาวิทยาศาสตร์ จะไม่มีความหมายอะไรสำหรับเรา หรือช่วยอะไรไม่ได้ในการปฏิบัติธรรมะ เพราะเขาเล็งถึงการที่ว่า protoplasm ของเซลล์ๆ หนึ่งมันยังสคอยู่ มันยังไม่ตายเท่านั้นแหละ เพียงเท่านั้นก็เรียกว่ามีชีวิตแล้ว ชีวิตมันอยู่ที่นั่น มูลฐานของชีวิตมันอยู่ที่นั่น, อย่างนี้เราทำอะไรไม่ได้.

ที่นี้ ก็เลื่อนขึ้นมาถึง ชีวิตทางกาย เมื่อเซลล์ทั้งหลาย ประกอบกันขึ้นเป็น ร่างกาย ร่างกายหนึ่งแล้ว ชีวิตทางกายมันก็มีอยู่ คือมันตายก็ได้ มันไม่ตายก็ได้, ชีวิตในทางกาย ก็เอาร่างกายเป็นหลัก เป็นประมาณ ถ้าร่างกายยังเดินได้ยังทำอะไรได้ ก็เรียกว่ามี ชีวิตทางกาย.

ที่นี้ชีวิตที่สูงขึ้นไป ก็เป็น ชีวิตทางจิต คือ ความมีจิตถูกต้อง มีลักษณะของความมีจิต ในทางธรรมะก็ว่า มีจิตที่มั่นคง. จิตที่มั่นคงนั้นมัน สะอาด บริสุทธิ์ แล้วมัน ก็รวมกำลังได้ และมันก็ แคล้วคล่องว่องไวในการทำการทำงาน หรือบังคับจิตได้ตามที่ต้องการ ว่าจะให้จิตราเรงยินดีก็ได้ ให้จิตตั้งมั่นก็ได้ ให้จิตปล่อยวางสิ่งทั้งปวงก็ได้.

ถ้าคุณสมบัติเหล่านี้ของจิตยังมีอยู่เพียงใด ก็เรียกได้ว่าชีวิตทางจิต ชีวิตทางจิต ในความหมายที่สมบูรณ์ยังอยู่ ถ้าเสื่อมเสียคุณสมบัติอันนี้ไปแล้ว ชีวิตทางจิตตายแล้ว แม้ว่าทางกายมันยังอยู่ มันก็ทำอะไรไม่ได้; ชีวิตทางจิตยังอยู่ ก็คือจิตนี้มันสามารถทำอะไร ได้ทุกอย่างทุกประการในทางจิต.

เฮ้! ที่นี้ก็ขอเลื่อนขึ้นไปอีกสักชั้นหนึ่งว่า *ชีวิตทางสติปัญญา* ซึ่งเรามักจะชอบเรียกกันว่า ทางวิญญาณ คือทาง *spiritual*, ทางกาย ก็ทาง *physical*, ทางจิต ก็ทาง *mental*, ทางวิญญาณ คือทาง *spiritual*.

ชีวิตทาง *spiritual* นี้ หมายความว่า *สติปัญญา ความรู้ ความเชื่อ ความเข้าใจ มันถูกต้อง มันยังถูกต้องอยู่*, ถ้าทางสติปัญญามันเสียไป ไม่มีความเข้าใจ ไม่มี ความถูกต้องแล้ว ก็เรียกว่า ชีวิตด้านวิญญาณหรือด้านสติปัญญามันตายแล้ว แม้ชีวิตทาง จิตยังอยู่ ทางกายยังอยู่ ก็เกือบจะทำอะไรให้ก้าวหน้าไม่ได้ ให้น่าชื่นใจไม่ได้.

เราจะต้องมีชีวิตถูกต้องครบถ้วน -ชีวิตทางวิทยาศาสตร์ *protoplasm* ทุกๆ เซลล์ยังสทอยู่ มูลฐานแห่งชีวิตยังอยู่, ชีวิตทางกายยังอยู่ กินอาหารได้ อะไรก็ได้ มีร่างกาย เป็นที่ตั้งแห่งจิตใจ, ชีวิตทางจิตใจยังอยู่เข้มแข็ง สามารถในหน้าที่ของทางจิตทุกอย่าง, และชีวิตทางวิญญาณ คือทางสติปัญญา สามารถรู้สิ่งที่ควรรู้ สามารถคิดนึกสิ่งที่ควรคิดนึก สามารถสั่งให้ทำอะไรได้อย่างถูกต้อง. นี่แหละชีวิต ถ้ามันสมบูรณ์มันต้องอย่างนี้ สมบูรณ์ ทั้งทางเซลล์ทุกๆ เซลล์ของชีวิต, สมบูรณ์ทางร่างกายที่ประกอบกันเป็นร่างกาย, ทางจิต ที่ทำหน้าที่อยู่ที่กาย และทางสติปัญญาที่ทำหน้าที่อยู่ที่จิต รวมหมดแล้วเรียกว่า *ชีวิต*.

คู่ชีวิต

ชีวิตนี้มันจะประเสริฐได้ช่วยอะไร? ก็จะต้องค่อยๆ วิสัชนากันไป ที่อยากจะพูดเสียก่อนก็ว่า มันมีอะไรเป็นคู่ชีวิต ชีวิตนี้มีอะไรเป็นคู่ชีวิต? ขอตอบว่า ชีวิตนี้ มีสิ่งที่พระพุทธรูปเจ้าท่านเคารพเป็นคู่ชีวิต.

ท่านคงจะฉงน ว่าพระพุทธเจ้ายังมีที่เคารพ ถ้าไม่เคยฟังมันก็ไม่เคยรู้ แต่ว่าพระพุทธเจ้ามีสิ่งที่พระองค์ทรงเคารพ. เมื่อตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ทรงฉงนว่า ต่อไปนี้จะเคารพอะไร? ในที่สุดตกลงพระทัยว่า เคารพธรรมะ คือหน้าที่ *ธรรมะ แปลว่าหน้าที่* ธรรมะไม่ได้แปลว่า คำสั่งสอนนะ ธรรมะ แปลว่าหน้าที่, หน้าที่คือ สิ่งที่ทำให้รอด. สิ่งที่เป็นคู่ชีวิต ก็คือธรรมะ คือหน้าที่; ถ้าชีวิตไม่มีหน้าที่ มันก็ตาย ชีวิตชนิดไหนก็ตามพอไม่มีหน้าที่ มันก็คือตาย ฉะนั้น ธรรมะคือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพนั่นแหละเป็นคู่ชีวิต.

พระพุทธองค์ทรงเคารพหน้าที่ ทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า ครอบรอบบวงจรถัดกลางวันและกลางคืน อย่างที่ทราบกันดีอยู่แล้ว ทำจนวาระสุดท้าย จะปรินิพพานอยู่หยกๆแล้วยังทำหน้าที่. ตามพุทธประวัติที่ทุกคนได้อ่านมาแล้วว่า มีนักบวชในศาสนาอื่นมาขอให้สอน ในขณะที่จะปรินิพพานอยู่แล้ว ภิกษุทั้งหลายก็ไล่ไป ท่านว่า อย่าไล่ บอกให้เข้ามา แล้วท่านก็สอน จนรู้ธรรมะพอที่ทำให้บรรลุพระอรหันต์ได้ พระสาวกองค์สุดท้ายที่จะเป็นอรหันต์นั้น; พระพุทธเจ้าท่านเคารพหน้าที่ถึงขนาดนี้.

พระพุทธเจ้านี้ เท่าที่สำรวจดูในบาติ เท่าที่เอาตามาสามารถสำรวจ ไม่พบว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้รองเท้าหรือร่มไม่มีนะ ซึ่งพระเถระเรามีกันเหลือเฟือแล้วเดี๋ยวนี้, ไปไหนต้องเดิน เพราะท่านไม่มีรถยนต์, แล้วท่านไม่นั่งยานที่เทียมด้วยสัตว์มีชีวิต เกวียนก็มี รถม้าก็มี แต่มันเทียมด้วยสัตว์มีชีวิต ท่านไม่นั่งนะ เพราะฉะนั้น ท่านต้องเดิน. *ท่านไม่มีรองเท้า ท่านไม่มีร่ม* แต่โดยที่ท่านเคารพหน้าที่ ท่านจึงเสด็จดำเนินเป็นโยชน์ๆ เป็นโยชน์ๆ เป็นของว่าเล่น จะปรินิพพานอยู่คี่นนี้แล้ว กลางวันก็ยังเดินอยู่เป็นโยชน์ๆ นะ; นี่ความเข้มแข็งของพระพุทธเจ้าผู้เคารพหน้าที่.

ฉะนั้นจึงถือว่า ธรรมะหรือหน้าที่เป็นคู่ชีวิต พอไม่มีหน้าที่มันก็คือตาย คนก็ตาย สัตว์ก็ตาย ต้นไม้ต้นไม้ก็ตาย *พอขาดหน้าที่มันก็ตาย* เซลล์ทั้งหลายในร่างกาย พอไม่

ทำหน้าที่ มันก็ตายวูบเดียว ร่างกายก็ตายวูบเดียว. คู่ชีวิตที่แท้จริง คือธรรมชาติ คือหน้าที่ คู่ชีวิตผิวเมียนั้นมันหลอกๆ มันแยกกันอยู่ ๓ ปี คนหนึ่งอยู่อเมริกาคนหนึ่งอยู่เมืองไทย ๓ ปีมันก็ไม่ตายคอก, แต่คู่ชีวิตคือธรรมชาติไม่ถึงวินาทีมันก็ตาย เช่นเซลล์ไม่ทำหน้าที่ตามหน้าที่วินาทีเดียวก็ตายหมด. ฉะนั้นคู่ชีวิตที่แท้จริง คือสิ่งที่พระพุทธเจ้าท่านเคารพ สิ่งนั้นคือหน้าที่หรือธรรมชาติในภาษาบาลี หน้าที่ในภาษาไทย.

ที่นี้ พุทธเจ้าเปรียบเทียบกันหน่อย เขาเปรียบเทียบมากขึ้นไปว่า *ตัวชีวิตเองนั่นก็คือธรรมชาติ* คือหน้าที่นั่นแหละ เพราะว่าไม่มีหน้าที่มันก็คือตาย เพราะฉะนั้นเอาหน้าที่ เอาธรรมะนั้นแหละเป็นตัวชีวิตเสียเองก็ได้ ธรรมะนั้นแหละเป็นตัวชีวิตเสียเอง; นี้คู่ชีวิตหรือตัวชีวิตมันคือธรรมชาติ ชีวิตจะมีรอคอยได้ ก็ด้วยสิ่งที่พระพุทธเจ้าเคารพ คือหน้าที่ นี้ชีวิตเป็นอย่างนี้.

ชีวิตประเสริฐ

เอ้า! ที่นี้ก็มาพูดกันในข้อที่ว่า *ชีวิตประเสริฐ ประเสริฐนั้นมันเป็นอย่างไร?*

ประเสริฐ ประเสริฐนี้มีหลายความหมาย : ประเสริฐตามภาษาเด็กๆ ได้กินได้เล่นก็ประเสริฐแล้ว, หรือว่ามีเงินพอใช้ ซื้อเหล่าซื้ออะไรก็ได้สะดวกก็ประเสริฐแล้ว อย่างนี้มันความหมายของชาวบ้าน, หรือว่าจะเป็นมหาเศรษฐี มีอำนาจวาสนามีอะไรมันก็ประเสริฐแล้ว แต่ความหมายของชาวบ้าน.

ชีวิตประเสริฐชนิดหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในบาลี เรียกว่า *ชีวิตโหวหาร* ถึงที่สุดแล้ว สะสมทรัพย์สมบัติเป็นปึกแผ่นจนไม่รู้จะเอาไปไหนแล้ว มีไร่นา มีช้างม้าบริวารอะไรเสร็จ,

จนเป็นคนแก่คนเฒ่า ยกให้ลูกหลานดำเนินกิจการ ตัวเองก็สวมรองเท้าขาว ใส่เสื้อขาว ห่มผ้าขาว ก็นั่งรอเฝ้าอยู่ตามป่าละเมาะริมลำธาร ก็เรียกว่าชีวิตประเสริฐแบบนั้น แต่ยังไม่ยอมแพ้ถือว่าประเสริฐ.

พิจารณาคำว่า *เศรษฐี* เศรษฐีมันแปลว่า ประเสริฐ, คำว่าเศรษฐีแปลว่า *ผู้มีความประเสริฐ*. เศรษฐีที่แท้จริง เขาเลี้ยงคนข้าทาสบริวารอย่างเพื่อนร่วม เกิด แก่ เจ็บ ตาย ไม่เอาเปรียบ, การมีเศรษฐีชนิดนั้น ก็ไม่เกิดช่องว่าง ไม่เกิดกรรมกรชน กรรมมาชีพกับนายทุน มันเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย กันเสีย. เศรษฐีอย่างนี้ก็เรียกว่า ประเสริฐได้เหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้มันหาทำยากออกตาก็คงไม่ได้ มันมีแต่ *นายทุนกระดากขยับ*.

ที่นี้ถ้ากล่าวตามหลักพระพุทธศาสนาของพุทธบริษัทแล้ว ชีวิตที่ประเสริฐนั้น มันมีความหมายง่าย ๆ อยู่ที่ตรงนั้นว่า ชีวิตเย็น และมีประโยชน์. สองคำเท่านั้นแหละช่วย จำไว้เถอะว่า เย็น คือไม่ร้อน คือนิพพาน แล้วมีประโยชน์แก่ตนและแก่ผู้อื่น, เต็ก ๆ เขาชอบพูดอังกฤษก็ว่า *peaceful and useful* สองคำเท่านั้น ช่วยกรอกใส่กระหม่อมเต็ก ๆ ; ชีวิตประเสริฐก็คือว่ามันเย็น และมันมีประโยชน์.

นิพพาน แปลว่าเย็นเพราะไม่มีไฟ นิพพานไม่ได้แปลว่าตายของพระอรหันต์ เหมือนที่ครูเขาสอนกันในโรงเรียนฝึก ๆ จนเด็กเข้าใจผิดว่านิพพาน แปลว่า ตาย ตายของพระอรหันต์เสียด้วย ; นี่มันผิด ผิดลึก พระอรหันต์ตายไม่ได้ แม้ร่างกายของท่านจะตาย แต่องค์พระอรหันต์ตายไม่ได้. แล้วนิพพาน ไม่ได้แปลว่าตาย แปลว่า เย็นเพราะไม่มีไฟ ไม่มีไฟคือกิเลส, เย็นนี้ก็หมดปัญหาเรื่องความทุกข์.

แล้วก็มีประโยชน์ มีประโยชน์ ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน และประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง แยกกันไม่ได้, มีอยู่ ๓ ประโยชน์ ประโยชน์ตัวเอง ประโยชน์ผู้อื่น ประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกันอย่างแยกกันไม่ได้.

ชีวิตประเสริฐด้วยอหัมมยตา

ที่ว่า เย็นเพราะอะไร ชีวิตนี้เย็นเพราะอะไร? เย็นเพราะว่าไฟเข้ามาไม่ได้ ไฟเข้ามาไม่ได้ เพราะมีอะไร? เพราะมีอหัมมยตา. มีเหล็กเพชรมีความแข็งแกร่ง, มีความคงที่ มีความมั่นคง กิเลสเข้ามาไม่ได้ บั๊จยแห่งกิเลสเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้, ไม่มีกิเลสก็คือไม่มีไฟ ไม่มีความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งกิเลสทั้งหลาย มันก็เย็น เย็นตามควรแก่กรณี มีอหัมมยตาระดับไหน ก็มีความเย็นระดับนั้น.

มีประโยชน์ก็เหมือนกันแหละ มีประโยชน์ก็เพราะมีอหัมมยตา เพราะคนมีอหัมมยตานั้นไม่เห็นแก่ตัว. คนไม่เห็นแก่ตัว เพราะมีอหัมมยตา มีอหัมมยตาไม่อาจจะเห็นแก่ตัว เพราะไม่มีกิเลส ไม่มีอะไรมาปรุงให้เกิดตัวกูของกูในความรู้สึก, แล้วไม่มีอะไรมาทำให้เห็นแก่ตัวกู มันก็เห็นแก่ผู้อื่น; คนเห็นแก่ตัวมันไม่เห็นแก่ผู้อื่น ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง เมื่อไม่เห็นแก่ตัว มันก็ต้องเห็นแก่ผู้อื่น และเห็นแก่ความถูกต้อง.

ลักษณะของคนเห็นแก่ตัว

คนเห็นแก่ตัวนั้นมีลักษณะอย่างไร? ขอให้พิจารณากันสักนิด :

คนเห็นแก่ตัวนั้นมัน ขี้เกียจ นะ ขี้เกียจต้องการ จะนอนโดยไม่ต้องทำงาน และจะเอาประโยชน์, คนเห็นแก่ตัวขี้เกียจ.

คนเห็นแก่ตัว เขาเปรียบ *พร้อมที่จะเอาเปรียบ* เขาเปรียบทุกชนิดแหละ มีโอกาสเท่าไร เข็มมันก็เอาเปรียบ.

คนเห็นแก่ตัวนั้น *ไม่สามัคคี* จะเรียกร้องให้สามัคคีในการรักษาติ ในการพัฒนาชาติ หาไม่ได้จากคนเห็นแก่ตัว คนเห็นแก่ตัวไม่สามัคคี.

คนเห็นแก่ตัว ริษยานะ *ริษยาผู้อื่น* ไม่อยากให้ใครได้ดี แม้ไม่เกี่ยวข้องกับตน. คนเห็นแก่ตัว *เป็นอัครพาล* เป็นอัครพาลเพราะเหตุถึงที่กล่าวมาแล้ว มันก็เป็นอัครพาล.

ในที่สุกมันก็เป็นกรเห็นแก่ตัว ชนิดที่เรียกว่า *หลง* เห็นแก่ตัวหลงทางมันก็เป็นบ้า ไปดูคนในโรงพยาบาลบ้าทุกคน มันมีจุดตั้งต้นมาจากความเห็นแก่ตัวทั้งนั้นแหละ แล้วบางคนก็ฆ่าตัวตาย ฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่าพระอรหันต์ก็ได้ คนเห็นแก่ตัวนี้.

จะเอาคนเห็นแก่ตัวมาพัฒนาแผ่นดินธรรม แผ่นดินทองนี้มันเป็นไปได้ มันได้มากก็เป็นแผ่นดินทองเหลือง แผ่นดินทองอะไรก็ไม่รู้. ฉะนั้น ขอให้รู้จักความเห็นแก่ตัวว่ามันเป็นอย่างนี้ มันไม่อาจจะมียประโยชน์ ไม่อาจจะทำประโยชน์เพราะว่ามันเห็นแก่ตัว.

อัตถ์มยตา อาวุธกำจัดความเห็นแก่ตัว

ถ้ามี *อัตถ์มยตา* มันเป็นอาวุธเพชร มันกำจัดความเห็นแก่ตัว แล้วมันกำจัดกระทั่งว่า ความมีตัว ไม่ไฉนเกิดความรู้สึกรู้ว่าเป็นตัว ตัวกู ตัวกูมันไม่เกิด แล้วมันจะเห็นแก่ตัวได้อย่างไร; ที่มีความเห็นแก่ตัวนี้ เพราะมันเป็นความโง่ เป็นความหลง เป็นความเข้าใจผิดอะไรสารพัดอย่าง แล้วก็สรุปเรียกสั้นๆ ว่า มันไม่อาจจะมียอัตถ์มยตา.

ขอเล่าเรื่องขำๆ สักนึกว่า มีคนมาหาที่วัดแล้วถามว่า “ช่วยอธิบายที่ เรื่องนี้ ไม่เข้าใจ ยังไม่เข้าใจดี”.

ถามว่า “เรื่องอะไร?”

“เรื่อง *อะยัมภะทันตา*”

โอ้! น้าหัว คนๆ นี้เขาจำไม่ถนัด เขาเคยชินหูแต่เรื่องอะยัมภะทันตา เวลาเขา อารานาพระให้เทศน์นะ ฟังอหัมมยตาเป็นอะยัมภะทันตา มาขอให้ช่วยอธิบาย. อากมา ก็บอก อธิบายไม่ถูกออก เรื่องอะยัมภะทันตานะ อธิบายได้แต่เรื่องอหัมมยตา.

“เออ! เออ! นั้นแหละ นั้นแหละช่วยที”.

อากมาก็บอกเขาว่า “เรื่องนี้ละ คือคนที่มีจิตใจชกที่อารมณ์หรือกิเลสหรือ เหตุปัจจัยอะไร มาปรุงแต่งไปไม่ได้ ขวคเหล้าถึงหัวไปไม่ได้, สนามมั่วถึงหัวไปไม่ได้, บ่อนพนันถึงหัวไปไม่ได้, สถานเริงรณต์ถึงหัวไปไม่ได้ นั้นเพราะมีอหัมมยตา” ก็พอจะพูดกัน รู้เรื่อง.

คนมีประโยชน์ เป็นคนมีประโยชน์ ต้องเป็นคนมีอหัมมยตา ไม่เช่นนั้น กิเลสลากหัวไปเป็นทาส เป็นข้าหมค หรือเอาไปเป็นบริวารทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ด้วยความเห็นแก่ตัวกันเสียหมค มันก็ไม่มีประโยชน์อย่างที่ควรจะต้องการ.

ขอพูดเรื่องประโยชน์อีกสักนึกเถอะว่า ประโยชน์นั้นมันมี *ประโยชน์ตนเอง* *ประโยชน์ผู้อื่น* *ประโยชน์ที่ไม่อาจจะแยกกัน*.

ประโยชน์ตนเอง ก็มีหลายระดับ หลายระดับตามลำดับของอหัมมยตา ตั้งแต่ ว่าเป็นคนธรรมดา แล้วก็เป็นผู้มีรูปฌาน อรูปฌาน ขึ้นไปตามลำดับ; แต่ละชั้นแต่ละ

หมวกก็มีหลาย ๆ ลำดับ จะเรียงลำดับอย่างไรก็ตามเถิด ถ้ามันเป็นลำดับที่สูงขึ้นไปแล้ว มันต้องมีอศัมมยตา.

ประโยชน์ท่าน คือประโยชน์ผู้อื่น จะเป็นบุคคลอื่นก็ได้ ชาติอื่นก็ได้ โลกอื่นก็ได้ เราถือว่าเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตายทั้งนั้นแหละ, บรรดาสิ่งที่มีชีวิตแล้วเอามาเป็นเพื่อนให้หมด เพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ตันไม้ตันไร่ แม้แต่สิ่งไม่มีชีวิต ห้วย หนอง คลอง บึง บาง หนทาง มีประโยชน์กับเราก็เป็นเพื่อน เป็นเพื่อน; เราจะทำประโยชน์แก่สิ่งเหล่านั้น ด้วย ก็คือคิดจะตอบแทนคุณมัน รักษามัน.

ประโยชน์ที่ไม่อาจจะแยกกัน นั้นมันมีความผูกพัน ประโยชน์บางอย่างทำคนเดียวไม่ได้ ต้องทำร่วมกัน ฉะนั้นก็ไม่ปล่อยให้เสียไปดอก ไม่ปล่อยให้เสียไป จึงได้ประโยชน์เป็นสาม : อดตัดละ ประโยชน์ตน, ปรัดละ ประโยชน์ผู้อื่น, อุยกัตละ ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย.

ประเสริฐ ประเสริฐคำนี้มันหมายความว่าสูงขึ้นไปกว่าดี ถ้าดีนี้ยังไม่น่าไว้ใจ มันบ้าได้ เมาได้ หลงได้ บ้าดี เมาดี หลงดีเป็นอย่างไรบ้าง พอจะรู้จัก บ้าดี หลงดี เมาดี มันฆ่าตัวตายไม่ทันรู้; เพียงแค่นี้มันไม่พอ เหนือเถอะ เหนือชั่วเหนือดี จากชั่ว มาถึงดี จากดี มาถึงประเสริฐ ถ้าประเสริฐแท้ ๆ นี้ก็ต้อง ว่าง ว่าง ว่าง ว่างจากตัวตน.

ให้จำง่ายกว่า จากชั่วมาถึงดี จากดีมาถึงว่าง นั้นแหละมันจะสูงสุด เพราะถ้าว่างแล้วมันไม่มีตัวตน มันไม่มีความเห็นแก่ตน แล้วมันจึงประเสริฐ เพราะไม่มีความเห็นแก่ตน.

ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัวมันเป็น จุดต่ำสุดของความไม่ประเสริฐ ความเห็นแก่ตัวเบาบางลงไปได้เท่าไร ก็เป็นลำดับ ลำดับแห่งความประเสริฐ. อศัมมยตา

มีเท่าไร ก็มีความประเสริฐเพิ่มขึ้นไปเท่านั้น เป็นลำดับๆ ไป จนถึงตัวสุดท้าย ออกไปจาก โลกนี้ได้ เป็นพระอรหันต์ หรือเรียกว่า อหัมมโย อหัมมโย มีคำพูดที่จะกล่าวได้สารพัดอย่าง เป็นผู้หมดปัญหา, เป็นผู้อยู่เหนือปัญหา, เป็นผู้อิสระ ไม่มีอะไรผูกพันได้, เป็นผู้มั่นคง ยิ่งกว่าภูเขาคิมาลัย, เป็นผู้อยู่เหนือปัญหาทั้งปวง แล้วจะไม่เรียกว่าประเสริฐ แล้วจะให้ เรียกว่าอะไร. นี่แหละ ชีวิตอันประเสริฐ ก็คือ ชีวิตที่มีอหัมมยตา.

ขอได้สนใจสิ่งที่จะทำให้ไม่เสียที่ที่เกิดมา ถ้าได้มีชีวิตอันประเสริฐแล้ว ก็เรียกว่า *ไม่เสียที่ที่เกิดมา* มีชีวิตตามธรรมชาติ เหมือนต้นไม้ เหมือนสัตว์เดรัจฉาน เหมือน ะไรนี้ มันก็พูดเอาเองก็แล้วกัน ว่าประเสริฐหรือไม่ประเสริฐ?

ชีวิตที่ประเสริฐนั้น มันถึง จุดสุดยอดของวิวัฒนาการแห่งชีวิต ะไรที่เป็น สิ่งที่เป็นทุกข์ทรมานไม่พึงปรารถนา มันหลุดไป ร่วงไป มันหลุดไป มันร่วงไป, มัน หลุดไป มันร่วงไป มันก็เลยประเสริฐ ประเสริฐยิ่งขึ้นทุกที.

ต่อให้เป็นเทวดา ถ้าไม่มีอหัมมยตา ก็ไม่ประเสริฐไปกว่ามนุษย์ที่มีอหัมมยตา เป็นเทวดาแล้วก็ทะเลาะกันได้ เป็นเทวดาก็หัวเราะร้องไห้กันได้ เทวดาก็ยังอิจฉาริษยา กันอยู่ มันไม่ประเสริฐเพราะไม่มีอหัมมยตา. เป็นถึงพรหมแล้ว เฮ้! ก็เหมือนกันแหละ ยังมีตัวกูจัต ยังแบกตัวกูยิ่งกว่าแบกภูเขาคิมาลัย มันจะประเสริฐอะไร. เป็นเทวดาใน กามาวจรก็บูชาภามันนั่นแหละ เป็นพรหมในพรหมโลกก็บูชาตัวตน ตัวตน ตัวตน ต่อเมื่อมี อหัมมยตา สลัดความรู้สึกว่าตัวตนออกไปเสียได้ เห็นภาวะความว่างจากตัวตน โดยประการ ทั่วปวงว่า อันนี้เวัยสูงสุด และหมดปัญหา.

ขอให้เตือนอีกครั้งหนึ่งว่า จงจำสูตรง่ายๆ นี้ว่า *จากขั้วถึงดี จากดีก็ถึงว่าง พอถึงว่างก็จบ.*

พุทธศาสนาเรามีจุดสูงสุดเป็น ความว่างนิรันดร. ศาสนาอื่นที่เขามีตัวตน เขาก็มี *ตัวตนนิรันดร* จุดสุดท้าย จุดสูงสุด ไม่มีอะไรยิ่งไปกว่า แล้วก็เรียกว่า *มีอัตตานิรันดร* มีตัวตนนิรันดร เรียกชื่อต่าง ๆ ตามชื่อของศาสนานั้น ๆ, แต่ทางพุทธศาสนาเรามีความว่างนิรันดร ไม่เอาแล้วตัวตน ตัวตนไม่เอา ไม่เอา เอาความว่างนิรันดร; *ต่อเมื่อใดถึงความว่างนิรันดร เมื่อนั้นก็คือความประเสริฐ.*

เมื่อพูดว่าประเสริฐแล้วไม่ต้องที่สุคนะ เพราะคำว่าประเสริฐมันที่สุดอยู่แล้ว เพราะมันว่าง. ความว่างนี้ไม่มีมิติใด ความว่างนี้จึงชั่วไม่ได้ ดีไม่ได้, สุขไม่ได้ ทุกข์ไม่ได้, แพ้ไม่ได้ ชนะไม่ได้, อะไรไม่ได้ทั้งนั้น เพราะมันว่าง เพราะมันไม่มีมิติใดๆ ที่จะทำให้เกิดความรู้สึกนั้นๆ หรืออาการนั้นๆ จึงอยู่เหนือสิ่งทั้งปวง, อยู่เหนือการปรุงแต่งของสิ่งทั้งปวง อันสิ่งใดๆ บั๊จจัยใดๆ อารมณ์ใดๆ วัตถุใดๆ มาปรุงแต่งไม่ได้; จิตนี้เป็นจิตที่อยู่เหนือการปรุงแต่งโดยประการทั้งปวงแล้ว เรียกว่าจิตมีอตัมมยตา.

ขอแสดงความหวังว่า พุทธบริษัททั้งหลายจะรู้จักสิ่งนี้ สิ่งที่ทำให้เกิดมีพระพุทธานุภาพ สิ่งที่ทำให้พระพุทธรูปเจ้าทรงถนอมพระองค์ออกมาเสียได้จาก อุทกคาบสรามบุตร อันเป็นศาสดาสูงสุดในสมัยนั้น. *จงเป็นผู้มีอตัมมยตา มีหัวใจเป็นเพชร มีอาวุธเพชร มีชีวิตเพชร อยู่ชนิดที่อะไรๆ ตะตะต้องไม่ได้ เป็นชีวิตประเสริฐเช่นนี้ ด้วยกันจงทุก ๆ คน ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.*

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๑๓ —

๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๒

อตัมมยตา กับ การตามรอยพระอรหันต์

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมประจำวันอาทิตย์ในวันนี้ อาตมาก็จะขอก้าวเรื่อง อตัมมยตาต่อไปตามเดิม ในแง่มุมที่ต่าง ๆ กัน เพื่อเข้าใจสิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา นั้นยิ่งขึ้น จนกว่าจะถึงที่สุด, ในวันนี้มีการบรรยายโดยหัวข้อว่า อตัมมยตากับการตามรอยพระอรหันต์.

ข้อหนึ่งมีปัญหาว่า พระอรหันต์จะเป็นที่สนใจอะไรแก่คนสมัยนี้. *การมี อตัมมยตา คือการเป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์ด้วยอตัมมยตาแล้ว เรียกว่า อตัมมโย* คือ ผู้มีอตัมมยตา, *การทำให้มีอตัมมยตา นั้นแหละ คือการตามรอยพระอรหันต์* ใครจะสนใจหรือไม่สนใจก็ช่วยไม่ได้ ถ้าสนใจก็ลองใคร่ครวญดู.

ปัญหาที่ควรพิจารณา

ควรจะคิดข้อปัญหาต่อไปนี้ว่า :

พระอรหันต์ไม่มีค่าอะไรเลย สำหรับคนสมัยนี้หรือ ?

โลกปัจจุบันนี้ ต้องการพระอรหันต์หรือไม่ ?

พ้นสมัยแล้วหรือ ที่จะมีพระอรหันต์ ?

โลกปัจจุบันกำลังจะวินาศหรือไม่วินาศนั้น เพราะอะไร ?

อะไรจะช่วยให้ ?

การตามรอยพระอรหันต์ เป็นเรื่องศรีเคราะห์หรือไม่ ?

นี่จะต้องพิจารณากันดู ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์แก่มนุษย์แห่งยุคอวกาศ ยุคปรมาณู ยุคอุตสาหกรรม.

การมีอศัมมยตา คือการเป็นพระอรหันต์, เรื่องนี้ก็ได้รับบรรยายมาบ้างแล้ว หรือมากไม่น้อยแล้วก็ได้ การมีอศัมมยตา คือการเป็นพระอรหันต์.

การมีอศัมมยตา คือมีจิตใจ ชนิดที่อะไร ๆ มาปรุงแต่งให้เป็นไปตามอำนาจ เหตุปัจจัยนั้น ๆ ไม่ได้ คือไม่อาจจะมาปรุงแต่ง ให้เป็นไปตามอำนาจของสิ่งที่มาปรุงแต่ง นั้นเอง : ตาเห็นอะไร หูได้ยินอะไร จมูกได้กลิ่นอะไร ลิ้นได้รสอะไร ผิวกายได้สัมผัสอะไร ก็ตามเถอะ มันจะมาปรุงแต่งให้เป็นไปตามอำนาจของสิ่งนั้น ๆ ไม่ได้.

อศัมมยตา คงที่ คงที่ยิ่งกว่าภูเขาหิมาลัย โลกวันนี้ ไหว แผ่นดินไหว ภูเขาหิมาลัยก็วันนี้ ไหว แต่อศัมมยตาไม่วันนี้ ไหว. ไม่มีอะไรมาทำให้จิตใจของผู้มีอศัมมยตาวันนี้ ไหว บุคคลใดมีจิตชนิดนี้ เรียกว่า ท่านเป็นพระอรหันต์ ถ้าเรียกภาษาอศัมมยตาก็เรียกว่า เป็น อศัมมโย คือ เป็นผู้ที่มีอศัมมยตา.

การที่เราพยายามแล้วพยายามอีก ที่จะให้ตัวเองมีอัครมมยตา นั้นแหละคือการตามรอยพระอรหันต์, การทำให้ตัวเองเลื่อนไหลไปดำเนินไป ตามร่องรอยของพระอรหันต์ จะทำให้มีอัครมมยตาได้อย่างไร ก็จะได้ผู้คนที่ให้ละเอียด; แต่เดี๋ยวนี้ ขอยืนยันโดยหัวข้อว่า การทำให้มีอัครมมยตา คือการตามรอยพระอรหันต์.

มันก็มีปัญหาอยู่ที่ว่า พระอรหันต์ไม่มีค่าอะไร สำหรับคนสมัยนี้แล้วหรือ? จะมีใครอยากตามรอยพระอรหันต์กันกี่คน?

ถ้าตอบมันอยู่ที่ว่า เขาไม่รู้จักว่าพระอรหันต์นั้นคืออะไร และไม่รู้จักอัครมมยตาด้วยซ้ำไป เราโฆษณาอัครมมยตาขึ้นมามากมายแล้ว แต่ก็ไม่แน่ใจว่าจะมีคนชอบ ชอบที่จะมีอัครมมยตา. คนสมัยนี้หัวบิ่นยิ่งกว่าลูกข้างเสียแล้วกระมัง เพราะเขาประคิษฐสิ่งที่ยั่ววนตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ยั่ววนกิเลสอะไร ด้วยโรงงานอุตสาหกรรม, นี่หัวมันจะไม่บิ่นอย่างไรเล่า.

ถ้าต้องการจะไม่ให้หัวบิ่นนั้นแหละ มันจึงจะนึกถึงว่า อะไรมันจะมาช่วยได้ อะไรมันจะมาช่วยได้ ถ้าไม่อยากหัวบิ่น. นี่ก็ตอ้งนึกถึงอัครมมยตา จะทำให้สู้ได้ให้คงที่ได้, นี่ก็ไม่ตอ้งทน หรือไม่ตอ้งสู้ก็ได้ ถ้ามันคงที่ คงที่ก็แล้วกัน เอาแต่ความคงที่.

โลกปัจจุบัน เขาต้องการจะเป็นทาสของอารมณฺ์ สร้างสรรค์แต่เครื่องมือ ที่จะ เป็นทาสของอารมณฺ์, สร้างคอมพิวเตอร์กันขึ้นมาให้เต็มโลก มันก็ยังไม่อาจจะช่วยให้พ้น จากความเป็นทาสของอารมณฺ์ แลมันยังเป็นทาสของอารมณฺ์หนักขึ้นไปอีก แล้วจะไปสนใจพระอรหันต์ได้อย่างไรกัน. แต่โดยเนื้อแท้แล้ว โลกปัจจุบัน นั้นแหละ คือโลกที่ตอ้ง การความเป็นพระอรหันต์เป็นอย่างยิ่ง คือ ความหยุด ความเย็น ความเป็นอิสระ ความสงบ ความไม่มีทุกข์โดยประการทั้งปวง.

คนสมัยนี้เท่าที่ได้ยินได้ฟังล้วนแต่พูดว่า พันสมัยแล้ว เรื่องพระอรหันต์ พันสมัยแล้ว ไม่มีใครอาจจะเป็นพระอรหันต์ได้อีกต่อไปแล้ว. แต่มีพุทธภษิตอยู่ว่า ถ้ามีความเป็นอยู่ชอบ โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์ อิม เจ ภิกขเว ภิกขุ สมฺมา วิหเรยฺยฺ อสุณฺโณ โลกิ อรหฺนฺเต ทิ อสุส ถ้าภิกขุเหล่านี้ จักเป็นอยู่โดยชอบไซ้ โลกนี้จะไม่ว่างจากพระอรหันต์. ถ้าโลกว่างจากพระอรหันต์ ก็หมายความว่าไม่มีใครเป็นอยู่ชอบ, เคี้ยวมันบักกันหมดหรืออย่างไร ไม่มีใครเป็นอยู่ชอบ โลกจึงว่างจากพระอรหันต์; พระพุทธองค์ตรัสไว้เป็นหลักตายตัวว่า ถ้าเป็นอยู่โดยชอบ โลกไม่ว่างจากพระอรหันต์.

โลกเป็นอยู่โดยชอบ คือเป็นอยู่ชนิดที่มีอติมมตตา, ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งให้มันหันเหไปทางนั้นทางนี้ นั่นแหละเรียกว่า เป็นอยู่ชอบ, เป็นอยู่ตรงกลาง, เป็นอยู่อย่างถูกต้อง, เป็นอยู่โดยมีขณิมาปฏิบัติ หรืออริยมรรคมีองค์แปด; นี้เรียกว่า โลกเป็นอยู่ชอบ ถ้าโลกเป็นอยู่ชอบ โลกก็ไม่ว่างจากพระอรหันต์.

เดี๋ยวนี้คนไม่สามารถจะเป็นอยู่ชอบหรืออย่างไร หรือเป็นอยู่ผิดกันหมดแล้วทั้งโลก? มันก็คงจะจริง เพราะดูเห็นอยู่ซัดๆ ว่ามันเต็มไปด้วยปัญหา มันเต็มไปด้วยปัญหาสารพัดอย่าง, สิ่งที่ไม่เคยเป็นปัญหา เช่น ปัญหายาเสพติด มันก็มีขึ้นมาท่วมโลก ให้คนบ้ำหัวเราะ ให้ลิงค่างมันหัวเราะ นี่มันยังเป็นปัญหาได้ ปัญหาเรื่องยาเสพติด ซึ่งมันไม่เคยมีมาแต่ก่อน. ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาสารพัดอย่าง มลภาวะเต็มไปหมด แม่น้ำลำคลองเน่าหมด นี่มันเป็นปัญหาให้คนบ้ำมันหัวเราะ ให้ลิงค่างมันหัวเราะ เพราะมันไม่เคยมี มันไม่เคยมี; นี่มันจะพิสูจน์ได้หรือไม่ว่า นี่มันเป็นอยู่โดยชอบหรือไม่เป็นอยู่โดยชอบ มันจึงเต็มไปด้วยปัญหาชนิดนี้.

ที่ได้ยินสติคิดว่า เรือนจำไม่พอ จะสร้างใหม่ก็ไม่มีงบประมาณ ต้องสร้างเรือนจำหลอกๆ เรือนจำชั่วคราว เรือนจำสมัครเล่นอะไรก็ไม่รู้ ไม่รู้จะเรียกอย่างไร, แล้วก็ต้อง

สร้างศาล สร้างสิ่งเกี่ยวกับอาชญากรรม, แล้วยังจะต้องสร้างโรงพยาบาลโรคจิต โรงพยาบาลโรคประสาท มันก็ยังไม่พอ ยังต้องสร้างเพิ่มเติม, *โรงพยาบาลโรคจิต โรงพยาบาลคนบ้า ก็ยังไม่พอ* ได้ยินเขาประกาศอย่างนั้นนะ.

แต่มันคงจะเป็นจริงแหละ คงมีความจริง เพราะว่าคนหลงใหลในกิเลสตามใจตัวเองมากขึ้น *ตามใจตัวเองมากขึ้นเท่าไร ก็จะเป็นบ้ามากขึ้นเท่านั้น* อย่างน้อยก็จะเป็นโรคประสาท. โรคภัยไข้เจ็บแปลกๆ ออกมาใหม่ เพราะความที่จิตใจมันถูกปรุงแต่งไปในแง่มุมใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีมาแต่ก่อน, สิ่งที่เป็นลามกอนาจาร ก็ไม่เห็นเป็นลามกอนาจารไปเสียแล้ว มันจะไม่ให้เปลี่ยนแปลงอย่างไร มันก็เปลี่ยนแปลงไป จนไม่รู้ว่าจะเปลี่ยนแปลงกันอย่างไรอีกต่อไป.

โลกปัจจุบันกำลังจะวินาศหรือกำลังจะไม่วินาศ? นี่ขอให้คิดดู เอาตามประจักษ์พยานหลักฐานที่มีอยู่ ก็เห็นว่ามัน กำลังเดินไปหาความวินาศ. ที่อาตมาจะขอยืนยันอยู่เสมอว่า *เดี๋ยวนี้ทั้งโลก ทั้งโลกมันมีแต่ การศึกษาหมาหางด้วน ฉลาด ฉลาด ฉลาด* จนไม่มีคำจะพูดว่าจะฉลาดกันอย่างไรแล้ว แต่ไม่มีอะไรจะมาควบคุมความฉลาด ความฉลาดนั้นก็เลยกลายเป็นความเห็นแก่ตัว.

คนฉลาดเห็นแก่ตัวนี้ ปัญหาหนัก มันลึก มันลำบาก คนโง่เห็นแก่ตัวเสียยิ่งกว่ายังชั่ว คนฉลาดเห็นแก่ตัวนี้มันลึกเกินไป ยิ่งให้การศึกษาเท่าไร ปรากฏการควบคุมแล้ว ก็มีแต่ความเห็นแก่ตัวที่ลึกๆ เพิ่มขึ้นในโลกมากเท่านั้น แล้วโลกนี้จะอยู่หรือจะวินาศ ขอให้ลองคิดดู; ถ้ายังมีการศึกษาชนิดนี้อยู่ในโลกแล้ว ก็ไม่ต้องสงสัยออกมันจะเพิ่มความเห็นแก่ตัว จนเป็นโลกที่วินาศ อย่าไปหวังโลกพระศรีอารียเมตไตรยเลย. *โลกศรีอารียเมตไตรย* ก็คือ *โลกแห่งมิตรภาพอันประเสริฐ* คือ *ไม่มีความเห็นแก่ตัว*

เหลืออยู่ในโลกพระศรีอารียเมตไตรยสักเท่าซี่เล็บ โลกแห่งความไม่เห็นแก่ตัว เรียกว่าโลกของพระศรีอารียเมตไตรย.

เดี๋ยวนี้เรามัวสร้างกันในเรื่องฉลาด ฉลาดเพื่อความเห็นแก่ตัว เพื่อรับใช้การเมือง เพื่อรับใช้เศรษฐกิจ เพื่อรับใช้อะไรก็สุดแท้เถอะ ล้วนแต่หล่อเลี้ยงความเห็นแก่ตัว จะวินาศ หรือจะไปทางไหน ขอให้ช่วยกันคิดดู.

ถ้าไม่อย่ากวินาศ อะไรจะช่วยให้ได้? ก็มีทางเดียวเท่านั้นแหละ คือ เลิกความเห็นแก่ตัวกันเสีย มีการศึกษาชนิดที่กำจัดความเห็นแก่ตัว คือไม่ให้แต่ความฉลาดอย่างเดียว มีสิ่งควบคุมความฉลาดให้มันถูกต้อง ให้มันเดินไปในทางที่ถูกต้อง ได้รับผลสมตามทีควรจะได้รับ.

โลกยิ่งเจริญมาเป็นพันปี หมื่นปี แสนปีอะไรก็ตามเถอะ มันมีแต่ปัญหายุ่งยากเพิ่มขึ้น คนบ้าสมัยโน้นจะไม่หัวเราะอย่างไร ถึงค่างสมัยนี้จะไม่หัวเราะอย่างไร เพราะว่าพวกค่างพวกค่างไม่ได้มีปัญหอะไรเพิ่มขึ้น แม้เพิ่มขึ้นก็นิดหน่อย ที่เนื่องมาจากคนเห็นแก่ตัว ทำให้มันพลอยลำบากบ้างนิดหน่อย.

โลกสัตว์เดรัจฉานยังคงที่ เพราะเหตุไรล่ะ? เพราะมันไม่มีความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้น มันเห็นแก่ตัวนิดๆ นิดๆ เท่าเดิม. อาตมาสังเกตดู แมว สุนัข ไก่ โอ้! ทำไมมันคงที่อย่างนั้นะ, มันไม่เพิ่มความเห็นแก่ตัว. ส่วนมนุษย์นี่มันเพิ่มความเห็นแก่ตัวอย่างกำนวนไม่ไหว มันก็ต้องมีปัญหาต่างกัน แมวไม่มีปัญหาที่กำลังเป็นปัญหาของมนุษย์ ปัญหาเสพตติค ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาอะไร บ้าๆ บอๆ ทั้งหมด แมวมันไม่มี, ฉะนั้นอย่าทำอะไรให้มันเขลาๆ ให้แมวมันหัวเราะ, อย่าเป็นทุกข์ให้ละอายแมว.

นั่นแหละมันเป็นเรื่องที่ว่า จะสนใจพระอรหันต์กันหรือไม่, จะมีการตามรอยพระอรหันต์กันหรือไม่, การตามรอยพระอรหันต์นั้น เป็นเรื่องครีคราะห์หรืออย่างไร?

ใครจะว่าครีคราะห์ก็ตามใจ อาตมาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่สุด อาตมาสมัครเป็นทาสของพระอรหันต์ เป็นทาสของพระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมพระอรหันต์, การตามรอยพระอรหันต์เป็นเรื่องฉลาดที่สุด เป็นเรื่องประเสริฐที่สุด เป็นเรื่องสว่างไสวแจ่มแจ้งที่สุด ไม่มีความครีคราะห์เหลืออยู่แต่อย่างใด.

มืออดัมมยตา เพราะไม่หลงของคู่

เอาละ ทีนี้มาพูดกันถึงข้อที่ว่า จะทำให้มืออดัมมยตาได้อย่างไร, ทั้งได้พูดทั้งข้างไว้ ว่าจะมีมืออดัมมยตากันได้อย่างไร? จะได้มีการตามรอยพระอรหันต์ แล้วก็หมดปัญหา, *มนุษย์ทุกคนได้รับสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะได้รับ แล้วมันก็หมดปัญหา มันจะเป็นอย่างนั้นได้ ก็ต่อเมื่อมืออดัมมยตา.* แล้วมันจะมีมืออดัมมยตากันได้อย่างไร? เป็นเรื่องที่จะต้องพูดจากัน เรียกว่าพูดไปตั้งแต่ ก. ข. ตั้งแต่ตัว ก. กว่าจะถึงตัว ฮ.

มืออดัมมยตาได้ โดยไม่หลงของเป็นคู่ทุกคู่. ตามปกติของมนุษย์เรามีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ พอสัมผัส รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธัมมารมณฺ์ มันก็เกิด สิ่งที่เราเรียกว่า สัมผัส; ถ้ามันโง่ ก็มันปราศจากธรรมะ หรือวิชาในเวลานั้น อวิชชาที่เตรียมพร้อมอยู่ทั่วไปในจักรวาล มันก็เข้ายึดครอง มันก็กลายเป็นสัมผัสของอวิชชา สัมผัส อารมณฺ์ด้วยความโง่, เมื่อมันออกมาเป็นเวทนา มันก็เป็นเวทนาโง่, เวทนาที่ก่อให้เกิดเป็นไปในทางบวกบ้าง ในทางลบบ้าง คือน่ารักบ้าง ไม่น่ารักบ้าง.

พอออกมาในทางที่น่ารักหรือทางบวก มันก็เกิดกิเลสประเภทบวก กิเลสประเภทบวก คือ *จะเอา จะมี จะได้ จะยึดครอง* คือ *โลภะ* หรือ *ราคะ*, ถ้ามันไม่ถูกใจ ไม่น่ารัก มันก็เกิดกิเลสประเภทลบ กิเลสประเภทลบ คือ *โทสะ* หรือ *โกธะ* มันจะฆ่า มันจะทำลาย, ถ้ามันยังไม่แน่ แต่มันมีเค้าว่าจะต้องมีอะไรที่น่ารัก มันก็เกิด *โมหะ* *หลงใหล* *วิงวนอยู่รอบ ๆ* *มัวเมาอยู่รอบ ๆ* ไม่อยากจะทิ้งไป ไม่อยากจะจากไป นั่นไม่รู้จะไปทางไหน ออกไปนอกความเป็นคู่; ที่ตามปกติแล้ว มันจะอยู่ในความเป็นคู่ คือน่ารักหรือไม่น่ารัก เรียกภาษาธรรมะก็เรียกว่า *อภิขมา* และ *โทมนัส*, อภิขมา คือน่ารัก อยากจะเอา โทมนัส คือ น่าเกลียด อยากจะทำลาย.

ธรรมะในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสติปัญญา ต้องการจะกำจัดเสียซึ่งอภิขมา และโทมนัส เพื่อจะกำจัดความเป็นบวกและลบ กำจัดความเป็นบวกและลบได้ มันก็ไม่เกิด อารมณ์บวกอารมณ์ลบ, มันก็ไม่เกิดกิเลสใดๆ เรียกว่าเป็น *พระนิพพาน*. *เวทนาทั้งปวง เป็นของเย็น* เพราะไม่เกิดเป็นบวกหรือไม่เป็นลบ คือไม่มีอาการสุขทุกข์ ไม่มีอาการพอใจหรือไม่พอใจ เรียกว่าไม่หลงของคู่ *อยู่เหนือความเป็นของคู่* ไม่ยินดีไม่ยินร้าย คือมัน ขึ้นบน ขึ้นอยู่เหนือเสีย ไม่อยู่ระหว่างกลาง ระหว่างกลางมันเอียงไปทางดีทางชั่วไม่ทันรู้ อยู่เหนือมันเสียเลย.

ของคู่อย่างนั้นมันมีอยู่ตามธรรมชาติ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัส- อารมณ์แล้ว เกิดผัสสะใจ มันก็แยกเป็นน่ารักไม่น่ารัก, แต่ถ้ามีธรรมะ สติสัมปชัญญะ วิชาอะไรเข้ามา มันก็ไม่เห็นอย่างนั้น มันก็รู้ว่าอันนั้นมันเกิดขึ้นแล้ว เราควรจะทำกับมันอย่างไร ไม่ไปแยกให้มันเป็นของคู่ น่ารักแล้วก็บ้าไปอย่างหนึ่ง น่าเกลียดน่าโกรธ แล้วก็บ้าไปอีกอย่างหนึ่ง ไม่ ไม่; รู้แต่ว่า มันควรจะจัดการกับสิ่งนี้อย่างไร ไม่ให้มีความหมายเป็นบวก หรือเป็นลบตก; แต่มีความหมายว่า *จะจัดการกับมันอย่างไรจึงจะ*

ถูกต้องจึงจะหมดบัญญัติไป. ถ้ามันบวกก็อย่าไปหลงรัก ถ้ามันลบก็อย่าไปหลงโกรธ ไม่เอาของมัน ทำให้มันถูกต้อง ไม่มีความเป็นบวก ไม่มีความเป็นลบ แม้โดยธรรมชาติ.

ว่าที่จริงศาสนาทุกศาสนาก็สอนอย่างนี้ แต่ไม่มีใครสนใจ สวาก็ไม่สนใจ, คัมภีร์ไบเบิลหน้าแรกๆ ก็ว่า *อย่าไปกินผลไม้ รู้ดีรู้ชั่ว อย่าไปหลงดีหลงชั่ว* ชาวคริสต์ก็ไม่ค่อยสนใจกัน; อาตมาเคยคุยกัน เขาไม่ได้สนใจเรื่องนี้ เขาพูดแต่ว่า *มีคนติดกับพระเจ้าไปกินลูกไม้นั้นเข้า*; มันมีคนติดเท่านั้นเอง ไม่ได้พูดถึงว่าเป็นสิ่งเลวร้ายน่ากลัวที่สุดคือ หลงดีหลงชั่ว. *เต๋า* ก็อย่าไปหลง *ยิน* หรือ *ยาง* *อิม* หรือ *เอียง* *ยิน*หรือ *ยาง* แล้วแต่จะเรียก ก็คือบวกหรือลบนั่นเอง. พุทธเราก็อย่าไปหลงดีหลงชั่ว หลงบุญหลงบาป หลงสุขหลงทุกข์ ให้ขึ้นอยู่เหนือเสีย.

นี้เป็นของคู่ ที่ทุกศาสนาต้องการจะให้ละ แต่เมื่อยังมีวิชาอุปาทานอยู่แล้ว มันก็ยึดเป็นบวกเป็นลบ เป็นคู่เสมอไป.

ถ้าจะดูกันในทางวิทยาศาสตร์ เป็น *positive* เป็น *negative* มันเรื่องยุ่ง, อย่าเป็น *positive* อย่าเป็น *negative* ให้เป็นเรื่องสงบ เรื่องเย็น เรื่องอิสระ; *positive* ก็หลงรัก *negative* ก็หลงเกลียด หากความสงบไม่ได้.

ในความรู้สึกทั่วไปอาจจะสังเกตได้ง่ายๆ ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตสักหน่อยว่า ตีใจมันก็กระหืดกระหอบวุ่นวายไปแบบหนึ่ง, เสียใจมันก็กระวนกระวายอีกแบบหนึ่ง ล้วนแต่กินข้าวไม่ลง นอนหลับไม่สนิทกันทั้งนั้นแหละ. เวลาที่ไม่ตีใจไม่เสียใจนะ ประณีตละเอียดสุขุมเหลือเกิน ไม่ตีใจไม่เสียใจ อารมณ์นี้ช่วยสังเกตกันให้มาก ว่ามันมีเมื่อไร เมื่อนั้นมีความสุขที่สุด สงบที่สุด นอนหลับสนิท กินข้าวอร่อย, ตีใจถูกลอตเตอรี่ มันก็

กินข้าวไม่ลง นอนไม่หลับ เสียใจไม่ต้องพูดออก; อย่าตีใจอย่าเสียใจ อยู่เหนือความเป็นคู่ มันก็จะเยือกเย็นสบาย.

ความรู้สึกที่ใจเสียใจนั้นแหละเป็นบทเรียน ศึกษาเถิด จะรู้จักนิพพาน อยู่เหนือคือใจเหนือเสียใจ จะเป็นนิพพาน. บางเวลาเราก็พอจะมีกันบ้าง บางเวลา แต่คนไม่สังเกต จึงคล้ายกับไม่มี มันหายเจ็บคล้ายกับไม่มี ที่จริงมันก็มีอยู่บ้าง, เวลาที่ไม่รู้สึก ว่าตีใจหรือเสียใจนี้ ไม่เป็นคู่ ไม่ตกอยู่ภายใต้ของคู่.

แล้วปัญหามันยังยุ่งยากต่อไปอีก ที่ว่าคนเรามันมีความรู้สึกไม่เหมือนกัน น้ำตจใจของคนนี้ เป็นน้ำแกสียตของคนโน้น, น้ำรักของคนนี้ เป็นน้ำโกรธของคนโน้น มันยุ่งไปหมดอย่างนี้ เพราะการรักษาหรือรสนิยมอะไรกันก็ไม่ทราบ มันไม่เหมือนกัน มันเลยยุ่งกันใหญ่ ที่พูดกันไม่รู้เรื่อง มีพื้นฐานแห่งจิตใจต่างกัน ยากที่จะเข้าใจธรรมะเหล่านี้.

แต่ในที่สุดก็สรุปความได้ว่า อย่าให้ความหมายของความเป็นคู่ตรงกันข้าม ครอบงำจิตใจเรา ไม่ให้ถูกหลอกด้วยความหมายของสิ่งที่ เป็นคู่ ๆ ตรงกันข้าม บุญหรือบาป สวรรค์หรือนรก ได้หรือเสีย แพ้หรือชนะ ชาติขุนหรือกำไร; คำที่เป็นคู่ ๆ เหล่านี้ที่ เรียก *dualism, duality* ที่เขารู้จักกันดีในภาษาจิตวิทยา อย่าให้มาครอบงำใจ หรือครอบงำ ไม่ได้ถ้ามีอศัมมยตา หรือต่อสู้มัน ต้อนรับมัน ด้วยอศัมมยตา มันก็หมดความเป็นคู่ ไม่มีความหมายแห่งความเป็นคู่ ที่จะมาครอบงำจิตใจของเรา.

เมื่อถามว่าจะมีอศัมมยตาได้อย่างไร? ก็คืออย่าหลงของคู่ ฉลาดด้วยสติ ปัญญาของพระอรหันต์. ขออย่าหน้อย ว่าสติปัญญาของพระอรหันต์ ไม่มาหลงในของที่เป็นคู่ ไม่มีบวก ไม่มีลบ, ไม่มีดี ไม่มีชั่ว, ไม่มีบุญ ไม่มีบาป, ไม่มีได้ ไม่มีเสีย, ไม่มีกำไร ไม่มีชาติขุน, ไม่มีแพ้ ไม่มีชนะ, แม้กระทั่ง ไม่มีหญิง ไม่มีชาย มันถึงขนาดนั้น มันก็เลยหมดปัญหา; มีอศัมมยตา เพราะไม่หลงความเป็นคู่.

ความหมายหรือคุณค่าที่เป็นคู่ๆ นี้ เป็นสิ่งที่ลอกหลวงที่สุด ให้หลงรักก็ได้ ให้หลงเกลียดก็ได้ ให้หลงโกรธก็ได้ ให้กลัวก็ได้ ให้ตื่นเต้นก็ได้ ให้พิจารณา ให้อะไรก็ได้ทุกอย่างสารพัดอย่าง, ช่างกันตายเพราะความหลงในของคู่ มีความหลง มีความหึงหึงถึงที่สุด แล้วก็ช่างกันตายได้ นักเขาก็อ่านตัวเอง เรียกว่าอะไรละ ถ้าไม่เรียกว่าสมน้ำหน้ามัน ที่ไม่รู้จักว่า ของคู่หนึ่งมันลอกถึงขนาดนี้. ไม่หลงของคู่ ก็มีอัมมมยตา, ถ้ามีอัมมมยตาก็ไม่หลงของคู่.

เสรีภาพแท้จริงคือไม่หลงอะไร ไม่หลงเป็นทาสของอะไร, ไม่มีอะไรมาลอกให้โง่, ไม่บัญญัติอะไรขึ้นมาลอกตัวเองให้โง่ กุศลก็ไม่เอา อกุศลก็ไม่เอา จุลกุศลก็ไม่เอา มหากุศลก็ไม่เอา; นี้ไม่เอาของคู่ถึงขนาดนี้. ต้องการความว่าง ต้องการเหนือกุศลเหนืออกุศล เป็นความว่าง เหนือบาปเหนือบุญ เหนือทุกอย่าง ไม่มีทางที่จะเกิดปัญหา คือกิเลส.

หวังว่าท่านสาธุชนทั้งหลาย จะมีความรู้ความเข้าใจ มองเห็นว่า สันติสุข สันติภาพอันแท้จริงนั้น มันอยู่ที่ ความมีอัมมมยตาเป็นอาวุธเพชร เป็นชีวิตเพชร บัองกันสิ่งเลวร้ายทั้งหลายเหล่านี้ได้, ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ, ไม่ตกเป็นทาสของอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ; แล้วมันจะมีอะไรเล่า ที่จะตีประเสริฐไปกว่านี้ ที่จะทับทุกข์ได้ยิ่งไปกว่านี้.

ขอให้พุทธบริษัท สาธุชนเราทั้งหลาย พอใจที่จะตามรอยพระอรหันต์ ด้วยการมีอัมมมยตา, มีอัมมมยตาให้มาก ให้สูงขึ้นไปจนถึงจุดสูงสุด หลุดพ้นไปจากโลกนี้ เป็นโลกุตตระ มีความหมายเยือกเย็นเป็นนิพพาน เป็นสุขอยู่ทุกทิพาราตรีกาลด้วยกันจงทุก ๆ คน เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๑๔ —

๒๑ มกราคม ๒๕๓๓

อตัมมยตา ในฐานะของขวัณวันปีใหม่

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา ในฐานะเป็นของขวัณวันปีใหม่, พอกล่าวเช่นอย่างนี้ ท่านทั้งหลายก็ทราบได้เองว่า มันมีเหตุผลอย่างไร หรือมุ่งหมายอย่างไร?

วันนี้ยังเป็นวันที่เรียกว่าปีใหม่ แรกขึ้นปีใหม่; ปีใหม่ควรจะมีของใหม่, มีการกระทำที่ใหม่, มีวิธีการอันใหม่, เราจะต้องมีอะไรใหม่ จึงจะเรียกว่าปีใหม่ ถ้ามีฉะนั้นแล้วมันจะมีแต่การซ้ำๆ การซ้ำที่ใหม่ ซ้ำๆอยู่นั่นเอง ไม่มีความหมายอะไร แล้วปีใหม่มันก็ไม่มีอะไรใหม่; เพื่อให้ปีใหม่มีอะไรใหม่สมชื่อ เราก็จะได้พูดคุยกันถึง สิ่งที่ต้องจัด ต้องทำกันในวันปีใหม่. อาตมาขอเสนอเรื่องอตัมมยตา เป็นเรื่องที่ยังจะต้องทำความเข้าใจกันเรื่อยๆ ไป ไม่เฉพาะวันปีใหม่ แต่เรามาตั้งต้นกันที่วันปีใหม่ ก็เป็นการเหมาะสม

สมหรือมีเหตุผล *อศัมมยตา* ในฐานะของขวัญวันปีใหม่ ก็เพื่อจะเอามาใช้พัฒนาปีใหม่
ก็แล้วกัน.

ที่นี้โดยทั่วๆ ไปนั้นปรากฏว่า ยังมีคนเป็นอันมาก ยังไม่รู้ว่ *อศัมมยตา* นี้คือ
อะไรกันแน่ ทั้งที่เรื่องนี้ก็ได้พูดกันมาหลายครั้งแล้ว บางคนไม่เข้าใจ ยังไม่เข้าใจ เข้าใจ
ครึ่งๆ กลางๆ, แล้วยังมีบางคนเข้าใจไปถึงกับว่า เรื่องนี้ไม่ใช่ธรรมะ ไม่ใช่พระพุทธศาสนา
เป็นของปลอม ย้อมแมวขาย.

อาตมาขอยืนยันว่า *อศัมมยตา* เป็นยอดธรรมะ เป็นหัวใจแห่งธรรมะ
ในพระพุทธศาสนา ไม่ใช่เรื่องย้อมแมวขาย; แต่เอาเถอะแม้จะพูดว่าย้อมแมวขาย ก็
ต้องมาวิจารณ์กันให้ดีๆ ว่า แมวนั้นถึงจะย้อมมันอย่างไร มันก็ยังจับหนูอยู่นั่นแหละ,
เอาสิ! ยิ่งย้อมให้เป็นสีหนู สีเหมือนกับหนูด้วยแล้ว มันก็ยังจับหนูสนุกไปเลย ไม่ต้องกลัว
ว่า แมวที่ย้อมนั้นจะไม่จับหนู. แต่เรื่องธรรมะ ซึ่ง *อศัมมยตา* นี้ เป็นแมวชนิดที่ไม่ต้องย้อม
และย้อมก็ย้อมไม่ติดคอก เป็นธรรมะที่คงที่อยู่อย่างนั้น ตามความหมายของคำว่า *อศัมมยตา*
อันอะไรๆ *ปรุ้งแต่งไม่ได้*.

อศัมมยตา ความคงที่ ปรุ้งแต่งไม่ได้

ที่นี้ก็จะได้พูดกัน ถึงข้อที่ว่า *อศัมมยตา* นี้คืออะไรกันแน่ เพราะมันยังเป็น
ที่สลักกันอยู่โดยมาก. *อศัมมยตา* คือความที่จิตคงที่ อะไรๆ ปรุ้งแต่งไม่ได้ แยก
เป็นสองความหมายก็ได้ว่า *ความปรุ้งแต่งไม่ได้* ของจิต น้อย่างหนึ่ง และ *ความคงที่อยู่* ใน
ความถูกต้อง คงอยู่แต่ความถูกต้อง แล้วเปลี่ยนเป็นอะไรไม่ได้.

เราจะพูดกันถึงคำว่า ปรุ่่งแต่งไม่ได้ กั่ก่อน ; ปรุ่่งแต่งไม่ได้ ก็หมายความว่า สิ่งทีแ่ก่ดลั้้มอยู่ เก็ยวข้องอยู่ สัมพันธ์กันอยู่โดยทั้ๆ ไป ก็ปรุ่่งแต่งจิตไม่ได้ ไม่ว่าในแง่ทีแ่จะ *ผลั้กออก*ไป ก็ทำไม่ได้, ในแง่ทีแ่ว่า *ดึ่่งเข้า*มา ก็ทำไม่ได้, ในแง่ทีแ่ว่า *ตริ่่งให้*แน่นอยู่ *กับ*ที่ ก็ทำไม่ได้ ปรุ่่งแต่งไม่ได้ยั่่งนี้, นี้คือลักษณะแห่งอัตถิยัตถิยา ความทีแ่สิ่งแ่ก่ดลั้้มปรุ่่งแต่งจิตไม่ได้.

ความคองทีแ่ตายตัวอยู่ในความถูกต้ง มีแต่ความถูกต้ง เปลี่ยนให้ผิดจากนั้นไปไม่ได้ นี้ก็จะต้องมอ่กันให้ทั้ถึง ว่าคองทีแ่อยู่ในความถูกต้งนั้นไม่ได้หุ่คอยู่เฉยๆ มันมี ความมอ่กงามของความถูกต้ง งอ่กงามไปตามทางแห่งความถูกต้ง. ทีแ่เห็นได้งั่ๆ เช่นว่า เราปลุกต้นไม้ จดัทุกๆ ยั่่งให้มันถูกต้ง เร็องคิน เร็องน้ำ เร็องแสงสว่าง อะไรให้มีความถูกต้ง ไม่มีโรค ไม่มีอันตรายใดๆ, มันมีความถูกต้งนั้นแหละเป็นเครื่องผลั้กใสให้งอ่กงามขึ้่นไป งอ่กงามขึ้่นไปตามอำนาจของความถูกต้ง. ขอให้ความถูกต้งคองมีอยู่ตลอดไป ความมอ่กงามหรือว่ากรพัฒนาก็จะมีอยู่ในตัวเอง.

คำอธิบายนี้ก็ยั่่งฟังยาก โดยเฉพาะเมื่ออธิบายกับชาวต่างประเทศ เพราะเขาไม่คุ่นเคยกับคำว่า เหตุบ้จยั่่งปรุ่่งแต่ง เหตุบ้จยั่่งไม่ปรุ่่งแต่ง คองทีแ่กับความถูกต้งตามหลักธรรมะ นี้เขาเข้าใจไม่ได้ทันที ต้องอาศัยการอุปมาให้เห็นว่า มันคองทีแ่ยั่่งไร ตายตัวยั่่งไร.

อุปมาความคองทีแ่ ด้วยความคองทีแ่แห่งภูเขา ในเอเชียเราก็มีภูเขาหิมาลัย ยุโรปก็มีภูเขาแอลป์ อเมริกาก็มีภูเขาเรือกั้ ซึ่งมหาศาลด้วยกันทั้งนั้นแหละ และถึ่กันว่ามันไม่หวั่นไหว; แต่ันไม่จริงคอง แม้ภูเขาจะใหญ่โตมหาศาลเท่าัน ก็ยั่่งหวั่นไหว. หวั่นไหวเมื่อไร? เมื่อแผ่นดินมันไหว เมื่อโลกมันหวั่นไหว แผ่นดินหวั่นไหว ภูเขาทีแ่หวั่นไหว.

เดี๋ยวนี้มันคงที่ยิ่งกว่าภูเขา ให้โลกหวั่นไหว ให้จักรวาลหวั่นไหว จิตนี้ก็ไม่หวั่นไหว เป็นนามธรรมชนิดที่ไม่ต้องหวั่นไหวไปตามโลก, นี้เรียกว่ามันไม่หวั่นไหวกันถึงขนาดนั้น.

เปรียบแถมเข้ามาในฐานะบุคคล ว่าหญิงสาวคนหนึ่ง มีธรรมะที่เรียกว่าอติมมยตา มีความคงที่ ให้ชายเจ้าชู้ ชายหนุ่มรูปสวย อย่างไร เท่าไร มาสักคู่หนึ่ง ก็มาเกี้ยวเธอไปไม่ได้ เพราะมีความคงที่. หรือว่าชายหนุ่มก็ได้ ให้นางฟ้า นางงามจักรวาลมาสักคู่หนึ่ง ก็ลากหัวเขาไปไม่ได้ มันคงที่ขนาดนั้น.

นี่คือความคงที่ คงที่ อะปรปรุแง่มไม่ได้ แล้วก็มี ความคงที่อยู่ในตัวมันเอง ; นี่คือความหมายที่จะต้องเข้าใจไว้ ว่ามีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้.

อติมมยตา เครื่องมือสารพัดนึก

ที่นี้ก็มาคุยกันต่อไปว่าธรรมะชื่ออติมมยตานี้ เป็น เครื่องมือ ที่จะต้องใช้กันสักเท่าไร ก็มากน้อย? ต้องพูดว่าเป็นเครื่องมืออย่างเดียว ที่สารพัดนึกจะใช้ ใช้ได้ทุกอย่างทุกประการ ในการแก้ปัญหา ใช้ในการละสิ่งที่ควรละก็ได้, ใช้ในการสร้างการพัฒนาสิ่งที่ควรพัฒนาก็ได้, ใช้ในการแก้ปัญหาทุกอย่างทุกประการ.

โดยทั่วไป การละ ก็คือละกิเลส ละอวิชชา, สำหรับ การพัฒนา โดยทั่วไป ก็คือพัฒนาโพธิ ภูมิรู้ความเจริญด้วยความรู้ของจิตใจ กระทั่งถึงพระนิพพาน, ใน การแก้ปัญหา ปัญหาใหญ่ของคนเราก็คือ *ความเห็นแก่ตัว* อย่างที่เคยพูดกันมาแล้วพูดกันมาอีก ว่าวิฤติการณ์ทั้งหลายทุกอย่างทุกประการ ก็ร้อยก็พันก็หมื่นก็แสนอย่าง มันมาจากความเห็นแก่ตัว แก้ปัญหาเรื่องความเห็นแก่ตัวได้ มันก็จะหมดปัญหาเหล่านั้น.

มันแกกัณฑ์ไหนละ ? ที่นี้ก็คู้ต่อไปอีกว่าในการ สังคม ก็ได้, ในการ เศรษฐกิจ ก็ได้, ในเรื่องของการ เมือง ก็ได้, ในเรื่องของการ ศาสนา ก็ได้. สังคมเต็มไปด้วยความเห็นแกกัณฑ์, เศรษฐกิจด้าเห็นแกกัณฑ์ ก็คือเครื่องมือแห่งการเบียดเบียนอย่างยั้ง อย่างลึกซึ้ง, การเมืองด้าเห็นแกกัณฑ์ มันก็นำมาซึ่งความวินาศ, การศาสนาถ้ามีความเห็นแกกัณฑ์แล้ว ไม่เป็นศาสนา ไม่มีความเป็นศาสนาเหลืออยู่แม้แต่ประการใด.

นี่เครื่องมืออย่างเดียว ใช้แกปัญหาสารพัด ใช้คำว่าสารพัดก็ขอให้เข้าใจเถอะว่ามันทุกอย่างจริง ๆ ทุกชั้น ทุกระดับ ทุกชนิด เป็นเครื่องมือสารพัดนี้ก.

ปัญหาที่ต้อแกกัณฑ์ด้วยอัตถ์มยตา

ที่นี้เราจะพิจารณากันถึง ปัญหาบางอย่างเฉพาะหน้า ที่เป็นของใหม่. ข้อนี้ก็จะต้อพูดถึงเรื่อง แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง, อัตถ์มยตาจะแกปัญหาเกี่ยวกับแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองได้ ทั้งในแง่ของการละสิ่งทีต้อละ, พัฒนาสิ่งทีต้อพัฒนา และแกปัญหายุ่งยากทุก ๆ ประการ ทีเกี่ยวกับสิ่งนี้. แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนี้ ก่อกำเนิดขึ้นมา โดยนายอำเภอคนหนึ่งแห่งเมืองเลยภาคอีสาน ก่อย ๆ เป็นทีสนใจ ๆ จนมากลายเป็นเรื่องของรัฐบาล ได้ยินว่าอยู่ในแผนการพัฒนาประเทศชาติ, นี่เป็นเรื่องสำคัญ เรียกว่าสำคัญองทั้งหมดก็ได้อ ต้อเป็นเรื่องของการพัฒนาประเทศชาติ.

เราจะคู้กันว่า จะใช้อัตถ์มยตา แกปัญหาเกี่ยวกับแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง น้อย่างไร ?

ข้อแรก การละ ท้องละ อบายมุข ซึ่งเป็นข้าศึกของการพัฒนาโดยประการ ทั้งปวง คนสามัญจิตใจอ่อนแอเป็นทาสของอบายมุข จะเอากำลั้งที่ไหนมาละอบายมุข ในเมื่อเป็นทาสของอบายมุขเสียแล้ว ก็อาศัยอศัมมยตา ความที่จิตมันคงอยู่ในความถูกต้อง อะไรปรุงแต่งไม่ได้; นี่ก็ต้องละ.

อีกอย่างหนึ่งที่ต้องละ คือ โสยศาสตร์ ความเข้าใจผิด ความอ่อนแอ ความ ขลาดกลัวของจิตใจ น้อมไปในทางถือโสยศาสตร์ คือมันง่ายดี มันฟังผู้อื่น ไม่ต้องทำเอง จนหลงไปหมด งงไปหมด ไม่รู้จะไปกันทางไหน; โสยศาสตร์ก็ต้องละ.

ความเห็นแก่ตัวนั้น ไม่ต้องพูดถึงดอก มันต้องละยิ่งกว่าต้องละ อยู่โดย ประการทั้งปวง ตลอดเวลาในที่ทุกหนทุกแห่ง.

อศัมมยตา ความคงที่แห่งจิตใจ สร้างขึ้นมาเถอะ จะละสิ่งเหล่านี้ได้, ละ ออกไปได้ทั้งหมด.

ที่นี้ข้อที่สอง การพัฒนา พัฒนาอะไร? พัฒนาวัตถุ ที่เกี่ยวข้องกันอยู่กับ คน, พัฒนาร่างกายของคน, แล้วก็พัฒนาจิตใจ ของคน, พัฒนา วิญญาณ.

วัตถุไม่ต้องอธิบาย รู้กันที่อยู่แล้ว, ร่างกายก็รู้จักกันที่อยู่แล้ว ว่ามัน ^{๕๕}เป็นที่ตั้ง ของจิตใจ ร่างกายที่เหมาะสม จิตใจก็ดี, ส่วนจิตนั้นก็คือ ^{๕๖}สิ่งที่ทำหน้าที่คิดนึก มีกำลังใน การคิดการนึก, ส่วนวิญญาณนั้นเป็น ^{๕๗}วิชาความรู้ เป็นเครื่องมือของจิต จิตมันคง แต่ถ้า ไม่มีความรู้ มันก็โง่งงอยู่นั่นแหละ. ส่วน จิตก็พัฒนาให้มันคง ให้เข้มแข็ง ให้่องไว ให้สะอาด ส่วน วิญญาณก็พัฒนาให้รู้แจ้ง รู้แจ้งในสิ่งที่ควรรู้ : รู้เหตุแห่งปัญหา รู้เหตุแห่งความทุกข์ สามารถแก้ปัญหาได้เป็นว่าเล่น.

นี่เห็นได้ว่า พัฒนาวัตถุให้ถูกต้อง ให้แวล้อมอยู่ด้วยวัตถุที่ถูกต้อง ไม่มาก ไม่น้อย ไม่ทำให้หลงไหลมัวเมายุ่งยาก ร่างกายก็มีความสุขภาพอนามยัตถิ จิตมีความสุขภาพอนามยัตถิ วิชาความรู้หรือวิญญาณในที่นี้ ก็ครบถ้วนถูกต้อง.

ขอทำความเข้าใจกันสักหน่อยว่า คำว่า วิญญาณ นั้นมันจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ จะใช้คำว่า สติปัญญา ก็ยังไม่เหมาะเท่ากับคำว่า วิญญาณ เพราะฝ่ายการศึกษาท่านสากล เขาก็มีคำว่า *spiritual, spirituality* คำนี้ ถ้าจะแปลเป็นภาษาไทยก็ไม่รู้จะแปลว่าอะไร ขอแปลว่า *วิญญาณ คือความรู้อย่างแจ่มแจ้ง* วิ แปลว่า *แจ่มแจ้ง, ญาณ* แปลว่า *รู้, วิญญาณ* แปลว่า *รู้*อย่างแจ่มแจ้ง เป็นความรู้ของจิต.

พัฒนาวัตถุ ก็ช่วยให้พัฒนากายให้ได้ดี กายพัฒนาดีแล้ว จิตก็ดี จิตพัฒนาดีแล้ว วิญญาณก็สามารถที่จะทำหน้าที่ให้สำเร็จประโยชน์ได้โดยแท้จริง. การพัฒนาต้องถูกต้อง ถูกต้องแท้จริง ไม่ใช่เพียงแต่ทำให้มาก ทำให้มากมันใช้ไม่ได้ มากในทางผิดๆ ก็อันตราย.

ข้อที่สาม การแก้ปัญหา ในการสร้างแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนี้ ต้องแก้ ปัญหา หรือความยุ่งยากที่มันผูกมัดตรึงคนไว้ ให้ติดอยู่กับความมืด ความโง่ ความหลง ความไม่สามารถ. ปัญหาส่วนใหญ่ ก็คือปัญหาที่ว่า *ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม?* บางคนก็เถียงว่าฉันไม่ได้ตั้งใจจะเกิดมา เกิดมาทำไมก็ช่างมัน อย่างนี้ก็มี, หรือว่า *เกิดมาแล้วอย่างนี้แล้วแม้ไม่ได้ตั้งใจจะเกิดมา แต่เกิดมาแล้ว เราจะต้องทำอะไร?* ก็ยังไม่รู้อีกแหละ ยังไม่ยอมรับรู้อีก.

ปัญหาจะต้องรู้ว่า *เกิดมาทำไม* หรือว่า *แม้ว่าไม่ตั้งใจจะเกิดมา แต่ว่าได้เกิดมาอย่างนี้แล้ว มันก็ต้องรู้ว่า จะต้องทำอะไร* เกิดมาแล้วจะต้องทำอะไร, คนเป็นอันมากไม่เคยสนใจว่า *เกิดมาทำไม?* แล้วไม่เคยสนใจว่า *เกิดมาแล้วนี่จะต้องทำอะไร?*

ประชาชนส่วนหนึ่ง หรือจะนับว่าเป็นส่วนมากก็ได้ ไม่รู้สึกว่าจะต้องทำอะไร ไม่รู้สึกว่า การช่วยตัวเอง เป็นหน้าที่ของตัวเอง, ไม่รู้ถึงขนาดนี้ว่า การช่วยตัวเอง เป็นหน้าที่ของตัวเอง มันคอยแต่จะให้ผีสาวเทวดาช่วย ให้เพื่อนมนุษย์ช่วย ให้คนอื่น ทำเอะ แล้วเราก็ได้พลอยใช้พลอยกินกับเขา. เมื่อให้เงินแก่เขา ก็เอาไปเล่นการพนันเสีย, ให้ที่กินแก่เขา ก็ทิ้งไว้ให้รกรุงรังอยู่นั้นแหละ, จะให้เครื่องมือไปใช้ ก็เอาไปใช้ในทาง ผิดตรงกันข้าม. *นี่เขาไม่รู้ว่าเกิดมาทำไม, เกิดแล้วจะต้องทำอะไร, จะต้องใช้อะไร กันอย่างไร?*

ฉะนั้น การพัฒนาแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองนี้ ต้องใช้อัครมมยตา ในทางละ ก็คือละอบายมุข, ละไสยศาสตร์, ละความเห็นแก่ตัว. ในทางพัฒนานั้น พัฒนาวัตถุ พัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาวิญญาณ ให้ถูกต้อง. ในการแก้ปัญหาที่นั่น แก้ปัญหาให้ ชัดลงไปว่า เกิดมาเพื่ออะไร? เกิดมาทำไม? แล้วเกิดมาแล้วอย่างนี้ จะต้องทำอะไร? นี่ก็ต้องรู้ อย่าให้บักพร่องในหน้าที่ของตน. เกียวนี้ไม่รู้แม้แต่ว่า การช่วยตัวเองเป็น หน้าที่ของตน เขาก็อยากนอน อยากพักผ่อน อยากจะเรียกร้องเอาประโยชน์จากผู้อื่น โดย ไม่ต้องทำหน้าที่อะไร.

หลักในการสร้างแผ่นดิน

ขอพูดให้ละเอียดลงไปอีกหน่อยหนึ่งว่า เรื่องแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง ซึ่งเป็นของใหม่ ของใหม่เข้ามานี้ จะต้องจัดการให้ถูกต้อง ให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง; ขอวางหลัก หรือเสนอแก่ท่านทั้งหลายว่า แผ่นดินทองต้องสร้างบนแผ่นดินธรรม แผ่นดินธรรม ต้องสร้างบนแผ่นดินไท แผ่นดินทองบนแผ่นดินธรรม แผ่นดินธรรมบนแผ่นดินไท,

สรุปง่าย ๆ ก็ว่า ถ้ามันเป็นทอง มันต้องมีความถูกต้อง สร้างขึ้นมาด้วยความถูกต้อง คือแผ่นดินธรรม, แผ่นดินธรรมจะเกิดขึ้นมาได้ ก็ต้องช่วยแผ่นดินไทย คือจิตใจเป็นไทย. ถ้าจิตใจเป็นทาส เป็นทาสของอะไรเสียแล้ว มันก็สร้างแผ่นดินธรรมไม่ได้, เมื่อสร้างแผ่นดินธรรมไม่ได้ มันก็สร้างแผ่นดินทองไม่ได้.

ดูกันที่ แผ่นดินทอง แผ่นดินทองต้องเป็น ทองแท้ นะ ไม่ใช่ทองแดง กาไหลต์ด้วยทอง, แผ่นดินทองต้องยึดไว้ด้วย ๓ ส คือ สะอาด สว่าง สงบ, แผ่นดินทอง อายัดไว้ด้วย ๓ ก คือ เรื่อง กิน เรื่อง กาม เรื่อง เกียรติ, เรื่องความลุ่มหลงไปในทางสนุกสนานเฮร็ดอ้อย ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวแล้วมันสร้างไม่ได้ มันเป็นแผ่นดินทองไม่ได้ เห็นแก่ตัวแล้วมันอิจจาวิชา มันไม่สามัคคี มันไม่อะไรหมก. ฉะนั้น แผ่นดินทองต้องยึดไว้ด้วย ๓ ส คือ สะอาด สว่าง สงบ, อายัดไว้ด้วย ๓ ก คือ เรื่องกิน เรื่องกาม เรื่องเกียรติ ซึ่งเมากันใหญ่ บ้ากันใหญ่ สนุกกันใหญ่.

แผ่นดินธรรม ต้องประกอบด้วยธรรม, ธรรมแปลว่าหน้าที่ หน้าที่คือสิ่งที่สูงสุด สูงสุดจนพระพุทธเจ้าทุกพระองค์เคารพ, ช่วยคำนวณกันดูที่ว่า อะไรมันจะสูงกว่านี้? สูงจนพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ทรงเคารพ เคารพในสิ่งที่เรียกว่า ธรรม ธรรม ธรรม ธรรมคือหน้าที่, หน้าที่ของพระพุทธเจ้า ก็คือตรัสรู้ แล้วสอนคนอื่นให้รู้ตาม ท่านเคารพหน้าที่, แผ่นดินธรรมต้องประกอบไปด้วยหน้าที่ อย่างนี้.

ทีนี้ที่ แผ่นดินไทย ไทย ก็คืออิสระ ถ้าไม่อิสระมันก็เป็นธรรมไม่ได้ มันไม่มาทำหน้าที่ได้ เพราะว่าสิ่งที่เขานายมันลากเอาตัวไปทำอะไร มันลากหัวไปทำอะไร เสียหมก. แผ่นดินไทยต้องเป็นอิสระ มีอดัมมยตาเป็นเครื่องทำความเป็นอิสระ ไม่เป็นทาสของวัตถุ เช่นอบายมุข : คิมน้ำเมา เทียวกลางคืน ดูการเล่น ฯลฯ เมื่อเป็นทาส

ของวัตถุอย่างนี้ก็ไม่เป็นอิสระ แล้วก็ไม่มีแผ่นดินไท แล้วเป็นทาสของกิเลส ความโลภ ความโกรธ ความหลง, แล้วเป็นทาสของตัวเอง.

เป็นทาสตัวเอง นี่มันพังยาก เป็นทาสของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ, ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ คอยบังคับกับจับใส่ ให้เป็นไปตามความต้องการของ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ; อย่างนี้เรียกว่าเป็นทาสตัวกู เป็นทาสของตัวกู ตัวกูเป็นทาสของตัวกู ไม่มีอะไรเหลือ. แผ่นดินอย่างนี้ไม่ใช่เป็นแผ่นดินไท มัน เป็นแผ่นดินทาส ต้องเอาสิ่งเหล่านี้ออกไปเสีย ให้หมด แล้วจึงจะเป็นแผ่นดินไท.

เมื่อได้แผ่นดินไทที่เป็นอิสระมา ก็สามารถสร้างแผ่นดินธรรม, เมื่อมีแผ่นดินธรรมแล้ว มันก็ง่ายนิดเดียวที่จะได้แผ่นดินทอง ที่ยัดใส่ด้วย สะอาด สว่าง สงบ หรือ ๓ ส ไม่ยัดใส่ด้วย ๓ ก คือ กิณ กาม เกียรติ กิณ กาม เกียรติ ที่บูชากันนัก หลงใหลกันนัก ในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นทาสของ *positive* อะไรๆ ก็ *positive* จนเป็นบ้าเป็นหลังไปหมด.

เอาละ เป็นอันว่า นี่ก็เป็นเรื่องที่ต้องคิดในฐานะเป็นวันใหม่ ปีใหม่ อะไรใหม่ๆ เหมือนกัน ว่า จะแก้ปัญหาเรื่องแผ่นดินทอง แผ่นดินธรรม แผ่นดินไท ให้หมดสิ้นไป.

อตัมมยตาโดยภาษา

เวลาที่เหลืออยู่อีกนิดหนึ่ง ก็จะพูดถึงเรื่อง อตัมมยตา โดยภาษา โดยภาษาที่เราเอามาใช้ ถ้าเอา *ภาษาบาลี* เป็นหลัก มันก็ยุ่ง หรือฟังไม่ถูกก็ได้ เช่น จะต้องบอกว่า *อตัมมยตา* คือ ยอดสุดของ *อุเบกขา* ที่อาศัย *เนกขัมมะ* ถึงขั้นสูงสุด. *อุเบกขา* ความ

วางเฉย อาศัยเรือนก็มี, อาศัยเนกขัมมะ ก็ออกจากเรือนก็มี เคียงวันเป็นชนิดที่ออกจาก เรือน ไม่เป็นทาสของเรือน คือกามคุณ แล้วสูงขึ้นไปตามลำดับๆ ละกามธาตุ ธาตุกามเสีย แล้ว มาถึงรูปธาตุไม่มีกาม, ละรูปธาตุอีก ถึงอรูปธาตุ ก็ละอรูปธาตุอีก, ละอรูปธาตุแล้ว ก็ถึงนิโรธธาตุ คือนิพพานธาตุหรืออสังขธาตุ. นี่ตัวหนังสือ กล่าวตามภาษา มันเป็นอย่างนี้ มันค่อนข้างจะยุ่งยาก.

ถ้าว่าตรงๆ เป็น ภาษาไทย กันตามธรรมดา ก็ว่า ความเป็นอิสระไม่ถูก ปรุงแต่ง คงที่อยู่ในความถูกต้อง.

ถ้าจะให้ เป็น ภาษาของโลก ไปเลย ก็ต้องบัญญัติถ้อยคำให้ไต่ความว่า เป็น อิสระจากสิ่งทั้งปวง คงที่อยู่ในความถูกต้อง เช่น คำว่า *spiritual equanimity, equanimity* ความคงที่ ตามปกตินี้ก็ใช้กันอยู่แล้ว เติมคำว่า *spiritual* เข้าไปข้างหน้าสักหน่อย ก็ว่า ความที่คงที่ในทางจิตทางวิญญาณ. ถ้าเป็นคำๆ เดียวก็ว่า *unconditionability ความที่ไม่มีอะไรมาปรุงแต่งได้* un ไม่, *conditionable* ปรุงแต่งได้, *ity* ความ, *unconditionability* ก็ความที่อะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ จิตคงที่เป็นอิสระจนอะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ นี่คืออศัมมยตา.

สิ่งนี้โลกเพิ่งรู้จักเมื่อเกิดพระพุทธเจ้า ก่อนนั้นไม่รู้จัก ความอยู่เหนือกามธาตุ รูปธาตุ และอรูปธาตุ, มันมาสูงสุดอยู่ที่อรูปธาตุ ในอินเดียเรียกว่าภวักคพรหม พรหมชั้น สูงสุด ติดกันอยู่ที่นั่น; พระสิทธัตถะออกบวช ศึกษาแล้วไม่ยอมรับว่า นั่นสุดท้าย ทำนออกไปหาของพระองค์เอง จึงพบอศัมมยตา ที่ทำให้ออกไปจากอรูปธาตุชั้นสุดท้าย.

โลกเพิ่งรู้จักอศัมมยตา เมื่อพระพุทธเจ้าได้เกิดขึ้น จงถือเอาเป็น สิ่ง ประเสริฐสูงสุดในพระพุทธศาสนา, เอามาเป็นสิ่งที่มาพูดจากัน ให้เป็นของใหม่ ๆ ๆ ยิ่งขึ้นไป ๆ จนเป็นของธรรมดา ก็จะเป็นที่พึ่งแก่เราทั้งหลายทุกคนได้.

หวังว่าเรา โดยเฉพาะพุทธบริษัทนี้ จะต้อง รู้จัก อศัมมยตาให้ยิ่งขึ้นไป, นำมาใช้ ใ้ไ้มากยิ่งขึ้นไป อย่าให้เป็นกำบาลีเงียบหายอยู่ในพระไตรปิฎก, คนอ่านพระไตรปิฎกแปลไทย ไม่เคยพบคำนี้คอก เพราะเขาแปลเสียแล้ว แปลเป็นอะไรไปตามชอบใจของเขา, ต้องขอใช้คำเดิมว่า อศัมมยตา อันอะไรๆ ปรุงแต่งไม่ได้ คงที่อยู่ในความถูกต้อง.

นี่คือ อศัมมยตาในฐานะเป็นของขวัญวันปีใหม่ ขอมอบให้แก่ท่านทั้งหลาย จงนำไปพิจารณาด้วยตนเอง *ไม่ต้องเชื่อใคร*, เชื่อเหตุผลที่มันมีอยู่ในตัว คำพูดว่า อศัมมยตามันแสดงเหตุผลอยู่ในนั้น, แล้วก็จะพบได้ว่า จะสามารถใช้กำจัดปัญหาหรือความทุกข์ทั้งปวงได้ อย่างไร.

หวังว่าปีใหม่นี้ เราทั้งหลายจะได้มีความรู้ความเข้าใจ แจ่มแจ้งยิ่งขึ้นไป ในเรื่องของอศัมมยตา ด้วยกันจงทุกๆ คน เทอญ.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๑๕ —

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

อดัมมยตา กับ การพัฒนามนุษย์

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อดัมมยตากับการพัฒนามนุษย์.

ท่านทั้งหลายคงจะพอเข้าใจได้ว่า หมายถึงอะไร แต่ฟังคุณันท์แปลกอยู่ที่ว่า พัฒนามนุษย์ เราใช้คำที่เรามีใช้ เราใช้พูดกันอยู่อย่างนี้ จะใช้คำอย่างอื่นก็คงจะฟังไม่ถูก; ขอให้ถือเอาตามความหมายที่เราใช้ ๆ กันอยู่ว่า พัฒนามนุษย์ ซึ่งที่แท้มันหมายถึง พัฒนาให้เป็นมนุษย์ขึ้นมาก็ได้ หรือให้เป็นมนุษย์ยิ่งขึ้นไป จนถึงจุดสุดท้ายของความเป็นมนุษย์ก็ได้.

เดี๋ยวนี้เรากำลังต้องการอะไร? ปัญหาที่มีอยู่ที่ว่าเราเป็นมนุษย์กันแล้วหรือยัง? เราเป็นมนุษย์กันได้ก็มากน้อย? เราจะต้องเป็นมนุษย์กันอีกสักเท่าไรต่อไป? นั่นแหละมันคือปัญหา.

การพัฒนาที่พึงปรารถนา

เดี๋ยวนี้เราใช้คำว่า พัฒนา พัฒนา, ขอโอกาสหรือเวลา วิวินิจฉัยเกี่ยวกับคำพูด คำนี้กันสักหน่อย ก็จะต้องทราบถึงคำ ๆ นี้ ซึ่งที่จริงมันก็เป็นคำที่มีพิษร้ายนะ คำพูดที่เป็นยาพิษอยู่ในตัว หุ้มไว้ด้วยอะไรก็แล้วแต่ เป็น คำกำกวม; ในภาษาบาลีมีคำว่า วัณณะ เรามาเอาเป็นพัฒนา เป็นคำกำกวม ที่ไม่รู้ว่าเป็นฝ่ายดีหรือฝ่ายชั่ว, ได้ยินว่า คำในภาษาละติน ซึ่งมันคล้าย ๆ กับคำนี้ คือคำว่า progress มันก็เหมือนกัน เป็นคำกำกวม มันไม่ได้เป็นไปเพื่อความสงบ มันเป็นไปเพื่อความยุ่งมากขึ้นเท่านั้นเอง คำว่า progress มันแปลว่า *ก้าว* ก็ได้; แม้คำว่าพัฒนานี้ก็เหมือนกัน มันแปลว่า *ก้าว* ก็ได้ แต่ว่าไม่เคยแปลกัน.

ที่เป็นภาษาบาลีนั้น พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า *อย่าทำโลกให้วัฒนา* ทำให้วัฒนาคือเป็นโลกบ้า โลกรกไปด้วยความบ้า, *น สยิยา โลกวทตฺตโน ไม่พึงเป็นคนรกโลก* คือทำให้โลกมันวัฒนา มันเป็นคำกำกวม.

เอาละ เราจะมาใช้กันในภาษาไทยอย่างไร ก็พูดกันให้มันชัดเจนไป ว่าเราจะพัฒนาให้มันมีผลตามที่ควรจะต้องการ.

แต่เดี๋ยวนี้ เราไม่ได้ผลตามที่เราต้องการ *ยังพัฒนายังยุ่ง ยังพัฒนายังมีปัญหา ยังพัฒนายังมีวิกฤตการณ์* เตือนครอันเหมือนกับเป็นบ้าเหมือนกัน, ดูโลกปัจจุบัน ยังพัฒนายังยุ่ง แล้วยังเป็นบ้า ยิ่งหาความสงบสุขไม่ได้. ขอยืนยันว่าพัฒนาอย่างที่กำลังพัฒนาอยู่เดี๋ยวนี้ มันก็นำไปสู่ความบ้า ยุ่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่เราก็ยังหลีกเลี่ยงไม่ได้ เรายังต้องการพัฒนา ยังจะพัฒนายุ่นนั้นแหละ; มาช่วยกันทำความเข้าใจเรื่องนี้ ให้เป็นที่เข้าใจกันให้แน่นอน.

พระพุทธเจ้าท่านไม่เคยตรัสชักชวนว่า มาพัฒนานั้น มาพัฒนานี้ กลับตรัสไปทางว่า อย่าทำโลกให้พัฒนา; ถ้าจะให้พัฒนา ท่านใช้คำอื่น ใช้คำว่า *ภาวณะ*, ถ้าจะพัฒนาสมาธิ จงเจริญสมาธิ หรือทำความสุขให้เกิดขึ้น ท่านใช้คำว่า *ภาเว ภาวะ ภาวะ* คือ ทำให้มีขึ้นมา พัฒนาให้มีขึ้นมา พัฒนาให้มีความสุข พัฒนาให้เป็นสมาธิ พัฒนาให้ตั้งมั่นให้สงบก็แล้วแต่ ท่านไม่ใช่คำว่าพัฒนา. ที่นี้เราจะขอใช้คำว่าพัฒนากัน ก็พูดกันต่อไปว่า มันจะต้องทำอะไร ?

พัฒนาคืออะไร? ถ้าให้ถูกต้องตามธรรมะแล้ว พัฒนาให้หลุดพ้นจากความทุกข์ พัฒนาให้เป็นอิสระ พัฒนาให้พ้นจากกิเลส ให้พ้นจากปัญหา, นี้เรียกว่าพัฒนาที่ไม่บ้าที่ไม่ยิ่งพัฒนาแล้วยิ่งบ้า ไม่เป็นอย่างนั้น มันนำมาสู่ความสงบ หรือความหมดปัญหา. จะต้องเข้าใจคำว่าพัฒนา และระวังกันให้ดีๆ ว่าให้มันถูกต้อง พัฒนากันให้ถูกต้อง, อย่าให้พัฒนาแล้วยิ่งยุ่ง, ยิ่งพัฒนายิ่งยุ่ง ยิ่งยุ่งยิ่งพัฒนา แล้วก็ยิ่งยุ่งมากกว่าเดิม; นี้พัฒนา.

เป็น *คน* ก็ยุ่งไปตามแบบคน, พอเป็น *มนุษย์* ขึ้นมา ก็ยุ่งไปตามแบบมนุษย์ แม้จะนำดูหรือสุภาพเรียบร้อย มันก็ยังยุ่ง บ้าดี เมาก็ หลงดี บ้าบุญ เมานบุญ หลงบุญ อย่างนั้นมันพัฒนาอะไรกัน ก็เหลือที่จะกล่าว. *ถ้ามันไม่เป็นไปเพื่อสันติความสงบสุข หรือพระนิพพานแล้ว มันไม่น่าจะเรียกว่า* สิ่งที่พึงปรารถนา.

สรุปความว่า คำว่าพัฒนานั้น มันเป็นคำกำกวม โดยภาษา เรามาให้คำจำกัดความกันเสียใหม่ว่า : พัฒนาสิ่งที่ควรพัฒนา พัฒนาเพื่อให้มันหมดปัญหา หมดความยุ่งยาก หมดวิกฤตการณ์ ให้เหลืออยู่แต่ความสงบสุข; นี้คือพัฒนา.

ที่นี้มากุณห์ต่อไปถึง สิ่งที่ต้องพัฒนา โดยเฉพาะว่าได้แก่สิ่งอะไร ?

อยากจะกล่าวว่า สิ่งแรกที่ต้องพัฒนา ก็คือ สิ่งที่เราเรียกว่าคน นั้นแหละ. พัฒนากันก่อนเถอะ ให้เป็น คนที่ถูกต้อง กระทั่งเป็น มนุษย์ ก็ยังดี; เป็นคน ก็ดีกว่า เกิดมาก็เป็นคน, ถ้าเป็นมนุษย์ก็ได้บรมดีแล้ว มีจิตใจสูงแล้ว มีสติปัญญาสร้างสันติภาพแล้ว จึงจะเรียกว่ามนุษย์. พัฒนากันเสียก่อน ให้เป็นมนุษย์ แล้วจึงจะสามารถพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมที่น่าปรารถนา, พัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นกิจที่ประเสริฐจริงๆ ไม่ใช่เป็นกิจที่ทำความยุ่งยากวุ่นวาย เหมือนที่กำลังกระทำแก่โลกอยู่เดี๋ยวนี้, พัฒนาการเมืองให้มีสันติภาพโดยไม่ต้องใช้อาวุธ ใช้อาวุธใดๆ ก็มีสันติภาพได้; นี่พัฒนาสังคม พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาการเมือง แต่มันต้องพัฒนากันก่อน เพราะว่าคนมันเป็นหน่วยเล็กสุดที่จะต้องพัฒนาเพื่อสิ่งเหล่านั้น.

พัฒนาคือพัฒนาอะไร? โดยข้อเท็จจริง มันหมายถึง **พัฒนาวัตถุที่เกี่ยวกับคน, พัฒนาร่างกายของคน, พัฒนาจิตใจของคน, พัฒนาวิญญานหรือสติปัญญาของคน.**

พัฒนาวัตถุ พัฒนากันอย่างไร เดียวนี้มันก็เพื่อหรือเกิน จนไม่รู้จะมีกันอย่างไรแล้ว พัฒนาวัตถุจนกลายเป็นปัญหาทางวัตถุ, **ยังพัฒนายังมีปัญหาทางวัตถุ** ทำลายล้างฆ่าฟันกัน เพราะการพัฒนาวัตถุ.

พัฒนากาย เพื่อรับใช้กิเลส เพื่อสนองกิเลส เพื่อการมรณม์ หรือว่า **พัฒนาให้กายมีสุขภาพดี มีอนามัย มีปกติสุขดี?**

พัฒนาจิต พัฒนาชนิกไหน ให้มีฤทธิ์ มีเดช มีปาฏิหาริย์ เอาเปรียบคนอื่น ได้ทั้งโลกอย่างนั้นหรือ? มันก็ไม่ไหว *พัฒนาจิตให้เป็นจิตที่สงบ ให้เป็นจิตที่สะอาด ให้เป็นจิตที่มั่นคง คงที่ ให้เป็นจิตที่ว่องไวในหน้าที่ พร้อมทั้งจะทำการงาน.*

พัฒนาวิญญาณ คือสติปัญญา ให้ถูกต้องตามที่เป็นจริง, ให้ความจริงของธรรมชาติ แล้วปฏิบัติให้ถูกต้องตามความจริงของธรรมชาติ มีสติปัญญาแก้ปัญหาทุกอย่างทุกประการได้, นี่ก็พัฒนาวิญญาณ.

พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ ก็ต้องพัฒนาวัตถุ ให้ดียิ่งขึ้นไป ให้ถูกต้องพอดี, ให้กายถูกต้องพอดี ให้จิตถูกต้องพอดี, ให้วิญญาณถูกต้องพอดี ไม่เกินไม่ขาด ให้ไปสู่ความถูกต้อง.

ความถูกต้องนี้มีความหมายพิเศษมาก ถูกต้องนั้นมันดียิ่งกว่าดีเสียอีก; เพราะว่าดีดีดี ระวังให้ดี มันบ้าได้ มันเมาได้ มันหลงได้ มันฆ่าตัวตายได้ เพราะดีนี่ แต่ ถ้าถูกต้องแล้วไม่เป็นเช่นนั้น ไม่บ้า ไม่เมา ไม่ทำอะไรในลักษณะนั้น. ความถูกต้องมันเหนือชั่วเหนือดีไปเสียอีก, แล้วมันก็มีเสรีภาพ เพราะมันถูกต้อง ไม่ไปทำชนิดที่ยื่นคอเข้าไปในบ่วง, มีสันติภาพ คือมีความสงบเย็น เป็นนิพพาน.

สรุปให้สั้น ก็ให้มันอยู่ในความคงที่ของความถูกต้อง, ให้มีความถูกต้องที่คงที่ หรือให้คงที่อยู่ในความถูกต้อง. ทั้งหมดนี้ได้ช่วยอำนาจของการ มีอตัมมยตา อาศัยอตัมมยตาให้เกิดความถูกต้อง เป็นลำดับไป เป็นลำดับไป จนถึงอตัมมยตาขั้นสุดท้าย; โดยหลักก็คือ ออกไปเสียจากอำนาจของกาม ไปสู่รูป, ออกจากอำนาจของรูป ไปสู่อรุรูป, ออกจากอำนาจของอรุรูป ก็ไปสู่นิโรธหรือนิพพาน ซึ่งไม่ต้องออกอีกต่อไป มันถึงที่สุดที่นั่น.

สิ่งที่ต้องพัฒนา คือคน แล้วก็พัฒนาสิ่งที่เนื่องกันอยู่กับคน คือวัตถุ คือร่างกาย คือกาย คือจิต ให้มีความถูกต้องทั้งที่กล่าวแล้ว โดยอาศัยธรรมะสูงสุด ก็อศัมมยตา.

ลักษณะแห่งความถูกต้อง

คุณลักษณะของ ความถูกต้อง ให้ชัดเจนกันอีกทีหนึ่ง เพราะมันกำลังเป็นปัญหา ความถูกต้องนี้ก็ยังเป็นปัญหา จะเรียกว่า *ปัญหาโลกแตก* ก็ได้ เพราะต่างฝ่ายต่างยืนยันกันว่า อย่างนี้ถูกต้อง อย่างนั้นถูกต้องตามแบบของตนๆ. มี *สัจจาภินิเวส* ยึดมั่นว่าอย่างนี้ อย่างนี้ ของกูเท่านั้นถูกต้อง ของคนอื่นผิดหมด, มันเป็นเสียอย่างนี้ เป็นปัญหาโลกแตก มีหลายทิศหลายทาง.

ถูกต้องของอินทพาล คนธรรมกา คนสัตบุรุษรับไหวหรือ ถูกต้องของอินทพาลนะ, สัตบุรุษ กัลยาณบุรุษรับไหวที่ไหน มันคนละความถูกต้อง. *ถูกต้องของกิเลส* รับไหวหรือ ทนไหวหรือถูกต้องของกิเลส?

มันต้องถูกต้องชนิดที่ไม่มีปัญหา *ถูกต้องทางธรรมะ* นั้นแหละ มันจึงจะเป็นความถูกต้องที่ยึดเอาเป็นหลักได้ ถูกต้องตามธรรมะของธรรมชาติ: แม้แต่คำว่า *ศาสนา* ก็ยังกำกวม เพราะว่ามีศาสนานิกที่รับไม่ไหวก็มี ใช้คำว่า ถูกต้องตามธรรมชาติ ดีกว่า.

ถูกต้องตามวัฒนธรรม ก็เหมือนกันแหละ ต่างพวกต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตน รับกันไม่ได้ ก็มี เอามาแลกเปลี่ยนกันไม่ไหว ก็มี.

ที่นี้ ที่มันเป็นปัญหาละเอียดอ่อน เพราะว่าเป็นปัญหาของคนฉลาด คนมีปัญญา คนมีความรู้ละเอียดลออ ชนิดที่ยิ่งรู้มากยิ่งขึ้นยากนาน, ถูกต้องทาง logic มันก็ถูกต้องแต่ในพวก logic ถูกต้องทาง philosophy มันก็ถูกต้องกันแต่ในหมู่พวกนั้น.

แม้ทางวิทยาศาสตร์ก็เถอะ มันก็มีเป็นพวกๆ ไป แล้วแต่มันมุ่งหมายอะไร; ถูกต้องของคอมพิวเตอร์ ไม่ไหวคอก เพราะคอมพิวเตอร์นั้นคนมันจับทั้งนั้นแหละ ไอ้ยักษ์ตาบอด มันช่วยปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้นเอง; ถูกต้องตามคอมพิวเตอร์ มันก็ไม่ไหว.

แล้วถูกต้องปัจจุบันนี้ ไม่มีอะไรนอกจากว่าบ๊াবวก บ้าฝ้ายบวก อะไรก็ให้เป็นฝ้ายบวก บวกจนเป็นบ้า หรือจนเกินบ้า ถูกต้องมันกลายเป็นบ๊าบวก.

ลักษณะแห่งความถูกต้องมันอยู่ที่ไหน? เอา ความถูกต้องตามธรรมชาติ ดีกว่า อย่าเอา logic อย่าเอา philosophy, อย่าเอาวิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์อะไรมาเป็นหลักตัดสินเลย. เอาตามธรรมชาติ เห็นได้เองโดยลูกตา ไม่ต้องเชื่อผู้อื่น เห็นได้ด้วยตาว่ามันอาศัยได้ ฟังพาได้ ตามธรรมชาติที่ถูกต้อง คือ ไม่เป็นอันตรายแก่ฝ้ายใด เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ้าย อย่างนี้เรียกว่าถูกต้อง; ไม่ต้องตี ต้องสวย ต้องรวย ต้องอำนาจวาสนาบารมีที่ไหน ไม่ต้องๆ ขอแต่ว่าให้มันไม่ทำอันตรายผู้ใด แล้วเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ้ายก็แล้วกัน.

ถ้าจะจาระไนให้มันละเอียดออกไป ก็ต้องใช้คำว่า พอดี พอดีเป็นกลาง ไม่มากไม่น้อย, ไม่บวกไม่ลบ, ไม่ได้ไม่เสีย, ไม่แพ้ไม่ชนะ, ไม่ได้เอาเปรียบไม่เสียเปรียบ, ไม่อะไร ไม่ ไม่ ไม่กันทุกคู่ แล้วก็ว่างจากปัญหา เหนือปัญหา, ไม่ใช่มุ่งหมายให้เป็นบวกที่สุด positive ที่สุด ที่ปรารถนากันนัก ที่ให้พรกันนัก มันไม่ไหว.

คนอาจจะสงสัยว่า *เหนือดีเหนือชั่ว เหนือบวกเหนือลบ มันถูกต้องอย่างไร ?* ก็ดูเอาเองซิว่า เหนือดีเหนือชั่ว มันไม่มีปัญหา มันไม่ต้องบ้ำดี ไม่ต้องบ้ำชั่ว; นี่เราจะต้องระวังให้ที ดีหรือชั่วนั้น มันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดถืออย่างนั้นอย่างนี้ ฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ เหนือเสียก็กว่า.

บุญ หรือ *บาป* ก็เหมือนกัน บ้ำบุญ เมาบบุญ ก็ไม่ไหว, บ้ำบาป เมาบบาป ก็ไม่ไหว, บ้ำ *สุข* เมาสุข หลงสุข ก็ไม่ไหว, บ้ำ *ทุกข์* ก็ไม่ไหว, ให้เหนือ เหนือ เหนือ เหนือสิ่งเหล่านี้ ที่เป็นคู่ๆ เหนือความเป็นบวก เหนือความเป็นลบ ก็เรียกว่าว่าง พุทให้น่าพอใจสำหรับคนทั่วไป ก็เรียกว่ามันถูกต้อง มันถูกต้อง.

นรก ก็ยุ่ง *สวรรค์* ก็ยุ่ง ยุ่งไปตามแบบบวก นรกกี่ยุ่งไปตามแบบลบ, ไม่บวก ไม่ลบ สงบเย็น เป็นอิสระ กงที่อยู่ในความถูกต้อง ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมจะแวดล้อมเข้ามาในลักษณะไหน มันคงที่อยู่แต่ในความถูกต้อง มีความหมายแห่ง *นิพพาน*.

นิพพานที่ควรรู้จัก

นิพพาน ซึ่งคนบางพวกเกลียดกลัวกันนัก เข้าใจผิดต่อนิพพาน แล้วก็กลัว มันเขียนเสียให้ว่กตัวของมันเอง ความโง่มันเขียนเสียให้ว่กตัวเอง. นิพพานไม่ใช่สิ่งควรกลัว นิพพานต้องมีที่นี้ ต้องมีในชีวิตปัจจุบันนี้ คือ ระยะเวลาที่ว่างจากกิเลส กิเลสไม่เกิดขึ้นรบกวนเมื่อไร เราก็มีนิพพานเมื่อนั้น; ถ้ามีกิเลสทั้ง ๒๔ ชั่วโมงกันจริงๆ แล้ว มันเป็นบ้ำแล้ว ตายแล้ว ตายหมกแล้ว ไม่เหลือสักคนเดียว. เวลาที่กิเลสไม่รบกวนก็เป็นนิพพาน นิพพานโดยอัทโณมิตี โดยธรรมชาติ โดยชั่วขณะ นั้นมัน

มีอยู่มาก ที่ทำให้ไม่เป็นบ้า ไม่ทำให้ตาย, ให้ใจคอปกติ ให้มีความเยือกเย็นแห่งชีวิต, คิดอะไรก็คิดได้ดี ทำอะไรก็ทำได้ดี มีผลออกมา ก็เป็นความสงบว่างับ.

นิพพาน แปลว่า เย็น นิพพานไม่ได้แปลว่า ตาย; ไปตรวจดูเถาะ ที่ไหนๆ นิพพานก็แปลว่า เย็น ไม่ได้แปลว่า ตาย แม้นิพพานธาตุ ๒ อย่าง คือ *สอฺปาทิสเส อฺนุปาทิสเส* ก็ไม่ได้แปลว่า ตาย; อย่างหนึ่งจิตยังเหลืออยู่ เป็นความรู้สึกในบวกลบ ว่า บวกว่าลบ แต่ไม่ทำอะไร บวกลบปรุ่งแต่งไม่ได้ นี่ก็เป็นนิพพาน สอฺปาทิสเส, อย่างหนึ่งไม่รู้สึกเป็นบวกเป็นลบเอาเสียเลย เป็นอนุปาทิสเส. แม้ธาตุนิพพานทั้ง ๒ ธาตุ ก็ไม่ได้แปลว่า ตาย ไม่ได้หมายความว่า ตาย แต่หมายถึงไม่มีไฟ *ไม่มีกิเลส ไม่มีไฟ ไม่มีความร้อน.*

นี่ถูกต้องถึงที่สุด มันเป็นอย่างนี้, ถ้าพัฒนาจนถึงที่สุด มันก็มาสู่จุดนี้ คืออยู่เหนือความทุกข์ เหนือความร้อน เหนือปัญหาใดๆ เรียกว่า เย็น ในแง่ที่คนจะสนใจ. ถ้าแง่ของความจริง จริงแท้ก็ว่าง มันว่าง ว่างจากความทุกข์ ว่างจากปัญหา ว่างจากตัวตนที่จะเป็นปัญหา ว่างจากตัวกู ว่างจากของกู มันว่างไปหมด นั่นแหละคือนิพพาน, มันไม่มีอะไรที่จะเป็นภาระหนัก ไม่มีอะไรที่จะผูกพัน ไม่มีอะไรที่จะเผาผลาญ ไม่มีอะไรจะเสียบแทง นั่นแหละคือนิพพาน.

มีจิตเย็นชั่วขณะอย่างนี้ ก็เรียกว่า *นิพฺพุตติ* มีได้แก่คนธรรมดาทั่วๆ ไป ถ้ามีเด็ดขาดสูงสุด ก็มีแก่พระอรหันต์; แต่ก็เป็นนิพพานอย่างเดียวกัน นิพพานชั่วขณะเป็น สามียิกะนิพพาน ก็ได้ ตังคคะนิพพาน ก็ได้, ต้องมีนิพพานอย่างนี้ คนจึงจะรอดอยู่ได้, มนุษย์ต้องมีจิตใจสูง สูงถึงขนาดมีสิ่งนี้ จึงจะเรียกว่ามนุษย์.

ปัจจัยแห่งความถูกต้อง

มาคุยกันถึง ปัจจัยแห่งความถูกต้อง, เรามุ่งหมายความถูกต้องกันอย่างนี้แล้ว มันก็ต้องคุยปัจจัยแห่งความถูกต้อง ปัจจัยแห่งความถูกต้อง ก็คือ อตัมมยตา, ชักอ๊ก

หน้อยก็พูดว่า ความที่จิตมีอหัมมยตา คือมีจิตอิสระจากสิ่งรบกวน ดังที่กล่าวมาแล้ว. มีอหัมมยตาอะไรปรุงแต่งไม่ได้ คงที่ในความถูกต้องแล้ว มันก็ไม่เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่เกิดความเห็นแก่ตัวในลักษณะใดๆ มันเห็นแก่ธรรมะ; ถ้าไม่เห็นแก่ตัว ก็เห็นแก่ธรรมะ เห็นแก่ธรรมะ มันก็ไม่เห็นแก่ตัว, เห็นแก่เพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย, นี้เรียกว่า ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีตัวที่จะไปหลงอะไรที่ไหน.

ถูกต้องแล้วก็ไม่เห็นแก่ตัว ก็ไม่หลงเหยื่อในโลก ไม่หลงของที่เป็นคู่ๆ ไม่หลงสิ่งที่เรียกกันว่า *ไสยศาสตร์* อันเป็นที่พึ่งอาศัยของคนฉลาด ของคนที่ไม่รู้ความจริง ว่าเราจะต้องอาศัยอะไร. มีปัจจัยแห่งความถูกต้อง คือ *อหัมมยตา* เป็นจุดตั้งต้น แล้วก็เจริญขึ้นไปตามลำดับ จนถึงอหัมมยตาอันสุดท้าย.

มีความเห็นแก่ธรรมะแล้ว ก็ *เคารพธรรมะ* *เคารพหน้าที่* หน้าที่คือธรรมะ ธรรมะคือหน้าที่, ธรรมะคือหน้าที่ เป็นสิ่งสูงสุด จนพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ก็ทรงเคารพ เราก็เคารพหน้าที่ในฐานะเป็นสิ่งที่สูงสุด เหมือนที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ท่านเคารพ

นี่คือปัจจัยแห่งความถูกต้อง มีความถูกต้องตั้งแต่อันดับแรก เป็นลำดับไป จนถึงอันดับสุดท้าย : ออกจากกามธาตุได้ ออกจากรูปธาตุได้ ออกจากอรูปธาตุได้ ถึงนิโรธธาตุ ถึงนิพพาน เพราะอาศัยสิ่งที่เรียกว่า อหัมมยตา.

ผลแห่งความถูกต้อง

เวลาที่เหลืออยู่เล็กน้อย ก็มากถึงผลแห่งความถูกต้อง. ผลแห่งความถูกต้อง ตามความหมายอันถูกต้อง ไม่ใช่บวกไม่ใช่ลบ ไม่ใช่ดีไม่ใช่ชั่ว ไม่ใช่รักไม่ใช่สวรงค์

ไม่ใช่ได้เปรียบไม่ใช่เสียเปรียบ ไม่ใช่กำไรไม่ใช่ขาดทุน ไม่ไม่ทุกๆ คู่แหละ เหลือแต่ความถูกต้อง ถูกต้อง คงที่อยู่ในความถูกต้อง จะสามารถพัฒนา โดยความถูกต้อง.

อยากจะพูดซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ถ้าเราจัดการให้มันถูกต้อง ถูกต้องแล้ว ต้นไม้ที่เราปลูกขึ้นไว้มันถึงอกงามเอง, เรามีหน้าที่จัดให้มันมีความถูกต้อง ทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศ แสงสว่าง ทางศัตรู ทางวัชพืช แผลงที่เป็นพิษอะไรต่างๆ อย่าให้มี. เมื่อมีแต่ความถูกต้องแล้ว มันก็มีความก้าวหน้าไปตามความถูกต้อง หมายความว่า ความถูกต้องมันงอกงาม จะได้เป็นการพัฒนามนุษย์ พัฒนามนุษย์ ซึ่งเปรียบเสมือนต้นไม้ที่เจริญไปด้วยความถูกต้อง.

มนุษย์ทุกๆ ระดับ ทุกๆ ชั้น มนุษย์ชั้นอนุบาล คือเด็กทารก, มนุษย์ชั้นประถม คือเด็กโตแล้ว, มนุษย์ชั้นมัธยม เป็นวัยรุ่นแล้ว, มนุษย์ชั้นอุดม เรียนมหาวิทยาลัยแล้ว ให้มันสูงขึ้นเป็นลำดับๆ ในลักษณะที่ถูกต้อง หลุดพ้นและหมดปัญหา ไม่มีที่ค้างแห่งปัญหา ปัญหาเกิดไม่ได้ เพราะว่าไม่มีที่เกิด ไม่มีที่ตั้ง โลกนี้ก็กลายเป็นโลกของพระอรหันต์ ที่แท้ก็คือเหนือโลก เราเรียกว่าโลกพระอรหันต์. เหนือโลกก็คือเหนือปัญหาในโลก เมื่อปัญหาในโลกทำอะไรเราไม่ได้ เรียกว่าเราอยู่เหนือโลก, ไม่ต้องหนีไปอยู่ที่ไหน อยู่ที่นี้ กินข้าวที่นี้ นอนที่นี้ แต่ว่าอยู่เหนือโลก คือเหนือปัญหาทั้งหลายทั้งปวงที่มันมีอยู่ในโลก.

ผลแห่งความถูกต้อง สามารถสร้างโลกุตตระขึ้นมาบนโลกนี้, ทั่วอยู่ในโลก แต่จิตใจอยู่เหนือโลก นั่นแหละโลกุตตระ.

ในที่สุดมาสู่สักขีข้อหนึ่ง ถึงความลับของเรื่องนี้ *ธรรมชาติมันจัดการให้โดยไม่รู้ตัว คนจึงรอดชีวิตมาได้* ตั้งแต่เป็นคนป่า คนเถิง คนอะไร เรื่อยมาตามลำดับ มันมี

ความถูกต้องอยู่ในนั้นโดยธรรมชาติจัดให้; แต่คนก็ไม่รู้สึกรู้สัก มันก็ได้แต่เพียงว่า ไม่ตาย ไม่ตาย แต่อยู่ด้วยความยุ่ง ยุ่ง *ยังพัฒนายังยุ่ง ยังยุ่งยังพัฒนา.*

ธรรมชาติช่วยจัดการให้เพียง พอรอคตายเท่านั้นแหละ แต่ไม่รอดจากกิเลส ไม่รอดจากความทุกข์ ไม่รอดจากปัญหา, ถ้าไม่มีความถูกต้องใดๆ เลยแล้ว มันตายหมดแล้ว ไม่เหลืออยู่สักคนเดียว โลกก็ไม่ต้องมี. เดียวนี้มันมีความถูกต้องสำหรับจะไม่ตาย แต่ไม่มีความถูกต้องเลย สำหรับจะอยู่อย่างสันติสุขหรือสันติภาพ โลกนี้จึงเป็น โลกยุ่ง เต็มไปด้วยวิกฤติการณ์ มันไม่เหมาะ ยังไม่เหมาะที่จะมีสันติภาพ.

แต่ขอให้รู้ไว้ว่า ธรรมชาติมันจะช่วยจัดการให้ มันจะอบรมสั่งสอนให้ค่อยๆ รู้ขึ้นมา, แล้วจะลงโทษคนที่ไม่รู้ ไม่ยอมรู้หรือต้อตึง มันก็ได้รับการลงโทษโดยธรรมชาติ ให้ทันทุกข์ทรมานด้วยปัญหาต่างๆ โดยความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความเป็นทุกข์ทรมาน ก็คืออยู่รู้ขึ้นมา แล้วเปลี่ยน เปลี่ยนกลับหลังหัน เดินคนละทางกลายเป็น พระอริยเจ้า เป็นพระอรหันต์ไป. ความเหมาะสมที่ธรรมชาติจัดให้ มันจัดให้เพียงว่าอยู่รอด ไม่ตาย มันไม่ได้จัดให้ถึงกับว่า ให้พัฒนาให้สูงสุดขึ้นไป จนถึงกับมีความเป็นพระอรหันต์.

สิ่งใดเหมาะ สิ่งนั้นอยู่ ภาษาวិทยาศาสตร์ ที่เราได้ยินเข้าหูกันอยู่เสมอๆ ว่า *the fittest the survival* สิ่งใดเหมาะสิ่งนั้นอยู่ นั่นแหละคืออดัมมยตาแหละ; อดัมมยตา คือ สิ่งใดเหมาะ แล้วสิ่งนั้นก็อยู่, เหมาะก็อยู่ในความถูกต้อง แล้วอยู่รอดเพราะความถูกต้อง อดัมมยตาจึงเป็นเครื่องพัฒนามนุษย์ มาด้วยอาการอย่างนี้.

หวังว่าท่านสาธุชนทั้งหลาย จะรู้จักอดัมมยต้ายิ่งขึ้นไปกว่าเดิม นำมาใช้ เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาชีวิต ให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๑๖ —

๑๘ มีนาคม ๒๕๓๓

อดัมมยตา กับ การศึกษา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาทมาจะไต่กล่าวโดยหัวข้อว่า อดัมมยตา
กับการศึกษา.

การศึกษาของมนุษย์ในโลกเรานี้ ขอให้มองให้กว้างว่า โลกกำลังอยู่ด้วยการ
ศึกษา, กำลังฝากเนื้อฝากตัวไว้กับการศึกษา, เป็นไปตามการศึกษา จะผิดจะถูกก็แล้วแต่
การศึกษา; จึงขอเสนอความเห็นว่าการศึกษานั้นต้องประกอบด้วยอดัมมยตา มิ
ฉะนั้นจะเป็นการศึกษาที่จะเกิดเป็นผลร้ายขึ้นมา.

ที่นี้สำหรับคำว่า อศัมมยตา คืออะไร? ก็ได้พูดกันมาแล้ว เพราะมันมีรายละเอียดมาก แต่สรุปได้สั้นๆ ว่า :

เป็นความถูกต้องที่คงที่ ถูกต้องอย่างคงที่, ถูกต้องตั้งแต่ ก ถึง ช ถูกต้องแล้วก็คงที่ตั้งแต่ ก ถึง ช.

ไม่มีอะไรมาปรุปร่งแต่งให้ผิดไปจากความคงที่ เป็นอิสระจากการปรุปร่งแต่ง ดังนั้น มันจึงสามารถถูกต้อง ถูกต้องเป็นนิรันดร.

เป็นปัจจัยให้ออกมาเสียจากความผิดพลาด เนกขัมมธาตุ ธาตุเป็นที่ออกมาเสียจากสิ่งที่ควรออกนั้น ก็คืออศัมมยตานั่นเอง, เป็นเนกขัมมธาตุ ธาตุที่จะถึงออกมาเสียจากสิ่งที่ควรออก.

ทำให้เกิดเป็นพุทธะขึ้นมา เป็นพุทธะในระบับไหนก็แล้วแต่ ระบับลูกน้องทั่วไปก็ได้, ระบับพระอรหันต์ก็ได้, ระบับพระพุทธเจ้า หรือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้ทั้งนั้นแหละ ด้วยอำนาจของอศัมมยตา.

นี่รวมความว่า อศัมมยตาก็คืออย่างนี้ ทั้งที่ได้พูดมาแล้วทุกคราว.

การศึกษา

ที่นี้ก็ตามดูถึง การศึกษา ใคร่ครวญดูให้ถึงที่สุดแล้ว *การศึกษานั้นไม่ใช่การเรียนหนังสือ*, ไม่ใช่การเรียนหนังสือเพียงเพื่อทำให้ฉลาดสามารถ สามารถแล้วก็เอาไปใช้ในทางเห็นแก่ตัว, แสวงหาผลประโยชน์แก่ตัว อย่างนี้เป็นการศึกษาทุจริต. การศึกษาที่เพิ่มความเห็นแก่ตัว ไม่มีอะไรควบคุมความเห็นแก่ตัว นี่เป็น การศึกษาที่ทำลายโลก.

การศึกษาที่แท้จริงนั้น ต้องทำลายความเห็นแก่ตัว ครอบงำ ครอบงำทำลาย
 ความเห็นแก่ตัว สามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง. ใช้คำว่าปัญหาดีกว่า ดีกว่าคำว่า
 ความทุกข์ เพราะว่าปัญหาหมายถึงทุกอย่าง ความสุขก็เป็นปัญหา เพราะฉะนั้นต้องแก้ปัญหา
 มันจึงจะแก้หมด, ถ้าว่าคับทุกข์อย่างเดียว มันก็เหลือแต่สุขไว้เป็นปัญหา บัวยการ ใช้คำว่า
 ปัญหาแทนคำว่าความทุกข์เถอะ คับปัญหา แก้ปัญหา ก็หมดทุกอย่าง ไม่มีอะไรเหลือ.
 การศึกษาที่แท้จริง ต้องสามารถแก้ปัญหา คับปัญหา ดังนั้น จึงมีใช้เพียงแต่การเล่าเรียน
 หนังสือ ซึ่งเพียงแต่ให้เกิดความฉลาด แล้วเขาไปเพิ่มความเห็นแก่ตัว อย่างนี้ไม่ใช่การศึกษา.

ถ้าว่าจะรู้ถึง เนื้อแท้ของการศึกษา คุณค่าแท้ของการศึกษา มันก็อยู่แต่เพียง
 ข้อที่ว่า ทำให้รู้และสามารถปฏิบัติได้ตามที่ต้องการ.

ขั้นตอนแห่งการศึกษา

ขอแจกขั้นตอน แห่งการศึกษาไว้ดังนี้ ขอให้ช่วยฟังให้ดี กรุณาช่วยฟังให้ดีว่า
 การศึกษาของอาตมา มีความหมายอย่างนี้ :

การศึกษาในอันดับแรก คือ ดู, ดูเข้าไปที่สิ่งนั้น สิ่งที่เป็นปัญหา ดูเข้าไป
 ในสิ่งที่เป็นความทุกข์ หรือเป็นปัญหา.

ขั้นที่สอง ก็ เห็น, เห็นตัวความทุกข์เห็นตัวปัญหา.

ขั้นที่สาม ก็ รู้จัก, รู้จักตัวความทุกข์ รู้จักปัญหา ว่ามันเป็นอย่างไร มัน
 คืออะไร ?

ขั้นที่สี่ กวีจย วิจาร์ณ, วิจย วิจาร์ณตัวเหตุ ตัวปัญหา ตัวความทุกข์
นี้วิจยวิจาร์ณ.

ขั้นที่ห้า ก็ ปฏิบัติตามความรู้ ที่วิจยวิจาร์ณมาอย่างดีแล้ว ปฏิบัติ
เพื่อให้แก้ปัญหาก็ได้.

นี้แหละรวมหมกนี้ ก็คำว่า *ศึกษา* หรือ *สิกขา* หรือ *ศิกษา* แล้วแต่ใช้ภาษา
ไหน. *กู*, *กู* เป็นก็เห็น, พอเห็นก็รู้จัก, พอรู้จักก็วิจยวิจาร์ณ, วิจยวิจาร์ณก็พบสิ่งที่จะ
ต้องประพฤติกระทำ เพื่อให้แก้ปัญหานั้นได้ ข้อนี้ก็ต้องออกมาจากภายในสู่ภายนอก.
เดี๋ยวนี้เรามีแต่การศึกษาภายนอกทางวัตถุ แล้วน้อมเข้าไปแก้ปัญหภายใน มันแก้ไม่ได้;
ต้องดูจากภายใน ดูเข้าไปข้างใน แก้ได้แล้ว จึงจะออกมาแก้ปัญหข้างนอก.

ศึกษา หรือ *สิกขา* แปลว่า *ดูเอง* เห็นเอง ด้วยตนเอง เพื่อตัวเอง. *สะ*
แปลว่า *เอง* *อิกขะ* แปลว่า *เห็น* หรือ *ดู* *สิกขา* ศึกษาจึงแปลว่า *ดูซึ่งตัวเอง* โดยตนเอง
เห็นตนเอง ประพฤติปฏิบัติโดยตนเอง เพื่อประโยชน์แก่ตนเอง, นี่มันกว้างกว่าเพียงที่ให้
เด็ก ๆ เรียนหนังสือในโรงเรียน แล้วบอกให้จดไว้ในสมุด เท่านั้นมันไม่ใช่การศึกษา.
การศึกษาที่แท้จริง ต้อง *ดู เห็น รู้จัก วิจย วิจาร์ณ* พบวิธีการที่จะแก้ปัญห แล้วก็
ปฏิบัติ, สิ่งนี้คือการศึกษา.

ขอให้โลกทั้งโลกเรา นี้ มีการศึกษาในลักษณะนี้กันเถิด จะแก้ปัญหามากมาย
จะถูกจุดของปัญหา จะระงับวิกฤตการณ์ในโลกนี้ได้.

ปัญหาแห่งการศึกษา

นี่มาถึงตัว ปัญหาแห่งการศึกษา ที่กำลังมีอยู่ในโลกปัจจุบัน, ขอภัยที่จะต้องขอพูดว่า ปัญหาการศึกษาที่มีอยู่ในโลกปัจจุบัน ก็คือ การศึกษามันไม่ถูกต้อง. พิสูจน์ได้ ด้วยการที่มันเพิ่มวิกฤตการณ์ขึ้นมาในโลกมากยิ่งขึ้น : ต้องเพิ่มคน เพิ่มตารางเพิ่มเรือนจำ เพิ่มตำรวจ เพิ่มศาล เพิ่มโรงพยาบาลบ้า ต้องเพิ่มมากขึ้น ๆ, อาชญากรรมเพิ่มมากขึ้น อาชญากรเพิ่มมากขึ้น อะไร ๆ ก็เพิ่มมากขึ้นอยู่อย่างนี้, นั่นมันเป็นการพิสูจน์ว่าการศึกษายังไม่ถูกต้อง ถ้าการศึกษามันถูกต้องแท้จริง สิ่งเหล่านี้จะต้องลด.

ไม่ถูกต้องหมายความว่าอย่างไร ? ที่เห็นได้ง่าย ๆ ชัด ๆ ก็ว่า เรามี การศึกษาแบบสุนัขหางด้วน คือมันไม่สมบูรณ์ มันไม่สมบูรณ์ เรามี การศึกษาแต่ที่ทำให้ฉลาด ๆ ฉลาดเหลือประมาณ ไม่รู้จะฉลาดกันอย่างไร, แล้วไม่มีอะไรควบคุมความฉลาด ความฉลาดนั้นก็ถูกนำไปใช้เพื่อกอบโกยประโยชน์ เพื่อเห็นแก่ตัว. เราฉลาดจนไปเที่ยวโลกพระจันทร์ หรือดวงดาวอะไรก็ได้ เหมือนไปเที่ยวสวนหลังบ้าน ใช้คำอย่างนั้นดีกว่า; แต่แล้วเราก็ไม่สามารถทำให้โลกให้มีสันติภาพ เพราะว่าเราฉลาด ฉลาดที่ไม่ได้รับการควบคุมให้ถูกต้อง มันฉลาดเพื่อกอบโกย ฉลาดเพื่อเห็นแก่ตัว, ยิ่งศึกษามากก็ยิ่งฉลาด ในการที่จะกอบโกย ในการที่จะเห็นแก่ตัว.

นี่เรียกว่า การศึกษานี้เป็นแบบ *สุนัขหางด้วน* คือไม่มีอะไรจะควบคุมความฉลาดนั่นเอง; ยิ่งฉลาดชนิดนี้แล้ว มันก็เท่ากับยังหลอกตัวเอง สอนตัวเองให้หลอกตัวเอง, ให้โกหกมดเท็จตัวเอง กระทั่งให้มันเชื่อกลอบตัวเองอย่างไม่รู้สึกรู้สีกว่า. จะนำหัว หรือนำเกลียด หรือนำกลัว หรือนำสงสารเท่าไร ?

การศึกษามันทำให้เชื่อกอตัวเองโดยไม่รู้สีกตัว คือมันนำเข้าสู่ปัญหาที่ลึกที่มากยิ่งขึ้นไป ทำความวินาศทางกาย ทางจิต ทางอะไร อย่างที่กำลงมีอยู่ในโลกนี้แหละ, วิกฤตการณ์ใด ๆ ล้วนมาจากการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง, เชื่อกอตัวเองอย่างไม่รู้สีกตัวนี้ มันน่าเศร้า หรือน่าสงสารสักเท่าไร; แล้วยังบูชากการศึกษาชนิดนั้น.

มันมีลักษณะ ฉลาด ฉลาด สามารถ สามารถ, แต่มัน *ผิดฝาผิดตัว ผิดที่ผิดทาง*, มันเกินต้องการ มันกลายเป็นฉลาดในการจะเอาเปรียบผู้อื่น จะหลอกลวง จะลักลวง จะแย่งชิง อย่าให้เพื่อนรู้เท่าเล่าทันอะไร จะลักลวงประโยชน์ของเขาเสียให้หมด. นี่การศึกษาอย่างนี้ เรียกว่าแบบสุนัขหาง้วน ไม่ใช่เพื่อสันติภาพ.

มีการศึกษามหาศาลในโลกนี้ อนุบาล ประถม มัธยม อุดมศึกษา มหาวิทยาลัย จะเต็มโลก; แต่ไม่ได้ใช้เพื่อสันติภาพ ใช้เพื่อจะแย่งกันครองโลก, จัดการศึกษาเพื่อให้พวกของตัวฉลาดสามารถ ได้เปรียบพวกอื่น แล้วยังจะครองโลก, มันกลายเป็น การศึกษาเพื่อแย่งกันครองโลก หรืออุบายที่แย่งกันครองโลก ไม่ใช่ผู้หนึ่ง.

รวมความว่า การศึกษานี้ไม่เป็นอิสระแก่กิเลส การศึกษานี้ เป็นทาสของกิเลส ส่วนลึกมันเป็นทาสของกิเลส กิเลสมันบังคับ ให้ทำไปตามวิถีทางที่กิเลสต้องการ; แม้ว่าเราจะดูอย่างผิว ๆ กัน ด้านนอก มันก็เห็นว่าเป็นทาส การศึกษานี้เป็นทาส การศึกษานี้ไม่เป็นไท, การศึกษานี้ไม่เป็นอิสระ การศึกษานี้เป็นทาสของการเมือง การศึกษานี้เป็นทาสของกิเลส เป็นทาสของเศรษฐกิจ. เขาใช้การศึกษาเพื่อประโยชน์แก่การเมือง, เพื่อเศรษฐกิจ เพื่อจะเอาเปรียบเพื่อนมนุษย์, เพื่อกิเลสก็เพื่อว่าเห็นแก่ตัว. นี่การศึกษาเป็นทาสของการเมือง เป็นทาสของการเศรษฐกิจ เป็นทาสของกิเลสของมนุษย์ เป็นการศึกษาที่ไม่มีอิสระ.

นี่คือ ปัญหาของการศึกษา ที่กำลังมีอยู่ในโลกปัจจุบัน รวมกันแล้วก็ต้องเรียกว่า มันเป็นการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง ตามความหมายของคำว่า ศึกษา มัน *ไม่ได้* *ดูเข้าไปข้างใน*, แล้วมัน *ไม่ได้* *เห็น*, แล้วมัน *ไม่ได้* *รู้จัก* แล้ว *ไม่ได้* *วิจยวิจารณ์* ที่ตัวปัญหาข้างใน, แล้วก็ *ไม่มีการปฏิบัติ* เพื่อจะกำจัดเสียซึ่งกิเลส เป็นต้น. นี่การศึกษามันไม่ถูกต้อง กำลังมีอยู่ในโลกปัจจุบัน, โลกปัจจุบันจึงยังมีปัญหามากขึ้นเพิ่มขึ้น ตามความเจริญก้าวหน้าของการศึกษา.

ก็ลองคิดดูเถอะ ถ้าไปโลกพระจันทร์ ไปดวงดาวได้ มันเพิ่มปัญหา หรือมันลดปัญหา มันลดปัญหาที่ตรงไหน? มันเพิ่มความสุขสันติภาพที่ตรงไหน? แล้วว่าที่จริงเรื่องอวกาศหรือนอกโลกนั้น เป็นวิธีที่จะเอาเปรียบผู้อื่น จะครองโลกเสียคนเดียว มันก็ *ไม่* *เป็น* *ไป* เพื่อสันติภาพ.

โลกไม่รู้จกคุณค่าของการศึกษา

ที่นี้ขอให้มาดู พลัง อันแท้จริงของการศึกษา คุณค่า หรือความเป็นพลังอันมีประโยชน์ของการศึกษา มันมีอยู่อย่างไร? กำลังเป็นปัญหาอย่างไร? ความประเสริฐของการศึกษามีอยู่สูงสุด เท่าไร? แล้วมีปัญหายูที่ตรงไหน?

ปัญหามันมีอยู่ที่ว่า โลกไม่รู้จก โลกไม่รู้จกใช้ แล้วโลกก็ไม่ได้ใช้ พลังอันประเสริฐสูงสุดของการศึกษา, ไปเอาพลังหลงกลวง พลังเท็จเทียม พลังผิวเปลือก พลังอะไรที่ว่า ไม่ใช่พลังอันถูกต้องมาใช้; นี่จึงได้ใช้การศึกษานี้เพื่อความเห็นแก่ตัว เพื่อจะเอาเปรียบผู้อื่น. พลังอันบริสุทธิ์ อันประเสริฐ อันสูงสุดแท้จริงของการศึกษานั้น โลกไม่ได้ใช้ โลกไม่ได้รู้จักใช้ เพราะมองไปทิศทางอื่น มองไปเสียในทิศทางอื่น คือในทิศทางที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเท่านั้นแหละ. มันจะฉลาดเท่าไร จะคิดได้

ทำได้ อะไรได้ สามารถไปสารพัดอย่าง แต่มั่นวามหาความเห็นแก่ตัว เลยไม่ได้เป็นไปเพื่อสันติภาพของโลก.

เราจะมองคุณันโดยธรรมชาติคิดว่า พลังอันแท้จริงของการศึกษา ถ้าศึกษาถูกต้องแท้จริง ตามความหมายของการศึกษาจริงๆแล้ว จิตของคนในโลกจะอยู่ในความถูกต้อง จิตของคนในโลกจะมั่นคง หรือคงที่อยู่ในความถูกต้อง จนกิเลสชักจูงไปไม่ได้.

เดี๋ยวนี้ กิเลสมันจุมูกการศึกษาไปได้ตามพอใจ ใช้การศึกษาเป็นบ่าวเป็นทาส ไปหาเหยื่อให้กิเลส พลังของการศึกษา ไม่ได้เป็นพลังของการศึกษา มันไปรับใช้กิเลสเสียแล้ว; จิตไม่คงที่อยู่ในความถูกต้อง จิตไม่เข้มแข็งชนิดที่แข็งโก้ก ยิ่งกว่าภูเขาหิมาลัย เราจึงมีปัญหาในการศึกษา. แม้ที่สุดแต่ว่าสหศึกษานี้ กำลังเป็นปัญหาอย่างยิ่งอยู่ในโลก เพราะมันไม่มีอดัมมยตาในการศึกษา, เด็กยังไม่รู้เรื่องพลังของการศึกษาที่แท้จริง, สหศึกษาก็ยังเป็นอันตราย คือเพิ่มปัญหา เพิ่มปัญหาใหม่ๆที่ยังไม่เคยเกิดให้เกิดขึ้นมา.

ถ้าใช้การศึกษาให้ถึงที่สุด ถูกต้องถึงที่สุด มันก็จะช่วยให้รู้ถึงมูลเหตุอันแท้จริงของธรรมชาติ ที่เป็นต้นเหตุแห่งปัญหา แล้วก็จะรู้หนทางที่จะแก้ปัญหานั้น; ถ้าการศึกษาถูกต้อง มันจะมองเห็นต้นเหตุแห่งปัญหาของธรรมชาติ ตามธรรมชาติ และวิธีที่จะแก้ปัญหตามธรรมชาติ ตามวิธีของธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ปัญหภายในจิตใจ คือเรื่องของกิเลส คือเรื่องของความทุกข์ อันเป็นทวัธรรมชาติในภายใน. ปัญหาภายในเป็นต้นเหตุแห่งปัญหภายนอก ทุกอย่างทุกประการ, ปัญหาในภายในอย่างเดียว ทำให้เกิดปัญหภายนอกหลายสิบ หลายร้อย หลายพันอย่าง, ถ้าเรารู้จักปัญหภายใน และดับปัญหภายในได้ ปัญหภายนอกมันก็ไม่มี; นี่แหละปัญหา.

พลังอันแท้จริงของการศึกษา ไม่ถูกนำมาใช้ ก็เรียกว่า ไม่มีการศึกษาที่ถูกต้อง เรื่องของธรรมชาติจึงมีคมน มีคมนจนไม่รู้ว่าจะทำกันอย่างไร จึงจะทำให้โลกนี้มีสันติภาพ มีสันติสุขได้ ตามที่ต้องการ.

จะขอให้สังเกตดูเป็นพิเศษอีกสักอย่างหนึ่งว่า การศึกษาอย่างปัจจุบันในโลกนี้แหละ ถ้าว่าถูกต้องสมบูรณ์ ไม่เป็นแบบสุนัขหางด้วน แต่เป็นไปตรงแนวไปยังจุดหมายปลายทาง ให้ถึงที่สุดของการศึกษา คือรู้จักแก้ปัญหา หรือทำคนให้อยู่เหนือปัญหาทั้งปวงได้แล้ว. การศึกษาแบบปัจจุบันนี้แหละ จะทำให้เข้าถึงหัวใจของศาสนา ทุกๆ ศาสนา เรียกว่าทุกๆ ศาสนา เพราะว่า ทุกศาสนาสอนให้ไม่เห็นแก่ตัว; แม้แต่ศาสนาที่เป็นไสยศาสตร์อย่างโง่เขลา ก็ยังรังเกียจความเห็นแก่ตัว สอนให้ละความเห็นแก่ตัว. ศาสนาที่เป็นชั้นพิเศษ เป็นศาสนาชั้นระดับมาตรฐานแล้ว ก็ล้วนแต่สอนไม่เห็นแก่ตัว.

ศาสนาของพวกยิวก่อนที่จะมาเป็นคริสต์ ก็สอนให้อยู่เหนืออิทธิพลของความดี ความชั่ว โบแรกๆ ของคัมภีร์ไบเบิลคัมภีร์เก่ากันว่าอย่าไปหลงดีหลงชั่ว, นี่มันก็ไม่เห็นแก่ตัว ถ้าไม่หลงดีหลงชั่ว.

เต๋าของเหลาจื้อ ก็สอนไม่ให้บ้ายิน บ้ายาง คือไม่ให้หลงดีหลงชั่ว หลงบวกลงลบ มันก็ไม่เห็นแก่ตัว.

แล้วพุทธศาสนาเรานี้ ก็สอนไม่ให้หลงกุศล หลงอกุศล ให้อยู่เหนืออำนาจของกุศลของอกุศล มันก็ไม่หลงบวกลงลบ.

ศาสนาฮินดู แม้จะมีตัวมีตน ก็สอนให้อยู่เหนืออำนาจของบุญและบาป เพื่อให้ათมมันมันหลุครอคไปได้ มันไม่มาหลงเรื่องดีเรื่องชั่วเหมือนกัน.

ส่วนศาสนาเล็กๆ น้อยๆ อื่นๆ นี้ มันแยกแขนงออกไปจากสิ่งเหล่านี้ มันก็มีความหมายที่ว่า ไม่เห็นแก่ตัว ไม่หลงดี ไม่หลงชั่ว, ไม่เป็นทาสของความคิดที่ความชั่ว ไม่หลงสุขหลงทุกข์ ไม่หลงได้หลงเสีย ไม่หลงดีใจเสียใจยินดียินร้ายอะไรทั้งนั้นแหละ.

นี่ ถ้าว่าการศึกษาปัจจุบันนี้ ไปให้ถึงที่สุดเถิด ก็จะมองเห็นว่า ไม่ต้องหลงอะไรเหมือนกัน, การศึกษาชั้นสูงสุด วิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ก็สามารรถที่จะรู้จักความสัมพันธ์กันระหว่างเวลากับสถานที่ *time and space* สัมพันธ์กัน แล้วหลอกดวงให้คนเข้าใจผิดต่าง ๆ นานา จนไปหลงรักหลงเกลียด ถ้ารู้ถึงความจริงข้อนี้แล้ว จะไม่เกิดความรู้สึกที่เป็นเรื่องหลงรักหลงเกลียด. ถ้าการศึกษาของมนุษย์ไปจนถึงนั้น มันก็จะเข้าถึงหัวใจของสิ่งที่เรียกว่า ศาสนาทุก ๆ ศาสนา โดยไม่ต้องสงสัยเลย; ขอยืนยันว่า การศึกษาอย่างปัจจุบันนี้ ถ้าเป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่แหวะวากไปเป็นทาสของกิเลสเสียแล้ว มันจะเข้าถึงหัวใจของศาสนาทุกศาสนาได้ โดยไม่ต้องสงสัย.

เวลาที่เหลืออยู่นี้ จะพูดถึงปัญหา ปัญหาที่กำลังมีอยู่เกี่ยวกับการศึกษา เพราะว่าคนไม่รู้จักรักวัตถุประสงค์ของคน, คนนี้ไม่รู้ว่าจะเกิดมาทำไม? ไม่รู้ว่าจะเกิดมาแล้วจะต้องทำอะไร? มันก็ไม่มีการศึกษาที่ถูกต้อง แล้วคนชนิดนี้ก็ถูกกิเลสหลอก ให้จัดการศึกษาเพื่อกิเลส.

ขอให้ช่วยฟังให้ดีๆ *กิเลสมันหลอกคน ให้จัดการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่กิเลส*, กิเลสอันเลวร้ายร้ายกาจมันหลอกคน ให้จัดการศึกษาทั้งปวงเพื่อเป็นทาสของกิเลสรับใช้กิเลส มันก็เป็นการเชือดคอตัวเอง *ทางจิตทางวิญญาณ* ในถ้ำความหมายอันลึกปัญหาน่ากลัวไหม?

การศึกษามีแต่ *ช่วยส่งเสริมเด็ก ๆ ให้เป็นทาสของกิเลสได้เร็วขึ้นแรงขึ้น* ; ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปที่เดียวแหละ ให้เด็กนิยมความเป็นบวก หลงใหลในความเป็นบวก ก็คือเรื่องทางเนื้อ ทางหนัง ทางกิเลส ทางกามารมณ์เร็วเกินไป *ชิงสุกก่อนห่าม* กันขึ้นมาเพราะเหตุนี้, นี่ก็เป็นปัญหา ช่วยส่งเด็กวัยรุ่นให้เป็นทาสของกิเลสเร็วขึ้น แรงขึ้น. ยิ่งเจริญในการศึกษาแบบนี้ มันก็ยิ่งเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์ คือสิ่งอันไม่พึงปรารถนา ต้องเพิ่มคุก เพิ่มเรือนจำ เพิ่มตำรวจ เพิ่มศาล เพิ่มโรงพยาบาลบ้า เพิ่มอาชญากรรม เพิ่มสงคราม และมีการแย่งกันครองโลก. เป็น *pollution* มลภาวะยิ่งกว่ามลภาวะที่รู้จักกันอยู่ มลภาวะที่รู้จักกันอยู่นั้น เป็นเพียงมลภาวะทางวัตถุ เคี้ยวมันมันเป็น มลภาวะทางวิญญาณ, มลภาวะที่เกิดขึ้นแก่วิญญาณ ทำให้ *วิญญาณเน่า วิญญาณสกปรก วิญญาณตาย* ไปเสีย นี่ปัญหาเกี่ยวกับการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง.

ปัญหาเกิดมาจากการศึกษาเอง แทนที่การศึกษาจะกำจัดปัญหา มันกลายเป็นเกิดปัญหา มีหน้าซ้ำไปส่งเสริมปัญหา ให้เป็นไปหนักขึ้น ๆ จนเต็มไปทั่วโลก เพราะการศึกษาแบบสุนัขหางด้วน ยังมีเท่าไร มีมากเท่าไรก็ยังเห็นแก่ตัว มากขึ้นเท่านั้น, โลกนี้ก็เป็นโลกของความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ; นี่ปัญหาหรือไม่มีปัญหา ก็ลองคิดดูเอง.

ขจัดปัญหาด้วยอตั้มมยตา

เหลือเวลาอยู่อีกนิดหน่อย ก็จะพูดกันถึงเรื่องวิธีการที่จะขจัดปัญหา ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นโดยหัวข้อของเรื่องว่า *อตั้มมยตากับการศึกษา* ข้อนี้ก็หมายความว่า ต้องเอาอตั้มมยตานั้นแหละมา เอามาแล้วก็ ขจัดปัญหานี้ด้วยอตั้มมยตา.

การศึกษาต้องมีอัครมมยตาเข้ามาควบคุมอยู่ทุกระดับชั้นตอน ตั้งแต่เล็กน้อยที่สุด จนมากขึ้น และมากถึงที่สุด มืออัครมมยตามาควบคุมการศึกษา ตั้งแต่ตัว ก ถึงตัว ช หรือภาษาสากลว่า ตั้งแต่ alpha ถึง omega ตั้งแต่ตัว ก ถึงตัว ช ให้นั้นมืออัครมมยตา คือ ความถูกต้องที่คงที่มาควบคุม ในการเรียนรู้ก็ดี, ในการกระทำก็ดี, ในการตัดปัญหาที่ดี, ในการครอบครองผลแห่งการศึกษาก็ดี ให้ความถูกต้องตลอดสาย ถูกต้องตลอดสาย จะแบ่งเป็นชั้นตอน มันก็กลายเป็น ก ถึง ช เราจะต้องมีความถูกต้อง ตั้งแต่ ก ถึง ช.

ผู้จัดการศึกษาจะเป็นใครในโลกนี้ก็ตามใจเถอะ *ต้องปลดปล่อยตัวเองออกมาเสีย* จากความเป็นทาสของกิเลสตัณหา, ครูทั้งหลายที่เป็นผู้สอน ก็ปลดปล่อยตัวเองออกมาเสีย จากความเป็นทาสของกิเลสตัณหา, นักเรียนทั้งหลายก็ต้องปลดปล่อยตัวเองออกมาเสีย จากความเป็นทาสของกิเลสตัณหา ปลดปล่อยออกมาเสียจากความเป็นทาสของกิเลส; วิธีกรรมมีเท่านี้.

ถ้าผู้จัดการศึกษายังมีความเห็นแก่ตัว ช่วยนักการเมืองครองโลกอยู่ ก็ไม่มีทางที่จะจัดการศึกษาให้ถูกต้อง, *ถ้าครูมิได้เป็นปุชณียบุคคล* ครูเป็นเพียงกรรมกรรับจ้างสอนหนังสือ หากินไปวัน ๆ หนึ่ง แล้วการศึกษามันก็ไม่มี ความถูกต้องขึ้นมาได้, *นักเรียนก็เหมือนกัน ถ้าเรียนเพื่อสนองกิเลส* ละก็ มันก็ไม่มี ความถูกต้องขึ้นมาได้.

นี่เราจะต้องจัดการชำระชะล้าง ที่เรียกว่า ปลดปล่อย แต่เป็นภาษาประหลาดสักหน่อย เป็นภาษาคอมมิวนิสต์อะไรก็ตามใจเถอะ ปลดปล่อยคนเหล่านี้ ออกมาเสียจากอำนาจกิเลส แล้วการศึกษามันก็จะถูกต้อง ถูกต้อง. ในที่สุด ก็ได้รับผลอันประเสริฐแท้จริงสูงสุด ของสิ่งที่เรียกว่าการศึกษา.

การกระทำสำเร็จได้ ภัยอำนาจของสิ่งที่เรียกว่า อหัมมยตา คงที่กล่าวมาแล้ว, อหัมมยตาจะป้องกันต้นเหตุแห่งความผิดพลาด, อหัมมยตาจะตัดต้นเหตุ นอกจากป้องกันแล้วยังตัดต้นเหตุแห่งความผิดพลาด, แล้วอหัมมยตาจะทำให้เกิดผลของความถูกต้อง อหัมมยตาจะช่วยให้เสวยผลของความถูกต้อง. ดังนั้น มนุษย์โลกนี้ ก็มีแต่ความถูกต้อง, มีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ตั้งแต่ต้นจนปลาย เรียกว่าตั้งแต่ตัว ก ไปจนถึงตัว ข คงที่กล่าวแล้ว.

หวังว่า ท่านสาธุชนทั้งหลาย จะรู้จักสิ่งที่เรียกว่าอหัมมยตา ยิ่งขึ้น ๆ ทุกครั้งทุกคราวที่ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับเรื่องนี้ และขอให้ท่านทั้งหลาย สามารถใช้สิ่งที่เรียกว่าอหัมมยตานั้น ให้สำเร็จประโยชน์ยิ่งขึ้นไป ทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อหัมมยตาปริทัศน์

— ๑๗ —

๑๕ เมษายน ๒๕๓๓

อหัมมยตา กับ สิ่งที่เรียกว่าศาสนา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้งนี อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อหัมมยตา กับสิ่งที่เรียกว่าศาสนา. ขอให้เป็นที่เข้าใจว่า คำว่าสิ่งที่เรียกว่าศาสนานั้น มันหมายถึงทุกศาสนา, เป็นอันว่า เราจะพูดกันถึง *อหัมมยตา* ที่เกี่ยวข้องกับทุก ๆ ศาสนานั้นเอง.

อหัมมยตาเป็นหัวใจของทุกศาสนา

ต้องขอสรุปใจความของอหัมมยตาอีกครั้งหนึ่ง สำหรับจะได้เปรียบเทียบกับหรือ วิจัยวิจารณ์; อหัมมยตา แปลว่า ความคงที่ อยู่ในความถูกต้อง ไม่มีอะไรมาทำให้เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยอิทธิพลของสิ่งนั้น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นบวก หรือไม่ว่าจะเป็นลบ มีความคงที่อย่างนี้.

ที่นี้ท่านทั้งหลายลองคิดดูเองว่า ศาสนาไหนบ้าง ที่ไม่สอนให้คงที่ อยู่ในความถูกต้อง? ถ้าไม่ให้คงที่ อยู่ในความถูกต้อง มันก็ไม่ใช่ศาสนาเท่านั้นแหละ. แม้ว่าบางศาสนาจะให้ความหมายของคำว่าถูกต้องนั้นต่ำไปบ้าง ตื้นไปบ้าง ก็เป็นโลกๆ ไปบ้าง ก็ยังยึดเอาความถูกต้องเป็นหลักอยู่นั่นเอง, มันก็เป็นอัครมมยตาตัวน้อยๆ เต็มๆ ไปก็ได้; นี่จึงถือว่า อัครมมยตาเป็นหัวใจของทุกศาสนา.

โดยที่อัครมมยตาในพุทธศาสนานั้น เติบโตขึ้นสูงสุดหรือขั้นสุดท้าย โดยผ่านขั้นต้นๆ ไปแล้ว ซึ่งควรจะต้องเป็นหลักสำคัญไว้ในใจ ว่าอัครมมยตานั้นมันละกามธาตุ ออกจากอิทธิพลของกามธาตุในเบื้องต้น, แล้วก็ขึ้นไปสู่รูปธาตุ เป็นรูปฌานทั้งหลาย ซึ่งมีอยู่หลายชั้น ๔ ชั้นอย่างนี้ ก็ออกไปที่ละชั้น ทีละชั้น ไม่ติดอยู่ที่ชั้นใดชั้นหนึ่ง จนหมดจากรูปธาตุหรือรูปฌาน, แล้วก็ไปถึงอรุธาตุหรืออรุรูปฌาน ซึ่งก็มีอยู่หลายชั้น ก็ออกไปที่ละชั้น ทีละชั้น จนขั้นสุดท้าย; ซึ่งได้ยินได้ฟังกันมาแล้วทุกคนว่า *อุทกดาบส* รามบุตร อาจารย์คนสุดท้ายของพระสิทธัตถะนั้น สอนเรื่อง *เนวสัญญานาสัญญายตนะ* อันเป็นจุดสุดท้ายของฝ่ายอรุรูปธาตุ. พระองค์ออกไปเสียจากสำนักนั้น เพราะไม่เชื่อว่านั่นเป็นที่สุดแห่งความทุกข์ จึงมี *อัครมมยตาอันสุดท้าย* ออกไปเสียจาก *อรุรูปธาตุอันสุดท้าย* ไปสู่ *นิโรธธาตุ*, หมกตัวตน หมกชั้น หมกภูมิ หมกภพ หมกอะไรต่างๆ; นี้เรียกว่าเป็น อัครมมยตาสูงสุดในพระพุทธานุศาสน์.

แต่ขอให้ระวังให้ดีกว่า ความหมายอย่างนี้จะมีอยู่ในศาสนาอื่นก็ได้ โดยอ้อมก็ได้ ซึ่งจะต้องวินิจฉัยกัน.

อติมมยตากำลังถูกลดชั้น

เกี่ยวกันแม้ในพุทธศาสนาเอง ก็ได้ ลดชั้นของอติมมยตา ถอยกลับมาหาชั้นต่ำๆ ต่ำๆ ไปเสียก็มี ๓ ให้คิด; บางแห่งบางสำนักก็สอนเรื่อง *ทำบุญให้ทานไปสวรรค์* สอนเรื่องสวรรค์, สอน *เรื่องสวยเรื่องรวยในชาติปัจจุบัน* เน้นกันที่ตรงนี้ก็มาก. ทายกทายิกาส่วนมากก็ต้องการส่วนนี้ คือผลเป็นวัตถุ โดยเฉพาะทางกาม, แล้วจะเอาชั้นที่เป็นทิพย์ด้วย เป็นของทิพย์ เป็นของสวรรค์ในวิมานอย่างนี้ ก็เรียกว่ามันลดชั้นของอติมมยตาลงมา ต้องต่อสู้กันในชั้นกามธาตุ.

บางสำนักบางแห่งก็เน้นรูปธาตุ คือ *สมาธิที่มีรูปธรรมเป็นอารมณ์* เน้นสมาธิอย่างนั้น สมาธิอย่างนี้, สมาธิชนิดที่จะใช้ประโยชน์ในทางวัตถุ มีอิทธิ มีปาฏิหาริย์ มีความน่าอัศจรรย์ เป็นที่ตั้งแห่งความหลงใหลของประชาชน อย่างในลักษณะที่เพื่อนก็มีเอาเป็นสิ่งที่สูงสุดของ *อุตริมนุชยธรรม* เพียงแต่สมาธิฝ่ายรูปधान.

ก็จะมีอีกบางพวกซึ่งยังเหลืออยู่ สำหรับที่จะไป *ติดตันอยู่ที่รูปธาตุหรือรูปधान* เพราะความไม่รู้ว่าจะไปนิพพานกันที่ไหน เอาความแปลกประหลาดมหัศจรรย์ของรูปधानเป็นนิพพาน. เอาเถอะ แม้ว่าบางพวกจะเรียกหานิพพานๆ เอานิพพาน แต่มันก็ไม่ใช่ นิพพานอย่างแท้จริงของพระพุทธเจ้า เป็นนิพพานตามความยึดถือ หรือยึดมั่นของตนๆ อย่างนี้ก็ เป็น *นิพพานประเภทยึดมั่น* แล้วก็หลุดพ้นไปไม่ได้.

นี่ปัญหาที่กำลังมีอยู่ว่า อติมมยตาได้รับการกระทำอย่างตรงกันข้าม คือ เพื่อไม่ให้มีอติมมยตา แม้จะเป็นศาสนาพุทธเรา มีอติมมยตาสูงสุด ก็ถูกลดมายังจุดที่ต่ำ ต่ำลงไป.

บางคนจะเข้าใจผิดก็ได้ เรื่อง *อนุปฺพิกถา* ซึ่งมีคำสอนเรื่อง *ทาน* เรื่อง *ศีล* *ได้ สวรรค์*, แล้วก็สอน *โทษของสวรรค์*, แล้วสอน *อานิสงส์ของการละเสียจากสวรรค์*.
 เคยจะไปเข้าใจว่าสอนให้ไปหาสวรรค์ ไม่ใช่อย่างนั้น สวรรค์นั้นมันบ้ำมันบอกล้นอยู่ก่อน
 แล้ว. เป็นธรรมคาสามัญของคนที่มีวัฒนธรรมอย่างนั้น ในอินเดียในสมัยนั้น สอนกันอยู่
 อย่างนั้น คือสวรรค์; พระพุทธองค์จึงสอนโทษของสวรรค์ ให้ออกมาเสียจากสวรรค์
 โดยหลักเกณฑ์อันนี้. อย่าเข้าใจว่า พระพุทธองค์สอนให้ปรารถนาสวรรค์; *พระพุทธ-*
องค์ไม่ได้สอนให้เข้าไปปฏิบัติเพื่อสวรรค์ ให้ติดอยู่ในสวรรค์, หรือแม้ที่สุดเพื่อลองดู
 ก็ไม่ได้สอน สวรรค์อย่างนั้นมันก็ไม่ใช่เรื่องของพุทธศาสนา ที่จะสอนให้ไปหลงไหล *แต่สอน*
ให้ละ คือให้ออกมาเสีย.

ไสยศาสตร์กำลังครอบงำศาสนา

ที่นี้ก็มาต่อกันต่อไป ถึงความน่าเห็นใจ น่าเห็นใจแก่คนธรรมคาสามัญทั่วไป
 คือว่า เขาไปนอกทาง คือหมუნไปหาสิ่งที้ง่ายๆ หรือสะดวกง่าย ๆ คือสิ่งที่เรียกว่า ไสยศาสตร์
 ต้องการจะจับทุกซ์ด้วยไสยศาสตร์, มีพิธีรีตอง มีวัตถุศักดิ์สิทธิ์ มีอะไรต่างๆ บนบาน
 อ้อนวอนบวงสรวงแล้วก็จับทุกซ์ได้, อย่างนี้เรียกว่า ไสยศาสตร์กำลังครอบงำสิ่งที่
 เรียกว่าศาสนา. แต่ที่เขาเถอะ บางคนหรือบางถิ่นบางแห่ง อาจจะยอมให้ว่า ไสยศาสตร์
 ก็เป็นศาสนาชนิดหนึ่งเหมือนกัน เป็นศาสนาสำหรับคนปัญญาอ่อน ไม่ต้องทำอะไร
 คึกหวังพึ่งสิ่งภายนอกตัว เช่น ผีसाงเทวดา แม้แต่พระเป็นเจ้า; ถ้าพึ่งสิ่งนอกตัวก็เรียกว่า
 ไสยศาสตร์ ถ้าแก้ไขเอาด้วยตนเองตามกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องของธรรมชาติ จึงจะมีใช้ไสยศาสตร์.

เดี๋ยวนี้คนเป็นอันมาก ได้หันไปหาสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์ เพราะมัน ง่ายดี
 มัน สะดวกดี ไม่ต้องคิณิกอะไรมาก เรียกร้องเอาได้ตามพอใจ. จะเท็จจริงอย่างไรก็ไม่

ทราบนะข้อนี้ มีคนบอกอาตมาว่า คนกรุงเทพฯ นี่ไปศาลพระภูมิเอราวดีน มากกว่าไปโบสถ์พระแก้วนะ, แล้วพวกที่แม่จะไปโบสถ์พระแก้ว ก็ยังไปกระทำอย่างลักษณะไสยศาสตร์ ก็ยังมีอีก; แปลว่าไสยศาสตร์ได้เปรียบ ไล่เปรียบอยู่โดยอัตโนมัติ.

ไสยศาสตร์ได้เปรียบเพราะเหตุอะไร? เพราะเหตุว่าไสยศาสตร์ส่งเสริมความรู้สึกของคนธรรมดาสามัญทั่วไป ซึ่งสนใจในกามธาตุ. ไสยศาสตร์ก็มีกามธาตุเป็นเหยื่อล่อ ให้คนพอใจหลงไหล, และง่าย ๆ สะทวัก สะทวักกาย ไม่ต้องมีความรู้สติปัญญาอะไร เพียงแต่ทำพิธีบวงสรวงอันอ่อนน้อมได้ หาสิ่งของที่เป็นเครื่องบูชาัตถ์พลีอะไรก็ได้ อย่างที่ว่าที่เอราวดีนนั้นเต็มไปด้วยช้างแก้วบน มันง่าย จึงถึงยุคคนไปได้ง่าย, มันถูกกับอารมณ์ของปุถุชน คือมันเข้ากันได้กับสัญชาตญาณ สัญชาตญาณที่มีอยู่ในสันดานแห่งสัตว์สามัญ; *instinct* หรือสัญชาตญาณนั้น มันมีลักษณะไปในทางพึงสิ่งอื่นภายนอกตัว ลุกเต็ก ๆ ลุกทวารก มีสัญชาตญาณพึงผู้อื่นมาแต่ในท้อง แล้วเป็นอย่างนั้นมากขึ้น ๆ.

ไสยศาสตร์เข้ารูปกับสัญชาตญาณ คือ พึ่งผู้อื่น, พุทธศาสตร์มันเป็นวิทยาศาสตร์มากเกินไป พึ่งตัวเอง ช่วยตัวเอง จนไม่รู้จะทำอย่างไร ไสยศาสตร์ก็ได้เปรียบ จึงถูกรอบงำด้วยไสยศาสตร์.

แม้ในโลกที่เจริญด้วยวัตถุ เจริญอย่างวิทยาศาสตร์อย่างโลก ๆ นี้ ทำให้เกิดกิเลสมาก เกิดปัญหายุ่งยากมาก, มีความกลัwnั่นกลัwnี้กลัwnั่น เพราะมีกิเลสมาก เพราะมีตัณหา มาก ก็เลยได้เปรียบแก่ไสยศาสตร์. แม้ในโลกที่เจริญอย่างปัจจุบันนี้ ก็ยังต้องการไสยศาสตร์ เพราะว่าพื้นฐานแห่งจิตใจของคนนั้นเต็มไปด้วยความกลัว ความกลัวเป็นฐานที่ตั้งของไสยศาสตร์ ที่ไหนมีความกลัวที่นั่นก็ต้องการไสยศาสตร์ เพื่อกำจัดความกลัว เอาสิ่งภายนอกมาเป็นที่พึ่ง ในการกำจัดความกลัว.

โลกปัจจุบันนี้ก็ยังหวังพึ่งไสยศาสตร์ ความกลัวยิ่งมากเข้าเท่าไร ก็ยิ่งต้องพึ่งพาอาศัยสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์มากขึ้นเท่านั้น ปัญหาที่ลึกลับๆ ยิ่งกลัวก็ยิ่งเอาไสยศาสตร์เข้ามา เข้ามาหา, ยิ่งมีความกลัวมากขึ้นในโลก ชาวโลกก็หันไปหาไสยศาสตร์ เอาไสยศาสตร์มาครอบงำศาสนายิ่งขึ้น.

ไสยศาสตร์ ศาสนาเนืองอก

ข้อนี้มันเป็นอย่างไรก็ลองคิดดู มันก็เป็น เนืองอก พอกหุ้มศาสนามากขึ้นๆ จนมิก เลยกกลายเป็น ศาสนาไสยศาสตร์ มองดูก็เห็นได้เองไม่ต้องเชื่อใคร. แต่ขอให้นักให้คิดที่สุด คิดให้ดีที่สุด ใคร่ครวญให้ดีที่สุด ว่าสิ่งเหล่านี้มันไม่เคยมี ในสมัยที่พระศาสดาแห่งศาสนานั้นๆ ยังมีชีวิตอยู่ มันไม่มีวัตถุแห่งไสยศาสตร์ มีแต่คำสอนของศาสดา, มีแต่คำบอกคำสอนให้ทำอย่างนั้นๆ เพื่อค้ำทุกข์ ในยุคแห่งพระศาสดาเอง จึงไม่มีสิ่งที่เรียกว่าไสยศาสตร์. อย่างในพระไตรปิฎกนี้ เราไม่พบอะไรที่เป็นลักษณะแห่งไสยศาสตร์ ที่เกี่ยวกับพระพุทธองค์, ถึงในศาสนาอื่นก็เถอะ มันก็มีน้อย ยังมีน้อย ยังมีเรื่อง คำสั่งสอน ทัวคำสั่งสอนโดยตรงอยู่เป็นอันมาก.

ครั้นพระศาสดาสิ้นไปแล้ว ผ่านไปแล้ว มันก็ค่อยมีอะไรคืบคลานเข้ามา ระเบียบพิธีก็คืบคลานเข้ามา, การเป็น การอยู่ การกิน การอะไรของสาวก ก็ค่อยเปลี่ยนไปๆ จนกลายเป็นว่าเหมือนจะตรงกันข้าม มันก็เป็นวัตถุนิยมมากขึ้นๆ. ดูเอาเองก็แล้วกันว่า การแต่งเนื้อแต่งตัว การกินการอยู่ เพชรพลอยเงินทองอะไรนี้ไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่เคยเข้ามาเกี่ยวข้อง มันก็เปลี่ยนเป็นเข้ามาเกี่ยวข้อง เข้ามาเกี่ยวข้อง; นี่มันเปลี่ยนเอามากถึงอย่างนี้.

คิดดูให้ดี, คิดดูให้ดีว่า หัวใจของพระศาสนานั้น ต้องการให้อยู่เหนือกิเลส
เหนือขาทาน เหนือมาร เหนืออันตรายของจิตใจ; แล้วมันกลายเป็นอยู่ภายใต้อำนาจ
ของสิ่งเหล่านั้นไปเสีย.

ทุกศาสนา สอนให้อยู่เหนือของคู่

อยากจะขอให้สนใจเรื่องพิเศษสำคัญสักเรื่องหนึ่ง ว่าศาสนาที่สำคัญ ๆ เคยมีขึ้นมา
แล้วในโลกนี้ ล้วนเป็นศาสนาที่สอนเรื่อง อยู่เหนือดีเหนือชั่ว เหนือบุญเหนือบาป
เหนือบวกเหนืออลบ ๕ ๕ ๕.

ศาสนายิว ก่อนพระเยซู คัมภีร์ไบเบิลตอนต้น ๆ พระเจ้าสอนเอง พระเจ้า
สั่งเอง ด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า *แกอย่ากินผลไม้มือต้นไม้ที่ทำให้รู้ชั่ว*, มันก็ไม่มีเรื่องดี
เรื่องชั่ว มันก็ไม่มีเรื่องที่จะแยกออกไป เป็นกิเลสบวกหรือเป็นกิเลสลบ. เด็กในท้องไม่มี
ความรู้สักชั่ว ไม่มีปัญหา คลอดออกมาใหม่ๆ ก็ยังไม่ทันรู้จักชั่ว มันก็ไม่มีปัญหา;
แต่เมื่อเด็กนั้นโตขึ้นมา จนรู้จักดีรู้จักชั่ว มันก็เกิดมีปัญหา มันก็คิดดีไปในทางหนึ่ง มันก็
หลงเข้าไปในอีกทางหนึ่ง เกิดเป็นของคู่ตรงกันข้าม เป็นบวกเป็นลบ เป็นบวกเป็นลบยิ่งๆ
ขึ้นไป.

ศาสนายิวต้นตอของศาสนาคริสต์ียน คือคัมภีร์เก่านั้น พระเจ้าสั่งไม่ให้
ไปรู้ดีรู้ชั่ว สำหรับจะหลงให้เป็นดีเป็นชั่ว ไปจัดให้มันเป็นดี จัดให้มันเป็นชั่ว; อย่าให้
มันเป็นดีเป็นชั่วชั้ ปัญหามันก็ไม่เกิด.

แต่ ลัทธิเต๋า ของเหลาจื๊อ สรุปใจความสั้น ๆ ก็ว่า อย่าไปหลงยินหรือ
หลงยาง หรือเรียกอีกอย่างว่าอิมว่าเอียง, อย่าไปหลงอิม เอียง อย่าไปหลงยิน ยาง ก็คือ

อย่าไปหลงก็หลงชั่ว อย่าให้มันเป็นก็เป็นชั่ว มันก็จะไม่มีปัญหาอะไร; แต่มันก็ยากเกินไป ที่คนจะเข้าใจได้ มันก็เลอะเลือนไป แต่ขอให้เข้าใจว่า เขาเคยเข้าใจเรื่องนี้ เคยสอนเรื่องนี้.

ศาสนาสินดู ก็เหมือนกันแหละ เพื่อจะให้อาตมมันนี้ หลุดพ้นไปจากโลก ต้องละเสียทั้งบุญทั้งบาป ทั้งบุญทั้งบาปต้องละไปเสีย หลุดไปเสียจากบุญและบาป อาตมมันจึงจะไปอยู่เป็นนิรันดร; นี่ก็เรียกว่า อยู่เหนือของคู่ อย่าให้ของคู่ตีช้วนนี้ หรือ เรียกเป็นวิทยาศาสตร์ว่าบวกลบ มามีความหมายเหนือจิตใจแห่งตน.

แต่คุณเดิ ก็น่าสงสารเหลือประมาณ ที่ว่าคนในโลกปัจจุบันนี้ บุษชาติ บั๊ตี หลงดี ก็อบุชามวก อะไรสักนึกหนึ่งก็ให้มันเป็น *positive positive positive* มุ่งกันแต่อย่างนี้เป็นที่หวัง; นี่มันคือบั๊ตี เมาก็ หลงดี ต้องใช้คำใหม่ๆ ว่า จมจนรัก *positive* จมลงไป ในนรกแห่ง *positive* นรกแห่งความหลงดี บั๊ตี เมาก็, แล้วก็เห็นแก่ตัว, เห็นแก่ตัว แล้วก็แย่งกันครองโลก, แย่งกันครองโลก ก็ทำสงครามยึดเยื่อตลอดไปทั่วโลก ไม่มี ความสงบสุข สันติภาพใดๆเลย; นี่เรียกว่านรกของ *positive* บั๊ตี เมาก็ หลงดี แย่งกันจะเอาดีคนเดียว จะครองโลกเสียคนเดียว.

เรื่องนี้สำคัญมาก ใน พระพุทธศาสนาเรา นี้ ถือเป็นเรื่องสำคัญสูงสุด ก็คือ เรื่อง อภิชฌาและโทมนัส, คำสอนชั้นต้นๆ ที่สุด ก็ให้ระวัง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มิฉะนั้นแล้วก็จะถูกอภิชฌาและโทมนัสติดตามครอบงำ อภิชฌาคือบวก โทมนัสคือลบ.

แม้มาถึงขั้นสุดท้ายจะเป็นนิพพาน นิพพานธาตุ นิพพานธาตุ ๒ อย่าง : อย่างที่หนึ่ง เป็นพระอรหันต์แล้ว แต่อินทรีย์ยังไม่ถูกกำจัด จึงยังรู้สึก ว่าอะไรเป็น อภิชฌา อะไรเป็นโทมนัส; แต่มันรู้ว่าเป็นเพียงอภิชฌาอย่างนี้ โทมนัสอย่างนี้ แล้วก็ไม่หลง ไม่หลงก็ไม่มี ความหมาย อภิชฌาก็ที่โทมนัสก็ตี ไม่ครอบงำจิตใจ ก็เลสเกิดไม่ได้, อุปาทานว่าตัวตนเกิดไม่ได้. นี่เป็นนิพพานธาตุอันแรก *สอุปาทิเสสนิพพานธาตุ.*

ส่วนนิพพานธาตุอันที่ ๒ ที่เรียกว่า *อนุปาทิสเสนินิพพานธาตุนั้น อินทรีย์ เย็นสนิท* ไม่สามารถจะเกิดความรู้สึกเป็นบวกหรือเป็นลบ, ไม่สามารถจะเกิดรู้สึกว่าเป็น อภิชฌา นี้โทมนัส มันก็หมกบ่มอยู่ไปโดยประการทั้งปวง.

อภิชฌาและโทมนัสนั้นแหละ คือตัวสิ่งที่เรียกกันว่า บวกหรือลบในสมัยปัจจุบัน หรือคัมภีร์ไบเบิลเรียกว่า *good and evil* ทีและชั่ว หรือที่เก่าเรียกว่า ยิน ยาง อภิชฌาและโทมนัสในพุทธศาสนานั้นแหละ. ขอให้ศึกษา, ศึกษาให้รู้จักสิ่งเหล่านี้โดยแท้จริง มิใช่โดยแต่ตัวหนังสือบอก ๆ ตาม ๆ กันมา; *ถ้าละอภิชฌาและโทมนัสได้โดยสิ้นเชิงแล้ว มัน เป็น พระอรหันต์ เป็น อตัมมโย อยู่เหนืออิทธิพลของความเป็นบวกและความเป็นลบ.*

ความเป็นบวกหรือความเป็นลบนี่จระไนไปเถอะ ออกไปมากมายหลายสิบคู่ หลายร้อยคู่ : คือ ไม่สุขไม่ทุกข์ เห็นสุขเห็นทุกข์, ไม่ดีไม่ชั่ว เห็นดีเห็นชั่ว, ไม่บุญ ไม่บาป เห็นบุญเห็นบาป, ไม่กุศลไม่อกุศล เห็นกุศลเห็นอกุศล, ไม่นรกไม่สวรรค์ เห็นนรกเห็นสวรรค์ อยู่ที่นี่ ก็เรียกว่า เห็นได้เห็นเสีย, เห็นแพ้เห็นชนะ, เห็นกำไรเห็นขาดทุน, เห็นได้เปรียบเห็นเสียเปรียบ, เห็นไปทุกคู่ ๆ กระทั่งว่าเห็นความเป็นหญิงเห็นความเป็นชาย แล้วมันจะมีปัญหาอะไรเหลือเล่า อิทธิพลของความเป็นคู่ คู่บวกคู่ลบไม่มีอีกต่อไป. นี่คือ อตัมมยตาอันสุดท้าย ก็ปรากฏออกมา ไม่มีอะไรทำให้ หวั่นไหว.

นิพพาน ที่ทุกคนเคยพบ

ขอให้สอนลูกเด็ก ๆ ให้รู้จักพระพุทธศาสนา ว่ามีนิพพาน นิพพานคือความรู้สึกไม่เป็นคู่ ๆ อย่างนี้, แล้วก็ เย็น เย็นไม่ใช่ตาย นิพพานเย็นไม่ได้ตาย.

เวลาที่สบายที่สุด นั้น คือเวลาที่ไม่วุ่นวายหรือเสียใจ, เวลานั้นไม่ใช่หัวเราะ เวลานั้นไม่ใช่ร้องไห้, เวลานั้นไม่ใช่ดีใจ ไม่ใช่เสียใจ ไม่ใช่ลิงโลด ไม่ใช่ซบเซา มันปกติ มันคงที่ มันว่าง. เห็นได้ง่ายๆ นี่ถ้าดีใจๆ ดีใจก็เต้น ระบบประสาทก็เต้น; เต้นจนกินข้าวไม่ลง จนนอนไม่หลับถ้าดีใจ; ถ้าเสียใจก็เหมือนกันนอนไม่หลับ กินข้าวไม่ลง. ออกไปเสียให้หมดทั้ง ๒ อย่าง ทั้งดีใจทั้งเสียใจ ว่างๆ เป็นนิพพาน นิพพาน น้อยๆ ชั่วขณะ นั้นแหละสบายที่สุด.

นิพพานชนิดนี้เคยมาเยี่ยมคนแต่ละคนแล้ว แต่เขาไม่รู้จัก เขาไม่ต้อนรับ; เขาอยากจะทำใจข้างดีใจ ข้างหัวเราะ, ข้างเอริคอร้อยสนุกสนาน, บวกให้มันมากเข้าไว้ บวกให้มันมากเข้าไว้. มันก็ได้รับการลงโทษ อย่างไม่รู้สีกตัว เกิดกิเลสบวก เห็นแก่ตัว เอาเปรียบผู้อื่น ทำร้ายผู้อื่น, แม้อยู่คนเดียวก็ทำร้ายตัวเอง นอนไม่หลับ เป็นโรคประสาท เป็นบ้า, แล้วก็ตายไปในที่สุด เพราะบ้าบวก หลงบวก.

สรุป

ทุกศาสนาต้องการให้อยู่เหนือปัญหาเหล่านี้ด้วยกันทุกศาสนา ไปๆเถอะ; แต่แล้วน่าเศร้า ที่มันเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงไป จนไปบูชาบวก ไปสยบนบนอบต่อสิ่งที่เรียกว่าบวกๆ ยิ่งโลกในปัจจุบันนี้ยิ่งบูชาบวก. บูชาบวกแล้วเป็นอย่างไร? ก็เห็นแก่ตัวมากขึ้น, เห็นแก่ตัวมากขึ้น แล้วก็ปัญหา ก็เป็นอันตรายที่จะ ทำโลกให้วินาศ เพราะแย่งกัน แย่งกันชิงกัน, ชิงกันที่จะเอาบวกๆๆ เอาทั้งหมดมาเป็นของตน.

ศาสนายิวก่อนคริสต์ก็เคยกำจัดดีและชั่ว, ศาสนาเต๋าที่เคยเอาอินและยาง ก็ชู้บวกลบออกไป, ศาสนาฮินดูก็สอนให้ละบุญละบาป, ศาสนาพุทธก็ให้เหนือบุญเหนือบาปเหนือกุศลเหนืออกุศล เป็นอศัมมยตา หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ว่าง.

ว่าง คำนี้สำคัญมาก จากชั่วถึงดี จากดีถึงว่าง, จากบาปถึงบุญ จากบุญก็ถึงว่าง, จากนรกถึงสวรรค์ เหนือสวรรค์ก็ถึงว่าง. อะไรๆ ก็ไปจบอยู่ที่ความว่าง ซึ่งมันไม่อาจจะเป็นบวกหรือเป็นลบ ถ้ามันว่างเสียแล้ว มันก็ไม่ใช่บวกหรือเป็นลบ, นั่นแหละคือ ลักษณะของพระนิพพาน นั่นแหละคือ อติมมยตา : ความคงที่ที่อยู่ในความถูกต้องในความสงบและสันติภาพ.

มนุษย์เคยเข้าใจ เคยรู้จักเรื่องนี่กันมาเป็นพันๆ ปีแล้ว ถ้าหากมีวีรไบเบิล ตอนต้นเป็นหลัก มันก็เป็นพันๆ ปีเหมือนกัน; แล้วทำไมมันกลับมา *หลงดี หลงบวก* พอใจในเรื่องบวก จนเกิดเป็น *ทาสของความกลัว*, จนกลายมาเป็นเรื่องที่ต้องมาเคารพอันวอนสิ่งที่จะช่วยให้หายกลัว ไม่แก้ปัญหาคด้วยตนเอง เป็นอย่างนี้กันมาทุกศาสนา เรียกว่าของใหม่เข้ามาครอบงำ เป็น *เนืองอก* พอกพุ่ม.

เอาละ ขอยืนยันเถิด, ขอยืนยันสักหน่อยเถิด ว่าอติมมยตาเป็นหัวใจของทุกศาสนา ทุกศาสนามีหัวใจเป็นอติมมยตา ไม่มากก็น้อย ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม. นี่คือเรื่องว่าอติมมยตากับสิ่งที่เรียกว่าศาสนา สิ่งที่เรียกว่าศาสนาทุกศาสนา มีหัวใจเป็นอติมมยตา.

ขอให้ท่านสาธุชนทั้งหลาย รู้จักสิ่งที่เรียกว่าอติมมยตา กับสิ่งที่เรียกว่าศาสนา ว่าเคยมีความสัมพันธ์กันมาอย่างไร, แล้วมีเนืองอกมาแยก มาหุ้มหรือแยกให้ออกห่างจากกันไปอย่างไร. จัดการแก้ไขให้ถูกต้อง แล้วมีความถูกต้อง ถูกต้องคือสะอาด สว่าง สงบ, เป็นผาสุกอยู่เพราะความถูกต้อง, คงที่อยู่ในความถูกต้อง เปลี่ยนแปลงไม่ได้ อยู่เป็นสุขทุกทีพาราตริกกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๑๘ —

๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๓

อตัมมยตา กับ วิทยาศาสตร์

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาจมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับวิทยาศาสตร์.

ฟังคุณนั้นก็แปลกอยู่ แต่ขอให้ท่านฟังสักหน่อยเถิด จะรู้เรื่องอตัมมยตามากขึ้น; อตัมมยตาในแง่มุมต่างๆ ก็ได้พูดกันมากแล้ว เกียวนี้จะพูดในแง่มุมที่ว่า อตัมมยตาเป็นวิทยาศาสตร์ ในมิติหนึ่งเราจะมองเห็นได้ว่า อตัมมยตาเป็นวิทยาศาสตร์.

อตัมมยตา ยอดสุดของวิทยาศาสตร์

ขอรวบรัดไปกล่าวถึงใจความสำคัญ ว่าอตัมมยตาเป็นวิทยาศาสตร์อย่างไร?

อตัมมยตานำไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างเดียวกับวิทยาศาสตร์. วิทยาศาสตร์ที่ไปจนถึงจุดสุดท้ายก็ รู้ความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงแล้ว, มัน รู้ความหลอกลวงของกฎธรรมชาติ ที่เรียกว่า *time and space* ก็คือเวลาและอวกาศ หรือการกินเนื้อที่.

เวลากับการกินเนื้อที่ สองอย่างนี้มารวมกัน สัมพันธ์กัน ผูกพันกัน ทำให้เกิดความหมายเป็นความงามแก่สิ่งที่มีรูป, ทำให้เกิดความไพเราะแก่สิ่งที่เป็นเสียง, ทำให้เกิดความหอมแก่สิ่งที่เป็นกลิ่น, ทำให้เกิดความอร่อยแก่สิ่งที่เป็นรส, ทำให้เกิดความนึ่มนวลชวนใจ แก่สิ่งที่มีสัมผัสทางผิวหนัง, กระทั่งรู้สึกอรรอยในจิตใจ นี่ความหลอกลวงของเวลาและการกินเนื้อที่; อัตถ์มยตาจะนำไปสู่จุดที่อยู่เหนือการหลอกลวงเช่นนี้ได้ เช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์.

ต้องรู้จักเสียก่อน ว่าวิทยาศาสตร์นี้ แม้จะนำไปสู่จุดสูงสุดอย่างนี้ได้ แต่ก็ไม่มีใครปรารถนา, ปรารถนาแต่จะทิ้งลงมาอยู่ใต้ความหลอกลวง ของเวลาและการกินเนื้อที่; เพราะว่าการไม่อยู่ภายใต้ความหลอกลวง ของการกินเวลาและกินเนื้อที่นี้ มันทำให้ *หมดปัญหา* มันทำให้ *ดับทุกข์* มันทำให้เป็น *นิพพาน* *ไม่มีความเป็นบวกไม่มีความเป็นลบ* ให้หลงไหลกันอีกต่อไป. วิทยาศาสตร์นำไปได้ถึงจุดจุดนี้ อัตถ์มยตาก็นำไปถึงจุดจุดนี้ หรือความอยู่ในสภาพเช่นนี้ นั่นแหละคือความเป็นอัตถ์มยตา; แต่อัตถ์มยตาก็ไม่ได้ถูกชักนำมา ให้รู้จักกันกับวิทยาศาสตร์, อาตมาจึงขอพยายามทำความเข้าใจในที่นี้ เพื่อให้ อัตถ์มยตารู้จักกันกับวิทยาศาสตร์.

ถ้าท่านผู้ใดฟังไม่ถูก ก็ขอให้ไปศึกษาเรื่องวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่อง *relativity* ของไอน์สไตน์ ที่ชี้ให้เห็นความหลอกลวง ของการสัมพันธ์กัน ระหว่างเวลากับการกินเนื้อที่ ทำให้เกิดความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา แก่สิ่งที่เรียกว่า รูป รส กลิ่น เสียง โสภณรูปะ รัชมารมณ.

นี้เราไม่ต้องอาศัยวิทยาศาสตร์นั้น เราอาศัยความรู้ทางธรรมะ โดยเฉพาะทาง พระพุทธศาสนาเรื่องอัตถ์มยตา ซึ่งตั้งต้นมาตั้งแต่จุดแรกที่สุด คือเรื่อง *อนิจจตา* ความไม่เที่ยง, *ทุกขตา* ความเป็นทุกข์, *อนัตตตา* ความเป็นของไม่ใช่ตน, *ธัมมัญญิตตา* ความตั้ง

อยู่ตามธรรมดา, *ธัมมนิยามตา* ความมีกฎธรรมชาติตายตัวบังคับอยู่, *อิทัปปัจจยตา* ความที่ต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมกันไปตามลำดับ, *สุญญตา* ว่างจากตัวตน, *ตถตา* เป็นเช่นนั้นเอง เช่นนั้นเอง ไม่มีทางที่จะเป็นอย่างอื่น, แล้วก็ถึง *อตัมมยตา* คือความคงที่แน่นอนไม่มีอะไรปรุ่ร่งแก่งให้เป็นไปอย่างอื่นได้.

ถ้าได้ศึกษาตามลำดับแห่ง *วิปัสสนา* อันแท้จริงและสูงสุด มาโดยลำดับอย่างนี้ แล้ว ก็มาถึงจุด *อตัมมยตา* ทำให้จิตนั้น อยู่เหนือความหลอกลวงของกาลและอวกาศ คือความหลอกลวงของการกินเวลาและการกินเนื้อที่ ที่เรียกว่า *time and space*.

ขอให้วิทยาศาสตร์เดินไปตามทางของวิทยาศาสตร์ ถึงจุดหมายปลายทาง จะพบว่า อยู่เหนืออำนาจหลอกลวงของ *time and space*. เมื่อธรรมะเดินมาตามทางของธรรมะ มาถึงจุด *อตัมมยตา* แล้ว ก็จะไม่อยู่เหนือความหลอกลวงของสิ่งที่ เป็นคู่ โดยเฉพาอย่างยิ่ง คือ อภิชฌา และ โทมนัส, อภิชฌาและโทมนัสจะหมดความหมาย จะหมดอิทธิพล หมดฤทธิ์ หมดเดช หรือไม่อาจจะเกิดเป็นอภิชฌาและโทมนัสขึ้นมาได้ โดยประการใดๆ.

เอามาเทียบกันอย่างนี้แล้ว ก็เห็นได้ทันทีว่า *อตัมมยตา* ก็เป็นยอดสุดของ วิทยาศาสตร์ เป็นอย่างเดียวกับยอดสุดของวิทยาศาสตร์ คือ *ทำให้จิตใจอยู่เหนืออำนาจการหลอกลวง* ของความสัมพันธ์กัน ระหว่างการกินเวลากับการกินเนื้อที่ หรือที่เรียกว่า *time and space*.

ความเหมือนกันของวิทยาศาสตร์และอตัมมยตา

ที่นี้ก็ตามดูกันให้ละเอียดต่อไปอีก วิทยาศาสตร์มีความเหมือนกับอตัมมยตาโดย หลายนๆ ประการ คือ ไม่อาศัยศรัทธา ที่ปราศจากการค้นคว้า วิจัย วิจารณ์ พิสูจน์ทดลอง.

วิทยาศาสตร์จะไม่อาศัย *ความเดา* *ความสันนิษฐาน* *ความเชื่ออย่างหลับหูหลับตา* ที่ปราศจากการค้นคว้าวิจัยวิจารณ์ มาพิสูจน์แล้วพิสูจน์อีก ทดลองแล้วทดลองอีก จนเหลือความจริงที่คงที่ ที่ตายตัว. นี่วิทยาศาสตร์ก็เป็นอย่างนี้ อตัมมยตาก็เป็นอย่างนี้ ต้องมาโดยลำดับถึงขนาดนี้, ผ่านความเชื่ออันงมงายมาสู่ *สมาธิ* และ *วิปัสสนา* อันแหลมคม อันเฉียบขาด อันลึกซึ้ง. ยุติลงเป็นความจริงว่าอย่างไร? ยุติความจริงเป็น อตัมมยตา : อะไรปรุงแต่งไม่ได้ คงที่อยู่ในความถูกต้องของธรรมชาติ.

เหมือนกันอีกอย่างหนึ่ง ก็คือว่าวิทยาศาสตร์ก็นำไปสู่การอยู่เหนืออำนาจของกฎเรื่อง *time and space*. อตัมมยตาก็นำไปสู่การอยู่เหนืออำนาจของความเป็นอภิขณาและโทมนัส คือความเป็นบวกเป็นลบ ยินดียินร้าย โดยหลงคุณค่าของรูป เสียง กลิ่น รส โสภณรูปพะ รัชมารมณฺ์ เพราะไปหลงอยู่ในความหลอกลวง ของการกินเวลากับการกินเนื้อที่ ที่มีนับวกกันเข้าแล้ว มันหลอกให้เห็นเป็นของสวยงาม ของไพเราะ ของหอม ของอร่อย ของนิ่มนวล เหล่านี้เป็นต้น.

เรียกสั้น ๆ ว่ามันอาศัยการค้นคว้า พิสูจน์ทดลอง วิจัย วิจารณ์ อยู่ที่ตัวมันเอง ไม่ต้องไปอ้างอิงอะไรที่ไหน, แล้วก็เอาความจริงนี้มาเป็นศรัทธา คือ ศรัทธาที่มาจาก การพิสูจน์ทดลอง ไม่ใช่ศรัทธาที่บอก ๆ บอกกันไป แล้วก็เชื่อ ๆ ตาม ๆ กันไป.

มองในอีกแง่หนึ่ง วิทยาศาสตร์นำไปสู่การอยู่เหนือกฎของ *time and space*, อตัมมยตาก็นำไปสู่การอยู่เหนือกฎของความเป็นบวกและลบ คืออภิขณาและโทมนัส ดังที่เคยอธิบายแล้วในการบรรยายครั้งก่อน ๆ ทั้งนี้ อตัมมยตาก็เท่ากับผลสุดท้ายของวิทยาศาสตร์ที่เป็นไปจนถึงที่สุด. วิทยาศาสตร์จะมีมากมายก็ร้อยก็พันแขนงก็ตามใจ แต่มันต้องไปสูงสุด อยู่ที่ อยู่เหนือความหลอกลวงของกฎเกี่ยวกับเวลาและการกินเนื้อที่, อตัมมยตาก็มีผลอย่างนี้ จึงกล่าวได้ว่า อตัมมยตาเป็นผลสุดท้ายของวิทยาศาสตร์ หรือ วิทยาศาสตร์มีผลสุด

ท้าย เป็นอหัมมยตา นำขึ้นไปสู่ความรู้อันสูงสุด ที่ไม่มีอะไรจะหลอกลวงได้อีกต่อไป, ไม่มีอะไรจะมาปรุงแต่งโน้มน้าวไปได้อีกต่อไป, มีความคงที่ตายตัวอยู่ในความถูกต้องยิ่งกว่าสิ่งใดทั้งหมดทั้งสิ้น.

ความต่างกันของวิทยาศาสตร์และอหัมมยตา

เดี๋ยวนี้มันมีปัญหา ว่าวิทยาศาสตร์ไม่ประสพผลเช่นนั้น เพราะวิทยาศาสตร์สมัครไปเป็นทาสของกิเลสของมนุษย์, วิทยาศาสตร์สมัครไปเป็นทาสรับใช้กิเลสของมนุษย์ แล้วแต่มนุษย์จะพาไปอย่างไร; มนุษย์ต้องการผลในทางบวก ในทางวัตถุ ในทางสนองกิเลส วิทยาศาสตร์ก็ไปรับใช้มนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นผู้จัดเป็นผู้ทำ ในแง่ทางวัตถุที่น่ารักน่าพอใจ. แต่อหัมมยตาในพระพุทธศาสนาหาเป็นอย่างนั้นไม่ ต้องการจะคงที่ อยู่ในความเป็นตัวเอง, ต้องการจะหลุดพ้นไปจากสิ่งเหล่านี้ ต้องการจะหลุดพ้นไปจากอำนาจของสิ่งเหล่านี้ เรียกสั้น ๆ ก็ว่า อำนาจของความเป็นบวกหรือความเป็นลบ ที่เกิดมาจากความหลอกลวงของกฎ *time and space* นั้นเอง.

ที่นี้ก็ดูกันต่อไป จะเห็นได้ง่ายว่า โดยแท้จริงแล้ว วิทยาศาสตร์นั้นจะพาไปไหนก็ได้, วิทยาศาสตร์นั้นจะพามนุษย์ไปไหนก็ได้ จะพาไปสู่ที่สุดแห่ง ความวิनाสก็ได้ วิทยาศาสตร์จะพาไปสู่ที่สุดแห่ง ความรอดก็ได้, พุทโห้มันชัด ๆ ลงมออีกก็ว่า วิทยาศาสตร์สามารถนำไปสู่สันติภาพสูงสุดก็ได้ วิทยาศาสตร์สามารถนำไปสู่วิกฤตการณ์อันเลวร้ายที่สุดก็ได้, นี่มันเป็นอย่างนี้ เพราะวิทยาศาสตร์อยู่ในเงื้อมมือของมนุษย์ แล้วแต่จะชักจูงไปอย่างไร. ส่วนอหัมมยตามันเป็นอย่างนั้นไม่ได้ เพราะมันถึง *อหัมมยตา* ก็คือ *มือมนุษย์เล็ก* หลุดจากความเป็นทาสของวิทยาศาสตร์มาแล้ว, หลุดพ้นจากความเป็นทาส

ของวิทยาศาสตร์มาแล้ว จึงมาถึงอศัมมยตา. ดังนั้น อศัมมยตาจึงไม่สามารถจะพาไปสู่ความ
 วิทยาศาสตร์ เพราะมันเลยมาแล้ว อศัมมยตามีแต่จะพาไปสู่ความหลุดพ้น หรือความรอด
 จากทุกข์ โดยประการทั้งปวงนั่นเอง.

ปัญหามันก็อยู่ที่ การขัดแย้ง กัน ระหว่างวิทยาศาสตร์กับอศัมมยตา วิทยา-
 ศาสตร์จะพามนุษย์ไปทางหนึ่ง, อศัมมยตาก็คจะพามนุษย์ไปอีกทางหนึ่ง. แต่แล้วมนุษย์
 เต็มใจข้างฝ่ายไหน? ทำให้นึกถึงเรื่องลิเก เมื่อเด็กๆ ไปดูเรื่อง *จันทโครพ* : นางคนนั้น
 มั่นยืนคาบฝ้ายดำให้โจร ยืนคาบฝ้ายคมให้จันทโครพ, นางคนนั้นมันเป็นใจข้างฝ่ายโจร
 โจรมันจึงฆ่าตัวของนางคนนั้นได้.

นี่ก็เหมือนกันแหละ มนุษย์มันเป็นใจข้างฝ่ายวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์
 พาไปหาสิ่งที่มนุษย์กระหายหรืออยาก สิ่งนั้นเรียกกันง่ายๆ สั้น ๆ ที่สุดว่า เรื่องกิน เรื่องกาม
 เรื่องเกียรติ อันสูงสุดไม่มีขอบเขต ไม่มีประมาณ, ๓ ก กิน ก กาม ก เกียรติ
 อันสูงสุดไม่มีประมาณ. มนุษย์มีจิตใจอันมั่งคั่งไปฝ่ายนั้น ก็ไม่เข้ามาหาฝ้ายอศัมมยตา
 ไม่สนับสนุนฝ้ายอศัมมยตา ไปสนับสนุนวิทยาศาสตร์ ฝ้ายที่มันมั่งคั่งไปหา กิน กาม เกียรติ.

วิทยาศาสตร์สูญเสียอิสรภาพหมดแล้ว ไม่สามารถจะดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง
 เพราะมันเป็นเรื่องของวิทยาศาสตร์ มันไม่ได้เป็นเรื่องของธรรมะ. ไปปรับใช้กิเลสของ
 มนุษย์ เพราะเหตุไร? ก็เพราะมนุษย์มันจัดนี้, วิทยาศาสตร์มันมนุษย์จัด ถ้าอศัมมยตา
 ธรรมะจัด พระพุทธเจ้าท่านจัด มันอยู่เหนือฝ่ามือของมนุษย์, วิทยาศาสตร์สูญเสีย
 อิสรภาพไปหมดแล้ว ไปปรับใช้กิเลสของมนุษย์ เพราะมนุษย์จัด.

อตัมมยตา บทเรียนของนักวิทยาศาสตร์

ความยุติธรรมควรมีว่า นักวิทยาศาสตร์ควรจะศึกษาเรื่องอตัมมยตา ในพระพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์. วิทยาศาสตร์ นักวิทยาศาสตร์ก็ตาม ถอนตัวออกมาจากความเป็นทาสของกิเลสของมนุษย์ มาเป็นอิสระเสียก่อนซิ, แล้วก็จะสามารถดำเนินไปตามทางวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป สูงขึ้นไป มันก็ถึงจุดหมายปลายทาง ที่อยู่เหนืออำนาจหลอกลวงของ *time and space* โดยแน่นอน.

นี่เป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันนึกให้ดีๆ จะช่วยมนุษย์เองได้, มนุษย์จะต้องมีชีวิตเป็นยุติธรรม อย่าไปลำเอียงเข้าข้างฝ่ายกิเลสเหมือนนางคนนั้น ที่เป็นของขวัญของจันทโครพ ไปสมัครงิเลสฝ่ายนายโจร, มนุษย์เลิกสมัครงิเลสฝ่ายนายโจร มาเป็นฝ่ายธรรมะกันเสียทีเถิด.

แต่แล้วนักวิทยาศาสตร์ ก็จะพูดว่ามันไม่ประยุกต์นี้ ไม่ประยุกต์อะไรกันเสียเลย ถ้าเป็นอตัมมยตาอย่างนี้ มันไม่ประยุกต์อะไรกันเสียเลย, ไม่นำมาซึ่งประโยชน์อันน่าชื่นใจอะไรเสียเลย. ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว พวกอุบาสกก็จะถามนักวิทยาศาสตร์ว่า จะประยุกต์ไปหาหอกอะไรกันที่ไหนเล่า? เคี้ยวมันก็ประยุกต์เหลือที่จะประยุกต์, ประยุกต์อย่างแสนประเสริฐ ประเสริฐพิเศษที่สุดอยู่แล้วนะโว้ย; ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตดูให้ดีๆ ว่ามันประยุกต์ยิ่งกว่าประยุกต์ แต่เมื่อท่านไม่เอา ไม่ต้องการ มันก็จะประยุกต์อะไรได้.

เมื่อไรมนุษย์เรา มีสติปัญญาเป็นตัวของตัวเอง เลือกลงความถูกต้องโดยอิสระแท้จริงแล้ว นั่นแหละมันจะรอด. อตัมมยตาก็คงประยุกต์ยิ่งกว่าจะประยุกต์ คือจะประยุกต์ให้ถึงยอดสุดของสันติภาพทางกาย และสันติภาพสูงสุดทางจิตใจ คือพระนิพพาน เป็นสันติภาพทั้งฝ่ายร่างกาย ทั้งฝ่ายจิตใจ ทั้งฝ่ายวิญญาณ คือทุกๆ ประการ มันก็จะกลายเป็นสันติภาพด้วยเหตุนี้.

ขอยืนยันว่า อศัมมยตาเป็นยอดสุดของวิทยาศาสตร์ แล้วก็พาไปสู่จุดยอดสุดท้ายปลายทางของวิทยาศาสตร์ คือความที่ฉลาดถึงที่สุด ไม่ตกอยู่ภายใต้การหลอกลวงของสิ่งที่เรียกว่า *time and space*, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้, ไม่มีความสะดวกอะไรมาหลอกลวงได้; นี่มันจุดสุดท้ายซึ่งควรจะเป็นจุดสุดท้ายทั้งของวิทยาศาสตร์ และทั้งของอศัมมยตา.

วิทยาศาสตร์นี้จะต้องรู้กัน ว่ามันมีทั้งฝ่ายวัตถุและฝ่ายจิตใจ; เคียวนี้วิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุจะมาแยกตัว ทฤษฎีขอบต่อมนุษย์ ไปเข้าข้างกิเลส มันจะผูกกันไม่รู้เรื่องอย่างนี้แหละ. บัดนี้ มันควรจะนึกกันเสียใหม่ อศัมมยตานั้นแหละควรจะเป็นบทเรียนหรือเป็นบทศึกษา ของนักวิทยาศาสตร์ในชั้นสูงสุด; *พระพุทธศาสนาเป็นยอดของวิทยาศาสตร์* ก็เพราะมีอศัมมยตา สูดยอดของฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ ถ้าจิตหลุดพ้นแล้ว ฝ่ายกายฝ่ายวัตถุมันก็หลุดพ้นตาม โดยไม่ต้องสงสัย. พุทธบริษัทที่แท้จริง นี้แหละ คือ นักวิทยาศาสตร์ หรือเมื่อบรรลุถึงอศัมมยตาแล้ว ความเป็นนักวิทยาศาสตร์ก็เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ.

วิปัสสนาญาณ ๙

ขอให้พุทธบริษัททั้งหลาย ทบทวนกันเสียใหม่ให้ดีๆ ใน วิปัสสนาญาณทั้งหลาย ที่ได้อาศัยเป็นที่พึ่งว่า :

อนิจจตา เห็นความไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงเรื่อย ไหลเรื่อยของสังขารธรรมที่ประกอบกันเข้าเป็นสัตว์ เป็นสิ่งของต่างๆ มีจิตมีใจ แล้วเกิดความโง่หลงโง่หลงขึ้นมาว่า

เป็นตั๊กของกุ, เห็นความไม่เที่ยงของสิ่งเหล่านี้ ว่ามันเปลี่ยนแปลงอย่างนี้ มันไม่เชื่อฟังใคร มันไหลเรื่อยอย่างนี้.

แล้วการที่อยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยงเหล่านี้ มันเป็นทุกข์ มันเป็นทรมาน เพราะมันไม่เที่ยง, อยู่กับสิ่งที่ไม่เที่ยง มันก็ต้องเป็นทุกข์ ทุกขดา.

เพราะมันทั้งไม่เที่ยงทั้งเป็นทุกข์อย่างนี้ มันก็ต้องเรียกว่าไม่ใช่ตน มันพูดกันไม่รู้เรื่อง มันไม่อยู่ในอำนาจของผู้ใด มันเป็น อนัตตา อนัตตดา.

กิริยาที่เป็นเช่นนี้เรียกว่าเป็น ธัมมัญญูตตา คือตั้งอยู่เอง เป็นอยู่เอง เป็นไปเอง ตามธรรมชาติ ตามธรรมดา.

เพราะว่ามี ธัมมนิยามตา คือ กฎของธรรมชาติ อันเด็ดขาด อันตายตัวเหนือสิ่งใด บังคับไว้ บังคับอยู่ ว่าต้องเป็นเช่นนั้นๆ.

อาการที่เป็นเช่นนี้เรียกว่า อิทัปปัจจยตา มีแก่ทุกสิ่งในโลกที่ยังเป็นฝ่ายสังขารหรือสังขารธรรม คือสิ่งที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง ต้องประกอบอยู่ด้วยเหตุ ด้วยปัจจัยปรุงแต่ง มันจึงจะเป็นอย่างนี้ได้.

เห็นชัดอย่างนี้แล้ว ก็เห็นว่า โอ้ ไม่มีอะไรเป็นตัวเป็นตนที่ไหน, ว่างจากตัวตน ว่างจากความหมายแห่งตัวตน. ตั๊กๆนี้เป็นเรื่องหลอก เป็นความเข้าใจผิดของจิตที่มันโง่, จิตที่มันมีอวิชา มันสร้างตัวตนขึ้นมาในลักษณะที่เป็นมายา อย่างมีคบาคนัว มันก็ไม่รู้สีกว่ามีคบาคนัว มันว่ามีคบาคนู, คนโง่มีคบาคนัว มันว่ามีคบาคนู, นัวมันเจ็บ ระบบประสาทมันเจ็บ มันก็พูดว่าเจ็บๆๆ อะไรๆเป็นตั๊กๆขึ้นมาทั้งนั้นแหละ.

เกิดความรู้สึกโง่ตามระบบประสาทขึ้นมา เป็นความรัก มันก็ไม่คิดว่าเป็นความรัก ที่เป็นความรู้สึกของระบบประสาท มันรู้สึกว่าการรักๆ; ฦ๎นเป็นผีเพิ่งเกิดมาทีหลัง ความรักเกิดก่อน แล้วตัวกูรักมันเกิดทีหลัง มันโง่สักเท่าไร มันไม่มีตัวตนสักเท่าไร. มันไม่ถูกใจ รู้สึกไม่ถูกใจตามระบบประสาท ความไม่ถูกใจเกิดขึ้น แล้วมันเกิดความ รู้สึก ว่า กูๆ กูไม่ถูกใจ ฦ๎นไม่เอา กับมึง กูจะตีมึงให้ตาย; ฦ๎นมันเพิ่งเกิด ไม่ใช่มันเกิดมาแต่ที่แรก สำหรับจะไม่ถูกใจ มันเกิดความไม่ถูกใจขึ้นมาเสร็จสิ้นแล้ว มันจึงจะเกิดความ รู้สึกว่า กูๆ กูไม่ถูกใจ.

ความรู้สึกใดๆ ก็ตาม เป็นความรักก็ดี ความโกรธก็ดี ความเกลียดก็ดี ความกลัวก็ดี อารมณ์หรือ emotion อันนั้น เกิดขึ้นในใจตามธรรมชาติ โดยกฎของธรรมชาติ ตามหลักของระบบประสาทแล้ว ฦ๎น ฦ๎นบ้า ฦ๎นตัวกูๆ มันเกิดขึ้นรับเอา ว่าเป็นของกูๆ.

นี่คือความรู้สึกที่จะต้องรู้ ว่ามันเป็น สฤๅญญาตา มันว่างจากตัวกู; อวิชา มันสร้างตัวกูขึ้นมารับเอา ถ้าอวิชาไม่มี ตัวกูก็หายไปหมดไม่รู้ไปอยู่ที่ไหน, ตัวกูเป็น ผลิตผลของอวิชา ถอนอวิชาเสียได้ ก็หมดตัวกู กูให้ตี.

ที่นี้ก็ดูที่เกี่ยวตลอดทั้งสายหมด โอมันเป็นอย่างนี้เองโวย, มันเป็นอย่างนี้เองโวย ตถาตาความเป็นเช่นนั้น ตถากก็ได้, ตถาเฉยๆก็ได้ มันเป็นอย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้น เรียกว่าตถาสันตี. ผู้ใดเห็นตถา ผู้นั้นเป็น ตถาคต, ผู้ใดเห็นตถาคคือความ เป็นเช่นนั้น ผู้นั้นเรียกว่าตถาคต ตถาคต ตถาคะตะ แปลว่า ผู้ถึงซึ่งตถา, ผู้เห็นตถา ก็คือ เป็น พระอรหันต์ ตถาคต คือพระอรหันต์.

เห็นความเป็นเช่นนั้น ที่นี้มันก็หยุด หยุด คงที่อยู่ในความถูกต้อง แข็งไก้ ยิ่งกว่ากูเขาหิมาลัยหรือกูเขาอะไรในโลกนี้ ก็มันไม่หวั่นไหว ไปตามความหวั่นไหวของ

จักรวาล จักรวาลห้วนไหวกันไปทั้งจักรวาล แต่จิตใจนี้ไม่ห้วนไหว. นี่คือ อศัมมยตา ความแข็งโก้ก กงที่อยู่ในความถูกต้อง เป็นวิทยาศาสตร์ฝ่ายจิตใจ ฝ่ายสติปัญญา ตามหลักของ พระพุทธศาสนา. พระอรหันต์จึงเป็นยอดสุดของนักวิทยาศาสตร์ในฝ่ายวิญญูณ. อาตมาจึงขอยืนยันว่า อศัมมยตา ก็ยอดสุดของวิทยาศาสตร์, การปฏิบัติเพื่อถึงอศัมมยตา นั้นแหละ คือความเป็นนักวิทยาศาสตร์.

ขอให้ท่านทั้งหลายทั้งปวง มีความรู้ความเข้าใจอันถูกต้อง เกี่ยวกับอศัมมยตา นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นไปตามลำดับ ให้ถึงจุดอันนั้นก็จะไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ และพบพระพุทธศาสนา แล้วจะได้มีความสุขอยู่ทุก ทิวาราตรีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๑๙ —

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๓๓

อตัมมยตา กับ สันติภาพเจียบ

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับสันติภาพเจียบ.

เป็นคำที่จะต้องทำความเข้าใจกัน เพราะมันแปลก คำว่า อตัมมยตาเอง ก็ยังไม่เป็นที่เข้าใจกันจนถึงที่สุด, คำว่า สันติภาพเจียบ ก็หนักขึ้นไปอีก ยังไม่รู้ว่าจะหมายถึงอะไร; แต่ขอให้ท่านทั้งหลายสนใจ รู้จักสิ่งที่เรียกว่าสันติภาพเจียบ อันเป็นสันติภาพที่แท้จริง. สันติภาพมหาศาล สันติภาพอันใหญ่ยิ่งต้องเป็นสันติภาพเจียบ แล้วสันติภาพเจียบนี้ มันยังมีได้ทั้งในแง่โลกๆ เช่นในแง่การเมือง เป็นต้นก็ได้, แล้วก็เป็นที่ทางธรรม ในทางศาสนา ทางจิตทางวิญญาณก็ได้ ซึ่งจะเจียบ เจียบหนักขึ้นไปอีก. ดังนั้น ใจความของคำว่าอตัมมยตา อาจจะยกย้ายไปใช้เป็นประโยชน์ได้ หลายทิศทางหรือหลายระดับอยู่ ขอให้ตั้งใจพิจารณาดูกันให้ดีๆ เราจะได้อิทธิพลกัน ในคำว่า อตัมมยตา โดยใจความเสียก่อน.

อตัมมยตาโดยใจความ

คำว่า *อตัมมยตาโดยพยัญชนะ* หรือโดยตัวหนังสือนั้น มันแปลว่า ไม่สำเร็จ อยู่ด้วยปัจจัยนั้นๆ, ไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยนั้นๆ, ปัจจัยนั้นๆ ไม่ผูกขาดได้ ไม่ผูกขาดไว้ได้ ไม่ถูกผูกขาด, ไม่ถูกยึดตัว ไม่ถูกจับตรึงไว้ได้โดยปัจจัยใดๆ. ถ้าว่ากันตามตัวหนังสือ มันเป็นอย่างนี้ มันค่อนข้างจะฟังยาก แต่ก็พอจะจับใจความสรุปความได้ว่า มันไม่สำเร็จ อยู่ในอำนาจของปัจจัยอะไร, ปัจจัยอะไรจะปรุงแต่งมันไม่ได้ นั่นแหละ เรียกว่าโดย ตัวหนังสือ หรือโดยพยัญชนะ.

ที่นี้ก็*โดยอรรถะ* หรือโดยความหมาย ก็มีความหมายว่ามันคงที่ คงที่อยู่ใน ความถูกต้อง เพราะปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้ จับยึดไว้ไม่ได้ อะไรก็ไม่ได้ มันก็คงที่ อยู่ในความถูกต้อง ไม่ออกไปสู่ความผิดพลาด, คงที่อยู่ในความถูกต้อง ไม่ออกไปสู่ความ ทุกข์ ความเปลี่ยนแปลง, มันดำรงอยู่เพราะความถูกต้อง มันเจริญอยู่เพราะความถูกต้อง; แต่ในขณะเดียวกัน *ความถูกต้องก็ได้ทำให้สิ่งนั้นเจริญหรือวิวัฒนาการขึ้นไปได้ ในลักษณะ แห่งความถูกต้อง.* อย่างเราปลุกต้นไม้หรือทำอะไรสักอย่างหนึ่ง จัดทำแล้วอย่างถูกต้อง ในความถูกต้องนั้นแหละ ก็มีสิ่งที่เจริญขึ้นไป เจริญขึ้นไป คือไม่ออกไปสู่ความผิดพลาด อยู่แต่ในความถูกต้อง ก็เจริญไปตามทางของความถูกต้อง แล้วมันก็จะสิ้นสุดอยู่ที่ความ ถูกต้องในขั้นสุดท้าย จนออกไปสู่อำนาจของสิ่งทั้งปวงแล้ว. ตัวเองในความถูกต้อง วิวัฒนาการไปตามความถูกต้อง ไม่มีอะไรมาดึงออกไปสู่ความผิดพลาด, มันไม่หวั่นไหว มันไม่ ระคายชน ค่ายสิ่งที่แทรกแซงเข้ามา แม้จะมี มันไม่หวั่นไหวไปตาม ก็เรียกว่าเหมือนกับ ไม่มี.

ทั้งหมดนี้มันเป็นไปได้ในตัวเอง อย่างเงียบกริบ, เงียบกริบ ไม่มีเสียง ไม่ฉาวโฉ่อะไร นี้เราจะเรียกว่า สันติภาพเงียบ. สันติภาพเงียบในทางธรรมะ ในทาง

จิตทางวิญญาน ก็ต้องเล็งถึง พระนิพพาน ซึ่ง *เจียบยิ่งกว่าเจียบ* เจียบเหนือเจียบ ยิ่งกว่าเจียบ จนไม่รู้จะเรียกว่าอะไรดี เรียกว่ายิ่งกว่าเจียบ. อหัมมยตาไม่มีการปรุงแต่งโดยบังจยใด ๆ อยู่ในความถูกต้อง แล้วก็ไม่มีเปลี่ยนแปลง สังขารทั้งหลายไม่เปลี่ยนแปลง แล้วเป็นนิพพาน เจียบยิ่งกว่าเจียบ.

สันติภาพอันแท้จริงอย่างนี้ มันเจียบเพราะมันไม่มีจิตใจที่จะอะไร ไม่มีกิเลสอะไรที่จะต้องการแสดงตัว มันเป็น *สันติภาพที่ไม่แสดงตัว*. ถ้ากล่าวให้ถูกต้อง มันไม่แสดงตัว เพราะมันแท้จริง มันแท้จริง มันไม่ต้องการจะแสดงตัวอย่างไรกันอีก, แล้วมันก็ไม่รู้จักเอาหน้าเอาตา ไม่รู้จักเอาเกียรติอะไรกันที่ไหน; นี่สันติภาพแท้จริงไม่เอาหน้าคือสันติภาพเจียบ.

ที่นี้มันกลายเป็น เสรีภาพ ขึ้นมา เสรีภาพชนิดนี้เจียบอีก เสรีภาพชนิดที่ไม่ส่งเสียงตะโกน ไม่ถึงโลกในความสำเร็จอะไร, ไม่ตื่นเต้นอะไร ไม่ต้องถึงโลกด้วยเสรีภาพนั่นเอง. ถ้าตื่นเต้นหรือถึงโลกด้วยเสรีภาพแล้ว มันก็เป็นทาสของกิเลสตัวนั้น ตัวความถึงโลกนั่นเอง; *ไม่ตื่นเต้น ไม่ถึงโลก ไม่ร้องตะโกน เพราะมันไม่เป็นทาสของกิเลสใด ๆ* ถ้าว่ามันตื่นเต้นหรือตะโกน มันก็ไม่ใช่เสรีภาพ ไม่ใช่สันติภาพโดยประการทั้งปวง.

อหัมมยตา กับ สันติภาพทางการเมือง

ที่นี้ก็มาพิจารณาด้วยกัน ในข้อที่กล่าวแล้วข้างต้นว่า อหัมมยทานี้มีความหมายกว้างไกลไป กระทั่งในแง่โลก ๆ ก็ได้ ก็ยังเรียกว่าอหัมมยตาได้, ในทางการเมืองก็ได้ ก็ยังมี ความหมายหรือลักษณะแห่งอหัมมยตา, ถ้าในทางธรรมทางศาสนาแล้ว ก็ยังสมบูรณ์.

เดี๋ยวนี้เราจะมาพิจารณากัน ถึงเสรีภาพในทางการเมือง สันติภาพในทางการเมือง มันจะมีลักษณะเงียบได้อย่างไร, เงียบได้อย่างไร? มันเป็นเสรีภาพเงียบก็ได้ จะยกตัวอย่างเช่นว่า.

สันติภาพและเสรีภาพอย่างเงียบเชียบของชาวเสรีไทย ในการที่ประกาศโมฆกรรม ยกเลิกการประกาศสงครามกับฝ่ายพันธมิตร ด้วยการบีบบังคับของฝ่ายอักษะ เมื่อหลายปีมาแล้ว. นี่มันเป็นเสรีภาพเงียบ เป็นสันติภาพเงียบ ที่คงที่อยู่ในความถูกต้อง ยึดเอาความถูกต้องเป็นเนื้อเป็นตัว เป็นหลักเป็นฐาน เป็นพยาน เป็นอะไรก็แล้วแต่เถอะ แต่ต้องเป็นไปในลักษณะที่เงียบ ไม่มีอาการจาวโจ่งของกิเลสใดๆ.

เสรีไทยทำหน้าที่อันนี้ได้สำเร็จ เพราะยึดถือความคงที่ คงที่อยู่ในความถูกต้อง กระทำไปในลักษณะที่มีความหมายแห่งอัครมมยตาอย่างเงียบเชียบ. อัครมมยตาชนิดเงียบเชียบให้ผลออกมา เป็นสันติภาพอย่างเงียบเชียบ เป็นเสรีภาพอย่างเงียบเชียบ มันเลยมีเหตุผลอยู่ในเนื้อในตัว มีเหตุผลเต็มที่มีเหตุผลแก่ทุกฝ่าย จนเป็นที่ยอมรับได้โดยใจจริง แม้แก่ทุกฝ่าย ก็จะเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรก็ดี ฝ่ายอักษะก็ดี สมาชิกเสรีไทยทั้งหลายก็ดี เป็นที่ยอมรับได้, ยอมรับว่ามันมีความถูกต้องที่คงที่อยู่ ทุกฝ่ายยังคงมีความคงที่ในความถูกต้อง.

นี่เรียกว่า เราสร้างสันติภาพเงียบ เสรีภาพเงียบขึ้นมา ด้วยความคงที่อยู่ในความถูกต้อง อันเป็นความหมายของคำว่า อัครมมยตา.

แต่ถึงอย่างไรก็ดี ในกรณีไหนก็ตาม ผู้ที่จะใช้อัครมมยตาได้สำเร็จ ก็ต้องเป็นผู้เสียสละ เสียสละเพื่อความถูกต้อง เสียสละทุกอย่างเพื่อความถูกต้อง, ต้องออกถนัดออกทน หลายครั้งหลายหนหลายกรณี ผนวกกันเข้า ล้วนแต่เป็น ความเสียสละและอดทน บางทีก็ว่า แทบจะเอาตัวไม่รอด แทบว่าจะเอาตัวไม่รอด กิจกุกให้ดีๆ.

แต่ก็นั่นแหละ คือ ตัวแท้หรือตัวความดีของอตัมมยตา คือทำให้ท่านได้ ให้เสียสละได้ ให้ท่านได้ เพื่อความถูกต้อง มันจึงเกิดอาการที่เรียกว่า คงที่ คงที่ คงที่ แล้วก็ คงที่อยู่ในความถูกต้อง. แล้วก็มีผู้เสียสละอย่างนี้เกิดขึ้นมาได้ จึงสามารถใช้อตัมมยตา อย่างไม่เป็นหมัน, อตัมมยตาไม่เป็นหมัน หรือความคงที่ในความถูกต้องนั้นมันไม่เป็นหมัน นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ จนกระทั่งเกิดสันติภาพเงียบ หรือเสรีภาพเงียบ เงียบเชียบ ดังที่กล่าวมาแล้ว; เพราะฉะนั้น อย่าได้ลืม อย่าลืม, *อย่าลืมหอบคุณอตัมมยตาที่เป็น องค์พระธรรม, อย่าลืมหอบคุณบุคคลหรือคณะบุคคล ผู้รู้จักใช้โอกาส ให้อตัมมยตา ได้แสดงบทบาท จนกระทั่งเกิดเสรีภาพดังกล่าวแล้ว.*

อตัมมยตาที่เป็นองค์พระธรรม คือเป็นองค์ธรรมะชนิดที่ให้เลื่อนชั้นได้ ด้วยอำนาจของความถูกต้อง จนกว่าความถูกต้องนั้นจะถึงที่สุดเ็นทางธรรมะ : เช่นว่าเลื่อน ระดับจิตใจออกมาเสียจาก *ระดับกาม* จากระดับบาป ระดับอกุศล ระดับกาม นั้นมันต่ำมาก ก็มีอตัมมยตาที่เลื่อนชั้นขึ้นมาเสียได้ จากระดับกาม หรือระดับบาปอกุศล ก็มาอยู่ในชั้นที่สูงกว่าที่เรียกว่าใน *ระดับรูปธรรม*.

รูปธรรมก็คือพวกฉาน รูปฉานทั้งหลาย ก็มีอยู่หลายชั้น, มาถึงรูปฉานใน ชั้นแรกก็เลื่อนขึ้นไปเสียได้ ด้วยอตัมมยตาสำหรับรูปฉานชั้นถัดไป จึงเลื่อนไปจากรูปฉาน ชั้นที่ ๑ ถึงชั้นที่ ๒ จากชั้นที่ ๒ ถึงชั้นที่ ๓ จากชั้นที่ ๓ ถึงชั้นที่ ๔ สูงสุดของรูปฉาน ผู้เจริญอตัมมยตาเพื่อเลื่อนชั้นอย่างนี้ ก็ยึดถือหลักที่ว่า เช่นว่า *ทุกขฉาน นสฺส อตมฺมยตา วุตฺตา ภควตา อตัมมยตาเพื่อทุกขฉานก็ดี อันพระผู้มีพระภาคได้กล่าวไว้แล้ว;* นี้อยู่ในเรื่องของการเลื่อนระดับของจิตใจ.

เมื่อมาถึงรูปแล้วมันก็ยังไม่สูงสุด มันก็เลื่อนจากรูปไปสู่ *อรุรูป* คือเลื่อนจาก กามธาตุอันต่ำมาสู่รูปธาตุ, แล้วมาเลื่อนจากรูปธาตุไปสู่รูปธาตุ นั้นแหละเรียกว่าอรุรูป มันก็

มีพวกอรุณพาน อากาสนัญญาตนะ วิญญานัญญาตนะ อากิญจัญญายตนะ กระทั่ง
เนวสัญญานาสัญญาตนะ มันก็ถึงที่สุดฝ่ายอรุณ.

นี่มันเป็นคุณของอหัมมยตาที่เป็นองค์พระธรรม ก็ไปสูงสุดได้ในทางธรรม
เดี๋ยวนี้ขอเอามาใช้ประโยชน์ในทางการเมือง ในเมื่อมีกรณีจำเป็น ก็ไม่มีที่พึ่งอะไร ยึดถือ
ที่พึ่งอื่นไม่แน่นอนไม่ชนะ ต้องยึดถือที่พึ่ง คือความคงที่อยู่ในความถูกต้อง. คงที่อยู่ใน
ความถูกต้อง ซึ่งสามารถเลื่อนชั้นได้เป็นระดับ เป็นระดับไป นี่เป็นอหัมมยตา ที่จะมาใช้
ในทางการเมือง หรือทางเรื่องโลก ก็เลื่อนชั้นได้ตามที่ที่ต้องการ. นี่ย่ำลึ่มขอบคุณ
อหัมมยตาที่เป็นองค์พระธรรม ย่ำลึ่มขอบคุณบุคคลหรือคณะบุคคล ที่รู้จักใช้โอกาส ให้
อหัมมยตาได้แสดงบทบาท จนเกิด *ความรอด* ขึ้นมา แม้ในทางการเมืองบ้านการเมือง.

เสียงแห่งความเงียบ

ที่นี้จะคุยกันในแง่ที่เรียกว่า เงียบกริบ เงียบกริบ, สันติภาพอันเงียบ เสร็จภาพ
อันเงียบ. ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง มันไม่มีเสียงนะ ขอให้ทำความเข้าใจให้ดี,
ความคงที่อยู่ในความถูกต้องนั้นไม่มีเสียง คือไม่มีเสียงอย่างเสียงโลกๆ เสียงปัจจุบัน
เสียงฉาวโฉ่นี่ เสียงอย่างนี้ไม่มี แต่มันมีเสียงแห่งความเงียบ เสียงแห่งความเงียบ ไม่มี
ใครเข้าใจก็ได้; เสียงแห่งความเงียบ เสียงแห่งการไม่ปรุงแต่ง ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจบ้จ้าย
ของการปรุงแต่ง มันเป็นเสียงแห่งความเงียบ มันก็ยิ่งเป็นอหัมมยตาที่สูงขึ้นไป เป็น
อหัมมยตาที่มีเกียรติ.

เราไม่ค่อยจะสนใจเรื่องเงียบหรือความเงียบ เพราะว่าเรามันชอบเกียรติ เรา
ก็ตื่นเต้นกันไปในเรื่องเกียรติ แม้เป็นสันติภาพ ก็จะต้องการให้ได้ให้ร้อง ตะโกน ฉลอง

ร้องรำกันใหญ่โน่น สันติภาพอย่างนั้น สันติภาพมีเสียง. ระวัง ฝึมันจะหัวเราะ ทำไปอย่างนี้ มันก็เป็นการกระทำชนิดที่หัวเราะ; มันถูกหลอกด้วยเกียรติ จึงทำ ทำแล้ว ก็ฉลองเกียรติกันจนหนวกหู.

เมื่อหลงเกียรติก็ยิ่งไม่คงที่ มันจะไม่คงที่อยู่ในความถูกต้อง, เมื่อหลงเกียรติแล้ว ไม่อาจจะรักษาความคงที่ของความถูกต้องไว้ได้ มันก็ไม่ใช้ความคงที่ ไม่ใช่ความคงที่เอาเสียเลย. ถ้าชาวเสรีไทยทั้งหลายเหล่านั้น หลงเกียรติในขณะนั้น ก็เป็นทาสของเกียรติ แล้วจะได้เสรีอะไร มันก็จะทำไปตามอำนาจของกิเลส; ต้องเสรี เสรีโดยจิตใจ เสรีในจิตใจ เสรีโดยทางจิตใจ อย่างแท้จริงก่อน จึงจะมีความคงที่อย่างถูกต้อง, จึงจะสามารถเรียกมา ซึ่งความคงที่อย่างถูกต้อง.

นี่เสียงแห่งความเงียบ เพราะมันไม่ต้องการเกียรติ แต่เสียงแห่งความเงียบก็ดังยิ่งกว่าเสียงฟ้าผ่า เพราะมันมาจากความถูกต้อง ซึ่งมันจะไม่ส่งเสียงอะไร, มันจะไม่ระกระระคายอะไร ทำให้เสียงแห่งความเงียบนี้ ดังยิ่งกว่าเสียงฟ้าผ่า.

คู่ของอตั้มมยตา

เอาละ มาดูให้ถึงที่สุดกันว่า สรุปความเรื่องอตั้มมยตากับเสรีภาพเงียบ อตั้มมยตาต้องเป็นคู่กันกับเสรีภาพเงียบ เพราะอตั้มมยตามันให้ ได้แต่เสรีภาพชนิดเงียบ เพราะไม่มีอะไรเข้ามาเกี่ยวข้องปรุงแต่ง มันเลยเป็นสิ่งคู่กัน จัดไว้เป็นคู่กันไม่แยกกัน, อตั้มมยตาภาวะแห่งการคงที่อยู่ในความถูกต้อง แล้วจะเกิดเสรีภาพเงียบ เกิดสันติภาพเงียบ ไม่มีเสียง ต้องคู่กัน เป็นของคู่กัน.

ถ้ามันมีการฉาวโฉ่กระโดดโลดเต้น ฉลองร้องรำกันใหญ่ ก็แสดงว่ามันสูญเสียความคงที่ไปหมดแล้ว; จิตใจของคนเหล่านั้นได้สูญเสียความคงที่ไปหมดแล้ว ด้วยอำนาจความปรุ้งแตงของกิเลส หรือสิ่งต่างๆ ที่เรียกว่า สังขาร หรือเหตุหรือปัจจัยอันเป็นเครื่องปรุ้งแตงเหล่านั้น มันไม่อาจจะมี ความคงที่, ไม่มีความคงที่ มันก็ไม่มี ความถูกต้อง, ไม่มี ความถูกต้อง มันก็ไม่มี ความคงที่ อยู่ใน ความถูกต้อง. สันติภาพชนิดที่ต้องการเกียรตินั้น ต้องการฉลองร้องรำฉาวโฉ่นั้น มันไม่ต้องการความคงที่ แล้วมันไม่อยากจะอยู่ในความถูกต้อง, มันเอาตามกิเลส เป็นเรื่องซุกๆ ไปโดยกิเลส มันก็ไม่มี ความคงที่ มันก็ไม่มี ความถูกต้อง.

ชาวเสรีไทยทั้งหลาย ประสบความสำเร็จ เพราะจิตเป็นอิสระ เสียสละอุทิศแก่ความถูกต้อง, เป็นอิสระแก่ความน่ากลัว หรือหวาดกลัวสิ่งใดๆ ไม่ต้องการจะฉาวโฉ่ เพราะการมีเกียรติ. นี้ประชาชนชาวไทยทุกคน ควรจะขอบคุณต่อชาวเสรีไทย ที่สามารถสร้างสันติภาพเจียบ สร้างเสรีภาพเจียบ ควรจะถือเอาเป็นตัวอย่าง, และถือเอาเป็นเหตุผล ตัวอย่างที่ว่า *เรื่องสูงสุดในทางธรรมะ ก็ยังเอามาใช้เป็นเรื่องสูงสุดในทางการเมือง หรือทางการสร้างสรรค์สันติภาพในโลกนี้ได้* เพราะว่าคนเหล่านั้นพอใจในการคงที่ อยู่ใน ความถูกต้อง ซึ่งจะให้ผลเป็นสันติภาพเจียบ ต้องคงที่ อยู่ใน ความถูกต้อง จึงจะมีผลออกมาเป็นสันติภาพเจียบ ด้วยกันทุกคน.

เสียงแห่งความเจียบ จะดังกว่าเสียงใดๆ เพราะมันเป็นเสียงของธรรมะ หรือเสียงของพระธรรม, แล้วมันเป็นเสียงของสัจจะแห่งสากลจักรวาล ความจริง ความถูกต้องมันเป็นของสากลจักรวาล มันจึงสามารถดังไปทั่วสากลจักรวาล; แต่คนไม่ค่อยได้ยิน เพราะคนมันก็คอยจะฟังแต่เสียงของกิเลส เสียงที่ถูกอกถูกใจ ที่ร้องรำฉลองกันอย่างฉาวโฉ่ที่เดียว.

เสียงของอตั้มมยตา อันเป็นธรรมชาติของธรรมชาติ นั้นแหละเสียงแห่งความเจียบ. *ธรรมชาติอันเป็นยอดสุดแห่งธรรมชาติ* ฟังดูให้ดีๆ อะไรๆ ก็เป็นธรรมชาติทั้งนั้น แล้วก็มิระคับมิชัน; ถึงยอดสุดของธรรมชาติก็คือสิ่งที่เรียกว่า อตั้มมยตา อตั้มมยตา ถึงที่สุดคือไม่มีอะไรปรุงแต่งได้ ไม่มีอะไรมาทำให้เปลี่ยนแปลงได้, ไม่มีอะไรมาลากเอาไปได้ ตามกิลเลสตันหา. เสียงของอตั้มมยตา คือเสียงของธรรมชาติที่เป็นยอดสุดแห่งธรรมชาติ, ธรรมชาติเหนือธรรมชาติ เหนือธรรมชาติจนถึงยอดสุดแห่งธรรมชาติ เรียกว่าอตั้มมยตา โดยเฉพาะเจาะจงก็ที่ว่า ผู้มีอตั้มมยตาก็เป็นพระอรหันต์. เป็นพระอรหันต์ *เจียบเท่าไร, พันเท่าไร, ลึกเท่าไร, สูงสุดเท่าไร, กว้างขวางเท่าไร?* ไปคิดดูเอาเองก็แล้วกัน.

วันนี้ในวันนี้ ถือว่า ยังอยู่ในรัศมีของวันเสรีไทย, ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๘ เป็นวันเสรีไทย เป็นวันประกาศอำนาจของความคงที่ที่อยู่ในความถูกต้อง เป็นเหตุให้ประเทศไทย พ้นจากปากเหยี่ยวปากกา รอดจากการสูญเสียอิสรภาพ รอดจากปากเหยี่ยวปากกา, รอดจากทั้งปากเหยี่ยวปากกาในฝ่ายอักษะ และฝ่ายสัมพันธมิตร. ถ้าไม่ต่อสู้ยืนหยัดด้วยความคงที่ที่อยู่ในความถูกต้องแล้ว ฝ่ายสัมพันธมิตรก็จะไม่ยอมรับการประกาศความเป็นโมฆะ ของประกาศสงครามฉบับนั้น, ฝ่ายอักษะนั้นไม่ต้องพูดถึง ความคงที่ที่อยู่ในความถูกต้อง ทำให้ฝ่ายอักษะนั้นหมดความหมายไปแล้ว. จึงขอให้ทุกคน ประชาชนชาวไทย ที่มีประเทศชาติรอดจากปากเหยี่ยวปากกามา ด้วยอำนาจของอตั้มมยตามานี้ จงพร้อมใจกัน ขอบคุณ ขอบพระคุณ ขอบบรมคุณอันสูงสุดของอตั้มมยตา ธรรมชาติยอดสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งคณะบุคคลคณะหนึ่ง ได้นำมาใช้ให้สำเร็จประโยชน์ คือคณะบุคคลที่เรียกกันว่า คณะเสรีไทย.

อาตมาก็มีโอกาสพบปะสนทนากับสมาชิกเสรีไทยบางคน สังเกตเห็นความเสียสละแท้จริง *ความเสียสละแม้แต่ชีวิต* เพื่อจะรักษาความคงที่แห่งความถูกต้องไว้ ให้คงมีอยู่แก่ประชาชนชาวไทยหรือประเทศไทยสืบไป. เพราะเรามองเห็นคุณค่า หรือมหา-

อำนาจอันศักดิ์สิทธิ์สูงสุดเด็ดขาด ของธรรมะที่เรียกว่าอติมมยตา คณะบุคคลนั้นจึงนำมาใช้ให้สำเร็จประโยชน์ สำเร็จประโยชน์ทั้งเบื้องบน และเบื้องนี้ และเบื้องหน้า, อาศัยอติมมยตาให้เกิดสันติภาพเจียบ.

นี่คำบรรยายนี้เรียกว่า อติมมยตากับสันติภาพเจียบ ขอให้ท่านทั้งหลายศึกษาดู ด้วยการเปรียบเทียบดู ทั้งในแง่ของธรรมะล้วนๆ และในแง่ของโลกๆ. ธรรมะก็คือธรรมะ แม้โลกก็คือธรรมะ คือธรรมะอย่างโลกๆ มันเป็นธรรมะด้วยกันทั้งนั้น มันจึงอยู่ในเครือเดียวกัน มีแกนกลางอยู่ที่ความถูกต้อง ความถูกต้อง, แล้วก็เป็นที่ตามอำนาจของความถูกต้อง, แล้วก็มีเจียบเจียบ ในการที่จะเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของความถูกต้อง, มีผลเป็นความสงบเย็นอย่างเจียบเจียบ; นี่แหละเรียกว่า อติมมยตากับสันติภาพเจียบ. เราได้ทั้งเสรีภาพเจียบและสันติภาพเจียบ ด้วยอำนาจของคุณแห่งพระธรรมอันสูงสุดเหนือธรรมทั้งหลาย คือสิ่งที่เรียกว่า อติมมยตา ที่ผู้ใดมีอติมมยตาแล้ว ผู้นั้นก็เป็นอติมมโย ก็เป็นพระอรหันต์.

นี่คือหลักความจริงของธรรมชาติ จะลึกซึ้งสูงสุดพิเศษสักเท่าไร ก็ขงได้ซุกค้นเอามากระทำในจิตใจ, มาศึกษา มาพินิจพิจารณา สอบสวนใคร่ครวญ แล้วปฏิบัติตามแนวนั้น, ให้ความคงที่แห่งความถูกต้องนั้นลากเอาไป ลากเอาไปอยู่ในความถูกต้อง, แล้วความถูกต้องนั้นลากเอาไป สู่จุดหมายปลายทางของความถูกต้อง ความคงที่อยู่ในความถูกต้องอันสูงสุด.

ขอให้พวกเรา ชาวพุทธบริษัททั้งหลาย รู้จักสิ่งสูงสุดของพระพุทธศาสนา สามารถจะแก้ปัญหาทั้งปวงได้ แม้มาแก้ปัญหาเรื่องโลกๆ ตามธรรมดา เรื่องของชาวโลกของวิสัยโลก เช่นเรื่องการเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว เป็นต้น, แล้วก็ประสพชัยชนะอยู่ในสิ่งทุกอย่างในทุกๆ กรณี เป็นความสุขสวัสดิ์ อยู่ตลอดทุกทิพาราตรีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๒๐ —

๒ กันยายน ๒๕๓๓

อตัมมยตา กับ การกำจัดความเห็นแก่ตัว

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับ การกำจัดความเห็นแก่ตัว. เรื่องที่จะต้องพูดก็มีอยู่ ๓ ประเด็น คือ อตัมมยตา ความเห็นแก่ตัว และ วิธีการกำจัดความเห็นแก่ตัว.

ทำไมเราจะต้องพูดถึงเรื่องนี้? เพราะว่า โลกกำลังจะวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัว, โลกใกล้ความวินาศเข้าไปทุกทีเพราะความเห็นแก่ตัว. ความเห็นแก่ตัวเพิ่มมากขึ้นในโลก ตามความเจริญทางวัตถุ ซึ่งมีขึ้นมาในโลก และมีอย่างยิ่ง อย่างไม่ต้องดูความผิดถูกอย่างไรรกัน; เมื่อเต็มไปค้้วยความเห็นแก่ตัว มันก็เบียดเบียนกัน ต่างฝ่ายต่างมีอาวุรุมหาประลัย มันก็มีทางที่จะใช้แก่กันและกัน, นี่เป็นความวินาศทางวัตถุ.

ที่นี้ทางฝ่ายจิตใจ ทางฝ่ายจริยธรรม โลกก็สูญเสียความเป็นมนุษย์ เพราะไม่มีมนุษย์ มีแต่คน คนที่มีแต่ความเห็นแก่ตัว มนุษย์โลกก็หายไป เหลือแต่โลกของคนที่มีความเห็นแก่ตัว; อย่างนี้ก็เรียกได้ว่าหมดหรือวินาศแล้ว ด้วยเหมือนกัน ดังนั้นเราจึงต้องพยายามแก้ไขกันในเรื่องนี้.

ลักษณะของความเห็นแก่ตัว

ในขั้นแรกนี้ ก็จะพูดถึงลักษณะของความเห็นแก่ตัว ว่ามีอยู่อย่างไร หรือเป็นไปอย่างไร?

ความเห็นแก่ตัวนั้น คือ การเห็นแก่การกระทำที่เป็นประโยชน์แก่ตัว ถ้าเป็นไปในทางทำลายตัวและผู้อื่น เรียกว่าความเห็นแก่ตัว เป็นคำฝ่าย *อธรรม* หรือฝ่ายเลว ฝ่ายร้าย. แต่ถ้าเห็นแก่ตัวในทางที่ถูกต้อง กลับไม่เรียกว่าความเห็นแก่ตัว ไปเรียกอย่างอื่นเป็นคำที่เหมาะสม หรือมีความหมายไปในทางดีทางสูง, ความเห็นแก่ตัว จึงมีความหมายไปในทางต่ำโดยส่วนเดียว.

เห็นแก่ตัว คือเห็นแก่ประโยชน์ เห็นแก่เกียรติยศชื่อเสียง เห็นแก่สวรรค์ หรือภาวะสูงสุดของตน และพรรคพวกของตน. เห็นแก่ประโยชน์ คือประโยชน์ทางวัตถุ ไม่ต้องอธิบาย, เห็นแก่เกียรตินี้ ก็พอจะมองเห็นได้ง่ายๆว่า สร้างเกียรติให้แก่ตน เพื่อทำนาบนหลังคนอื่น, เห็นแก่สวรรค์ชนิดของตน แม้จะเป็นสวรรค์อย่างที่มีอยู่ตามคำสั่งสอนในทางศาสนา สวรรค์นั้นก็ยังเป็นเรื่องของความมัวเมาในตัวตน และในความเห็นแก่ตน โดยเฉพาะกามคุณ; แม้แต่เห็นแก่ภาวะอันสูงสุดของพวกพรหมทั้งหลาย ซึ่งเป็นฝ่ายดี ภาวะสูงสุดฝ่ายดีของพวกพรหมทั้งหลาย ก็เป็นเรื่องเห็นแก่ตัวด้วยเหมือนกันแหละ ไม่ได้

เห็นแก่พระนิพพาน. แปลว่าทั้งหมดมันเป็นไปในทางที่จะกัก กักตัว ชังตัว ผูกพันตัว อยู่กับความทุกข์.

หรือจะมองอีกทางหนึ่งก็ว่า เห็นแก่ตัวแล้ว ก็ไม่เห็นแก่สิ่งเหล่านั้นของเพื่อน มนุษย์ด้วยกัน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่เกียรติยศของเพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่สวรรค์ของเพื่อนมนุษย์ ไม่เห็นแก่ภาวะถูกต้องสูงสุดของเพื่อนมนุษย์, นี่ก็คือ ความเห็นแก่ตัวอย่างชัดแจ้ง.

อีกทางหนึ่งก็ว่า ความเห็นแก่ตัวนั้น ไม่เห็นแก่ธรรมะ คือความถูกต้อง, ความถูกต้องของธรรมะเอง หรือความถูกต้องของสากลจักรวาล. สิ่งทั้งปวงจะมีปกติคงที่ อยู่อย่างน่าพอใจ ก็ต้องมีความถูกต้อง ความถูกต้องชนิดนี้ก็เรียกสั้น ๆ ว่า เห็นแก่ธรรม เรียกว่าธรรมด้วยเหมือนกัน.

สรุปความว่า ความเห็นแก่ตัวนั้น ก็เห็นแต่ประโยชน์ของตัวและพวกตัว, ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่นหรือของสากล, ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ของ ธรรมชาติ หรือเป็นราวกับว่าพระเป็นเจ้าอันสูงสุด ไม่เห็นทั้งนั้น เห็นแต่กิเลสของตัว อย่างเดียวพอ; นี่แหละเรียกว่าความเห็นแก่ตัว.

โทษของความเห็นแก่ตัว

ที่นี้เรามองดูโทษของความเห็นแก่ตัวกันสักหน่อย ในแง่ที่เป็นโทษ. โดยสรุปโทษของความเห็นแก่ตัว ก็ทำลายความสงบสุขและสันติภาพของโลก, ทำลายความสงบสุขส่วนบุคคล แล้วก็ทำลายสันติภาพของโลกโดยรวม; นี่สรุปความเป็นอย่างนี้.

ที่ขี้ตูกันเฉพาะคนเฉพาะบุคคล ให้มันง่ายขึ้น ให้มันชัดขึ้น คนเห็นแก่ตัวนั้นแหละคือ คนโง่ มันไม่รู้ว่าจะไปเห็นแก่สิ่งที่ไม่ดีเป็นความผิด เป็น ความโง่ คนเห็นแก่ตัวย่อมจะโง่ ถ้าจะฉลาดก็ฉลาดในการทำลาย ฉลาดในการสร้างสรรค์ไม่มี ก็เรียกว่าเป็นคนโง่.

คนเห็นแก่ตัวจะ ขี้เกียจ ไม่อยากจะทำงานอะไร แต่อยากจะได้รับประโยชน์, เขาสมัครที่จะนอน พอได้รับประโยชน์ก็จะเรียกร้องเอาประโยชน์ร่วมกัน อย่างนี้ก็ขี้เกียจ ขี้เกียจนไม่มีอะไรจะกิน ก็ยังขี้เกียจอยู่ได้.

คนเห็นแก่ตัวนั้น ไม่สามัคคี การเรียกร้องความพร้อมเพรียง เพื่อจะสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นความดีความงามความเจริญนั้น ไม่ได้รับความร่วมมือจากคนเห็นแก่ตัว, นี้เรียกว่าเขาไม่สามัคคีในการสร้างสรรค์.

คนเห็นแก่ตัวนั้นจะเอาเปรียบ จะเอาเปรียบทุกกระเบียดนิ้ว ทุกวิถีทาง, คอยจ้องที่จะเอาเปรียบ ไม่คิดกรุณาเมตตาหาหรือเห็นแก่อะไร จะเอาเปรียบเท่าเดียว.

คนเห็นแก่ตัวนั้นจะ อิจฉาริษยา เพียงแต่ใครจะมารวยเท่าตัว สวยเท่าตัว อะไรเหมือนตัวนี้ มันก็ริษยา เป็นไฟริษยาเผาในจิตใจของตนเองก่อน.

คนเห็นแก่ตัวนั้น จะ กอบโกย อย่างเดียว คือจะไม่บริจาค มีแต่จะกอบโกย ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งทางทุจริต หรือแม้จะเรียกว่าทุจริต, คนกอบโกยมันก็เป็นอย่างเดียวกัน ในความหมายแห่งความทุจริตทั่วๆ ไป.

เขาจะ สร้างมลภาวะ คือสิ่งที่เป็นอันตราย แก่สุขภาพ แก่ความปกติสุข ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อย่างที่เห็นๆ กันอยู่เกือบจะไม่ต้องอธิบาย, เห็นแก่ตัวแล้วเขาก็ปล่อยอะไรให้มันเป็นไปตามที่เขาจะได้รับประโยชน์ จะไปให้โทษแก่ใครก็ไม่รู้ ไม่รับรู้.

คนเห็นแก่ตัวนั้นจะทำลายธรรมชาติ ธรรมชาติอันสวยงาม ธรรมชาติอัน
จำเป็นที่จะต้องมีอยู่ เขาเป็นคนที่ทำลายธรรมชาติได้ลงคอ แม้จะทำลายหมด เขาก็ทำได้.

คนเห็นแก่ตัวนั้น พร้อมทั้งจะ ขายชาติ คือหาประโยชน์จากข้าศึก เรียกว่าคน
ขายชาติ.

เขาพร้อมที่จะทำให้เกิดสิ่งกึ่งขวาง สกปรก รกรุงรัง หนวกหู วาญญา สาราพัค
อย่าง ซึ่งมันไม่เคยมีแต่ก่อนนี้ เคียนมันก็มีขึ้น เพราะคนเห็นแก่ตัวมันมากขึ้น ๆ.

คู่อีกทางหนึ่งก็เห็นได้ว่า คนเห็นแก่ตัวนี้ เขาทำให้ ต้องเพิ่มคุกตะราง ให้
มากขึ้น จนงบประมาณของรัฐบาลมีไม่พอ; เขาทำให้ต้อง เพิ่มตำรวจ หรือสถานีตำรวจ
มากขึ้น, ทำให้ต้องเพิ่มศาล ศาลสถิตยุติธรรมในระดับต่างๆ กันนี้มันเพิ่มขึ้น ทำให้
ต้อง สร้างโรงพยาบาลบ้า โรงพยาบาลของคนวิกลจริตมากขึ้น ๆ เพราะว่ามันจะเป็นบ้า
มากขึ้น เพราะผู้เห็นแก่ตัว จนว่ารัฐบาลนี้ไม่มีงบประมาณสร้างให้เพียงพอ หรือให้ทันกันได้.

ในที่สุด ความเห็นแก่ตัวนั้น มันก็ หลงทาง หลงทางเกินขอบเขตยิ่งกว่าเกิน
คือเขาเป็นบ้านนั่นเอง, เขาเองก็เป็นบ้า มีเรื่องถึงกับว่าฆ่าลูก ฆ่าเมีย ฆ่าพ่อฆ่าแม่ แล้วก็
ฆ่าตัวเองตายตามไป เพื่อตัดปัญหาของเขานี้ เขาเป็นบ้า. แล้วเขาก็จะมีความ เจ็บป่วย
ด้วยโรคที่ไม่น่าจะเป็น, ไม่ควรจะเป็นอย่างที่เห็น ๆ กันอยู่ รังเกียจกันอยู่ทั่วไปทั้งโลก ไม่
อยากจะออกชื่อ. เขาก็จะ ทำสิ่งที่ เป็นปัญหา นานาประการสืบต่อไปอีก เช่นจะค้ายา
เสพติด ค้าสตรี ค้าอะไรต่างๆ จนเป็นปัญหาหระกับโลกขึ้นมาทีเดียว.

ความเห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวัตถุ

ดูเถอะ โทษของความเห็นแก่ตัวนี้ มันเลวร้ายสักเท่าไร และต้องย้อนมาดูอีกที ว่า มันกำลังเพิ่มขึ้นในโลกจริงหรือไม่? อาตมาขอยืนยันว่า มันเพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวัตถุ เพราะ *ความเจริญทางวัตถุนี้ มันเจริญออกมาด้วยความเห็นแก่ตัว ออกมาแล้วมันก็ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว.*

ผู้ที่จะใช้อำนาจบาตรใหญ่ล้างกระเป๋าคณอื่น ด้วยโรงงานอุตสาหกรรมได้ ก็ต้องเห็นแก่ตัว, แล้วเขาต้องผลิตวัตถุอันหลอกลวง อันชั่วร้าย เพื่อความเห็นแก่ตัวยิ่งๆ ขึ้นไป ผลิตวัตถุที่เป็นเหยื่อของกิเลส ให้ออกมาให้มากๆ ยิ่งขึ้นไป, แล้วคนที่ปัญญาอ่อนทั้งหลายก็ซื้อมาใช้มากขึ้น เสริมความเห็นแก่ตัวยิ่งขึ้นไปอีก มันวนอยู่อย่างนี้ ความเห็นแก่ตัวมันก็เพิ่มขึ้นในโลก อย่างที่ให้คนป่าหิวระาะ, คนป่ามาเห็นแล้วก็หิวระาะพันหัทหมก ซึ่งมันไม่เคยมีในโลก มันก็ได้มีขึ้นมาในโลก. แล้วมันก็มีอย่างท่วมท้น อย่างทำให้คนบ้า คนเป็นบ้าในโลกนี้มากขึ้นทุกที มากขึ้นทุกที, สถิติของคนเป็นบ้า ตามที่ได้รับทราบมาบ้าง ที่เขาประกาศ มีจำนวนมากอย่างไม่น่าเชื่อ อย่างมหาดาศอย่างไม่น่าเชื่อ และกำลังเพิ่มขึ้นๆ ยิ่งกว่าอัตราส่วนของการเพิ่มพลเมือง. นี่แหละโลกมันจะวินาศ โลกมันจะวินาศเพราะความเห็นแก่ตัว, โทษของความเห็นแก่ตัว มีอยู่อย่างนี้.

อานิสงส์ของความไม่เห็นแก่ตัว

ที่นี่ เรามาดูอานิสงส์ของความไม่เห็นแก่ตัวกันบ้าง. ทำไมมาพูดถึงอานิสงส์ ทั้งที่ยังไม่ได้ทำอะไร? เพราะกลัวว่าท่านจะไม่อยากทำ จึงพูดอานิสงส์ก่อน เพื่อจะชวน.

ให้อยากทำ, อยากทำลายความเห็นแก่ตัว เป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว จึงมาดูอันสังข์ของความไม่เห็นแก่ตัวกันเสียก่อน แล้วจึงดูว่าจะทำกันอย่างไร จะสร้างขึ้นมาได้อย่างไร.

มันก็ไม่มีอะไรอื่น กำหนดดูเอาเอง ให้มันตรงกันข้ามจากโทษของความเห็นแก่ตัว ดังที่กล่าวมาแล้วอย่างยืดยาว ไม่เห็นแก่ตัวนี้ เขาก็ไม่โง่, ไม่ขี้เกียจ, สามัคคีกันดี, ไม่เอาเปรียบใคร, ไม่อิจฉาริษยาใคร, ไม่กอบโกย, ไม่สร้างมลภาวะ, ไม่ทำลายธรรมชาติ, ไม่พร้อมที่จะขายชาติ, จะลดคุกตะราง ลดตำรวจ ลดศาล ลดโรงพยาบาลบ้า หรือว่าจะลดจำนวนคนบ้า นับตั้งแต่เป็นโรคประสาทเล็กๆ น้อยๆ ขึ้นไป จนถึงบ้าเต็มขนาดมาตรฐาน เหล่านี้มันจะลดลง.

ดูในแง่สร้างสรรค์ จะเห็นได้ง่ายไม่ยากลำบากเลย คือเห็นได้ว่า ผู้ไม่เห็นแก่ตัวนี้ เขาจะ สร้างสันติภาพความสงบสุขสงบเย็นขึ้นมาในโลก ทั้งอย่างที่เป็นโลกียะ คืออย่างโลกๆ และทั้งที่เป็นอย่างโลกุตตระ จะขึ้นเหนือโลก ได้แก่ประเภทพระอรหันต์, เขาจะสร้างสันติภาพทั้งส่วนบุคคล และทั้งส่วนสังคม, ทั้งในระดับต่ำ ระดับสูง หรือระดับกลางด้วย ก็แล้วแต่จะเรียก สร้างสันติภาพทั้งอย่างโลกียะและโลกุตตระนี้ มีความหมายหมด ครอบคลุมหมด ไม่มีเหลืออะไร.

อย่าปล่อยให้สูงขึ้นไปถึงขั้นพรหม, พรหมติดใจอยู่ที่ความเป็นพรหม ไม่อยากละไปจากความเป็นอย่างนั้น ก็เพราะเห็นแก่ตัว ว่าตัวกูก็ ตัวกูสูงสุด ตัวกูอยู่ในระดับสูงสุด. สอนให้เชื่อกันอย่างนั้น แล้วก็ติดกันอยู่ที่นั่น เป็นชั้น ภวักคพรหม คือยอดสุดของพรหม, ยอดสุดของพรหมเรียกว่าภวักคพรหม ก็อยู่ในภพอันสูงสุด แล้วก็ไม้อยากจะจากไป พอได้ยินว่า สักกายะนิโรธ เขากลับ ก็เป็นความตายของเขา เขาก็แล้ว เขาไม่อยากจะจากความเห็นแก่ตัวอย่างสูงสุด อย่างที่เลิศ อย่างสวยสดงดงาม ไม่อยากจะจากไปสู่ที่สูงขึ้นไป คือนิพพาน.

ความไม่เห็นแก่ตัวจะช่วยพวกพรหมนี้หลุดจากคุกของพรหม ออกไปสู่ที่ว่าง คือ พระนิพพาน ไม่ติดตงกันอยู่ที่นั่น แล้วขอว่า ดีที่สุด ดีที่สุด. เป็นโลกของคนพวก ที่เห็นแก่ตัวอย่างละเอียดเหลือที่จะกล่าว อย่างลึกซึ้งเหลือที่จะกล่าว แล้วก็นิยมกันว่า ดีที่สุด เหลือที่จะกล่าว นี่เป็นฝ่ายสูงฝ่ายประณีต.

ฝ่ายต่ำก็กำจัดเสียได้ ฝ่ายสูงที่สุดก็กำจัดเสียได้; บรรเทาความเห็นแก่ตัว ประเภทต่ำเสียได้ ด้วยจริยธรรม ด้วยศีลธรรม, กำจัดความเห็นแก่ตัวอันสูงสุด เสียได้ ด้วยปรมัตถธรรม. ในขั้นต้นเราใช้คำว่าบรรเทา บรรเทาเพราะมันยังไม่ร้ายแรง พอถึงขั้นสูงสุดเกิดขาดกัน ไปจริง ๆ ก็ต้องใช้คำว่ากำจัด, กำจัดเลย กำจัดโดยตรงเลย กำจัด เสียด้วยธรรมะขั้นสูงที่เรียกว่าปรมัตถธรรม.

ครั้นกำจัดสิ่งเลวร้ายเหล่านี้ออกไปเสียหมดแล้ว มันจะเหลืออะไร? มันก็เหลือ อยู่เป็น ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.

ขออ้อนวอนท่านทั้งหลาย ช่วยจำคำนี้เถอะ เป็นคำที่จะแก้ปัญหาให้ทั้งหมด ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ที่จะเรียกเป็นบาลีก็ต้องเรียกว่า อดัมมยตา อันเป็นคำที่ท่าน ทั้งหลายไม่ค่อยจะเคยได้ยินได้ฟัง. ถ้าอ่านพระไตรปิฎกแปลไทยก็ไม่เคยผ่านคำนี้ เพราะ เขาแปลเสียแล้ว, ถ้าอ่านพระไตรปิฎกบาลีก็ไม่รู้ว่าอะไร หรือไม่ค่อยจะมีโอกาสผ่านคำคำนี้ ในพระไตรปิฎกบาลี เพราะว่าพระไตรปิฎกบาลีก็ไม่ค่อยจะได้อ่านกัน แต่ถ้าอ่านที่แปล เป็นไทยแล้ว จะไม่พบคำนี้ เพราะเขาแปลเสียแล้ว เขาแปลว่าอะไรก็ตามใจเขา จนมัน ไม่มีคำว่าอดัมมยตาเหลืออยู่; เราไม่รู้ ไม่รู้จัก ไม่เคยคิดที่จะฟังปาอาศัย ไม่เคยคิดที่จะ ใช้สอย. จึงขอร้องขอวิงวอนว่า ให้สนใจ คำนี้, ให้ ศึกษา คำนี้, แล้วก็ให้หาโอกาส ปฏิบัติ ให้ถึงระดับนี้ จึงจะอยู่เหนือภพเหนือโลกเหนือการเวียนว่ายปรุงแต่งโดยประการ ทั้งปวง ศึกษากันตามที่จะทำได้ไปพลาง.

อศัมมยตา

อศัมมยตานั้น ถ้าตามตัวหนังสือก็แปลว่า ความไม่สำเร็จอยู่ด้วยปัจจัยนั้น ๆ. *สิ่งทั้งปวงมีเหตุปัจจัย แล้วมันทรงอยู่ได้ มันอยู่ได้ด้วยปัจจัยนั้น ๆ*, นี้ก็เรียกว่าติด ติดกัน ติดตั้ง ปัจจัยนั้น ๆ มันเกาะเอาไว้ มันยึดเอาไว้ มันปรุงเอาไว้ มันเป็นไปไม่ได้ มันก็อยู่ แคนั้นแหละ แก่ความทุกข์ ที่เปลือกตมหล่มโคลนแห่งความทุกข์ *คงที่อยู่ในความไม่ถูกต้อง* หรือจำเป็นที่จะต้องคงอยู่ในความไม่ถูกต้อง. ถ้าเป็นอศัมมยตา มันกลายเป็น คงที่อยู่ในความถูกต้อง คงที่ คงที่หมายความว่า ไม่ต้องเปลี่ยนแปลง คงที่.

จะขอเทียบ เปรียบเทียบคำนวณ ความหมายของคำว่าคงที่ของอศัมมยตา คือ คงที่ยิ่งกว่าภูเขาหิมาลัย ยาวตั้ง ๒ พันไมล์ เพราะว่าภูเขาหิมาลัยใหญ่โตเท่านั้น ถ้าแผ่นดินไหว มันก็ไหว ไม่คงที่อะไร; แต่ถ้าอศัมมยตาแล้ว ให้ไหวทั้งโลกทั้งจักรวาลหมดเลย มันก็ไม่ไหว มันไม่ไหว มันคงที่, ความที่จิตคงที่ เพราะไม่มีปัจจัยอะไรปรุงแต่งให้หวั่นไหวได้ นี้เรียกว่า ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.

อรรถกถาจะไม่ว่าอธิบายคำนี้ อธิบายสั้น ๆ สั้น ๆ ๒-๓ คำว่า *นิคคทา* คือไม่มีตัณหา ไม่ตรงกับ ความหมายของคำว่า อศัมมยตา อศัมมยตาไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัยนั้น หรือไม่สำเร็จอยู่ด้วยปัจจัยนั้น นั่นแหละอศัมมยตา. ถ้าเอาตามความหมายของตัวอศัมมยตา คำว่าอศัมมยตาคือว่า ความไม่ถูกต้องสร้างอยู่โดยเหตุปัจจัยนั้น ๆ, ความไม่สำเร็จมาจาก หรือ ไม่สำเร็จอยู่ด้วยปัจจัยนั้น ๆ แหละ เรียกว่าอศัมมยตา; เพราะถ้ายิ่งอยู่ด้วยปัจจัย มันก็เปลี่ยนไปเป็นของ *ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา* ไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเป็นอิสระ มาเป็นตัวของตัวเองไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดๆ ปัจจัยใดๆ ปรุงแต่งไม่ได้ เรียกว่าคงที่อยู่ในความถูกต้อง ที่ไม่เป็นความถูกต้อง มันอยู่ไม่ได้ มันกระเด็นออกมา.

นี่เป็นเหตุให้พระสิทธัตถะออกบวช หนีอยู่ไม่ได้ในความไม่ถูกต้อง ก็ต้องออกมา, ก็เที่ยวหาความถูกต้อง หาไป พบสูงขึ้นไปที่ละอันเก่า พบสูงขึ้นไปที่ละอันเก่า พบสูงขึ้นไปที่ละอันเก่า, จนไปถึงความดี ความงาม ความถูกต้องสูงสุดของยุคนี้ คือ ไปเป็นศิษย์ของ *อุทกดาบส* ซึ่งสอนได้สูงสุดเพียง *เนวส์ัญญานา* *สัจญญาตนะ* สงบ จนคล้ายกับว่า *ตายก็ไม่ใช้ ไม่ตายก็ไม่ใช้*: แต่มันก็ไม่ออกไปจาก *ภพ* มันเป็นภพชนิดนั้นอยู่ มันยังเป็นโลกชนิดนั้นอยู่ มันสูงสุดไปไม่ได้. พระพุทธเจ้าท่านจึงไม่เอาด้วย ท่านจึงออกจากสำนักนั้น ไปแสวงหาของพระองค์เอง จึงได้พบสูงขึ้นไปกว่านั้น คือ อหัมมยตา.

อหัมมยตา เป็นไปเพื่อ *นิโรธธาตุ*; พวกภพ พวกโลก พวกเป็นอยู่ทั้งหลาย ทั้งหมดนั้น มันเป็นไปในกามภพ รูปภพ อรูปภพ ซึ่งมาจากกามธาตุ รูปธาตุ อรูปธาตุ. พอสิ้นสุดเหื่อนั้นขึ้นไป มันก็กลายเป็น *นิโรธธาตุ* *ไม่มีภพ* *ไม่มีโลก* *ปัจจัยอะไรปรุงแต่งไม่ได้*; นั่นแหละเป็นที่สูงสุดของความคงที่อยู่ในความถูกต้อง และเรียกว่า อหัมมยตา.

อหัมมยตา : *ไม่เป็นไปตามปัจจัยใดๆ, ไม่ตั้งอยู่ด้วยปัจจัยใดๆ, ไม่มีปัจจัยใดๆ ผูกพันไว้ได้, ไม่มีปัจจัยใดๆ ปรุงแต่งได้.* อาตมาเห็นว่าสำหรับเด็ก ๆ เขาเข้าใจยาก จึงหาเอาความหมายขึ้นมาให้คำหนึ่งให้เขาเข้าใจง่ายว่า สิ่งที่มีทำให้เกิดทุกข์อยู่นั้น ก็ไม่เอากับมัน เรียกว่า กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย โอ้พวกบ้าเหล่านี้ กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย, เลิกเลว เลิกสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่ากู ไม่น่าอะไรทั้งหมดเสีย. กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย หมายความว่า เหตุปัจจัยหรือสิ่งปรุงแต่งรอบ ๆ ตัว ปรุงแต่งเด็กคนนั้น ไม่ได้อีกต่อไป, กูไม่เอากับมันแล้วโว้ย มันเลื่อนไปหาที่ดีกว่า ที่สูงกว่า; นี่ก็เรียกว่า อหัมมยตาชนิดของเด็ก ๆ ก็ยังได้เหมือนกัน.

สรุป อหัมมยตา : ความไม่มีตัวตน ไม่มีความรู้สึกนึกคิดเป็นตัวตน, ไม่ถูกปรุงแต่งโดยตัวตน โดยกิเลสของตัวตน โดยอะไรก็ตาม ทั้งในประเภทกาม ประเภทรูป และประเภทอรูปรูป, เป็นความระงับการปรุงแต่งทั้งปวงเสียได้ เรียกว่า ระงับแห่งสังขารทั้งหลายเสียได้ *อุปสมโระงัปปัไดสังขารานัแห่งสังขารทั้งหลาย*; ไม่มีการปรุงแต่ง ไม่ถูกปรุงแต่ง แล้วไม่เป็นผู้ปรุงแต่ง มัน ๓ ความหมายอยู่.

ถ้าจะให้ละเอียด *สังขารสังขาร* นี้ อย่าเข้าใจตามที่พูดกันง่าย ๆ ว่า คือร่างกาย เพราะสังขารนี้แปลว่า *สิ่งที่ทำหน้าที่ปรุงแต่ง, สิ่งที่ถูกรับปรุงแต่ง, กิริยาอาการของการถูกปรุงแต่ง* นี้ก็เรียกว่าสังขารทั้งนั้น. ถ้าสิ่งเหล่านั้นไม่มี นั่นเป็น *ความสงบระงับ* ถึงที่สุด มันไม่มี *อวิชชา* ซึ่งเป็นแม่บทของการปรุงแต่ง มันก็ไม่เกิดอะไร ๆ ทุกอย่างที่เป็นลูกหลานของอวิชชา ไม่ให้เกิด *ตัณหา*, ไม่ให้เกิด *อุปาทาน* ซึ่งเป็นที่ตั้งแห่ง *ความทุกข์* อย่างยิ่ง.

คงที่อยู่ในความถูกต้อง ที่เป็นไปเพื่อความดับไม่เหลือแห่งทุกข์, พุทให้สั้นว่า ถูกต้องสำหรับนิพพาน. คงที่อยู่แต่ในกระแสแห่งความถูกต้องเพื่อนิพพาน นอกนั้นหลุดออกไป หลีกออกไป ละออกไป จึงเป็นการเลื่อนชั้นขึ้นไปได้ด้วยตนเอง โดยอัตโนมัติ ด้วยอำนาจของความถูกต้อง. ความถูกต้องที่มันมีอยู่ตลอดเวลา, แล้วก็ถูกต้องยิ่งขึ้นไป ถูกต้องยิ่งขึ้นไป มันก็ไปได้จนถึงจุดสูงสุด ของสิ่งที่เป็นการดับทุกข์ เรียกว่า พระนิพพาน, หยุดการปรุงแต่ง คือสังขารเสีย ไม่มีการปรุงแต่ง นั่นแหละคือ อหัมมยตา.

นี่สรุปความในวันนี้ก็ได้เพียงเท่านั้นว่า โลกกำลังเป็นไปตามอำนาจของความเห็นแก่ตัว ซึ่งมาจากอวิชชา ความโง่เขลา, แล้วก็ปรุงแต่งไปในทางเห็นแก่ตัวยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะว่าตัณหาเป็นเครื่องชักนำ, ตัณหากำลังผูกขาดชีวิตของคนชนิดนี้ มันจึงมีแต่การปรุงแต่ง ๆ แล้วก็ด้วยความเห็นแก่ตัว มีสิ่งสิ่งเดียวเท่านั้นที่จะกำจัดได้ สิ่งนั้นคืออหัมมยตา. ถือเอา

ไว้เป็นโอกาสสำหรับจะทำความเข้าใจกัน ให้ยิ่งไปกว่านี้ในโอกาสต่อไป, ในที่นี้สรุปความ
แต่เพียงว่า อติมมยตาสามารถกำจัดความเห็นแก่ตัว ต้องนำมาใช้ในโลกที่ยังเจริญทาง
วัตถุเพราะความเจริญทางวัตถุส่งเสริมความเห็นแก่ตัว.

หวังว่าท่านสาธุชนทั้งหลาย จะเตรียมมีอาวุธอันวิเศษนี้ไว้ สำหรับป้องกัน,
สำหรับต่อสู้ กับข้าศึกเลวร้ายที่สุด คือกิเลสหนาประการ อันออกมาจากความ
เห็นแก่ตัว ทุกชนิดออกมาจากความเห็นแก่ตัว; ต่อสู้สิ่งเหล่านี้ได้ ควบคุมสิ่งเหล่านี้
กำจัดสิ่งเหล่านี้ได้แล้ว มีความสุขสวัสดิ์ในทางแห่งพระธรรม แห่งพระศาสนา อยู่ทุก
ทิพาราตรีกาล เทอญ.

อดัมมยตาปริทัศน์

— ๒๑ —

๑๖ กันยายน ๒๕๓๓

อดัมมยตา กับ การทำงานให้สนุก

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อดัมมยตา
กับการทำงานให้สนุก ฟังดูออกจะแปลก หรือว่าไม่น่าเชื่อ แต่มีความจริงร้อยเปอร์เซ็นต์ :
ขออ้อนวอนให้ท่านทั้งหลายพิจารณาว่า อดัมมยตาจะช่วยให้ทำการงานสนุกได้อย่างไร.

ขอปรารภปัญหาเบื้องต้นก่อนว่า เดิมนั้นไม่มีใครยอมคิดหรือยอมเชื่อ ว่า *การ
งานเป็นสิ่งที่ทำให้สนุกได้*, แล้วอีกทางหนึ่ง เดิมนั้นยังไม่ค่อยจะมีใครทำความเข้าใจ ในสิ่ง
ที่เรียกว่าอดัมมยตา จนกระทั่งรู้จักสิ่งๆ นี้, แม้ที่ง่าย ๆ ก็ไม่มีใครยอมเชื่อ ว่า *แห่งนั้นคือ
น้ำมนต์ที่แท้จริง* ถ้ามองเห็นในแง่นี้ได้ ก็ย่อมรับได้ว่า อดัมมยตาช่วยให้ทำงานให้สนุก.
แล้วก็ไม่มีการยอมรับในที่สุกว่า *สิ่งที่เรียกว่าหน้าที่การงานนั้นแหละคือธรรมะ* ธรรมะคือ
สิ่งที่เรียกว่าหน้าที่การงานในภาษาไทย; ยิ่งกว่านั้น มีคนบางคนเข้าใจว่า เรื่องธรรมะเป็น

เรื่องซัดขวางความเจริญในทางฝ่ายโลกหรือฝ่ายวัตถุ. บัญหามีอยู่มากมายอย่างนี้ ที่จะทำให้
ไม่เข้าใจ ไม่สนใจ ไม่ยอมรับ ว่าอศัมมยตาสามารถช่วยให้ทำงานให้สนุกได้.

หน้าที่ คือ การกระทำเพื่อความรอด

ที่นี้ก็จะถูกกันให้ซัดเจกลงไป ว่าหน้าที่การงานคืออะไรกันเสียก่อน. หน้าที่
การงานนี้ไม่ต้องถามใคร มองเอาเองก็รู้จักได้ว่า คืออะไร ?

หน้าที่การงานคือการกระทำเพื่อความรอด ไม่ว่าจะหน้าที่การงานชนิดไหน
ล้วนแต่เป็นไปเพื่อความรอดทั้งนั้น ไม่โดยตรงก็โดยอ้อม. ความรอดนี้มีทั้งทางกายและ
ทางจิต รอดกายคือ ไม่ตาย รอดจิตคือ ไม่ทุกข์, หน้าที่การงานที่เราทำกัน ก็เพื่อความรอด
ทั้ง ๒ ความหมายนี้ อย่างที่เห็นได้ชัดอยู่. ดังนั้นการงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต,
หน้าที่การงานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสิ่งที่มีชีวิต เห็นได้ชัดๆ ว่า ถ้าไม่มีหน้าที่มันก็คือตาย ไม่
ทำหน้าที่มันก็คือตาย; ลองไม่ทำหน้าที่ดูซิ แชนฆามีอศินไม่ทำหน้าที่, ตับไตไส้พุงไม่ทำ
หน้าที่, ทุกๆ เซลล์ในร่างกายไม่ทำหน้าที่ มันก็คือตายวูบเดียว ไม่มีปัญหาอะไร,

สิ่งที่ลบลบชีวิต

หน้าที่มีคู่กันกับชีวิต แม้จะใช้สำนวนว่า หน้าที่คือชีวิตเสียเอง มันก็ยังถูกอยู่
นั่นแหละ หน้าที่คือตัวชีวิต อย่างนี้ก็ได้อีก; แต่ในที่นี้ขอเอาเพียงว่า หน้าที่คือสิ่งที่เบียด
กันกับชีวิต.

ธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือธรรมะ ดังนั้น ธรรมะจึงเป็นสิ่งที่คู่กันกับชีวิต ภาษาไทยเรียกว่าหน้าที่ ภาษาบาลีเรียกว่าธรรมะ ทำหน้าที่เหมือนกันเลย. คำว่าหน้าที่ใน ภาษาไทย ก็เพื่อ *ความรอดของสิ่งที่มีชีวิต*, คำว่าธรรมะในภาษาบาลี ก็คือ *สิ่งที่ทรงไว้ซึ่ง ชีวิตของสิ่งที่มีธรรมะ* สิ่งใดมีธรรมะ ธรรมะก็ทรงสิ่งนั้นไว้ให้อุดชีวิต ธรรมะจึงคือ หน้าที่ หน้าที่จึงคือธรรมะ การปฏิบัติธรรมะก็คือการปฏิบัติหน้าที่นั่นเอง; แม้ปฏิบัติธรรมะ เพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน เป็นพระอรหันต์ มันก็ยังเป็นหน้าที่ แต่เป็นหน้าที่ชั้นสูงสุด หน้าที่ที่ไม่มีใครต้องการกันก็คน เพราะมันสูงเกินไป แต่มันก็เป็นหน้าที่ *ว่าชีวิตนี้เกิดมา แล้ว ต้องเป็นไปถึงจุดสุดท้าย คือจุดสูงสุด.* ถ้าไม่ถึงจุดสูงสุดนี้ มันก็ยังมีความทุกข์ เหลืออยู่เป็นธรรมดา ความทุกข์จะดับหมดสิ้นเชิง ก็ต่อเมื่อปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ถึงที่สุด แล้วจริงๆ.

๘.๘ สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ

ที่นี้ดูอีกแง่หนึ่ง ก็ว่าธรรมะหรือหน้าที่การงาน ธรรมะคือหน้าที่ หน้าที่คือ ธรรมะ คือสิ่งที่พระพุทธองค์ทรงเคารพ กล่าวได้ว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรง เคารพหน้าที่. นี่เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้าเอง เมื่อท่านตรัสรู้แล้วใหม่ๆ ท่านทรง ฉงนขึ้นมาว่า ต่อไปนี้จะเคารพอะไร? การตรัสรู้ถึงที่สุด เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ต่อไปนี้จะเคารพอะไร? ในที่สุดท่านตกลงพระทัยว่า เคารพธรรมะ เคารพธรรมะ, แล้วก็ ประกาศว่า พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ในอดีต ในปัจจุบัน ในอนาคต ล้วนแต่เคารพธรรมะ ธรรมะจึงคือสิ่งที่พระพุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงเคารพ. ดังนั้นหน้าที่ หน้าที่ก็คือสิ่งที่พระ- พุทธเจ้าทุกพระองค์ทรงเคารพ คือทุกพระองค์ท่านทรงเคารพหน้าที่ของท่าน คือเคารพ หน้าที่ของพระพุทธเจ้านั่นเอง. แม้จะใช้คำว่า *สัทธรรม*, สัทธรรม : ธรรมสำหรับทำ ความสงบของผู้สงบ มันก็กลายเป็นหน้าที่ของผู้ต้องการความสงบ คือผู้มีความสงบก็ต้อง ทำหน้าที่เพื่อความสงบ.

ธรรมะ คือ หน้าที่

ทุก ๆ อนุมีหน้าที่ อย่างว่าในทุก ๆ อนุก็ต้องมีการเคลื่อนไหว ชนิดที่ให้ทรงตัวอยู่ได้ ในทุก ๆ ปริมาณด้วยซ้ำไป. ทุก ๆ อนุมีหน้าที่ นั่นคือเล็กที่สุดเหลือประมาณแล้ว มันก็ยังมีหน้าที่ที่จะทรงตัวมันไว้ให้ได้, ทุก ๆ ระกบของสิ่งที่มีชีวิต หรือทุก ๆ มวลของสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม มันมีหน้าที่; ถ้ามันไม่ทำหน้าที่ มันแตกสลาย หรือมันสูญสิ้น มันอยู่ไม่ได้. เช่นว่าโลกถ้าไม่หมุน มันก็อยู่ไม่ได้, ดวงอาทิตย์ส่องไม่ทำหน้าที่ก็หมดความเป็นดวงอาทิตย์, จะมวลเล็กมวลน้อย มวลกะจิริอะไร ล้วนแต่ทำหน้าที่ กระทั่งมวลใหญ่ เช่นดวงอาทิตย์เป็นต้น มันก็ต้องทำหน้าที่.

เป็นอันว่า หน้าที่คือสิ่งที่ทำให้ทรงอยู่ได้ ตามความหมายของคำว่าหน้าที่หรือตามความหมายของคำว่าธรรมะ, ธรรมะ คือสิ่งที่ทรงสิ่งที่มีธรรมะให้ตั้งอยู่ได้; ถ้าสรุปสั้น ๆ ก็จะถูกได้โดยว่า ธรรมะคือหน้าที่, ถ้าจะกลายเป็นคำสอน ก็หมายถึงสอนเรื่องหน้าที่. แต่คำว่าธรรมะไม่ได้แปลว่าคำสอน คำสอนนี้มีคำอื่น แต่เนื่องจากพระพุทธเจ้าท่านสอนธรรมะ แล้วก็ไม่มีใครกันให้ถือว่าธรรมะนั้นคืออะไร ธรรมะนั้นมันคือหน้าที่ ๆ, คำสอนเรื่องหน้าที่ คำสอนเรื่องสิ่งที่ทรงไว้ซึ่งชีวิต คือสิ่งที่จะทำให้มีชีวิตอยู่ได้นั้น คือธรรมะ.

รู้จักธรรมะแล้วจะทำงานสนุก

ฉะนั้น คนยิ่งรู้จักธรรมะก็ยิ่งรักหน้าที่ ยิ่งรู้จักธรรมะ ก็ยิ่งรักธรรมะ ยิ่งรู้จักธรรมะ ก็ยิ่งรู้จักหน้าที่. นี่คนที่รู้จักธรรมะก็ยิ่งชอบการทำงาน หรือชอบหน้าที่นั่นเอง ก็เลยทำหน้าที่สนุก คือ ทำการงานสนุก ไม่ว่าจะ เป็นหน้าที่ประเภทไหน หน้าที่ทางกายก็สนุก, หน้าที่ทางจิตก็สนุก, หน้าที่ทางวิญญาณ ก็อศกิปัญญาที่สนุก; เขาจะบริหาร

กายสนุก, เขาจะบริหารจิตสนุก, หรือเขาจะศึกษาฝึกฝน ให้มีสติปัญญาหรือทิวริกรรมเชื่อ
อะไรต่างๆ ถูกต้อง มันก็ยิ่งสนุก ก็ยิ่งสนุก. สรุปความว่ายิ่งรู้จักธรรมะ จะยิ่งรักหน้าที่
รักการงาน ไม่ว่าจะเป็นการงานประเภทไหน ทางกายก็ได้ ทางจิตก็ได้ ทางวิญญาณก็ได้
ถึงที่กล่าวแล้ว.

พระพุทธเจ้ากับหน้าที่

ข้อนี้อยากจะขอชักชวนให้พิจารณา ให้เกี่ยวกับพระพุทธองค์กันให้ถึงที่สุด ว่า
พระพุทธองค์กับหน้าที่นั้น มันมีเรื่องอะไรบ้าง ที่เราจะถือเอาเป็นหลัก จะได้ง่ายในการที่จะ
ปฏิบัติธรรมะ หรือปฏิบัติหน้าที่ จนหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง.

อาตมาจะสรุปเป็นใจความสั้นๆ เพื่อจำง่ายเข้าใจง่ายว่า พระพุทธเจ้าท่าน
ทรงทำหน้าที่ครบวงจร ทั้งวันทั้งคืน วันหนึ่งคืนหนึ่งเป็นหนึ่งวง ท่านทำหน้าที่ครบ
ทั้งวงจร, แล้วท่านก็ทำหน้าที่ครบวงจรนี้ จนวินาทีสุดท้าย จนวินาทีสุดท้าย คือดับขันธ
ปรินิพพาน. เราไม่ทำหน้าที่ครบวงจร อยากจะนอน อยากจะเอาเปรียบ, แล้วมันไม่มี
ใครเคยคิดจะทำหน้าที่จนกาย เติรมหุยกหน้าทีกันเสียหมดแล้ว ตั้งแต่ว่าเกษียณอายุราชการ
เป็นต้น; ไม่มีใครเคยคิดว่าจะทำหน้าที่จนวินาทีสุดท้าย แม้ว่าจะทำได้ ก็ไม่อยากจะทำ.

ทรงทำหน้าที่ครบวงจร

จะพิจารณาหน้าที่ที่เป็นวงจร ครบทั้งวันและคืนก็ชั่วโมงก่อน แม้ว่าคำบาลี
เหล่านั้นจะไม่ได้มาในพระไตรปิฎกโดยตรง ก็เป็นที่เชื่อถือได้จากเหตุผลรอบด้าน ว่าพระ
พุทธองค์ทรงทำหน้าที่ในรอบวันคืนนั้นอย่างไร.

ตั้งกันแต่ว่า หัวรุ่ง ยังไม่ทันจะรุ่ง บาลีกี่ว่า ภพพา ภพเพ วิโลกาน์ ท่าน
ส่งญาณไปในหมู่สัตว์ทั้งหลายว่า สัตว์ใดควรจะบรรลุแล้ว สัตว์ใดยังไม่ควร. แต่ทำได้ซิ
เพราะท่านก็รู้เห็นอยู่ทั่วๆ ไป ว่าใครเป็นอย่างไร? ที่ไหนมีอะไร? นี่ก็พบว่าใครเป็นผู้ที่
สมควร ที่จะได้รับธรรมะในวันนี้ จะได้ไปโปรดเขา ท่านตั้งพระทัยไว้ตั้งแต่ก่อนรุ่ง.

พอรุ่งขึ้นท่านก็เสด็จไป เพื่อไปโปรดเขา แต่ไปในลักษณะที่เรียกว่าไปบิณฑบาต,
แม้คำพูดในภาษาไทยเรา ก็พูดให้เห็นความซื่อสัตย์อยู่แล้วเหมือนกัน ว่าไปบิณฑบาต
นั้น เรียกว่าไปโปรดสัตว์. ไปโปรดสัตว์ด้วยการไปบิณฑบาต หมายความว่าท่านตั้ง
พระทัยจะไปช่วยใครคนหนึ่งหรือหลายคน ด้วยการได้พบกับเขา แล้วก็ให้พูดจากับเขา แม้
จะโต้เถียงกับเขา อะไรก็ได้. ท่านก็ไปเพื่อให้โอกาสอันนั้นเกิดขึ้น คือพูดจาให้เขาเข้าใจ
จะเป็นคนธรรมาก็ได้, เป็นคนจนก็ได้ เป็นเศรษฐีก็ได้, เป็นฝ่ายปรบกำ คือเป็นเคียดขี้
เหล้าอื่น ซึ่งเป็นข้าศึกกันก็ได้. ท่านก็มีความแน่ใจตั้งแต่ก่อนรุ่ง แล้วท่านก็เสด็จไปเพื่อ
โอกาสอันนั้น หรือเพื่อให้ผ่านไปทางนั้น ให้ได้พบได้พูดกับคนนั้น, ในบางกรณีก็ไปจนถึง
ที่บ้านนั้น สนทนาพูดจากันจนสายจนเที่ยง จนสำเร็จตามความประสงค์ของท่าน.

ที่นั่นตอนเที่ยงก็พักผ่อนนิติน้อย ตอนบ่าย ก็กลับมาที่วัด ถ้าสมมติไม่มีที่ไป
ไหน ก็กลับมาที่วัด เพื่อจะสอนหรือ โปรดชาวบ้าน ประชาชนที่ไปหาถึงที่วัด นี่กระทำ
กันตอนบ่ายจนถึงตอนเย็น.

พอพลบค่ำ อโธเส ภิกขุ โอวาทิ พลบค่ำก็สอนภิกษุ ที่อยู่ประจำที่วัดด้วย
กันกับพระองค์.

เที่ยงคืน อหตุม รตเต เทว ปญหานิ เที่ยงคืนก็ปัญหาเทวดา ก็คือสอน เทวดา. เรื่องเทวดานี้แปลก ที่ว่าไปเวลาเที่ยงคืน เทวดาที่ลงมาจากสวรรค์ข้างบน ก็มา เที่ยงคืน เทวดาคนๆ เป็นมนุษย์ก็ไปเที่ยงคืน. อ่านพบเรื่องพระราชายกกองทัพมีคบบเพลิง มโหฬาร ไปเฝ้าพระพุทธองค์ อย่างเรื่องในสามัญญสูตรก็จะจะมี: ไปอ่านดูว่าพวกเทวดา เทวดาคนหรือเทวดาเมืองสวรรค์ จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเวลาเที่ยงคืน. เขาว่ากันว่า เทวดา เหล่านั้นมีงานมากนัก จะมีเวลาว่างอยู่บ้างก็เวลาเที่ยงคืน เที่ยงคืนไป อย่างนี้ก็ต้องพูดกันจน เลยเที่ยงคืน.

อีกคืนจึงพักผ่อนสักหน่อย เกี่ยวกับหัวรุ่งอีกแล้ว หัวรุ่ง ภัทพา ภัทเพ ตรวจตุ ว่าพรุ่งนี้จะไปที่ไหนอีก; นี้ ครบวงจรวินและคืน.

ถ้าฟังไปในเรื่องพระมหากษัตริย์อะไรก็ได้ แต่เอาตามฟังในเรื่องของหน้าที่ หน้าที่ของพระพุทธเจ้า, พระพุทธเจ้าท่านทำหน้าที่ของพระองค์ หน้าที่ของพระพุทธเจ้า ครบวงจรวินและคืน. เราทำงานครบวงจรถองตรงไปตรงมา เข้มแข็งกันอย่างนี้หรือเปล่า? คุณก็เสียที่หนึ่งก่อนเถอะ.

ทรงทำหน้าที่ด้วยความเสียสละจนนาทีสุดท้าย

แล้วก็มาคุยข้อที่ว่า ท่านทรงทำหน้าที่กระทั่งถึงนาทีสุดท้าย ด้วยความ เสียสละ.

เมื่อท่านอยู่ที่ตำบลนี้ ชนบทนี้ อะไรนี้ พอสมควรแก่การที่จะย้ายไปสู่ชนบทอื่น ท่านก็เสด็จไป. ก็มีสิ่งที่จะต้องใคร่ครวญพิจารณากันก่อนเห็นว่า เท่าที่สังเกตดูในพระบาติ ไม่พบตรงไหนว่าพระพุทธองค์ทรงใช้รองเท้า ไม่มี ไม่มี แม้จะรองเท้าที่มีในวินัย; จะไม่

พบตรงไหน พระองค์ที่ว่ามีเรื่องที่ต้องใช้รองเท้า ก็หมายความว่า ท่านเดิน ฝ่าพระบาท เปเล่่า เป็นพระศาสดาเท้าเปเล่่า. แล้วก็ไม่มีใครรู้ว่าท่านมีร่ม ไม่มีร่ม ขอให้คิดดู ไม่มีร่มเหมือนพวกเราเดี๋ยวนี้เต็มไปทั่วร่ม. แล้วอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ท่านไม่นั่งยานพาหนะ ที่เทียมด้วยสัตว์มีชีวิต, เกวียนก็ไม่นั่ง เพราะมันเทียมด้วยสัตว์ที่มีชีวิต, รถม้าก็มี ก็ไม่นั่ง เพราะมันเทียมด้วยสัตว์ที่มีชีวิต ท่านก็ต้องดำเนิน.

เป็นพระศาสดาเท้าเปเล่่า ดำเนินไปโดยไม่มีร่ม ไม่มีรองเท้า นี่คืออะไร ?

ท่านอาจจะมองว่าเป็นความเสียดสี พระกรรณอะไรก็สุดแท้; แต่เอาตามองว่า ท่านเคารพในหน้าที่ของท่าน ท่านเคารพในหน้าที่ของท่าน. มันจึงมีปัญหาว่าจะต้องเดิน ก็โยชน์ เดินก็โยชน์? ก็ไปได้จนทั่วในที่ที่ท่านทรงประสงค์จะไป, แล้วท่านทำอย่างนี้อยู่ จนนาทีสุดท้าย คือจนถึงเวลาแก่ห้องอม แก่ห้องอมท่านก็ทำอยู่อย่างนี้.

ทุกคนอ่านพุทธประวัติเรื่องนี้มานานแล้ว ก็รู้ได้เอง กระทั่งรู้ได้ว่า *ในวันที่จะปรินิพพาน* *กำลังจะปรินิพพานนี้* *กลางวันยังดำเนินอยู่เป็นโยชน์ ๆ* *ดำเนินอยู่เป็นโยชน์ ๆ* เลย. คนแก่ชราดำเนินอยู่เป็นโยชน์ ๆ ไม่ไปหาหมอ ไม่ไปโรงพยาบาลเหมือนพวกเรา ที่เตรียมตัวไปตายโรงพยาบาล หรือไปตายกันให้สบายที่ไหน; *หัวกำลัง ถึงเวลาที่จะปรินิพพาน* *ที่โคนต้นไม้ในอุทยานแห่งหนึ่งกลางคืน.*

ถ้าว่ากลางคืนนี้ ขอให้หมายความว่า แม้จะมีเตียงเตี้ย ๆ สูงสักกิบ สัก ๘ นิ้ว ๑๐ นิ้วอะไร ก็วางอยู่กลางคืน เราก็ต้องเรียกว่า ปรินิพพานกลางคืน, หรือว่าจะไม่มีเตียงเสียเลย จะใช้ผ้าสังฆาฏิปู แล้วนิพพานกลางคืน นี้ก็ยังเป็นไปได้; ข้อความนี้ค่อนข้างจะกำกวม แต่เอาเถอะเป็นว่า เรียกได้ว่า นิพพานกลางคืน ทั่วกันทั้งนั้น.

จะปรีนิพพานอยู่หยกๆอย่างนี้แล้ว ก็มีผู้มาขอให้ช่วยสอน ก็อนัถวชในศาสนาอื่น; ภิกษุว่า โอ้ นี่มันเกินไปแล้ว ไล่ ไป ไป ไปอย่ามายุ่ง. ท่านทรงได้ยินเข้า อย่าไล่ อย่าไล่ เรียกเข้ามา เรียกเข้ามา, ท่านก็สอนตามที่เขาค้องการให้สอน จนบรรลุนิพพานสำหรับเป็นพระอรหันต์ได้. ต่อมาเรียกว่า อีกไม่กี่นาที ไม่กี่มกนัถย ท่านก็ปรีนิพพาน เหมือนกับว่าปิดสวิทช์ไฟ, ทรงเข้าฌานออกฌาน เข้าฌานออกฌาน เหมือนกับเล่นสนุก พอถึงจุดกำหนดอันหนึ่งท่านก็ปิดสวิทช์ คือปรีนิพพาน; ท่านทำหน้าที่จนถึงนาทีสุดท้าย. ใครมีโอกาสทำงานถึงนาทีสุดท้ายอย่างนี้บ้าง? จะหาทำยาก หยอกตายาก. เขาละ เป็นอันว่า พระองค์ทรงเคารพในหน้าที่ เคารพในหน้าที่จนวินาทีสุดท้าย.

การบูชาที่ตรงตามพระพุทฺธประสงค์

ที่นี่ ก็มีสิ่งที่จะต้องคิดนึกกันอีกทีหนึ่งว่า มีข้อความกล่าวว่า ดอกไม้จากเมืองสวรรค์ ตกลงมาเต็มไปหมดทั้งบริเวณ พระองค์กลับบอกว่าไม่มีความหมาย ไม่มีความหมาย ไม่เป็นการบูชาอะไร; ขอให้ภิกษุทั้งหลาย ทำการปฏิบัติหน้าที่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม นั้นแหละจึงจะเป็นการบูชา. คิดดูเถอะดอกไม้เป็นทิพย์ ตกลงมาเต็มไปหมดทั่วทั้งบริเวณ เหล่านี้ก็ไม่เรียกว่าเป็นการบูชา; นี่เราจะต้องนึกกันถึงข้อนี้ไว้ เรื่องบูชาให้สมตามพระพุทฺธประสงค์.

พระพุทฺธองค์ทรงทำหน้าที่อย่างนี้ เป็นตัวอย่างอันประเสริฐแสนประเสริฐ ถือได้ว่าเป็นหลักที่ ชีวิตอยู่ได้ด้วยหน้าที่, ชีวิตมีประโยชน์เพราะการทำหน้าที่ ทำหน้าที่จนวาระสุดท้ายของชีวิต.

สิ่งจรรโลงใจให้ทำหน้าที่การงาน

ที่นี้ ก็มาสู่สิ่งจรรโลงใจให้ทำหน้าที่ คนธรรมดาสามัญปุถุชนทั่วไป มันก็จะต้องนึกถึง ความสนุก ความสนุกช่วยให้ทำหน้าที่ ถ้าไม่สนุกมันก็ไม่ทำ ความสนุกถึงแม้จะเป็นสิ่งผิดศีลธรรมเลวทราม มันก็ยังทำ, สิ่งจรรโลงใจให้ทำการงานหรือหน้าที่สูงขึ้นมาน้อย ก็คือ ประโยชน์ ประโยชน์ที่จะพึงได้รับ และความหวังที่จะได้รับประโยชน์นั้น เป็นสิ่งจรรโลงใจให้ทำหน้าที่. หรือว่าเราบูชาสิ่งสูงสุด บูชาพระธรรม, บูชาพระพุทธเจ้า, บูชาพระเป็นเจ้า แล้วแต่ละจะเรียก; บูชาสิ่งสูงสุด เราก็ก่อนหน้าที่ เพราะว่าเป็นความประสงค์ของสิ่งสูงสุด.

สิ่งสูงสุดต้องประสงค์ ให้เราบูชาท่านด้วยการทำหน้าที่ ไม่ใช่มานั่งจตุรปูจเทียบ จักคอกไม้หรือหูกกันอยู่อย่างนี้ ท่านว่าเหมือนกับไม่ได้บูชา; บูชาสูงสุด ก็คือ การทำหน้าที่สมควรแก่หน้าที่ *ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม*. ถ้ารู้จักว่าสิ่งนี้เป็นพระพุทธรูปประสงค์ ได้ทรงทำเป็นตัวอย่าง อย่างดีแล้ว และเป็นสิ่งที่ช่วยให้รอดอย่างดีแล้ว คนก็รักหน้าที่ เหนือก็จะกลายเป็นน้ำมนต์, เหนือยิ่งออกมาก็จะเป็นน้ำเย็น ให้ชื่นอกชื่นใจ เพราะว่าได้ทำอย่างเดียวกับพระพุทธเจ้า การที่จะทำงานให้สนุก ก็เป็นไปได้ง่ายขึ้น.

คุณอีกนึกว่า ทำงานเพื่ออะไร? ทำหน้าที่เพื่ออะไร? พอจะมองเห็นได้ว่าทำงานเพื่อโลก มีจิตใจสูงกว่าธรรมดา แล้วทำงานเพื่อโลก, โลกนั้นมันรวมตัวเราอยู่ด้วย มันทำงานเพื่อมนุษย์ทั้งหมด รวมทั้งตัวเรา; นี่ก็พูดได้ว่า ทำงานเพื่อโลก.

แล้ววัดมากก็กล่าวได้ว่า ทำงานเพื่อสิ่งสูงสุด เพื่อลู่ถึงสิ่งสูงสุด เช่น พระนิพพาน, หรือว่าจะเข้าถึงพระเป็นเจ้า ตามลัทธิศาสนาอื่น ๆ ก็เรียกว่า ทำงานเพื่อสิ่งสูงสุด หรือทำงานเพื่อตามความประสงค์มุ่งหมายของสิ่งสูงสุด.

เอา ที่นี้ที่จริยธรรมสากล ที่คนสนใจ ก็มีว่า ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่ *duty for duty's sake* หน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่, อย่างนี้มันก็เรียกว่า ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่; คนโง่ก็สั้นหัว เพราะต้องการเงิน.

อาตมาอยากจะขอบอกกล่าว แก่คนเหล่านั้นว่า ขอให้ลองทำเถิด ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่, *ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่มันจะสนุก มันจะเป็นสุข แล้วเงินก็ไม่ไปไหนเสีย* อย่ากลัวเลยเงินไม่วิ่งไปไหนเสีย; แม้ว่าเราตั้งใจจะทำหน้าที่นี้ ทำเพื่อหน้าที่ ทำเพื่อหน้าที่ เงินก็ไม่ไปไหนเสีย ขอให้บูชาหน้าที่ และทำหน้าที่ในฐานะเป็นสิ่งสูงสุด. นี้นี่ว่าโดยหลักจริยธรรมสากลทั่วไป แก่มนุษย์ทุกคน ก็มีหลักกันอยู่อย่างนี้ *duty for duty's sake* หน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่ ทำเถิด เงินไม่ไปไหนเสีย ยังกองได้.

นี่เรามาตัดสติใจกันที่ มาตัดสติใจกันที่ ว่าชีวิตนี้หรือตัวเราเนี่ย มันเป็นคนของกู หรือเป็น คนของโลก, ตัวเราเนี่ยเป็นคนของตัวเรา หรือว่าเป็นคนของโลก; ถ้าเป็นคนของโลก ก็ต้องตัดสติใจทำให้มันได้รับประโยชน์กันทั้งโลก นั้นแหละจะได้คิดกำลังใจกว้างขวาง ทำหน้าที่สนุก แม้จะลำบากยากเข็ญเพียงไร, *การทำเพื่อโลกนั้นมันสนุกกว่าทำเพื่อตัวคนเดียว หรือมีเกียรติกว่าทำเพื่อตัวของกู.*

ขอให้สนใจ สนใจว่าหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่หน้าที่ เงินไม่ไปไหนเสียคอก; ถ้าทำด้วยความหวังความทิว มันเป็นเปรตแล้ว ตั้งแต่เริ่มทำแล้ว เงินไม่ได้มาทันใจ มันก็เป็นเปรตตลอดเวลาแหละ ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่เถิด, บูชาหน้าที่ บูชาพระพุทธรูป ซึ่งทรงเคารพหน้าที่ แล้วหน้าที่ก็จะสนุก.

นี่อติมมยตา อติมมยตา : ความคงที่อยู่ในการถูกต้อง คงที่อยู่ในความถูกต้อง มันคือถูกต้องทั้งหมด, เข้าใจถูกต้องทั้งหมด, ปฏิบัติถูกต้องทั้งหมด เรียกว่าคงที่อยู่ในความถูกต้อง การงานก็จะเกิดเป็นความสนุกขึ้นมา.

ทำเพื่อบูชาสิ่งสูงสุด ใครมีอะไรเป็นสิ่งสูงสุด ก็บูชาสิ่งสูงสุดนั้นด้วยการทำ
หน้าที่; พระพุทธองค์ตรัสให้เราปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นการบูชาพระองค์
อย่าต้องบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียนอะไร ให้มันรกรุงรังเลย.

เมื่ออดัมมยตาแล้ว การงานก็จะเป็นของสนุก เหมือนเล่นกีฬา เราเล่น
กีฬาเอง, เราดูกีฬานั้นเอง, เราตัดสินกีฬานั้นเอง นี่มันสนุกหรือไม่สนุก ก็ลองคิดดู.

หวังว่าท่านทั้งหลาย จะรู้จักอดัมมยตา ตามสมควรแก่เวลา, แล้วก็มุ่ง
หมายจะนำมาใช้ในการทำงานให้สนุก มีความเจริญก้าวหน้าองงามในหน้าที่การงาน
อยู่ทุกทีพาราตริกกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๒๒ —

๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๓

อตัมมยตา กับ ปุชณียบุคคล

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับปุชณียบุคคล. ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะการพยาบาล ขอร้องให้อาตมาบรรยายปาฐกถาธรรมคราวนี้ *ปรารถสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งอยู่ในฐานะปุชณียบุคคล,* อาตมาจึงผนวกกันเข้ากับเรื่องอตัมมยตา เรียกว่า อตัมมยตา กับ ปุชณียบุคคล.

ความปรารถนาของผู้ขอร้อง มีลักษณะเป็นไปในการ ถวายพระพร แต่ความรู้สึกของอาตมา มันเป็นไปเสียอีกทางหนึ่ง. การถวายพระพร ต้องมีพรจริงๆ จึงจะถวายได้; แล้วจะถวายกันได้อย่างไร เมื่อฝ่ายผู้รับมีพระพรมหาศาล มีพระพรมหาศาล แล้วเราซึ่งยังไม่รู้ว่ามีพระพรอะไร ที่จะถวายพระพรนี้ มันจะต้องปรับปรุงความเข้าใจกันให้ดีๆ.

ในที่นี้ก็อยากจะให้ทำความรู้สึกกันง่าย ๆ คือ ถวายพระพรแต่สมเด็จพระเจ้า ถ้าเรียกกันว่า สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ความหมายมันอยู่ลึก พวกเด็ก ๆ เข้าใจไม่ได้ แล้วความหมายมันก็ยังแคบอยู่. ถ้าเราจะใช้คำว่า สมเด็จพระเจ้า ความหมายมันจะกว้างทั่วโลก และครอบคลุมมนุษยชาติโดยทั่วไป จึงขอใช้คำว่า สมเด็จพระเจ้า ตลอดเวลาของการบรรยาย และการบรรยายนี้เป็นการปรารภสมเด็จพระเจ้า และจะปรารภการถวายพระพร ให้มันสำเร็จเป็นการถวายพระพรจริง ๆ.

การถวายพระพรที่ถูกต้อง

จะเรียกว่า *ถวายพระพร* ก็ตาม จะเรียกว่า *ถวายพระราชากุศล* ก็ตาม หรือจะ *ถวายคุณธรรมใด ๆ* ก็ตาม ข้อนี้ต้องหมายความว่า ผู้ถวายนั้นมีมากพอที่จะยกขึ้นถวาย; แต่เดี๋ยวนี้มันเป็นการพูดเสียมากกว่า. สมเด็จพระเจ้ามีพระคุณ มีพระพร มีคุณธรรมท่วมฟ้า เหมือนกับว่าฝนตกลงมาทั่วโลกทั่วบ้านทั่วเมือง แล้วเราจะถวายพระพร ด้วยน้ำที่อมไว้เพียงแค่นี้ในกระพุ้งแก้ม แล้วพ่นขึ้นไป พ่นขึ้นไป มันจะเป็นการถวายพระพรได้อย่างไร เป็นที่น่าสงสัยอยู่. **ต้องมีพรจริง ๆ ที่ได้ประพฤติกปฏิบัติสำเร็จประโยชน์จริง ๆ เป็นพรก็ได้ เป็นกุศลก็ได้ เป็นคุณธรรมก็ได้ แล้วก็ถวาย;** อย่าได้ทำการถวายเพียงว่า **เด่นแรงเด่นกว่าถวายพระพร ถวายพระพร เต้นแรงเด่นก่าอย่างนี้** คุณจะสำเร็จประโยชน์.

บางทีก็พูดว่า *สัจจจิต ทำสมาธิภาวนา ถวายพระพร* นี้ก็เหมือนกัน คุณยังเอาเปรียบอยู่มาก; มันต้องสำเร็จในการทำสมาธิภาวนา, มีคุณสมบัติของสมาธิภาวนา, มีคุณธรรมของสมาธิภาวนา คือมีจิตใจสงบเย็น สงบเย็นแล้วเป็นประโยชน์อันกว้างขวาง แล้วก็อุทิศบูชาพระคุณของท่าน จึงจะเรียกว่าเป็นการถวายพระพร.

ลูกันอีกทีหนึ่ง สมเด็จพระเจ้าท่านมีพระพร มีพระคุณ มีพระกุศล อยู่ในพระองค์ ท่าน โดยไม่ต้องมีใครมารับประกัน มาช่วยรับประกันว่ามี หรือมาเพิ่มเติมให้ เหมือน พระพุทธองค์มีพระคุณของพระองค์ โดยไม่ต้องมีใครมารับประกัน มาช่วยรับประกัน มาช่วยยืนยันว่ามี ท่านก็มีมหาศาล, สมเด็จพระเจ้าก็มีพระพร มีพระคุณ มีพระกุศลมหาศาล อย่างที่ว่ามาแล้ว.

นี่เรากำลังจิตให้ถูกต้องให้ตรง แม้ว่าเราจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับสมเด็จพระเจ้าโดยสายโลหิต แต่เราก็มีความเกี่ยวข้องยิ่งกว่านั้น เกี่ยวข้องโดยจิต โดยวิญญาณ โดยดวงวิญญาณ ที่ได้มอบอุทิศถวายด้วยความจงรักภักดี กตัญญูกตเวทีเหลือที่จะกล่าวได้. ถ้าว่าโดยแท้จริง ก็เห็นอยู่ว่า มันมีแต่ฝ่าย สมเด็จพระเจ้าจะประทานพร เพราะท่านมีพระพร มีเมตตาธรรม มหาศาล ท่านทุกคนก็รู้ เป็นฝ่ายประทานมากกว่าจะเป็นฝ่ายรับ กูให้ดี.

ผู้ให้พร

ตามแบบโบราณ ผู้เฒ่าจะเป็นฝ่ายให้พร ลูกหลานจะเป็นฝ่ายรับพร, นี้จะไม่มีผู้เฒ่าผู้ใดได้รับพรจากลูกจากหลาน แต่เดี๋ยวนี้ได้เกิดประเพณี มีความนิยมอย่างนั้นขึ้นมาแล้ว ก็ควรจะสะสางให้ดี ให้สำเร็จประโยชน์.

ผู้เฒ่าที่ว่ามีหน้าที่ให้พรนั้น อาตมาจะขอเล่าสักหน่อย อย่าเห็นเป็นเรื่อง รบกวนเวลา ว่าคุณเฒ่าของอาตมา ไปทำบุญหรือไปฟังเทศน์ที่วัดตอนเย็น อาตมาก็มีหน้าที่ หิ้วกระเช้าหมากไปส่ง ส่งแล้วก็ไปเล่นกับพวกเด็กๆ รอบศาลา ไม่ได้ฟังเทศน์ แต่คุณเฒ่าก็ ฟังเทศน์. พอถึงเวลากลับก็เดินกลับมาด้วยกัน คุณเฒ่าให้พรมาตลอดทาง เพราะหมู่บ้าน

นั่นมันเป็นลูกหลานของคุณย่า หรือแม้ไม่เกี่ยวข้องเป็นลูกหลานท่านก็ได้, เจอเด็กเจอเด็กก็
 ว่าเป็นพระนะลูกนะ ให้พระนะลูกนะ ไม่รู้ก็สืบครั่งกว่าจะถึงบ้าน, แล้วก็ถ้าเด็ก ๆ เขาไหว้พระ
 คุณย่าก็ว่าไหว้พระนะลูกนะ ไหว้พระนะลูกนะ เอาพระมาให้ เอาบุญมาให้ เอากุศล
 มาให้.

ผู้ควรแก่การเคารพ

ถ้าว่าไหว้พระนะลูกนะ หมายความว่า พระพุทธองค์มีพระคุณควรแก่การ
 เคารพ ไม่ใช่ท่าน ท่านจะไม่ถือว่ามีไหว้ หรือรับการไหว้ของแม่แต่ลูกเด็ก ๆ ท่านก็
 ตอบว่า ไหว้พระนะลูกนะ ไหว้พระนะลูก. ท่านลองคิดดู ท่านไม่ขบถ ท่านไม่ลี้ล้วง
 คตโกงพระคุณอะไรของพระมาเป็นของท่าน, ท่านไม่ได้นิ่ง ท่านจะตอบสวนว่า ไหว้พระ
 นะลูกนะ ไหว้พระนะลูกนะ ทุกที่ไป.

นี่มันมีปัญหา ถ้าว่าเป็นคนสุจริต ซื่อตรงไม่คตโกง แล้วรู้สึก ว่าตัวยังไม่มี
 คุณธรรมอะไร สำหรับใครจะไหว้ พอมิใครมาไหว้เข้า แหม มันเจ็บปวดครวครว เหมือน
 กับถูกแทงด้วยหอก มาเสียบหน้าอก ไหว้เรา ซึ่งไม่มีอะไรที่ควรจะให้; ฉะนั้น ท่านก็
 ออกตัวเสียก่อน เป็นปกติวิสัยว่า ไหว้พระนะลูกนะ ไหว้พระนะลูกนะ เอาบุญมาให้
 อย่างนี้จนชินเป็นนิสัย. ฉะนั้น ผู้ที่จะให้เขาไหว้แล้วนิ่ง ๆ อยู่ นั้น ปรับปรุงเสียใหม่ ต้อง
 ทำตัวให้มีคุณค่าอะไรเพียงพอสำหรับให้เขาไหว้ ถ้ามี ฉะนั้นแล้ว จะมีความรู้สึก
 เหมือนเอาหอกมาแทงมากกว่า, คนที่มันไม่มีอะไรที่อยู่ในใจ แล้วปล่อยให้เขาไหว้เฉย ๆ.

พร คือการปฏิบัติ

เราจะต้องรู้สึกความจริงอยู่ในใจเสมอว่า พร หรือคุณธรรมนี้ มันเป็นเรื่องของการปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นเรื่องพูดด้วยปาก, การให้ด้วยปาก พูดด้วยปาก ให้พรด้วยปากนี้ มันไม่มีโทษจะใส่กันแล้ว ให้กันจนไม่มีโทษจะใส่อยู่แล้ว มันก็ไม่สำเร็จประโยชน์อะไร. ขอให้ ให้พรนั้นมันเป็นตัวพรจริง คือการปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติ ให้บุชชาด้วยการปฏิบัติ, ถ้าถวายพรก็ถวายด้วยการปฏิบัติ อย่างที่พระพุทธองค์ท่านได้ตรัสไว้ว่า บุษชาด้วยปฏิบัติบุชชาเถิด. ถ้าเคยอ่านพุทธประวัติ ก็รู้ว่าวันนั้น วันที่พระพุทธองค์จะปรินิพพาน มันมีการบูชาใหญ่หลวง ดอกไม้สวรรค์หล่นลงมาเต็มไปหมดทุกหนทุกแห่ง; พระพุทธเจ้าท่านว่า *โอย บุษชาอะไร เราไม่ถือว่าเป็นการบูชา บุษชาด้วยการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม แล้วเอานั่นแหละมาบูชาเรา.*

นี่ขอให้มีการบูชาอย่างนี้ ในการที่จะถวายพรก็เหมือนกัน ขอให้มีการถวายพรด้วยการปฏิบัติ ปฏิบัติ ปฏิบัติ มีของจริง มีตัวจริงขึ้นมาสำหรับจะถวาย. นี่มันถวายอย่างอามิส ถวายอย่างวัตถุ *เด่นแรงเด่นกาถวาย* อาจจะกลายเป็นทำเพื่อความสนุกสนานของตัวเองไปเสียก็ได้, จะสร้างอะไรถวายสมเด็จย่า อย่าได้กลายเป็นว่า เพื่อประโยชน์ของตัวเอง เพื่อความสุขของตัวเองไปเสีย อย่างนี้มันไม่ไหวดอก มันเป็นเรื่อง อย่าพูดกันดีกว่า.

ยังมีส่วนที่จะต้องปรารภสมเด็จย่าอีกอย่างหนึ่งว่า ท่านเคยมีพระประสงค์จะให้ การพยาบาลรักษา เรียกว่าพยาบาลแหละ แต่เป็นเรื่องทางจิตทางวิญญาณ. เมื่อหลายปีมาแล้ว ท่านได้ตรัสให้พวกนิสิตนักศึกษาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งชุมนุมพุทธศาสตร์ ช่วยกันศึกษาระรณะ ปฏิบัติธรรมะ อาตมาก็ได้รับการขอร้องให้มาช่วยบรรยาย, นี่เป็นเรื่องพยาบาล พยาบาลทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณไม่ใช่ทางฝ่ายกาย ก็อยู่ในพระคำริของท่านอย่าง

มากมายเหมือนกันแหละ. แต่หากว่ามันเป็นอย่างไร? มันเป็นเรื่องของไม่จริงของลูกหลานมากกว่า ไม่จริงไม่จังของลูกหลาน ทำได้ไม่เท่าไรก็ค่อยๆ เลื่อนไป ก็ล้ม แล้วก็เลิกไปเหมือนไฟพะเนียงมันหมดกระบอก มันก็ค่อยโรยลงจนดับ; แต่อาตมายังจำติดแน่นอยู่ในใจ เพราะว่าได้เคยไปบรรยายปาฐกถาธรรม แก่นิสิตนักศึกษาเหล่านั้นหลายครั้งอยู่ เพื่อให้เกิดการพยาบาลรักษาโรคในทางวิญญาณ.

นี่เพื่อจะบอกท่านทั้งหลายว่า สมเด็จพระเจ้าต้องการจะให้มีการพยาบาลทั้งทางฝ่ายวัตถุร่างกาย ทั้งทางฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณ. พระคุณของท่านมหาศาลอย่างนี้เป็นบารมีแผ่คลุมไปทั่วบ้านทั่วเมืองอย่างนี้ แล้วเราจะเอาอะไรที่จะเป็นเครื่องบูชาคุณ ให้สมกัน; เทียมมันจะเหมือนกับที่ยกตัวอย่างมาแล้วว่า ฝนตกมาท่วมฟ้าท่วมโลก คนคนนั้นจะอมน้ำไว้ในกระพุ้งแก้ม แล้วพ่นมาขึ้นมาต้อนรับ อย่างนี้ก็เป็นเรื่องน่าสงสาร. พระคุณของสมเด็จพระเจ้านั้นเหลือที่จะพรรณนา การที่ถวายพระพรตบสนองพระคุณนั้น มันสมส่วนกันอย่างไร, นี่เป็นเรื่องที่จะต้องคิดดู จะต้องคิดดู.

ปฐนียบุคคล ต้องมีอตัมมยตา

เอาละ ที่นี้ก็มาถึงหัวใจของการบรรยายที่ว่า *อตัมมยตา กับ ปฐนียบุคคล*. เกิดเป็นคำถามขึ้นมาว่า *ทำไมท่านจึงเป็นปฐนียบุคคลเห็นปานนั้น มีพระบารมีธรรมท่วมฟ้า ไปรยปรายพระพร พระคุณอะไรลงมา?* ทั้งนี้ก็เพราะว่า ท่านมีคุณธรรมที่เรียกว่า *อตัมมยตา* ท่านมีพระบารมีธรรมที่เรียกว่า *อตัมมยตา* ซึ่งควรจะได้พิจารณากันให้เป็นที่เข้าใจประจักษ์แจ้ง แล้วเราก็จะได้ทำการถวายพระพรให้เป็นจริง หรือรับพระพรจากท่านให้สมจริง. ข้อนั้นพูดสั้นๆ ก็คือ การทำตามอย่าง, *สมเด็จพระเจ้ามีพระคุณธรรมมหาศาลคืออตัมมยตา ถ้าเราจะสนองพระคุณ ก็คือต้องมีอตัมมยตาตามท่าน.*

อหัมมยตา ตามความหมายของคำคำนี้สั้น ๆ ก็คือว่า คงที่อยู่ในความถูกต้อง อันสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยอะไร ๆ จะดึงให้ไปจากความถูกต้องไม่ได้ หรือจะปรุงแต่งให้หันเหไปทางทิศใดก็ไม่ได้, คงที่อยู่ในความถูกต้อง อย่างต้องเรียกว่าแข็งโก้ก แข็งโก้ก ยิ่งกว่าเพชร เพชรว่าแข็งกันแล้ว ธรรมชาติว่าอหัมมตยา ยังแข็งกว่า ยังมั่นคงกว่า แม้ว่าภูเขา หิมาลย์ ก็ยังไม่คงที่หรือหนักแน่น เท่ากับธรรมชาติอหัมมยตา. ภูเขาหิมาลย์ในเอเชียก็ตีภูเขาแอลป์ในยุโรปก็ตี รอกก็ในอเมริกาตีดี มันยังหวั่นไหวไปในเมื่อแผ่นดินมันไหว; แต่ถ้าวอหัมมยตาแล้ว ต่อให้แผ่นดินไหว อะไรไหว มันคงที่แข็งโก้กอยู่ในความถูกต้อง แข็งโก้กอยู่ในความถูกต้อง; นี่ก็เรียกชื่อว่าอหัมมยตา คงที่อยู่ในความถูกต้อง.

ตามตัวหนังสือแท้ ๆ มันก็ว่า ไม่มีปัจจัยอะไรมาปรุงแต่งชักจูงได้ หรือตั้งอยู่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยอะไรเป็นเครื่องอาศัย, มันคงที่โดยตัวเอง ตั้งอยู่โดยตัวเอง คงที่อยู่ในความถูกต้อง แข็งโก้กยิ่งกว่าเพชร ไม่หวั่นไหวยิ่งกว่าภูเขา, *ไม่ต้องอาศัยปัจจัยอะไร ก็เป็นตัวเองที่คงที่อยู่ในความถูกต้อง*; นี่แหละเรียกว่า อหัมมยตา อหัมมยตา อหัมมยตา.

มัน ไม่สำเร็จมาแต่ปัจจัยนั้น ๆ ก็ปัจจัยนั้น ๆ ทำอะไรไม่ได้ ปรุงแต่งไม่ได้ ส่งเสริมไม่ได้ เปลี่ยนแปลงไม่ได้ เรียกว่า อหัมมยตา.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก คืออหัมมยตา ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ท่านไปดูรายละเอียด แจกแจงรายละเอียด ดูเอาเองก็เรื่อง ก็เรื่อง ๆ จะพบว่า สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณท่านมีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง คงที่อยู่ในความถูกต้อง, ความคงที่นั้น แข็งโก้กเหมือนกับเพชร หรือไม่หวั่นไหวยิ่งกว่าภูเขาทั้งหลายทั้งปวงในโลกเสียอีก.

นี้ช่วยกัน ช่วยกัน ช่วยกัน ดำเนินตามพระองค์ท่าน คือความมีอหัมมยตา ตามท่าน เมื่อนั้นแหละจะมีอะไรมาสำหรับถวาย เป็นการถวายพระพร ถวายพระกุศล

ถวายเป็นอะไรแก่ท่าน; ท่านทั้งหลายทั้งปวง จงมีความคงที่ อยู่ในความถูกต้อง อย่าให้อะไร
 กิ่งไปได้.

เดี๋ยวนี้มันมีแต่เรื่องใช้ไม่ได้ ขวตเหล็กก็ตั้งไปได้, บ่อนการพนันก็ตั้งไปได้,
 สนามม้าก็ตั้งไปได้, อะไรก็ตั้งไปได้ ตั้งไปได้ เขาไปเป็นทาสของมัน ไม่มีความเข้มแข็ง
 อยู่ในคุณธรรมเลย. จะคงที่ อยู่ในความถูกต้อง ไม่มีอะไรมาตั้งไปได้ เหมือนหญิงสาวสวย
 คนหนึ่ง มีความคงที่แห่งจิตใจแล้ว ให้ชายเจ้าชู้ที่ฉลาดตั้งฝูงมาเกี่ยว ก็เกี่ยวเอาไปไม่ได้,
 หรือชายหนุ่มที่เขามีคุณธรรมเป็นอตัมมยตา ให้นางฟ้านางงามจักรวาลมาเป็นฝูงๆ ก็มาล่อ
 เอาตัวไปไม่ได้ เพราะมันมีความคงที่อย่างนี้อยู่ในความถูกต้อง ในความถูกต้อง.

คำว่าถูกต้องนี้ ถูกต้องโดยธรรมะ ไม่ใช่ถูกต้องโดย *philosophy, logic*
 บ้าๆบอๆนั้นไม่เอา เราไม่เอา. คงที่อยู่โดยธรรมะ โดยหลักของธรรมะ ก็คือว่า สงบ
 เย็น เป็นประโยชน์ เป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ไม่ให้โทษแก่ฝ่ายใด จึงจะเรียกว่า
 ถูกต้อง. แล้วผู้นั้นก็มีความสงบเย็น สงบเย็นโดยไม่ต้องแข่งน้ำแข็งนะ มันก็เย็นกว่าใส
 น้ำแข็ง มีความสงบเย็นและเป็นประโยชน์ นี้เรียกว่า คงที่อยู่ในความถูกต้อง, คงที่อยู่ใน
 ธรรมะ คือความถูกต้อง ถูกต้องคือเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ไม่มีโทษแก่ฝ่ายใด.

จงปฏิบัติหน้าที่อย่างนี้เถิด, คงที่อย่างนี้เถิด จะไม่มีสิ่งเลวร้ายใดๆ; ไม่มี
 ความเห็นแก่ตัว มันก็ไม่เกิดกิเลส ไม่ทำสิ่งเลวร้าย เช่นคอร์รัปชัน อย่างที่เต็มไปด้วยในที่ทุกหน
 ทุกแห่ง เพราะมันเห็นแก่ตัว มันไม่อยู่ในความถูกต้อง มันอยู่ในกิเลสของความเห็นแก่ตัว.

ขอให้เราบูชาพระคุณของสมเด็จพระเจ้า ด้วยการพยายามในธรรมานุธรรม-
 ปฏิบัติ คือปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม, มีความคงที่ อยู่ในความถูกต้อง ที่เรียกว่า
 อตัมมยตาด้วยกันจงทุกคน อุทิศส่วนกุศลถวาย ในวาระเช่นนี้.

เอ้า จะขอย้ำตอนท้ายอีกสักทีว่า คำว่าย่าๆๆ นี้ คือแม่กำลังสอง กำลังสาม กำลังสี่ กำลังห้า กำลังหก หกเท่าเจ็ดเท่า แล้วแต่จะนับขึ้นไปสักกี่ชั้น, คำว่า ย่า มีความหมายเหมือนกับแม่คุณด้วยสอง คุณด้วยสาม คุณด้วยสี่ คุณด้วยห้า ฉะนั้น แม่จึงมีความหมายมากกว่าที่เรียกกันตามธรรมดา.

อดัมมยตา คือคุณธรรมของมารดาของโลก

แม่คือมารดาของโลก แม่คือมารดาของโลก ไม่ใช่มารดาของบุคคลใดคนหนึ่ง, คำว่าแม่คือมารดาของมนุษยชาติ มนุษยชาติยังคงมีอยู่ในโลกได้ เพราะมีผู้ที่ได้เรียกกันว่าแม่ๆ. ดังนั้น พระคุณของแม่มันก็กลายเป็นประโยชน์ของโลก พระคุณของแม่คือสันติภาพของโลก เพราะมีแม่จึงมีสันติภาพของโลก, สันติภาพของโลกขึ้นอยู่กับบุคคลที่เรียกว่า แม่.

เมื่อมีมารดาของโลกตั้งอยู่ในคุณธรรมอันสูงสุด ที่เรียกว่า อดัมมยตา คงที่ อยู่ในความถูกต้อง ลูกหลานมีความถูกต้องตามๆ ตามกันไปยาวอีกเลย โลกนี้มันก็มีความถูกต้อง. ถ้าพระคุณของแม่ในลักษณะอย่างนี้ยังมีอยู่ในโลก ในโลกนี้ก็จะไม่มีคนที่เลวร้าย แม้แต่คนที่จะพูดเท็จ พูดเท็จก็พูดไม่ได้, เมื่อพูดเท็จไม่ได้ ก็ทำบาปอะไรไม่ได้ทุกอย่างทุกประการ. คงที่อยู่ในความถูกต้อง เพราะพระคุณของแม่ได้ประพาศิแสดงอยู่เป็นตัวอย่าง คำตา คำหู คำจิตใจ คำตาอยู่อย่างนี้ เป็นเหตุให้พากันประพาศิตาม ให้พากันประพาศิจนโลกนี้มันเต็มไปด้วยความคงที่แห่งความถูกต้อง. **ที่เป็นคุณธรรมเรียกว่าอดัมมยตา ที่เป็นบุคคลเรียกว่าอดัมมโย, อดัมมโยคือผู้ที่มีอดัมมยตา อดัมมยตาคือความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.**

ขอให้เราทั้งหลายมาปรารภอศัมมยตา มาชำระสะสาง ว่าเรามีอยู่เท่าไร? เราไม่มีอยู่เท่าไร? เราควรจะปรับปรุงในข้อไหน เราจึงจะมีอศัมมยตา? แล้วโลกจะสงบได้อย่างไร?

ผลของการมีอศัมมยตา

ก็ดูเห็นได้ง่ายๆว่า ถ้ามีอศัมมยตาแล้ว ไม่มีความเห็นแก่ตัว. เกี้ยววันโลกมันจะวินาศ เพราะความเห็นแก่ตัวอยู่หยกๆแล้ว คนมั่งมีก็เห็นแก่ตัว คนยากจนก็เห็นแก่ตัว, ลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว, นายจ้างก็เห็นแก่ตัว, นายทุนมหาศาลก็เห็นแก่ตัว ชนกรรมาชีพก็เห็นแก่ตัว พอเห็นแก่ตัวแล้ว สิ่งเลวร้ายก็เกิดขึ้น ใครๆก็มองเห็น. พอเห็นแก่ตัวแล้ว พวกหมอกก็กลายเป็นพ่อค้าชูศรีตคนเจ็บ, พอเห็นแก่ตัวแล้ว พวกครูบาอาจารย์ก็กลายเป็นพ่อค้าชูศรีตลูกเต๋กๆนักเรียน, พอเห็นแก่ตัวแล้ว ผู้พิพากษาศาลาก็กลายเป็นพ่อค้าชูศรีตคนที่ต้องคดี *ความเห็นแก่ตัวเข้ามาที่ไหนก็เป็นสิ่งเลวร้ายที่นั่น.*

ถ้าไม่มีความเห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีปัญหาอะไร มีแต่ความถูกต้อง มีแต่ความถูกต้อง, ไม่มีอันธพาล, ไม่มีคนที่เกียจคร้าน, ไม่มีคนเอาเปรียบ, ไม่มีคนทำลายธรรมชาติ, ไม่มีคนสร้างมลภาวะ, ไม่มีคนสร้างปัญหาใดๆ ขึ้นมาในโลกนี้ เพราะว่าเขาไม่มีความเห็นแก่ตัว โดยธรรมชาติคืออศัมมยตาเองที่ กงที กงทีอยู่ในความถูกต้อง ในความถูกต้อง ในความถูกต้องอย่างแข็งโก้ก แข็งโก้ก แข็งโก้กยิ่งกว่าเพชรไปเสียอีก, ไม่ห้วนโหวยิ่งกว่าภูเขาไปเสียอีก.

ขออ้อนวนอน ขออ้อนวนอน ขออ้อท่านทั้งหลาย จงได้ทั้งจิตทั้งใจที่จะบูชาพระคุณสมเด็จพระเจ้า ด้วยสิ่งที่เรียกว่าธรรมานุธรรมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ในข้อที่เรียกว่า อศัมมยตา คือความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ดังที่กล่าวมานี้เถิด.

หัวข้อบรรยายว่า อศัมมยตากับปุชณียบุคคล ก็แสดงอยู่ในตัวแล้วว่า ปุชณียบุคคลจะต้องมีอศัมมยตา. เมื่อเราทั้งหลายมีอศัมมยตา ปัญหาก็กมดไปจากจักรวาลหมดไปจากจักรวาลนี้ มีแต่ความถูกต้อง มีแต่ความถูกต้อง มีแต่ความเยือกเย็น เยือกเย็นเป็นประโยชน์. สองคำนะ ช่วยจำนะ, สองคำนะ สงบเย็นคำหนึ่ง เป็นประโยชน์คำหนึ่ง, สงบเย็นแล้วก็เป็นประโยชน์ นั่นแหละ คือผลของการที่มีอศัมมยตา.

จงมีอศัมมยตาเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ, คุ้มครองออกไปถึงการพูดการกระทำ ให้เป็นความสงบสุขได้อย่างนี้โดยแน่นอน และเป็นอยู่อย่างนี้ได้ ตลอดทุกพิพาราตรีกาล เทอญ.

อตัมมยตาปริทัศน์

— ๒๓ —

๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๓

อตัมมยตา กับ ปัญญาสิทธิมนุษยชน

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดยหัวข้อว่า อตัมมยตา กับ ปัญญาสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำลังเป็นปัญหาจริงๆ.

อตัมมยตา ธรรมาวุธที่ตัดปัญหาได้ทุกชนิด

มีคนกล่าวหาว่า *อาตมานี้มันจะโฆษณาอตัมมยตา*, ขอรับสารภาพว่าจริง ต้องการจะเผยแผ่สิ่งที่เรียกว่า อตัมมยตา ที่มันลับ ซ่อนเร้นอยู่ในพระกัมภีร์ มาสู่ความรู้สึก ความรู้จักของมหาชนกันเสียที.

อตัมมยตาเป็นธรรมาวุธ อาวุธของธรรมะ สิ่งสูงสุดในพระพุทธศาสนา แต่เดี๋ยวนี้มันยังคล้ายกับเป็นหมันซ่อนเงิบอยู่ ไม่ออกมาแสดงบทบาทอะไร, ไม่ถูกนำมาใช้

หรือแทบจะไม่รู้จักกัน เลยก็เป็นหมันอยู่ เพื่อไม่ให้เป็นหมัน ก็จึงออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ให้จนได้. **อศัมมยตาสามารถตัดปัญหาทุกชนิด ไม่ยกเว้นปัญหาอะไร ทั้งทางโลก ทั้งทางธรรม ทั้งทางโลกียะ ทั้งทางโลกุตตระ;** คนอาจจะไม่เห็นด้วย ว่าทั้งทางโลกและทางธรรม อาตมาขอยืนยันว่า มันปรับปรุงได้ ให้มาใช้กันได้ทั้งทางโลกและทางธรรม, ทั้งทางโลกียะและทางโลกุตตระ.

ไม่มีอศัมมยตาก็ไม่มีพุทธศาสนา

ขอประกาศว่า ถ้าว่าธรรมะชื่ออศัมมยตาไม่ปรากฏออกมาในโลกนี้ โลกนี้ก็ไม่มีพุทธศาสนา. ชื่อนี้หมายความว่าธรรมอื่น ๆ ก็มีอยู่แทบจะครบถ้วนอยู่แล้ว คือธรรมทั้งหลายมันแทบจะครบถ้วนอยู่แล้ว ตั้งแต่ก่อนพุทธกาล มีความสูงสุดทางจิตใจไปไกลลิบเหมือนกัน ถึงรูปฌาน ถึงอรุณฌานในชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ ก็รู้กันอยู่แล้วก่อนพุทธกาล แต่ไม่ถึงอศัมมยตา. พอเกิดพระพุทธเจ้าจึงรู้ธรรมะสูงถึงขั้น **อศัมมยตา** ก็ถึงขั้น **นิโรธ** เป็น **การดับภพ ดับอัตตา** ดับอะไรที่เป็นกิเลสเป็นต้นหาถึงที่สุด, ทำให้สิ่งที่เรียกว่า **นิพพานปรากฏออกมา** ความสิ้นราคะ ความสิ้นโทสะ ความสิ้นโมหะ นั้นแหละคือนิพพานปรากฏออกมา เมื่อการปฏิบัติธรรมะเป็นไปถึงขั้นสูงสุด ที่เรียกว่าอศัมมยตา. จึงพูดว่า ถ้าไม่มีธรรมะชื่ออศัมมยตาก็ไม่มีพุทธศาสนา อย่างนี้คือว่า ในโลกนี้ ไปติดอยู่แค่พรหมสูงสุด ที่เรียกว่าภวักพรหม คือเนวสัญญานาสัญญายตนะเท่านั้น ไม่เลื่อนขึ้นไปถึงขั้นนิโรธ นิโรธแห่งภพ.

ความก้าวหน้าของคนในโลก สติปัญญาของโลก มันไม่ต้องติดอยู่ในโลก คือสามารถที่จะออกไปนอกโลก ไปสู่โลกุตตระได้ ถ้ารู้จักประพจน์ รู้จักปฏิบัติ รู้จักกระทำ. บัดนี้เขาธรรมะสูงสุคนี มาใช้กับปัญหาโลกๆ ปัญหาที่มีอยู่ในโลก ทั่วโลก ในปัจจุบันนี้

ก็ได้ คือ บัญญัติสิทธิมนุษยชน เป็นปัญหาซึ่งกำลังก่อกองหรือคลั่งอยู่ในโลก ควรจะทำความรู้จักกับธรรมชาติของอคัมมยทานี้ เพื่อแก้ปัญหานั้น

มาพูดกันถึงความหมายของคำคำนี้ ตามตัวหนังสือแท้ ๆ อคัมมยตาแปลว่า ไม่สำเร็จอยู่กับปัจจัยนั้น ๆ หรือไม่อาศัยอยู่กับปัจจัยนั้น ๆ; อย่างนั้นมันฟังยาก ชาวบ้านฟังไม่ถูก ฟังถูกแต่คนเรียนบาลี. ถ้าจะพูดเป็นธรรมดาให้ชาวบ้านธรรมดาฟังง่ายหน่อย ก็ว่า **ไม่ติดอยู่กับปัจจัยอะไร ไม่มีปัจจัยอะไรจับยึดไว้ได้** นั่นแหละ ไม่มีปัจจัยอะไรปรุงแต่ง และไม่เป็นที่ไปตามอำนาจแห่งปัจจัยใดๆ.

สรุปสั้น ๆ ก็ว่า เป็นความคงที่ คงที่อยู่ในความถูกต้อง คือความเป็นอิสระเหนือปัจจัยทั้งหลาย, แล้วมันพัฒนาตัวเองไปด้วยความถูกต้อง ความถูกต้องพัฒนาตัวเองไม่ต้องมีปัจจัยอื่น, แล้วไปถึงจุดสุดท้าย คือโลกุตตระ หรือ ความอยู่เหนือปัญหา.

ท่านทั้งหลายจงลองคิดนึกถึงข้อนี้ ที่ว่า เราปลุกต้นไม้สักต้นหนึ่ง ให้ความถูกต้องกับมันทุกอย่าง ถูกต้องทุกอย่าง มันก็ไม่ต้องอาศัยปัจจัยอะไรอื่น นอกจากตัวความถูกต้องนั้น, มันก็งอกงามเป็นต้นไม้ใหญ่โต สมบูรณ์ที่สุด มีความถูกต้อง คงที่อยู่ในความถูกต้อง. คำว่าคงที่อยู่ในความถูกต้อง คือมันเจริญเรื่อย ๆ เจริญเรื่อยไปตามอำนาจของความถูกต้อง, ฟังดูมันก็แปลก.

มีอคัมมยตา ก็ไม่มีการละเมิดสิทธิ

ที่นี้ก็เอามาพูดเกี่ยวข้องกับบัญญัติสิทธิมนุษยชน ตามหัวข้อที่ว่า อคัมมยตา กับ บัญญัติสิทธิมนุษยชน เพื่อไม่เินยอมไปเพื่อล่วงละเมิดสิทธิของใคร, เราไม่ไปละเมิดสิทธิของ

ใคร ทุกคนมีสิทธิของตนๆ; ไม่มีใคร ขอบกัยใช้คำหยาบคายหน้อยนะว่า เสือก *ไม่มีใคร เสือกไปละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น.*

เอาละ *ถ้าใครเลือกมาละเมิด เราไม่เลือกตอบ ไม่เลือกตอบ ไม่เลือกกลับ* หัวเราะเยาะมันเสียอีก นี่เพราะมีอัครมมยตาจึงหัวเราะเยาะได้, *แล้วก็ไม่มีใคร* ไม่ใครธแม้ว่า จะมีใครมาล่วงละเมิดสิทธิของตนๆ, *แล้วก็* ไม่มีความหลงไหลมัวเมา ในสิ่งที่เรียกว่า สิทธิ *ไม่บ้าสิทธิ ไม่หลงสิทธิ* เหมือนคนสมัยนี้ มีปากพล่ามแต่เรื่องสิทธิ แล้วมันไม่ได้ทำหน้าที่ เสียช่วยเข้าไป มันบ้าสิทธิ มันจะเอาแต่สิทธิ ปากพูดเป็นแต่สิทธิ พูดไม่เป็นถึงเรื่องหน้าที่ อย่างนี้มันไม่ไหว.

ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง นี่เป็นคำสรุปความ, เมื่อคงที่อยู่ได้ ก็หมายถึง ความเป็นอิสระ เพราะมันคงที่อยู่ได้ มันต้องมีความเป็นอิสระ ถ้ามันมีอะไรมาลากถึงไป ได้ มันก็สูญเสียความเป็นอิสระ, ไม่หลงไหลในสิทธิ กลายเป็นไม่มียึดมั่นถือมั่นในสิทธิ แต่อาจจะรักษาสิทธิไว้ให้คงที่อยู่ได้.

ถ้ามีความถูกต้องอยู่ในธรรมชาติ มันก็ไม่เกิดความเห็นแก่ตัว ก็ว่ามันไม่ เกิดความรู้สึกเป็นตัวของกูขึ้นมาได้ดอก, ถ้ามันคงที่อยู่ในความถูกต้องตามธรรมชาติ โดย กฎของธรรมชาติ โดยความรู้เรื่องของธรรมชาติ มันไม่อาจจะเกิดความรู้สึกโง่เขลาเป็นตัวเอง เป็นของกูอะไรขึ้นมาได้; เมื่อไม่เกิดตัวกูแล้ว มันก็ไม่เกิดความเห็นแก่ตัว ไม่เกิดความเห็น แก่ตัว, เมื่อไม่เห็นแก่ตัว มันก็ไม่มีเราไม่มีเขา. ฟังดูให้ดีๆ ถ้าไม่มีตัว มันก็ไม่มีสิ่งที่ เรียกว่าเราว่าเขา มันมีความรักกันและกัน เป็นตัวเดียวกันไปเสีย; แล้วใครจะละเมิดสิทธิ แก่ใครได้ ใครจะละเมิดสิทธิแก่กันและกันได้ ถ้ามันรักเป็นตัวเดียวกันเสีย ไม่มีมีง ไม่มีกู, ถ้าใครจะเกิดละเมิดสิทธิผู้อื่นขึ้นมา มันเป็นคนโง่ ก็ถูกคนอื่นเห็นเป็นคนประหลาด หรือ เป็นคนบ้า ขยับไปถือสากับมันเลย.

คนเห็นแก่ตัวนั้นคือ คนไม่มีธรรมะ เพราะไม่รู้ธรรมะ เพราะไม่รู้จักรัทธิธรรมะ เพราะไม่รู้จักนำเอาธรรมะมาใช้ไว้ในจิตใจ, นี้เรียกว่าคนเห็นแก่ตัว. คนเห็นแก่ตัวจะขยายสิทธิของเขาออกไป ด้วยกิเลสตัณหาของเขา, แล้วก็ละเมิดสิทธิของคนอื่น ด้วยกิเลสตัณหาของเขา แล้วอาจจะกลายเป็นสุนัขป่ากร้าย, เรื่องละเมิดสิทธิของผู้อื่นด้วยความเห็นแก่ตัวนั้น มัน *หลงสิทธิ เมาสัทธิ เทียบขน เทียวกัดผู้อื่น ด้วยการอ้างสิทธิ.*

แล้วเกิดนิยมตาม ๆ กันมากขึ้น ๆ การ ละเมิดสิทธิของผู้อื่นก็มากขึ้นในโลก เพราะโลกยิ่งถอยหลังจากธรรมะ มีความเห็นแก่ตัวมาแทน มาแทนที่, ธรรมะลดลงไป ความเห็นแก่ตัวก็มาแทนที่ ความเห็นแก่ผู้อื่นหรือความเห็นแก่ธรรมะนั้นก็ไม่มี มันก็ลดลงไป ลดลงไป ความเห็นแก่ตัวมันก็เข้ามาแทนที่. จะเรียกว่าอะไรดี ก็เรียก ดอนป่ามันมากขึ้นในโลกนี้ ให้คนป่ามันหัวเราะ ให้ลิงมันหัวเราะ ให้ผีมันหัวเราะ ที่ป่าหลงสิทธิ ด้วยความเห็นแก่ตัว อาจจะข่มเหงผู้อื่น; แล้วมันก็มาเป็นของดี ของถูกต้อง เป็นระบบ ประชาธิปไตยที่มีพรรคฝ่ายค้าน. อาตมาเข้าใจว่า ประชาธิปไตยระบบพันปีของพวกกรีก ก็ไม่มีพรรคฝ่ายค้าน ไม่ต้องมีพรรคฝ่ายค้าน, ถ้าพรรคฝ่ายค้าน ก็คือ *ฝ่ายทักษ์วงติตติงติเพื่อก่อ* ไม่ใช่ค้านให้ล่มจมวินาศ แล้วตัวขึ้นมาครองแทน; พรรคฝ่ายค้านอย่างนี้ มัน ฟังมีเมื่อความเห็นแก่ตัวมันเกิดขึ้น.

ระบบประชาธิปไตยที่มีพรรคฝ่ายค้าน ค้านให้ฉิบหายวายวอด แล้วขึ้นมาเป็นแทนนี้ *ไม่ใช่ประชาธิปไตย, แล้วก็ไม่มีธรรมะ ไม่มีความถูกต้องของธรรมะ,* แล้วก็ไม่เคยมีมาก่อน มันเพิ่งมามีเดี๋ยวนี้ มามีเดี๋ยวนี้. ขอย้ำอีกทีว่า มีให้ผีหัวเราะ ให้คนป่าหัวเราะ ให้ลิงมันหัวเราะ เพราะคนเหล่านั้นไม่มีประชาธิปไตยชนิดนี้. แล้วมันก็ไม่ต้องขบกัดกันด้วยประชาธิปไตยชนิดนี้. สัตว์ไม่ต้องมีประชาธิปไตยชนิดนี้ แล้วสัตว์ก็กัดกัน น้อยกว่าคน คนกัดกันมากกว่าสัตว์กัดกัน; ขออภัยพูดคำตรง ๆ มันหายไปในหน่อย *สัตว์*

ไม่หลงใหลในประชาธิปไตยชนิดนี้ แล้วก็ไม่ต้องมีด้วย สัตว์จึงมีความสุขมากกว่าคน ซึ่งคอยแต่จะสร้างปัญหา ละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นมาๆ ด้วยความเห็นแก่ตัว.

ระบบการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง คือต้นเหตุของปัญหา

เอาละ ขอให้สนใจ ว่าเป็นปัญหาอย่างไร, เป็นปัญหาอย่างไร? ความละเมิดสิทธิมนุษยชนนี้เป็นของใหม่ เป็นความฉลาดแกมโกงของคนสมัยใหม่ ที่มีการศึกษานิตที่กำลังมีอยู่. การศึกษานิตที่กำลังมีอยู่ในโลกนี้ เป็นการศึกษาชนิด สุนัขหางด้วน คือศึกษาแล้วฉลาดๆๆ จนไม่รู้จะฉลาดกันอย่างไรแล้ว จะไปเที่ยวโลกพระจันทร์ ไปเที่ยวดวงดาวชนิดไหนก็ได้ เหมือนไปเที่ยวสวนหลังบ้านอย่างนั้นแหละ มีเครื่องมือเครื่องมือวิเศษสารพัดอย่าง : แต่แล้วคูชิ มันก็ยังมีความละเมิดสิทธิมนุษยชน มันก็ไม่มีสันติภาพ มีแต่วิกฤตการณ์ มีวิกฤตการณ์, หาสันติภาพมาทำยาหยอดตากก็แทบจะไม่ได้ ไม่ว่าโลกไหน ไม่ว่าส่วนไหนของโลก ที่ไหนของโลกปัจจุบันที่บูช่าวัดตุ.

คนป่าไม่รู้จักละเมิดสิทธิมนุษยชน, สัตว์ก็ไม่รู้จักการละเมิดสิทธิมนุษยชน มันไม่เคยรู้จัก เพราะมันไม่มีการศึกษาระบบนี้ การศึกษาระบบที่ฉลาดๆๆ แล้วไม่ควบคุมความฉลาด เอาความฉลาดไปใช้เพื่อเห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัวอย่างฉลาด. คนป่าไม่มีความรู้อย่างนี้ สัตว์ไม่มีความรู้อย่างนี้ เขาจึงมีความสุขยิ่งกว่ามนุษย์สมัยนี้ ซึ่งไม่ควรจะเรียกว่ามนุษย์ เรียกว่าคนก็ยังไม่ค่อยจะสมกันเสียอีก.

ยิ่งเจริญทางวัตถุ ยิ่งเห็นแก่ตัว ยิ่งเห็นแก่ตัว ก็ยิ่งละเมิดสิทธิมนุษยชน, ศึกษาก็ดี ยิ่งเจริญทางวัตถุ หลงใหลวัตถุ บูช่าวัดตุ มันจะยิ่งเห็นแก่ตัว มันถูกหลอกมากขึ้น มันโง่มากขึ้น, ยิ่งเห็นแก่ตัว มันก็ยิ่งละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อจะเอาประโยชน์อัน

มากมายมาเป็นของตน ; นี่การละเมิดสิทธิมนุษยชนมันตามหลังมา มันตามหลังมา. ขอให้ดูให้ดีๆ ใครทำขึ้น? มันไม่ใช่ใครทำขึ้นดอก ความโง่ของมนุษย์ มันสร้างขึ้นมา, เป็นผลผลิตของอวิชชา ความโง่เง่าของมนุษย์นั่นเอง ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า การละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งไม่มีในสมัยคนป่าโน้น แล้วก็ค่อยมี ค่อยๆ มี ตามความเจริญมีมากขึ้น ในความเจริญ ในการศึกษาสูงสุด ฉลาดๆ ฉลาดแล้วยังเห็นแก่ตัว.

มันทำให้เกิดการประทุษร้าย ประทุษร้ายในทุกความหมาย ทำร้ายศีลธรรมพื้นฐานหมดเลย คือศีลห้า นั้นแหละ เรียกว่าศีลธรรมพื้นฐาน : มันประทุษร้ายชีวิตและร่างกายของเขา ผิดศีลข้อ ๑, ประทุษร้ายทรัพย์สินสมบัติของเขา ผิดศีลข้อ ๒, ประทุษร้ายของรักของใคร่ของผู้อื่น มันผิดศีลข้อ ๓, ประทุษร้ายความเป็นธรรม ความยุติธรรมของผู้อื่น ผิดศีลข้อ ๔, ประทุษร้ายสติปัญญาสมบัติของตัวเอง ผิดศีลข้อ ๕ นี้แล้วก็มา มาความผิดพลาดอันนี้. ผิดศีลปาณา ทำร้ายเขา, ผิดศีลอกินนา ปล้นจี้ลักขโมยเขา ผิดศีลกาเมกัลลวละเมิดของรักของเขา, ผิดศีลข้อ ๕ มันก็หลงมากขึ้น หลงมากขึ้น แล้วก็คิด ติดในความโง่ความหลงมากขึ้น.

ติดในความโง่ เมาในความโง่ นี้มันร้ายกาจยิ่งกว่ายาเสพติดนะ ยาเสพติดที่กลัวกันนักหนาในโลกปัจจุบันนี้; ความโง่ของ อวิชชา ตัณหา อุปาทานนี้ เลวร้ายกว่านั้นอีก ทำไม่ไม่ดูให้ดี เพราะว่ามันทำให้ละเมิดสิทธิมนุษยชน ไม่มีเหลือ ไม่มีเหลือสักชนิดหนึ่งแล้ว.

การละเมิดสิทธิมนุษยชนมองข้าม

การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มองข้าม กันเสีย ชวนกันมองข้ามไปเสีย, ขอรบว่าผู้มีอำนาจเงิน มีอำนาจเงินก็ใช้ระบบอุตสาหกรรม มลพิษเลือกเพื่อนมนุษย์, มีเงินมาก วางระบบอุตสาหกรรม ผลผลิตของที่ยั่วกิเลสออกมาขาย ให้คนหลงไหล แล้วก็เลือกมนุษย์

เพราะว่าเก่งด้วยการโฆษณา เก่งด้วยการโฆษณา โฆษณาเก่งจนโฆษณาให้คุณยายชี้เหนียว ซ้อตุ๋นก็ได้ ซ้อทิวก็ได้; นี่เพราะการโฆษณาเก่งของนักอุตสาหกรรม ผู้มีอำนาจเงิน. นี่ละเมตสิทธิมนุษยชนใหม่? แม้จะไม่ผิดกฎหมาย แต่มัน ละเมิดโดยธรรมชาติ ยิ่งกว่าเสียอีก ไม่มีใครมองกันว่า นี่ละเมตสิทธิมนุษยชน แต่มันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ที่ยิ่งกว่าเป็นอาชญากรรมนะ มันสร้างความปั่นป่วนทุกระดับชั้น.

เมื่อไม่มีความคงที่ถูกต้องในทางธรรมะแล้ว มันก็ละเมิดไปหมด, อยากจะย้ำว่า ประชาธิปไตยที่มีพรรคฝ่ายค้านอย่างค้ำถั่งเหล็กนั้น ไม่มีใครรู้สึกว่าเป็น การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างโง่เขลาเบาปัญญาที่สุด. ทุกคนยอมรับว่า ผู้แทนชุดนี้เลือกมาโดยประชาชน ถูกต้อง มาตั้งรัฐบาลถูกต้องตามประชาชน แล้วก็ยังตั้งหน้าจะฟันให้เหล็ก ให้ฉิบหาย ให้วินาศไป แล้วขึ้นมาเป็นแทน. อย่างนี้เรียกว่าละเมิดสิทธิมนุษยชนใหม่? สิ่งที่คุณร่วมมือมาตั้งแต่ต้น ให้เกิดระบบการเลือกผู้แทน ได้ผู้แทนคนนั้นมา มาตั้งเป็นรัฐบาล แล้วชวนกันฟันเหล็กเสียอีก มันหลับหูหลับตาละเมิดสิทธิมนุษยชน. ระบบนี้มันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ไม่มีใครรู้สึก แล้วกลับยกย่องบูชาว่า โอ้ เก่ง เป็นฝ่ายค้านที่เก่ง นี่มันเป็นอย่างไรไปเสีย.

การละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ได้รับเกียรติสูงสุด และเห็นเป็นความถูกต้อง เป็นความถูกต้อง; นี่ขอให้คิดดูให้ดี กำลังหลงบูชาการละเมิดสิทธิมนุษยชนชนิดที่ไม่มีใครรู้สึกตัว ว่าเป็นความถูกต้อง, แล้วแข่งกันทำ แข่งกันทำ.

เมื่อไม่มีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ไม่บูชาความถูกต้อง จึงไม่เห็นแก่ธรรมะ จึงไม่เห็นแก่ผู้อื่น จึงไม่มีเมตตากรุณา เป็นวิหารธรรมออกหน้า เป็น *บุเรหาวิค* เป็นธรรมะออกหน้ากว่าธรรมใดๆ คือ เมตตากรุณา; ถ้ามีเมตตากรุณาเหลืออยู่ในจิตใจบ้าง

แม้สักหน่อยหนึ่ง มันก็ทำไม่ได้คอก มันทำไม่ได้ ไปละเมิดสิทธิมนุษยชนของเพื่อนกัน
อย่างนี้ ทำไม่ได้.

การที่จะเป็นไปในทางถูกต้องได้ ก็กลับไปหาธรรมะ ไปหาธรรมะ ให้ฉลาด
ที่ประกอบไปด้วยธรรมะ, ยิ่งฉลาดยิ่งประกอบไปด้วยธรรมะ ยิ่งฉลาดยิ่งขึ้นไปอีก มันก็
ยิ่งประกอบด้วยธรรมะยิ่งขึ้นไปอีก; อย่าให้ฉลาด ฉลาดแล้วมีอิสระเสรีที่จะนำไปใช้เพื่อ
ความเห็นแก่ตัว. คนฉลาดก็ใช้ความฉลาดเพื่อเห็นแก่ตัวได้แนบเนียนลึกซึ้งมาก แล้ว
กลับได้รับการยกย่องไปเสีย ฟังดูแล้ว มันก็น่าทุเรศความเป็นมนุษย์ แห่งยุคที่ว่าบุชชานือ
หนัง บูชากิลสตัดหา.

อานิสงส์ของความถูกต้อง

ขอให้องที่อัตถมยตา ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ว่ามันมีอานิสงส์อย่างไร,
มีอานิสงส์อย่างไร? คงที่อยู่ในความถูกต้อง มันเป็นอานิสงส์อยู่ในตัว คือมันมีความถูกต้อง
มันมีความถูกต้อง อานิสงส์สูงที่สุดแหละ. มีความถูกต้อง เมื่อมีอัตถมยตา ก็คงที่อยู่
ในความถูกต้อง ความถูกต้องนั้นก็ป็นอานิสงส์สูงที่สุด อานิสงส์สูงที่สุด ไม่มีอะไรมา
ปรุ้งแตง ให้ออกนอกกลุ่มนอกรทาง, ไม่มีความเห็นแก่ตัว ที่นำออกนอกกลุ่มนอกรทาง.

ฉะนั้น เราก็ไม่จำเป็น ที่จะต้องมี ฎบัตรเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะ
มนุษยชนไม่เห็นแก่ตัว มีความคงที่อยู่ในความถูกต้อง แม้ตามธรรมชาติก็ได้. อย่าไปสร้าง
กิลตชันมาสุ่ม, ขออภัยใช้คำหยาบ มาสุ่มกบาล มาสุ่มหัว สุ่มกบาล, บูชาวัตถุ บูชาความ
สนุกสนาน เอริคคอร์วยในทางกิลตชันหา จนมันไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร
จนต้องมีฎบัตร; ฎบัตรก็มีไว้หัวเราะเยาะกันเล่น เพราะยังมีความละเมิดสิทธิมนุษยชนอยู่

ทั่วทุกหัวระแหง. โดยเฉพาะประชาธิปไตยที่เปิดให้มีระบบคัดค้าน คัดค้านอย่างหลับหูหลับตา ก็ทำลายรัฐบาลที่ตัวก็มีส่วนช่วยร่วมกันตั้งขึ้นมาเอง มันยิ่งกว่าเขียนด้วยมือลบด้วยเท้า; ถ้าประชาธิปไตยมีความถูกต้อง มันก็ไม่มีพรรคฝ่ายค้านแบบนี้ ค้านอย่างหนวกหู ค้านอย่างหันเหลัก ไม่ได้รับประโยชน์อะไร.

เอาละ ประมวลข้อเท็จจริงมาสรุปความกันเสียที ว่าการศึกษาในโลก มันเป็นการศึกษาสุนัขหางด้วน เป็นชนวนนำไปสู่ความละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะไม่ใช่การศึกษาที่แท้จริง; มันเป็นการศึกษาที่มีแต่ความฉลาดเพื่อเห็นแก่ตัว ไม่นำไปสู่ความคงที่ คงที่อยู่ในความถูกต้อง แต่มจะนำไปสู่ความฉลาดในการที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนเสียเอง. ยิ่งหาวิธี ยิ่งหาโอกาส ยิ่งหาช่องทาง ยิ่งหาเหตุผล ที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเพื่อกัดค้านไม่ได้ ทั้งแง่กฎหมายหรือแง่อะไรก็ตาม, มันฉลาดที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่ให้มีใครค้านได้. นี่โลกนี้มันกำลังเป็นเสียอย่างนี้.

การเห็นแก่ตัว คือการเหยียบย่ำหัวใจของศาสนา

ความคงที่อยู่ในความถูกต้อง ขัดขวางการกอบโกยประโยชน์ ด้วยความเห็นแก่ตัว มันป้องกันการกอบโกยประโยชน์ด้วยความเห็นแก่ตัว; นี่มันเป็นผลของความคงที่อยู่ในความถูกต้อง. ดังนั้น คนที่มีกิเลสตัณหาจึงไม่ชอบ ไม่ชอบความถูกต้อง ไม่ชอบความคงที่อยู่ในความถูกต้อง; คนชนิดนี้เป็นคนเลวร้ายที่สุด เพราะว่ามันเหยียบย่ำหัวใจของศาสนาทุกศาสนา เหยียบย่ำหัวใจของศาสนาทุกศาสนา. ศาสนาทุกศาสนาไม่ว่าศาสนาไหน มีพระเจ้า ไม่มีพระเจ้าอะไรก็ตาม ล้วนแต่จะกำจัดความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ของคนในโลกนี้ทั้งนั้น มีหัวใจเป็นการกำจัดความเห็นแก่ตัว; ฉะนั้น คนที่ไม่ยอมรับ มันก็เหยียบย่ำหัวใจของศาสนาทุกศาสนา.

ความเลวร้ายนี้ ยิ่งกว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนไปเสียอีก เพราะมันเหยียบย่ำ
ทันตอแห่งการไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน คือศาสนานั่นเอง, ศาสนานี้จะป้องกันการละเมิดสิทธิ
มนุษยชน ถูกเหยียบย่ำให้จมลงไป; นี่เป็นการทำบาบอย่างเลวร้ายยิ่งกว่าใดๆ. โดย
เฉพาะพระพุทธศาสนาแล้ว ยิ่งสอนความไม่มีตัว ไม่เห็นแก่ตัว *เพราะว่ามันไม่มีตัว*
มันก็ล่วงละเมิดสิทธิของใครกันไม่ได้ เพราะมันไม่มีตัวผู้จะละเมิด หรือผู้ถูกละเมิด;
แต่พุทธบริษัทเอง ก็ยังไม่ค่อยรู้จักความประเสริฐของพระธรรมเรื่องนี้ ที่จะไม่ให้เกิดความ
ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่น.

สรุปความเสียที่ ก็พูดได้ว่า เมื่ออัครมมยตาก็ไม่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ;
ถ้ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชน ก็หาอัครมมยตาไม่ได้ หาอัครมมยตามาทำลายออกตาสักนิดก็
ไม่ได้. นี้ดูทั่วโลก ดูทั่วโลก ที่ไหนไม่มีความเห็นแก่ตัว? ที่ไหนไม่มีการละเมิดสิทธิ
มนุษยชน? ที่ไหนไม่มีการกอยจ้อง จ้องอยู่ที่จะละเมิดสิทธิมนุษยชน? นี่เพราะว่าไม่มี
ไม่รู้จัก ไม่บูชาอัครมมยตา คือความคงที่อยู่ในความถูกต้อง.

หวังว่าเพื่อนศาสนิกชนทั้งหลาย, ไม่ว่าศาสนาใดๆ จงช่วยกันพิทักษ์ปกป้อง
อย่าให้เกิดการเหยียบย่ำละเมิดหัวใจของพระศาสนาของตนๆ ซึ่งมุ่งหมายจะให้เกิดความไม่
เห็นแก่ตน ไม่เห็นแก่ตน และทำลายความเห็นแก่ตน นั่นคือหัวใจของศาสนาทุกศาสนา.

เรา บรรดาศาสนิกชนแห่งศาสนาไหนก็ตาม จงยืนหยัดขึ้นต่อสู้ป้องกัน
กัน อย่าให้มีใครมาเหยียบย่ำหัวใจแห่งศาสนาของเราได้; หัวใจของศาสนาก็จะ
มีอยู่ เป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอย่างเด็ดขาด ไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน.

ขอนี้ขอให้สำเร็จประโยชน์แก่ศาสนิกชนทุก ๆ ศาสนา ให้มีความมั่นคงแห่ง
พระศาสนา เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของโลกทั้งโลก หรือจักรวาลทั้งจักรวาล, แล้วจงมีความ
สงบเย็น สงบเย็นเป็นประโยชน์ สงบเย็นเป็นประโยชน์ อยู่ในที่ทุกหนทุกแห่ง ทุก
เวลา ทุกทิพาราตรีกาลด้วยกัน เทอญ.

โปรดแก้คำผิด ในหนังสือ **อศัมมยตาปริทัศน์**
 การนับบรรทัด ให้นำจากบรรทัดบน คือเลขหน้า
 ถ้ามี จล. ให้นำขึ้นจากบรรทัดล่าง เพื่อประหยัดเวลา

หน้า	บรรทัด	คำที่ผิด	แก้เป็น
๔ และหน้าอื่นๆ	๑	อศัมมยตาปริทรรศน์	อศัมมยตาปริทัศน์
๗	๒	ถึ	ถึ
๑๓	๔	มิตไทรยะ เมตไทรยะ	มิตไทรยะ เมตไทรยะ
	๑๓	มี แท่คน	มีแต่คน
๑๕	๓ จล.	สงบทางจิต	สงบแห่งจิต
๔๕	๓ จล.	ทุกขัง	ทุกขัง
๕๓	๗ และที่อื่นๆ	สัมมาวิมุตติ	สัมมาวิมุตติ
๕๗	๔, ๑๓	วิมุตติ	วิมุตติ
๖๖	๖	เร็วจนเห็นไม่ได้บ้าง	เร็วจนเห็นได้บ้าง
๗๓	๑	กบ	กับ
	๖	ภายใน อยู่	ภายในอยู่
๑๐๗	๖	วัฏสงสาร	วัฏสงสาร
๑๑๔, ๑๑๖, ๑๑๘, ๑๒๐	๑	ปริทัศน์	ปริทัศน์
๑๓๐	๒, ๓	อตุเก อธิคุณหาติ	อตุเก อธิคุณหาติ
๑๓๖	๘ จล.	จิต	จิต
๑๓๘	๑	มีได้ทุก	มีได้ในทุก
๑๔๖	๒ จล.	ภิกขุ นั สาขา สมาปนนา	ภิกขุ นั สาขาสมาปนนา
๑๔๘	๑๒	ธัมมัญจिता	ธัมมัญจिता
๑๕๒	๑๒	รับผลรับ	รับผล
๑๕๗	๖	สร้างสรร	สร้างสรรค์
๑๗๒	๓	นปุพุกมมเหตุ	น ปุพุกมมเหตุ
๑๗๕	๖	พุทธานุส ทงหลาย	พุทธานุสทงหลาย
๑๘๓	๑, ๒ จล.	รังควาญ	รังควาน
	๔ จล.	ยึดครอง จิต	ยึดครองจิต
๑๘๔	๕	ยกหูชูหาง	ยกหูชูหาง
	๖ จล.	ไม่เห็นความถูกต้อง	ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง

หน้า	บรรทัด	คำที่ผิด	แก้เป็น
๑๘๖	๗, ๘	เจโตวิมุติ ปัญญาวิมุติ	เจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ
๑๘๒	๖ จล.	เขาใช้ธรรมะ	เขาใช้ ธรรมะ
๑๘๔	๕	โลกียะ	โลกิยะ
๒๐๒	๔ จล.	ตรัสรู้	ตรัสรู้
๒๑๑	๘ จล.	บิณฑพัร	บิณฑพัล
๒๒๐	๒	ทันไร	ทันได้
	๕ จล.	ธัมมมัญญูริตทา	ธัมมมัญญูริตทา
๒๒๑	๑๐	ตกเหยื่อ	ติดเหยื่อ
๒๒๒	๑ จล.	ขจรืด	ขุจรืด
๒๒๓	๔	อยากทำลายมันก็	อยากทำลาย มันก็
๒๔๕	๑๓	ความถูกต้อง.	ความถูกต้อง,
๒๗๘	๘ จล.	มันคงของจิต ที่มี	มันคงของจิตที่มี
๒๘๓	๒	บรรทัด	หน้า
๒๙๖	๖	ทันไร	ทันได้
๓๐๒	๔	สมฺมา วิหเรยฺยํ	สมฺมาวิหเรยฺยํ
	๕	อรหนเต หิ	อรหนเตหิ
๓๐๓	๑ จล.	โลกศรียาริยเมตไตรย	โลกพระศรียาริยเมตไตรย
๓๐๘	๑๑	ยุ่งกันใหญ่ ที่พูด	ยุ่งกันใหญ่ที่พูด
๓๕๓	๘ จล.	จนไม่รู้	คนไม่รู้
๓๕๘	๔	ที่ใจก็เต้น	ใจก็เต้น
๓๗๗	๕ จล.	หุติยฉาน นสฺส	หุติยฉานสฺส
๓๘๑	๑๒	อิสระภาพ	อิสระภาพ
๓๘๘	๑ จล.	เพื่อจะชวน.	เพื่อจะชวน
๓๙๖	๕ จล.	ไม่มีปัญหาอะไร,	ไม่มีปัญหาอะไร.
๔๐๐	๒	ภพฺพา ภพฺเพ	ภพฺพาภพฺเพ
๔๐๑	๒	อทตฺต รตฺเต เทว ปญฺหานํ	อทตฺตรตฺเต เทวปญฺหานํ
	๙	ภพฺพา ภพฺเพ	ภพฺพาภพฺเพ
๔๐๕	๙	หลักกัน	หลัก
[๒๐]	๕ จล.	อยู่ความเป็น	อยู่เหนือความเป็น

คำพยานเป็นพ่อค้า.

- เกิดในตระกูล "พาณิชย์" แห่งพระราช ทิศราช, ตัวเองก็เคย บัดนี้เปลี่ยน มาเป็น พ่อค้า ทง วิสัย มูล ในนามว่า พุทธทาส, เป็นลูกเขย ของ พระพุทธเจ้า ต่างงาน กับ ภาณู ศุภจิตร์ ของ ยี่งกว่า มีเงินฟ้าร แต่ไม่ชี้ จอรรู้ ก็นี้ ก็ ๑๖.
- ทักษะชั้นสูง ของ สมเด็จพระพุทธเจ้า มีใช้ตาม ไหมมระเพลิง (เก) ซึ่งเป็นเรื่อง ไทหรือทูทหรือทูท โลก; ทักษะชั้นสูง เพิ่มขึ้น ตามตว แม้ยังมีสิ่งผิดๆ ทักษะ ไชยชนะ และ ประโยชน์ ผู้อื่น ในโลกก็มี ได้ เป็น พ่อค้า ชนิด นอกเหนือสูง กว่า คนธรรมดา มาก อยู่ ในเมือง ก็นี่.
- มีทั้ง ศักดิ์ ประจักษ์ ชื่อ สอนไม่ถูก ฟาก ราม, นายของ มี ศักดิ์สูง, มีสิน ค้า ชื่อ "ธรรมวิเศษ" สันนิษฐาน ทุกชั้น ทุกวัย ทุกชนิด ทุกเพศ, ยิ่งกว่า เดิม สาราณีน ค้า.
- แต่ก็มีชื่อเสียง ก็นี่ มีบางคน มีสิน ค้า แล้ว เขา ว่า ขายของปลอม, หากินต่ำ มีดทำศพลิว ไร้มั้ย ยี่งกว่า ยี่งกว่า เขา แต่ร้าน ของเขา ก็มี ล้ม หมดคนขาย เพิ่ม ขึ้น เร็ว อีก.
- มีสิน ค้าพเจ้า ๑๖ คน ปีแล้ว ก็ยังไม่เห็น มีสิน ค้า ๑๖ คน ครั้น ก็จะมี จะทำได้อีก แต่แล้ว ล้ม ล้ม ไร้มัน ไม่พอแล้ว มีสิน ค้า อีก, ที่อบรม ผู้คนใจ ให้ดีใจ สามารถ คำนวณ รอยตาม ได้ จำนวนหนึ่ง
- ขอบใจ ท่าน ทั้ง หลาย ดง จะรู้ อีก คำพยาน คนนี้ เป็น ๑๖ ยี่งกว่า มีสิน ค้าพเจ้า ๑๖ คน ของ พยานเจ้า รม ไร้มัน นี้ มีสิน ค้า ยี่งกว่า ยี่งกว่า, ๓๓๓!

บันทึก

หนังสือชุด "ธรรมโฆษณ์ของพุทธทาส" เท่าที่ได้จัดพิมพ์ขึ้นไว้ในพระพุทธศาสนา
มาจนถึงวันนี้ มีรายชื่อ และเลขหมายประจำเล่ม ดังนี้ :-

ลำดับพิมพ์	ชื่อหนังสือ	เลขประจำเล่ม	
(๑)	พุทธประวัติจากพระโอรส	๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๑๓]
(๒)	อิทัปปัจจยตา	๑๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๕]
(๓)	สันตเสตัพพธรรม	๑๓	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๓]
(๔)	ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๑	๓๖	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕)	พุทธิกจริยธรรม	๑๘	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๖)	ขุมทรัพย์จากพระโอรส	๓	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๙]
(๗)	โอสธาเรตัพพธรรม	๑๓.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๓]
(๘)	พุทธจริยา	๑๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๙)	ตุลาการิกธรรม เล่ม ๑	๑๖	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๐)	มhidลธรรม	๑๗.ข	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๑)	บรมธรรม ภาคต้น	๑๙	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๕]
(๑๒)	บรมธรรม ภาคปลาย	๑๙.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๕]
(๑๓)	อานาปานสติภาวนา	๒๐.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๕]
(๑๔)	ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๑	๓๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๕)	สุญญตาปริทรรศน์ เล่ม ๑	๓๘	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๖)	ค้ำยธรรมบุตร	๓๗	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๗)	ฆราวาสธรรม	๑๗.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๔]
(๑๘)	ปรมัตตสภาพธรรม	๑๔.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๑๙)	ปฏิปทาปริทรรศน์	๑๔	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๐)	ธรรมบรรยายระดับมหาวิทยาลัย เล่ม ๒	๓๖.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๑)	สุญญตาปริทรรศน์ เล่ม ๒	๓๘.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๒)	เตกัจจกธรรม	๑๗.ง	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๓)	โมกขธรรมประยุกต์	๑๗.ค	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๔)	ศารทกาลิกเทศนา เล่ม ๑	๒๖	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๕)	ศีลธรรม กับ มนุษยโลก	๑๘.ข	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๖)	อริยศีลธรรม	๑๘.ค	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๗)	การกลับมาแห่งศีลธรรม	๑๘.ก	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๒๘)	ธรรมสังฆสงเคราะห์	๑๘.ข	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]

ลำดับพิมพ์	ชื่อหนังสือ	เลขประจำเล่ม	
(๒๙)	ปฏิจจสมุปาทจากพระโอบุษฐ์	๔	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๔]
(๓๐)	ธรรมะกับการเมือง	๑๘.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๑)	เยาวชนกับศีลธรรม	๑๘.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๒)	เมื่อธรรมครองโลก	๑๘.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๓)	ไถวัลยธรรม	๑๒.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๓]
(๓๔)	อาสาฬหบูชาเทศนา เล่ม ๑	๒๔	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๕)	มาฆบูชาเทศนา เล่ม ๑	๒๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๖)	พระพุทธรูปบรรยาย	๑๑.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๗)	วิสาขบูชาเทศนา เล่ม ๑	๒๓	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๘)	ชุมนุมล้ออายุ เล่ม ๑	๔๒.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๓๙)	ธรรมบรรยายต่อทางสุนัษ	๓๙.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๐)	เทคนิคของการมีธรรมะ เล่ม ๑	๓๗.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๑)	อะไรคืออะไร?	๓๗.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๒)	ใครคือใคร?	๓๗.๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๓)	อริยสัจจากพระโอบุษฐ์	๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๔]
(๔๔)	ราชภิกษุวาท	๓๙.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๕)	กข กกา ของการศึกษาพุทธศาสนา	๑๔.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๖)	ธรรมะเล่มน้อย	๔๐	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๗)	ใจความแห่งคริสต์ธรรมเท่าที่พุทธบริษัทควรทราบ	๔๔.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๘)	ธรรมปาฏิโมกข์ เล่ม ๒	๓๑.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๔๙)	หัวข้อธรรมในคำกลอน และบทประพันธ์ของ "สิริवास"	๔๒.๑	
(๕๐)	ฟ้าสาบระหว่าง ๕๐ ปีที่มีสวนโมกข์ ตอน ๑	๔๖.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๑)	ฟ้าสาบระหว่าง ๕๐ ปีที่มีสวนโมกข์ ตอน ๒	๔๖.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๒)	ชุมนุมปาฐกถาชุด "พุทธธรรม"	๓๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๓)	สมถวิปัสสนาแห่งยุคปรมาณู	๑๔.๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๔)	นวกานุสาสน์ เล่ม ๑	๓๙	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๕)	สันติภาพของโลก	๑๘.๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๖)	ธรรมะกับสัญชาติญาณ	๑๕	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๗)	ธรรมศาสตร์ เล่ม ๑	๔๐.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๘)	อติมมยตาประยุกต์	๑๒.๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๕๙)	ธรรมะในฐานะวิทยาศาสตร์	๑๕.๒	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๖๐)	อติมมยตาปริทัศน์	๑๒.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]
(๖๑)	อติมมยตาปริทัศน์	๑๒.๑	[พิมพ์ถึงครั้งที่ ๒]

ลำดับพิมพ์	ชื่อหนังสือ	เลขประจำเล่ม
(๖๒)	สันติภูมิกธรรม	๑๓.ข
(๖๓)	พุทธธรรมประยุกต์	๑๗.จ
(๖๔)	สัมมัตตานุภาพ	๔๐.ฉ
(๖๕)	ตุลาการิกธรรม เล่ม ๒	๑๖.ก
(๖๕)	โพธิปักขิยธรรมประยุกต์	๑๔.ง
(๖๗)	คู่มือการศึกษาพุทธศาสนา	๔๐.ข
(๖๘)	อานาปานสติบรรยาย-อภิปราย-สัมมนา-สาริต	๒๐.ค
(๖๙)	พลังไตรเทศนา	๒๕.ง
(๗๐)	ตุลาการิกธรรม เล่ม ๓	๑๖.ข
(๗๑)	คู่มือที่จำเป็นในการศึกษาและปฏิบัติธรรม	๔๐.ข
(๗๒)	ธรรมะคือเรื่องของธรรมชาติ	๓๗.ง
(๗๓)	มนุสสรธรรม	๑๗
(๗๔)	พุทธวิธีชนะความทุกข์	๑๔.จ
(๗๕)	หลักพุทธศาสนาที่ยังเข้าใจผิดกันอยู่	๑๔.ฉ

ผู้บริจาคทรัพย์สินในการพิมพ์ และผู้ร่วมมือช่วยเหลือทุกท่าน
ขออุทิศกุศลแก่สรรพสัตว์

๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๘

[โปรดช่วยค่าพิมพ์ อตัมมยตาปริทัศน์ เล่มละ ๓๐๐ บาท]

